

ZBORNİK

DOKUMENATA I PODATAKA
O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU
JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM
VI
KNJIGA 8

REDAKTORI:

Fabijan Trgo, pukovnik, Ivan Ferlež, potpukovnik.
Vida Markii, kapetan I klase

Odgovorni uradnik

Fabijan Trgo, pukovnik

IZDAJE

ISTORISKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMİJE

ISTORISKI INSTITUT JVGOSLOVENSKE NARODNE ARMIIJE

ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA
O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU
JUGOSLOVENSkih NARODA

TOM

VI

KNJIGA 8

BORBE U SLOVENIJI 1943 GOD.

BEOGRAD

1960

BQRBE U SLOVENIJI 1943 GOD.

21 OKTOBAR — 30 NOVEMBAR

I

**DOKUMENTI JEDINICA NARODNOOSLO-
BODILAČKE VOJSKE I PARTIZANSKIH
ODREDA JUGOSLAVIJE**

BR. 1

**NAREĐENJE ŠTABA GORIŠKE DIVIZIJE NOV I PO SLO-
VENIJE OD 21 OKTOBRA 1943 GOD. ŠTABU BRIŠKO-BE-
NEŠKOG ODREDA ZA FORMIRANJE TREĆE SOŠKE
BRIGADE¹**

**STAB
GORIŠKE DIVIZIJE NOV I PO²
SLOVENIJE. 21-X-1943**

**ŠTABU BRIŠKO-BENEŠKOG ODREDA I ŠTABOVIMA
BRIGADA GORIŠKE DIVIZIJE.**

Prema naređenju Operativnog štaba za zapadnu Slove-
niju,³ treba da organizujemo snažne i udarne jedinice koje će
biti u stanju da vode što oštriju borbu protivu okupatora, ruše
komunikacije i napadaju uporišta. Pošto se na teritoriji Gori-
ške divizije nalaze dva odreda, koji sa sadašnjom formacijom
i borbenim rasporedom svojih četa ne mogu da odgovore spo-
menutim zadacima,

n a r e đ u j e m o :

da se od jedinica Briško-beneškog odreda i delova koji
su bili određeni za formiranje Tolminskog odreda formira
Treća soška brigada za koju se privremeno postavlja sledeći
štab:

komandant: Ogrin Franc,
politkomesar: Zorko⁴,
zam. politkomesara: Košir⁵.

¹ Kopija originala nalazi se u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja
u Ljubljani.

² Prema naređenju Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 17 okto-
bra 1943 god. divizija je dobila naziv Dvadeset sedma divizija (Goriška).
Dokument nije sačuvan (vidi dok. br. 39).

³ Vidi tom VI, knj. 7, dok. br. 140.

⁴ Franc Črnugelj

⁵ Jože Košir

Spomenuti štab treba odmah da prikupi sve čete, da ih formira u bataljone, imenuje štabove bataljona i pošalje imenovanja na potvrdu štabu divizije. On treba da ostavi do daljnijeg bataljone na sektoru bivšeg Briško-beneškog odreda i tamo odmah izvrši mobilizaciju. Da bi imao sigurno i pouzdano jezgro, treba da mu da na raspolaganje:

Prva soška brigada jedan bataljon u jačini od 120 ljudi sa potpunim naoružanjem i rukovodećim kadrom. Pri štabu toga bataljona treba da bude i jedan aktivni oficir kao operativni oficir toga bataljona.

Štab Treće soške brigade treba da sa tako sastavljenom brigadom odmah otpočne sa mobilizacijom, ali, naglašavamo, prethodno treba održati mitinge među meštanima i objasniti im potrebu naše borbe protivu okupatora i potrebu discipline u vojsci i na terenu. Objasniti im treba spoljnu i unutrašnju političku situaciju, slabost Nemaca i borbu svih jugoslovenskih naroda za oslobođenje.

Članovi štaba treba odmah po prijemu naređenja da odu na svoje mesto, uspostave vezu sa štabom divizije, pošalju tačno brojno stanje ljudstva i naoružanja, pošalju kurire za štab divizije, po mogućstvu jednog biciklistu, jednog motociklistu i jednog konjanika. Isto tako, štab treba da nas odmah izvesti o svim poteškoćama na koje bude naišao prilikom formiranja Brigade kako bi im mi, prema svojim mogućnostima, mogli pružiti pomoć⁶. Štab treba da nam pošalje i tačan raspored jedinica i pregled položaja koje je odredio bataljonima. Bataljoni treba da budu što više na okupu da bi brigada u slučaju potrebe mogla svakog trenutka da izvrši pokret.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

V. d. komandanta:

IZVEŠTAJ ŠTABA DRUGE SOŠKE BRIGADE OD 21 OKTOBRA 1943 GOD. ŠTABU GORIŠKE DIVIZIJE O AKTIVNOSTI BRIGADE'

STAB 2 SNOUB SOCA²
Na položaju, 21-X-1943

ŠTABU GORIŠKE DIVIZIJE

Na položaju

Svi bataljoni vrše akcije prema vašoj naredbi, ali od svih još nismo primili tačne izveštaje.

1 bataljon: Prva četa nalazi se u zasedama kod Stupice³, gde ruši puteve, Druga četa i Štab bataljona nalaze se u Robiču, Treća i Četvrta četa ruše put Sv. Peter (ob Nadiži) — Livek. Naše patrole stalno izviđaju teren u okolini Sv. Petera (ob Nadiži) i mosta S. Kvirino⁴ (ništa novo). Most na gornjoj strani Loga srušen je juče.

2 bataljon: Prva četa nalazi se u Drežnici, Druga na položajima na drumu kod Tolmina. Izbušene su rupe za miniranje mosta u Volarju. Treća četa ruši drum u blizini Kamnog. Četvrta četa napravila je zaseku u dužini od 7 m na drumu Livek — Idrsko, u mestu Plaz.

5 bataljon: Prva četa postavila je zasedu levo i desno od Soče i poslala patrole prema Bovecu. Druga četa ruši drum Strmec — Rabelj. Treća četa ruši drum i mostove kod Učeje i u Reziji. Srušen je most na Boki⁵ kod Zvikarja i nasip na putu koji vodi u selo Cezsoču. U Bovecu se, prema poslednjim izveštajima, i dalje nalazi 170 vojnika nemačke posade koji drže zasede oko sela i na aerodromu.

3 bataljon: Izvršena su rušenja na putu Doblarji — Livek. Put je porušen na dva mesta. Porušen je i most u blizini [mesta] Doblarji.

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Brigada je kasnije dobila naziv Osamnaesta brigada, a naziv »udarna« dobila je tek krajem aprila 1944 god. kad je preimenovana u Osamnaestu SNOU brigadu (Bazoviška). Vidi o tome dok. br. 39.

³ Zaselak od nekoliko kuća iznad Robiča.

⁴ Most S. Kvirino nalazi se na reci Nadiži u blizini Sv. Petera ob Nadiži.

⁵ Boka je naziv vodopada na Soči iznad Boveca.

4 bataljon: Još nije poslao izveštaj.
Tačnije izveštaje poslaćemo čim ih primimo.
U prilogu šaljemo brojno stanje brigade.

S F — S N!

Politkomesar:
Griša'

Komandant:
otsutan

BR. 3

**IZVEŠTAJ ŠTABA DRUGE SOŠKE NO BRIGADE OD 21 OK-
TOBRA 1943 GOD. ŠTABU GORIŠKE DIVIZIJE O NAPADU
NA NEMAČKI AUTOMOBIL KOD BOVECA¹**

STAB 2 SNOUB »SOCA«
Na položaju, 21. X. 1943

ŠTABU GORIŠKE DIVIZIJE

Na položaju

Svi bataljoni vrše sabotažne akcije.

Jutros u 7 časova naše su jedinice napale nemački auto-
mobil kod porušenog mosta između Boveca i Zage. Jedan je
Nemac ubijen i jedan teško ranjen. Zaplenjeno: jedan automat,
jedna puška, dva pištolja, nekoliko bombi i ostali materijal za
koji još nismo primili tačan izveštaj. Automobil je uništen.

Drugih važnijih vesti nema.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant:
Bavec Tone-Cene

• Slavko Zore

NAREDBA OPERATIVNOG ŠTABA ZA ZAPADNU SLOVENIJU OD 22 OKTOBRA 1943 GOD. ZA UKIDANJE IDRIJSKOG ODREDA I ZA FORMIRANJE KOMANDE IDRIJSKOG PODRUČJA¹

**GLAVNI STAB NOV I PO SLOVENIJE
OPERATIVNI STAB
ZA ZAPADNU SLOVENIJU**

Položaj, 22. 10. 1943

Š T A B U

1. Idrijski odred se ukida.
2. Štab Idrijskog odreda i jedinice dodeljuju se kako to određuje posebna naredba, poslata Štabu Idrijskog odreda.⁴

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Dušan Kveder-Tomaž

Komandant:
Lado Ambrožič-Novljan
Ambrožič

**GLAVNI STAB NOV I PO SLOVENIJE
OPERATIVNI STAB
ZA ZAPADNU SLOVENIJU**

Položaj, 22. 10. 1943

Š T A B U

Na teritoriji Idrijskog okruga, Dolomitskog i Idrijskog odreda formira se *Komanda Idrijskog područja*.

Teritoriju Idrijskog područja sačinjavaju: Idrijski, Cerkljanski, Bukovski, Cepovanski, Banjski, Crnovrški i Polhograjski rejon i svi novooslobođeni predeli Gorenjske koji se graniče sa Polhograjskim, Idrijskim i Cerkljanskim rejonom.

U komandi područja postavljamo:

za komandanta druga Škrabera Leopolda-Vanju, dosadašnjeg zam. kom. od.

¹ Kopija originala nalazi se u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

⁵ Vidi donji deo dokumenta. Obe naredbe napisane su na jednom listu hartije.

za zam. kom. druga Dragara Antona, dosadašnjeg politkoma od.

za pom. kom. druga Dr. Lovšeta Sama, dosadašnjeg zam. politkom. od.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Dušan Kveder-Tomaž

Komandant:
Lado Ambrožič-Novljan
Ambrožič

BR. 5

OBAVEŠTENJE OPERATIVNOG ŠTABA ZA ZAPADNU SLOVENIJU OD 22 OKTOBRA 1943 GOD. POKRAJINSKOM KOMITETU KOMUNISTIČKE PARTIJE SLOVENIJE ZA GORENJSKU O PROMENI NAZIVA ŠTABA'

**GLAVNI STAB NOV I PO SLOVENIJE
OPERATIVNI STAB
ZA ZAPADNU SLOVENIJU
22.X. 1943**

PK ZA GORENJSKU

Naredbom Glavnog štaba NOV i POS od 17. X. 1943 — br. 131² — naš štab menja naziv u

Štab III Operativne zone »Alpske«. Operativni i organizacioni zadaci i sastav štaba su isti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Dušan Kveder-Tomaž

Komandant:
Lado Ambrožič-Novljan

**NAREĐENJE ŠTABA SEDMOG KORPUSA NOV I POJ OD
22 OKTOBRA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG BATALJONA PETE
UDARNE BRIGADE ZA RUŠENJE KOMUNIKACIJE ŽU-
ŽEMBERK — NOVO MESTO¹**

**STAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE**
Položaj, 22-X-1943 u 20 čas.

ŠTABU I BATALJONA V UB¹

Položaj

Odmah otpočnite sa prekopavanjem druma Žužemberk — Soteska — Straža — Novo Mesto. Drum treba da prekopate u toku ove noći na pogodnim mestima i u propisanim dimenzijama, tj. gore u dužini od 7 m, dole 5 m, duboko 3 m, i treba da nabacite strmu stenu u onom pravcu odakle bi trebalo tenk da naiđe.

Drum treba da se prekopava samo na onom mestu gde je prolaz na drugim mestima sasvim nemoguć. Zbog toga prekopi treba da se nalaze na redim mestima, ali da budu temeljiti.

Prekopavanje puteva treba da se vrši organizovano i u smenama. Jedno odeljenje treba da priprema vojsci što više hrane tokom noći, jer nije sigurno da će se moći kuvati preko dana. Hranu možete dobiti u Dvoru i to od privredne komisije ili straže, a u slučaju da njih nema, nabavite hranu sami, ali tom prilikom pazite da ne izazovete neraspoloženje među raeštanima. Naprotiv, objašnjavajte narodu da su to njegovi poslednji napori a poslednji trzaji neprijatelja.

Rušite, isto tako, drum Soteska — Straža — Novo Mesto i to najpre kod Novog Mesta. Rušite i drum Novo Mesto — Toplice — Podturn na drugoj strani Krke.

Do ujutru nas obavestite gde ste prekopali puteve.

. SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR:

**KOMANDANT:
Rajko Tomažin'**

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

**IZVEŠTAJ ŠTABA ČETVORTE OPERATIVNE ZONE OD 22
OKTOBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVE-
NIJE O AKCIJAMA ŠESTE UDARNE BRIGADE »SLAVKO
ŠLANDER« U VREMENU OD 5 DO 19 OKTOBRA 1943
GODINE¹**

**STAB
IV OPERATIVNE ZONE
NOV I PO SLOVENIJE
Br. 11
Na položaju, 22-X-1943**

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO SLOVENIJE

RATNI IZVEŠTAJ:

- 5-X-1943 Likvidiran je tajni policajac i izdajnik Sajovic Rudolf sa stanom u Slatniku. Zaplenjen je jedan pištolj.
- 7-X-1943 Zapaljena je električna centrala kod Tuhinja. Vodna turbina, dinamita i mašina su uništene, a ostali aparati demolirani.
- 7-X-1943 Jedinice UB »Slavko Šlander« postavile su zasedu na putu Kompolje — Trnjava. Teže su ranjena dva gestapovca.
- 17-X-1943 Drugi bataljon UB »Slavko Šlander« zaplenio je pored žandarmerijske stanice u Nazarjama (Zg. Savinjska Dolina), 25 kgr dinamita, 90 kapisli i veću količinu novca. Iste noći je rekvirirao u Kokarjama 60 komada čebadi. Bataljon je u Nazarjama i Kokarjama održao propagandni miting sa pevanjem.
- 19-X-1943 Prvi i Treći bataljon UB »Slavko Šlander« napali su nemačku motorizovanu kolonu na drumu Celje — Domžale kod Št. Ožbalda². Naši bombaši i minobacači uništili su više kamiona i oštetili jedan nemački tenk. Oružje se nije moglo zapleniti zbog zaštitne vatre teških nemačkih tenkova. Neprijatelj je imao vanredno velike gubitke. Mi nismo imali gubitaka.

Dodatak izveštaju o akciji na žandarmerisko uporište u Rečici³ (ob Savinji): Zaseda koja je držala položaje prema Mozirju ubila je u toku petočasovne borbe 19 policajaca i veći broj ih ranila. Zaplenjen je i jedan automat. Jedan naš teško ranjeni drug izvršio je samoubistvo.

Izveštaji Pohorskog i Koruškog bataljona i Kozjanske čete slede.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Ciril Ribičič

Komandant:
Franc Poglajen

BR. 8

IZVEŠTAJ ŠTABA ČETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 22 OKTOBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O STANJU JEDINICA I O NJIHOVIM POTREBAMA«

**STAB
IV OPERATIVNE ZONE
NOV I PO SLOVENIJE
Br. 29
Na položaju, 22-X-1943**

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO SLOVENIJE

Izveštaj o stanju i potrebama IV op. zone

U vezi s naredbom Glavnog štaba od 21-IX, dostavljamo sledeći izveštaj:

1. Na kamniško-savinjskom sektoru i sektoru Kozja nema bitnih promena, osim što Nemci prevoze vojsku i materijal putevima Domžale — Celje i Litija — Celje. Prema podacima

» Vidi dok. br. 168: tom VI, knj. 7, dok. br. 117 i knjigu Jože Stok-Korotan, »Jeklena Pest«, Ljubljana 1953, str. 268—277.

koje smo primili, vojska se prevozi iz Italije u pravcu Sevnice, Brežica i dalje prema Hrvatskoj. Osim toga. Nemci su prevozili trupe i železnicom prema Gradcu². Izveštaje sa pohorskog i koruškog sektora nismo još primili.

2. Jedinice naše zone brzo narastaju mada se ne sprovodi masovna mobilizacija iako za to postoje -svi uslovi. Zasada sprovodimo samo dobrovoljnu mobilizaciju. Čim nabavimo veće količine oružja, bilo svojim vlastitim snagama, bilo da dobijemo od vas. ili u slučaju da nemački okupator pokuša da izvrši mobilizaciju, mi ćemo odmah sprovesti potpunu mobilizaciju.

3. Udarne brigada »Slavko Slander« broji, posle uspešnih likvidacija žandarmerijskih uporišta,³ oko 400 ljudi. U Koruškoj smo ponovo formirali bataljon.

4. Posle odlaska druga Riste⁴ sa Kozjeg, na dotičnom sektoru ostala je jedinica od 30 ljudi, koja se zbog slanja mnogih boraca na teren i zbog gubitaka u borbama smanjila na 10 ljudi. Tu jedinicu pojačali smo sa patrolom od 15 ljudi i 1 puškomitraljezom. Bilo bi potrebno i korisno da se drug Rista, koji se sada nalazi u Dolenjskoj, odmah vrati na svoj sektor i to sa što većom količinom rezervnog oružja i eksploziva. Posle njegovog povratka, mi bi i na Kozjem odmah formirali bataljon, koji bi mogao da vrši uspešne akcije na važnoj komunikacionoj liniji Celje — Maribor i Zidani Most — Brežice.

5. Molimo da nam odgovorite hoće li jedinice iz Dolenjske, koje pripadaju našoj zoni doći na naše područje kao što je to već određeno naredbom Glavnog štaba, ili će i dalje ostati u sastavu XV divizije®. Isto tako molimo da nam odgovorite da li još možemo da računamo na obećanu pomoć u oružju, naročito u eksplozivu.

Javljam da Cankareva brigada ni do danas nije izvršila naređenje Glavnog štaba, kojim joj je bilo naređeno da nam pošalje protivtenkovsku pušku.

² O kretanju neprijateljskih snaga vidi tom VI, knj. 7, dok. br. 131, 133, 143, 147, 148, 149 i 152.

³ Vidi dok. br. 98.

* Franc Mazovec-Rista otišao je u Dolenjsku 19 septembra 1943 god. sa još deset drugova. Od njih su se samo dvojica vratila na sektor Kozja, a ostali su raspoređeni po drugim jedinicama. Formiranje bataljona na sektoru Kozja obavljeno je tek krajem januara 1944 godine.

⁵ Misli se na Šestu udarnu brigadu »Slavko Slander«, koja se 26 avgusta 1943 god. preko Save prebacila u Dolenjsku, gde se mesec dana nalazila u sastavu Petnaeste divizije. Odatle je jedan deo brigade (nešto više od jednog bataljona) 26 septembra 1943 god. ponovo prešao Savu i vratio se na teritoriju Štajerske, a preostali deo brigade ostao je u sastavu Petnaeste divizije i poslužio kao jezgro za formiranje Dvanaeste SNOU brigade.

6. Radioveza sa nama dosada još nije uspostavljena iako aparat, prema izjavi radiotelegrafiste, funkcioniše bez greške. Radiotelegrafista hoće da se zbog toga, u dogovoru sa šefom Oseka za vezu pri Glavnom štabu, vrati natrag, vama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Ciril Ribičič

Komandant:
(Franc Poglajen)

BR. 9

**IZVEŠTAJ ŠTABA ČETRNAESTE DIVIZIJE NOV I POJ OD
22 OKTOBRA 1943 GOD. ŠTABU SEDMOG KORPUSA NOV
I POJ O BORBAMA NA SEKTORU GEROVA¹**

**ŠTAB
XIV DIVIZIJE NOV I POS**
Na položaju, 22. X. 1943.

ŠTABU VII KORPUSA

Na položaju

Šaljemo vam izveštaj kao dopunu jučerašnjem izveštaju.² Štab II UB »Ljubo Šercer« javlja da se oko Crnog Luga nalazi oko 1800 do 2000 Nemaca. Imaju dva »tigra« i oko 80 kamiona i prodiru šumom preko Platoka prema Gerovu.

Tokom jučerašnjeg dana vođene su prilično oštre borbe. Bataljoni su bili više puta prinuđeni da se probijaju kroz nemački obruč. Svi borci su se odlično pokazali, pa i oni od kojih to nismo očekivali (beli).³ Nemci su hteli da zatvore obruč u Vršicama ili Vršičkim Vodama i da potisnu naše u dolinu gde je sama čistina. Naši su probili i taj obruč. Tri bataljona povukla su se prema Gerovu, dok se II bataljon nalazi na Praprotu i Mariji Trošt, te napada Nemce na putu Delnice — Brod.

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja' narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Izveštaj nije sačuvan.

» Odnosi se na belogardiste koji su prišli Narodnooslobodilačkoj vojsci.

Tri bataljona su se, posle povlačenja ka Gerovu, smestila u kasarnama. Odjednom su bile primećene nemačke rakete. Upućene su na teren patrole da tačno izvide gde se Nemci nalaze. Tom prilikom jedna patrola zarobila je talijanskog fašistu u nemačkoj uniformi koji je ispričao isto što je bilo već ranije ustanovljeno, naime, da operiše na tom sektoru oko 2000 bandita. Odmah posle toga, nemački banditi počeli su se približavati našoj kasarni. Naše jedinice su brzo zaposele talijanske bunkere oko kasarni zaustavile neprijatelja, a zatim ga odbacile prema Plataku. Bataljoni drže položaje na sektoru Mali Lug — Tršće.

Juče smo primili iz Tomšičeve brigade sledeći izveštaj: Na Goljak je stiglo 40 kamiona Nemaca sa dva tenka. Naši su odmah prihvatili borbu koja je trajala do mraka, a tada su se Nemci počeli da povlače. Naši su uspeli da im unište dva kamiona. Neprijatelj je imao osetne gubitke. Naši nisu imali gubitaka. Kasnije, oko 8 časova uveče, primili smo izveštaj da Nemci ponovo vrše pritisak prema Goljaku. Rezultat nije nam još poznat.

Juče, predveče, stiglo je u Dolenju Vas oko 50 Nemaca. Prema izjavama terenaca, nalazi se, po svoj prilici, u šumi ispod Javornika još veći broj Nemaca. Odmah smo poslali na sektor Cerknice novoformirani bataljon, koji se nalazio u Snežniku, i privremeno ga uključili u sastav XIII UB.⁴

Jedinicama smo u slučaju većeg pritiska dali direktive i odredili pravac kretanja.

Komandant divizije drug Mirko⁵ otišao je u II UB »Liubo Sercer«. Zamenik politkomesara drug Matevž⁶ nalazi se u UB.

Načelnik štaba divizije⁷ nalazi se u IX UB.

Naredbu da se bataljon I UB »T. T.«, koji se nalazi na sektoru Brod na Kupi, vrati natrag, šaljemo preko korpusa, jer smatramo da je stvar vrlo hitna. Molimo da tu naredbu dostavite motociklistom spomenutom bataljonu, jer bi prenos te pošte našim kuririma ili našim saobraćajnim sredstvima trajao suviše dugo. Drug komandant divizije pokušaće da uspostavi

⁴ Odnosi se na bataljon koji je formiran od dela boraca bivše Jedanaeste (Snežniške) brigade (vidi dok. br. 17 i knj. 7 istoga toma. dok. br. 155). Trinaesta (Loška) brigada formirana je 23 septembra 1943 god. u Begunjama kod Cerknice (vidi knj. 7. dok. br. 38). Posle smrti komandanta Četrnaeste divizije Mirka Bračića, brigada je u decembru 1943 god. dobila naziv Trinaesta SNOU brigada »Mirko Bračić«.

⁵ Mirko Bračić, narodni heroj. Poginuo je kao komandant Četrnaeste divizije NOV i POJ 11 decembra 1943 god. u Kočevju.

⁶ Matevž Hace

vezu sa spomenutim bataljonom sa položaja Šercerove brigade. On će, po svoj prilici, uspeti da uspostavi vezu.

Obaveštavamo vas da smo poštu štabu korpusa slali redovno svakog dana i to uveče. Jučerašnji izveštaj ste, svakako, već primili. Sem toga, juče smo poslali i radiogram.

Izdali smo potrebne direktive i naredbe divizionu, oružarima i intendantima u pogledu smeštaja oružja, municije, hrane i opreme.

Izvestićemo vas odmah o svim promenama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Stane Dobovičnik

BR. 10

NAREDBA ŠTABA GORIŠKE DIVIZIJE NOV I PO SLOVENIJE OD 22 OKTOBRA 1943 GOD." ŠTABOVIMA BRIGADA O POSTAVLJENJU KOMANDNOG KADRA U PODREĐENIM JEDINICAMA¹

**STAB GORIŠKE DIVIZIJE
NOV I PO SLOVENIJE
Položaj. 22. X. 1943**

**ŠTABOVIMA I, II i III BRIGADE
GORIŠKE DIVIZIJE**

Radi reorganizacije i popune štabova jedinica Goriške divizije, postavljaju se:

Akt. peš. kap. II kl. Milković Vlastimir, nač. štaba I brigade,

Akt. int. por. Vidačić Nikola, nač. Štaba II brigade,

Rez. peš. por. Perović Radovan, nač. Štaba III brigade.

Akt. san. pom. IV kl. Đukić Nikola-Nikšić, san. ref. I brigade,

Akt. san. pom. III kl. Bogojević Milorad, san. ref. II brigade.

Akt. san. pom. IV kl. Durović Milovan, san. ref. III brigade,

Akt. peš. kap. II kl. Ignjatović Radivoje, nač. Štaba divizije,

Dr. Klajn, diviziski san. ref.

Akt. peš. kap. II kl. Santić Sreten i dosadanji komandant Briško-beneškog odreda drug Zvonko² preuzimaju otek za vezu Štaba divizije.

Radi reorganizacije pozadinske vojne vlasti, formira se na sektoru Goriške divizije jedno komandno područje, u čiji štab se postavljaju:

Komandant drug Griša³, politkomesar II brigade,

Zam. komandanta Nenezić Ljubomir, akt. int. ppor. i

Pom. komandanta Bizjak Mirko.

Svi imenovani moraju po prijemu naredbe odmah stupiti na određena službena mesta i preuzeti dužnosti koje odgovaraju njihovim funkcijama. Načelnici štabova moraju se upoznati sa svim odlukama i naredbama, te zajednički odgovaraju sa ostalim članovima štaba za celokupan štabni rad.

S. F. — S. N.!

Politkomesar:

V. d. komandanta:

**OBAVEŠTENJE ŠTABA GORIŠKE DIVIZIJE NOV I PO SLO-
VENIJE OD 22 OKTOBRA 1943 GOD. ŠTABOVIMA BRI-
GADA O FORMIRANJU PRATEĆE ČETE U DIVIZIJI¹**

**STAB GORIŠKE DIVIZIJE
NOV I PO SLOVENIJE
Položaj. 22-X-1943**

ŠTABU I, II, i III BRIGADE GORIŠKE DIVIZIJE

Zbog pretstojećih akcija, a i da bi se teško naoružanje koristilo što ekonomičnije, i samo u ofenzivne svrhe, obaveštavamo sve štabove brigada da se formira u diviziji prateća četa koja će imati od naoružanja nekoliko topova i nekoliko teških bacača. Zato sve brigade treba da potraže među svojim ljudstvom specijaliste artilerice sa poslugom i specijaliste za posluhu kod teških bacača. Ljudstvo ovih struka, koje treba odmah da odaberete, pošaljite u Štab divizije.

Štab I soške brigade treba da odmah pošalje svoja dva topa i dva teška bacača sa pripadajućom municijom i poslugom u selo Idrsko kod Kobarida. Komandu tog transporta treba da preuzme aktivni artileriski potporučnik Rajčević Mitar.

II soška brigada treba pod rukovodstvom artileriskog poručnika Boškovića, budućeg komandira prateće čete, da pošalje u Idrsko jednu četvoricu prikupljenih pouzdanih momaka sa dva mitraljeza i komandrom te čete, koja će služiti kao obezbeđenje pratećoj četi. Drug Bošković treba da preuzme organizaciju, rukovođenje i obuku ljudstva prateće čete. U cilju što bržeg izvršenja, on treba da stupi u vezu sa Štabom I brigade, koji treba da mu pruža pomoć u svakom pogledu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Rudi Mahnič-Brkinc

V. d. komandanta:
Kajtimir¹

IZVEŠTAJ ŠTABA PETNAESTE SLOVENAČKE NO BRIGADE OD 22 OKTOBRA 1943 GOD. O ZAPOSEDANJU METLIKE OD STRANE NEMACKIH TRUPA¹

STAB XV SNOUB

Na položaju, 22-X-1943
(Obaveštajni centar)

IZVEŠTAJ OBAVEŠTAJNE SLUŽBE

22 o. m. neprijatelj je prešao Kupu pored Broda i zauzeo Metliku uprkos našem otporu. Ukupne snage neprijatelja koje prodiru u pravcu Broda (na Kupu),² prema Metlici, cene se na 800—1000 ljudi. U jučerašnjem izveštaju, koji sam vam poslao, naveo sam da je neprijatelj prešao Kupu kod Griblja i koncentrisao se u selu. Neprijatelj koji je prodro juče sa 24 oklopna automobila, 6 tenkova i motocikala u pravcu Gorjanaca koncentrisao se u Semiču. Danas su patrolirali sa oklopnim automobilima i motociklima iz Semiča prema Metlici. Istoga dana³ su naše zasede uništile jedan neprijateljski automobil i zaplenile nešto oružja i municije.

Neprijatelj na svom putu pleni stoku; zapalio je i više privrednih zgrada. Kao što sam već juče javio, prva kolona je prodrla iz Netretiča i Ribnika prema Metlici. Druga kolona, gore spomenuta motorizacija, prodrla je iz Šentjerneja, Novog Mesta preko Gorjanaca do Semiča, gde se koncentrisaia. Naše jedinice XV UB su na položajima u okolini Metlike. O daljim promenama izvestićemo vas naknadno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Obaveštajac:

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Odnosi se na selo Brod (Jurovski), na desnoj obali Kupe, kod Metlike.

³ 22 oktobra 1943 godine

IZVEŠTAJ ŠTABA PRVE SOŠKE NO BRIGADE OD 22 OKTOBRA 1943 GOD. ŠTABU GORIŠKE DIVIZIJE O AKTIVNOSTI BRIGADE U VREMENU OD 15 DO 20 OKTOBRA 1943 GODINE'

STAB I SNOUB-GORIŠKE DIVIZIJE NOV I POS

Na položaju, 22-X-1943

Br. 191, prot.

Sadržaj: Izveštaj od 15 do 20 o.m.

ŠTABU GORIŠKE DIVIZIJE NOV I POS

Položaj

Bataljoni su porušili drumove i nekoliko mostova koje su Nemci upotrebljavali za svoje komunikacije. Jedna patrola III bataljona sukobila se s Nemcima kod Ročinja — imali smo jednog mrtvog. Druga patrola III bataljona napala je iz zasede nemačku trikolicu. Poginuo je jedan nemački kapetan a jedan vojnik je ranjen. Patrola I bataljona upala je u nemačku zasedu. Nije bilo žrtava. Druga patrola napala je grupu Nemaca kod Vipolža. Poginulo je 8 Nemaca. Patrola I bataljona napala je nemački automobil i zaplenila ga. Patrola I bataljona napala je grupu Nemaca u Dobrovom. Jedan Nemač je poginuo i zaplenjeno je nešto oružja.

Patrola IV bataljona, koja se nalazila u izvidnici, primećila je dolazak 70 Nemaca. Odmah je poslato pojačanje i napad je izvršen. Nemci su se povukli.

Bataljoni su izvršili otkup životnih namirnica i zaplenili drugi materijal od fašista. Patrola III bataljona zaplenila je dva topa (bivše talijanske vojske), koje su čuvali Nemci. Zaplenjeno je i oko 400 granata.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Zam. komandanta:

¹ Kopija originala nalazi se u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

- Brigada je kasnije dobila naziv Sedamnaesta (Soška) brigada (vidi dok. br. 39), a krajem aprila 1944 god. preimenovana je u Sedamnaestu SNOU brigadu »Simon Gregorčič« .

IZVEŠTAJ ŠTABA TRECE SOŠKE NO BRIGADE OD 22 OKTOBRA 1943 GOD. ŠTABU GORIŠKE DIVIZIJE O OPŠTOJ SITUACIJI U BRIGADI'

STAB III SNOUB »SOCA«
Na položaju, 22-X-1943

ŠTABU GORIŠKE DIVIZIJE NOVJ

Pošto je Briško-beneški odred uključen u III sošku brigadu, javljamo vam o stanju toga odreda.²

Sam odred je formiran od boraca Soške brigade³ koja je dala 120 ljudi, naoružanih puškama, pripadajućom municijom i jednim puškomitraljezom. Brigada je poslala u taj odred bolešljive ljude. Od tih je, zbog bolesti, nesposobnih 50 drugova poslato kućama na terenski rad. U odredu ih je ostalo još 70. Odred je vršio mobilizaciju i na taj način prikupio nešto novih boraca. Odred broji danas 120 boraca. Naredbom bivšeg Operativnog štaba soških brigada⁴ odred je morao da zaposedne položaj na Staroj Gori i da patrolama kontroliše čitavu dolinu od Št. Lenarta prema Srednju.

Oprema ljudstva je prilično loša i neki od drugova su bos i sada. S obzirom na to da je bio bivši odred na teritoriji gde je operisao I bataljon II soške brigade i jedinice Operativnog štaba, koji su imali u svakom pogledu prednost u sakupljanju hrane, bilo je, zbog pasivnih krajeva, vrlo teško brinuti se za ishranu toga odreda . . . Poslednjih dana odred je već skupio nešto zaliha.

Molimo da se u najskorije vreme reši slučaj nekih sumnjivih osoba koje su bile po naređenju Operativnog štaba soških brigada stavljene u pritvor i predate pod nadzor Štabu odreda. Zbog toga treba odmah obavestiti VOS⁵ da pošalje patrolu i preuzme te ljude.

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u i.-jubljani.

² Vidi dok. br. 1.

³ Vidi tom VI, knj. 7, dok. br. 95.

⁴ Posle kapitulacije Italije, za vreme borbi kod Gorice, formiran je Operativni štab soških brigada, koji je na tom sektoru neposredno rukovodio borbom protiv Nemaca.

⁵ Varnostno-obveščevalna služba — služba bezbednosti i obaveštavanja

Komandni kadar u odredu je prilično dobar. Nedostaju, međutim, politkomesari sa kojima odred uopšte ne raspolaže.

Tokom sutrašnjeg dana uredićemo stvar i sa I brigadom. Ona će nam dati 120 ljudi radi formiranja nove brigade. Isto tako, povukli smo sa položaja jedinice koje su se nalazile na Staroj Gori i odredili im pravac pokreta da bi u međuvremenu izvršili na tom području potpunu mobilizaciju.

Pošto u novoformiranoj brigadi nedostaju dobri radnici, molimo vas da nam se dodeli drugarica Ljuba,⁶ sekretar kancelarije II soške brigade, da preuzme isto mesto u našoj brigadi. II soška brigada može postaviti za sekretara kancelarije drugaricu Maju,⁷ koja je bila dosada sekretar Operativnog štaba soških brigada. Drugaricu Ljubu tražimo zbog toga što smo je u taj posao uveli mi dok smo bili u Štabu II soške brigade i što je ona najviše naviknuta na naš sistem rada. Sadašnji Stab II soške brigade sastoji se od bivšeg Operativnog štaba.

Uveravamo vas da ćemo se posvetiti organizaciji rada sa svom snagom i da ćemo poboljšati sadašnje stanje u svakom pogledu. Detaljan izveštaj III soške brigade sledi. Zajedno sa ovim dopisom šaljemo u Stab Goriške divizije dva kurira za vezu sa našom brigadom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Zorko*

Komandant:
France'

⁶ Ljuba Verdir-Zlatnar

⁷ Ruda Stritar-Štiglic

* Franc Crnugelj

⁹ Franc Ogrin

IZVEŠTAJ OBAVEŠTAJNOG OTSEKA GORENJSKOG ODREDA OD 22 OKTOBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O BORBAMA I SITUACIJI U GORENJSKOJ¹

**STAB
GORENJSKOG ODREDA
OBAVEŠTAJNI OTSEK**
Na položaju, 22-X-1943
Br. 129/1

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

Nedeljni izveštaj:

Akcije naših jedinica:

11. X. minerski vod »Triglav« bio je u zasedi i ubio vojnog kurira. Zaplenjeno je oružje i oprema. Motocikl je uništen.

10. X. isti vod minirao je prugu između Radovljice i Jesenica. Teretni voz iskočio je iz koloseka. Uništeno je 6 vagona, a ostali su mnogo oštećeni. U vozu su se nalazili i vojnici. Bilo je dosta mrtvih i ranjenih, što se moglo zaključiti na osnovu kola za spasavanje koja su idućeg dana prebacivala ranjenike sa toga mesta u bolnicu. Saobraćaj je bio obustavljen 36 časova.

11.X. isti vod minirao je blok na stanici Dobrava i potpuno ga razrušio. Skretnice nisu mogle da se pomeraju, što je jako otežalo saobraćaj. Istoga dana vod je otišao u zasedu kod Bleda. Pošto nije prošlo nikakvo neprijateljsko vozilo, vod je napao lokomotivu za koju su bila zakačena poštanska kola. te su ista prilično oštećena.

11.X. u Jeseničkoj četi likvidiran je denuncijant Alojz Jeglič.

13. X. minerski vod »Grintavec« minirao je prugu kod Št. Jošta. Da bi se osvetili za tu akciju, Nemci su došli noću u tri časa u najbliže selo u tamošnjoj okolini i u jednoj kući pobili sve ljude sa bombama koje su bacali kroz prozor, dok su drugu, koja je bila prazna, zapalili. Sada su Nemci izdali letke na kojima piše da su sve to učinili partizani i da niko ne sme da priča da su to učinili Nemci. Od naroda smo doznali da su Nemci izjavili da više neće odlaziti protiv partizana, nego da

će se jednostavno obračunati sa stanovništvom, zbog čega je moral civilnog stanovništva na tome sektoru nešto opao.

I i II četa GO su prema direktivama Štaba odreda uspešno mobilisale nekoliko sela.

Zbog stalnih akcija i mobilizacije u Selškoj Dolini, komesar iz s. Železniki zatražio je pomoć u ljudstvu. 19. X. stiglo je pojačanje od oko 300 vojnika sa teškim naoružanjem i to 2 haubice kalibra 15 mm i nekoliko minobacača. Topove su ukopali u Selcima iza grobljanskog zida.

19. X. izdata je naredba stanovništvu u Selškoj Dolini da do 20-og, do 6 časova uveče, ne sme iz sela, niti sa brda u selo. 19-og i 20-og I četa GO gađala je uporište Poljane, a II četa je bila u zasedama na drumu iza Prevalja u vezi sa planiranom akcijom, koja je trebalo da se izvede zajedno sa brigadama.

20. X. posle podne jedinice naših brigada zaposele su položaje oko Selaca i s. Železniki. Međutim, Nemci su, verovatno, naslućivali naše namere, pa su zato odmah poslali Blegoškim drumom pomoć od oko 250 vojnika i napali naše jedinice u Rovtu i Ostrom Vrh, ali su bili odmah odbijeni i vraćeni natrag. Uvidevši da se tu ne može postići neki uspeh, Stab brigade je odlučio da se napuste ti položaji i prebacio je jedinice u Poljansku Dolinu, gde su napadale neprijateljska uporišta. Na ovo su Nemci odmah reagovali i poslali vojsku iz Selške u Poljansku Dolinu. Po tome se vidi da raspolažu sa malo vojske čim je prebacuju iz doline u dolinu.

Zandarmeriska stanica u s. Železniki pojačana je sa 10 ljudi. Brojno stanje neprijateljskih posada smanjilo se po mnogim uporištima u Gorenjskoj. Dosta ljudstva transportovano je za Ljubljano.

Na Bledu ima svega 80 vojnika, u Kamnoj Gorici 13 žandarma, u Podnartu 8 žandarma, u Radovljici 12 policajaca, jedna kompanija od 170 vojnika, 14 žandarma i 20 plaćenika — belogardista. Na Brezjama ima oko 100 belogardista koje su Nemci dovukli sa zaposednute teritorije. U Žirovnici ima 5 žandarma, a u Bohinjskoj Beli 45 vojnika. U Bohinju se nalazi 400 vojnika, koji imaju uglavnom zadatak da čuvaju tunel. U Kranjskoj Gori ima 200—300 vojnika i graničara. Na aerodrom između Radovljice i Lesca stigao je ovih dana dvomotorni avion. Žandarmerija u Javorju povukla se u Poljane. Vojsku koja je tada bila u Poljanama poslali su, navodno, na front i stigla je nova, tako da ima sada u Poljanama oko 200 nemačkih vojnika. U Skofjoj Loki se stalno nalazi oko 1000 vojnika. 15. X. stiglo je u Skofju Loku oko 400 vojnika-staraca. Inače, u Gorenjskoj se svuda nalazi ustaljen broj vojske. Izdao sam na-

ređenje svim obaveštajnim centrima da budno paze da li će vojni transporti prolaziti samo kroz Sloveniju, da se na našoj teritoriji ne bi slučajno skoncentrisala neka veća neprijateljska snaga a da mi o tome ne budemo pravovremeno obavješteni. Među novomobilisanim ljudima pronašli smo i bivše denuncijante i izdajnike, i to: Leopolda Benedika iz Dolenje Vasi, koji je bio u beloju gardi i ima već duže vremena kako je osuđen na smrt, zatim Štefana Rakovca iz istog sela, koji je vodio Nemce 8 meseci po selškim i poljanskim brdima i učestvovao u napadima, i Bozovičara iz Škofje Loke, koji je, takođe, pre dugo vremena osuđen od naroda na smrt. Svi spomenuti strogo su saslušani, delimično priznali svoje grehove i nakon toga su likvidirani.

Pre kratkog vremena bio je kod nas član Glav. štaba zap. Slovenije² i rekao da izveštaji od vas suviše kasno stižu, zbog čega ja izveštavam odmah o svim važnim stvarima i tu komandu. Juče su Nemci iz Selaca gađali iz haubice brdo (kota 944) zapadno od Selaca na kome smo se trenutno nalazili sa Štabom odreda. Granate su padale u našoj neposrednoj blizini. Tom prilikom poginuo je jedan meštaniin i dve krave.

Minerski vod »Ratitovec« otišao je u pomoć Koruškome odredu. Upravo je stigla i vest da Nemci više neće slati hranu u Selšku Dolinu i da će se vlasti evakuisati iz Doline. Vest, svakako, još nije potpuno proverena.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

**Za Obaveštajni otek:
Jan Svoboda¹**

**NAREDBA ŠTABA TREĆE OPERATIVNE ZONE — ALPSKE
OD 23 OKTOBRA 1943 GOD. ZA FORMIRANJE ZAPADNO-
KORUŠKOG ODREDA¹**

**ŠTAB
III OPERATIVNE ZONE
ALPSKE
Položaj, 23. X. 1943**

ŠTABU ZAPADNOKORUŠKOG ODREDA

U vezi s formiranjem Koruškog odreda, Glavni štab NOV i POS poslao nam je odobrenje za formiranje odreda, ali samo na sektoru Zapadne Koruške.² Razloži su sledeći: Istočni deo Koruške, na kome se do sada nalazio bataljon koji je pripadao IV Operativnoj zoni (Štajerskoj), formiraće se u poseban Istočnokoruški odred, koji će da ostane pod operativnim rukovodstvom Štaba IV Operativne zone (Štajerske). Pošto će se Istočnokoruški odred i IV Operativna zona nalaziti u takvoj vezi, to će Istočnokoruški odred biti u povoljnijoj situaciji za operativno rukovođenje.

U gore navedenom smislu naređujemo organizaciju Zapadnokoruškog odreda.

Uspostavite brze i sigurne veze sa nama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Dušan Kveder-Tomaž

Komandant:
Ambrožič'

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Dokumentat nije sačuvan.

³ Lado Ambrožič

**IZVEŠTAJ ŠTABA ČETRNAESTE DIVIZIJE NOV I POJ OD
23 OKTOBRA 1943 GOD. ŠTABU SEDMOG KORPUSA NOV
I POJ O BORBAMA NA SEKTORU RAKEK — CERKNICA —
LESKOVA DOLINA — TRŠČE'**

STAB
XIV DIVIZIJE NOV I POS
Položaj, 23-X-1943, u 10 čas.
Br. 517/43

Izveštaj

ŠTABU VII KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE

Na položaju

Raspored snaga:

Prva UB: Goljak — Gomanjce — Bač — Leskova Dolina.

Druga UB: Sektor Tršće.

Trinaesta UB: Begunje — Dobec — Krim — Lopata.

Vojni izveštaj:

Jedna četa Trećeg bataljona XIII UB imala je zadatak da napada i ometa radove na opravljanju bunkera na Trebelniku. Ta četa privukla se u blizinu neprijatelja na Trebelniku i otvorila vatru na njega. Poginulo je 6 Nemaca, a 2 su ranjena. Posle kratke paljbe četa je morala da se povuče prema Padežu jer je na nju jurišalo 300 Nemaca. Nemci su na drugoj strani Trebelnika, u pravcu prema Borovnici, podigli šatore koje naše jedinice tuku od Sobočeva i Niževca iz teških bacača.

Dopunski izveštaj o jučerašnjim borbama između Rakeka i Cerknice: 1 naša četa bila je u zasedi u šumi kod Skrajnika. Iz Rakeka je išla neprijateljska patrola od 40 vojnika prema Cerknici. Naša zaseda otvorila je na njih jaku vatru. Poginulo je dosta bandita, a nešto ih je bilo i ranjeno. Zatim su naši jurišali napred da pokupe oružje. Istovremeno se i neprijatelj pojavio na obližnjem brdu i otvorio

vatru prema mestu gde su se nalazili poginuli i ranjeni banditi. Neprijatelj je uspeo da pod zaštitom jake vatre odvuče svoje žrtve. Tom prilikom mi smo im opet naneli nove žrtve. U Dolenju Vas privukla se grupa od 20 ljudi — nemačkih bandita — uzeli su dvojica zaprežna kola i napunili ih slamom radi transporta ranjenih i mrtvih.

Druga zaseda tukla je bunkere i neprijatelja na putu prema Unec. Ta grupa je ubila 4 do 5 bandita.

Jedinica koja je imala zadatak da ometa rad kod Stampetovog mosta gađala je ceo dan radnike koji su popravljali most. Rad je bio prekinut za jedan dan. Naša patrola sukobila se u blizini Rakeka sa neprijateljskom patrolom. Banditi su pobjegli natrag, u Rakek. Tučemo neprijateljsku artiljeriju iz teških bacača. Jedan od naših kurira uspeo je da se približi Nemcu koji je zalutao i da ga ubije.

Jedinice XIII UB, poslate da zapale stanicu Preserje, ustanovile su da je stanica već ranije spaljena, posle čega su porušile i prekinule prugu kod Preserja na četiri mesta.

Tokom današnjeg dana došla su u XIII UB 34 dobrovoljca iz Ljubljane, među njima 4 oficira i nekoliko podoficira.

Druga UB nalazila se sinoć na položajima kod Tršća.² Neprijateljska pešadija uspeła je da se krišom približi Tršću i iznenada napadne naše jedinice. Napadnut je bio Treći bataljon. Dve čete povukle su se prema Čabru. Sa njima do sada još nije uspostavljena veza. Dve čete Drugog bataljona vratile su se sa položaja kod Čabra u sastav brigade, dok se jedna četa odvojila i nalazi se na položajima kod Marije Trošt. Sa njom još nije uspostavljena veza iako joj je bilo naređeno da se odmah priključi brigadi. Druga UB imala je u toku jučerašnjih borbi jednog mrtvog i tri ranjena. Naša patrola poslata prema Milanovom Vrh, naišla je na nemačku patrolu. Naši su pobjegli.

U II UB primećuje se skoro paničan strah od motorizacije.

Vidi dok. br. 9, 18 i 19.

Brigada je posle dugotrajnih marševa i stalnih borbi jako zamorena. Sem toga, hrana je vrlo slaba.

Danas smo priključili II UB bataljon koji smo formirali u Snežniku. Tom bataljonu je dodato 50 boraca, koji su poslani iz Kočevja za XVIII diviziju, a konačno bili su poslani nama.³ Među njima ima i 10 Cigana.

Ti ljudi su zbog iscrpenosti nesposobni za pokret a još manje za borbu.

Danas je u II UB streljan jedan drug koji je pokušao da beži.

O zameniku komandanta brigade i dalje ništa ne znamo.

Prva UB vodila je danas borbe sa nemačkim banditima na Goljaku i Gomanjcima. Banditi su tukli naše položaje artileriskom, minobacačkom i mitraljeskom vatrom, pa ipak nisu uspeali da napreduju ni za korak, jer su naše jedinice uspešno parirale svakom njihovom pokušaju da napreduju i manevrišu.

Danas se pre podne iznenada pojavila grupa nemačkih bandita kod Leskove Doline i naši su joj odmah priredili »doček«. Borba se vodila ceo dan i sada, u 22 časa, još se uvek vodi. Prema poslednjem telefonskom izveštaju, naši dobro gone Nemce. Prema izveštaju posle 21 čas, naši su imali na tom sektoru jednog mrtvog i dva ranjena. Banditi su imali preko 10 mrtvih.

Danas je dezertirao magacioner Cvetković, koji je bio odgovoran za sve magacine u kojima se čuva oružje i municija. On se nalazio pri komandi mesta Stari Trg. Za njim smo izdali poternicu.

Prva UB primila je danas pismo od nemačke komande u Ilirskoj Bistrici. Ovim pismom pozivaju nas da položimo oružje i da se predamo i garantuju nama i našim porodicama sigurnost. Zahvaljujući njihovoj »velikodušnosti«, svi bi mi bili poslani u njihove radne bataljone »i nikome ne bi bilo ništa našao učinjeno«. Sem toga, zahtevali su da pošaljemo k njima delegate na pregovore. Prvoj UB izdali smo naređenje da ne reagira na to. Sa nemačkim banditima razgovaraćemo jedino oružjem.

Tražili smo vezu sa XIII hrvatskom divizijom. Danas smo doznali da se njen štab nalazi u Travi. Pokušaćemo da odmah uspostavimo vezu sa njom.

O svim promenama obavestićemo vas tačno i na vreme.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Stane Dobovičnik

Komandant:
Mirko Bračić

BR. 18

IZVEŠTAJ OBAVEŠTAJNOG CENTRA ČETRNAESTE DIVIZIJE NOV I POJ OBAVEŠTAJNOM ODELJENJU GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE O SITUACIJI NA SEKTORU CRNI LUG — GEROVO I DUZ PRUGE RAKEK — TRŠĆE¹

**OBAVEŠTAJNI CENTAR
XIV DIVIZIJE NOV I POS**

GLAVNOM OBAVEŠTAJNOM CENTRU

Na položaju

Situacija na sektom Crni Lug — Gerovo je sledeća:

U borbama protiv naših jedinica učestvuje oko 2000 Nemaca na 80 kamiona i sa 2 tenka od po 35 tona. Naše jedinice su, pod teškim uslovima, pružale jak otpor nadmoćnim Nemcima i naterale ih na povlačenje. Nemci su danas ponovo napali naše položaje, posle čega su se I, II i IV bataljon Šercerove brigade povukli prema Tršću. Prema poslednjim vestima, Nemci su tenkovima stigli u blizinu sela Tršće. Naši su napustili Tršće.

U Št. Peteru² trenutno se nalazi oko 300 Nemaca i 30 oklopnih automobila. Tenkovi nisu primećeni. (Nemačka posada u Št. Peteru je prema našoj proceni jača od 800 ljudi, — tako javljaju meštani.)

¹ Original, bez datuma, nalazi se u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani. Najverovatnije je pisan 23 oktobra 1943 godine.

² Sada Pivka

Manje posade od po 30 Nemaca nalaze se još i u Petelinju, Zagorju i Kilovčama. Posada u Kilovčama ima i jedan top manjeg kalibra.

U Trst je stiglo dosta ustaša koji imaju, navodno, zadatak da u Istri zamene nemačke jedinice.

U Mrzlim Vodicama nalazi se 250 Nemaca, 4 tenka od 15 tona i 2 tenka od 35 tona.

U Prestranku nalazi se jaka nemačka posada za obezbeđenje pruge. Brojno stanje posade nije još poznato.

Ispod Kala, u zamku Ravne, nalazi se nemačka posada od 30 ljudi. Iznad Zagorja u Silen Taboru nalazi se stalna posada od 30 Nemaca u zasedi.

Juče je vođena borba ispod Goljaka sa Nemcima koji su došli iz St. Petera na 40 kamiona. Jedinice Tomšičeve brigade, napale su ih oko podne i prinudile na povlačenje. Povlačenje Nemaca štitila su 3 tenka »tigar«. Nemci su se povukli prema Gomanjcima i smestili se u zamku.³

Današnja situacija na Rakeku je sledeća: 45 Nemaca i 70 belogardista. Tenkova na Rakeku nema, ali imaju 1 top srednjeg kalibra i 6 bacača. Nemci imaju na Unecu 4 topa srednjeg kalibra iz kojih stalno tuku naše položaje. U Planini i Postojni danas nema promena.

Iz Ljubljane je stigla vest da Ljubljanska provincija još nije priključena Nemačkoj nego da je samo pod nemačkom upravom.

Borci I i II UB XIV divizije hrabro se odupiru nemačkom pritisku na svim sektorima. Takođe su se i novomobilisani dobro pokazali u svim borbama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik OC IV divizije
Jaki¹

**IZVEŠTAJ OBAVEŠTAJNOG CENTRA ČETRNAESTE DIVI-
ZIJE NOV I POJ OD 23 OKTOBRA 1943 GOD. OBAVEŠTAJ-
NOM ODELJENJU GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVE-
NIJE O STANJU NEPRIJATELJA NA SEKTORU VRHNIKA
— ILIRSKA BISTRICA — GEROVO'**

**OBAVESTAJNI CENTAR
XIV DIVIZIJE NOV I POS
Na položaju, 23-X-1943**

**GLAVNOM OBAVEŠTAJNOM CENTRU
PRI GLAVNOM ŠTABU**

Na položaju

Sve naše jedinice su manje-više zauzete borbama protiv neprijatelja koji vrši naročito snažan pritisak na sektoru kod Gerova i kod Mašuna. Neprijatelj je na nekim mestima uspeo da dobije na terenu, ali ga naše jedinice snažno zadržavaju i nanose mu teške gubitke.¹

Brojno stanje neprijateljskih uporišta:

Ilirska Bistrica: 30 nemačkih vojnika koji čuvaju prugu Bistrica — Št. Peter — i postavljaju sa obe strane mine.

Št. Peter — Hrastje: 300 Nemaca, 30 oklopnih automobila, 20 teretnih automobila i troja oklopna kola sa bacačima plamena. Petelinje: 50 Nemaca, 13 teretnih automobila, 4 oklopna, 2 putnička automobila, 1 motocikl i pokretna mehaničarska radionica.

Prestranek: 250 vojnika, 30 teretnih i 15 oklopnih automobila i 4 putnička automobila.

Postojna: 500 Nemca, 40 teretnih automobila, 25 oklopnih automobila, 4 laka tenka i 5 oklopnih kola sa bacačima plamena.

Polica: 21-X stiglo je 600—800 nemačkih vojnika na 40 kamiona i 3 »tigra«. Ulogorili su se van sela, jer su selo spalili. U Taboru kod Šembija Nemci imaju osmatračnicu sa oko 20 ljudi i 1 topom odakle kontrolišu Bač, Kilovče, Knežak i Poljane.

Drum od Ilirske Bistrice prema Harijama teško je prolazan jer je obezbeđen jakom stražom i osiguran je tenkovima od kojih

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Vidi dok. br. 17 i 18.

ima u Kosezama 4, kod Lavrenčiča 2 i 2 kod Ogtove barake. Zabranjeno je da se noću kod kuća pored puta drže napolju psi čuvari. Na Vrhnici je stanje nepromenjeno. Značajna je izjava jednog nemačkog oficira koji kaže da će doći toliko Nemaca da neće imati gde da spavaju i da su Nemci koji su prošli kroz Vrhniku određeni za koncentraciju u Krškom, odakle će vršiti ofanzivu protiv partizana, a zatim će poći u Nemačku. Istovremeno se kod njega zapazio priličan strah za pretstojeću borbu zato što su partizani moderno naoružani, a Nemci ne poznaju teren i nedovoljno su borbeni. U Bevke je stiglo oko 100 Nemaca telefonista, a u Sinju Goricu nekoliko topovskih kara.

U vezi s pojačanjem koje će stići na Vrhniku, formirani su novi štabovi i to: u Sokolskom domu štab puka sa pukovnikom, u zgradi Suda štab bataljona sa majorom, i komanda mesta sa natporučnikom. Domobranskom štabu pridodata su 4 oficira za održavanje veze sa jugoslovenskom vladom u Kairu.

U Trst su otišla 32 oficira bivše jugoslovenske vojske da tamo organizuju domobrance i mobilišu žandarmeriju za istu svrhu kao što je ovamo urađeno.

Tokom jučerašnjeg dana, 22-X, Nemci su zaposeli Mali Lug i položaje na raskrsnici Osilnica — Gerovo. Glavna nemačka kolona od 200 pešaka i 2 tenka krenula je noću iz Gerova prema Osilnici. Posle podne 22-o.m. Nemci su sa 5 tenkova, 5 kamiona i 200 vojnika prodrli u selo Tršče koje su zauzeli oko 21 čas. Zatim su se vratili prema Malom Lugu i sada kontrolišu put Gerovo — Osilnica.

22-X u 16 časova nemački avion bombardovao je okolinu Škofljice.

U Ljubljani je stiglo nekoliko Ceha i Poljaka u nemačkim uniformama. Skinuli su topove sa tvrđave. Pored bloka patroliraju samo povremeno, i to između 3 i 10 časova.

Posadi na Trebelniku (kod Borovnice) stiglo je pojačanje od 300 ljudi koji su se smestili u šatorima.

Nemci se povlače iz Italije u velikim formacijama — što i sami priznaju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

O.C. XIV Divizije

**IZVEŠTAJ ŠTABA OSAMNAESTE DIVIZIJE NOV I POJ OD
23 OKTOBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLO-
VENIJE O BORBAMA NA SEKTORU ŠKOFLJICA — LJU-
BLJANA¹**

**STAB
XVIII DIV. NOV I POS
23-X-1943
Položaj**

GLAVNOM ŠTABU

Dnevni
izveštaj

a) Tačno brojno stanje u prilogu.²
b) Raspored snaga nepromenjen.
c) Na sektoru I bat. VIII brigade³ juče, predveče, došlo je do jakog napada neprijatelja na vrh Teličar koji su zauzeli naši. Najpre su tukli jakom vatrom iz artileriskih oružja, tako da se četa, koja ga je zaposedala, povukla. Kad je artileriska vatra prestala, četa se opet popela na vrh i bez teškoća odbila napad nemačke pešadije koji je usledio artileriskoj vatri. Drugi bat. imao je jači sukob oko 16 časova u blizini Škofljice, posle kojeg se neprijatelj povukao. Minereri Drugog bat. su u toku noći porušili i minirali bunkere koje su izgradili Nemci ispred Lavrice. Jutros su Nemci počeli da napadaju položaje Drugog i Četvrtog bat. VIII brigade i to na sektoru Drugog bat. U pravcu Lavrice išli su 2 tenka, 1 blindirani automobil, 3 kamiona Nemaca i oko 120 belogardista. Imali su 3 topa i to haubice kalibra 100 mm. Tenkovi i blindirani automobili krenuli su prema selu Sela, dok se pešadija odmah razvila u strelce i napala položaje Drugog bat. Prethodno je neprijatelj gađao položaje Drugog i Četvrtog bataljona vatrom iz topova, tenkovskih topova i teških bacača. Naši borci su ostali na svojim položajima uprkos jakoj neprijateljskoj vatri iz svih oružja. Tom prilikom bili su im od velike koristi solidno iskopani streljački zakloni i mitraljeska gnezda. Neprijatelj je napadao od 9 do 14,50 č. Svaki njegov napad bio je odbijen bez teškoća.

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Prilog nije sačuvan.

³ Osmu brigadu imala je naziv »Franc Levstik«. Formirana je 11 septembra 1943 god. od istoimenog bataljona koji se nalazio na sektoru Dolenjske Toplice — Stare Zage kao zaštita Glavnog štaba NOV i PO Slovenije.

Zrno protivtenkovske puške oštetilo je 1 blindirani automobil koji su prilikom povlačenja odveli pomoću tenka natrag u Ljubljano. Drugi bat. nije imao žrtava. Broj neprijateljskih žrtava nije još ustanovljen. Istovremeno je bio napadnut Četvrti bat., koji je imao jednu patrolu od 20 drugova u selu Orle, gde je stiglo 50 Nemaca na 3 tenka. Patrola je na njih otvorila vatru. Neprijatelj je tom prilikom imao 1 mrtvog i više ranjenih.⁴ Zbog nadmoćnosti u tenkovima, patrola se pod borbom povukla na položaje Četvrtog bat. na Molniku, kuda se pešadija nije usudila da pođe, nego su gađali naše položaje samo iz tenkova i iz tenkovskih topova. Nemci su u selu Orle zaklali nekoliko svinja iako je selo belogardističko. Tenkovi i pešadija povukli su se istovremeno sa tenkovima i pešadijom koja je napadala položaje Drugog bat. Možda su Nemci primetili pokret Trećeg bat., koji je imao zadatak da zaobiđe položaje i stigne im iza leđa, i zato su se Nemci pravovremeno povukli. I brigadna baterija dejstvovala je prilično dobro, gađajući okolinu Dobrunje i Vevče, gde je bilo primećeno prikupljanje neprijateljskih snaga. Prvi bat. napao je položaje sa one strane granice gde su Nemci i danas pokušavali da se utvrde. Protivtenkovski prekopi pokazali su se kao dobra skloništa od tenkovskih topova kojima su danas gađali i čiji nam model nije poznat.

Deseta brigada⁵ napadala je preko celog dana neprijatelja, koji se na svojoj strani žice osigurava pešadijom, artilerijom i teškim bacačima. Ona će u toku noći upasti u nemačke položaje na dosta mesta. Prvi bat. X brigade, koji je bio poslat preko granice u nameri da prodre što dalje u nemačku pozadinu, Nemci su posle više okršaja odbacili preko granice. Na svim pravcima od Litije ubrzano se kopaju protivtenkovski prekopi i biće minirani topovskom municijom 150 mm koju zbog nedostatka eksploziva prerađujemo u mine sa električnim palenjem. U sledećem izveštaju priložićemo tačnu skicu prekopanih mesta, prema kojoj se vrše radovi. Minerska odeljenja za rušenje pruge su poslata. Posle prijema podataka, izvešićemo vas o njima. Sa XIV i XV divizijom imamo stalnu vezu. Uostalom, na našem sektoru nema bitnih promena i Nemci za sada ne pokazuju suviše veliku ofanzivnu volju.

* Vidi dok. br. 98.

⁵ Deseta brigada nosila je naziv »Ljubljanska«. Formirana je 11 septembra 1943 god. u selu Golo na Mokrecu od boraca koji su prilikom kapitulacije Italije došli iz Ljubljane. Za njeno formiranje poslužio je kao jezgro Drugi bataljon brigade »Ljubo Sercer« (vidi tom VI, knj. 7, dok. br. 6).

- d) Izveštaj o situaciji je priložen.⁶
e) Na političkim časovima se prorađuje najnovija literatura, dva vanredna izdanja »Slovenskog poročevalca«.
f) Baterije topova pri brigadama opremamo samarima za nošenje, koje smo dali da se izrade, zbog čega će biti naša artilerija mnogo pokretljivija. Protivtenkovski top, koji smo primili, poslali smo našoj IX brigadi, koja se nalazi pored Kupe⁷ i dostavlja sve izveštaje direktno vama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Hribar Janez

Komandant:
Rade Pehaček

BR. 21

IZVEŠTAJ OBAVEŠTAJNOG CENTRA OSAMNAESTE DIVIZIJE NOV I POJ OD 23 OKTOBRA 1943 GOD. O SITUACIJI NA SEKTORU VRHNIKA — SINJA GORICA — JAVORJE — OSREDEK¹

ŠTAB XVIII DIVIZIJE
NOV I POS
Obaveštajni centar
Na položaju, 23-X-1943
Br _____/38

12

IZVEŠTAJ O SITUACIJI

Izveštaj X NOU brigade: U selo Javorje stiglo je iz Litije 22-X o. g. 12 dobro natovarenih automobila. Zbog velike udaljenosti nije bilo moguće ustanoviti šta su oni dovezli. Na gornji Felič,³ vrh iznad državne granice

⁶ Vidi dok. br. 21.
ⁱ Vidi dok. br. 25.

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Izostavljeni tekst istovetan je sa izveštajem Obaveštajnog centra Četrnaeste divizije o situaciji na Vrhnici (vidi dok. br. 18).

³ i s Verovatno se odnosi na Velič Vrh.

koja ide severnom stranom Felič Vrha⁴, stiglo je oko 100 talijanskih fašista kojima komanduju nemački oficiri.

Nemci se utvrđuju i izgrađuju bunkere duž granice koja ide od donjeg Felič Vrha prema Osredeku i dalje prema Ljubljani. Naoružani su slabo. Od teškog naoružanja imaju na sektoru od gornjeg Feliča⁵ do Osredeka 2 teška bacača. Naši bataljoni nalaze se do same granice. Između njih i Nemaca dolazi s vremena na vreme do puškaranja.

Prema nepotvrđenoj vesti, koja je upravo stigla, Nemci ukopavaju topove raznog kalibra u selu Javorje.

I bataljon javlja da je na granicu kod Planine stigla, 22-X o. g. u 13 časova, kolona Nemaca sa dvojica zaprežnih kola natovarenih materijalom za izgradnju bunkera. U koloni ima 20 ljudi i smestili su se u selu. Nemačka granica je na tom sektoru dobro obezbeđena. Naša četa, koja je prešla granicu, nije nigde mogla da prodre zbog mina i žičanih prepreka koje su nanovo postavljene.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Obaveštajac:
Potnik **Ivan**

IZVEŠTAJ PROPAGANDNOG OTSEKA PETE UDARNE BRIGADE »IVAN CANKAR« OD 23 OKTOBRA 1943 GOD. O BORBAMA NA SEKTORU BREZOVO — CEPLJE — DOLE¹

STAB
5 SNOUB I.C.
Propagandni otsek
Položaj, 23. X. 1943
135

VOJNI IZVEŠTAJ br. 13
(za 21. o. m.)

Prvi bataljon ne javlja ništa novo.

Drugi bataljon ne javlja ništa novo.

Treći bataljon je zaposeo položaje duž granice kod sela Vrata. Patrole su primetile neprijateljski tenk, koji je patrolirao duž granice.

Četvrti bataljon je 21. o. m. vodio borbu sa neprijateljem na položajima Brezovo — **Ceplje**, Brezovo — Dole. Najpre je neprijatelj gađao naše položaje vatrom iz teškog oružja, a kasnije je počela napadati i pešadija. Napad je počeo u 13 časova iz **Ceplja**, Prevalja, Gobe², Preske, Bistrice i Polšnika. Neprijateljski napad na položaje Treće i Četvrte čete odbijen. Je uz velike žrtve neprijatelja. Neprijatelj je imao oko 20 mrtvih i ranjenih, a mi 2 mrtva i 7 ranjenih. Isto tako je uz velike gubitke odbijen neprijatelj i na Grebinu iznad Vodica, kao i patrole kod Javorskog križa.³ Borba se vodila do 18 časova.

Baterija ne javlja ništa novo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Odgovorni vojni dopisnik:
(potpis nečitak)

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Odnosi se na sela Velika i Mala Goba.

³ Odnosi se na raskrnicu puteva 1,5 km južno od sela Javorje.

IZVEŠTAJ OBAVEŠTAJNOG CENTRA PETNAESTE UDARNE BRIGADE OD 23 OKTOBRA 1943 GOD. O SITUACIJI KOD NEPRIJATELJA NA SEKTORU GORJANCI — KUPA¹

STAB XV SNOUB
Položaj, 23-X-1943
Obaveštajni centar

IZVEŠTAJ OBAVEŠTAJNE SLUŽBE

Prema jučerašnjem izveštaju, koji sam vam poslao,² Nemci su ušli u Metliku i zaposeli visove oko Metlike. Popravili su most preko Kupe kod Broda. Neprijatelj drži položaje pored toka reke Kupe od Kamanja, Brod na Kupi³, Griblje prema Vinici. Prelaze preko Kupe (ima kod Griblja dograđen pontonski most), dalje prema Brodu na Kupi, kod Metlike, i zaposeli su prelaz preko železničkog mosta (Bubnjarci). Jačina neprijatelja koji se nalazi sa one strane Kupe i u Metlici ceni se na 1000 ljudi sa motorizacijom, bacačima i jednim topom. Šalju patrole od Ozlja prema Kamanju, Brodu na Kupi, Ribniku, Netretiću i uz tok Kupe i prema Vinici. 22-X-1943 uveče jedinice II bataljona uništile su tri automobila i jedan motocikl, ubile nekoliko Nemaca i zaplenile nešto oružja, municije i ostale opreme. Istoga dana vodila se borba kod Bušinje Vasi, Trnovca i Plešivice. Neprijatelj je u vidu klina pokušavao da probije naše položaje, ali je odbijen. Obaveštajac II bataljona koji se nalazio sa druge strane Gorjanaca javlja nam:

Neprijatelj drži položaje od Kostanjevice do ivice Gorjanaca — Gaberje — Vahta⁴. Drži i zasedu pored puta koji vodi preko Gorjanaca prema Semiču. Glavnina neprijatelja koncentriše se u Semiču. Njihov broj se ceni do 1000 ljudi, sa 30—40 motornih vozila (tenkova i oklopnih automobila). Napadaju položaje iznad mesta Sela pri Jugorju i oko Semiča. Istoga dana, u sumrak, veća kolona neprijatelja kretala se od Novog Mesta prema Gorjancima.

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Vidi dok. br. 12.

³ Odnosi se na Brod Jurovski.

⁴ Ovo mesto označeno je na karti pod imenom Na Straži, 1,5 km severno od s. Jugorje.

P. S. Sa položaja iznad Bušinja Vasi javljaju nam da
veća motorizovana kolona (100 ljudi) kreće prema Bušinjoj
Vasi, prema Metlici.

.SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Obaveštajac:
Jernej⁵

BR. 24

**IZVEŠTAJ ŠTABA DRUGE SOŠKE NO BRIGADE OD 23 OK-
TOBRA 1943 GOD. ŠTABU GORIŠKE DIVIZIJE NOV I PO
SLOVENIJE O BROJNOM STANJU BRIGADE I O SUKOBU
S NEPRIJATELJEM KOD MESTA PRI ZVIKARJU¹**

ŠTAB 2 SNOUB »SOCA«
Na položaju, 23-X-1943

ŠTABU GORIŠKE DIVIZIJE

Na položaju

Jučerašnjem izveštaju naše brigade dodajemo još i sle-
deće: 1) Brojno stanje od 22-X:

Na spisku	Na mestu	U rashodu (bolnica)
743	725	18

2) Prva četa Drugog bataljona skoncentrisala se u planini
Zakraj, sa namerom da obezbedi prolaz. Obaveštajac Prve čete
javio je da su Nemci jako zainteresovani za taj prolaz. Tačni-
jih vesti još nemamo.

3) Patrola od jedanaest partizana krenula je u 19 časova
prema potoku Sui i mestu Pri Zvikarju, sa namerom da obez-
bedi prenos hrane. Tu su naišli na nemačku zasedu koja je
počela da osvetljava raketama i gađa iz automatskog oružja.
Patrola se razbežala. Jedan je ubijen, dva lakše ranjena, a

⁵ **Jernej Rovšek**

ostali su zauzeli položaje na okolnim visovima odakle su otvorili vatru iz lakog bacača i vratili Nemce prema Bovecu. 22-X ujutru dovezli su svog mrtvog druga.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
otsutan

Komandant:
Bavec Tone

BR. 25

**OPERATIVNI DNEVNIK O BORBAMA NA KUPI U VRE-
MENU OD 21 DO 23 OKTOBRA 1943 GODINE¹**

21-X-1943. U Brodu na Kupi nalazi se sledeća formacija nemačke vojske: oko 1200 vojnika, 30 tenkova, 2 baterije brzometnih topova, 2 baterije srednjih topova, 2 baterije teških topova, 100 automobila, 60 blindiranih automobila.

Neprijateljske baterije 75 i 105 mm tukle su pre podne i posle podne selo Nova Sela i Banju Loku, kao i put između sela Nova Sela i Banje Loke. Neprijateljski avion izviđao je naše položaje.

Treći bataljon IX brigade³ napustio je tokom noći stare položaje i zaposeo bolje položaje iznad puta Nova Sela — Vrh (kota 646, 642, 627). Položaj od Stružnice do Novih Sela podeljen je na dva sektora: desni i levi. Desni sektor proteže se od Kuželja do kote 788, kod Stružnice, a levi od kote 788 do iznad Novih Sela. Oko 10 čas. neprijateljska tenkovska kolona prodrla je do sela Vrh. Na kolonu je otvorena vatra iz svih oružja sa levog sektora i iz haubice 149 mm. koja je uništila 1 tenk i jedna

¹ Kopija originala nalazi se u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Dnevnik je pisao operativni štab jedinica koje su vodile borbe sa Nemcima na sektoru Brod na Kupi — Kočevje (vidi tom VI, knj. 7, dok. br. 153).

³ Deveta brigada formirana je 11 septembra 1943 god. u Kočevju. Kao jezgro za njeno formiranje poslužio je Zapadnodolenjski odred.

blindirana kola. Tenkovska kolona počela je da se povlači, izgleda zbog pogodaka iz teške haubice.

Istovremeno je duž Kupe napredovala jedna kolona nemačke pešadije sa nekoliko mazgi. Ceta iz Kočevja, koja je zatvarala taj pravac kod Zage, ubila je 12 Nemaca i 1 mazgu.

Haubica je posle podne opet gađala Brod. Jedna granata pala je u jedno dvorište i oštetila 3 automobila i ranila 5 Nemaca.

Neprijatelj je istovremeno pokušavao da sa jačim odredom probije naše položaje kod Stružnice. Došlo je do kraćih ali vrlo oštarih borbi. Neprijatelj se povukao. U isto vreme povukla se i motorizovana kolona kod Novih Sela. Samo je I bataljon iz sastava IX brigade mogao da odbije tako jak napad.

Druga brigada ništa ne javlja.⁴

Noću se vratio IV bataljon IX brigade. On je javio da je bila situacija neizdrživa. Bili su bez hrane i u borbama noću i danju. Imali su nekoliko ranjenih. Bataljon je raspoređen na desno krilo desnog sektora.

Posle podne stigli su XIV brigada »Zelezničarska«⁵ i I bataljon Tomšičeve brigade pod neprijateljskom topovskom vatrom. Korpus je izdao naređenje da neprijatelja treba po svaku cenu izbaciti iz Broda.

Operativni štab je izdao zapovest da se noću 21/22-og izvrši napad na neprijatelja. XIV brigada napada sela Fara, Potok i Vas, a Tomšičev bataljon i selo Petrinu.

XIV brigada napadala je sa dva bataljona, ali je bila odmah odbijena i imala 6 ranjenih. Brigada je bila bez ikakvog borbenog duha, slabo naoružana i bez dobrog komandnog kadra.

Bataljon Tomšičeve brigade nije izvršio napad, kao što je glasilo naređenje, jer nije pravovremeno stigao na polazni položaj.

f 22-X-1943. Na Brod su stigla nova pojačanja. Dve baterije teških topova, oko 100 automobila i 20 blindiranih automobila (talijanskih). Automobili su bili većinom prazni.

Neprijatelj sve jače tuče naše položaje.

Naše jedinice pojačavaju utvrđenja i po danu kopaju nove prekope na putu Vrh — Nova Sela. Operativni štab se i dalje nada da će II brigada izvršiti naređenje i u tom slučaju bi IX brigadu smenila na položaju XIV brigada, a napad na neprijatelja sa severne i severoistočne strane izvršila bi IX brigada.

Međutim, II brigada ništa ne javlja i niko ne zna za nju.⁶ Sa njom se nalazi politkomesar Operativnog štaba, koji je odsutan od prvog dana i o njemu se takođe ništa ne zna.

Oko 9 časova napao je bataljon Tomšičeve brigade neprijatelja u selu Petrina. Bio je odmah odbijen; imao je 6 mrtvih i 20 teško i lakše ranjenih. Nije se moglo ustanoviti da li je naneo neprijatelju kakve gubitke.

Bataljon se povukao i vratio u Banju Loku. Otud je bio vraćen, odnosno prebačen kamionima na svoj stari položaj.

Operativni štab je obavešten da se Nemci već nalaze u Crnomelju i Novom Mestu. Na osnovu toga se zaključuje da su Nemci odlučili da prodru kroz našu teritoriju.

Neprijatelj toga dana nije napadao na levi sektor. Na desnom sektoru vodile su se oštre borbe do posle podne. Prvi bataljon, ojačan sa IV bataljonom, i sada drži svoje položaje. Avion je izviđao posle podne položaje levog sektora.

Očigledno je da se Nemci pripremaju za ofanzivni prodor kroz naše položaje.

Drugi bataljon IX brigade, koji se dosada nalazio u Starom Trgu, prebacio se na prihvatni položaj kod Ajbelja.

Operativni štab izdao je naređenje podređenim jedinicama da drže zaposednute položaje pošto su oni najpogodniji, a u slučaju da neprijatelj zauzme naše položaje, da ostanu paralelno sa putem Nova Sela — Banja Loka — Morava, — Stalcarji i da tuku pobočnicu neprijatelja koja će sigurno štiti tenkovsku kolonu nadirući glavnom komunikacijom.

Neprijateljska artilerija tukla je selo Ajbelj.

23-X-1943. Neprijatelj je oko 8 časova ujutro otvorio jaku vatru iz topova na položaj desnog sektora. Svaki kvadratni metar bio je tučen granatama. Naši su se

povlačili u smislu naređenja Operativnog štaba. Neprijatelj nije dozvolio da se naši bataljoni zaustave na novim položajima nego ih goni jakim i preciznom artileriskom vatrom. Za njim je nastupala pešadija. Dospevši na Jesenov Vrt, neprijatelj je krenuo prema Banjoj Loki da bi zahvatio ceo naš levi sektor. Na levi sektor inače nije napadao. Komandant levog otseka je to primetio i pravovremeno se povukao na prihvatni položaj kod Ajbelja.

Tek sada počela je da prodire jaka tenkovska kolona pod komandom nemačkog generala i oko 13 časova je stigla do sela Ajbelj. Istovremeno je nastupala pešadija koja je po planu prodirala kroz sva sela sa više strana na čitavom sektoru. Naši su vršili snažan napad na neprijateljsku pešadiju i prinudili je na povlačenje. Zaustavila se i tenkovska kolona. Tada je otvorila vatru neprijateljska artilerija. Gđano je najmanje iz 12 teških topova. Naši položaji bili su razorani granatama.

Na položaju desnog sektora i na prihvatnom položaju kod Ajbelja poginula su 23 naša druga, s njima i komandant II bataljona IX brigade drug Lesnika.⁷

Naši su se povlačili, ali su i dalje napadali neprijateljsku pobočnicu. Nemci su nezadrživo prodirali napred i stigli su do Morave.

IX brigada prikupila se u Stalcarjima.

Operativni štab bio je rasformiran naredbom Štaba VII korpusa, s tim da komandant Štaba⁸ ostane kod IX brigade kao član Štaba XVIII divizije.

IZVEŠTAJ OBAVEŠTAJNOG ODELJENJA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD 24 OKTOBRA 1943 GOD. O RAZORUŽANJU ITALIJAŠKIH DIVIZIJA I O POKRETIMA NEMAČKIH TRUPA¹

**GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE
OBAVESTAJNO ODELJENJE**
Na položaju 24-X-1943

GLAVNOM ŠTABU NOV i POS

Na vaš dopis od 24-X-1943 javljamo vam sledeće:

1) Naše jedinice su razoružale na teritoriji Ljubljanske pokrajine divizije: »Isonzo« sa sedištem u Novom Mestu, »Savoia« sa sedištem, verovatno, u Grosuplju i delimično diviziju »Macerata« sa sedištem u Črnomelju. - Nemci su razoružali u Ljubljani 52 pešadski puk (»Cacciatori delle Alpi«), I artilerijski puk, karabinjerski puk, kome su kasnije delimično vratili oružje — ukoliko se ljudstvo nije razbeglo, kvestorinski puk, puk financa, železničku, poštansku i šumsku miliciju, vojnu bolnicu, intendantsko slagalište, Štab Corpo d' Armata³ i 150 vojnika na aerodromu. (Avioni su pobjegli u Italiju.)

Na nemačkoj strani se bore samo skvadrasti (približno 1 puk), dok su kvesturini pre, skoro nedelju dana, razoružani.

Glavni pravac kojim odlaze nemačke snage iz Italije prema Nemačkoj je drum Trst — Postojna — Ljubljana, Domžale, a u manjoj meri idu iz Ljubljane prema Št. Vidu i Zalogu... Motorizovane jedinice služe se pravcem Ljubljana — Šneberje — sv. Jakob — Domžale. Drugi glavni pravac je Rijeka — Ogulin — (preko Delnica) — Karlovac. Prema jučerašnjim vestima Štaba XIV divizije, oko 2000 Nemaca vrši pritisak u pravcu Gerovo — Tršće (vidi izveštaje).⁴

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pomoćnik načelnika odeljenja

¹ Kopija originala nalazi se u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Podaci o sedištima italijanskih divizija nisu tačni. U Grosuplju i Črnomelju nalazili su se samo delovi tih jedinica koji su se povlačili u pravcu Italije i tamo su bili samo u prolazu.

³ Odnosi se na Stab Jedanaestog armiskog korpusa.

* Vidi dok. br. 9, 17, 18, 19 i 25.

**IZVEŠTAJ ŠTABA SEDMOG KORPUSA NOV I POJ OD 24
OKTOBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLO-
VENIJE O PREDUZETIM MERAMA PROTIV NEPRIJATE-
LJA NA TERITORIJI DOLENJSKE¹**

**STAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE**
24 oktobra 1943 godine

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO SLOVENIJE

Primili smo vaše naređenje koje se odnosi na rad našeg Korpusa.-' Uverili smo se i sami da Nemci trenutno ne raspo- lažu jačim pešadiskim snagama. Pored vašeg naređenja, sinoć smo i mi naredili XV Diviziji da blokira Novo Mesto, prekopa puteve koji vode prema Novom Mestu i ispita situaciju i mo- gućnost napada.

Naredili smo im da nas obaveste o situaciji na drumu od Novog Mesta prema Škocjanu i da odmah napadnu i likvidiraju Nemce na Trškoj Gori. K njima je otišao op. oficir korpusa drug Vasja³ da lično izvidi situaciju i izda direktive Štabu divizije.

U Op. štab otišao je drug Bon⁴, koji će povezati naše snage sa hrvatskim snagama radi napada na Nemce u Ajbelju.

Drug Leko Marjanović, zam. politkomesara, XV Divizije, stigao je do drumu Semič — Jugorje — Novo Mesto, ali sinoć nije mogao da se prebaci jer Nemci imaju tenkovska odeljenja u Podreberi, Štrekljevecu, Osojniku i Rebri, sa kojima patroli- raj. On će pokušati da se prebaci tokom dana ili naveče.

Što se tiče napada na Novo Mesto, Semič, Črnomelj i na ostale nemačke snage, mi smo spremni za to i, čim saznamo stvarno stanje kod naših jedinica i neprijatelja, izdaćemo zapo- vest. Naglašavamo da nam Štab XV Divizije, i pored učesta- log traženja pismenim putem i preko radija, ne šalje podatke o stvarnom stanju kod njih, zato smo morali da pošaljemo na lice mesta člana Štaba korpusa.

¹ Original pisan na srpskohrvatskom jeziku,- nalazi se u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

⁸ Dokumentat nije sačuvan.

⁵ Anton Zgonc

⁴ Vinko Bon

Kao što se vidi iz izveštaja Štaba XVIII Divizije.⁵ Nemci utvrđuju granicu, a naši su ih prilikom pokušaja ispada odbili; i pored toga, Nemci su svuda pojačali pešadiju i još je pojačavaju.

Naredili smo Cankarevom bataljonu da pošalje zasedu u jačini 1 [čete] iznad Semiča i odredili joj zadatke. Stab bataljona javlja da su zasedu poslali i da uspešno prekopavaju drumove i to u propisanim dimenzijama.

Stab Tomšičevog bataljona izveštava nas da su poslali vezu za Kočevje i da šalju patrole, koje se na terenu smenjuju, u sve određene pravce da bi odmah započele sa prokopavanjem puteva.

Ne znamo zbog čega je bataljon VOS-a povukao zasedu od Semiča i da li ju je on uopšte držao tamo. Ako bataljon nema nikakav drugi zadatak, onda bi trenutno mogao da primi obezbeđenje nekog pravca ili da ruši puteve.

Stab XIV Divizije izveštava preko radija da nema ništa novo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Bolko'

Komandant:
Rajko Tanasković

**IZVEŠTAJ ŠTABA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I POJ OD
24 OKTOBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLO-
VENIJE O SITUACIJI I BORBAMA NA SEKTORU SV. KRIŽ
— MOKRONOG — NOVO MESTO¹**

STAB
XV DIVIZIJE NOV I POJ
Na položaju, 24-X-1943 u 10,55 čas.

GLAVNOM ŠTABU NOV i POS i ŠTABU VII KORPUSA

Šaljemo izveštaj o situaciji u vezi s vašim naređenjem od danas u 8 časova.

Jedinice V UB odbile su napade neprijatelja iznad Sv. Križa, oko Brezova². Ova brigada redovno odbija neprijatelja, nanoseći mu gubitke i taj deo fronta je siguran. Jedinice XII Brigade dozvolile su juče da im manja grupa Nemaca prodre u Mokronog, opljačka i zapali fabriku.³ Nemci su nakon toga, zbog pritiska naših snaga, pobešli. Jedinice ove brigade i ljudstvo artiljerije vodili su borbe oko Trške Gore i na drumu pored Krke. Naši položaji su isti. Neprijatelj nije uspeo da prodre od granice dublje na teritoriju. Lično smo se sada vratili sa položaja, zato nismo ranije poslali izveštaj, jer smo čekali da ispitamo tačno stanje i izdali smo potrebne direktive. Bataljoni XII Brigade, koji su se nalazili iznad Krke, od Toplica do Trške Gore, treba da se danas prebace u sastav brigade i rasporede manje snage za napade na neprijatelja na tom sektoru. Manje snage držimo u zasedama na položajima Hudo — Daljni Vrh do samog Novog Mesta. Na tom sektoru prekopava se put. Danas treba da stigne jedan bataljon Gupčeve brigade i ljudstvo artiljerije sa protivkolskim oružjem i spreči nadiranje od Novog Mesta.

Sa XVIII Divizijom imamo veze. Stanje kod njih je nepromenjeno; jedna tenkovska kolona koju su zadržali vršila je pritisak iz Ljubljane.

Ukoliko bi neprijatelj prodro iz Novog Mesta ka Trebnju, ne smemo zadržati naše jedinice na sadašnjim položajima, već treba da se prebacimo preko pruge. U tom smislu izdali smo naređenje: uvek pod borbom i sa položaja na položaj.

Sinočni radiogram nije primljen, odnosno nije dešifriran.

¹ Original, pisan na srpskohrvatskom jeziku, nalazi se u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Vidi dok. br. 22.

s Vidi dok. br. 31.

Nemci od granice dalje nemaju velike snage i naši ih spretnim manevrisanjem razbijaju i odbacuju natrag. Neke naše jedinice slabo se snalaze. Potrebna nam je neka rezerva. Od ovih snaga ne možemo da odvojimo nijednog vojnika. Svakog časa očekujemo dva bataljona XII Brigade s drugom Marokom;⁴ u tom slučaju ovaj front bi bio siguran.

Veliku smetnju čine nam meštani, koje je zahvatila panika. Peta kolona aktivno radi među njima. Svakog časa dobijamo različite vesti. Peta kolona se nalazi i u vojsci. Danas smo izdali jedinicama naređenje da nemilosrdno kažnjavaju sve takve elemente. Odlučno treba zatražiti od svih organizacija na terenu da suzbijaju neistinite vesti i to oružjem. Na ovom sektoru treba streljati više petokolonaša kako bi se jednom ugušila neprijateljska propaganda.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jože Borštnar

Komandant:

BR. 29

**IZVEŠTAJ ŠTABA OSAMNAESTE DIVIZIJE NOV I POJ OD
24 OKTOBRA 1943 GOD. ŠTABU SEDMOG KORPUSA NOV
I POJ O AKTIVNOSTI JEDINICA NA SEKTORU ORLE —
KAČNE¹**

**STAB
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ**

Dana 24. X. 1943

Položaj

br. 483

18

ŠTABU VII KORPUSA

Dnevni
izveštaj

- a) Brojno stanje povećalo se za 15 novomobilisanih.
- b) Raspored snaga nepromenjen.
- c) Tokom jučerašnjeg dana na otsecima VIII U.B. nije bilo naročitih događaja.² Nemci su celu granicu dobro zaposeli a na

⁴ Alojz Kolman, narodni heroj. Poginuo 7 oktobra 1944 god. u Koprivniku.

dominantnim položajima grade bunkere da im služe kao oslonac za opravku žičane granice, koju nastoje na svaki način da oprave. Njihovi napadi su slabi i odmah beže, ali se dobro brane iz utvrđenih položaja i brzo dejstvuju artilerijom, koju imaju razmeštenu duž cele granice. Naše jedinice napadale su ih celog dana sa nekoliko položaja, napr. sa Malog Vrha odbacile su ih, ali usled artileriske i minobacačke vatre nisu mogle da zadrže zauzete kote. Mi smo uspeli da opravku žičane granice svuda sprečimo. Sa artilerijom iz ljubljanskog zamka tukli su okolinu sela Orle odakle je bila proterana njihova patrola.

Deseta udarna brigada pokušala je noću i tokom dana na tri mesta da napravi prodor preko granice, ali nije uspela zbog jako utvrđenih dominantnih položaja. Potisnuli su ih samo sa položaja na Kačnama, razrušili im bunkere i sprečili im nastavak rada. I Nemci su gađali brzom paljbom iz bacača i topova. Isto tako je i na celom sektoru bilo sprečeno opravljjanje žičane granice. Pri svakom našem napadu Nemci su se posakrivali u bunkere i pucaju kao ludi. Jednu našu patrolu su mahanjem ruku dozvali da priđe bliže, a onda su na nju otvorili snažnu vatru; kad je patrola dala otpor oni su pobjegli. Mi nismo imali gubitaka.

d) U izveštaju o situaciji nema nikakvih promena.

e) Politički rad se nastavlja.

f) Juče je završila rad diviziska podoficirska škola, koja je pokazala vrlo dobar uspeh, a iz nje smo dobili nekoliko vrlo dobrih vodnika i desetara. Na kursu se nalazio iz svake čete po jedan drug, a na sledeći kurs, koji počinje u četvrtak, određićemo po dva druga iz čete.

Vaše naređenje od 24. o.m. u 22 časa³ primili smo ovog trenutka, tj. u 7,15 časova. Nastojaćemo, prema mogućnostima, da sva naređenja dosledno izvršimo.

S. F. — S. N.!

Politkomesar:
Hribar Janez

Komandant:
Rade Pehaček

IZVEŠTAJ OBAVEŠTAJNOG CENTRA OSAMNAESTE DIVIZIJE NOV I POJ OD 24 OKTOBRA 1943 GOD. O SITUACIJI U OKOLINI LJUBLJANE¹

**STAB XVIII DIVIZIJE
NOV I POS
OBAVEŠTAJNI CENTAR
Položaj, 24-X-1943**

IZVEŠTAJ O SITUACIJI

Rušenje pruge i puta Ljubljana — Grosuplje: Iz priložene skice vidi se da su naše jedinice porušile most na 144 km i susedni most na putu. Zeleznički most bio je dugačak 6 m. Naša radna četa iskopala je na mostu i u njegovoj neposrednoj blizini dva protivtenkovska rova preko puta i pruge. Takođe je i put Grosuplje — Škofljica prokopan na dva mesta. Zeleznička pruga je na mnogim mestima uništena time što su šine dignute i odnesene.

Sadinja Vas: Nemci su 21 o.m. došli na 6 otvorenih kamiona i dovezli 1 top (kal. 250 mm) u Sadinju Vas, gde su se zadržali oko 2 sata. Svi su bili naoružani automatima. Bega² je počela da kopa rovove u Cešnjicama i na putu koji vodi iz Sadinje Vasi u Sostro.

Orle: Naša patrola je očekivala Nemce u zasedi. U 9 h došlo je oko 50 Nemaca naoružanih automatskim oružjem. Naši su otvorili vatru, posle čega je Nemcima stiglo u pomoć 5 tenkova. Mitraljeska vatra je trajala do 10 h 15'. Naši su se posle toga povukli. Naša patrola vratila se bez žrtava. U 10 h 45' nemački tenkovi otišli su iz mesta Orle. Dva tenka zaustavila su se na Selima. Borba sa njima još traje. Posle povlačenja naše patrole Nemci su otvorili vatru iz minobacača na položaj koji je pre toga držala naša patrola. Zapalili su dve zgrade, jedan štagalj i, verovatno štalu.

Sv. Urh: U uporištu se nalazi 70 belogardista, 4 tež. mitraljeza u tornju, 8—10 lakih mitraljeza i 2 teška bacača. Uporište okružuje 4 m široka žičana prepreka. Ta prepreka je minirana. Bunkere tek grade a kopaju i podzemne rovove.

Svako večer dolazi u uporište kao pojačanje 40 meštana iz okoline. Belogardisti patroliraju putem prema Sv. Lenartu, Sostru i Sadinjoj Vasi. Patrola belogardista koja odlazi na Orle kreće se šumom po vrhovima. Patrola je naoružana sa 2 puškomitraljeza i broji 12 ljudi. Nemačko-talijanske patrole broje po 12 ljudi sa 5 automata i 1 puškomitraljezom. Stalne patrole drže od Pečara do Zagarskog Vrha³ i u Besniškoj dolini do Sp. Besnice. Drže i stare položaje od Prežganja do Sp. Besnice. Terenci su se povukli prelo granice i nalaze se sada u našem sastavu.

Rudnik: U župničkom domu nalazi se 35 belogardista, imaju 1 laki bacač i 2 mitraljeza, a u dva bunkera pored pruge ima 10—15 belogardista naoružanih sa po jednim mitraljezom. Nekoliko njih nalaze se u zgradi kod bloka. Ukupno ima na Rudniku 60—70 belogardista. 22-X srušili smo bunker ispred Rudnika.

Ižanski blok: 10 Nemaca i 5 belogardista sa 2 puškomitraljeza i 4 aut. puške.

Podpeč: 22-X stigla su na Podpeč 3 tenka, 3 topa i 50 boraca-pešaka. Gađali su Sv. Anu, gde su pokupili nešto namirnica, a zatim se Ižanskom cestom vratili u Ljubljano.

Lavrica: 23-X 3 automobila belogardističke vojske, 2 tenka, 1 blindirani automobil i 3 topa manjeg kalibra napali su naše položaje. Na Orlama su zapalili jednu kuću i pokupili nešto svinja. U Škofljici su zapalili jednu kuću a jednu oštetili. Napad je bio odbijen u 2 h.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Obaveštajac div.:
Potnik Ivan

IZVEŠTAJ PROPAGANDNOG OTSEKA DVANAESTE SLOVENAČKE NO BRIGADE OD 24 OKTOBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O NAPADU NEMACA NA MOKRONOG¹

STAB XII SNOUB²
PROPAGANDNO ODELJENJE
Položaj, 24-X-1943

V. P. 21³

Juče, 23 o.m., Nemci su upali u varoš Mokronog i zapalili nekoliko zgrada. Prema njihovom tvđenju, glavna im je namera bila da opljačkaju meštane koji su ostali u varoši i da se osvete za dela koja je počinila NOV prilikom akcija sa one strane granice. Četa, koja je upala u varoš, bila je uglavnom formirana od redova Kočevljana,⁴ belogardista i vermanovaca.⁵ Nemci su se približili Mokronogu iz naselja Most i prodirali u streljačkom stroju uz obronak Martinje Vasi prema Mokronogu. Pošto su snage Trećeg bataljona bile raspoređene na raznim mestima kao patrole, preostali su morali da zauzmu nove položaje. Snage su bile razmeštene po udaljenim položajima, zbog čega su ostali pružali otpor samo u toliko da Nemci nisu mogli izvršiti uništavanje bez smetnje. Nemci su se oko 20 časova povukli iz Mokronoga u pravcu prema Cirkniku.

Danas, 24 o.m., Nemci su ponovo napali Mokronog. Ovaj put su izvršili napad i pravcem od Martinje Vasi, gde im je prebacivanje bilo olakšano, jer su išli pozadi obronka koji se nalazi na pravcu za naselje Most. Napad je otpočeo oko 12 ča-

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Dvanaesta slovenačka NO brigada formirana je 24. septembra 1943 god. u Mokronogu. Za njeno formiranje poslužio je kao jezgro deo Šeste udarne brigade »Slavko Slander«, koja se tada nalazila na teritoriji Dolenjske u sastavu Petnaeste divizije. Naziv »udarna« dobila je tek uproleće 1944 godine.

³ Šifra vojne pošte Glavnog štaba NOV i PO Slovenije.

⁴ Odnosi se na nemačku nacionalnu manjinu koja je sredinom XVI stoleća naseljena na teritoriji kočevskih šuma. Posle okupacije 1941 god. skoro svi Kočevljani, sem pojedinačnih iznimki, otišli su u bivše srezove Brežice i Krško, tj. na teritoriju zaposednutu od Nemaca, odakle je slovenačko stanovništvo prinudno iseljeno u Nemačku.

⁵ Odnosi se na pripadnike nemačke oružane formacije »Wehrmannschaft«, formirane od mobilisanih Slovenaca na teritoriji Štajerske.

sova. Pre toga došlo je do otvaranja vatre neprijateljskih i naših patrola u pravcu Sv. Florijan—Mokronog. Vermanovci i belogardisti su napadali i danas, ali su im se izjalovile nade jer su bili dočekani, odnosno iznenađeni, jakom vatrom sa položaja Trećeg bataljona, koji je u toku noći povukao razmeštene patrole i zauzeo srazmerno dobar položaj. Borba je bila za Nemce potpuno bezuspešna iako su bili kao napadači brojčano nadmoćniji, jer nisu mogli da se približe samom položaju, niti da uspešno odgovaraju na vatru naših boraca koji su se upravo danas odlično pokazali. Prema pričanju meštana koji su ostali, oni su se, sasvim nemoćni, krili iza zidova zgrada i jedva očekivali mrak da se prebace preko čistine koja se proteže od naselja Preloge do Martinje Vasi, u kom pravcu su vršili povlačenje. Kad je stupio u dejstvo naš minobacač, Nemci su se zbunili i bili su prinuđeni da u paničnom bekstvu preko čistine izvrše povlačenje. Ali, ipak, su danas ušli u varoš i ponovo zapalili nekoliko zgrada. Ušli su nesmetano jer je bilo dosta teško osmatrati ulazak u varoš sa naših položaja. Borba je bila zanimljiva, ne samo zbog načina na koji je vođena nego i zbog utiska koji je napravila, jer je podigla moral meštanima koji su imali priliku da posmatraju kako toliko proslavljeni nemački vojnik može itekako brzo da beži, naročito ako mu sa toliko uspeha peva pesmu naša teška »Breda«. Imali su nekoliko ranjenih i jednog mrtvog. Borba se završila u 17 časova, kad su poslednji Nemci pognuli svoja leđa iza obronka Martinje Vasi i pobjegli prema Cirkniku.

Ratni dopisnik brigade
Borko Jože

Pošto od ostalih bataljona, pored neprekidne intervencije, ne dobijam izveštaje, javljam uglavnom samo o akcijama u kojima lično učestvujem.

IZVEŠTAJ ŠTABA DRUGE SOŠKE NO BRIGADE OD 24 OKTOBRA 1943 GOD. ŠTABU GORIŠKE DIVIZIJE O STANJU I AKTIVNOSTI BRIGADE¹

ŠTAB 2 SNOUB »SOČA«
Na položaju, 24-X-1943

ŠTABU GORIŠKE DIVIZIJE

Na položaju

Na osnovu vojnih izveštaja bataljona javljamo:

- 1 bataljon: Ljudstvo koje nije zaposleno rušenjem puteva, i ne nalazi se na položaju u Stupici do Loga, održava vojne vežbe.
- 2 bataljon: Izvršeno je prebacivanje u Ladro gde se održavaju vojne vežbe. Popravljaju prelaz preko porušenog mosta Livek — Idrsko.
- 3 bataljon: Ruši po naređenju: 2 četa otišla je u Magozd.
- 4 bataljon: Ruši put Platišče — Breginj. Patrola je otišla da izviđa železničku prugu i nemačke zasede između Fojde i Canala di Grivo. Ona se još nije vratila. Patrola koja je otišla za oružje vratila se u 12 čas. sa 1 teškom i 3 lake »Brede«.

Brojno stanje ljudstva je sledeće:

Na spisku:	U bolnici:	Na mestu:
777	17	760

Političke izveštaje poslala su samo dva bataljona:

- 2 bataljon: Čitanje »Poročevalca i naredbi IOOF za Primorsku; O ciljevima naše borbe. Nacionalno svesni pokazali su razumevanje, dok nacionalno nesvesni ne osećaju potrebu za zajedničkom borbom. Trojica od novomobilisanih su dezertirala.
- 3 bataljon: Čitanje »Poročevalca« i radio vesti... moral, opšte uzev, dobar. Pesme će skoro da nauče. Teškoće čini nedovoljno znanje slovenačkog pravopisa.
Za iduća dva dana su u planu sledeće teme iz političkog programa: drugarstvo, disciplina, du-

žnosti i značaj stražarske službe, značaj i potreba borbe sada, pred sam kraj rata, značaj opšte mobilizacije, i o dezerterstvu.

Juče su svi politkomesari primili tačnija uputstva za svoj rad i nadamo se da će se politički rad u bataljonima popraviti. Svi izveštaji su od 23-X-1943.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za štab:

Politkomesar:

Komandant:
Bavec Tone-Cene

BR. 33

IZVEŠTAJ OBAVEŠTAJNOG ODELJENJA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD 25 OKTOBRA 1943 GOD. O POKRETU NEMAČKIH TRUPA NA SEKTORU KOČEVJE — KOČEVSKI ROG¹

**GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE
OBAVESTAJNO ODELJENJE
25-X-1943**

VANREDNI IZVEŠTAJ

Zbog širenja vesti da su Nemci došli u Kočevje, otišao sam jutros u 7 časova na osmatranje. Potpuno praznim putem stigao sam motociklom do Male Gore, gde sam sreo kola sa ranjenicima, koji su išli iz Stare Cerkve. Drug. Cerničeva, koja je upravljala kolima, ispričala mi je sledeće:

Sinoć u sumrak stigla su u Kočevje do apoteke dva nemačka »Tigra« koja su se odmah okrenula i vratila prema Dolgoj Vasi. Tokom noći stigla je u Kočevje veća jedinica nemačkih tenkova čiji broj zasada još nisam mogao da ustanovim, jer su se skoro svi meštani razbežali iz Kočevja još prilikom dolaska prva dva tenka. Delimično na osnovu vlastitog osmatranja, a delimično i na osnovu pričanja kurira koji je do-

šao od patrole poslate iz IV bataljona Tomšičeve brigade, moglo se zaključiti da su svi ti nemački tenkovi pošli iz Kočevja putem prema Rogu, odakle su otvarali snažnu vatru na Rog. Danas do 9.30 časova pre podne nemački tenkovi nisu se kretali prema Ribnici, ali se sada, za vreme pisanja izveštaja (u 10.45 čas. pre podne), čuje topovska vatra i iz tog pravca, samo u manjoj meri. Na povratku sam uspostavio vezu sa obaveštajcem bataljona i obaveštajcem čete Tomšičeve brigade i poslao ih na osmatranje u blizinu Kočevja. Oni će poslati izveštaj direktno u Glavni štab preko kurira.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Drago:

BR. 34

IZVEŠTAJ OBAVEŠTAJNOG ODELJENJA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD 25 OKTOBRA 1943 GOD. O SITUACIJI NA SEKTORU LJUBLJANA — OSREDEK — TRŽIŠČE¹

**GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE
OBAVESTAJNO ODELJENJE
25-X-1943**

IZVEŠTAJ O SITUACIJI BR. 52

Izveštaj XVIII divizije od 23-X:

Sv. Urh: Na Sv. Urhu ostala je samo još belogardistička izvidnica. Prilikom akcije na to uporište, 18-X, poginuo je naš kurir. Meštani su ga sahranili.

Dobrunje: 50 belogardista.

Sostro: 35 belogardista. Smešteni su u školi.

Žagarski Vrh: Primećeno je 12 do 15 ljudi koji kopaju stre-ljačke rovove.

² **Drago Stepišnik**

Uporište sačinjavaju baraka i po dva bunkera sa svake strane barake. Bunker i su izgrađeni od drvenih balvana i zemlje između njih. Baraka je od drveta. Na oko 800 do 900 m od baraka nalazi se još jedan bunker od drveta. Bunker i su povezani sa barakom streljačkim rovom i maskirani su granama. Zičanih prepreka nema. Pretpostavlja se da su oko uporišta minska polja.

Osredek: 21-X Nemci su došli u spaljeno uporište Osredek. Sada grade bunkere od Osredeka do Javorja.

Belogardisti postavljaju zasede u Zabjoj Vasi kod Križanke, na verandi u prosvetnom domu i kod Terezije Gerne.

Kretanje neprijatelja: U Litiju, Šmartno (pri Litiji) i Javorje stigla su nova nemačka pojačanja. Detalji nisu poznati. Prema Dobrunjama išao je 21-X luksuzni automobil sa nemačkim oficirima i dva kamiona vojske sa dva topa.

Istoga dana vozili su preko Pečara prema Besnici dva topa i 6 kamiona nemačke vojske. U Vevče je stiglo pojačanje od 20 Nemaca. Sada se tu nalazi 60 ljudi. Ludnicu na Studencu evakuišu. U nju treba da dođu Talijani i ruski belogardistički kozaci. Belogardisti su 22-X pokušali da napadnu sa tri strane zasede ispred Škofljice. Njihova namera bila je pravovremeno primećena. Belogardisti su pobjegli u Rudnik. 21-X poslato je nešto radnika iz Ljubljane za opravku mosta na Ižanskoj cesti. Naši su ih oterali i porušili što su radnici opravili.

Ljubljana: Prema nepotvrđenim vestima, u Ljubljani i okolini koncentrišu se 3 divizije za ofanzivu na oslobođenu teritoriju.

Izveštaj XV divizije od 24-X:

22-X stiglo je pojačanje u Litiju i Šmartno (pri Litiji). Iz zamka Bogenšperk otišlo je 50 ljudi na Javorje. Na sektor Stara i Nova Gora stiglo je oko 100 ljudi koji su zaposeli položaje ali su se ponovo povukli. Belogardisti su prilikom napada na St. Rupert zarobili i ubili dva partizana.

23-X u prepodnevnom časovima kretala se kolona od 300 Nemaca u pratnji 1 tenka »Tigar«, 2 mala tenka, 2 luksuzna automobila i nekoliko motornih vozila u pravcu Javorskog Križa. Zbog zaseka na putu, oni nisu išli dalje, nego su većim snagama izvršili pritisak prema Brezovom i zaposeli ga. Zaposeli su i Vodice. Naše jedinice zauzele su bolje položaje i ne dozvoljavaju neprijatelju da prodire. Naše jedinice zapa-

lile su sve veće zgrade u Sv. Križu kod Litije. U sastavu nemačkih jedinica nalaze se većinom rumunski vojnici, italijanski fašisti, nekoliko belogardista, dok je Nemaca vrlo malo.

Neprijatelj je 23-X prodro u Tržišče i odveo sve muškarce. Zapalili su i nekoliko zgrada. Nemci su, istoga dana posle podne, prodrli preko Bistrice u Mokronog,² zapalili fabriku kože i nekoliko privatnih zgrada, opljačkali nekoliko trgovinskih radnji, zaposeli privremeno Zalostnu Goru i Martinju Vas i odmah se povukli u pravcu Tržišča. Istovremeno je jedan avion mitraljirao Trebnje.

Površnica: Uporište ima 150 do 200 ljudi. Većinom su to belogardisti i Kočevljani (novo uporište). Na Umberškim brdima stalno drže zasede.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

BR. 35

IZVEŠTAJ ŠTABA ČETVORTE OPERATIVNE ZONE OD 25 OKTOBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O STANJU U JEDINICAMA I O SITUACIJI NA POHORJU, KOZJEM I U KORUŠKOJ'

**STAB
IV OPERATIVNE ZONE
NOV I PO SLOVENIJE**

Br. 48

Na položaju, 25-X-1943

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

Izveštaj o stanju

Na osnovu podataka koje smo primili od podređenih pohorskih i kozjanskih jedinica dostavljamo vam sledeći izveštaj o vojnoj i političkoj situaciji:

2 Vidi dok. br. 31.

1. Pohorje:

Na Pohorju je dosada operisao Pohorski bataljon, koji sada broji 74 borca i naoružan je sa 3 puškomitraljeza, 1 lakim bacačem i 29 pušaka. Bataljon je brojao 150 ljudi, ali je po želji nenaoružanih Hrvata i Srba, koji su bili povučeni iz koncentracionih logora, iste transportovao u Hrvatsku. Bataljon nije vršio vojne akcije zbog prevelikog broja nenaoružanih (100).

Na Pohorju se osetno osećao nedostatak jake vojne jedinice, terenskih organizacija i političkih aktivista, zbog čega je, prema podacima sa kojima raspolažemo, počela da se organizuje plava garda.² U samim redovima Pohorskog bataljona pojavili su se provokatori plave garde koji su bili otkriveni i likvidirani, o čemu će CK VOS-a³ detaljnije javiti načelstvu VOS-a pri zoni.

Zbog gore spomenutog, a u cilju suzbijanja pojava plave garde, i u cilju jačanja aktivnosti naših jedinica na dotičnom sektoru i mogućnosti mobilisanja u naše redove, formirali smo Pohorski odred, koji se sastoji od dosadašnjeg Pohorskog bataljona, i bataljona, formiranog iz sastava udarne brigade »Slavko Šlander«.

U Štabu odreda imenovali smo za komandanta druga Draga Poglajena, dosadašnjeg komandanta 2 bat. UB »Slavko Šlander«, za politkomesara druga Frantu Komela, dosadašnjeg politkomesara Pohorskog bataljona.⁴

Bataljon će odmah krenuti u sastav odreda sa zadacima u smislu naredbi Glavnog štaba.

Pohorski odred će, osim toga, predstavljati jezgro nove brigade na Pohorju koju ćemo formirati čim budemo imali uslova za to.

2. Udarna brigada »Slavko Šlander« ostaće na Kamniško-savinjskom sektoru kao najvažnijem sektoru s obzirom na komunikacije i s obzirom na to što predstavlja neposrednu pozadinu fronta na granicama oslobođene teritorije.

Brigada će se posle izdvajanja jednog bataljona i dalje sastojati od tri bataljona sa brojnim stanjem i naoružanjem prema priloženom brojnom pregledu.⁵

3. *Kozje*: Na sektoru Kozja operiše Kozjanska četa koja će sa pojačanjem iz brigade brojati 30 ljudi i ima 2 puškomitraljeza.

² Pripadnici četnika Draže Mihailovića

³ Centralna komisija VOS — službe bezbednosti i obaveštavanja

⁴ Vidi knjigu Jože Štok-Korotan, »Jeklena pest«, Ljubljana 1943 god., str. 295—296.

⁵ Dokumentat nije sačuvan.

4. *Koruška*: Naredbom Operativnog štaba za zapadnu Sloveniju od 6-X-1943 u Koruškoj je formiran Koruški odred u koji je uključen i Koruški bataljon IV oper. zone. Iz naredbe se ne vidi je li Koruški odred podređen Štabu zone ili Operativnom štabu za zap. Sloveniju. Molimo vas za naređenje radi našeg daljeg postupka.⁶

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Ciril Ribičič

Komandant
Franc Poglajen

BR. 36

**IZVEŠTAJ ŠTABA SEDMOG KORPUSA NOV I POJ OD 25
OKTOBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVE-
NIJE O SITUACIJI NA TERITORIJI DOLENJSKE¹**

**STAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE**
25 oktobar 1943 godine
u 11,20 časova

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

Sve divizije primile su naređenje koje smo im poslali sinoć u vezi sa njihovim zadacima.

Štab XV Divizije izveštava nas da kod njih nema naročitih promena. Nemci su 24 o.m. ponovo prodrli u Mokronog.* Naše jedinice koje su se nalazile na položajima namerno su pustile Nemce da uđu u grad a zatim su jurišale na njih i prinudile ih da beže i da ostave sve mrtve i ranjene u Mokronogu.

Drum Novo Mesto — Škocjan je dobro prekopan i, prema izveštajima Štaba XV Divizije, njihove jedinice stalno ga ruše i napadaju. Pravcem od Kostanjevice stigla je u Novo Mesto nemačka pešadija. Štab Divizije još nije utvrdio njeno brojno

» Vidi dok. br. 16.

¹ Original, pisan na srpskohrvatskom jeziku, nalazi se u arhivi

stanje. Jedinice XV Divizije stalno napadaju neprijatelja i odbacuju manje delove preko granice. Naročito se dobro drži Cankareva brigada, koja je dosada odbila sve pokušaje prodora neprijatelja.³

Stab XV Divizije izveštava nas da će preduzeti napad na Tršku Goru i da će se, apsolutno, pridržavati naših naređenja.

Prilažemo vam izveštaj Štaba XVIII Divizije iz koga ćete videti da kod njih trenutno nema naročitih promena.⁴

Mi se sa našim štabom nalazimo u selu Lašče jer je bilo [zadržavanje] u dolini nezgodno zbog otvorenog terena. Ukoliko budemo morali da se prebacimo sa ovoga mesta, na istom ćemo ostaviti vezu. Preporučili bi i vama da se prebacite sa mesta na kome se sada nalazite.

Radio vezu sa jedinicama trenutno nemamo jer se radio stanica premešta a i slabo radi na baterijama. Nastojaćemo da uspostavimo vezu.

Tomšičev bataljon,⁵ koji se nalazi na pravcu za Kočevje, još nam ništa ne javlja. Poslali smo kurira k njima da nam dostave izveštaj o situaciji. Ceo bataljon se nalazi na sektoru od Starog Loga do Kočevja i tamo ruši drumove. Kuhinja im se nalazi u Starom Logu.

Od XIV Divizije nismo primili još nikakav izveštaj.

Srušili smo most na Krki kod Dvora.

Kurir drug Adlešič⁶ rekao nam je da se Nemci sa tenkovima nalaze u Soteski. Mi smo zaista čuli pucnjavu u tom pravcu, pa vas molimo da nas izvestite koliko je to tačno. Mi smo i sami poslali patrolu u tom pravcu da kod Cankarevog bataljona ispita stvar.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Bolko⁷

Komandant:
Rajko Tomažin*

³ Vidi dok. br. 22 i 28.

⁴ Vidi dok. br. 29.

⁵ Odnosi se na Treći bataljon brigade »Tone Tomšič«.

⁶ Jože Adlešič. Poginuo je 1944 god. kod Vinice kao kurir za Vrhovni štab.

⁷ Dr. Jože Brilej

⁸ Rajko Tanasković

**IZVEŠTAJ ŠTABA SEDMOG KORPUSA NOV I POJ OD 25
OKTOBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLO-
VENIJE O SITUACIJI NA SEKTORU KRKA — KOČEVJE —
KUPA¹**

**ŠTAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE**
25 oktobar 1943 godine

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

Šaljemo vam obaveštajni izveštaj XV divizije.²

Od druga Jove³ primili smo izveštaj da su juče u ^ .č a-
sova Nemci prodrli preko Morave prema Kočevju sa 12 ten-
kova, 8 oklopnih automobila, 2 topa na traktorima i nekoliko
oklopnih automobila. Jedan bataljon IX brigade pružao je
Nemcima jak otpor ali su oni uspeli da prodru do Kočevja uz
podršku artilerije i tenkova.

Brojno stanje neprijatelja u Kočevju iznosi, prema izve-
štaju druga Jove, oko 1.000 vojnika.

Snage IX brigade nalaze se na sektoru oko Kočevske
Reke. Operativni štab je naredio da IX brigada zaposedne po-
ložaje Handlerje, Mlaka i Koče i brani kote 378, 705, 601. 689,
itd., a XIV brigada da napada neprijatelja na liniji od Broda
do Kočevja, na liniji Mozelj — Knežja Lipa. Predgrad.

Drugu Jovi izdali smo naređenje da se njihov Operativni
štab⁴ rasformira i da je on odgovoran za rad IX brigade, koja
se inače nalazi u sastavu njegove divizije i da se poveže sa
svojim štabom, a da obe brigade treba da napadaju neprija-
telja sa leđa na liniji Brod na Kupi — Kočevje i samo Kočevje.

Naš Tomšičev bataljon⁵ nalazi se sa svojim snagama i
uspešno ruši put Kočevje — Dvor. Oni su nas izvestili da su
Nemci pokušavali da krenu iz Kočevja prema Rogu i to putem
Zeljne — Zaga Rog. Nemci su ovde naišli na neke snage že-
lezničke brigade® koje su ih posle kratke borbe potisnule u Ko-

¹ Original, pišan na srpskohrvatskom jeziku, nalazi se u arhivi
Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Vidi dok. br. 23.

⁵ Ivan Hostnik. Poginuo 30 jula 1944 god. prilikom napada na
Gornji Grad.

čevje. Danas su tri nemačka aviona bombardovala te položaje iznad samog Kočevja.

Ovde kod nas javio se jedan intendant vaše mitraljeske čete koja se nalazila u Jami pri Dvoru. Sada se nalaze kod Komaveca. Trebalo bi priključiti tu četu odeljenju vašega bataljona, ili je pridodati nekoj jedinici ili joj, pak, dati konkretne zadatke, jer ovako ništa ne znaju i samo se šeću tamo-amo sa konjima.

Kurir Adlešič,⁷ koji nam je još jutros doneo poštu dok smo se nalazili u Podgozdu, izgledao je zbunjen i prema njegovom držanju izgledalo je kao da je sve svršeno. On nije mogao dobro ni da govori koliko se bio uplašio. Trebalo bi ga malo ukoriti jer svojim držanjem loše utiče na ostale partizane. Izgleda da se jako plaši Nemaca.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Bolko⁸

Komandant:
Rajko Tomažin¹

BR. 38

IZVEŠTAJ OBAVEŠTAJNOG CENTRA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I POJ OD 25 OKTOBRA 1943 GOD. OBAVEŠTAJNOM ODELJENJU GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE O STANJU I AKTIVNOSTI NEPRIJATELJA NA TERITORIJI LITIJA — NOVO MESTO — KRŠKO¹

**STAB
XV DIVIZIJE NOV I POS
Položaj, 25-X-1943
u 12 čas.**

**GLAVNOM OBAVEŠTAJNOM ODELJENJU
Položaj**

Stanje je u Novom Mestu, prema izveštajima, sledeće: **140—170** vojnika, većinom Mađara, Poljaka i Rumuna; belogardista ima oko **20—25**; zaposeli su bunkere i prelaze na glav-

⁷ Jože Adlešič

⁸ Dr. Jože Brilej

⁹ Rajko Tanasković

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

nim izlaznim putevima. Uglavnom su smešteni na desnoj obali reke Krke u okolini Grma i u kući gde se ranije nalazila Divizija.² Motorizacija: 50—60 vozila, većinom lakši tenkovi i oklopni automobili. Stanje u Novom Mestu je bez promene; pozivaju meštane da se vrate u varoš. Nemci su dosada streljali u varoši dosta naših simpatizera, među njima i dosta žena. Nemci (belogardisti) pokušavaju da sa manjim patrolama vrše manje ispade iz varoši. Na Trškoj Gori i u okolini Novog Mesta 24 o.m. nisu bili primećeni nikakvi pokreti. Nemci održavaju glavnu vezu sa Nemačkom drumom Novo Mesto — Bela Cerkev — Skocjan, Novo Mesto — Kostanjevica. Nemci su zaplenili u Novom Mestu dva naša protivavionska mitraljeza — jednog kompletnog, drugog rasklopljenog.

Polazna tačka ispada na sektoru Litija je varoš Litija gde napada oko 400—500 ljudi mešovite vojske, većinom Rumuni, talijanski fašisti i nemačka motorizacija od 15—20 lakših tenkova, 1 teži tenk tipa »Tigar«, 3—4 blindirana automobila. Osim te vojske postoje i pojedine grupice koje se nalaze u pojedinim uporištima.

Druga polazna tačka za napade je Gradišče. Na tom sektoru napada naš[e položaje] oko 200—250 ljudi, većinom bela garda, vermanšaft i Kočevljani. Na . . . . . imaju na Gradišću top kalibra 70—90 mm a na Ravnama teški minobacač. Duž [graničnog] sektora Nemci se ukopavaju, kopaju streljačke rovove i pomoćne bunkere a verovatno opravljaju i granicu.

Treća polazna tačka za napade je Št. Janž sa oko 100—150 ljudi, većinom Kočevljani i vermanšaft. Njihova glavna polazna tačka su Radeče. Oni imaju 1—2 lakša tenka.

Četvrta polazna tačka su Sevnica i Krško, jačina 300—400 ljudi koji napadaju, praveći prodore, u manjim kolonama od po 80—100 ljudi, najviše 150 ljudi na pojedinim sektorima Tržišče — Bučka — Škocjan.

Nemci imaju, osim spomenutih snaga, na celokupnoj teritoriji od Litije do Krškog još dosta svojih jedinica koje se nalaze u rezervi.

24. o.m. izvršili su prodor i to prva kolona prema Martinjnoj Vasi i Prelogama. Tu kolonu je uz velike gubitke po neprijatelja odbila jedna naša jedinica koja se nalazila na položajima iznad Preloga. Druga kolona prodirala je u pravcu Tržišča i Mokronoga gde je zapalila nekoliko kuća i opljačkala preostalu kožu u fabrici. Jačina tih kolona iznosila je 80—100 ljudi, većinom vermanšaft, belogardisti i Kočevljani.³

Jedna veća kolona Nemaca prodire uz nemačku granicu pravcem od Brezovog kod Litije prema brdima Hom i Okrog. Naše jedinice su se povukle na nove položaje i stalno kontrolišu svoje ranije položaje. Jačina kolone iznosi, prema nepotvrđenim vestima, 150—200 ljudi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik obavešt. centr.
J. Ivo⁴

BR. 39

**NAREDBA ŠTABA DVADESET SEDME DIVIZIJE NOV I
POJ — GORIŠKE OD 25 OKTOBRA 1943 GOD. O PROMENI
NAZIVA DIVIZIJE I BRIGADA¹**

STAB XXVII DIVIZIJE »GORIŠKE« NOV I POS
Na položaju, 25. X. 1943

ŠTABOVIMA SVIH BRIGADA

Na položajima

ZB5Z-''

Naredbom Glavnog štaba NOV i POS od dana 17. X. 1943, br. 1312,² menjaju nazive:

1. Prva soška brigada u XVII brigadu.
2. Druga soška brigada u XVIII brigadu.
3. Treća soška brigada u XX brigadu.
4. Goriška divizija u XXVII diviziju »Gorišku«.

Svi štabovi brigada treba da dostave diviziji imenični spisak starešina i vojnika koji su sposobni:

- 1) za artileriju 75 mm
- 2) za bacače 81 mm M. 35
- 3) za vezu (radio veza, telefonska, veza pomoću signalnih sredstava).

* **Ivo Stok**

Spisak treba da sadrži:

- 1) ime i prezime
- 2) četu i bataljon u kom se nalazi
- 3) zašto je sposoban (za artileriju, bacače, radio vezu, telefonsku vezu i signalizaciju).

Spiskove treba dostaviti do 28. o.m.

U vezi s naredbom Štaba XXVII divizije »Goriške«, sa današnjim danom postavlja se na dužnost referenta za vjerska pitanja drug Cernetič Augustin. Ovo postavljenje neka komandiri pročitaju pred zborom i neka drugu svestrano pomažu kad se ukaže potreba za tim.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Rudi Mahnič-Brkinc

Komandant:

Dostavljeno:
XVII brigadi
XVIII brigadi
XX brigadi
Štabu III operativne zone »Alpske«

**ZAPOVEST ŠTABA DVADESET SEDME DIVIZIJE NOV I
POJ — GORIŠKE OD 26 OKTOBRA 1943 GOD. ŠTABOVIMA
SEDAMNAESTE I OSAMNAESTE BRIGADE ZA NAPAD NA
TOLMIN¹**

**STAB XXVII DIVIZIJE
»GORIŠKE« NOV I POS
Na položaju, 26. X. 1943.
Br. 12**

Predmet:
Napad na Tolmin.

**ŠTABU XVII i XVIII BRIGADE
(Sekcija 1 : 100.000, ital. 1935)**

Na položaju

Prema prikupljenim podacima od 25. o.m., u Tolminu se nalazi 33—60 Turkestanaca i 6 nemačkih vojnika. Naoružani su sa 5 bacača i 2 brdska topa. Tenkova nemaju. U Sv. Luciji: jedan bataljon italijanskih bersaljera, 200 Mongola, 15 kamiona, 2 tenka, oko 20 lakih topova. Na glavnom železničkom mostu nalazi se u 2 utvrđenja po 25 vojnika naoružanih najmodernijim naoružanjem. Preko dana vojnici odmaraju a u noći nalaze se na položajima. Na stanici nalazi se blindirani voz sa 2 topa i više mitraljeza, koji saobraća na pruzi od Podbrda do Gorice.

Divizija ima zadatak da zauzme Tolmin,² da poruši mostove kod Tolmina i drum Sv. Lucija — Ajba kod Doblarja.

NAREĐUJEMO :

1) XVIII brigada sa jednim bataljonom od tri čete, jednim topom i pojačanim minersko-pionirskim vodom ima zadatak da noću napadne i zauzme Tolmin, poruši most na Soči zapadno od Tolmina i most istočno od Tolmina, te da sav vojni materijal evakuše iz Tolmina. Iste noći sa jednim vodom treba da izvrši demonstrativni napad na Grahovo. Bataljoni XVIII brigade koji ne učestvuju u toj akciji moraju biti spremni da osujete svaki neprijateljski pokušaj.

¹ Kopija originala nalazi se u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Zbog nemačke ofanzive prema Kobaridu napad na Tolmin nije preduzet, već se pristupilo odbrani slobodne teritorije (vidi dok. br. 47, 61, 62, 63 i 152).

Zauzimanje Tolmina neka se izvede sa dve čete sa severozapadne strane. Jedna četa tog bataljona neka ostane na položaju k. 428 (između Tolmina, Zatoľmina i Dolje), gde će služiti kao rezerva i prihvatnica za čete koje napadaju Tolmin i neka zatvara pravac Dantejeva Jama — Tolmin. Jednu četu postaviti na položaje kod Selišča sa zadatkom da zatvore dolinu Soče i da posluže kao prihvatnica u slučaju da bataljon u Tolminu pretrpi neuspeh.

Nakon zauzeća Tolmina treba se obezbediti prema Sv. Luciji, Volčama i Poljubinu.

U slučaju da se ne budu mogli srušiti mostovi i napadnuti tenkovi, ili pak da čete u Tolminu padnu pod jaku artilerisku vatru iz pravca Sv. Lucija, Tolmin napustiti i povući se u pravcu: Dolje — Volarje — Selišče, pridržavajući se padina brda a na položaj kod Selišča zatvoriti pravac Tolmin — Kobarid.

Za evakuaciju materijala iz Tolmina potrebno je da se odrede potrebna sredstva i ljudi. Radi toga stupiti u vezu sa Komandom Tolminskog područja.

2) XVII brigada ima zadatak da noću poruši drum Sv. Lucija — Ajba kod Doblarja i manjim snagama da izvrši demonstrativan napad na neprijateljske posade u pravcu Sv. Lucija — Ajba — Kanal (sve uključno) i da zatvori sve pravce koji sa oteka: Volče (uključno) — Kanal d'Izonzo (uključno) vode prema Drenci, Klodiču i Stregni (sev. istočno od St. Lenarta).

Štabovi XVII i XVIII brigade treba da obezbede što pre nabavku materijala za rušenje, da izvide što bolje objekte za napad i rušenje, i da se uvežbaju sve jedinice koje će učestvovati u akciji.

Potrebno je da se predvidi sve u vezi sa prihvatom i evakuacijom ranjenika u bolnicu.

Stab XVIII brigade mora da koncentriše bataljon koji je određen za napad na Tolmin i sa njegovim jedinicama izvrši vežbe za zauzimanje naseljenih mesta i za rušenje mostova. Za držanje položaja kod Selišča odmah pošaljite jednu četu iz bataljona koji ne učestvuje u akciji na Tolmin.

Sve pripreme za akciju izvršite tokom 26 i 27 oktobra o.g. i o pripremama *odmah* pošaljite izveštaj u diviziju.

Noć i sat napada odrediće se naknadno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Načelnik:

Komandant:

IZVEŠTAJ ŠTABA SEDAMNAESTE BRIGADE OD 26 OKTOBRA 1943 GOD. ŠTABU DVADESET SEDME DIVIZIJE NOV I POJ — GORIŠKE O NAPADU NA NEMAČKI AUTOMOBIL KOD ROČINJA¹

**STAB XVII SNOUB
XXVII DIVIZIJE »GORIŠKE« NOV I POS**
Na položaju, 26-X-1943
Br. 281, prot.

Sadržaj: Dnevni izveštaj

ŠTABU XXVII DIVIZIJE »GORIŠKE«

Položaj

I Bataljon: Patrola I Bataljona napala je u Ročinju nemački luksuzni automobil u kome su bila 4 oficira. Prema pričanju naroda, jedan pukovnik i još jedan oficir su poginuli, a jedan je bio ranjen. Napadnuta je i nemačka izvidnica na motociklima: uništen je jedan motocikl, a motociklista ranjen. Politička i vojna nastava. U bataljonu su imali dva ranjena; jednoga je ranila mazga, drugoga je ranio metak za vreme vojne vežbe.

II Bataljon: Patroliranje do objekata neprijatelja. Vojna i politička nastava.

III Bataljon: Patroliranje do objekata neprijatelja. Vojna i politička nastava. Prekopavanje puta Puštal — Doblarji.

IV Bataljon: Pregled i pretres u Ročinju. Zaplenjeno je nekoliko vojničkih uniformi. U blizini sela nađena su dva sanduka municije. Pretpostavlja se da su sanduci belogardistički.

Izveštaj Štaba brigade i odgovor na pismo divizije od 25. o.m. u vezi sa prekomandom:

Intendant drug Hrast², koga ste tražili, ne može se uputiti u diviziju jer je bolestan i nije vojni obveznik (star 53 godine). Isto važi za Lavrenčiča Rudija, jer je bolestan.

Ostali, tj. 140 drugova, sa rukovodiocima na čelu, javiće se u najskorije vreme na određenom mestu.

Top, artiljeri i drugi materijal, što ste tražili stići će za najkraće vreme mada imamo poteškoća zbog nedostatka sredstava za prevoz.

s. F. — s. N.!

Politkomesar:

Zam. komandanta:

**NAREĐENJE ŠTABA DVADESET SEDME DIVIZIJE NOV I
POJ OD 27 OKTOBRA 1943 GOD. ŠTABU OSAMNAESTE
BRIGADE ZA RUŠENJE KOMUNIKACIJA U DOLINI SOČE¹**

Štab
XXVII Divizije NOV i PO
Slovenije, 27. X. 1943

ŠTABU XVIII BRIGADE

Pošto niste uspeli da sprečite nemački proboj iz Boveca u pravcu Kobarida,² naređujemo vam da u toku današnjeg dana i noći potpuno uništite drum Kobarid — Bovec. Eksploziv morate nabaviti sami. U slučaju da ne dobijete dovoljnu količinu eksploziva, mobilišite sposobne meštane i vojsku da sa pijucima i lopatama temeljito poruše ona mesta gde miniranje ne uspe. Drum mora biti temeljito porušen i to na više mesta. Takođe morate porušiti i drum koji vodi uporedo sa glavnim drumom duž doline Soče. Prilikom rušenja *mora* radi kontrole prisustvovati jedan član štaba, koji je odgovoran da se ova naredba u potpunosti sprovede.

Cim bude rušenje završeno, i na taj način dolina potpuno zatvorena, morate Drugi bataljon odmah koncentrisati na starom položaju, a prema Bovecu neka duž ceste zauzme položaje jedna četa Trećeg bataljona, i to u visini Magozda sa obe strane Soče i neka borbene patrole šalje u pravcu Srpenice. Preostali deo bataljona neka se koncentriše iznad Ravni i neka patrolama stalno obezbeđuje sve pravce koji vode iz Boveca preko Polovnika. Svakom vojniku mora se prethodno pokazati položaj koji mora da zauzme u slučaju neprijateljskog nadiranja, što moraju patrole pravovremeno da otkriju i jave jedinici.

Prvi bataljon mora pomoću borbenih patrola da obezbedi sve pravce iz Zage, Srpenice, Trnova, koji vode preko Stola na liniju Breginj — Kobarid. Bataljon mora biti koncentrisan i u slučaju neprijateljskog pritiska iz označenih pravaca mora odmah da pređe u napad.

Komandanta Trećeg bataljona i sve dotične rukovodioce od desetara do komandanta, koji su pobjegli sa položaja, treba

pozvati na odgovornost a one kojima se to dokaže pred bataljonom streljati.

Komandant brigade mora 'nakon prijema ove naredbe odmah da se javi u Štabu divizije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Načelnik: V. d. komandanta:

BR. 43

IZVEŠTAJ ŠTABA DVADESETE BRIGADE OD 27 OKTOBRA 1943 GOD. ŠTABU DVADESET SEDME DIVIZIJE NOV I POJ — GORIŠKE O BORBAMA BRIGADE I O POLITIČKOJ SITUACIJI U BENEŠKOJ SLOVENIJI'

STAB XX ŠNOU BRIGADE
Na položaju, 27-X-1943

Sadržaj: Ratni i politički izveštaj

ŠTABU XXVII DIVIZIJE »GORIŠKE«

Jedinice naše brigade vodile su 26-X borbe kod mosta S. Kvirino. Naša patrola, raspoređena (tačan raspored može se videti iz priložene skice) na levoj obali Nadiže, imala je u prvom redu zadatak da kontroliše teren na desnoj obali Nadiže i drugo, da spreči svaki dolazak stanovništva u Cedad.

Nemci su sa pešadijom prešli reku Nadižu iza brda Krkoš — s. Purgessimo i došli našoj patroli iza leđa. U isto vreme Nemci su prešli Nadižu i ispod Sv. Petera (ob Nadiži) i stigli u Azzidu (Ažla) sa severne strane. Naša patrola bila je iznenađena zbog neopreznosti vođe patrole i ostalih drugova. Vođa patrole je pobjegao, dok su ostali drugovi prihvatili borbu. Nemaca je bilo u Ažli oko 30 a na padinama brda Krkoš oko 60. Posle dvočasovne vatre nemačke jedinice su se povukle. Naša patrola imala je jednog mrtvog i jednog zarobljenog, a trojica su se spasla. Poginuo je Crnetič Peter iz Preserja, a

zarobljen Sant Filipo Gajetan iz Cepovana. Neprijatelj je napao pešadijom naoružanom puškomitraljezom, automatima i puškama a na desnoj obali Nadiže imao je jedan oklopni automobil, odakle je gađano iz teškog mitraljeza.

Cim su naši saznali za napad neprijatelja, preduzete su sve mere da se isti napadne većom snagom. Iz bataljona, koji se nalazio u selu Doljni Trebil, poslali smo jednu četvu u pravcu Krkoša sa zadatkom da zaposedne položaje u samoj dolini Nadiže i da spreči Nemcima povlačenje. Jednu četvu poslali smo u pravcu St. Lenarta sa zadatkom da se svojim patrolama približi neprijatelju u Ažli. Cete su odmah zaposle položaj, ali se neprijatelj već pre toga povukao u Cedad.

Da bi se ubuduće sprečilo svako iznenađenje, organizovali smo patrolnu službu na taj način što su patrole isturene mnogo dalje prema Čedadu. Tačne podatke o snazi neprijatelja u Čedadu i okolini dostavićemo u najskorije vreme.

Naša brigada vrši mobilizaciju prema primljenim direktivama na određenom sektoru. Održavaju se mitinzi na kojima se stanovništvo poziva na saradnju sa našom Narodnooslobodilačkom vojskom i Osvobodilnom frontom. Nalazimo se na teritoriji Beneške Slovenije gde je rad vrlo otežan, naročito nam nedostaju politički radnici. Molimo vas da nam pošaljete, ako vam je to moguće, zamenu za druga politkomesara Zorka.-'

Pošto su mobilizacija, prikupljanje oružja i municije i formiranje naše brigade u toku, to ćemo vas o svemu tome obavestiti i poslati vam tačne podatke u najskorije vreme.

Politički rad u samoj brigadi bio je dosada slab. Razlog tome je nedostatak političkih radnika u četama. Dosada su vršili sav politički rad jedino politkomesari brigada (politkomesar i zamenik). Koliko nam je bilo moguće, mi smo iskoristili za politički rad svaki trenutak. Ali, dve osobe ne mogu dati od sebe ono što bi mogle kada bi imale svoje pomoćnike. Drug zamenik politkomesara pregledao je sve ljudstvo, koje dotada nije poznavao, i podneo raport za ljude koji bi mogli doći u obzir za političke radnike u četama, odnosno bataljonima. Određeni će posećivati posebnu nastavu u slobodno vreme.

Sadržaj političkih časova dosada je, uglavnom, sledeći: potreba borbe slovenačkog naroda, uglavnom Beneške Slovenije. Na svakom političkom času posvećivala se pažnja borcima iz Beneške Slovenije (diskutovalo se o njihovom dosadašnjem životu: ko je bio krivac, kako su bili iskorišćavani i zašto su se dosada borili). Uspeh tih političkih časova bio je očigledan. Ljudstvo, kao i narod Beneške Slovenije, primili su to sa odo-

bravanjem i složili su se sa tumačenjem današnje situacije. Kod beneških Slovenaca primećuje se strah da će ih talijanske vlasti kazniti, u slučaju da posle završetka rata potpadnu pod Italiju, ako budu saradivali sa partizanima . . .

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Zorko

Komandant:
France³

BR. 44

**IZVEŠTAJ SEDME UDARNE BRIGADE »FRANC PREŠERN«
OD 28 OKTOBRA 1943 GOD. O BORBI KOD GORENJE VASI¹**

**RATNI IZVEŠTAJ VII SNOUB »FRANC PREŠERN«
28-X-1943**

Jutros je počela borba kod Gorenje Vasi. U ranim jutarnjim časovima napravili smo prekope i podigli prepreke na putu Hotavlje — Gorenja Vas. Jedinica IV bataljona približila se pod zaštitom magle kasarni na desnoj strani Gorenje Vasi i ustanovila da se u njoj nalaze Nemci. Posle kratke borbe naši su zauzeli položaje u blizini kasarne. Naše teško oružje (bacači) isteralo je svojim tačnim pogocima Nemce iz kasarne. Ostali su samo još u bunkerima. Nemci su došli iza leđa našoj zasedi iznad Trate i prinudili je da se povuče naviše. U podne Nemci su gađali iz topova (brdskih) Hotavlje. Štete i žrtava nije bilo. Na položajima smo imali jednog mrtvog, 2 teško i 3 lakše ranjena druga.

Dodatak jučerašnjem izveštaju
(od 27-X-1943)

Jedna četa II bataljona juče u 19 časova demonstrativno je otvorila vatru na Železnike. Nemci nisu reagovali.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Ratni dopisnik
VII UB »Franc Prešerne
Veljko¹

¹ Franc Ogrin

Dodatak jučerašnjem ratnom izveštaju
VII SNOUB »Franc Prešern«
(od 28-X-1943)

Prvi bat. javlja da se je nalazio na položaju kod Poljana u potpunom sastavu. Žandarmerija u Poljanama doznala je da se nalaze na Volči i u 13.30 otvorila je vatru na naše položaje iz teških bacača. Gubitaka nije bilo. Zatim se 30 Nemaca približilo našim položajima i počela je borba u kojoj je poginulo nekoliko Nemaca. Borba je trajala dva sata. Nemci su uspeli da zađu našima iza leđa i prinudili ih da se povuku. Izveštaj nisam mogao poslati ranije jer sam ga primio tek noćas.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vojni dopisn. VII UB
Veliko

BR. 45

IZVEŠTAJ ŠTABA SEDAMNAESTE SLOVENAČKE BRIGADE OD 28 OKTOBRA 1943 GOD. OPERATIVNOM ŠTABU ZA ZAPADNU SLOVENIJU O AKCIJAMA I STANJU BRIGADE»

STAB XVII SNOUB
XXVII DIVIZIJE NOV I POS
Na položaju, 28-X-1943

Sadržaj: Izveštaj o stanju XVII brigade

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE
OPERATIVNOM ŠTABU ZA ZAPADNU SLOVENIJU'-

V

Ratni izveštaj:

I bataljon: Bataljon je izveo jednu akciju kod Št. Lenarta. 6-X-43 1 četa zauzela je položaj na padini brda iznad sela Mjersa. Naišla je na neprijateljsku pretstražu koja je imala jedan mitraljez. Ova pretstraža opalila je rafal na naše pretstraže i ranila nam jednog druga. Četa je preduzela opkoljavanje i neprijatelj se povukao. Neprijatelj je imao dva teže

¹ Kopija originala nalazi se u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Odnosi se na Štab Treće operativne zone (Alpske). Vidi o tome dok. br. 5.

i dosta lakše ranjenih. Akcija je trajala 5 časova. Naš ranjeni drug je kasnije umro. Neprijatelj je imao ljudstva, otprilike, koliko i mi, ali je u naoružanju bio nadmoćniji. Imao je više mitraljeza i automatskih pušaka. Četa je izdržala prvu akciju prilično dobro. Mitraljesci su se pokazali vrlo dobro. Drugu akciju I bataljon je izveo na Plavama 10-X-1943.³ Jedna četa imala je zadatak da napadne neprijateljsku zasedu u tunelu, a druga i treća četa da pređu most i odvedu stoku, vlasništvo društva »SENTE«. Broj mrtvih i ranjenih neprijateljskih vojnika nije poznat. Bataljon nije imao nikakvih gubitaka. Brojno stanje neprijatelja iznosilo je oko 150 vojnika. Bili su naoružani mitraljezima i puškama. Borba je trajala pola sata. Moral čete bio je dobar. Osim te dve akcije, bataljon je imao i nekoliko akcija koje su izvele patrole: I) u Moši, gde su bili naši iznenađeni od strane nadmoćnije nemačke patrole. Naš mitraljez je zatajio. Izgubili smo mitraljez, kasetu sa municijom i pušku. Gubitaka u ljudstvu nije bilo. II) Akcija patrole u Vipolžama: Naša patrola stigla je u Vipolže istovremeno kad i nemačka patrola. Neprijatelj je imao 4 ranjena. Naši nisu imali ni mrtvih, ni ranjenih. Neprijateljska patrola brojala je 15 ljudi i bila je naoružana teškim mitraljezom, automatima i bacačima. Neprijatelj se spasio koristeći veštačku maglu. III) Napad iz zasede na nemački kamion u Šmartnom: U kamionu je bilo 4 vojnika, od kojih je jedan poginuo, a trojica se predala. Zaplenjen je sanitetski automobil, medicinska instrumenta, nekoliko sanitetskog materijala, dve puške »Mauzer« i jedan revolver. IV) Akcija patrole u Biljani: Naša patrola morala je da se povuče pred nadmoćnijim neprijateljem kome su stigla u pomoć oklopna kola. Nemci su se povukli iz Biljane u Dobrovu. Naša patrola dobila je pojačanje, nakon čega se neprijatelj posle prvog rafala iz našeg mitraljeza povukao.

II bataljon: Učestvovao je u akciji na Plavama u sledećem rasporedu: Jedna četa bila je pridodata I bataljonu za akciju na most, jedna je bila pridodata zasedi prema železničkoj stanici, a dve čete nalazile su se u rezervi. Poginuo je jedan naš drug. Zaplenili smo jedan sanduk municije, jedan pištolj i tri džempera. Videli smo jednog mrtvog neprijateljskog vojnika. 25-X patrola II čete otišla je u Pevmu, ali, pošto se neprijatelj pravovremeno povukao na kamionima, do borbe nije došlo. Bilo je izvedeno i dosta manjih akcija na mostove i puteve.

III bataljon: 6-X-1943 izvedena je akcija na železničku prugu ispod Sabotina u kojoj je učestvovala četa od 30 ljudi.

Ovo ljudstvo pošlo je na prugu i počelo da skida železničke šine. Rad je prekinula unakrsna vatra neprijatelja iz oba tunela. Četa je morala da se povuče, ranjen je jedan vojnik. Nemci su upali i sami u vlastitu unakrsnu vatru. Njihovi gubici iznose 11 mrtvih i 6 ranjenih. II) 10-X-1943 bataljon je učestvovao u akciji na Plavama: I četa napadala je centralu kod Ložica i prodrla do pruge. Bombaši su se našli na četiri metra ispred centrale gde se nalazila glavina neprijateljska (65 ljudi). Ova posada pružala je sve manji otpor i najzad potpuno obustavila vatru sa namerom da se preda. U međuvremenu je stiglo pojačanje od 35 ljudi u oklopnim kolima koje je III četa zadržala 45 minuta. Ovo je ohrabrilo posadu u centrali te je i ona otvorila jaku vatru, zbog čega je I četa upala u unakrsnu vatru (iz oklopnih kola dejstvovali su minobacači). Komandir I čete izdao je naređenje za povlačenje. Na bojištu su ostala 4 mrtva druga. Tri ranjenika iz I čete prevezli smo u bolnicu. Jedan se leči u bataljonu. III četa imala je u toj akciji zadatak da spreči dolazak pojačanja iz Kanala. Ona je taj zadatak izvršila i zadržala je oklopna kola, koja su išla kao pojačanje centrali, 45 minuta. Imala je jednog mrtvog a jedan je teško ranjen i leči se u bolnici. II četa bila je određena za rezervu. Nekoliko ljudi otišlo je na Gorenje Polje sa zadatkom da izvrši demonstrativni vatreni napad na fabriku i spreči dolazak pojačanja u Plave. Mrtvih i ranjenih nije bilo. IV četa držala je pod vatrom dva uporišta na železničkoj pruzi ispod Prelesja blizu Plava i druma koji vodi iz Gorice da bi sprečila dolazak pomoći. Mrtvih i ranjenih nije bilo. III) Neprijatelj je opkolio u Ročinju patrolu od pet ljudi koja je bila određena da preveze topove iz Ročinja do Briga. Jedan drug je poginuo, a 4 su srećno stigla do svoje jedinice.

IV bataljon: III četa je 18 septembra pod komandom komandira druga Sivca⁴ zaplenila u Sv. Lovrencu kod Moše 100 pušaka, 40 bombi i oko 1.000 kom. metaka. II) II četa i minerski vod napali su 28 septembra Plave i srušili železnički most i deo pruge. Neprijatelj je ispalio svega nekoliko metaka. Istoga dana I četa prekinula je telefonske veze i izvršila demonstrativni vatreni napad na fabriku u Anhovu gde se nalazila nemačka posada. III) 10 oktobra bataljon je sa tri čete, napao železničku stanicu u Plavama i ne naišavši na neprijateljski otpor zaposeo stanicu i razbio sve uređaje i telefonske veze. Bataljon je istovremeno napao nemačke položaje u blizini stanice, odbacio posadu i zaplenio ratni materijal. Poginuli su jedan neprijateljski vojnik i dva naša druga. Zaple-

V lastni krizi ogenj se zasli tudi Menci sami, izgube znašajo 11 mrtvih
6 ranjenih (Mencov, II.) Dan 10/10/43 je bataljon v akciji na Plavah so-
deleval: I.Ceta je napadala centrale pri Lozicah, predrila do proge; bombaci
se se nahajali stiri metre pred centrale, kjer so se nahajala pro-ozna so-
vrazniška moč (65' moč). Te močve je nudilo vedno manjši odpor in je po-
pelnoma prenehala z ognjem z namenom predaje. Sovražnik je dobil pomoč 35
mož v oklopnem vozni kateroga je zadrževala III.Ceta 45 minut, je dobila pe-
naška v centrali pomevno poruča in odprla močan ogenj. S te pomočje je prišla
I.Ceta v krizi ogenj (iz oklopnega voza so delovali megalci in j. komandir
I.Cete je zapovedal usik. Namestu napada so ostali 4 mrtvi tovarisi, in I.Ceta
pri ranjenecih smo prepeljali v bolnico, eden se zdravi v bataljonu. III.Ceta
je imela pri tej akciji nalogo prepričati devos pojasenja iz Kanala in je te
nalogo vsilila s tem, da je zadržala oklopni avto za 45 minut ki je bil na-
menjen v ojačenje centrali. Mrtvi eden in eden tesko ranjen ki se zdravi v
bolnici. II.Ceta je bila delocena za rezervo. Nekaj mož je šlo na Goranjopep
lje demonstrativno obstrreljavati tovarna z namenom prepričati pomoč Mencov v
Plave; mrtvih in ranjenih ni bilo. IV.Ceta je držala pod ognjem železniški
postojanki pod Brilbeem blizu Plave in ceste iz Gorice, da se na ta način
prepriči pomoč mrtvih in ranjenih ni bilo. M. III.) Pa reka petih mož, ki
je bila namenjena za prevoz pepov in Ročinja do Brige, je bila v Ročinju od
sovrznika obkoljena. En tovarin mrtvi 4 so grede dospeli do svoje jedinice.

IV. Bataljon: Dan 18. septembra je III.Ceta pod vodstvom komandir-
jan tov. Sivoa zaplenila v S. Lavrenou pri Megi 100 pušk, 40 bomb in ca 10000
kon. nabojev. III.) 20. septembra je kizkaznik II.Ceta in minerski vod izvršila
napad na Plave ter porušila železniški most in del proge. Sovražnik je dal
samo nekaj streliv. Istoga dne je I.Ceta pretrgala telefonske zveze in demon-
strativno nastreljavala tovarna v A. hoven, kjer je bila nemška posadka.
III.) 30. oktobra je bataljon v vreni četmi izvršil napad na železniško pos-
tajo v Plavah in zbris sovrznikovega odpora zasledila postaje in razbila vse
naprave in telefonske zveze. Četema je bataljon napadel nemško postojanko
blizu postaje, prignala posadko in zaplenil vojaške blage. Na sovrznik mrtvi
dva napa tovarina mrtvi Sovraznika zaplenjajo bronje; ena puška "Mauser" in
500 nabojev. IV.) 31. oktobra je IV. bataljon napravil na smod-
nišice pri Dolu pri vasi. Radi nepričakovane močnega ognja sovrznikove za-
sede smo se umakali. Niše izgube, en kr. av. 4 ranjeni od teh je eden po dveh
dneh umrl. Izgube bronje; ena puška. V. 22. oktobra je tretja ceta zaplenila
pri S. Lavrenou v Partici arznistralko, 13 karabija, 3 revolverje, nekaj mu-
nitivje.

Skupno v vseh akcijah in vseh bataljonov je mrtvih 12 tovarinov.

V teh akcijah smo se najboljšo odlikovali sledenci tovarisi in tovaris-
nice: I. bataljon: čim, vodnik K. I. voda II. ceta tov. Matjuz, tov. komandir
III. Cete, tov. polk komisar III. Cete, tov. Makuc, tov. Hran. nik Brečko, tova-
rinica Rajgel, Rajchevenka in Plavškim. II. bataljon: tov. Janozic II. Ceta,
komandir IV. Cete in tov. Mariska. III. bataljon: strojar III. Cete tov. Albin
Doto. IV. bataljon: pri vseh akcijah se je najboljšo odlikoval tov. Sivoa Fran-
sočanski komandant bataljona.

FORNILE MOBILIZZAZIONE IN SEVILIGNEE STABU

Ob enu slova italijanske vojske armade se je nahajala na sektorju, ki
ga sestava sedaj I. Brigada, nebena par izraska jedinice razen starih karavlj
in starih rajonskih Komitetov z Okrajnim Komitetom na celici.

Nekaj se je začela vrstiti mobilizacija; v kasniku smo postabili v ak-

njeno je neprijateljsko oružje: jedna puška »Mauzer« i 500 metaka za puškomitraljez. IV) 23 oktobra naši su napali fabriku municije kod Dolenje Vasi, ali zbog iznenadne vatre neprijateljske zasede morali su se povući. Naši gubici: jedan mrtav, 4 ranjena, od kojih je jedan posle dva dana umro. Izgubljeno oružje: jedna puška. V) Treća četa je 22 oktobra zaplenila kod Sv. Lovrenca (kod Moše) 4 automata, 11 karabina, 3 revolvera, i nešto municije.

Spomenuti bataljoni imali su u svim akcijama ukupno 12 mrtvih drugova.

U tim akcijama najviše su se istakli sledeći drugovi i drugarice: I bataljon: vodnik I voda III čete drug Matjaž, drug komandir III čete, politkomesar III čete drug Makuc,⁵ drug Hrastnik Srečko, drugarica Fajgel Uci, Slovenka⁶ i Platinika. II bataljon: drug Janežič (II četa), komandir IV čete i drug. Maruška. III bataljon: mitraljezac III čete drug Albin Doto. IV bataljon: u svim akcijama najviše se istakao Sivec Franc, sadašnji komandant bataljona.

IZVEŠTAJ O MOBILIZACIJI I BROJNOM STANJU:

U vreme sloma italijanske vojske nije se nalazila na sektoru koji sada drži I brigada⁷ nijedna partizanska jedinica, osim četiri karaule i četiri rejonska komiteta sa okružnim komitetom na čelu.

Odmah se otpočelo sa mobilizacijom. U početku smo postavili seoske zaštite i upotreбили nekoliko sposobnih ljudi za razoružanje talijanskih vojnika. Vremenom se formirao I, II, III, i IV bataljon. Do formiranja odreda ovi bataljoni bili su samo međusobno povezani. Odmah zatim je formirana I soška brigada zbog uspešnog razvitka mobilizacije, ali ona još nije popunjena.⁸ Iskrsavaju teškoće zbog otsustava (koje je divizija zabranila) jer ljudi još sakupljaju letinu i seju ozime useve.

BROJNO STANJE LJUDSTVA:

I bataljon:	227
II „	293
III „	203
IV „	282
Ukupno	1.005
Stab brigade	61
	1.066

⁵ Boris Makuc

⁶ Lojzka Kragelj

⁷ Odnosi se na Sedamnaestu brigadu.

⁸ Vidi tom VI, knj. 7, dok. br. 37.

IZVEŠTAJ O NAORUŽANJU I MUNICIJI:

Talijanskoj vojsci zaplenjeno je sledeće oružje (približno): dva teška bacača sa 30 mina, 6 teških mitraljeza, 30 lakih mitraljeza, 700 pušaka, 15 automata, 20 pištolja, 10.000 metaka za teški i laki mitraljez, 10.000 pušanih metaka, 1.000 metaka za automate, 300 za pištolje. Dalje, zaplenjena je jedna radio-emisiona stanica (predali smo je diviziji), 10 konja, 40 mazgi, 5 kola, dva motocikla, jedan kamion, nekoliko bicikla, 400 uniformi i drugi sličan materijal. U obzir treba uzeti i to da je deo oružja poslat u druge brigade. Isto tako, izveštavamo vas da se nakon formiranja brigade rekvizicija i dalje vršila.

TREKUTNO STANJE NAORUŽANJA I MUNICIJE U BRIGADI:

Pušaka	kom	736	Metaka za iste	kom	27.000
Lakih mitraljeza „	„	50	„ „ „	„	37.300
Teških mitraljeza „	„	9	„ „ „	„	10.200
Automata	„	17	„ „ „	„	2.800
Pištolja _____		39	„ „ _____		370
Bombi	„	1450			
Eksplzivna	kg	8			

IZVEŠTAJ O POLITIČKOM RADU:

Politički časovi u bataljonima održavani su stalno po dva puta dnevno. Poznavanje osnovnih političkih pitanja među meštanim minimalno je, dok je među internircima na zadovoljavajućem stepenu. Uglavnom se radilo na rešavanju osnovnih političkih pitanja, naročito moralno-političkim (drugarstvo, disciplina, ciljevi naše borbe). Dobro su obrađene sledeće teme: OF, NOVJ, FSNOVJ,⁹ stara i nova Jugoslavija, uloga KPS, bela i plava garda, SSSR. Delimično su se proradile teme o »Londonskoj vladi« i o savezništvu Engleske i Amerike. Literatura koju smo koristili bila je vrlo oskudna: nekoliko brojeva »Ljudske pravice«, »Slovenski poročevalec«, nekoliko brošura »Uloga Partije«, »O kadrovima«, »Glasnik I brigade«, Primorski poročevalec«, brošura »Staljin: O Lenjinizmu«. Među ljudstvom se pojavljuju najviše sledeći kritički problemi: buduće uređenje Slovenije, rešenje privrednog i socijalnog pitanja posle rata, uređenje Evrope posle rata, pitanje Sovjetskog Saveza i Crvene armije. Pojave bele i plave garde u našim redovima nisu primećene. Politički rad je trpeo zbog nedostatka iskusnih politkomesara, a sada je uopšte takoreći prestao, jer smo morali svakodnevno da šaljemo naše najbolje

kadrove u Stab divizije koji ih je poimenično tražio. Novomobilisani borci pristizali su svaki dan, dok smo, sa druge strane, morali da dajemo svoje najbolje snage koje bi mogle da vaspitavaju nove drugove. Sada se nalazimo u situaciji da treba najpre da vaspitamo one koji će kasnije vaspitavati druge. Tu leži sva poteškoća i to koči rad. U toku deset dana u našoj brigadi bila je pokidana sva organizaciona mreža. Otišlo je oko 38 rukovodilaca (viših i nižih), od kojih je 21 član KP. U toku 15 dana iz brigade je otišlo oko 350 partizana naoružanih puškama i odneseno je oko 50 pušaka i 12 puškomitraljeza sa municijom. Rukovodioci su bili uglavnom komandanti, politkomesari i načelnici štabova bataljona. Ovo pozivanje u diviziju i dalje traje. Poslali smo nekoliko drugova i u vojno-političku školu divizije te će nam i oni mnogo nedostajati.

IZVEŠTAJ O KADROVIMA:

I bataljon ima 14 starih partizana. Nekoliko drugova je teoretski obučeno za rukovanje lakim a dva teškim mitraljezom. Broj članova KP 2, broj članova SKOJ-a 43. U minerskomvodu nalaze se dva minera specijalista.

II bataljon: Starih partizana ima 10. Obučenost u rukovanju mitraljezima je zadovoljavajuća. U bataljonu ima 2 partijca. Sada se formiraju partiske ćelije kandidata. Specijalnih minerskih kadrova nema. Nema ni drugih specijalista.

III bataljon: Starih partizana ima 5. Ljudstvo nije obučeno za rukovanje specijalnim oružjem, osim mitraljezima. Partijaca ima 5. Osnivaju se grupe kandidata. Postoje minerski i pionirski vod. Specijalista nema.

IV bataljon: Starih partizana ima 14. Obučenih specijalista ima 6 (mitraljezaca).

Ukoliko je bilo po bataljonima rezervnih i aktivnih oficira, oni su otišli u Stab divizije i time je onemogućen sav rad. Takođe nema ni mogućnosti ni za organizovanje raznih kurseva jer je sav kadar otišao u diviziju.

IZVEŠTAJ O KULTURNO-PROPAGANDNOM RADU:

Među vojskom i stanovništvom stalno smo širili vesti koje smo dobili od Vrhovnog štaba. Radio vesti dajemo po bataljonima svakog dana. Brigada izdaje »Glasnik I brigade«. Dosada je izišao oktobarski broj. Izdali smo razne letke za Slovence. Lecii namenjeni Rusima i Nemicima su u radu, kao i manji leci propagandnog karaktera. Organizovali smo pevačke horove i širili naše pesme među ljudstvom i stanovništvom. Svaki bataljon i svaka četa ima svoj pevački hor. U tu

svrhu izdali smo zbirku naših pesama. U red kulturnih priredbi spadaju priredbe u Vrhovljama i Kožbani koje su bile namenjene u prvom redu našim drugovima. Izveštaje o mitinzima po drugim selima nismo još primili. Kulturni rad nismo zanemarivali ni u jedinicama. Sto se tiče akcija pisanja parola, to nismo mogli da izvedemo iz razloga jer nismo primili od terenskog odbora odgovarajuća sredstva (boje i krede). Mnogo nismo mogli učiniti ni za iskorenjivanje nepismenosti jer nismo primili uputstva za to, niti smo imali nastavnički kadar. Obratili smo priličnu pažnju na to da barem naši drugovi (Primorci) uče slovenački pravopis. Biblioteku nismo organizovali. Imali smo svega nekoliko političkih listova i publikacija koje su bile odmah podeljene po jedinicama. Isto tako su bile podeljene po jedinicama i selima 60 pesmarica i 800 pojedinačnih pesama. Organizovanje tehnike razvijalo se što je najlepše moglo dok nisu bili pozvani u Stab divizije ne samo najbolji radnici, nego i sve osoblje koje je počelo da radi na tehnici. Nedostaju nam i osoblje, i tehnička sredstva koja je divizija isto tako zatražila, ali smo ih zadržali jer su neupotrebljiva.

IZVEŠTAJ O INTENDANTURI I ISHRANI VOJSKE:

Teren na kome se naša brigada nalazi u pogledu ishrane je sledeći: severni deo je brdovitiji, dakle pasivan, dok je krajnji jugozapadni deo aktivniji (u obzir dolaze sela: Dolenje Cerovo, donji deo Steverjana, donji deo Medane, Vipolže i Neblo). Pošto nismo imali nikakve zalihe, ne možemo govoriti ni o sačuvanim stvarima ni o zalihama koje bi propale za vreme nemačke ofanzive. Trenutno, dakle, nemamo nikakve zalihe. Mogućnost daljeg nabavljanja hrane na terenu je sledeća: snabdevanje nije bilo uređeno jer je bilo nabavljanje hrane na terenu otežano zbog čestih pokreta naše brigade. 23-X primili smo sa terena prve životne namirnice za ishranu naše vojske. Brigada sa svojim ljudstvom se dosada hranila na taj način što je u početku zaplenila stoku od »ENTE«, bilo običnom rekvizicijom, bilo akcijama pojedinih bataljona. Na isti način smo došli do pšeničnog brašna. Krompir je brigada kupovala. Kukuruzno brašno je brigada delimično kupovala, a delimično ga je dobila iz mlina u Kojskom na osnovu 10 /o ujma za našu vojsku.

Mogućnost za dalje nabavljanje hrane postoji: u Furlaniji. Vezu tražimo i preko OK da bi došli lično u dodir sa bivšim talijanskim pukovnikom koji je vrlo dobro poznat u Furlaniji i mogao bi nam dati ogromne količine kukuruza i žita. Te kupljene poljske proizvode bi zatim smestili na brdovitoj te-

ritoriji naše brigade, a onda bi ih krišom raspodelili po pojedinim kućama kod članova OF koji bi brižljivo čuvali poverene količine namirnica.

Zaliha, koje bi ostavila na našoj teritoriji talijanska vojska, nema. Vojska se sada hrani isključivo hranom koju dobija po selima gde se smešta. Zasada se hrani dobro. Svako dobija dnevno 400 gr mesa, 400 gr hleba i 400 gr kukuruznog brašna. Ako nema brašna, svako dobija 500 gr krompira. Po mogućnosti dobija i vino.

Intendantura je organizovana tako, da su bataljoni snabdeveni hranom iz brigadnog kolektiva ako se nalaze u blizini brigade, u suprotnom slučaju se hrani svaki za sebe.

Na našem terenu dosada ne postoji još nijedna privredna organizacija.

Dosada imamo vrlo malu rezervu koja je dobro sakrivena. Uбудućе imaćemo veće rezerve koje ćemo isto tako dobro sakriti.

Snabdevanje stanovništva je dobro zbog toga što se nalazimo na selu. Teškoće bi se pojavile kad bi držali neku varoš, ali pošto to nije slučaj, ishrana stanovništva je dobra. Treba da spomenemo da nam nedostaju masnoće.

IZVEŠTAJ O SANITETU:

U našoj jedinici sada nemamo lekara (imali smo jednog pa je otišao u diviziju) izuzev dva apsolventa medicine i jednog sanitetskog pomoćnika iz bivše jugoslovenske vojske. Svaka četa ima svog bolničara, a svaki bataljon još po dva bataljonska bolničara čije je obrazovanje nepotpuno ali će se ono vremenom pomoću kurseva i praksom upotpuniti. Brigada raspolaže samo sa najnužnijim sanitetskim materijalom (dali smo ga i diviziji). Jedinica ima organizovanu bolnicu za lečenje težih ranjenika kojih ima sada 16 i oni su sem jednog na putu da se izleče.

IZVESTAJ O SLUŽBI VEZE:

Veze su uglavnom obezbeđene između podređenih jedinica, između brigada i između divizija. Nedostaju nam prevozna sredstva, prvenstveno moderna. Raspolažemo konjima, mazgama, ponekad i biciklima. Vezu sa udaljenim jedinicama održavamo preko karaula. Imali smo talijansku radio emisionu stanicu, ali smo morali da je predamo diviziji. Telefonske veze nemamo. Kuriri, određeni za vezu, po mogućnosti su odabrani.

IZVEŠTAJ O SARADNJI SA POLITIČKIM ORGANIZACIJAMA:

Sa političkim organizacijama OF i KPS održavamo vezu radi saradnje — ukoliko je to moguće. One nas pomažu prilikom mobilizacije u izdavanju raznih letaka i dobavljaju nam hranu. Spomenutim organizacijama na terenu mi ne možemo pružati pomoć u političkom radu, jer nam nedostaje potreban kadar. Ali, pokušaćemo da sa terenskim organizacijama stupimo u najbliži dodir.

IZVEŠTAJ O OBAVESTAJNOJ SLUŽBI:

Obaveštajna služba je još u razvitku. Imenovani su obaveštajci u sva četiri bataljona. Toj službi odgovaraju obaveštajci I, III, i delimično IV bataljona, dok obaveštajci II bataljona nisu sposobni za tu službu (sve sposobne ljude oduzela nam je divizija). Već smo organizovali mrežu terehskih obaveštajaca u IV rejonu, dok u drugim rejonima još ne raspolažemo sa dovoljnim brojem obaveštajaca koji bi imali vezu sa obaveštajcima četa, odnosno bataljona. Uspostavili smo vezu sa VOS-om i počeli sa razmenom izveštaja. Saradnju ćemo još više produbiti. Izveštaje višoj komandi šaljemo u razmaku od nekoliko dana, a važne odmah. Počeli smo i sa izradom skica raznih neprijateljskih uporišta. Taj rad je, zbog rada na terenu, doduše, zasada zanemaren, ali će se sa njim nastaviti čim budu izvršeni sadašnji zadaci.

IZVEŠTAJ O ORGANIZACIJI SUDSTVA:

U smislu pravilnika za organizaciju, poslovanje i postupak vojnih sudova brigada i odreda, Stab je danas predložio Glavnom štabu NOV i PO Slovenije sledeći vojni sud:

I. Clan dr. Marijan Sober	Zam. Koselj Janez
II. „ Leban Anton	„ Mihevc Janez
III. „ Knežević Vladimir	„ Persolja Karei
Tužilac Svagan Lojze	Zam. Makuc Boris

Poslovanje suda ograničeno je na organizacioni i pripremni rad, jer čekamo odobrenje o imenovanju.

Iz gore navedenih podataka može se videti da bi XVII brigada mogla biti danas na mnogo većem stepenu nego što jeste da njen organizacioni rad nije bio oslabljen svakidašnjim poimeničnim pozivima u diviziju. Tako vidimo da je danas brigada sa mladim neiskusnim kadrom popustila usred svog brzog razvitka. Ali, ubeđeni smo da će rad u brigadi opet da oživi kako se od nje sa opravdanjem traži, samo ako nam neće praviti prepreke na drugoj strani.

S. F. — S. N.!

Politkomesar:

Komandant:

IZVEŠTAJ ŠTABA DVADESETE SLOVENAČKE NO BRIGADE OD 28 OKTOBRA 1943 GOD. ŠTABU DVADESET SEDME DIVIZIJE NOV I POJ — GORIŠKE O ORGANIZACIJI I STANJU U BRIGADI¹

ŠTAB XX SNOUB
Na položaju, 28. X. 1943
Sadržaj: Vojni izveštaj

ŠTABU XXVII DIVIZIJE »GORIŠKE«

«KT

Naša brigada je formirala dva bataljona, predlažemo sledeće privremene štabove:

I bataljon: komandant: drug Mastek Tone

zam. komandanta:

politkomesar: Znidaršič Alojz-Svobodoljub (partijac)

zam. politkomesara: Zagar Stane (partijac);

II bataljon: komandant: drug Gorišek Janez (kand. Part.)

zam. komandanta:

politkomesar: drug Glešič Franc-Strel (partijac)

zam. politkomesara: drug Gregorič Bruno-Stojan (part.)

Svaki bataljon ima privremeno po tri čete sa komandirima i politkomesarima. Brojno stanje brigade je 248 partizana, uključno sa Štabom brigade.

I bataljon se nalazi u selu Št. Lenart. U njemu, kao i u okolnim selima, vrši mobilizaciju. Jedna četa je na razrušenoj cesti kod Pt. S. Kvirino zasedama zaštitila prelaz preko Nadiže. Patrolama kontroliše teritoriju prema Čedadu. Sve podatke koje dobijemo o neprijatelju — poslaćemo odmah. Sa dve čete održavamo vojničku i političku nastavu. Ove dve čete vrše takođe mobilizaciju.

II bataljon se nalazi u Kravarju, gde sa svojim četama vrši mobilizaciju po čitavom okrugu. Isto tako se izgrađuje vojnički i politički.

Mobilizacija se sada vrši na sektoru između doline reke Idrije i doline Št. Lenarta. Radićemo sistematski u čitavoj Benečiji² i omogućiti stanovništvu da uvidi svoju pogrešku i da konačno dođe do iskrene saradnje. Na teritoriji gde sada radimo već se vide uspesi.

Samo molimo za objašnjenje šta je sa nekim ljudima (ital. narodnosti) koji se sele iz Kobarida. Kažu da su ih parti-

zani isterali. Dok ne dobijemo tačna uputstva — nećemo nikoga pustiti prema Čedadu pored Pt. S. Kvirino. Za obezbeđenje tako velikog sektora, a i zbog jakog pritiska stanovništva za vezu sa Čedadom kao jedinim tržištem za čitavu Benečiju, naša brigada ima malo ljudi. Isto tako za sprovođenje brze i dobre mobilizacije i za osposobljavanje ljudi nedostaje mnogo vojnički i politički kadar. Zato rad napreduje veoma, veoma sporo.

Pored toga naša brigada mora da kontroliše prevoz robe iz Benečije u Čedad, što nam ometa formiranje udarnih jedinica. Molimo da Komanda »područja« organizuje kontrolu prevoza životnih namirnica u Čedad, jer se ovaj promet obavlja samo ovde. Tako je, napr., drug. komandant mesta Sv. Peter (ob Nadiži) danas tražio vezu i objašnjenja, te smo mu obećali da ćemo se pobrinuti za vezu sa njegovom višom komandom.

Što se tiče kulturno-prosvetnog rada, obavlja se normalno. U našim jedinicama se redovno čitaju radio vesti Vrhovnog štaba NOV i POJ a naročito uspesi naše partizanske vojske u Primorju. Za sada još nismo uspeli organizovati svoj brigadni list, niti smo mogli izdavati svoje letke. Stupili smo u vezu sa OK KPS za zap. Brda i Benečiju koji će nam dobiti sav propagandni materijal. U svakom bataljonu smo organizovali pevački hor koji uči i ostale drugove pevanju naših partizanskih pesama. Čete koje maršuju kroz sela uvek pevaju naše pesme, isto tako peva se i na našim mitinzima po selima. Po većim mestima gde postoje škole uspostavićemo redovnu nastavu na slovenačkom jeziku za decu koja su za školstvo obavezna. Vremenom ćemo organizovati tečajeve za otklanjanje nepismenosti i za nastavu slovenačkog jezika za odrasle. To ćemo izvršiti što pre ali potreban nam je materijal i literatura.

Teren na kome se sada nalazi naša brigada veoma je siromašan u namirnicama. Narod je vezan samo na zamenu kestena i jabuka za kukuruzno brašno, pirinač i makarone. Pokušaćemo da uspostavimo vezu sa Furlanijom,³ gde ima dosta zaliha brašna i stoke. Zasada je hrana dobra i izdašna. Pravilno smo organizovali bataljonsku intendanturu.

U našoj brigadi nedostaje lekarski kadar. Za sada ima brigada samo svog referenta saniteta koji, međutim, nije lekar. već sanitetski pomoćnik. Svoju funkciju obavlja savesno i upravo odlično. Tako moramo u bataljonima postaviti samo bolničarke. Organizovaćemo i malu bolnicu u pozadini, za unutrašnje bolesti i lakše povrede. Sve teške ranjenike i bolesnike otpremićemo u centralnu bolnicu. Za osposobljavanje bolničarki organizovali smo posebne kurseve. Nedostaju nam tako-

der sanitetski materijal i lekovi. Tačan spisak poslaćemo vam u najskorije vreme. Otpustili smo tri druga zbog teške bolesti i poslali ih kućama na terenski rad.

Dva druga imaju TBC a jedan kilu. Važan problem su vaške ali se za sada još nisu pojavile u velikom broju, te ih uništavamo primitivnim sredstvima.

Kurirska služba je uspostavljena kako sa Štabom divizije tako i sa pojedinim bataljonima. Kuriri imaju za sada bicikle ali, pošto se nalazimo na teškom planinskom terenu, oni vrše svoju službu pešice. Vremenom ćemo kuririma dati konje da ta služba bude što brža. Za kurirsku službu upotrebljavamo najbolje i najpoverljivije partizane.

Na našem sektoru nema skoro nigde terenske organizacije, ali je postepeno uspostavljamo. Posao polako napreduje. Organizujemo i obaveštajnu službu na terenu i nadamo se da ćemo uskoro dobiti podatke o neprijatelju u Čedadu i okolini. U brigadi još nemamo obaveštajca ali ćemo to odmah organizovati, jer je to najvažnije — opet je uzrok pomanjkanje sposobnih ljudi. Ako imate kakvog dobrog obaveštajca — pošaljite ga.

Ni sud još nije uspostavljen.

-Takođe smo pripremili sve potrebno za obučarske i krojačke radionice, ali nam za sada nedostaje materijal, naročito koža.

Organizovaćemo redovno prokuvavanje donjeg rublja. Ukoliko diviziska krojačka radionica raspolaže kakvom zalihom robe, i civilne, molimo da nam bar nešto pošaljete da napravimo nekoliko haljina za drugarice bolničarke koje nemaju vojničko odelo. Dosta je drugova bosih ili imaju veoma slabu obuću.

Sto se tiče prinudnih kupovina i otkupa na obveznice, molimo vas da nam što pre pošaljete nekoliko obveznica i to originalnih jer opalografiranim⁴ ljudi ne veruju.

Odmah treba obavestiti Stab Garibaldijeve brigade⁵ da ne odlazi sa svojim patrolama po hranu u dolinu Nadiže, jer je to sektor XX brigade.

Ubuduće moći ćemo vam slati više izveštaja o mobilizaciji u Beneškoj Sloveniji, i o podacima neprijatelja i o našim akcijama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Zorko*

Komandant:
Franci⁷

⁴ Odnosi se na opalografski izradene obveznice.

⁵ Odnosi se na italijansku partizansku brigadu »Garibaldi«.

⁶ Franc Crnugelj

⁷ Franc Ogrin

**NAREĐENJE ŠTABA DVADESET SEDME DIVIZIJE NOV I
POJ — GORIŠKE OD 29 OKTOBRA 1943 GOD. ŠTABU
OSAMNAESTE BRIGADE ZA RASPORED JEDINICA U SLU-
ČAJU PRODORA NEPRIJATELJA PREMA KOBARIDU¹**

**STAB XXVII DIVIZIJE
»GORIŠKE« NOV I POS**
Na položaju, 29. X. 43
Br. 34

ŠTABU XVIII BRIGADE
(Sekcija 1 :100.000, ital. 23. g.)

Na položaju

U vezi s novom situacijom i predviđenom akcijom na
Tolmin² —

NAREĐUJEMO:

Da XVIII brigada koncentriše bataljone i to:

1) Drugi bataljon na prostoriji Libušnja — Vrsno. Rejon obezbeđenja i izviđanja desno do drumu Voice — Idrsko, uključno taj drum, levo do linije Nad Peski (k. 2178) — Ladra (sve uključno). Zasedu u jačini od 5 boraca i jednog lakog mitraljeza treba postaviti na cesti Volče — Idrsko, južno od Selišča, gde je drum porušen. Drugu zasedu iste jačine postaviti na cesti sev. od Soče, kod Selišča.

2) Treći bataljon na prostoriji Magozd — Jezerca — Ravne. Rejon obezbeđenja i izviđanja desno do linije Nad Peski (k. 2178) — Ladra (sve isključno), a levo do ceste Kobarid — Trnovo — Srpenica (sve uključno). Jednu zasedu jačine 5 boraca sa lakim mitraljezom treba postaviti na cesti Kobarid — Trnovo, na mestu gde je cesta porušena, a drugu zasedu iste jačine na putu Magozd — Prevelk u visini Trnova.

3) Četvrti bataljon na raskršću istočno od pl. Stol (trig. 1668). Rejon obezbeđenja i izviđanja desno do linije Vršanja Gl. (trig. 1353) — Trnovo, a levo greben koji se proteže od pl. Stola na zapad. Jednu zasedu jačine 5 boraca sa lakim mitraljezom treba postaviti na putu Božca — 2aga, a drugi iste jačine na putu koji iz Božce vodi na severozapad.

4) Prvi bataljon u selu Stanovišče (zap. od Borjane G. i D.), s **tim** da ima jednu četu u s. Crni Vrh. Rejon obezbeđenja i izviđanja bataljona desno do grebena Stola (isključno), levo do ceste Robič — Stupica — Sv. Peter (ob. Nadiži). Jednu zasedu jačine 5 boraca sa lakim mitraljezom treba postaviti kod **Stupice**, a drugu zasedu iste jačine kod Prosenika.

5) Stab brigade u Jezercu (južno od Ravne).

Za neposredno obezbeđenje od neprijateljskog napada, svaki bataljon mora da se osigura potrebnim brojem spoljnih straža. Straže moraju biti toliko jake da bataljonu omoguće nesmetano pripremanje za borbu. Svaka četa u bataljonu mora znati za svoje zbornu mesto i položaj koji treba da zauzme u slučaju neprijateljskog napada na bataljon. Ti položaji treba da su utvrđeni i maskirani.

Za svoje neposredno obezbeđenje, bataljoni mogu da odrede samo jednu četu, u izuzetnom slučaju četu i po. Ostale čete u bataljonu treba da su skoncentrisane u jednom selu. Na određenoj prostorijski bataljoni moraju češće menjati boravište.

Ovakav raspored brigade i bataljona zahteva da obavestajna i patrolna služba budu razvijene do maksimuma i da budu dobro porušene ceste.

U slučaju neprijateljskog prodiranja prema Kobaridu, bilo iz Tolmina, Zage ili iz Tarčenta i Čedadu, zasede to javljaju svojim bataljonima i vode borbu s neprijateljem po dubini, a koncentrisani bataljoni napadaju ga u bok i pozadinu.

Uvek treba misliti da je napad najbolja odbrana i da moramo inicijativu imati *mi* a ne neprijatelj.

Stab brigade mora se pobrinuti da se pronade što više eksploziva i da se bataljoni snabdeju potrebnom količinom municije. Ceste treba što više porušiti.

Nakon izvršenog rasporeda brigade, treba diviziji dostaviti izveštaj sa skicom rasporeda.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:	Načelnik:	V. d. komandanta:
Rudi Brkinc-Mahnič	Rad. B. Ignjatović	Kajtimir ³

Dostavljeno:
XVII brig.
XVIII „

**IZVEŠTAJ ŠTABA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I POJ OD
29 OKTOBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLO-
VENIJE O BORBAMA NA SEKTORU ČATEŽ — VELIKA
LOKA — MIRNA — NOVO MESTO¹**

ŠTAB

XV DIVIZIJE NOV I POJ

Na položaju, 29-X-43, u 11 čas.

24

GLAVNOM ŠTABU I ŠTABU VII KORPUSA

Naše jedinice nalaze se u neprekidnim borbama već dva dana. Velike borbe vodile su se kod Mirne, gde su jedinice Cankareve brigade potukle neprijatelja i onemogućile mu da izvuče svoje mrtve i ranjene sa bojišta. Neprijatelj je juče nadirao jačom kolonom od V. Loke prema Čatežu. Naši su ga sačekali na samom putu. Zbog prekopanog drumu, Nemci su se iskricali i počeli da nadiru kroz šumu. Naši su uspeli da ih odbace, nanevši im velike gubitke. Posle opravke puta ušli su tenkovima u Čatež, a naši su se povukli na Zaplaz i nisu ga do noći pustili iz ruku. Besni zbog velikih gubitaka, Nemci su palili i ubijali koga god su stigli. Sela Razbore, Čatež, Videm i M. Loka su popaljena. Ubijali su starce i decu. Deo naših jedinica, tj. V brigada sa artilerijom, povukao se u pravcu jedinica XVIII divizije, dok se glavnina i dalje nalazi na sektoru Čatež — Mirna i vodi borbe.² Neke naše jedinice nalaze se oko Bistrice i dočekuju [nemačke] kolone te ih razbijaju. XII brigada, sa kojom trenutno nemamo vezu, nalazi se do samog Novog Mesta. Naredili smo joj da upadne u grad, ali izveštaj još nismo primili i ne znamo šta je uradila. Do sinoć smo se nalazili u Čatežu, a trenutno se nalazimo u Št. Vidu kod Stične. Noćas ćemo se prebaciti u pravcu jedinica XII brigade. Nemci su pričali da nas ne bi napadali da mi njih ne napadamo. Oni se i dalje drže puteva, ali su zbog našeg jakog pritiska na puteve morali da otvore borbu na širem prostoru. Veza nam je otežana i neke jedinice su prinuđene da same operišu, jer nas je neprijatelj presekao, ali opasnost od nekog jakog pritiska ne

postoji. Jedinicama smo uglavnom naredili da manevrišu i na svakom mestu napadaju neprijateljske kolone.

Kod XVIII divizije nema novosti.

Sada ćemo se sastati sa drugom Radom³ radi nekih zajedničkih stvari. Drug Skala⁴, o kome smo vam ranije pisali, vratio se u Stičnu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jože Borštnar

Komandant:
Pero*

BR. 49

IZVEŠTAJ ŠTABA GORENJSKOG ODREDA OD 29 OKTOBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O AKCIJI NA ZELEZNICKU PRUGU KOD ŠKOFJE LOKE¹

**STAB
GORENJSKOG ODREDA
OTSEK ZA PROPAGANDU
I STATISTIKU**

Na položaju, 29. X. 43.

Broj 18

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

(Otek za propagandu)

Sadržaj: Vojni izveštaj.

Minerski vod »Grintavec« javlja: 28. X. u prvim jutarnjim časovima između stanica Škofja Loka i Zabnica rašarafili smo i podigli železničku prugu u dužini od pola km. Voz koji je stigao do tog dela pruge zaustavio se i vratio. Železnički saobraćaj je bio prekinut ceo dan. Akcija je izvršena sa primitivnim alatom, bez eksplozivnih sredstava. Žrtava nije bilo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za Prop, otek:
Niko Kovač

³ Rade Pehaček

* Peter Stante

⁵ Pero Popivoda

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

**NAREDBA KOMANDE TOLMINSKOG VOJNOG PODRUČJA
OD 29 OKTOBRA 1943 GOD. O FORMIRANJU KOMANDI
MESTA I O POSTAVLJENJU ŠTABOVA U NJIMA¹**

KOMANDA TOLMINSKOG PODRUČJA

Položaj, dara 29. X. 1943

N A R E D B A   B r .   1

Naredbom Operativnog štaba za zapadnu Sloveniju, kao pozadinska vlast na sektoru Goriške divizije osnovana je Komanda Tolminskog područja. Radi organizacije spomenutog područja formiraju se četiri komande mesta: Komanda mesta Sela, Komanda mesta Kobarid, Komanda mesta Sovodnje i Komanda mesta Šmartno.

Postavljaju se sledeći štabovi komandi mesta:

Komanda mesta Sela:

komandant Fabjan Niko
zamenik komandanta Kos Adolf
pomoćnik komandanta

Komanda mesta Kobarid:

komandant Smerkolj Stojan
zamenik komandanta Deisinger Janez
pomoćnik komandanta

Komanda mesta Sovodnje:

komandant Lavrenčič Rudi
zamenik komandanta Štempihar Saša
pomoćnik komandanta Gačnik Edo

Komanda mesta Šmartno:

komandant Kolenc Črtomir
zamenik komandanta Brezigar Just
pomoćnik komandanta Batelino Boris

Za kontrolu svoje teritorije, komande mesta treba na pojedinim i važnijim mestima da postave partizanske straže. Komandanti mesta postavljaju komandire i politkomesare partizanskih straža. Politkomesar može da vrši svoj politički rad u

jednoj ili više partizanskih straža. Komandant mesta postavlja posebnog instruktora partizanske straže. Granice svojih sektora, kao i mesta za postavljanje partizanskih straža, komandanti mesta će da odrede prema usmenim uputstvima komandanta područja.

Delokrug mesta i poslovanje partizanskih straža obrazložiće se detaljnije u posebnim uputstvima koja će izdati komandant područja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Štabu XXVII divizije
na znanje
Griša

Komandant:
Griša¹

BR. 51

IZVEŠTAJ OBAVEŠTAJNOG CENTRA ČETRNAESTE DIVIZIJE NOV I POJ OD 30 OKTOBRA 1943 GOD. OBAVEŠTAJNOM ODELJENJU GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE O STANJU NEPRIJATELJA NA SEKTORU PREZID — KOČEVJE — RIBNICA¹

**OBAVESTAJNI CENTAR
XIV DIVIZIJE NOV I POS
Na položaju, 30-X-1943**

**GLAVNOM OBAVEŠTAJNOM CENTRU
PRI GLAVNOM ŠTABU**

Na položaju

26-X u 8 časova Nemci su prodrli u Prezid. Bilo ih je oko 500 sa 160 kamiona i oko 30 tenkova. Sat kasnije manja kolona tenkova i kamiona krenula je prema Starom Trgu², te od tada stalno patroliraju u pravcu Stari Trg, Pudob, Babno Polje i Prezid.

27-X u Prezidu se nalazilo svega oko 100 Nemaca, od kojih su većina ustaše, belogardisti, i vojnici drugih narodnosti.

* Slavko Zore

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

¹ Odnosi se na Stari trg pri Ložu.

29-X nemačka patrola sa 8 tenkova i dva kamiona stigla je popravljenim drumom iz Prezida preko Trave na Dragu, Podpresku i Lazec. Istoga dana naša zaseda je na spomenutom drumu uništila 2 nemačka putnička automobila i pobila Nemce, koji su se nalazili u njima. Dva Nemca su pobjegla.

Tokom jučerašnjeg dana patrolirala su dva tenka i jedan kamion iz Kočevja prema Ribnici. Ta patrola se posle kratkog vremena vratila u Kočevje. Iz Čabra već dva dana ne možemo da dobijemo tačne vesti, jer Nemci ne dozvoljavaju meštanima da se slobodno kreću. Prema izveštaju naše patrole, koja se vratila iz Prezida, u Čabru nema jakih neprijateljskih snaga.

Nemci po selima stalno rekviriraju hranu, naročito svinje i kokoši. Obaveštajna služba radi u prvom redu sa stalnim patrolama. Svakodnevno šaljem patrolu u sva sela oko sektora na kome se nalazimo. Organizovali smo i obaveštajnu službu na terenu, te imamo prilično tačne izveštaje o kretanju neprijatelja. Tako smo od obaveštajaca sa terena doznali da je 29-X nemačka patrola sa dva tenka iz Kočevske Reke preko Gotenice stigla do sela Ravne, a odatle je krenula još malo dalje putem kroz šumu, nakon čega se vratila u Kočevsku Reku.

28-X IV bataljon IX brigade bio je celu noć bez ikakve straže. Politkomesar XIV divizije drug Krt³ ispričao je da dežurni bataljona nije znao gde se je tada nalazio komandant bataljona. Bataljon je takođe ostavio bez ikakvog osiguranja svoju komoru u selu Grčarice i time prouzrokovao pogibiju jednog druga i dve drugarice, jer su Nemci došli u selo nepri-mećeni.

Intendant vojne bolnice, koja je evakuisana iz Ribnice u Gotenicu, žalio se da su mu područje i privredna komisija pravili smetnje prilikom nabavki rezervi hrane za ranjenike i ostalo osoblje. Zalio se kako mu nisu dali džakove i sudove za ulje, iako su ih imali, ali su mu zato ponudili poslednjeg dana uoči dolaska Nemaca rezervnu hranu za mesec dana unapred, a nisu mu dali ni kola, ni automobil, pa je veći deo hrane, naročito krompir i šargarepa, ostao privrednoj komisiji. Osim toga, on kaže da mu nisu hteli dati cipele i potrebnu odeću za ranjenike, iako su time raspolagali, izgovarajući se da nemaju potrebnu dozvolu od Glavnog štaba, niti potreban broj mazgi za prenos tereta.

Slične žalbe podneo je i Stab II UB »Ljubo Serčer« — da u Gerovom našoj vojsci nisu dali hranu i so. Svu zalihu hrane zaplenili su Nemci.

Sada, kad je opet uspostavljena redovna veza sa vama, slaću vam izveštaj svakog dana ako bude iole moguće.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik OC XIV divizije
Jaki⁴

BR. 52

**IZVEŠTAJ ŠTABA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I POJ OD
30 OKTOBRA 1943 GOD. OBAVEŠTAJNOM ODELJENJU
GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE O BORBAMA
DVANAESTE BRIGADE KOD GLOBODOLA I O SITUACIJI
NA SEKTORU NOVO MESTO — TREBNJE — TREBELNO¹**

STAB XV DIVIZIJE NOV I POS
Položaj, 30-X-1943, u 12 čas.

**GLAVNOM OBAVEŠTAJNOM CENTRU
NOV i POS**

Na položaju

27. o.m. u 22 č. XII brigada prebacila se preko svoje linije. Nemci su prodirali iz Prečne i Straže u jačini ukupno od oko 350—400 ljudi. Rasturili su delimično divizion. Naše jedinice (XII)² napale su Nemce koji su se kretali po Globodolu. Pobili su ih dosta. Nemci su spalili Globodol i mnogo podruma za vino u vinogradima.

29 o.m. nemačka patrola je prodrla do naših jedinica. Naši su ih odbili. Borba se vodi kod Brezove Reбри.

28. o. m. ofanzivne operacije Nemaca prema Mirni; prelazak terena u streljačkom stroju. Izvršili su pregled terena Trebelno — Češnjice — Karteljevo i drumu Novo Mesto — Trebnje. Jedinica je imala uspeh i pravovremeno se povukla. Jačina neprijatelja oko 2500—3000 ljudi. Većina su Talijani i

⁴ **Franc Plevel**

Rumuni — oficiri Nemci. Trenutno izgleda da neće na tom sektoru doći do nekih većih operacija

30-X u 10 č. pre podne jače snage pešadije i motorizacije išle su iz Novog Mesta prema Trebnju. Izgleda, to su ofanzivne operacije na sektor Ajdovec (Gornji Ajdovec, Brezova Reber). Nemci pale bez ikakvog obzira. Prema pričanju, prodiere iz pozadine, iz Bosne, Bosanski korpus prema Sloveniji. Pričaju da imaju nameru da idu u Dalmaciju, u Dubrovnik, Split, Solun. Nemci prestali da kontrolišu Krku. Nalaze se još u St. Peteru.³ Veće snage u Novom Mestu. Izgleda da su samo na prolazu.

U St. Jerneju oko 400 belogardista. Patroliraju uz Gorjance. Drže zasede.

Obaveštajac XV divizije
Ivo⁴

Dodat izveštaj Gupčevog obavešt. centra⁵

„ „ Cankarevog „ „

BR. 53

IZVEŠTAJ ŠTABA PETE UDARNE BRIGADE »IVAN CANKAR« O BORBAMA NA SEKTORU MIRNA — ČATEŽ U VREMENU OD 28 DO 30 OKTOBRA 1943 GODINE¹

VOJNI IZVEŠTAJ Br. 28 (od 28-X-1943)

2 *bataljon*: Jedinice našeg bataljona su u toku noći blokirale Mirnu da bi na taj način sprečile neprijatelju povlačenje. Neprijatelj je u toku dana dobijao nova pojačanja u blindiranim automobilima, tako da je očigledno postao nadmoćniji. Naše jedinice vodile su borbu sa njim i na kraju se u redu povukle do Cirnika. Neprijatelju su naneseni osetni gubici u mrtvima i ranjenima. Naš bataljon je imao takođe dva mrtva i tri ranjena. Treća četa našeg bataljona nije imala vezu sa glavninom sve do 7-XI. Našem bataljonu pridružile su se na

³ Danas se mesto naziva Otočec.

⁴ Ivo Stok

⁵ Dokumenti nisu sačuvani.

Cirniku još i **neke** druge jedinice Cankareve brigade. Tu smo ostali do noći. Nemci su besneli po okolnim selima koja su sva plamtela u vatri. Vapaj meštana i dece dopirao je i do nas. Ovaj vapaj prekidao se na mahove. Prekidali su ga rafali iz automata. Kasnije smo doznali da su Nemci klali i streljali ne samo muškarce već i starce, žene i decu. Na nekim mestima su naterali u podrume po više porodica i sve ih zajedno pobili bombama. To pričaju osobe koje su bile određene za pokolj, pa su se spasle srećnim slučajem, mada su zadobile — jedni manje, a drugi veće telesne povrede.

3 bataljon: Imao je toga dana jednu četu u zasedi kod Male Loke, jednu na položaju kod Moravča, a dve u rezervi na Čatežu. Dan je bio prilično hladan i u dolinama je ležala veoma gusta magla, dok je na samom Čatežu sijalo sunce počev od 9 časova na dalje. Odmah posle 9 časova počeo je da kruži iznad Čateža izviđački avion, takozvana »roda«. Raspoloženje naših ljudi, kao i ostale vojske koja se nalazila na Čatežu, bilo je mnogo veselo, mogao bi reći, suviše razigrano. Videvši da se avion spušta sasvim nisko, počeli smo da ga gađamo iz mitraljeza, puškomitraljeza, pa čak i iz pušaka. Sve to, razumljivo, nije imalo nikakve koristi. Naprotiv, imalo je samo posledicu, jer je avion počeo da kosi iz mitraljeza po selu i bacio je tri bombe, od kojih nam je jedna ubila nekoliko konja. Naravno, u takvoj situaciji niko, sem onih koji su se u to vreme nalazili na stražarskim mestima, nije mislio na drugu opasnost, mada je uskoro iskrsla i to mnogo veća od one što je pretila iz aviona. Odmah posle deset časova pre podne prodrli su prema Čatežu nemački tenkovi i kamioni puni vojske koja se ispred sela iskrcala iz kamiona i pokušala da sa dve strane, uz padine, blokira sam Čatež. U prvom trenutku nastala je neka vrsta panike, ako smemo tako nazvati to neočekivano iznenađenje, ali uskoro su se snašli i čula se oštra komanda za vreme pucnjave iz mitraljeza. Vod za vezu, koji se nalazio sa Štabom brigade na Čatežu, brzo je krenuo na položaje na vrhu Zaplaza. Ali, još pre nego što je uspeo da zaposedne položaje i da se obezbedi, doletela je mina među njih i ubila jednu drugaricu i dva druga, među njima vodnika, i teško ranila dva druga. Lakše je bio ranjen i sam komandir. Obe čete Trećeg bataljona brzo su se povukle sa Čateža na padine Zaplaza, odakle su tukle neprijatelja. Pošto je neprijatelj bio zbog tenkovskih mitraljeza i brzometnih topova mnogo nadmoćniji, čete su morale da se pod stalnom borbom povlače grebenom Zaplaza sve do noći, kad je borba prestala. Prva četa uništila je neprijateljski automobil koji se prevrnuo ispod puta. Nepri-

jatelj je imao, po svoj prilici, osetne gubitke, dok naše jedinice nisu imale gubitaka u ljudstvu. Prilikom povlačenja izgubili smo deo teškog minobacača. Jedinice našeg bataljona povukle su se uveče na Vrh, gde se nalazio i deo naše artilerije, ostaci voda za vezu, deo Štaba brigade, komora i nekoliko drugova koji su zalutali iz drugih jedinica. Sem toga, sa nama su bili i ranjenici. Sav taj deo Cankareve brigade povukao se uveče u dolini Temenice, gde smo i prenoćili. Ovamo je stigla i naša Treća četa koja je bila preko dana na položajima kod Moravča, ali se morala, pošto su joj Nemci došli sa tenkovima od Čateža iza leđa, povući pored Primskovog.

4 bataljon: Imao je toga dana položaje na Migolskoj Gori. Neprijatelj se koristeći gustu maglu približio položajima Četvrtog bataljona već oko osam časova ujutro. Vatra iz njegovih teških bacača bila je bezuspešna, jedino je vatra iz tenkova (zapaljiva municija) zapalila nekoliko kuća. Borbe smo vodili čitav dan ali neprijatelj nije uspeo da nas odbaci. Predveče smo se, s obzirom na nastalu situaciju, povukli prema Cirkniku, odakle smo sa ostalim jedinicama Cankareve brigade u toku noći krenuli prema Selima pri Sumberku.

Baterija: Da bi sprečila nemačke tenkove da nesmetano pređu preko Male Loke i Čateža na Sv. Križ² — Moravče, naša baterija postavila je jedan protivtenkovski top kod Male Loke, kome je bio pridodat za zaštitu i laki mitraljez. Drugi top ostao jena položaju u Razborama. Oko 10 č. usledio je prodor nemačkih tenkova u pravcu Male Loke. Pošto je bio put ispred samog Čateža kod zaseke duboko prekopan, pešadija se iskrcala iz oklopnih kola i uz padine duž puta prodrila skoro neprimećeno do Čateža. Usledila je jaka vatra iz automata i tenkovskih brzometnih topova. Naši topovi usled guste magle nisu mogli stupiti u dejstvo i blagovremeno su se povukli sa položaja. Kod s. Razbore došlo je do jake borbe između nas i Nemaca i oni su konačno prodrli u Razbore. Borba se nastavljala sa velikom žestinom. Naši su ponovo prodrli u Razbore i spasli iz njih još dva jahača konja, koji su tamo ostali posle prvog povlačenja. Sve je to, razumljivo, veoma razbesnelo Nemce, te su posle toga zapalili selo. Selo Razbore je, u razmaku od nepune godine dana, gorelo već po drugi put. Prvi put su ga zapalili Talijani, a sada Nemci. Baterija nije imala gubitaka. Ona se kasnije povukla sa ostalim jedinicama Cankareve brigade u dolinu Temenice, gde je i prenoćila.

Treći top, koji se nalazio na položaju pored puta Mirna — Tihaboj, povučen je preko Vel. Cirknika, Male Loke, Vel.

Gabera na Sela pri Sumberku (458), kao i drugi deo jedinica Cankareve brigade, u noći između 28 i 29-X.

Vojni izveštaj br. 29
(29-X-1943)

Ništa značajno.

Vojni izveštaj br. 30
(30-X-1943)

Ništa značajno.

Odgov. ratni dopisnik pri brig,
potpis nečitak

BR. 54

**IZVEŠTAJ ŠTABA SEDME UDARNE BRIGADE »FRANC
PREŠERN« OD 30 OKTOBRA 1943 GOD. O BORBAMA NA
SEKTORU JAVORJE — LUZE — MLADI VRH¹**

VOJNI IZVEŠTAJ VII U.B. »FRANC PREŠERN«
za dan 30. X. 1943.

U toku su borbe kod Javorja, gde drži položaje III bataljon, i na liniji Luže — Mladi Vrh, gde drži položaje I bataljon.

Nemci su u Podobeno dovukli artileriju. Zaposeli su ponovo Hotavlje. Prema dosada primljenim izveštajima, u toj borbi je poginulo oko 30 neprijatelja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vojni dopisnik VII. U. B.
Veljko¹

IZVEŠTAJ ŠTABA SEDAMNAESTE SLOVENAČKE NO BRIGADE OD 30 OKTOBRA 1943 GOD. ŠTABU DVADESET SEDME DIVIZIJE — GORIŠKE O AKCIJAMA I OPŠTOJ SITUACIJI U BRIGADI¹

**STAB XVII SNOUB
XXVII DIVIZIJE NOV I POS**
Na položaju. 30-X-1943
Br. 343

Sadržaj: Izveštaj

ŠTABU XXVII DIVIZIJE »GORIŠKE«

Položaj

IZVEŠTAJ

I bataljon: Patrola od 25 ljudi bila je poslata na drum koji vodi iz Doblara za Sv. Luciju, sa zadatkom da napadne nemačke kamione koji prolaze po nekoliko puta dnevno. Patrola nije mogla da posedne položaje zbog jakih nemačkih zaseda. Za vreme traženja pogodnog mesta, naša izvidnica je ispalila dva metka. Patrola je potom opkolila mesto na koje je gađano, računajući da ima pred sobom nemačku zasedu. Međutim, prilikom provere na tom mestu je nađen samo jedan mrtav Nemač. Oduzeto mu je oružje, a zatim je sahranjen. Patrola se radi sigurnosti povukla. U bataljonu vojna nastava i patroliranje.

II. bataljon: Poslata je zaseda u blizinu Ročinja. Vesti još nisu stigle. Vojna nastava i patroliranje.

III. bataljon: Po naređenju Divizije upućen je 28. o. m. na položaje u Livek. Novih vesti nemamo.

IV. bataljon: Minerski vod koji je bio upućen radi rušenja električnog voda Ložice — Gorica još se nije vratio. Na dosta mesta bile su postavljene zasede. Ništa se novije nije dogodilo. Patroliranje i vojna nastava u bataljonu.

Naredili smo da se bataljoni 31. o. m. u 12 časova prebace na sledeće položaje.

I bataljon u selo	Vogrinki
tt	»i tj Srednje
''	'' '' Foni (ako je prethodno izvršio zadatak koji mu je postavila Divizija)
IV	'' '' '' Gorenji Trebil

Stab brigade nalaziće se u selu Srednje kod Vogrinke.
Prilažemo letak oduzet ubijenom Nemcu.
Prilažemo spisak drugova sposobnih za razne dužnosti.

S. F. — S. N.

Politkomesar:
Nikita

Komandant:
Voloda⁵

BR. 56

IZVEŠTAJ ŠTABA DVADESETE ŠLOVENAŪKE NO BRIGADE OD 30 OKTOBRA 1943 GOD. ŠTABU DVADESET SEDME DIVIZIJE — GORIŠKE O OPŠTOJ SITUACIJI I O IZVRŠENIM ZADACIMA¹

STAB XX SNOU BRIGADE
Na položaju, 30-X-1943

Sadržaj: Ratni izveštaj
br. 13

ŠTABU XXVII DIVIZIJE — GORIŠKE

Brojno stanje se 29-X smanjilo za 17 ljudi. Deset smo poslali u Garibaldijevu brigadu,² jer su stalno tražili da ih pošaljemo tamo, — usto razlog je bio i taj što nisu uopšte razumeli slovenački jezik, a sedam smo morali da otpustimo iz zdravstvenih razloga — zbog opasnih bolesti (TBC, kila).

Prvi bataljon, koji se nalazi u Št. Lenartu i čije patrole kontrolišu levu obalu Nadiže na ulazu u dolinu Št. Lenart, danas je pripremio sve potrebno za opštu mobilizaciju u opštini St. Lenart, koja obuhvata 20 većih sela. Poslali smo pozive za mobilizaciju svim vojnim obveznicima. Takođe smo tražili da se i u ostalim krajevima jave svi vojni obveznici jer

² Vladimir Knežević. Poginuo marta 1944 god. kod Vitovlja.

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

s Brigadu »Garibaldi« formirao je Operativni štab soških brigada posle kapitulacije Italije od Italijana antifašista. Brigada je učestvovala u borbama kod Gorice. Kasnije se osamostalila i ušla u sastav italijanskog ustaničkog pokreta.

će inače biti smatrani dezerterima. Molimo vas da nam, u vezi s tim, pošaljete tačnija uputstva i ovlašćenja za kažnjavanje zbog neodazivanja i zbog dezerterstva.

Jedna četa I bataljona završila je danas sve radove na rušenju puteva koji vode na Staru Goru. Rad je bio otežan jer je nedostajalo eksploziva. Inače, stanje je na terenu prema Čedadu neizmenjeno i naše patrole, koje su bile ispred samog Čedada, nisu ništa primetile.

Drugi bataljon je raspoređen na padinama od Kravara prema Oblici. On je vršio vojne vežbe i održao je dva politička časa po pojedinim četama.

Danas smo primili od vas i odgovor na naša pitanja. Molimo da nam pošaljete iz diviziske tehnike nekoliko dobro sastavljenih proglašenja o mobilizaciji, koje ćemo razdeliti po svim selima u Beneškoj Sloveniji. Osim toga, pošaljite nam formulare i veći broj poziva za mobilizaciju. Odgovorite nam odmah kako da postupamo sa dezerterima.

Ponovo molimo da nam pošaljete eksploziv, zapaljivu vrpcu i nešto upaljača.

Danas smo imali razgovor sa jednim pretstavnikom talijanskog oslobodilačkog pokreta iz Videma i obećao je da će nam nabaviti nešto oružja i vojne opreme. Do konkretnih zaključaka doći će tokom iduće nedelje. Komandant France³ ide sutra na razgovor sa nekim talijanskim karabinjerskim oficirrom i članovima Mateotijevog bataljona iz Čedada. Razgovor će se voditi u selu Mirnik u 15 časova. O zaključcima razgovora odmah ćemo vas obavestiti. U prvom redu pokušaćemo da na osnovu informacija, koje ćemo dobiti od oslobodilačke organizacije u Čedadu, pripremimo akciju na Čedad, likvidiramo nem. posadu, odvezemo sve vojne zalihe iz slagališta i uništimo sve komunikacije u pravcu Videma⁴. Pošto nam je za tu akciju potrebno dosta eksploziva, koji bi još ranije deponovali u obližnja naselja na železničkoj pruzi Videm — Čedad, molimo da nam eksploziv što pre pošaljete. Plan varoši Čedada, sa obeleženim nemačkim položajima, i skicu plana akcije, koju nameravamo preduzeti, poslaćemo vam pravovremeno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomešar:
Zorko⁵

Komandant:
France

³ Franc Ogrin

⁴ Zbog reorganizacije brigade i nemačke ofanzive ta akcija nije izvedena.

⁵ Franc Crnugelj

**IZVEŠTAJ ŠTABA DRUGOG BATALJONA SEDAMNAESTE
SLOVENAČKE NO BRIGADE OD 30 OKTOBRA 1943 GOD.
ŠTABU BRIGADE O NAPADU NA NEMAČKI AUTOMOBIL
KOD ROČINJA¹**

STAB II BATALJONA

Na položaju, 30. X. 1943

ŠTABU XVII BRIGADE

Jutros u 7 časova poslali smo u Ročinj zasedu od 12 drugova, sa 2 laka mitraljeza, pod komandom druga Kolje, zamenika komandanta bataljona, sa zadatkom da napadne nemačke kamione. U 12,30 časova stigao je kamion pravcem od Ročinja — Kanala. Otvorili su na njega vatru sa obe strane. Posle nekoliko pucnjeva šofer je poginuo i auto je za neko vreme zastao, ali je ubrzo pomoćnik šofera preuzeo upravljanje volanom i odjurio dalje. Zaseda koja je bila na desnoj strani i dalje je gađala za njim. Za sve vreme dok se zaseda nalazila na položaju prošla su tri nemačka luksuzna automobila i dva nemačka motocikla. Pošto se naređenje odnosilo samo za napad na kamione, nisu gađali ove. U automobilu su bili nemački oficiri. Prema tvrđenju drugova koji su učestvovali u akciji, poginuo je šofer, a jedan je ranjen. Prema tvrđenju našeg druga koji je bio kod kuće u Ajbi na odsustvu, i koji je došao u komandu, Nemci su imali 2 mrtva i mnogo ranjenih, jer je u automobilu bila vojska. Odmah nam dajte uputstva možemo li ubuduće zaustavljati i luksuzne automobile i motocikle.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jovo!

Komandant:
Brane

**IZVEŠTAJ ŠTABA GORENJSKOG ODREDA OD 30 OKTO-
BRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE
O NAPADU NA NEMACKE AUTOMOBILE KOD ZMINECA
I ŠEFERTA U POLJANSKOJ DOLINI¹**

**STAB
GORENJSKOG ODREDA
OTSEK ZA PROPAGANDU
I STATISTIKU**
Na položaju, 30-X.
Br. 18

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO SLOVENIJE
Otsek za propagandu

Sadržaj: Platni izveštaj.

Prva četa Gorenjskog odreda 27-X napala je iz zasede u Poljanskoj Dolini kod s. Zminec grupu od 4 automobila koju su pratila dvoja oklopna kola. Iako su bili udaljeni za 150 m, napad je uspeo. Poginulo je 7 Nemaca. Četa nije imala gubitaka. Četa je utrošila 220 komada municije.

Prva četa Gorenjskog odreda 28-X sa uspehom je napala iz zasede kod Šeferta u Poljanskoj Dolini jedna oklopna kola i dva automobila. U tom napadu prevrnula su se oklopna kola. Neprijateljski gubici nisu poznati. Sopstvenih gubitaka nije bilo. Četa je utrošila 70 komada municije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za Prop, otsek:
Niko Kovač

**IZVEŠTAJ ŠTABA ČETVIRTE OPERATIVNE ZONE OD 31
OKTOBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLO-
VENIJE O AKCIJAMA ŠESTE UDARNE BRIGADE »SLAV-
KO ŠLANDER« U VREMENU OD 23 DO 30 OKTOBRA 1943
GODINE¹**

**STAB
IV OPERATIVNE ZONE
NOV I PO SLOVENIJE
Br. 66
Na položaju, 31-X-1943**

Ratni izveštaj br. 3

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO SLOVENIJE

- 23-X: Prvi bataljon UB »Slavko Šlander« napao je u Sp. Savinjskoj Dolini, kod Gomilskog, kamion sa vermanšafatom.
Poginulo je pet vermana, među njima 1 gestapovac i 1 šturmfirer; 5 vermana je ranjeno a 10 zarobljeno.
Ranjenici su odneti u obližnju kuću, a zarobljenici pušteni.
Kamion je zapaljen.
Na našoj strani nije bilo žrtava.
Plen: 18 novih pušaka »Mauzer«, 2 automata (kompresorna), 2 pištolja, 200 kom. »Mauzer« Duščane municije, 150 kom. municije za automate, 20 uniformi, 20 kabanica, 20 pari cipela, 30 opasača, torbice i fišeklije.²
- 23-X: Treća četa Trećeg bataljona UB »Slavko Šlander« napala je iz zasede na drumu Krašnja — Lukovica, u blizini sela Kompolje, 5 automobila. Poginula su 3 gestapovca i 4 teško ranjena.
- 24-X: Drugi bataljon UB »Slavko Šlander« skinuo je na pruzi Sava — Litija 4 šine, raskopao podloge šina i izbacio iz koloseka putnički voz Ljubljana — Zidani Most. Prevrnuta je lokomotiva i dosta vagona. Pre dolaska voza bataljon se sukobio sa nemačkom patrolom koja je dolazila niz prugu.

Gubici Nemaca i gubici građana koji su bili u vozu još nisu ustanovljeni.

Saobraćaj na pruzi bio je obustavljen ceo dan.

Na našoj strani nije bilo žrtava.³

24-X: Partizanska patrola zarobila je nemačkog podoficira, intendanta (feldvebel) i posle saslušanja streljala ga. Zaplenjen je 1 pištolj i 1000 RM.

27-X: Jedinice Trećeg bataljona UB »Slavko Šlander« napale su iz zasede, u neposrednoj blizini Kamnika, žandarmerisku patrolu na biciklima.

Žandari su bili iz uporišta Šmartno pri Tuhinju.

Poginula su 4 žandarma i 1 je zarobljen.

Plen: 2 puške »Mauzer«, 2 pištolja MG i nešto opreme.⁴

28-X: Partizanska patrola likvidirala je poznatog izdajnika Tuhinjske doline, špijuna i gestapovca Gortnara iz Češnjica kod Tuhinja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Ciril Ribičić

Komandant:
otsutan

Štab
IV. operativne zone
NOV in PO Slovenije
Štev. 70.
Na položaju, dne 31. X. 1943.

74

Vojno poročilo štev. 4. GLAVNEMU ŠTABU NOV IN PO SLOVENIJE

30. X. je Udarna brigada "Slavke Štandra" napadla policijsko in žandarmerijsko utrjeno postojanko Šmartno ob Dreti v Zg. Savinjski dolini. Po dve in pol urni borbi je bila postojanka zavzeta. Naši borci so zavzeli z jurišem sobo za sobo. Zaplenili 28 pušk, 2 brzostralki, 4.000 kos. razne municije, 4 pištole, 30 ofenzivnih in defenzivnih bomb. Zaplenjenega je bilo ogromno vojskega materiala, 52 kompletnih oblek, 50 parov čevljev, deke itd. Likvidiran je bil izdajalec in tajni gestapovec pod psevdonimom Osvaidiž, pravo ime Ručar, namestnik komandirja postaje, in učiteljica, hitlarjanka in izdajalka Iska. Žandarmerijska stanica - šola je bila zažgana. Zasede, ki so zverovale akcije pred pomočjo sovražnika napadeni postojanki iz Černjega Grada, Račice in Celja, so držale položaje proti napadejočemu sovražniku 4 ure in pol. Mrtvih in ranjenih na naši strani ni bilo.

Smrt fašizmu - svoboda narodom

Politkomisar:

Cinič

Komandant:

o d s e t e n

**IZVEŠTAJ ŠTABA ČETVORTE OPERATIVNE ZONE OD 31
OKTOBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVE-
NIJE O NAPADU ŠESTE UDARNE BRIGADE »SLAVKO
ŠLANDER« NA NEMACKO UPORIŠTE ŠMARTNO OB
DRETI¹**

STAB
IV OPERATIVNE ZONE
NOV I PO SLOVENIJE
Br. 70
Na položaju, 31-X-1943

Ratni izveštaj br. 4

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO SLOVENIJE

30-X: Udarne brigada »Slavko Šlander« napala je utvrđeno policijsko i žandarmerijsko uporište Šmartno ob Dreti u Zg. Savinjskoj Dolini². Uporište je bilo zauzeto posle dva i po sata borbe. Naši borci zauzimali su na juriš sobu po sobu.

Zaplenjeno: 28 pušaka, 2 automata, 4000 kom. razne municije, 4 pištolja, 30 ofanzivnih i defanzivnih bombi. Zaplenjena je i ogromna količina vojnog materijala, 52 kompletne uniforme, 50 pari cipela, čebad itd.

Likvidirani su izdajnik i tajni gestapovac sa pseudonimom Osvaldič (pravo ime Bučar), zamenik komandira stanice i učiteljica, hitlerovka i izdajnica Iška.

Žandarmerijska stanica — škola je zapaljena.

Zasede koje su obezbeđivale akciju sprečavajući da napadnutom uporištu dođe pomoć iz Gornjeg Grada, Rečice i Celja držale su položaje prema neprijatelju koji je napadao 4 i po sata.

Na našoj strani nije bilo ni mrtvih, ni ranjenih.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Ciril Ribičič

Komandant:
otsutan

¹ Prepis originala nalazi se u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Vidi dok. br. 165 i 166.

**IZVEŠTAJ ŠTABA OSAMNAESTE SLOVENAČKE NO BRI-
GADE OD 31 OKTOBRA 1943 GOD. ŠTABU DVADESET
SEDME DIVIZIJE — GORIŠKE O BORBAMA NA SEKTORU
GOLOBAR PLANINA — POLOVNIK — STOL¹**

STAB XVIII SNOUB
Na položaju, 31. X. 1943

ŠTABU DIVIZIJE

Na dan 30. X. Nemci su prodrli preko Golobar planine, Polovnika i prelaza koji vodi iz Boveca u pravcu planine Za Krajem. Naši su prihvatili borbu. Borba se vodila nekoliko časova. Kad su Nemci počeli da opkoljavaju našu zasedu, četa se pomakla na nove položaje. Gde se taj položaj nalazi, četa nam nije javila, te sam zbog toga sada sam pošao na planinu Za Krajem. Treći bataljon se prikupio i povukao u Koseč.

Četvrti bataljon vodio je borbu na Stolu pri Božci. U 22 časa čula se pucnjava sa Stola. Izgleda da su se naši povukli jer su Nemci nastupali po vrhu Stola, što se videlo prema raketama kojima su davali pravac. O tome će više izvestiti drug Vasja², koji se nalazi na onoj strani. Ja se nalazim kod Drugog bataljona. Drumom iz Srpenice prema Kobaridu Nemci uopšte ne pokušavaju da prodru, već nastupaju iz više pravaca po brdima i prelazima.

Sinoć smo poslali po eksploziv za koji nam je bilo prošli put javljeno, ali ga dosada još nismo doneli.

Tačnije izveštaje dostavićemo vam posle podne kad sam pregledam položaje.

S. F. — S. N.

Predato u 7 časova

Komandant:
Cene'

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Vasja Kogej

³ Anton Bavec

**IZVEŠTAJ ŠTABA OSAMNAESTE SLOVENAČKE NO
BRIGADE OD 31 OKTOBRA 1943 GOD. ŠTABU DVADESET
SEDME DIVIZIJE — GORIŠKE O AKCIJAMA I STANJU U
BRIGADI¹**

STAB XVIII BRIGADE

Na položaju, 31-X-1943

ŠTABU XXVII DIVIZIJE

Dnevne ratne izveštaje, tih dana dok su se vodile borbe, nismo vam mogli slati redovno iz sledećih razloga:

1) Svi bataljoni, osim II, nalazili su se stalno na položajima. Jedinice su bile više puta raspršene, tako da nam ni same nisu umele objasniti stvarno stanje. Usto, situacija se stalno menjala, te izveštaj koji bi stigao u Štab divizije ne bi bio tačan, a eventualne mere koje biste vi preduzeli mogle bi da budu nepodesne, što se već i desilo. Da bi izbegli tu neprijatnost, članovi Štaba brigade rasporedili smo se na položajima, a pre toga smo se načelno dogovorili o izvođenju operacija. Pošto su neke jedinice bile razbijene, veza je slabo održavana i nije došlo do potpune koordinacije operacija na svim sektorima. Upravo zbog toga što nismo bili svi obavješteni o situaciji na svim sektorima, nismo mogli da šaljemo izveštaje o opštoj situaciji. Sada, kad smo preduzeli sve što je potrebno da nam se jedinice ne rasturaju i pošto ćemo ubuduće odrediti i operativni centar, veza će se lako održavati i moći ćemo redovno slati izveštaje.

2) Bataljoni su mnogo udaljeni jedan od drugoga i veoma zauzeti prikupljanjem svojih jedinica. Štabovi su nepotpuni i nemaju radnu snagu sposobnu za samostalno izveštavanje, dok su sami članovi prinuđeni da se, zbog nespretnosti i neiskustva svog podređenog kadra, lično upuštaju u sitnice. Tako su u zaostatku i ratni izveštaji, uprkos našim upozorenjima i traženjima.

30-X-43: Na sektoru I bataljona nema nikakvih promena. Uprkos našem naređenju od 29 o. m. da se prebaci na nove položaje koji su određeni vašom naredbom, on to ni do jutros kad vas izveštavamo o tome, nije izvršio. Protiv njih ćemo od-

mah poduzeti disciplinske mere. Sve članove štaba kaznićemo strogim ukorom, a komandanta i politkomesara predložićemo da se smene sa dužnosti.

Na sektoru IV bataljona, tj. na položaju na Stolu, Nemci u jačini od oko 100 ljudi pokušavali su da prodru ali su bili odbijeni i prinuđeni da se povuku — imali su oko 10 poginulih². Drug, koji je tom prilikom ranjen, sam je ubio tri Nemca.

Izveštaj sa sektora III i IV bataljona sigurno vam je poslao drug Cene³, koji se tamo nalazi.

Juče smo primili poštu od čete koja se nalazi u Muzecu. Ona javlja da su italijanske brigade počele sa jakom propagandom među narodom, s namerom da ga pridobiju za sebe. Pošto naš IV bataljon raspolaže u Beneškoj Sloveniji, oko Črneje, sa oko 120 mobilisanih drugova i kadrom za dve čete, poslali smo tamo politkomesara IV bataljona, sa zadatkom da organizuje i politički poveže obe čete i da, osim toga, političkim radom na terenu parališe italijansku propagandu. Dali smo mu konkretna unuttstva kako da postupi i na koje momente treba da ob-ati pažnju u svom radu, s obzirom na poseban mentalitet beneškog stanovništva. Pošto se tamo nalaze prilične količine oružja, mi smo mu dali u zadatak da prikuplja oružje i da ga šalje ovamo. Kad budu te dve čete politički uzdignute i koliko-toūko očišćene lokalpatriotizma. prebacićemo ih na ovaj sektor. Uostalom, za rešenje beneškog problema biće potrebno da se prebace jače snage na njihov teren.

Juče smo u Kredu sahranili uz sve počasti dru^a Mirka Korena. Sahrani je prisustvovala jedna četa II bataljona, politkomesar brigade i komandant brigade. Od njega smo se rastali oproštajnim govorom, pevanjem nadgrobne pesme i počasnom salvom. Sahrana je potresno delovala na meštane.

Juče su došla u IV bat. tri Rusa koji su dezertirali iz Hamburga gde su se nalazili na prinudnom radu. Jedan je kandidat KP, a dva su komsomolci. Uključili smo ih u jedinice i naoružali.

31-X-43: Na položaju IV bat. na Stolu nema ništa novo.

Prvi bat. još nije stigao na određene položaje uprkos našem ponovnom naređenju. Nemci su došli do Kreda (12 njih). Tamo smo poslali patrolu sa puškomitraljezom da ih napadne. Patrola se još nije vratila. Da magacini u Breginju. u slučaju nemačkog prodora, ne bi pali Nemcima u ruke, naredili smo da se materijal raspodeli meštanima na čuvanje, a intendant da

napravi tačan spisak materijala i da naznači kome je i koliko dato materijala.

Politički i vojni rad po jedinicama obavlja se na osnovu iskustava iz poslednjih borbi. Pošto su rukovodioci nesnalažljivi u pronalaženju metoda za osposobljavanje ljudstva, organizovaćemo kurs na kome će se izložiti sve pojedinosti o načinu rada i šta treba da se prorađuje na političkim i vojnim časovima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Vasja⁴

Zam. komandanta:
Branko⁵

BR. 63

IZVEŠTAJ ŠTABA DVADESET SEDME DIVIZIJE NOV I POJ — GORIŠKE OD 1 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU TREĆE OPERATIVNE ZONE — ALPSKE O BORBAMA KOD KOBARIDA I O OPŠTOJ SITUACIJI NA TERITORIJI BENEŠKE SLOVENIJE¹

STAB XXVII DIVIZIJE NOV I POS
Položaj, 1 novembra 1943

ŠTABU III OPERATIVNE ZONE »ALPSKE«

Položaj

Nakon 4 dana borbi Nemci su zaposeli Kobarid i osvojili liniju Bovec — Sv. Lucija; istovremeno su napali naše jedinice iz pravca Gorica — Sv. Lucija i već, prema prvim vestima, zaposeli Lig. Na obe strane vodile su se ogorčene borbe. Nemci su u borbama za Kobarid imali oko 100 mrtvih i ranjenih. Podaci o gubicima neprijatelja na sektoru Lig nisu nam još poznati. Avion, o kome smo vam ranije javili, uništili smo. Naime, nije mogao da se podigne, te je prilikom starta zario u zemlju i slomio elisu.

* **Vasja Kogej**
⁵ **Franc Bavec**

Radiotelegrafisti su stigli u štab, ali dok ne nađemo pogodno mesto — gde ima struje — nećemo moći da radimo. Štab se preselio u Benečiju ...

Popovi u blizini St. Lenarta napadaju našeg referenta za verska pitanja, jer je, navodno, bez dozvole videmskog nadbiskupa otišao u partizane. Vodili smo žučnu raspravu sa jednim od tih popova i, najzad, ga umirili, tako da je povukao svoju reč i molio da mu oprostimo.

Politički rad u brigadama dobro napreduje. Prilažemo primerak izveštaja iz XVII brigade. Štab divizije održao je savetovanje sa štabovima brigada i kontrolisao je kadrove po četama i bataljonima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Rudi Mahnič-Brkinc

V. d. komandanta:
Kajtimir*

BR. 64

IZVEŠTAJ ŠTABA SEDAMNAESTE SLOVENAČKE NO BRIGADE OD 2 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU DVADESET SEDME DIVIZIJE — GORIŠKE O NAPADU NA NEMAČKE AUTOMOBILE KOD ROČINJA I DOBLARJA¹

STAB XVII SNOUB
XXVII DIVIZIJE NOV I POS
Br. 374 prot.

Sadržaj: Dnevni izveštaj za 2/11 o.g.

ŠTABU XXVII DIVIZIJE »GORIŠKE«

Položaj

Prvi bataljon: Jedna četa, koja je bila u zasedi na putu Doblarji — Sv. Lucija, nije izvršila napad na nemačke kamione, jer su ih pratili tenkovi i blindirani automobili.

Drugi bataljon: Kod prve zasede ništa novo. Druga zaseda, koja se nalazila na putu u Ročinju, napala je jedan mali kamion

¹ Albert Jakopič

i jedan luksuzni automobil. Prema pokretima ljudi u automobilima, ustanovili su da je u svakom po jedan poginuo. Sat kasnije stigao je na isto mesto vojni automobil u pratnji motocikla. Naši su otvorili vatru, na koju su Nemci odmah odgovorili. Posle nekoliko minuta Nemci su se razbežali. Nemamo tačne podatke koliko su imali mrtvih. Sa tri bombe uništili smo vojni automobil i motocikl. Imali smo jednog lako ranjenog.

Zaplenjeno: jedan pištolj sa rezervnom municijom, dve kabanice, dve tašne, gasmaska i druge putničke sitnice sa dokumentima.

U borbi se najviše istakao vođa minera Bajt Jože, koji je gađao automobil na otstojanju od tri metra i kad su ga ranili nije se povukao, nego je bacio još pet bombi na neprijatelja.

Treća zaseda na putu za Dobljarje napala je motornu trikolicu i ubila jednog oficira i jednog podoficira. Naši nisu imali gubitaka.

Treći bataljon izvršio je kontrolu u tri sela na teritoriji Beneške Slovenije i javlja sledeće: Primećene su naoružane grupe koje postupaju sasvim drukčije nego partizani i koje se povezuju sa okupatorom. Očekuje se čak uznemiravanje s njihove strane. Tačnu kontrolu izvršićemo u najskorije vreme, četvrti bataljon: Isto kao III.

U bataljonima se održavaju vežbe, vojna predavanja i vrši se patrolna služba.

Jutarnji rad: Zaseda u selu Kamnica, zaseda iznad Sabotina na putu koji vodi u Solkan, zaseda u Vipolžama, zaseda u selu Podselo.

O toku događaja izvestićemo vas.

S. F. — S. N.!

Politkomesar:
Nikita

Zam. komandanta:
Darko®

IZVEŠTAJ ŠTABA OSAMNAESTE SLOVENAČKE NO BRIGADE OD 2 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU DVADESET SEDME DIVIZIJE — GORIŠKE O BORBI KOD STANOVIŠČA I O OPŠTOJ SITUACIJI U BRIGADI¹

STAB XVIII BRIGADE

Položaj, 2-XI-43

ŠTABU XXVII DIVIZIJE

31-X-43: Obe čete IV bataljona nalazile su se na položajima na Stolu.

Prvi bataljon je i dalje ostao na starim položajima uprkos našem ponovnom naređenju.

1-XI-1943: IV bataljon na položajima na Stolu. Ništa novo.

I bataljon izvršio je pokret, samo sa jednom četom, mada je bilo naređeno sa dve čete, i predveče je stigla na položaj Stanovišče.

2-XI-43: I četa I bataljona vodila je toga dana borbu sa oko 80 Nemaca koji su došli od Kreda. Nemci su upali u našu zasedu koja je otvorila na njih vatru dugim rafalima. Nemci su se u priličnom neredu povukli pozadi mrtvog ugla, tamo se prikupili i iz minobacača otvorili vatru na naše položaje. Veštim manevrom opkoljavanja oni su prinudili naše na povlačenje. Nemci su posle toga prodrli u selo Stanovišče, opljačkali ga i zapalili. Četvrtina naših boraca dezertirala je sa položaja, a ostali su se dobro pokazali i povukli se tek posle naređenja. Kroz borbe prekaliće se svi. Četiri naša druga poginula su od mina. Gubici Nemaca iznose 10 do 20 mrtvih i nepoznat broj ranjenih.

U IV bataljonu nije bilo promena. Vršiti se politički i vojno-vaspitni rad.

Posle podne stigla je u Logje još jedna četa I batalj. koja broji 53 borca. Posle izvršenog povlačenja sa položaja, izvršen je sledeći raspored četa I bat.: 3 četa, koja je stigla iz Stupice smestila se u Breginju, a četa, koja je vodila borbu, smestila se u Logjama. Jedna četa ostala je na Crnom Vrhu.

Zbog jučerašnje akcije i nemačkog paljenja narod se prilično demoralisao. Prilažemo cedulju koju nam je poslao neki rejon.

Analiza svih dosadašnjih akcija dovodi nas na sledeći zaključak:

Iskrsla je hitna potreba da se brigada koncentriše kako **bi** se operacije uspešno nastavile i uspešno vršili politički rad i mobilizacija. Ovim bi se smanjila i zaposlenost ljudstva u službi za obezbeđenje jedinica, jer sada svaka jedinica daje mnogo boraca za straže, patrole i zasede. Prema tome, koncentracijom bi postigli sledeće:

- 1) Da nam ostane, pretežno, većina ljudstva na raspolaganju za nastavu.
  - 2) Prilikom nemačkih napada, bataljoni koji su po brojnem stanju slabi, — jer zbog preopterećenosti u službi za obezbeđenje nisu mogli da vrše mobilizaciju — treba celokupnim ljudstvom da zaposednu položaje ako žele da obezbede svoje povlačenje i povlačenje komore. Ovakvim postupkom se omogućuje bataljonima da manevrišu na širem prostoru. Kad bi brigada bila skoncentrisana, onda bi i njena manja jedinica mogla da prihvati borbu, sa delom snaga bi se izvršilo opkoljavanje, a preostali deo bio bi rezerva.
  - 3) Koncentracijom bi postigli i stalnu kontrolu nad bataljonima, što sada nije moguće, pošto se III i II bataljon nalaze oko Vrsna, a IV i I oko Breginja.
  - 4) Skoncentrisana masa ulila bi novomobilisanim svest o sopstvenoj snazi, jer se oni sada kao neizvežbani vojnici osećaju nemoćnim da zadrže Nemce; kod njih se pojavljuju iluzije da su opkoljeni i dezertiraju sa položaja.
  - 5) Dalje, naše jedinice bile bi u mogućnosti da konačno dobiju organizacioni oblik, što je sada nemoguće jer su jedinice stalno rasturene.
- Jedino bi ovim rukovodioci bili zaposleni, prvenstveno, novim organizacionim pitanjima, dok bi im za ostali rad ostalo minimum vremena.
- 6) Jedan od osnovnih uzroka spomenutim nedostacima je slaba veza, koja u tako rasturenoj brigadi ne može da se održava sasvim uredno da svi bataljoni po nekoliko puta dnevno budu u kontaktu, iako je to u našim prilikama potrebno (neposredna kontrola, pomoć u vaspitanju, operacijama itd.).
  - 7) Brigada koja će se homogenije kretati po terenu mnogo će uspešnije izvršiti mobilizaciju, a novomobilisani drugovi će se mnogo brže asimilirati u masi starijih partizana.

8) Beneški problem, naročito prebacivanje talijanskih partizana preko Taljamenta, iziskuje dolazak veće mase u Benešku Sloveniju.

Iz gore spomenutih razloga predlažemo da izdate naređenje za koncentraciju brigade na sektoru gde vam se to čini najpotrebnije.

Sa ostalim bataljonima nemamo direktnu vezu, već samo preko vas. Nadamo se da će vam drug komandant Cene² dati neposredan izveštaj, jer mi, posle pada Kobarida, od njega nismo primili još nikakvu vest.

Treba da priznamo da je sadašnji politički i vojno-vaspitni rad minimalan. Uzroke smo već naveli. Politkomesari su, doduše, primili uputstva za svoj rad, sastavljena na osnovu potreba koje su se pojavile u brigadi i prema uputstvima III (Alpske) operativne zone, ali je, prilikom kontrole izvršenja tih uputstava, postalo očigledno da je intenzivan politički rad, koji je upravo sada toliko potreban, u takvim uslovima, i sa kadrom kakvim raspolažemo, nemoguć. Naime, sada raspolažemo sa mladim, nedovoljno iskusnim i sposobnim kadrom a imamo i nove partizane, koji na položaju ne dobijaju baš mnogo koristi od političkih časova, jer se zbog stalnog očekivanja pokreta ne mogu skoncentrisati da aktivno prorađuju materijal.

Politički rad, ukoliko se odvijao, odnosio se:

- 1) Na kritiku grešaka iz poslednjih borbi i tumačenje štetnih posledica, kako za pojedince, tako i za celinu.
- 2.) Moralno-vaspitni: o disciplini, borbenosti, drugarstvu.
- 3.) Ideološki: osnovno znanje o OF, partizanskoj vojsci, razvitku našeg pokreta. Politkomesari su se pritom pridržavali materijala koji sadrže uputstva III O Z A.³

U takvim uslovima nismo mogli da u potpunosti izvršimo sva uputstva koja smo primili od raznih vaših otseka. Dosada nismo bili u stanju da nađemo druga za kulturni rad u brigadi, niti šefa statistike. Pošto je Sočenko⁴ degradiran, postavili bi ga za šefa kulturno-prop. otseka, a Gračnara⁵ bi degradirali na položaj zam. komandanta.

² Anton Bavec

³ Treća operativna zona — Alpska

⁴ Anton Koncut. Streljan kao neprijatelj 12 novembra 1943 god. na Matajurju.

⁵ Jože Gračnar. Poginuo u maju 1944 god. na Malim Laznama.

Predlažemo za odobrenje i imenovanje sledeće štabove:
I bataljon: komandant Bošković Filip (dosadašnji načelnik
štaba I bataljona),

politkom. Matoh Ivan (dosadašnji zam. politkomesara I
bataljona),

zam. komandanta Slavko (dosadašnji zam. komandanta
IV bataljona),

zam. politkomesara: Pečnik Tone;

IV bataljon: komandant Slovenko (dosadašnji komandant IV
bataljona),
politkomesar Lovšin⁶ (dosadašnji politkomesar čete
IV bataljona),

zam. komandanta Gračnar (dosadašnji komandant I
bataljona),

zam. politkomesara Ljubo⁷ (dosadašnji zam. politkome-
sara IV bataljona);

V bataljon: komandant Marko,⁸

politkomesar Milan.⁹

Oba zamenika još nemamo.

Situacija u II i III bataljonu nije nam poznata jer nam drug
Cene ništa ne javlja.

U Beneškoj Sloveniji imamo četvu od 45 ljudi sa 2 puškomi-
traljeza i teškom »Bredom«. Nju ćemo dati drugu Marku, koji
sada odlazi tamo. Politkomesar Milan, koga smo poslali u Be-
nešku Sloveniju, upravo nam javlja da je razgovarao sa Da-
vilom,¹⁰ koji mu je spomenuo da će uskoro doći u Crneju (gde
se nalazi Milan) jedna četa italijanskih partizana. Kada mu je
Milan skrenuo pažnju na dogovor sa drugom Vilfanom, on
je izjavio da nije određeno još ništa definitivno, da KPI još
nije potvrdila dogovor i da zbog toga zasada neće da ga se
pridržavaju.¹¹ Pobrinite se da se ova stvar što pre reši i odmah
pošaljite direktive.

Inače, izgleda, da će ići dobro i u Beneškoj Sloveniji. Milan
je iskoristio nasilje italij. partizana za formiranje odbora koji

⁶ Dušan Lovšin. Poginuo 1944 god. u Brezju pod Stolom.

⁷ Ljubo Podlipec

⁸ Mark Triestino

⁹ Milan Osredkar

¹⁰ Vincenc Marcon, Slovenac, radnik u Trstu, član KPI. U de-
cembru 1943 god. nestao negde u Italiji.

¹¹ Prema naredbi Štaba Dvadeset sedme divizije od 11 oktobra
1943 god. trebalo je da italijanske partizanske jedinice, koje su bile u
sastavu ove divizije, krenu na sektor Udine — Nimmis — Gemona i
tamo samostalno ruše komunikacije i napadaju neprijatelja. Italijanske
jedinice to naređenje nisu odmah i u potpunosti izvršile (vidi tom VI.
knj. 7, dok. br. 118).

će uređivati te stvari. On je dao svestrana, detaljna uputstva za rad na terenu: o organizaciji jedinica i o načinu mobilizacije. Prilažemo vam njegov dopis.

Pošaljite nam novac.

Pošaljite nam što pre daktilografkinju Ančku Verdir iz I bat. I brigade za koju smo molili.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Vasja^{1*}

Zam. komandanta:

Branko¹³

Sada smo primili izveštaj da dolaze tenkovi prema Breginju. Naše jedinice koncentrisaće se oko Robidišča.

BR. 66

**IZVEŠTAJ ŠTABA TREĆE OPERATIVNE ZONE — ALPSKE
OD 3 NOVEMBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO
SLOVENIJE O REORGANIZACIJI JEDINICA U SLOVENAC-
KOM PRIMORJU¹**

STAB

III OPERATIVNE ZONE

— ALPSKE'

Položaj, 3-XI-1943

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

Vojne operacije nastavljaju se prema primljenim naređenjima i usmenim uputstvima druga politkoma Janeza.² Na sektoru Gorenjske, zbog reorganizacionih mera u XXVI diviziji i čišćenja u VII i XVI brigadi, gde smo otkrili gestapovsku i mihailovičevsku organizaciju,³ jačina naših napada je nešto

¹² Vasja Kogej

¹³ Franc Bavec

¹ Dokument se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Boris Krajger, politkomesar Glavnog štaba NOV i PO Slovenije.

³ Ujesen 1943 god. uspelo je Gestapou da u jedinice Dvadeset šeste divizije, koje su se u to vreme nalazile na sektoru Gorenjske, ubaci nekolicinu svojih školovanih agenata, koji su preko organizovanih terenskih veza slali Nemicima izveštaje. Glavni agent Gestapoa bio je bivši jugoslovenski oficir Hojan »Marko« (vidi dok. br. 37 u knj. 6 istog toma). Zahvaljujući budnosti, ta neprijateljska organizacija bila je ot-

popustila, ali samo privremeno. Nemci su pokušavali u toku poslednjih 5 dana da povećanom aktivnošću unekoliko ometu **naše** akcije ali je inicijativa i dalje u našim rukama. Pripremamo veći napad na Idriju i, kad je zauzmemo, sa svom snagom udarićemo na Poljansku i Selšku Dolinu, odn. na uporišta u tim dolinama. Udarana snaga triju brigada XXVI divizije još nije takva kakvu bi, s obzirom na broj boraca, morali **imati**, ali se ipak stalno povećava. Nemci zasada na tom delu **ne** pripremaju veće ofanzivne udare. Gorenjski odred je prilično aktivan, no, njegove akcije su, razume se, manjeg obima. U zapadnoj Koruškoj do dolaska drug. Ahaca⁴ i Primožiča⁵ nije bilo nikakvog vojničkog rada. Rušenje žel. pruge i drumu **Gorica** — Podbrdo nastavlja se prilično uspešno, tako da je saobraćaj na tim komunikacijama obustavljen. Goriška brigada zauzela je stanicu Avče, srušila je i likvidirala posadu. Zel. pruga je porušena u dužini od 500 m. Posade na toj pruzi su toliko slabe da su slične akcije moguće. XXVII divizija dobila je sada zadatak da tu železničku prugu planski ruši sa većim snagama, dok je Goriška brigada otišla u sastav XXVI divizije. XXVII divizija vrši na svome sektoru manje-više uspešne ali defanzivne akcije. Poslednjih dana jedinice te divizije bore se sa jačim, ali ne velikim nemačkim snagama, koje pokušavaju da prodru iz Boveca u Kobarid i time preseku oslobođenu teritoriju na dva dela. Nemci u tome nisu do danas uspeli.⁶ XIX Kosovelova brigada postigla je u poslednje vreme isto tako prilično dobre uspehe na Krasu i u Vipavskoj dolini. Naše brigade su svuda zaplenile mnogo oružja, vojničke opreme i drugog materijala. Detalji se mogu videti iz naših voj. izveštaja, objavljenih u »**Voj. glasniku**«, koje prilazemo.

Naši gubici u svim tim operacijama su mali. Teži udarac nanela nam je pogibija komandanta Tršćanske divizije druga Radeta Borštnara. Stab Tršćanske divizije je usled potcenjivanja Nemaca iznenada zapao na Krasu u vrlo tešku situaciju kad ga je na čistini napalo oko 50 Nemaca. Od 20 ljudi štaba (sa pratnjom) poginulo je u borbi 14, među njima kom. drug. Rade. Pet ih je zarobljeno, među njima zam. politkoma divizije drug Blaž.⁷ Pobegao je jedan. Od pet zarobljenih Nemci su

krivena i vojni sud Dvadeset šeste divizije je sve njene članove osudio na smrt

⁴ Dušan Pirjevec

⁵ Franc Primožič

⁶ Vidi dok. br. 63.

⁷ Darko Marušič, narodni heroj. Poginuo 17 novembra 1943 god. u Srednjem Lokovcu.

streljali sve osim druga Blaža, koji je srećno pobjegao iz transporta i sada se već nalazi na novoj dužnosti. Sem ovog velikog i teškog gubitka, naši gubici na svim sektorima su vrlo mali.

Reorganizacija divizija i brigada izvršena je na sledeći način: Prešernova i Tolminska brigada spojene su u jednu brigadu koja nosi stari naziv VII UB »Franc Prešern« i nalazi se u sastavu XXVI divizije (Triglavske). Goriška brigada prešla je u sastav XXVI divizije i upravo se danas spojila sa III UB »Ivan Gradnik« u jednu brigadu koja nosi naziv III UB »Ivan Gradnik«. (UB »Ivan Gradnik« stigla je juče na sektor Goriške brigade kod Idrije.) I ta se brigada nalazi u sastavu XXVI divizije. Kosovelova i Gregorčičeva brigada spojile su se u jednu brigadu koja nosi naziv XIX brigada »Srečko Kosovel«. Ova brigada je pod direktnom komandom našeg štaba. Njeno operativno područje su Kras, Vipava i Pivka. Brigada vrši zadatke odreda i ima jedan bataljon na Krasu, jedan bataljon u Vipavi, jedan bataljon na Pivki i jedan bataljon u okolini Trnova. XXVII divizija ima tri brigade koje su se formirale od Prve soške brigade i imaju nazive: XVII brigada, XVIII brigada i XX brigada. Ako se XX brigada uskoro ne poveća toliko da bi bila u stanju da vrši akcije, spojićemo je sa XVIII brigadom. Posle svih tih reorganizacionih mera koje su danas uspešno sprovedene, raspoložemo na području zap. Slovenije sa sledećim jedinicama:

XXVI DIVIZIJA

VII SNOU brigada »Franc Prešern« ima 4 bataljona i broji 1100 ljudi.

XVI SNO brigada »Janko Premrl-Vojko« ima 4 bataljona i broji 950 ljudi.

III SNOU brigada »Ivan Gradnik« ima 4 bataljona i broji 1450 ljudi. (Heraj Tomaz⁸ u poseti XXVII div.)

XXVII DIVIZIJA

XVII SNO brigada (Prva soška) ima 900 ljudi.

XVIII SNO brigada (Druga soška) ima 750 ljudi.

XX SNO brigada (Treća soška) ima 300 ljudi.

XIX SNO brigada »Srečko Kosovel« ima 4 bataljona i broji 1100 ljudi.

Gorenjski odred broji 250 ljudi.

Zap. koruški odred broji 40 ljudi.

Komanda Idrijskog područja ima 400 ljudi.

Komanda Tolminskog područja ima 200 ljudi.

Stanice za vezu u Prim., Gor. i Kor. imaju 400 ljudi.

Sa Štabom zone, pratećim jedinicama PK Slov. itd ukupno 8000, svi naoružani.

Komande područja. Formirali smo dve komande područja: Komandu Idrijskog područja i Komandu Tolminskog područja.⁹ Komandi Idrijskog područja pripadaju rejoni: Idrijski, Vojsko, Cepovan, Banjska Visoravan, St. Vid, Bukovo, Cerkno, Žiri i svi oslobođeni predeli Dolomita i Gorenjske. Komandi Tolminskog područja pripadaju: Brda, Benečija, Tolminsko. Komande mesta su već svuda formirane, kao i partizanske straže. Poslovanje tih organa još je sasvim početničko.

Naoružanje: Sve naše jedinice su vrlo dobro naoružane. Automatskog oružja ima dovoljno za sve, a ima ga i u zalihama. Sasvim malo pušaka nedostaje XXVI diviziji. Ipak ćemo doći do pušaka na drugim sektorima. Od teškog naoružanja imamo oko 14 teških minobacača, dva protivtenkovska topa, jednu haubicu 100 mm i jedan brdski top 75 mm. Munije ima dovoljno za sve oružje. Mnogo oružja smo zaplenili. Eksploziva smo vrlo mnogo utrošili i imamo ga još sasvim malo.

Osposobljavanje vojnog i političkog kadra. Krajem oktobra pri obema divizijama formirana su dva vojna kursa za niži vojni kadar. Oba kursa će trajati po 10 dana; na njima ima sada oko 50 pitomaca. Rukovodstva i predavači na kursovima dobri su. PK KPS za Primorsku osnovao je polit, kurs za srednji polit, kadar koji traje već 14 dana i vojska šalje na njega po 3 pitomca.

Organizacija našeg štaba. Zbog sve obimnijeg rada treba da u našem štabu organizujemo sve važnije oteke. Dosada rade: otsek za vezu, stat., prop, otsek, obavešt. otsek, sudski ots. i operativni otsek. Osnovaćemo uskoro još i organizacioni i sanitetski. U naš štab došao je drug Vlado (Branko Babić), koji je po usmenom naređenju politkoma Glavnog štaba, druga Borisa Krajgera, stupio na dužnost zam. politkoma.

Štabavi divizija sastavljeni su na sledeći način: XXVI divizija: komandanta nema; zam. kom. drug Dule;¹⁰ komesar drug Keršič Ciril; zam. politkomesara drug Karapandža (Matjažek)¹¹ i XXVII divizija: zam. komandanta drug Kajtimir;¹² politkomesar drug Rudi Brkinc-Mahnič;¹³ zam. politkomesara drug Blaž-Darko Marušič ...¹⁴

» Vidi dok. br. 4.

¹⁰ Dušan Svava

¹¹ Branko Karapandža

¹² Albert Jakopič

¹³ Rudi Mahnič, narodni heroj. Poginuo 19 novembra 1943 god. kod Topolova u Beneškoj Sloveniji.

¹⁴ Kraj dokumenta nije sačuvan.

**IZVEŠTAJ ŠTABA ČETRNAESTE DIVIZIJE NOV I POJ OD
3 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU SEDMOG KORPUSA NOV
I POJ O BORBAMA DIVIZIJE NA SEKTORU SNEŽNIK —
TRAVNA GORA — CERKNICA¹**

STAB
XIV DIVIZIJE NOV I POS
Položaj, 3-XI-1943 u 13.
Br. 537/43

ŠTABU VII KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE

Na položaju

Ponovo vam šaljem izveštaj o borbama vođenim od 25 o.m. na dalje. Detaljan izveštaj o tim borbama već smo vam poslali.

Trinaesta UB je u toku 25 o.m. vodila borbe na sektoru Cerknica — Kožljek — Bezuljak. Nemački banditi razbili su Četvrti bataljon kod Kamne Gorice. Isto tako, bila je opkoljena četa na Podskrajniku koja je morala da se povuče glavnim drumom Rakek — Cerknica na položaje na Slivnici. Tu se bataljon prikupio. Položaji na tom sektoru držani su do noći. Jedna četa izvršila je juriš i zaplenila dva neispravna laka bacača i dosta sanduka puščane municije. Neprijatelj je imao oko 60 do 70 mrtvih i ranjenih. Mi smo imali dva ranjena. U toj borbi dezertiralo je dosta partizana, novih boraca, od kojih smo neke već pohvatali, a neki su pobjegli u nepoznatom pravcu. Treći bataljon te brigade imao je zadatak da dođe Četvrtom bataljonu u pomoć sa desnog krila. U toku borbi jedna četa Trećeg bataljona bila je opkoljena. Polovina čete uspela je da se organizovano probije kroz obruč, a druga polovina se razbežala na sve strane i od njih je neprijatelj nekolicinu zarobio. Uglavnom, celog dana vodile su se borbe na sektoru Kožljek — Vinji Vrh. Neprijatelj je u tim borbama imao oko 30 do 40 mrtvih i ranjenih. Mi nismo imali gubitaka ni u mrtvima, ni u ranjenima, nego u nestalima. U toku borbe, 26. X o.g., dezertiralo je iz Trećeg i Četvrtog bataljona oko 170 ljudi. U noći 26/27 o.m. iz logora je odvezen teški bacač sa mazgama i posadom za bacač. Tokom dana 26 o.m. u brigadi se skupilo 69 Engleza, više desetina nepouzdatih elemenata iz Starog Trga

J 45 uhapšenih iz Ribnice. Protiv tih tipova poduzete su sve potrebne mere bezbednosti i dosada je izvršeno 15 justifikacija.²

Štabu XIII UB izdali smo 25 o.m. naređenje da krene sa tri bataljona u Dolomite, a jedan bataljon da ostavi na sektoru f_{rjm} — Mokrec. Brigada je pokušala da pređe prugu ali nije **uspela**, jer je neprijatelj imao jaka obezbeđenja na sektoru Rakek — Borovnica. Sem toga, neprijatelj je uzduž čitave pruge napravio minska polja. Brigada je izvršila pokret sa sadašnjih položaja prema Javorniku i, kako nam javlja, nastaviće pokret preko Primorske na određene položaje. Grupa Engleza odlučno je odbila da nastavi put sa XIII UB. Zbog toga naši su je poslali u Levstikovu brigadu. Trinaestoj UB priključena je i grupa od 45 raznih ljudi IOOF.

U XIII UB održan je 30-X o.g. sastanak komesara na kojem se raspravljalo o dezertiranju i o borbi protiv paničara i defetista. Isto tako, održan je sastanak komandanata i komandira na kojem se raspravljalo o radu, disciplini i ofanzivnom duhu u brigadi. U svim bataljonima održavani su svakodnevno politički časovi na kojima se prorađivalo: cilj i namera neprijateljske ofanzive i kako naša vojska treba da odgovara na napade neprijatelja.

Prva UB vodila je stalno borbe u Leskovoju Dolini i oko Snežnika. Nemački banditi se još nalaze u Leskovoju Dolini i stalno je kontrolišu. Brigada se prebacila iz Leskove Doline na sektor Otrobovec — Berinšek. Njene jedinice uništile su sinoć nemački automobil u kome su se nalazili oficiri. Izveštaj još nismo primili.

Druga UB je 27-X o.g., u toku noći, izvršila pokret sa položaja oko Tršča na nove položaje. Prilikom prelaženja puta Čabar — Prezid kod Kozjeg Vrha, zaseda je uništila bombama 2 luksuzna automobila u kojima su se nalazili nemački oficiri. Ništa se nije zaplenilo zbog dolaska nemačkih tenkova. Iz istih razloga nije se mogao ustanoviti broj neprijateljskih žrtava.

Zaseda II UB napala je 29-X o.g., na putu kod Trave, nemačku kolonu i oklopna kola. Kolona je bila prinuđena da se povuče. Žrtve neprijatelja nije bilo moguće ustanoviti.³

Druga UB imala je, 1-XI-1943, dva bataljona u zasedi na položajima oko Rakitnice. Neprijateljski tenkovi i pešadija pokušali su da dođu ovim bataljonima iza leđa. Naši borci su

² Smrtna kazna je izvršena nad aktivnim belogardistima i ratnim zločincima koji su pohvatani prilikom kapitulacije Italije. Do početka nemačke ofanzive oni su se nalazili u Ribnici, gde je Okružna komisija VOS-a vršila istragu nad njima.

³ Vidi dok. br. 51.

hteli da ih opkole. Obruč se skoro već bio stegao. Naši su jurili, ali su banditi uspjeli da u paničnom bekstvu izbegnu potpuno uništenje. Na mestu su ostavili teški minobacač i nekoliko municije za njega i drugu vojnu opremu. Nemački banditi imali su 10 mrtvih i dosta ranjenih koje su uspjeli izvući iz borbe. Na tom sektoru vršeno je rušenje i miniranje puta.

Druga UB prebacila se 2-XI o.g. iz Travnje Gore na nove položaje. Prilikom prelaženja puta kod Loškog Potoka, izvršen je demonstrativan napad na nemačke snage u Loškom Potoku. Nemci su odgovarali automatskim oružjem i vatrom iz tenkova. Jedna patrola od tri čoveka pokušala je da priđe položajima naše zasede ali ih je mitraljeska vatra na mestu pokosila. Oružje nije bilo moguće pokupiti jer su odmah stigli neprijateljski tenkovi. Mi nismo imali žrtava.

Druga UB vršila je od 30-X do 1-XI o.g. evakuaciju ribniške bolnice i njene opreme na nove položaje. U bolnicu bilo je preneto ukupno oko 130 ranjenika. Nismo uspjeli da snabdemo bolnicu hranom iz razloga što su nemački banditi sledeći dan posle prenošenja ranjenika na nove položaje sprečili svaku vezu sa bolnicom zauzevši položaje kroz koje bi trebalo preneti hranu za bolnicu.

Druga UB streljala je 2 o.m. 39 plavo-belogardističkih bandita koji su čekali odluku suda. Te bandite držao je pod stražom VOS iz Kočevja. Od njih su 10, među njima i dvojica kapelana, uspjeli da pobegnu 1 o.m. na taj način što su zaklali našeg stražara. Dvojicu plavogardista nisu streljali jer je za njih garantovalo nekoliko naših starih boraca.

Za vreme boravka na Velikoj Gori vođen je sudski postupak protiv 12 stražara koji su pobegli iz bolnice u Gotenici i ostavili je bez zaštite. Posle kratkog, ali temeljitog postupka, 3 su osuđena na smrt, a 9 ih je kažnjeno strogim ukorom.

Brojno stanje:

Druga UB (zajedno sa divizionom)

na spisku — . . . . . 1082, u rashodu 94, na mestu 988.

Trinaesta UB na spisku — . . . . . na mestu 762.

O Prvoj UB nismo primili još nikakve podatke.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zam. politkomesara
Matevž Plehan⁴

Komandant:
Mirko Bračić

**IZVEŠTAJ ŠTABA TREĆE OPERATIVNE ZONE — ALPSKE
OD 4 NOVEMBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO
SLOVENIJE O PREDUZETIM MERAMA ZA UČVRŠĆENJE
BORBENE SPOSOBNOSTI JEDINICA¹**

**STAB
III OPERATIVNE ZONE
— ALPSKE
Položaj, 4-XI-1943**

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS

U naše jedinice bili su mobilisani neki drugovi i druga-
rice koji se zbog svoje fizičke nesposobnosti i političke nepouz-
danosti ne bi smeli nalaziti u našim jedinicama. Usled slabog
priliva novomobilisanih ljudi u partizanske redove, događa se
da se u našu vojsku uvuku, namerno poslati, mihailovićevski,
belogardistički i gestapovski elementi koji planski narušavaju
našu vojnu disciplinu, demorališu vojsku i vrše sabotazu.² Svi
ti elementi štetno utiču na našu vojsku. Potrebno je da jedi-
nice očistimo od tih ljudi i uvedemo takav sistem primanja
novih partizana koji će onemogućiti svako uvlačenje neprija-
teljskih elemenata u našu vojsku. S obzirom na to,

n a r e đ u j e m o :

1. U svim partizanskim jedinicama treba da se izvrši le-
karski pregled čitavog ljudstva. Lekarski pregled treba da iz-
vrši lekar brigade, odreda ili područja zajedno sa jednim čla-
nom štaba brigade, odreda ili područja. Tamo gde jedinice ne-
maju lekara, pregled treba da izvrši bolničar ili bolničarka. Na
tom pregledu treba da se ustanovi koji partizani su nesposobni
za vojsku. Sve takve treba odmah otpustiti, sem ako žele da
ostanu u našoj vojsci kao dobrovoljci. Svi otpušteni treba da
dobiju otpusne liste koje izdaju samo štabovi divizija, brigade
i područja.

2. Pri svim brigadama i komandama područja treba for-
mirati pionirske jedinice radi izvođenja radova. Svi pioniri
treba da su snabdeveni potrebnim alatom: pijucima, lopatama,
sekirama, testerama itd. U pionirske jedinice treba odrediti

one drugove koji su inače politički pouzdani partizani ali su, zbog svoje naravi, slabi borci. Pionirske jedinice spadaju pod neposrednu komandu štaba brigade ili komande područja i imaju isto takav komandni sastav kao druge borbene jedinice. Treba paziti da se takve jedinice u političkom pogledu ne zanemare. Štabovi brigada ili komande područja mogu odrediti u te jedinice samo one drugove koji se nalaze u tim jedinicama i samo onoliko ljudi koliko je jedinici zaista potrebno za pionirske radove. Te čete ne smeju, ni pod kakvim uslovom, da postanu sklonište za lenjivce i ljude koji izbegavaju rad. Te čete treba da budu stalno zaposlene rušenjem puteva, pravljenjem zaseka na putevima, rušenjem mostova, podizanjem pomoćnih mostova itd.

3. Pri komandama područja treba da se formira poseban radni bataljon. Brigade i druge partizanske jedinice treba da šalju u te bataljone sve one koji su po svom ponašanju, radu ili političkoj prošlosti sumnjivi (kao belogardisti, plavogardisti ili gestapovci), ali ne postoje dokazi za njihov izdajnički rad. Sve ljudstvo u radnom bataljonu područja treba da bude opremljeno pionirskim alatom. Bataljon treba da bude pod stražom i kontrolom posebne partizanske naoružane jedinice koju određuje komanda područja. Ti radni bataljoni treba da budu stalno zaposleni rušenjem puteva, mostova, železničkih pruga, izgradnjom pomoćnih mostova, izgradnjom popaljenih i srušenih kuća itd. Taj bataljon ni u kom pogledu ne sme da se zanemari. On treba da ima dobro političko i vojno rukovodstvo, u njemu treba da vlada stroga disciplina a naročitu pažnju treba posvetiti političkom uzdizanju. Ako se neko u bataljonu ističe u radu i zaslužuje da bude u redovima naših boraca, treba ga odmah poslati u diviziju sa propratnim pismom u kome treba da bude opisan njegov karakter, njegove sposobnosti i njegovo uzdizanje u radnom bataljonu. Radni bataljoni ne treba da budu kaznionice nego vaspitne ustanove.

4. U svim jedinicama treba izvršiti opštu kontrolu ljudstva. Sve belogardiste, plavogardiste, gestapovce i one koji zbog svoje zločinačke i izdajničke delatnosti ne mogu biti u partizanskim redovima treba izvesti pred sudove brigada, odreda ili područja, a u slučaju da su potrebni duži pretresi, da bi se ustanovila njihova krivica, treba ih predati VOS-u.

Sve novomobilisane ljude treba poslati na određeno mesto u pozadini gde će biti odmah podvrgnuti lekarskom pregledu i gde će im se uzeti podaci o političkom i moralnom držanju pre mobilizacije. Sve jedinice prilikom mobilizacije treba da traže od terenskih odbora tačne podatke o mobili-

sanim ljudima. Posle toga, mobilisani se raspoređuju u pojedine jedinice prema svojim sposobnostima. Fizički nesposobni ljudi treba da se otpuste, zdravi i pouzdani da se pošalju u borbene jedinice, sumnjiva lica u radne bataljone, a belogardisti, plavogardisti, gestapovci i zločinci treba da se predadu sudovima ili VOS-u. Jedinica koja bude izvršila kontrolu treba da pošalje za svakog pojedinca zajedno sa njim i njegovu pismenu karakteristiku. Pregled mobilisanih i prikupljanje podataka o njima treba da se izvrši odmah kako bi se oni što pre uputili na svoja određena mesta.

6. Sve gore spomenute mere treba da se vrše zbog čišćenja i povećanja udarne snage jedinice. Ali štabovi nikako ne smeju da koriste to radi izbegavanja odgovornosti prema onim drugovima koje tek treba osposobljavati u vojsci. Pretpostavljeni štabovi moraju strogo da kontrolišu slanje partizana u radne bataljone i pionirske jedinice i da obrate naročitu pažnju na to da se ne šalju u te jedinice oni drugovi i drugarice sa kojima treba dosta raditi da bi se osposobili za dobre borce i svesne partizane.

7. Svi štabovi divizija, brigada, bataljona, komande četa, štabovi odreda, komande područja, komande mesta, kontrolori stanica za vezu i komande posebnih partizanskih jedinica dužni su da ovu naredbu dobro prouče na sastancima svih članova štabova i komandi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Dušan Kveder-Tomaž

Komandant:
Lado Ambrožič-Novljan

IZVEŠTAJ ŠTABA GORENJSKOG ODREDA OD 4 NOVEMBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O AKCIJAMA ODREDA U VREMENU OD 15 OKTOBRA DO 1 NOVEMBRA 1943 GODINE¹

**STAB
GORENJSKOG ODREDA**
Na položaju, 4-11-43
Br. 310/7

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO SLOVENIJE

Sadržaj: Izveštaj od 15-X do 1-XI-1943

Brojno stanje Gorenjskog odreda iznosi 203 druga koji su raspoređeni u 3 čete i 2 minerska voda. Od ovih naoružano je 195 drugova.

Naoružanje:	pušaka	178
	puškomitraljeza	13
	lakih bacača	2
	automata	2
	Ukupno:	195

Puške su većinom jugoslovenske i talijanske, a ima i nekoliko austriskih. Mitraljezi su tipa »zbrojovka« i »breda«.

Moralno stanje i disciplina naših jedinica dostigli su već dobar nivo.

14-X. III četa Gorenjskog odreda napala je kod Golnika policisku patrolu. Poginula su 3 Nemca a 2 su ranjena.

15-X. Ista četa napala je automobil u kome su poginula 4 gestapovca. Automobil je uništen.

20-X. I četa G. O. napala je Poljane i Gaberk, a 21-X. je napad ponovila u skladu sa operacijama divizije.

20-X. III četa O. G. ubila je u akciji kod Brezja 3 žandarma. Zaplenjeno je: 3 pištolja, 3 puške, 5 žandarmskih uniformi i ostala oprema.

Minerski vod »Grintavec« izbacio je istoga dana iz kolo-seka voz kod Kranja. Uništeno je dosta vagona. Vod je još iste noći spalio i vojne uređaje na strelištu u Škofjoj Loki.

20-X. II četa G. O. gađala je Skofju Loku. Jedna mina iz lakog bacača pala je pred samu kasarnu.

20-X. Kod Gorenje Vasi poginuo je graničarski oficir. Ubila ga je naša patrola.

21-X. Minerski vod »Triglav« minirao je kod Bleda železničku prugu sa 8 kg eksploziva. Zbog lošeg kvaliteta eksploziva, dejstvo nije bilo veliko. Obustavljen je bio saobraćaj samo za deset minuta.

22-X. I četa G. O. napala je grupu graničara u Ločnici. Poginula su 2 Nemca i 1 mazga, a 1 Nemač je zarobljen. Zaplenjeno: 1 automat, 2 puške i namirnice koje su vozili.

23-X. Ista četa napala je automobil u kome su se nalazili gestapovci. Automobil je uništen, a gestapovci su pobijeni. Istovremeno je otvorila vatru nemačka zaseda sa druge strane Sore za koju naši nisu znali. Naši su odmah odgovorili jakom vatrom. Nemačka zaseda se utišala, i naši su se pomerili napred.

24-X. Minerski vod »Triglav« napao je jedan automobil. Poginuo je 1 nemački oficir a 2 su ranjena.

24-X. U sedam časova ujutro odleteo je u vazduh transport koji je išao od Medvoda prema Mednu, i to u blizini nadvožnjaka državnog druma preko železničke pruge. Naime, prugu je minirala jedinica za sabotažu. Zahvaljujući tome što su se u transportu nalazila 2 vagona municije, odnosno eksploziva, miniranje je uspelo i u vazduh je odletelo 17 vagona i jedna lokomotiva, a druga lokomotiva samo se prevrnula. Jednoj od obližnjih kuća odnesen je krov, a u Medvodama, pa čak i u Sv. Duhu, popucala su stakla na prozorima.

25-X. I četa G. O. napala je između Gaberka i Poljana jedan automobil. Odmah zatim stigla su još 4 automobila. U njima se nalazilo nekoliko bacača i mitraljeza. Naši su napali i ove automobile. Međutim, neprijatelj je pružio vrlo jak otpor i naši su se povukli sa položaja, pomerivši zasedu na drugo mesto. Nemci su gađali ranije mesto još dva sata.

26-X. Ista četa napala je 3 automobila i jedna oklopna kola. Iz oklopnih kola otvorena je oštra vatra na naše položaje. Pod tom zaštitom povukli su se i ostali automobili. Četvrt sata kasnije stigao je još jedan teretni automobil. Naši su napali i njega. Zbog velike brzine kojom je vozio bio je neznatno oštećen i opet je nastavio put. U tim akcijama naročito se istakao drug Kolona.

27-X. Ista četa napala je na Poljanskoj cesti kod Zmineca 4 automobila i dvojica oklopna kola. Zaseda je neko vreme izdržala ali se, zbog oštre vatre iz oklopnih kola, morala povući.

Poginulo je 7 Nemaca i dosta ih je ranjeno. Posle nekoliko časova stigli su Nemci (30 automobila) i kuću, u kojoj je zaseda imala položaje, opkolili, otvorili na nju vatru i na kraju spalili je².

28-X. II četa G. O. napala je u Soteski kod Pamerjevog mosta kolonu od 4 motocikla i jednog luksuznog automobila. Uništili su 2 motocikla i luksuzna kola koja je mina pogodila u motor. Broj neprijateljskih gubitaka nije poznat. Zaplenjeno nije ništa jer su pozadi kolone išla dvojica oklopna kola pred kojima se zaseda povukla.

Istoga dana I četa G. O. napala je iz zasede na Poljanskom putu kod Seferta 2 automobila i jedna oklopna kola. Broj žrtava nije nam još poznat. Zbog jake vatre zasede, i svoje nepokretnosti, oklopna kola su skliznula preko puta i prevrнула se.

30-X. Ista četa napala je kod Sv. Volbenka u Poljanskoj Dolini deset automobila koje su pratila dvojica oklopna kola. Posle napada ustanovljeno je da je neprijatelj imao dosta mrtvih i ranjenih koje su automobilom odvezli natrag u pratnji oklopnih kola.

29-X. Minerski vod »Grintavec« uništio je između Zabnice i Škofje Loke prugu u dužini od 500 m. Saobraćaj je bio obustavljen za duže vreme.

29-X. II četa G. O. napala je 4 automobila i jedna oklopna kola. Naši su pustili oklopna kola napred i onda su otvorili vatru na prvi automobil koji se odmah zaustavio. Zatim su gađali i ostale automobile. Laki bacač bacio je 9 mina. Prilikom ispaljivanja poslednje mine pokvario se upaljač, zbog čega je drug Viktor, koji je rukovao minobacačem, uhvatio minu rukama, potrčao sa njom prema putu i bacio je prema automobilu gde je eksplodirala. On je tom prilikom pokazao veliku hrabrost, hladnokrvnost i odvažnost. Odmah posle toga reagovala su oklopna kola koja su bila propuštena napred i iz njih je otvorena jaka vatra na naše položaje. Naši su se posle toga povukli sa položaja koji se nalazio 50 m od puta.

29-X. Minerski vod »Grintavec« bacio je u vazduh voz kod Škofje Loke. Za to vreme u čitavoj Gorenjskoj vršene su brojne sabotažne akcije — kao, napr. obaranje telegrafskih stubova, miniranje puteva, pravljenje zaseka itd. Mobilizacija se i dalje vrši. Dosada je mobilisano preko 500 novih boraca.

Politički i vojnički časovi, kao i časovi kritike, održavaju se redovno.

Na političkim časovima održavaju se predavanja u smislu **poslednjih** direktiva, odnosno okružnice, koju smo primili od politkomesara Glavnog štaba.³

Moral stanovništva je vrlo dobar, što mnogo doprinosi **uspehu** mobilizacije.

Mobilisane ljude odmah šaljemo u brigadu ali se zbog velikog broja novomobilisanih pojavljuje problem oružja, jer su se slagališta već ispraznila. Bilo bi vrlo dobro i mnogo bi uticalo na moral novomobilisanih boraca kad bi se mogao prebaciti transport oružja iz Dolenjske.

Nadamo se da ste primili zadnji tekući izveštaj.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant:
Zvonko Bertoncej-Planinc

Politkomesar:
Ljubo-Anton Kržišnik

BR. 70

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD 5 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU TREĆEG BATALJONA UDARNE BRIGADE »TONE TOMŠIČ« ZA ZAPREČAVANJE PUTEVA I OBEZBEĐENJE KOČEVSKOG ROGA¹

**GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE
5-XI-1943**

**ŠTABU III BATALJONA UDARNE BRIGADE
»TONE TOMŠIČ«
(drugu Saši²)**

Bataljon ima zadatak da spreči svako nadiranje neprijatelja od Črmošnjica prema Rogu, bilo da on nadire iz Bele Krajine, bilo od Gorjanaca. Potrebno je da se bataljon odmah prikupi i rasporedi na položajima na najboljim tačkama u okolini sela: Črmošnjice, Srednja Vas, Brezje.

S Vidi tom VI, knj. 7, dok. br. 132.

Da bi bataljon izvršio svoj zadatak, treba učiniti sledeće:

1. Onesposobiti sve komunikacije koje vode sa sektora bataljona prema Rogu i to:

- a) put Crmošnjice — Ribnik,
- b) put Crmošnjice — Nova Gora — Poljane,
- c) Crmošnjice — Semič.

Sve te puteve treba odmah prekopati na najpogodnijim tačkama, napraviti zaseke i minirati ih kako bi se time onemogućio prolaz motornim vozilima. Pri radu treba naročito paziti da ljudstvo ne iznenade napadi nemačkih patrola koje se često kreću po čitavom sektoru. Zbog toga treba postaviti zasede upravo na tim mestima, kako bi ljudstvo bilo obezbeđeno od svakog iznenađenja. Treba paziti da se čete ne rasturaju, jer u slučaju nekog napada ne biste bili dovoljno jaki da zadržite i razbijete nemačke kolone. Kad zaseke na određenom mestu budu gotove i putevi razrušeni, i dalje treba držati na tim mestima barem malobrojne zasede koje ima da zadrže neprijatelja i onemoguće mu da raskopa i otkloni zaseke.

O izvršenom radu pošaljite izveštaj prema tački 15 za druga Tomaža³ i Štabu Cankarevog bataljona, koji će se nalaziti negde oko Podturna — Podhoste, sa kojim inače održavajte vezu.⁴

2. Neprijatelja treba odmah, čim se pojavi na vašem sektoru, napasti i razbiti, a naročito mu onemogućiti svako prodiranje u dolinu Poljana i prema Rogu. Zbog toga treba da imate na uzvišenim tačkama osmatračnice koje će vam moći pravovremeno javiti njegov dolazak i omogućiti da se dobro pripremite. Svaka četa treba da ima određeno mesto svoje zasede (položaj) i da bude tako postavljena da iznenadi neprijatelja: da ga pusti blizu, onda razbije jakom vatrom i zatim ga potpuno uništi. Zasede postavite u prvom redu na putu koji vodi iz Crmošnjica prema Ribniku, iz Crmošnjica prema Poljanama i, dalje, iz Crmošnjica prema Semiču. Da bi zatvorili prolaz od Planine kroz Ribnik i dalje prema Rogu, postavite zasedu negde oko Ribnika. Izgleda da je najpovoljnije mesto za zasedu iznad Crmošnjica prema Komarnoj Vasi, oko Ribnika i oko Starih Zaga, gde je moguće put potpuno porušiti i onesposobiti za svaki saobraćaj, i oko Srednje Vasi, gde put prolazi kroz tesnac.

Prilikom postavljanja zaseda obratiti pažnju na bokove i paziti da neprijatelj ne opkoli vaše drugove u zasedama. Postoji mogućnost da Nemci prodru preko Podturna prema Crmo-

gnjicama ili iz Novog Mesta preko Uršnih Sela, Laza i dalje prema Crmošnjicama. Kad sve ranije spomenuto izvršite, raskopajte puteve u širem polukrugu, i to kod Dajčbirta iznad Semiča, gde se neće moći postaviti stalna zaseda jer bi se u tom slučaju bataljon suviše rasturio, i na delu puta od Vrčice prema Planini, gde postoji dosta mogućnosti da se potpuno unište putevi i naprave zaseke.

3. Položaje bataljonu odredite tako, da većina bataljona bude skoncentrisana na jednom mestu kako bi se čete mogle uzajamno pomagati. U slučaju da dođe do borbe kod jedne zasede, treba toj zasedi odmah uputiti pomoć i to najbolje rezervu ili, pak, ljudstvo iz druge zasede gde se neprijatelj nije pojavio. Da bi to moglo da se izvede, treba da organizujete stalne veze, odn. službu obaveštavanja između četa pomoću znakova (signalizacija) ili čak kurira.

4. Mesto Štaba bataljona treba da bude u blizini Crmošnjica, s tim što će članovi Štaba biti u mogućnosti da što pre uđu u borbu gde god ona počela. Šaljite svakog dana izveštaj o svemu što ste primetili, o neprijatelju i o svemu što ste uradili toga dana.

5. Mi trenutno nemamo vezu sa ostalim iz bataljona. Drug Albin⁵ nalazi se verovatno negde oko Crmošnjica. Vezu imamo jedino sa drugom Sašom, koji treba odmah da krene na put, sa svim ljudima iz Tomšičevog bataljona i ljudima koji se nalaze kod njega (XII brigada i dr.), u Crmošnjice i tamo otpočne sa radom koji smo odredili bataljonu i da nađe ostale iz bataljona i na taj način što pre uspostavi vezu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant:

**NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD
5 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG BATALJONA
UDARNE BRIGADE »IVAN CANKAR« ZA ZAPRECAVANJE
PUTEVA I OBEZBEĐENJE PODRUČJA KOCEVSKOG ROGA«**

**GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE
5-XI-1943
2/II**

**ŠTABU I BATALJONA UDARNE BRIGADE
»IVAN CANKAR«**

Vaš bataljon nalaziće se otsada pod neposrednom komandom Glavnog štaba. U vezi sa vašim budućim radom,

n a r e đ u j e m o :

1. Bataljon odmah rasporedite tako, da dve čete logoruju u blizini sela Podhosta, jedna u okolini sela Prapreče, a jedna četa oko sela Verdun. Štab bataljona treba da se nalazi kod četa u blizini s. Podhosta. Odmah nas izvestite kako ste izvršili raspored.

2. Zadaci bataljona:

a) Odmah temeljito prekopajte, porušite i minirajte puteve: Novo Mesto — Žužemberk, Semič — Soteska, Podturn — Podstenice, Novo Mesto — Uršna Sela.— Semič, Podhosta — Gaberje Križ.

b) Na podesnim mestima postavite zasede koje će napasti i uništiti neprijateljske patrole i kamione.

c) Stalnim patrolama, koje treba da se smenjuju na terenu, dobro kontrolišite sve puteve u pravcima Dvor — Žužemberk i Novo Mesto sa obe strane Krke i Semiča.

d) O svakoj promeni, kao i o celokupnom radu vaših jedinica, odmah izvestite naš štab po kuriru kojeg ćemo mi odrediti i koji će se stalno nalaziti pri vašem štabu.

3. Održavajte redovnu vezu sa IV bataljonom udarne brigade »Tone Tomšič« čiji se štab nalazi u blizini Srednje Vasi kod Crmošnjica.² Njemu smo već naredili da sve izveštaje za nas šalje preko vašeg štaba.

¹ Kopija originala nalazi se u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

- Odnosi se na Treći bataljon udarne brigade »Tone Tomšič« — greška u dokumentu (vidi dok. br. 701).

4. Odmah zabranite meštanima svaki saobraćaj na mestima gde je neprijatelj postavio svoje posade i to na čitavoj teritoriji na kojoj će se vaše jedinice nalaziti prema datom rasporedu. Za sve meštane važe samo propusnice izdate od vojnih vlasti. Propusnice koje su izdavali odbori terenske organizacije Osvobodilne fronte privremeno se oglašavaju nevažećim.

5. Primili smo izveštaj da su vaše jedinice nepravilno postupale prema meštanima. Štab bataljona odgovaraće za sve nepravilnosti.

Ako imate u sastavu bataljona zasada samo tri čete, rasporedite bataljon tako da će dve čete logorovati u blizini sela Podhosta a jedna četa u okolini sela Prapreče.

Odmah nas izvestite o tačnom brojnem stanju i naoružanju bataljona.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zam. politkomesara:

Komandant:

BR. 72

IZVEŠTAJ ŠTABA SEDMOG KORPUSA NOV I POJ O BORBAMA ČETRNAESTE DIVIZIJE U VREMENU OD 20 OKTOBRA DO 5 NOVEMBRA 1943 GODINE¹

VII KORPUS

VOJNI IZVEŠTAJ XIV DIVIZIJE VII KORPUSA
za period od 20 oktobra do 5 novembra o. g.

Jedinice XIV divizije VII korpusa vodile su u tom periodu teške borbe na sektoru od Sušaka do Rakeka i na sektoru od Čabra do Rakitnice². Naročito teške borbe vodile su se od 20-X do 23-X na sektoru Klana uz podršku teških tenkova, artiljerije i avijacije. Borbe su vođene bez prestanka danju i noću. Sem toga, teške borbe vođene su oko Crnog Luga, gde je neprijatelj počeo da nadire sa jakim snagama³. Borbe su trajale

¹ Kopija originala nalazi se u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Vidi dok. br. 9, 17, 18 i 19.

³ Vidi dok. br. 19.

neprekidno tri dana. Crni Lug je za to vreme nekoliko puta menjao svog gospodara. Jako krvave borbe vodile su jedinice XIV divizije na sektoru Podpreska — Medvedek — Glažuta — Rakitnica, gde su ponovo naterali neprijatelja u bekstvo.

Jedinice XIV divizije pobile su za to vreme ukupno oko 900 okupatorskih i belogardističkih vojnika, među kojima i dosta nemačkih oficira. Tako je bio 26-X uništen u Leskovoju Dolini nemački štapski automobil sa 6 nem. oficira, a 16-X⁴ ispod Kozjeg Vrha ponovo dva automobila sa 6 nemačkih oficira. Neprijatelj je imao u tim borbama oko 1200 ranjenika. Naše jedinice su, sem toga, uništile jedan tenk od 35 tona, 6 kamiona, 6 automobila. Zaplenile su jedan teški minobacač sa priličnom količinom municije, veću količinu pušaka i puščane municije.

U tim borbama, kojima su rukovodili komandant divizije drug potpukovnik Bračić Mirko i politkomesar Stane Dobovičnik, naročito su se istakli svojom hrabrošću potpukovnik Stane Semič-Daki i Janez Tomšič, načelnik Štaba I UB i poručnik bojnog broda I klase. Sem njih, istakao se i operativni oficir IV bat., rez. konj. potporučnik, Lado Lavrenčič, koji je bio svojevremeno komandant bele garde na Vrhnici, ali je odlučno prešao na stranu NOV i PO kad je uvideo izdajničku delatnost bele garde. On ne samo da je držao u najtežim momentima svoju jedinicu čvrsto u rukama, nego je pokazao i brojne primere hrabrosti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Bolko Brilej⁵

Komandant, ppukovnik:
Rajko Tanasković

**IZVEŠTAJ ŠTABA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I POJ OD
5 NOVEMBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO
SLOVENIJE O SUKOBU UDARNE BRIGADE »MATIJA GU-
BEC« KOD POGANACA¹**

**ŠTAB
XV DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 5-XI-1943**

GLAVNOM ŠTABU i ŠTABU VII KORPUSA

Gupčeva brigada izvršila je pokret: I bataljon nalazi se na novim položajima oko Hrušice, II bataljon na položajima oko Dolnje Težke Vode, III bataljon oko Oreheka, a IV bataljon oko Kostanjevice.

Juče je bojna patrola, poslata prema Kostanjevici, u blizini Velikog Bana, udarila na kolonu belogardista od oko 130 ljudi koja se razbežala prema Kostanjevici.

Juče, u 8.30 časova, išla je iz Novog Mesta prema s. Pogance kolona od 11 teretnih automobila i jednog tenka. Zaseda Gupčeve brigade, postavljena na Pogancima, odmah ih je napala pa se kod pilane (Poganjske) razvila oštra borba. Zaseda je bila prinuđena da se, posle snažne neprijateljske vatre iz minobacača i tromblona, povuče na nove položaje kod Dolnje Težke Vode. Jedna četa zaposela je položaje između Crmošnjica desno od kote 230, a jedna položaje od kote 230, gde je oko 35—40 neprijateljskih vojnika zaposelo spomenuta uzvišenja i počelo gađati našu četvu, dok je druga četa, koja je prodirala na levoj strani, udarila s boka, posle čega se neprijatelj povukao prema Gotnoj Vasi. Neprijatelj je prodro do Birčne Vasi sa 1 tenkom. Naš štab će detaljnije razmotriti kako je neprijatelj uspeo da prodre sa tenkom do Birčne Vasi.

Juče se neprijatelj, od oko 100 belogardista i nešto Nemaca, smestio u školi u Malom Slatniku. Izdali smo naređenje IV brigadi da iste napadne i likvidira uporište.

Prvi divizion je u toku jučerašnjeg dana porušio železničku prugu između Birčne Vasi i Uršnih Sela u dužini od oko **150** m. Porušen je i železnički most kod stanice Birčna Vas. Između Gornjih Laza i Rožnog Dola vršeno je prekopavanje puta.

Odmah po primitku naređenja o prebacivanju dve haubice na položaje u Vrbovec — Mala Gora izdali smo naređenje Štabu artilerije da odmah izvrši naređenje, objasnivši mu važnost brzog prebacivanja haubica na nove položaje. Stab artilerije odmah je otišao na izvršenje svog zadatka. Iz V, XII i XV brigade još nismo primili izveštaje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jože Borštnar

Komandant, ppukovnik:
si. odsutan

BR. 74

**IZVEŠTAJ GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD
6 NOVEMBRA 1943 GOD. O USPESIMA JEDINICA ZA VRE-
ME NEMAČKE OFANZIVE¹**

**GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE
6-XI-1943**

Veliki uspesi NOV u Ljubljanskoj pokrajini, naročito oko železničkih pruga Ljubljana — Trst i Ljubljana — Brežice, pridoneli su Nemce na opštu ofanzivu protiv partizana. 12-X-1943 Nemci su počeli sa napadima na svim sektorima fronta, sa namerom da probiju naše linije glavninom snaga od severozapada i istoka, a delom snaga od severa. U borbama, koje su trajale neprekidno 9 dana, naše jedinice imale su velike uspehe. One su bacile Nemce i Rupnikove plavpgardističke i belogardističke bandite do reke Save i preko pruge Ljubljana — Planina. U tim borbama poginulo je oko 500 neprijateljskih vojnika i oficira i zauzeto je 14 utvrđenih uporišta, od kojih su neka po nekoliko puta prelazila iz ruku u ruke.²

Zbog tih svojih neuspeha, Nemci su u međuvremenu koncentrisali tri nove motorizovane divizije, sa zadatkom, da prodiru u opštem pravcu od juga prema severu. Pravovremeni

prelazak naših jedinica na manevarsko ratovanje, na čitavoj teritoriji Slovenije i prelazak u opštu ofanzivu onemogućili su nemačkim snagama da prilikom prodiranja sa velikim brojem teških i lakših tenkova nigde ne nanesu našoj vojsci znatnije gubitke, te su tako sve naše jedinice ostale neokrnjene. Upad nemačkih snaga 21-X u Novo Mesto bio je bezuspešan jer u istom nije bilo nikoga.³

Nemci i ustaše napadali su 8 dana bezuspešno kod Broda na Kupi⁴. Oni su porušili artilerijom i avijacijom sela: Fara, Vas, Banja Loka, Ajbelj i druga manja sela. Naši borci minirali su teren ispred bojišta i direktnom artileriskom vatrom iz teških haubica uništili 2 tenka i ubili preko 110 neprijateljskih vojnika i oficira. Upad neprijatelja u Kočevje 24-X stao ga je novih žrtava.⁵

Neprijatelj je imao na svim drugim sektorima osetne gubitke. Na Mašunu uništena su 2 tenka i ubijeno 30 neprijateljskih vojnika i oficira. Oštre borbe vođene su kod Čateža 28 i 29-X. gde su naši pobili preko 100 neprijateljskih vojnika i oficira. Nemci su tu spalili sela Catež i Zaplaz.⁶ 29-X Nemci su imali velike gubitke kod Mirne. Teške borbe vođene su kod Žužemberka i Krške Vasi. Prelazak primorskih partizana u ofanzivu naneo je Nemcima velike gubitke kod Sv. Gabrijela iznad Gorice, gde su u borbama od 20 do 25-X bile razbiene jake nemačke jedinice. Istovremeno su se vodile borbe na liniji Idrija — Žiri — Selce, gde su naši zaplenili nekoliko kamiona i razbili nemačke jedinice.

Naše jedinice odlučno su odbile napade neprijatelja na sektoru Čedada, Tolmina, Boveca, Ajbe, Anhovog i Zormina i pobile oko 140 Nemaca. Na tom sektoru prešlo je na našu stranu 37 hrvatskih domobrana. Zaplenjena je bila prilična količina oružja, 1 kamion, 1 sanitetska kola sa materijalom, ratni materijal i namirnice. Naše jedinice porušile su železničku prugu Gorica — Sv. Lucija i potpuno uništile stanicu Plave.⁷

Na sektoru Gorenjske naši su zaposeli sledeća uporišta: Leskovicu, Kopačnicu, Javorjev Dol, Davču i Javorje. U ogorčenim borbama kod Sovodenja poginulo je preko 50 neprijateljskih vojnika i oficira. Kod Škofje Loke uništen je jedan transportni voz i ubijeno oko 110 neprijateljskih oficira i vojnika.⁸

» Vidi dok. br. 6 i 27.

* Vidi dok. br. 25 i tom VI, knj. 7, dok. br. 153.

s Vidi dok. br. 33.

« Vidi dok. br. 48 i 53.

i Vidi dok. br. 45.

s Vidi dok. br. 69 i 157.

Prelazak štajerskih partizana u ofanzivu naneo je Nemcima velike gubitke. Oni su zauzeli utvrđena uporišta Radmirje i Rečicu, gde su našli veliki plen⁹ — između ostalog 8 mitraljeza, preko 100 pušaka i pobili oko 140 neprijateljskih vojnika i oficira...¹⁰

BR. 75

**IZVEŠTAJ ŠTABA DESETE SLOVENAČKE BRIGADE —
LJUBLJANSKE OD 6 NOVEMBRA 1943 GOD. O BORBAMA
NA SEKTORU MULJAVA — ILOVA GORA***

**STAB X UDARNE BRIGADE »LJUBLJANSKE«
XV DIVIZIJE NOV I POS
Na položaju, 6-XI-1943**

VOJNI IZVEŠTAJ OD 29-X DO 6-XI-1943

30-X-1943 neprijatelj je napao položaj našeg Drugog i Trećeg bataljona u Temenici i Bukovici. Jedna četa Trećeg bataljona bila je iznenađena u selu i zamalo što je nije neprijatelj opkolio. Ona se probila kroz obruč i povukla se na nove položaje. II i III bat. vodili su borbu ceo dan i predveče se povukli prema Mekinjama. Imali smo jednog poginulog i jednog ranjenog.

Istoga dana primili smo naređenje od Štaba divizije da se prebacimo na nove položaje: Trebnje, Sela pri Šumberku, sa zadatkom da napadamo neprijateljske komunikacije i uporišta. Pošto su neprijateljske snage zaposele Temenišku dolinu i Št. Vid, nismo mogli da se odmah prebacimo na određene položaje, već smo se prebacili, privremeno, 31-og na položaj Muljava — Znojile. Prvi bat. sa artiljerijom rasporedili smo na Ilovoj Gori, II bat. u selu Potok, III u Ravnom Dolu, a IV i rad. bataljon u Mevcama. Oko 9.30 časova neprijatelj je od Zagradeca sa jednim tenkom i pešadijom napao Znojile, gde se nalazio Štab brigade. Očigledno je da je neprijatelj izvršio napad zbog toga što se jedan član seoske straže iz Znojila, koji je bio kao vodič

⁹ Vidi dok. br. 7.

¹⁰ Kraj dokumenta nije sačuvan.

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

poslat sa našom patrolom prema Zagradecu, tamo predao **Nemcima** i izdao naše položaje. Prilikom napada Štab brigade **izgubio** je svu komoru i nešto sanitetskog materijala. Tokom noći **Štab** brigade se smestio u selu Ravni Dol, gde je bio pozvan i **II bat.**, dok je **III bat.** poslan u selo Hrib radi obezbeđenja **prema** Hočevju. U Ravni Dol stigli su i radni bataljon i **komora**. 1-XI, oko 5.30 časova, **II bat.** upao je na putu prema **Ravnom Dolu**, u zasedu na cesti Krka — Luče u blizini popaljene kuće. Zbog borbe koju je vodio puna dva sata, on nije **mogao** da stigne na određeno mesto, pa se priključio **Cankarevoj** brigadi, koja se nalazila na položajima oko Vrhova.² **Drugi bat.** imao je u tim borbama jednog mrtvog i dva ranjena. Pošto **II bat.** nije stigao u određeno vreme, to smo u Ravnom Dolu oko 6 časova postrojili sve ljudstvo, sa namerom da ga evakuišemo u šumu, kao i komoru. Međutim, neprijatelj nas je napao još dok je bio mrak, oko 5.45 časova, sa južne strane. Otpor su pružili samo članovi Štaba brigade, jer su svi ostali pobešli preko brda u pravcu Ilove Gore. Odmah zatim povukli **smo** jednu četu **I bat.** na uzvišenje iznad sela, pošto bataljon nije mogao zbog udaljenosti svojih jedinica odmah doći na položaj, te je neprijatelj prodro pored oba krila i pokušao da nas opkoli na vrhu. Usled toga bili smo prinuđeni na brzo povlačenje u pravcu Račna. Jedna četa **I bat.** priključila se **III bat.** na Hribu. Oko 12 časova Štab brigade stigao je sa dve čete **Prvog** i jednom četom **Četvrtog** bataljona na položaje **Pri Križu**. Tamo se već nalazila **Cankareva** brigada, sa kojom je **bio** i naš **II bat.** Pošto je u međuvremenu naša patrola, koja je bila upućena prema **Ilovoj Gori**, javila da se od **Ilove Gore** prema nama kreće neprijateljska kolona, odmah smo poslali naše jedinice u tom pravcu. Dok smo, u međuvremenu, uspostavili vezu sa **Cankarevom** brigadom i obavestili je o tome, neprijatelj se već približio na 50 m našem logoru i otvorio vatru iz automatskih oružja. Posle kratke zabune koju je izazvao neočekivani napad odmah smo zauzeli položaje sa dve čete našeg **Drugog** bataljona i zadržali neprijatelja, a jednu četvu uputili smo prema **Mlačevu** radi obezbeđenja zaleđa. U međuvremenu su se skupile i jedinice **Cankareve** brigade i stupile u akciju na našem levom krilu. Odmah smo počeli sa opkoljavanjem neprijatelja i, u jurišu, uhvatili ga u klešta. Potpuno opkoljavanje nije nam uspelo. Neprijatelj se posle tri i po časa borbe povukao, ali mu je uspelo da prethodno zaštititi povlačenje i odvuče mrtve i ranjene. Na bojištu smo našli svega dva mrtva **Nemca**. Da je neprijatelj imao velike gubitke,

moglo se zaključiti po krvavim tragovima, okrvavljenim zavojima i raznoj opremi: oružju i municiji koje je ostavio na bojištu. Zaplenili smo 6 pušaka i veću količinu municije, a Cankareva brigada nekoliko pušaka i jedan mitraljez. Mi smo imali u tim borbama 5 mrtvih i 7 ranjenih. Posle borbe odlučili smo, zajedno sa Cankarevom brigadom, da krenemo preko Ilove Gore, Hriba, pored Hočevja prema Suhoj Krajini i tamo negde smestimo svoje ranjenike.

2-XI, oko 6 časova, stigli smo na položaj iznad Hočevja. Tu smo našli Štab divizije i naš Treći bataljon, koji se prošlog dana povukao iz Hriba. Posle jednodnevnog boravka, i pošto smo predali ranjenike, prebacili smo se predveče natrag preko puta Hočevje — Zdenska Vas i smestili se u selu Gabrje. Tu smo ostali ceo dan. U međuvremenu naš Drugi bataljon nalazio se na položajima ispod sela Gabrje, III Pri Križu, a I, IV, prateća četa i komora sa lakšim ranjenicima nalazili su se u rezervi iznad sela Gabrje. I sledećeg dana ostali smo na istim" položajima sa istim rasporedom snaga. 4-XI, oko 7.30 časova, neprijatelj je napao u tri kolone od Čušperka i Male Ilove Gore na položaje II bataljona.³ Naše jedinice odmah su ga odbile i IV bat., zajedno sa drugovima iz baterije na desnom krilu, u jurišu je naterao neprijatelja u bekstvo, kojom prilikom je zaplenio jedan mitraljez i jedan automat. Pošto je u međuvremenu neprijatelj uspeo da na desnom krilu prodre prema Ilovoj Gori, dve čete Drugog bataljona povukle su se, usled čega je četa na desnom krilu bila opkoljena ali se kasnije probila. Na levo krilo bio je upućen iz rezerve I bat., koji je zajedno sa jedinicama Cankareve brigade udario na neprijatelja i naterao ga u panično bekstvo. Neprijatelj je bio gonjen skoro do pruge i tom prilikom je zaplenjeno nekoliko pušaka, dva automata i veća količina municije. Treći bat. povukao se u međuvremenu sa položaja na drugu stranu grebena, prema Lučama. To je iskoristila neprijateljska kolona, koja je išla u pravcu Račne, te je nesmetano došla do položaja na desnom krilu i iznenadila nas. Na položaj smo brzo poslali jedinice I i IV bat. ali one nisu mogle da zadrže neprijatelja jer nisu očekivale napad i tako je on prodro iznad Gabrja i Velike Ilove Gore. Uprkos ponovnim pokušajima, nikako nismo mogli da uspostavimo vezu sa III bat., koji bi mogao da udarcem sa boka nanese neprijatelju težak poraz. Kasnije nismo mogli da dobijemo vezu ni sa jedinicama I i IV bataljona. Našli smo samo patrolu IV bataljona koja je izjavila da su I, III i IV bataljon zajedno krenuli, verovatno, preko pruge Grosuplje — Čušperk.

2. K. I. korp. 6 ure so stopeli na položaje nad Pecevcem, kjer smo do-
šli preko Divirje in na tretji bataljon, ki se je preden dan tja usklil iz
Kriča. Po vel. odločitvi so bili pri ranjenecih smo se proti večeru prečeli
znati sredi vrha črte, ki je bila v bližini vasi Guberje, kjer
smo dobili nekaj strela, ki so bili v bližini vrha, ki je bil drugi bataljon na položajih pod
vrhjo Gub. rje. III. in IV. bataljona. V teco črto in črto s lujšimi ranjeneci
pa so bili v re. vrhovi, ki so bili v bližini vrha in s istim razpore-
jem ali so dobili nekaj strela, ki so bili v bližini vrha. K. I. korp. 7.30 ure so sovražnik napadel
v treh točkah sredi vrha, ki so bili v bližini vrha. K. I. korp. 8.30 ure so sovražnik napadel II. bataljona.
K. I. korp. 9.30 ure so sovražnik napadel III. bataljona. K. I. korp. 10.30 ure so sovražnik napadel IV. bataljona.
K. I. korp. 11.30 ure so sovražnik napadel V. bataljona. K. I. korp. 12.30 ure so sovražnik napadel VI. bataljona.
K. I. korp. 13.30 ure so sovražnik napadel VII. bataljona. K. I. korp. 14.30 ure so sovražnik napadel VIII. bataljona.
K. I. korp. 15.30 ure so sovražnik napadel IX. bataljona. K. I. korp. 16.30 ure so sovražnik napadel X. bataljona.
K. I. korp. 17.30 ure so sovražnik napadel XI. bataljona. K. I. korp. 18.30 ure so sovražnik napadel XII. bataljona.
K. I. korp. 19.30 ure so sovražnik napadel XIII. bataljona. K. I. korp. 20.30 ure so sovražnik napadel XIV. bataljona.
K. I. korp. 21.30 ure so sovražnik napadel XV. bataljona. K. I. korp. 22.30 ure so sovražnik napadel XVI. bataljona.
K. I. korp. 23.30 ure so sovražnik napadel XVII. bataljona. K. I. korp. 24.30 ure so sovražnik napadel XVIII. bataljona.
K. I. korp. 25.30 ure so sovražnik napadel XIX. bataljona. K. I. korp. 26.30 ure so sovražnik napadel XX. bataljona.
K. I. korp. 27.30 ure so sovražnik napadel XXI. bataljona. K. I. korp. 28.30 ure so sovražnik napadel XXII. bataljona.
K. I. korp. 29.30 ure so sovražnik napadel XXIII. bataljona. K. I. korp. 30.30 ure so sovražnik napadel XXIV. bataljona.
K. I. korp. 31.30 ure so sovražnik napadel XXV. bataljona. K. I. korp. 32.30 ure so sovražnik napadel XXVI. bataljona.
K. I. korp. 33.30 ure so sovražnik napadel XXVII. bataljona. K. I. korp. 34.30 ure so sovražnik napadel XXVIII. bataljona.
K. I. korp. 35.30 ure so sovražnik napadel XXIX. bataljona. K. I. korp. 36.30 ure so sovražnik napadel XXX. bataljona.

Part. izjava - s. 1. 1. 1. 1. 1.

Politični vodja:
Janez ...

Politični vodja:
Janez ...

To smo pretpostavljali iz razloga što nismo mogli da ih nađemo nigde na sektoru gde su se ranije nalazili.

U tim borbama imali smo oko 15 mrtvih i toliko ranjenih. Još nismo ustanovili tačan broj jer ima i nekoliko nestalih. **Neprijatelj** je imao osetne **gubitke**. Njihov broj nam **takođe** nije tačno poznat. 5-XI u 2.30 časova prebacili smo se preko Ravnog Dola, Hriba i preko ceste na položaje na kojima smo se nalazili prošli put. Predali smo ranjenike i uveče otišli u selo Korinj. Tamo smo prenoćili, skuvali dva obroka, a zatim se 6-XI u 4 časa prebacili u šumu gde smo ostali preko dana. U 15 časova krećemo preko pruge Grosuplje — Zdenska Vas na sektor gde se nalaze ostale naše jedinice i gde su prethodno već otišli komandant i zamenik komesara brigade.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Janko⁴

Zam. komandanta:
Gerne⁵

BR. 76

**NAREDBA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD
7 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU TREĆE OPERATIVNE
ZONE — ALPSKE U VEZI S REORGANIZACIJOM ŠTABO-
VA I JEDINICA'**

**GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE
7-XI-1943**

ŠTABU III OPERATIVNE ZONE »ALPSKE«

Zbog ofanzive na našu oslobođenu teritoriju, nije nam bilo moguće da ranije odgovorimo na pitanja koja su nam, u vezi sa vašom zonom, bila postavljena kad je drug Janez² bio kod vas. Zato odgovaramo tek sada.

1.) U Štab III operativne zone postavljamo na dužnost zamenika politkomesara druga Vladu Babiča.³

⁴ Janko Rudolf

⁵ Zvonimir Gerne

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Boris Krajger

³ Branko Babič

Za operativnog oficira Štaba zone postavlja se drug Danilo Šorović, dosadašnji komandant III Gradnikove brigade.

2.) Odobravamo formiranje XXVI i XXVII divizije.

Dvadeset šestu diviziju sačinjavaju: III udarna brigada »Ivan Gradnik«, VII udarna brigada »Franc Prešern« i XVI brigada »Vojka Premruja«.⁴

Dvadeset sedmu diviziju sačinjavaju: XVII brigada »Simon Gregorčič« i XVIII brigada.

Devetnaesta brigada »Srečko Kosovel« ostaje pod neposrednom operativnom komandom Štaba III zone.

3.) Štab XXVI divizije imenujemo u sledećem sastavu: komandant drug Rade Borštnar, zamenik komandanta drug Dule,⁵ politkomesar drug-Metod⁶, zamenik politkomesara drug Matjažek⁷.

Štab XXVII divizije: zamenik komandanta drug Kajtimir⁸, politkomesar drug Rudi Brkine⁹, zamenik politkomesara drug Vasja¹⁰.

U slučaju da u međuvremenu niste sami našli odgovarajućeg čoveka za komandanta XXVII divizije, poslaćemo vam ga mi, čim se prilike kod nas toliko srede da bude to moguće.

4.) Izvestite nas kako ste formirali brigade i koga ste u štabovima brigada postavili.

5.) Sve oficire koji se trenutno nalaze kod vas postavite prema njihovim sposobnostima na odgovarajuća mesta. Izvestite nas ipak, za sve oficire kako ste ih postavili i pošaljite karakteristike o njihovom sadašnjem radu i podatke o njihovom radu u internaciji i ranije.

6.) Izvestite nas da li je Blaž¹¹ otišao u talijansku brigadu, kakve su vaše veze sa tom brigadom i kakve su koristi od Blaževog odlaska u brigadu. Istovremeno stupite u vezu sa drugom Vratušom¹², koji se nalazi pri Štabu XIV divizije da poveže Furlansku brigadu sa brigadom koja se nalazi kod Vicenze.

7.) Što se tiče operacija, važi sve kako ste se usmeno dogovorili sa drugom Janezom. U prvom redu, ponovo vam skrećemo pažnju na sektor Dolomita, na plavogardističko uporište u Rovtama i na potrebno održavanje stalnih veza sa Ljubljanom.

* Pogrešno. Treba da bude Janko Premrl-Vojko.

⁵ Dušan Svava

⁶ Ciril Keršič

~ Branko Karapandža

⁸ Albert Jakopič

⁹ Rudi Mahnič

¹⁰ Vasja Kogej

¹¹ Darko Marušič

¹² Anton Vratuša

8.) Izveštavajte nas tačno o brojnom stanju vojske posle **izvršene** mobilizacije, kako bi mogli tome shodno da odlučujemo o pitanju formiranja novog korpusa. Formiranje korpusa doći će u obzir tek kad se vojska po brojnom stanju zaista toliko poveća da će formacija korpusa odgovarati stvarnom stanju. Za to je potrebno barem 12.000 ljudi, čvrsto formiranih u brigade i ev. divizione.

9.) Ofanzivu smo prošli bez težih posledica za vojsku. Jedinice su ostale kompaktne. Trenutno možemo da računamo da ima ukupno, uglavnom, onih koji se kriju, a delimično i dezertera oko 20%. Van sumnje, biće moguće da se taj procenat još snizi. Jedinice nisu nigde doživele teže poraze, nego su, naprotiv, nanele Nemcima osetne gubitke. Podatke o tome naći ćete u »Poročevalcu« koji vam šaljemo u prilogu i koji umnožite sami za svoju vojsku i za teren u Primorskoj i Gorenjskoj. Naša artilerija ostala je, prema dosadašnjim podacima, neokrnjena. Nemci su postavili domobranske Rupnikove posade u Novom Mestu i Kočevju i manje u Metlici¹³. Još ne znamo tačno kakva je situacija oko Ljubljane i u Notranjskoj. Odmah ćemo preći, a delimično smo već prešli, u akcije radi uništavanja domobranskih uporišta. Potrebno je da vi u tom momentu preduzmete akcije i time što više vežete neprijatelja za svoj sektor.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Boris Krajger

Komandant:
Rozman Franc

¹³ Vest o postavljanju Rupnikove domobranske posade u Metlici nije bila tačna. Za vreme nemačke ofanzive u oktobru, kad su Nemci privremeno zauzeli Metliku, s njima se vratilo i nekoliko bivših belogardista iz Metlike i okoline. Oni su Nemcima služili kao vodiči po Beloj Krajini i učestvovali su u zločinima nad stanovništvom. Organi VOS-a su većinu njih pohvatali i likvidirali još u toku same ofanzive, dok se preostala banda povukla zajedno sa Nemcima. Rupnikovu civilnu upravu za Belu Krajinu zarobila je Petnaesta NO brigada (vidi dok. br. 84).

IZVEŠTAJ ŠTABA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I POJ OD
7 NOVEMBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I Po
SLOVENIJE O BORBAMA NA SEKTORU TREBELNO —
CATEZ — STIČNA — HOCEVJE — GLOBODOL¹

STAB
XV DIVIZIJE NOV I POJ
Na položaju, 7-XI-43 g.

GLAVNOM ŠTABU I ŠTABU VII KORPUSA

Poslali smo nekoliko izveštaja ali, izgleda, da niste primili nijedan. Izveštaje smo slali preko TV² i samostalnih kurira. Veza među jedinicama takode nije postojala.

Situacija kod naših jedinica na ovom sektoru je sledeća:

Kako smo vam ranije javili, V udarna brigada »Ivan Cankar« vodila je u toku svih ovih dana ogorčene borbe sa neprijateljem oko Mirne i Čateža³, gde je bio neprijatelj potučen, a zbog čega je izvršio strahovite represalije, naročito u Čatežu koji je potpuno spalio i pobio sve što je stigao. Ova brigada povukla se posle toga preko pruge ka Selima pri Šumberku. Talas koji se širio od Novog Mesta čistio je teren od Krke do železničke pruge. Brigada se zbog toga povukla do Stične i zauzela pogodne položaje od same Stične preko Crnela, naslonivši se na jedinice XVIII divizije u selu Znojila. Rano, uzoru, neprijatelj je počeo da nastupa od Št. Vida i u kolonama od Sela pri Šumberku. Mi smo ih pustili da uđu u Stičnu i dolinu, a zatim smo otvorili na njih žestoku vatru iz svih oružja. Neprijatelj se posle jednočasovne borbe, u bekstvu povukao iz Stične. Predveče su dovukli tešku artileriju na položaje između Št. Vida i Stične i tukli nas. U toku noći izdali smo naređenje V brigadi da promeni položaj u pravcu Hočevja iz razloga što je imala ranjenike iz ranijih borbi i što su Nemci u toku noći dovlačili pojačanja i vršili opkoljavanje od Krške Vasi putem ka Grosuplju. Neprijatelj je imao u ovoj borbi oko 50 mrtvih i ranjenih. Naši gubici su 1 mrtav i 1 ranjen. Pošto je neprijatelj nastupao jačim snagama od Trebnja, izdali smo naređenje ovoj brigadi da se povuče i rasporedi bočno do prolaza glavnih snaga,

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Terenski vod — relejna stanica za vezu preko kurira
a Vidi dok. br. 53.

a zatim da ih napadne i probije se na stari sektor. Ovo je bila vrlo dobra borba. Ova brigada istakla se u svim borbama koje je vodila sa Nemcima. Meštani su se radovali, videvši **kako** Nemci beže.

Dvanaesta brigada vodila je tri dana borbe sa neprijateljem koji je pokušavao da čisti teren Trebelna. Neprijatelj je imao jake snage. Naši su se probili na sektor Globodola i na položajima oko Globodola vodili žestoke borbe. Neprijatelj je imao oko 100 mrtvih i ranjenih. Sem toga, ova brigada, jedinice artilerije i jedan bataljon Gupčeve brigade postavljali su, a i sada svakodnevno postavljaju, zasede na svim putevima koji vode iz Novog Mesta. Ne prođe dan a da se ne **uništi** neki kamion. Neprijatelj vrši posle toga manje ispade u pravcu naših jedinica, ali sa slabim snagama koje redovno odbijamo, nanoseći mu gubitke. Stanje XII brigade (oko 100) vrlo je loše. Ova brigada je prepolovljena. Organizovano su dezertirali skoro svi Štajerci, sa rukovodstvom, oružjem i opremom⁴. Organizaciju bekstva sproveli su neki štabovi bataljona. Imena svih tih dali smo drug. Skali⁵ i Sergeju⁶. Sem njih, iz ove brigade dezertiralo je i vratilo se svojim kućama oko 400 novomobilisanih ljudi. Neki se sada javljaju. Stab ove brigade, a naročito političko rukovodstvo, nije ništa preduzelo da se smanji broj dezertera. Preduzeli smo potrebne korake. Brigada je u toku ovih borbi imala 8 mrtvih i oko 20 ranjenih. Danas su se brigadi priključila dva njena bataljona. Drug Raco⁷ bio je pošao po njih i doneo nam neke vesti iz Bele Krajine. Stanje kod Gupčeve brigade je nepromenjeno. Vodili su neke borbe i imali gubitaka. Detalji nam nisu poznati. Ovoj brigadi poslali smo više naređenja da pređe na ovaj sektor ali ih ona, prema pričanju druga Raca, nije primila. Danas imamo sigurnu vezu i brigadu prebacićemo u toku sutrašnjeg dana na sektor Ajdovec — Brezova Reber. Petnaesta brigada nalazi se na starom

⁴ Odnosi se na one Štajerce, koji su krajem avgusta 1943 god. došli u Dolenjsku po oružje i municiju za potrebe Četvrte operativne zone. Jedan deo tog ljudstva vratio se natrag sa materijalom, a preostali borci poslužili su kao jezgro za formiranje Dvanaeste NO brigade u septembru 1943 godine. Prema prvobitnom planu trebalo je da se cela Dvanaesta brigada prebaci na teritoriju Četvrte operativne zone, ali zbog promene opšte situacije odustalo se od te namere i brigada je ostala i dalje u sastavu Petnaeste divizije. Neki borci iz Dvanaeste brigade iz lokalpatriotskih pobuda počeli su samovoljno da napuštaju jedinicu i u grupama se prebacivali na teritoriju s leve obale Save, gde su se ponovo priključili jedinicama Četvrte operativne zone.

sektoru. Drug Marok⁸ i Leko⁹ nekako su se odvojili i ne nalaze za shodno da pošalju izveštaj, niti su postupili prema našim naređenjima, izgovarajući se zbog veza, što nije tačno. Četrnaesta brigada je, kako nam javljaju, rasturena i skuplja se. Brojno stanje, gubitke, broj dezertera i sve ostalo navešćemo u idućem izveštaju. Mi se nalazimo kod XII brigade (Ornuška Vas).

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jože Borštnar

Komandant:
Pero¹⁰

BR. 78

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD 8 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG BATALJONA UDARNE BRIGADE »IVAN CANKAR« ZA ZAPRECAVANJE I OBEZBEĐENJE SEKTORA NOVO MESTO — STRAŽA — URŠNA SELA¹

**GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE
8-XI-1943
8/H.**

**ŠTABU I BATALJONA UDARNE BRIGADE
»IVAN CANKAR«**

Pozvali smo drugu jedinicu² na sektor gde je do sada vaš bataljon vršio svoje zadatke.³ Posle njenog dolaska prebacite se na drugi sektor sa sledećim zadacima:

1. Treba da sprečite kretanje neprijatelja na komunikacijama koje vode iz Novog Mesta prema Straži i Soteski i od Straže prema Toplicama.⁴ Treba da sprečite svako kretanje ne-

⁸ Alojz Kolman, narodni heroj. Poginuo 7 oktobra 1944 god. u Koprivniku.

⁸ Aleksandar Marjanović. Poginuo jula 1944 god. kod Žužemberka.

¹⁰ Pero Popivoda

¹ Kopija originala nalazi se u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

* Vidi dok. br. 79.

³ Vidi dok. br. 71.

⁴ Danas Dolenjske Toplice

prijatelja na komunikacijama koje vode iz Novog Mesta preko **Uršnih** Sela do Rožnog Dola. Treba da napadnete svaku neprijateljsku kolonu koja bi išla na teritoriju između ovih komunikacija kolskim putevima koji vode na dolinu Poljana. Isto tako, treba da napadnete i neprijatelja koji će u rejonu, koji vam je određen, prodirati prema Novom Mestu. **Sto** ćete se bliže prebaciti prema Novom Mestu, tim lakše ćete vršiti **zadatke**, jer zatvarate neprijatelja a i komunikacije su bliže jedna drugoj i vaš rejon postaje sve uži.

2. Bićete u stanju da vršite svoje zadatke ako potpuno onesposobite za saobraćaj puteve kojima neprijatelj prevozi svoje trupe. Najpre porušite puteve oko Straže. To rušenje izvršite na takvom mestu gde nije moguće zaobići put. Put porušite tako da bude sasvim izravnat sa nagibom zemljišta koje je na tome delu nagnuto prema Krki. Ne dozvolite nikakav saobraćaj. Ne gradite mostove preko prekopa. Meštani treba da koriste za saobraćaj poljske puteve, kolica ili neka sami prenose materijal. Mi treba da celokupni teren potpuno onesposobimo za prolaz bilo kakvih neprijateljskih motorizovanih jedinica.

Na mestima gde rušite puteve, pravite zaseke ili prekope, postavite uvek zasede sa namerom da uhvatite neprijatelja u vaše zasede, da ga iznenadite napadom i da ga uništite. Samo ako ga uništite, moći ćete da se ponovo slobodno krećete i imaćete manje napora. Ako neprijatelja samo oteramo ili odbijemo, on će ponovo da se vraća i da nam zadaje nov posao i nove borbe.

Kad budete prekopali ceste oko Straže, potražite podesno mesto oko Birčne Vasi za isti posao. Kad dovršite to, pomerajte se bliže Novom Mestu — najpre u jednom pravcu, a zatim u drugom. Tako ćete prodirati i sebi olakšavati izvršenje zadatka — sprečićete neprijatelju da se kreće iz Novog Mesta.

3. **Stab** bataljona treba da se nalazi kod četa. Rukovodioci treba lično da rukovode borbama i *svojim ličnim primerom da ulivaju hrabrost drugovima*. Kako je zima i loše vreme, treba naročito da pazite na to da borci dobiju što bolju hranu i da se preko noći, barem naizmenično, ugriju. U pogledu lakših uslova života i rada između rukovodilaca i drugih drugova boraca, ne sme postojati nikakva razlika. Uveče treba rano odvesti jedinice u kuće, postaviti odgovarajuće, ali ne preterano veliko obezbeđenje, a rano ujutro rasporediti se u zasedama radi prekopavanja i rušenja puteva.

4. U vaš bataljon uzmite drugove iz VI bataljona koji će se rasformirati, a drugove Zivka i Rastka iz Štaba bataljona

rasporedite u vašem bataljonu na rad i za borbu. Kad dođemo u dodir sa njihovim brigadama, poslaćemo ih tamo.

5. Izveštaj nam šalžite svakodnevno preko bataljona koji se nalazi u Podturnu — bataljon VOS-a. Izveštaji treba da budu kratki kako vas ne bismo opterećivali sa administracijom, pošto tražimo da se svi rukovodioci nalaze kod svojih jedinica u zasedama i borbi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zam. politkomesara: Zam. komandanta—generallajtnant:

BR. 79

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD 8 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU BATALJONA VOS-a ZA ZAPRECAVANJE PUTEVA I OBEZBEĐENJE SEKTORA PODTURN — PODSTENICE — ROG — CRMOŠNJICE¹

**GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE
8-XI-1943**

ŠTABU BATALJONA VOS²

Bataljon ima sledeće zadatke:

1. Treba da spreči svako kretanje neprijatelja putem od Dvora preko Podturna i Poljana do Crmošnjica i putem Podturn preko Podstenica do Zage Rog i putem Podhosta — Faberjev Križ. Na ovim pravcima treba da sprečite ne samo kretanje kamiona i oklopnih vozila, nego i upade neprijatelja kako ovim putevima, tako i na teritoriju koja se prostire oko komunikacija i na putu Podturn, Toplice, Podhosta.

¹ Kopija originala nalazi se u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² U vezi sa specijalnim zadatkom, tj. pitanjem borbe protiv narodnih neprijatelja, ujesen 1943 god. formiran je bataljon VOS-a, koji je bio pod neposrednom komandom Glavnog štaba NOV i PO Slovenije i bio izvršni organ Centralne komisije VOS-a. Reorganizacijom VOS-a, u februaru 1944 god., bataljon je postao jezgro za formiranje Prve slovenačke brigade KNOJ-a.

2. Bataljon treba da posveti glavnu pažnju centralnom delu teritorije i to na putu Podturn preko trećeg zavoja na **podstenice** i iz Podhoste preko Podturna — Poljane — do Starih Zaga. Zato treba da napadnete neprijatelja po svaku cenu čim se pojavi negde na tom području. Do sada je skoro svakog dana dolazila nemačka patrola na dva kamiona, ili, pak, na treći zavoj, gde se još nalazi naša municija, ili u Stare Zage, **Poljane** i Podturn, gde smatraju da ima naših magacina. Jedinice koje smo do sada držali na tom terenu pokazale su se **nesposobnim** da spreče Nemcima pljačkanje, zbog čega smo pozvali vaš elitni bataljon da obavi taj posao koji je od vrlo **velike** važnosti.

3. Svoje zadatke izvršite na sledeći način:

a) Neprijatelju postavite zasede na takvim mestima gde ćete ga moći iznenada napasti i potpuno uništiti njegovu vojsku i kamione.

b) Treba da porušite puteve na više mesta, tako da će biti zaista onemogućen saobraćaj sa motornim sredstvima. Isto tako, treba da napravite zaseke i prekope koji će takođe onemogućiti saobraćaj. Pobrinite se da nabavite mine i napravite minska polja. Minska polja treba da kontrolišete i da ih imate, prvenstveno na mestima gde se nalaze zasede i na taj način ćete još sigurnije uništiti neprijatelja. Za mine se obratite drugu Stanetu.³ Drug Gusti, koji se nalazi u radionicama u Starim Zagama, zna za njega. Mine će biti gotove u toku nekoliko dana. Komunikacije su već rušili i pravili na njima zaseke drugovi iz Cankarevog bataljona koji će posle vašeg dolaska otići iz Podturna na drugi sektor. Puteve porušite i napravite zaseke najpre na delu puta Podturn — treći zavoj — Podstenice i negde kod Podhoste i to na takvom mestu gde je nemoguće zaobići put s leve ili desne strane, kako bi se onemogućio prilaz iz Soteske prema Podhosti. Dalje, treba odmah da potpuno uništite mostove koji se nalaze između Meniške Vasi i Podhoste, most kod Podturna i most kod Soteske. Dosada se nekoliko puta desilo da su naši bili napadnuti i iznenađeni za vreme rada na komunikacijama, zbog čega su bili rastureni i nisu mogli da izvrše svoje zadatke. Vi treba da sprečite to na taj način što ćete uvek postaviti zasedu ispred drugova koji prekopavaju ili miniraju put.

Kad porušite i temeljito uništite te puteve i mostove, otpočnite sa radom na širem području — kako vam je to naređeno u prvoj tački. Na tome delu treba da onemogućite saobraćaj između Dvora i Soteske sa obe strane Krke. Tu je moguće

put potpuno onesposobiti. Zato ga treba otseći, tako da se čitav teren između Pleševice i reke Krke prosto nagne u reku Krku i onda neće ni straža moći da priđe. Na desnoj strani Krke nemojte praviti duboke zaseke nego potražite mesto gde se put može potpuno preseći i porušiti. Put između Crmošnjica i Poljana već je, verovatno, onesposobljen za saobraćaj. Na sektor oko Crmošnjica pozvaćemo ljudstvo iz vojne škole da poruši put Crmošnjice — Ribnik — Bukova Gorica. Ako ono ne bude moglo doći, onda ćete i taj zadatak vi izvršiti. Na tome delu već je rušila put Zelezničarska brigada, koja je, verovatno, već otišla sa toga mesta.⁴

c) Pazite da se pri tolikom radu i na tolikom prostranstvu bataljon ne rascepka na mnogo delova. Sve radove i zasede organizujte tako, da bataljon bude što više na okupu jer će tako biti sposoban da napadne i jačeg neprijatelja i temeljito ga razbije, kako je to bio slučaj sa vašim bataljonom kod Dragomlje Vasi, kod Suhora, gde je drug Albin⁵ sam ubio 9 Nemaca. Za razvijanje borbenosti i želje za uništavanjem neprijatelja treba da se brinete sami i izmislite sva sredstva koja će to pomoći. Treba da se pobrinete i za dobru hranu i, po mogućnosti, za topla prenoćišta u kojima bi se drugovi, barem naizmenično, mogli odmoriti.

4) Stab bataljona treba da se nalazi tamo gde se nalazi većina bataljona, tj. kod samih četa. Mišljenja smo da ćete biti u stanju da se toliko obezbedite da vas neprijatelj neće moći iznenaditi. Zbog toga vam kao prvo mesto određujemo Podturn, a dalje sami menjajte mesto ali nas prethodno uvek izvestite o vašoj nameri.

Šaljite nam izveštaje svakoga dana patrolom koju ćemo vam slati za vezu. Izveštaj treba da bude kratak, kako se ne bi imalo mnogo posla sa administracijom. Na taj način omogućeno vam je da svi budete stalno kod svojih jedinica te da lično rukovodite njima prilikom napada na neprijatelja i da ličnim primerom postignete najveći uspeh, kako je to bio slučaj i sa drugom Albinom, koji će se privremeno nalaziti na drugoj dužnosti.

Preko vas primaćemo i poštu iz drugih jedinica, zato je primajte i šaljite po našoj patroli za vezu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zam. politkomesara:

Zam. komandanta — generallajtnant:

**NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD
8. NOVEMBRA 1943. GOD. ŠTABU TREĆEG BATALJONA
UDARNE BRIGADE »TONE TOMŠIČ« ZA ZAPREČAVANJE
PUTEVA I OBEZBEĐENJE SEKTORA KOČEVJE — STARI
LOG — ZAGA ROG¹**

**GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE
8-XI-1943**

**ŠTABU III BATALJONA UDARNE BRIGADE
»TONE TOMŠIČ«**

Pošto smo uspostavili vezu sa jedinicom koja dolazi na vaš dosadašnji sektor, vaš bataljon treba da se premesti i primi druge zadatke.²

Vaši zadaci su sledeći:

1. Treba da sprečite svako prodiranje neprijatelja putem koji vodi iz Kočevja na Zagu Rog i putem koji vodi iz Kočevja preko Male Gore za Stari Log. Obustavite potpuno svaki saobraćaj motorizovanih kolona ili kretanje kolona na tim putevima. Sprečite i upade sporednim putevima prema Kočevskom Rogu ili iz Kočevskog Roga prema Kočevju.

2. Vaš zadatak sastoji se u tome da najpre porušite put koji vodi iz Kočevja prema Zagi Rog na dva, tri mesta, i, potom, put Kočevje — Stari Log, isto tako na dva, tri mesta. Put treba da bude temeljito porušen i mesto tako pogodno odabrano da se put uopšte neće moći zaobići kamionima. Istovremeno postavljajte zasede tako da jedan deo bude straža a drugi da prekopava cestu, ili prave zaseke. Neprijatelja pustite da upadne u vašu zasedu i onda otvorite na njega vatru i uništite ga. Brojni primeri drugih jedinica dokazali su da su naši neprijatelji, Nemci i belo-plavogardistički domobrani, doživljavali poraze zbog panike u svojim redovima, a što su naši koristili i nanosili im ogromne gubitke u ljudstvu, zaplenivši mnogo oružja, odeće, obuće i veće količine hrane.

3. Najpre porušite put na pogodnom mestu kod sela Zeljne, a zatim to isto napravite negde južno od sela Mala Gora. Zatim se vratite natrag, na Roški put, više u Rog, i po-

novo ga porušite. Isto to učinite na putu Stari Log. Približite se selima u okolini samog Kočevja, gde će vam biti lakše zadržati neprijatelja ako izvrši ispad iz Kočevja, i gde ćete moći pobiti njegove patrole i zadati mu strah da se više neće usuditi da izađe iz Kočevja i drugih uporišta u okolini Kočevja. Što ćete bliže biti selu, tim ćete lakše ishraniti svoje ljude koji treba da imaju u ovim hladnim i vlažnim danima što bolju hranu. Isto tako treba da budu drugovi preko noći u toplim prostorijama, da bi bili zdravi i sposobni za dnevne napore. Pritom pazite na obezbeđenje koje ne sme da bude preterano. Pazite da već uzoru budete u zasedama. Mesto zaseda menjajte da vas neprijatelj, kad bude vršio izviđanje, ne bi primetio i iznenadio.

4. Uspostavite vezu sa udarnom brigadom »Tone Tomšič«, odn. sa jedinicama koje se nalaze zapadno od Ribnice — Kočevja.

Izveštaje nam šalјite svakoga dana preko batalјona VOS-a koji se nalazi u Podturnu. Izveštaj neka bude kratak kako vas ne bi opterećivali sa administracijom, pošto rukovodstvo štaba i komandi četa treba da bude stalno kod svojih drugova u zasedama, odn. na položajima, da lično rukovodi borbama i daje primer borbenosti i hrabrosti. Danas je potrebno da se hrabrost i volja za uništavanjem neprijatelja što više razviju, da se kod boraca razvije polet za borbu i da svaka jedinica može posle kratkog vremena da javi o novim poredama i o novozaplenjenom oružju i materijalu. Čim budete spremni, odmah krenite na novo mesto i vršite svoje zadatke. Rukovodioci štaba, koji treba da budu svesni važnosti svojih zadataka, iz poznatih razloga, treba da su lično odgovorni za izvršenje ovih zadataka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zam. politkomesara:

Za komandanta generallajtnant;

**IZVEŠTAJ ŠTABA SEDMOG KORPUSA NOV I POJ OD 8
NOVEMBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLO-
VENIJE O STANJU I AKCIJAMA JEDINICA PETNAESTE
DIVIZIJE¹**

**STAB
VII KORPUSA N.O.V. I P.O.
JUGOSLAVIJE**
8 novembra 1943 godine.

**GLAVNOM ŠTABU N.O.V. I P.O. SLOVENIJE
I ŠTABU VII KORPUSA**

Na dan 7 ov. m. oko 18 časova stigao sam na Gorjance u Štab Gupčeve brigade, gde sam našao zam. komandanta XV divizije druga Maroka² i druga Leka,³ zam. komesara XV divizije.

Kada sam stigao, našao sam na ovom sektoru tri bataljona Gupčeve brigade i celu XV brigadu. Jedan deo snaga XV brigade nalazi se na Gorjanskoj cesti, a drugi deo prema Metlici. Snage Gupčeve brigade nalaze se prema Novom Mestu i Koštanjevcima. Ovde se nalazi i Štab diviziona XV divizije, koji ima četiri haubice ispravne i poslugu. Kod diviziona je politkomesar i zamenik komandanta artilerije XV divizije.

Marok i Leko nisu preduzeli dosada nikakvu akciju napada na neprijateljska uporišta. Mislili su da napadnu Stopiče i to noću 7/8 ov. mes. ali, pošto u Stopičama nema neprijatelja, to, naravno, napad nije ni izvršen.

Preduzeli smo sledeće:

Sa Štabom divizije, Štabom Gupčeve i XV brigade odlučili smo: da se noću 9/10 novembra izvrši napad i likvidira neprijateljsko uporište Metlika.⁴ Mislili smo o napadu na Novo Mesto u kome se prema zadnjim podacima nalazi oko 500 neprijateljskih vojnika. Za napad na Novo Mesto potrebno je angažovanje snaga sa obe strane reke Krke sa težištem od severne strane. Kako jedinice XV divizije još nisu dobro povezane. odnosno slaba je veza sa komandantom i politkomesarom,

¹ Original, pisan na srpskohrvatskom jeziku nalazi se u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Alojz Kolman

³ Aleksandar Marjanović

⁴ Napad nije preduzet, jer je noću 8/9 novembra 1943 god. neprijatelj evakuisao svoje snage iz Metlike (vidi dok. br. 84).

koji se na drugoj strani nalaze i kod sebe imaju Cankarevu i XII brigadu, to bi povezivanje oduzelo dosta vremena, kao i koncentracija snage sa obe strane. U svakom slučaju napad na Novo Mesto uslediće u najkraćem vremenu i to po likvidaciji Metlike i eventualno Črnomelja. Izdali smo naređenje Peru⁵ da noću 9/10 novembra izvrši jak fiktivan napad na Novo Mesto i pokuša da upadne u grad, da bi posadu u njemu vezao za sebe za vreme naših operacija u Beloj Krajini.

Pri napadu na Metliku, angažovaćemo XV i Gupčevu brigadu da izvrše obezbeđenje dobrim osiguranjima iz pravaca: Novo Mesto, Črnomelj, Karlovac i Žužemberk. Detaljnu zapovest dostavićemo vam.

Stanje neprijateljskih posada: Metlika: 20 Nemaca i 70 belogardista, nastanjeni u školi. Naoružani su sa oko 30 automata, 2—3 teška mitraljeza i neutvrđenim brojem puškomitraljeza. Teških oružja nemaju. Moral posade vrlo je slab i stalno traže pojačanja iz Novog Mesta. Novo Mesto: mali broj Nemaca i oko 500 belogardista. Naoružanje nam nije tačno poznato, ali ćemo ga uskoro utvrditi i poslati vam izveštaj. Moral te posade je slab. Črnomelj: oko 90 belogardista, naoružanje kao u Metlici, moral slab. Kostanjevica: oko 100 Nemaca i 100 belogardista. Drugih neprijateljskih posada na ovom sektoru nema.

Uspeh Gupčeve i XV brigade u borbama posle neprijateljske ofanzive:

Petnaesta brigada: 1. XI. u zasedi kod Bušinje Vasi uništila neprijateljski luksuzni auto i u njemu 1 oficira i 2 vojnika. Zaplenjeno: 1 automat, 1 pištolj i 1 puška. 5. XI. zaplenila i sklonila na sigurnom mestu jedan ispravan autobus, u kome se vozilo 8 neprijateljskih vojnika, od toga 6 belogardističkih organizatora, koje je Rupnik poslao iz Ljubljane da uspostave vlast u Beloj Krajini, 3 šofera i 1 dezertar iz XII brigade. Svi su streljani. 6. XI. napala i uništila dva teška automobila, u kojima je bilo 20 Nemaca i belogardista, od kojih je ubijeno 14, a šestorica su uspela pobeći. Tom prilikom je zaplenjen i 1 protivavionski mitraljez. 7. XI. napala i uništila na Gorjanskoj cesti dva kamiona i pobila 30—40 neprijateljskih vojnika koji su bili u njima.

Gupčeva brigada: 1. XI. napala jedan neprijateljski auto i pobila 5, a ranila 2 neprijatelja, te zarobila 1 belogardistu. 3. XI. jedna naša patrola upala u nemačku zasedu, ali je uspela da se izvuče i ubije 2 Nemca, a dva je ranila. 6. XI.

odbila neprijateljski napad kod Gaberja i tom prilikom zaple-
tla jednu pušku.

Art. divizion: Kod Sv. Ane (Mirna Peč) uništio dva
neprijateljska teretna automobila.

U spomenutim akcijama Gupčeva brigada imala je tri
mrtva; a XV brigada i Art. divizion nisu imali gubitaka.

Ove dve brigade, i pored toga što nisu napadale na po-
sade, dobro su se držale i postizale relativno dobre rezultate.
Moral kod boraca i komandnog kadra je vrlo dobar. Održali
smo posebno sastanak sa drugovima Marokom i Lekom, zatim
sa Štabom Gupčeve, XV brigade i Štabom artilerije. Preneli
smo im sve direktive, koje smo dobili od CK i Glavnoga štaba
i detaljno svaku stvar proradili i objasnili (u pogledu mobili-
zacije, dezerterstva, političkog rada u vojsci i na terenu, posta-
vili konkretne zadatke za ofanzivne operacije, pregledali ka-
drove, dali direktive kako da postupe sa onima koji su se
slabo držali).

Moral kod meštana je vrlo dobar, neprijateljska propa-
ganda slabo prodire, narodu je jasno pitanje domobrana i
ostalih izdajnika. Naše brigade redovno su u vezi sa terenskim
organizacijama, koje na ovom terenu dosta debro rade, preko
njih svakoga dana se stanovništvu dostavljaju radio vesti, leci
i drugi propagandni materijal.

Naredili smo i preduzeto je temeljito prekopavanje svih
cesta i miniranje.

Lično ćemo na ovom sektoru kontrolisati rad i rukovo-
đenje operacijama pri napadu na Metliku i na druge posade
koje budemo napadali.

Naredili smo Peru Popivodi i Jožetu Gabrovčanu⁶ da sa
snagama Cankareve brigade i XII brigade, koja se nalazi na
sektoru Trebelno, u vremenu našeg napada na Metliku, vrše
jak fiktivan napad na Novo Mesto. Posle toga obojica treba da
dođu na ovu stranu radi priprema za napad na Novo Mesto.
Iz pisma i naređenja, koje Pero šalje GuDčevoj brigadi, vidi se
da oni pojma nemaju šta treba da rade i da nemaju uopšte
pregled o rasporedu svojih jedinica. Napr.: u naređenju, koje
je danas poslao Gupčevoj brigadi, Pero zahteva da se ista pre-
baci na sektor Sela pri Sumberku i tamo samostalno dejstvuje,
pravi neke zasede i tome slično. Mislimo, da je krajnje vreme
da se sa njima stvar uredi. Mi ćemo sa svoje strane preduzeti
sve i sa Štabom XV divizije videti šta je ustvari, te Pero i

Jože pored tolikih direktiva i pismenih naređenja postupaju sasvim suprotno našim naređenjima.

Mi ćemo se nalaziti kod jedinica koje vrše napad na Metliku. Naređenja nam šalžite u Suhor.

Molimo da nam javite situaciju na ostalim sektorima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za politkomesara:
operativ, oficir:
Vinko Bon

Komandant:
Rajko Tanasković

BR. 82

IZVEŠTAJ POLITKOMESARA SEDMOG KORPUSA NOV I
POJ OD 8 NOVEMBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV
I PO SLOVENIJE O SITUACIJI U SUHOJ KRAJINI"

Položaj, 8-XI-1943

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS

Na položaju

Drugovi Stane,² Janez⁵ i ja stigli smo kroz Suhu Krajinu do Pleševice gde smo našli Četvrti bat. Cankareve brigade. Bataljon se odvojio od svoje brigade, kod koje se nalazio i Štab XVIII divizije, posle borbi na Ilovoj Gori.⁴ Bataljon nema nikakve veze sa drugim jedinicama. Stanje kod njega je vrlo dobro, gubitaka i ljudi u rashodu, skoro nema, a moral boraca je vrlo dobar.

Iako je bio odvojen od brigade i nije imao direktiva, bataljon je dobro radio. Održavao je mitinge u Ambrusu i Gradnecu. Odmah posle našeg dolaska, on je u svojoj skromnoj tehnici umnožio »Poročevalec« za vojsku i meštane. Prilažemo jedan primerak. Jedino što nije dobro obavio, to je pitanje

¹ Original, pisan mastilom, nalazi se u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

* Franc Rozman, komandant Glavnog štaba NOV i PO Slovenije, narodni heroj. Poginuo 7 novembra 1944 god. kod Crnomelja.

³ Boris Krajger

⁴ Vidi dok. br. 75.

mobilizacije. Po selima ima puno muškaraca koji se ne kriju ali ih nisu mobilisali.

Inače, vlada u Suhoj Krajini zanimljivo raspoloženje. U Ambrusu ljudi su na mitingu obećali da više nikad neće stupiti u belu gardu jer neće više da dožive Turjak.⁵ U Gradencu, koji je jako belogardističko selo, meštani su, prema izveštaju **narodnog** poslanika⁶ odlučili da više neće ići u belu gardu. **Uzrok** takvom stavu je Turjak, svetska situacija i, delimično, **nemačko** nasilje i zločini. Desilo se nekoliko slučajeva da su **netaktično** postupali prema našoj vojsci. Izgleda da su belogardisti postavili svoje poverenike po selima. Tako su u jednom selu zapitali partizansku patrolu da li su oni stari partizani ili **novomobilisani**. **Kad** su ovi odgovorili da su novomobilisani, onda su ih nagovorili da se jave u Žužemberk. Kod drugog su **našli** nekoliko stotina Rupnikovih letaka.

Drug Stane i Janez otišli su u pravcu Štaba XVIII divizije. Ja krećem sa ovim bataljonom u pravcu Trebelnog radi koncentracije snaga XV divizije za udar na ovoj strani Krke. Ako je stigao u vašu blizinu Drugi bat. Cankareve brigade, uputite ga prema Trebelnom.

Više i detaljnije sutra!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Prilažem izveštaj IV bat. brigade »Ivan Cankar«
o poslednjim borbama⁷ i »Poročevalec«

B o l k o"
politkom VII korpusa

Veoma je potrebno da se pošalju u Suhu Krajinu politički radnici jer raspoloženje naroda prema nama nije tako loše. Posle tih mitinga, mi smo još umnožili »Poročevalec« i predali nekoliko primeraka drugu Jošku⁹ (biv. komandantu Žužemberka).

⁵ Vidi tom VI, knj. 7, dok. br. 15, 21, 24 i 25.

⁶ Drugom polovinom septembra 1943 god. na celoj oslobođenoj teritoriji Slovenije i u jedinicama NOV I PO Slovenije održani su prvi izbori narodnih poslanika. Prvi zbor narodnih poslanika održan je u vremenu od 1 do 3 oktobra 1943 god. u Kočevju.

⁷ Vidi dok. br. 83.

⁸ Jože Brilej

⁹ Jože Jeršin

IZVEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG BATALJONA UDARNE BRIGADE »IVAN CANKAR« OD 8 NOVEMBRA 1943 GODINE DO 8. SEPTEMBRA 1943 GODINE¹

STAB
IV. BAT. V. SNOUBIC
Na položaju, 8-XI-1943

82

VOJNI* IZVEŠTAJ

Od kapitulacije Italije 8-IX-1943 do 8-XI-43.

12-IX-1943 naš bataljon je učestvovao u napadu na belogardističko uporište u zamku Boštanj. Posle izvršene blokade spomenutog zamka, bataljon je oko 15 časova izveo napad, otvarajući vatru iz dva teška minobacača i teških mitraljeza. Nakon jednočasovne vatre, neprijatelj je pozvan na predaju. Međutim, poziv nije prihvaćen, i borba se nastavila do mraka, kada je blokada pojačana sa položaja Zagradec, -gde se nalazio naš bataljon. Predzoru posada je uspela da se iz Zamka povuče u pravcu Turjaka preko položaja koje naš bataljon nije kontrolisao. Neprijatelj je ostavio na bojištu jednog mrtvog. Zaplenili smo veću količinu municije, 20 pušaka, jedan teški mitraljez i veću količinu namirnica koje smo predali privrednoj komisiji u Grosuplju.²

18-IX-1943 naš bataljon napao je belogardističko uporište Sv. Urh i Sv. Lenart kod Ljubljane. Neprijatelj je imao u toj akciji dva mrtva i nepoznat broj ranjenih. Zaplenjen je jedan pištolj sa municijom.

30-IX-1943 naš bataljon vršio je demonstrativni napad na nemačka uporišta sa druge strane granice Osredok i Javorje i blokirao posadu, tako da nije mogla stići u pomoć susednim uporištima, koja je u to vreme napadala naša brigada.³

U periodu od 1-X do 10-X-1943 naš bataljon je izvodio manje napade na neprijateljske patrole sa druge strane granice i vršio kontrolu između Save i granice. Tom prilikom zapalio je zamak Bogenšperk kod Litije i zaplenio dve puške i nešto municije.

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

Sem toga, zaplenjeno je mnogo namirnica koje su otpremljene na slobodnu teritoriju.

11-X-1943 jedna četa ovog bataljona učestvovala je u napadu na neprijateljsko uporište Kal pri Dolah. Ostale snage **korišćene** su za obezbeđenje topovske baterije. Četa, koja je učestvovala u napadu, zaplenila je jedan pištolj, dve puške i veću količinu municije, opreme i namirnica.⁴

Bataljon je istoga dana primio naređenje da krene sa dve čete u Št. Jurij, gde se nalazila žandarmerija. Bataljon je na putu od Kala prema Št. Juriju naišao na neprijateljsku patrolu od 4 čoveka, zarobio je i razoružao. Zaplenjene su tri puške i jedan automatski pištolj sa municijom. Neprijatelj se pred našim napadom povukao iz Št. Jurija. Prilikom pretresa našli smo dve puške, dva pištolja, dva motora, nekoliko stotina kom. municije i mnogo opreme i namirnica.

Bataljon je predveče dobio naređenje da kao pratnja i obezbeđenje topova krene sa brigadom u napad na mesto Radče. Na putu je naišao na neprijateljsku zasedu kod Zagradca. Prva četa, koja je dobila naređenje da zajedno sa ostalim bataljonima napada tu zasedu, napadala je sa prednje strane. Operativni oficir Prve čete približio se, posle puzanja od pola sata, u neposrednu blizinu zasede. Pošto je izvršio izviđanje, vratio se i ponovo pošao prema zasedi, vodeći sobom 4 druga bombaša. Kad su bombaši napali zasedu, pošla je u napad i ostala četa, te poterala u bekstvo neprijateljsku zasedu od 170 ljudi SS koji su bili poslani iz Koruške kao hitna pomoć. Zarobili smo jednog neprijateljskog vojnika sa oružjem. Tom prilikom je operativni oficir Prve čete spazio barjaktara kako beži, gađa ga i pogodio. Uzeo je pušku sa municijom i neprijateljsku zastavu dugačku 8 metara.

Drugog dana, 12-X-1943, bataljon je vodio borbe kod Šmilka i u okolini Zagozda, gde je neprijatelj prodirao u pravcu od Polšnika. Neprijatelj je imao velike gubitke koji se nisu mogli ustanoviti usled pošumljenog terena. Tom prilikom on je dva puta odbio napad belogardista i jedan napad oklopnog automobila.

19-X-1943 Nemci su pokušavali tri puta da prodru na naše položaje na Brezovom, ali su svaki put bili odbačeni natrag, na svoje položaje, uprkos artiljerijskoj i minobacačkoj vatri i vatri iz aviona na naše položaje. Izbačeno je iz stroja 15 neprijateljskih vojnika.

20-X-1943 neprijatelj je, uz podršku teškog oružja i svojim pojačanjem, ponovo pokušao da prodre na naše položaje.

* Vidi tom VI, knj. 7, dok. br. 124.

Jedan deo njegovih snaga uspeo je da se približi selu Brezovo, gde je bio odbijen, pretrpevši gubitke, i u panici se povukao. Iz stroja je izbačeno oko 20 neprijateljskih vojnika.⁵

22-X-1943 dve naše čete napale su neprijatelja na Homu. Napad nam nije uspeo zbog nadmoćnosti neprijatelja.

23-X-1943 neprijatelj je napadao naše položaje na Okrogu, Zaloku i Vrh. Neprijatelj je uspeo da dođe na naše položaje tek posle dvočasovne borbe, zahvaljujući svojoj nadmoćnosti u ljudstvu i teškom naoružanju. Neprijatelj je imao do 20 mrtvih i ranjenih.

25-X-1943 bataljon je tri sata vodio borbu sa neprijateljem na Veseloj Gori i odbio je sve napade. Predveče je neprijatelj dobio pojačanje u teškim oklopnim vozilima. Napustili smo položaje kad je počeo da pada mrak. Neprijatelj je imao preko 10 vojnika izbačenih iz stroja.

27-X-1943 bataljon je vodio borbu sa neprijateljem na Migolskoj Gori. Zadržali smo položaje čvrsto u svojim rukama uprkos nadmoćnosti neprijatelja koga su podržavala teška oruđa.⁶

31-X-1943 bataljon je vodio borbe zajedno sa brigadom na sektoru Znojile, M. i V. Crnelo, Mleščevo i Stranska Vas.⁷ Neprijatelj je prodirao od Ivančne Gorice, Gorenje Vasi i Krke. Naši položaji nalazili su se na samoj ivici šume. Neprijatelj, koji je prodirao prema našim položajima, propušten je na čistinu i na sam put Krka — Muljava — Ivančna Gorica. Kad se rasporedio na putu, bataljon je otvorio na njega jaku vatru. Neprijatelj je ostavio na bojištu 7 mrtvih, ali je uspeo da odnese sobom 14 ranjenih. Kad je neprijatelju stiglo pojačanje, jurišano je tri puta na naše položaje da bi odneo svoje mrtve, što smo mu uvek sprečili i naneli mu nove i osetne gubitke. Na bojištu je ostavio preko 14 mrtvih. Nismo uspeli da dođemo do mrtvih neprijateljskih vojnika jer je neprijatelju stiglo u prvi mrak pojačanje u oklopnim vozilima- Drugi i Treći bataljon i topovska baterija, koji su se nalazili u produženju našeg levog krila, napali su neprijateljsku kolonu od 300 ljudi sa komorom koja se kretala od Stične u Ivančnu Goricu sa dvojica oklopnih kola, više automobila i topovima. Na kolonu je otvorena jaka vatra iz svih teških bacača i iz tri topa. Neprijatelj je odmah počeo da se povlači u paničnom bekstvu iz Ivančne Gorice prema Stični i St. Vidu. Broj mrtvih neprijateljskih vojnika nije poznat, ali je velik.

1-X-1943 bataljon se zajedno sa brigadom i ranjenicima **odmorio** u šumi kod Ilove Gore. Za vreme odmaranja došla je neprijateljska kolona od većeg broja vojnika, u streljačkom stroju, do naših položaja. Iako nepripremljena na položajima, brigada se odmah snašla i otvorila jaku vatru na neprijatelja koji je u paničnom bekstvu ostavljao svoje mrtve na bojištu. **Zaplenjeno** je nešto pušaka, veća količina municije i postolje teškog mitraljeza. Neprijatelj je imao **preko** 30 vojnika izbačenih iz stroja.⁸

3-XI-1943 bataljon je palio zgrade u Selima pri Šumberku gde su ranije bili smešteni belogardisti i Talijani, dok je ostatak brigade vodio žestoke borbe na Ilovoj Gori i u okolini. Posle izviđanja, neprijatelj nije uspeo da ovlada našim položajima, pa je zato zatražio pomoć koja mu je stigla predveče. Iako je blokirao put Krka — Hočevje, Dobropolje — Grosuplje, — Luče — Krka i prodirao iz svih pravaca prema našim položajima, neprijatelj nije uspeo da ostvari svoju zamisao. Brigada se povukla na nove položaje, a neprijatelj je morao sledećeg dana, ne postignuvši uspeh, da se povuče na polazne tačke. Naš bataljon, koji se nalazio na položajima oko V. i M. Vrha, krenuo je za brigadom na nove položaje. Bataljon nije imao do danas većih borbi niti dodira sa neprijateljem.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jon*

Komandant:
Gerdovič¹*

⁸ Vidi dok. br. 96.

⁹ Ivan Picelj

i« Leopold Gerdovič, poginuo 27 septembra 1944 god. u Starom Trgu kod Loža.

**IZVEŠTAJ ŠTABA SEDMOG KORPUSA NOV I POJ OD 9
NOVEMBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLO-
VENIJE O PRIPREMI NAPADA NA NOVO MESTO¹**

**ŠTAB
VII KORPUSA N.O.V. I P.O.
JUGOSLAVIJE**

9 novembra 1943 godine

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. i P.O. SLOVENIJE

Kao što smo vam u poslednjem pismu javili, imali smo nameru, odnosno izvršili smo pripreme za napad na Metliku.² Prema planu, napad se morao izvršiti noću 9/10 ov. m. Za glavni napad bila su određena dva bataljona — jedan Gupčeve i jedan XV brigade. Pored toga, XV brigada bi služila kao osiguranje od Črnomelja a jednovremeno bi vršila demonstrativni napad na sam Črnomelj i sa ostalim snagama osiguravala bi se od strane Ozlja i Hrvatske. Snage Gupčeve brigade dale bi osiguranje od Novog Mesta i Kostanjevice preko Gorjanaca.

Brigade su bile sve na svojim mestima već 9 ov. m. u 12 časova i započele su da temeljito ruše ceste.

Mi smo krenuli ka jedinicama koje su bile određene da napadaju i na samom putu smo dobili izveštaj od XV brigade da je neprijatelj u panici napustio Metliku i Črnomelj još 9 ov. m. u 4 časa izjutra i otišao u pravcu Kočevja. Po -izjavi meštana, neprijatelj je iznenada napustio obe posade. Još ranije je kod njega vladala panika i demoralizacija. Naprimer: jedan Rupnikov oficir u Metlici govorio je kako su ih Nemci prevarili i ostavili na cedilu i da nikada nije bio u većoj životnoj opasnosti nego sada. Govorio je da se protiv partizana ne može niko boriti i tako dalje. U Metlici, kao i u Črnomelju, nalazilo se nekoliko Nemaca koji su još 8 ov. m. napustili posade i ostavili same belogardiste. Belogardisti su tražili pomoć iz Novog Mesta. Poslali su im dva kamiona vojnika koje je naša XV brigada na Gorjanačkoj cesti posle kratke borbe uništila. Nakon toga iz Novog Mesta su im odgovorili da se brane kako znadu i da oni ni sami nemaju dovoljno vojske. U Črnomelju i Metlici

ostavili su po jedan kvaran kamion koji se sa malo popravke mogu osposobiti.

Baš sada smo dobili izveštaj od obaveštajne službe da su Nemci i ustaše napustili Ozalj. Poslali smo naše jedinice da to provere, zatim unište hidrocentralu koja snabdeva Zagreb sa elektrikom, da zapale grad i razruše most, kao i da utvrđenja poruše i popale.³

Pošto se je situacija promenila zbog povlačenja neprijatelja iz Bele Krajine, mi smo odmah poslali druga Leka,⁴ polit, komesara XV divizije, na sektor m. Trebelno, sa zadatkom da uhvati vezu sa drugom Perom⁵ i Jožetom⁶ i pripreme napad na Novo Mesto, koji bi trebalo izvesti noću 10/11 ov. m. Leko je otišao sinoć, 8/9 ov. m., i danas se već nalazi kod Pera i Jožeta, — inače vezu imaju.

Raspored snaga na sektoru gde se ja nalazim je sledeći:-

Gupčeva brigada drži položaje prema Novom Mestu i Kostanjevici, sa zadatkom kopanja i uništavanja ceste koja vodi za Novo Mesto preko Gorjanaca i ceste koja vodi od Kostanjevice prema Novom Mestu. Ustvari, oni su taj rad otpočeli čim smo mi došli kod njih i dosada je dosta ceste porušeno. Dakle, rad nastavljaju.

XV brigada: Jedan bataljon se nalazi na komunikaciji Črnomelj, Kočevje, sa zadatkom prekopavanja cesta, postavljanja zaseda i pritiska na samo Kočevje. Jedan bataljon nalazi se oko Suhora i ruši Gorjanačku cestu. Treći bataljon je krenuo "prema Ozlju, sa zadatkom rušenja svih cesta koje vode od strane Hrvatske preko Kupe.

Artileriji smo izdali naređenje da plasira svoja oruđa prema Novom Mestu i spremi sve za gađanje. Takođe i Gupčeva brigada, pored rušenja cesta, ima zadatak da budno pazi na Novo Mesto i u slučaju da primeti da neprijatelj napušta grad — da ga, bez obzira na opšti plan, napadne.

Mi se momentano nalazimo kod XV brigade da lično prekontrolišemo situaciju i rad u Beloj Krajini. Sutra ćemo se prebaciti u Gaberje kod Gupčeve brigade i prisustvovaćemo napadu jedinica na ovoj strani.

Naše jedinice već se nalaze u Metlici i Črnomelju.

Moral kod meštana i kod naše vojske je na visini. Svakoga dana uhvate po nekog belogardistu. Juče je, naprimer, Gupčeva brigada uhvatila 6 ljudi iz Stopiča i Dolža koji su

³ Pošto neprijatelj nije bio evakuisao iz Ozlja, to i akcija nije izvedena.

⁴ Aleksandar Marjanović

⁵ Pero Popivoda

⁶ Jože Borštnar

pošli da se jave u Novo Mesto u domobrane, a koji su ranije bili aktivni belogardisti. Naredili smo da se svi streljaju pred strojem i o tome da se obaveste meštani i vojska.

Dezertiranje je kod ovih jedinica sasvim iščezlo. Streljanje dezertera pred strojem pozitivno je uticalo na našu vojsku.

Ishrana vojske je dobra, takođe je i odeća prilicno dobra, jedino je slaba obuća.

Zelezničarsku brigadu smo našli na Planini. Ona ima 200 ljudi. Izdali smo joj naređenje da odmah krene za Suhu Krajinu, ka XVIII diviziji, radi rasformiranja. Borbenost kod Gupčeve i XV brigade je vrlo dobra, naročito posle borbe na Gorjanačkoj cesti, gde su postigli dobre uspehe.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
s. odsutan

Komandant:
Rajko Tanasković

BR. 85

**IZVEŠTAJ ŠTABA DEVETE SLOVENAČKE NOB BRIGADE
OD 9 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU OSAMNAESTE DIVIZIJE
NOV I POJ O BORBAMA NA SEKTORU KOČEVSKA
REKA — MLAKA — MEDVEDJEK — JELENOV ZLEB¹**

**ŠTAB
IX NOB BRIGADE
XVIII DIVIZIJE
9 novembra 1943
Položaj**

ŠTABU XVIII DIVIZIJE NOV SLOVENIJE

Položaj

Šaljemo vam izveštaj o radu naše brigade od 26 oktobra o.g. do danas. Izveštaje do 26 oktobra slađ je zam. komandanta XVIII divizije drug Jovo.²

27-X-1943: Posle napada nemačke motorizovane kolone **na** naše položaje između Kočevske Reke — Koča — Mlake bili **smo** prinuđeni da se povučemo na nove položaje. I bataljon se povukao iznad sela Mlaka. II bataljon krenuo je u pravcu **Travne Gore** po naređenju zam. kom. XVIII divizije. III **bataljon** prebacio se sa položaja iznad Gotenice (istočno do sela) na položaje na putu Grčarice — Medvedjek (kod Goteniškog Vrha ispod kote 1142). IV bataljon ulogorio se u šumi 1000 m jugoistočno od sela Glažuta, pored puta Grčarice — Jelenov **Zleb**. Prva četa istog bataljona nalazila se toga dana severoistočno od sela Mlaka — kota 881, kuda se povukla zajedno sa delom Štaba brigade posle napada kod Koča.

28, 29 i 30 oktobar 1943: I bataljon nalazio se iznad sela Mlaka (stari položaj). II, III i IV bataljon skoncentrisali su se, pod rukovodstvom dela Štaba brigade, na položajima oko sela Glažuta. I bataljon obezbedio se od pravca Kočevska Reka — Gotenica — Grčarice, a III, II i IV bataljon prema Grčaricama i delimično prema Rakitnici. Na Medvedjeku nalazila se u to vreme XIV divizija sa Sercerovom brigadom koja je dala obezbeđenje prema Borovecu — Travi — Hribu — Loškom Potoku. Takođe je dala i jedan bataljon kao obezbeđenje prema Sodražici — Ribničkoj dolini — Rakitnici — bataljon se nalazio na Jelenovom Žlebu. Naši bataljoni i bataljoni Sercerove brigade imali su tih dana samo manje sukobe patrola. Manji delovi nemačke motorizacije i pešadije pokušavali su da prodru kroz položaj iznad Rakitnice, ali su bili odbijeni.³

31 oktobar 1943: I bataljon bio je ponovo napadnut od Nemaca na položajima oko Mlake. Bataljon je delimično uspeo da spase magacin životnih namirnica kod Koča. Neorijatelj je prodirao iz više pravaca, ali je bataljon uspeo da spretnim manevrisanjem izvuče vojsku iz neprijateljskih klešta. Bataljon nije imao gubitaka. Ostali bataljoni nisu imali težih borbi.

1 novembar 1943: Nemci i dalje napadaju I bataljon, koji se sretno izvlači. Nemci su prodrli na Medvedjek, ali se Sercerova brigada povukla bez borbe na sektor oko Jelenovog Zleba. Mi smo svoje bataljone prebacili sa jugoistočne strane Glažute na severozapadnu stranu da ne bi bili oštećeni od ostalih snaga na tom sektoru i zbog toga što smo se nalazili između dva puta kojima bi neprijateljska motorizacija mogla da operiše. Isturili smo kao obezbeđenje dve čete prema Grčaricama i jednu prema Medvedjeku. Zajedno sa Sercerovom brigadom postavili smo na putu Grčarice — Glažuta nagaznu minu koja je eksplodirala prilikom dolaska nemačkih tenkova. Dejstvo

mine nije nam dosada još tačno poznato. Jedinice Šercerove brigade istoga dana su vodile borbe oko Bele Stene. Tih dana smo radili u sporazumu sa Štabom XIV divizije. Od 28 oktobra do 2 novembra nismo imali vezu sa našim I bataljonom, niti sa zam. kom. XVIII divizije, jer je bio put Gotenica — Grčarice potpuno blokiran u oba pravca.

2 novembar 1943: I bataljon i dalje se nalazi na položajima između Mlake — Grčarica i Slovenske Vasi. Sa ostalim bataljonima povukli smo se za Šercerovom brigadom iz okoline Glažute na Travnu Goru. Na nove položaje stigli smo oko 16 časova. Stab XIV diviz. i Šercerova brigada probili su se još iste noći na svim komunikacijama oko Travne Gore [gde je neprijatelj] istog dana koncentrisao jače motorizovane, oklopne i pešadijske snage. Pošto je Stab XIV diviz. izjavio da se ne možemo probijati zajedno, nego da mi treba da se probijemo na drugom sektoru ili, pak, jednu noć kasnije, to smo odlučili da sačekamo do 3 novem, na istom sektoru.

3 novembar 1943: I bataljon vratio se posle završenih napada u selo Mlaka. U noći 2/3 nov. priključio nam se IV bataljon Ljubljanske brigade, koji je bio razbijen u logoru iznad puta Sodražica — Mali Log za vreme kuvanja večere. Takođe je bio napadnut i Artileriski divizion XVIII divizije (topove su već ranije maskirali). Te snage rasporedili smo na sledećim položajima: Ljubljanski bataljon kod kote 1008, jugozapadno od sela Lenček. Desno se na njega nadovezuje naš III bataljon koji zauzima položaj severno od Lenčeka — kota 923, a sa desne strane je u dodiru sa našim II bataljonom, koji smo poslali na Ostri Vrh. II bataljon je na desnoj strani povezan sa našim IV bataljonom, koji je trebao da zauzme položaj iznad Jelenovog Zleba. Stab brigade nalazio se ujutro kod III bataljona. Ali naše jedinice bile su iznenađene jer su Nemci zaposeli naše položaje pre nego što su naši stigli do njih. Svoje određene položaje zauzeo je jedino III bataljon. Bataljon Ljubljanske brigade bio je razbijen još pre podne, tako da se sada kod nas nalazi još jedna četa koja se odmah priključila našem III bataljonu; II i IV bataljon zaposeli su položaje iznad Jelenovog Zleba (otprilike kota 977—957). III bataljon povlačio se prema jugoistoku. Mnoge neprijateljske kolone prodirale su neverovatno brzo i veoma energično. Do Jelenovog Zleba i Lenčeka prodrla je i njihova motorizacija. Posle podne poslali smo IV bataljon na put Jelenov Zleb — Mali Log, sa zadatkom da prikupi sve podatke o neprijatelju na samom putu, o njegovim namerama itd., i da nam pripremi teren gde bi čitava brigada, zajedno sa delom Ljubljanske i Art. divizionu, mogla da se

probije iz obruča. Položaj IV bataljona morao je da drži neko vreme II bataljon. U međuvremenu neprijatelj je krišom prodro između položaja jedne i druge čete II bataljona pred našu glavninu, ali nije uspeo u svojoj nameri, jer smo se pravovremeno povukli za nekoliko stotina metara. Predveče smo bili prinudeni da maskiramo čitavu komoru. Hranu smo nosili sami. Teško naoružanje smo posakrivali već ranije. U noći 3/4 novembra probili smo se sa IV i III bataljonom, delom Ljubljanske brigade i [Art.] divizionu preko puta Jelenov Žleb — M. Log do ispod kote 1193. Preko puta Čabar — Podpreska — Mali Log nismo mogli da se probijemo, jer je bio čitav put dobro blokiran motorizacijom i pešadijom. Otud smo se vratili i uzoru stigli na Veliki Vrh, severno od Podpreske. II bataljon, koji je zaostao na već ranije spomenutom položaju, nije stigao za nama.

4 novembar 1943: Sa I bataljonom nismo imali vezu. On se nalazio u Mlaki. Bez promene. Vezu nismo imali ni sa II bataljonom, koji se, zbog nemogućnosti probija preko puta Čabar—Mali Log, već je bila zora, nalazio se na Mošnevecu, gde su ga ponovo napali Nemci i prinudili da se tokom dana povuče prema selu Bela Voda. Sa ostalim delovima povukli smo se dalje prema Goteničkom Vrh, gde smo se ulogorili i ostali do 6 o.m. Naš II bataljon bio je u toku noći 4/5 novembra ponovo opkoljen. On se podelio na tri grupe i odredio zbornu mesto na Smuki ili Toploj Rebri. Tim postupkom Stab II bataljona napravio je grešku koju je priznao prilikom saslušanja u našem Štabu. Delove tog bataljona (otprilike preko 80 ljudi) doduše, smo, već prikupili. Poslali smo patrole u više pravaca da prikupe bataljon ali u tome nećemo odmah uspeti jer su neki partizani i rukovodioci nastavili put preko Smuke i Tople Rebri dalje prema Dolenjskoj.

U noći 6/7 novembra prebacili smo se sa III bataljonom na sektor Mlake. IV bataljon krenuo je iste noći na sektor Glazuta — Jelenov Zleb, sa zadatkom da tamo skupi preostalu komoru i oružje (teško), koje su naše jedinice maskirale. I bataljon poslali smo na sektor D. i G. Briga, sa zadatkom da napada neorijateljske patrole na putu Stalcarji — Brod i Stalcarji — Kočevska Reka. II bataljon uputili smo na sektor Skrilj — Muha Vas — Turkova Draga, sa zadatkom da odmah skupi sve svoje ljude i napadne neprijateljske patrole na putu Kočevje — Predgrad i Stalcarji — Brod. IV bataljon imao je, sem toga, zadatak da napada neprijateljske patrole na putu Rakitnica — Gotenica i Cabar — Sodražica, a III bataljon da napada patrole na putu Rakitnica — Gotenica — Kočevska

Reka — Stalcarji. Patrola I bataljona napala je 7 o.m. nemački automobil na putu Grčarice — Gotenica i oštetila ga.

Još u borbama kod Broda na Kupi nestao je zam. komandanta naše brigade drug Robek.⁴ Vratio se posle 15 dana. Već smo ga bili proglasili mrtvim. Pao je u ruke Njemcima, ali im je pobjegao. Vratilo se još dosta drugova koje je bio neprijatelj zarobio, pa su mu pobjegli.

Komandant naše brigade drug Mile,⁵ koji je bio ranjen kod Koča, već se vratio iz bolnice i vrši svoj posao.

Kod Grčarica je poginuo sanitetski referent brigade.⁶ Dobili smo novog lekara — druga Jožu Benigara, koga nam je dodelio sanitetski referent pri Glavnom štabu NOV i POS.

U tim borbama smo još izgubili: operativnog oficira I bataljona, koji je nestao; komandanta II bataljona, teško ranjen; komesara II bataljona, poginuo; zamenika komandanta III bataljona, nestao; zam. komandanta IV bataljona, zarobljen od Nemaca, i više drugova iz četnog i nižeg komandnog kadra.

Iz Glavnog štaba NOV i PO Slovenije dobili smo pored lekara još i 40 drugova. Među njima nalazi se nekoliko drugova koje ćemo rasporediti kao vodnike, delegate vodova, zam. komandira i zam. politkomesara četa. Među njima je i drug Lojze⁷, koji je bio pom. obaveštajca Gl. štaba. Njega smo privremeno postavili za politkomesara II bataljona.

Za komandanta II bataljona privremeno smo postavili druga Harija⁸, komandira iz Tomšičeve brigade, koji se vratio iz bolnice u našu brigadu.

Pošto je II bataljon najviše oslabio, poslali smo privremeno u njegov Stab zam. komandanta naše brigade druga Robeka.

Na Travnoj Gori priključilo nam se ljudstvo Ribničko — velikolaškog područja. Prema naredbi Glavnog štaba NOV i POS, moramo ih mobilisati i uključiti u naše redove. Ribnički bataljon broji 100 ljudi. Izdali smo naređenje da nam se priključi, ali on to nije učinio. On je bio sa našom brigadom samo kad se trebalo probijati iz nemačkih klešta, a sada se odvojio. Izveštavamo vas da ćemo ih mobilisati i rasporediti po našim bataljonima. U našoj brigadi nalazi se nekoliko partizana i rukovodilaca iz Tomšičeve i Sercerove brigade. Prvom prilikom poslaćemo ih u njihove jedinice.

¹ Vinko Robek

⁵ Mile Cubrić

* Dr. Dušan Mravljak

⁷ Lojze Nusdorfer

⁸ Andrej Jakopič. Poginuo ujesen 1944 god. prilikom napada na zamak Poganeč kod Litije.

Neprijatelj se povukao sa našeg sektora. On još patrolira po glavnim drumovima — samo manjim motorizovanim jedinicama koje ćemo početi, kako se već iz gore izloženog vidi, energično napadati. On još drži manju posadu u Brodu na Kupi, ali se izgleda, i otud povukao, mada još nismo dobili tačan izveštaj od bataljona koji se nalazi tamo. Na putu Brod — Kočevje nema nigde posada. U Kočevju nalazi se oko 100 gestapovaca i 600 ljudi bele i plave garde. Detaljniji izveštaj u vezi s tim poslaće Obaveštajni centar brigade.

Sadašnje brojno stanje brigade iznosi oko 500 ljudi. U najskorije vreme stići će nam još priličan broj jer stalno dolaze oni koji su se na bilo koji način izgubili iz svojih jedinica. Još ne znamo tačno koliko smo imali gubitaka u borbama oko Broda i dalje, ali računamo da smo imali preko 100 mrtvih i ranjenih boraca i rukovodilaca.

Borbeni duh brigade je slab. Nemci i njihovi pajdaši poslužili su se u borbama protiv nas, u poslednje vreme, svim mogućim sredstvima i lukavstvima (preobučeni kao partizani, itd.). Sav komandni kadar i kadar političkih komesara je mlad i nedovoljno izgrađen, bilo u vojničkom, bilo u političkom pogledu. Najviše gubitaka i teškoća pretrpeli smo upravo zbog toga.

Streljali smo nekoliko izrazitih paničara, sabotera i dezertera. Kaznu smo javno izvršili pred svim partizanima.

Ishrana trenutno zadovoljava, ali će nam u najskorije vreme u magacinu nestati životnih namirnica. Sada tražimo način kako ćemo ishraniti našu vojsku kad budu zalihe, koje je ovde ostavila italijanska vojska, nestale. Molimo da nam pošaljete, u vezi s ovim, uputstva šta da radimo.

Još mnogo teže pitanje od ishrane pretstavlja pitanje snabdevanja vojske obućom i odećom. Imamo mnogo partizana i rukovodilaca koji su bosí ili idu po snegu nogama uvijenim u džakove i krpe. Raspitivali smo gde bi mogli da nabavimo cipele, ali dosada u tome nismo uspeli. Videli smo da su u Sercerovoj brigadi dobili veću količinu cipela i odeće. Odlučili smo da meštanima oduzmemo vojnu odeću i cipele gde naiđemo na to.

Primili smo vaš dopis 29 oktobra o.g. br. 605 i 586. Oružje koje tražite — poslaćemo kad uspostavimo bolje i sigurnije veze.

Javljam da nismo mogli da ustanovimo ko ima veš drug. Ane Brence iz Ustja 57, ako ga uopšte neko ima. Iz tog razloga veš ne možemo da vratimo.

U vezi s vašim dopisom br. 292 od 20 okt. o.g., izveštavamo vas da spomenute drugove dosada u brigadi nismo našli. Ako uspemo kasnije, mi ćemo vas odmah izvestiti.

Zeleti bi da što pre primimo od vašeg Štaba direktive za dalji rad brigade, pošto već dugo nemamo vezu.

Za čitavo vreme nismo primili ni literaturu, ni radio vesti.

Molimo da nam dodelite čoveka koji će biti u našoj brigadi odgovoran za kulturno-propagandni rad, pošto sada ne raspolazemo ni s kim koji bi bio sposoban za to, a da nema neki drugi važan posao.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Franci'

t
Komandant:

BR. 86

IZVEŠTAJ ŠTABA SEDAMNAESTE SLOVENACKE NO BRIGADE OD 9 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU DVADESET SEDME DIVIZIJE — GORIŠKE O NAPADU NA LOČNIK*

**STAB XVII SNOUB
XXVII DIVIZIJE NOV I POS**

Na položaju, 9-11-1943

Sadržaj: Dnevni izveštaj

ŠTABU XXVII DIVIZIJE »GORIŠKE«

Položaj

I bataljon:

U bataljonu se vrši pojedinačna obuka. On je organizovao miting u selu Višnjevnik.

Učešće na mitingu nije bilo naročito veliko jer je bio radni dan, pa se mnogo meštana nalazilo na poslu. Ipak je cela priredba protekla u dobrom raspoloženju i uspeh je bio, svakako, zado-

⁹ Franc Kolar

voljavajući. Bataljon je držao jednu zasedu na Vrhoviju. Pošto nije stupila u dodir sa neprijateljem, ona se vratila. Druga zaseda (II četa I bataljona) imala je nameru da uništi neprijateljske patrole koje kontrolišu put između Rutarja i Neble. Na položaj iznad puta koji je udaljen 1 km od barutane stigli su u 5 časova. Neprijatelj je dva sata gađao našu patrolu iz mitraljeza i bacača. Kako je otstojanje bilo suviše veliko, naši ih nisu mogli videti i gađati. Neprijatelj se nije kretao drumom tokom celog dana. Vođa patrole sumnja da je zaseda bila izdata, jer je neprijatelj tačno znao za njen položaj. Ranjenih i mrtvih nema. Zaseda se vratila u bataljon u 18 časova.

Dva druga iz I bataljona bila su pred vojnim sudom XVII brigade čije se greške mogu videti iz izveštaja koji prilažemo.

II bataljon:

Bataljon je poslao četvu preko Soče u vezi sa naređenjem Štaba divizije. II vod I čete je u noći 8/9 izvršio akciju u selu Ločnik pod komandom druga Vinka (borca). Oni su u brzom napadu zauzeli kasarnu, razoružali i zarobili 9 talijanskih žandarova, od kojih je jedan dobrovoljno ostao kod nas. Ostale smo pustili da idu kućama. Zaplenjeno je 8 pušaka, tri pištolja, jedan automat, 50 bombi, 3 sanduka municije i razna odeća.

III bataljon:

Bataljon je izvršio pokret. Detaljnije vesti nismo još primili.

IV bataljon:

Bataljon je isto tako izvršio pokret.

Šaljemo vam brojno stanje brigade, oružja i municije.

Štab brigade održao je danas konferenciju sa štabovima I i III bataljona, na kojoj se diskutovalo o aktuelnim problemima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Nikita

Komandant:
Voloda®

**NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD
10 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU SEDMOG KORPUSA NOV
I POJ ZA PREDUZIMANJE AKCIJE PROTIV NEPRIJATE-
LJA U DOLINI REKE KRKE¹**

**GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE
10-XI-1943**

ŠTABU VII KORPUSA

Od vas nismo primili nikakve vesti o akcijama koje ste dosada izvršili na severnim padinama Gorjanaca, odn. u dolini Krke, o broju ubijenih neprijatelja, niti o zadobijenom plenu.⁸

Današnja opšta situacija slična je onoj od pre tri dana. Ona je vrlo povoljna za nas. Neprijatelj je prinuđen da drži samo ograničen broj uporišta. U čitavoj Beloj Krajini nema neprijatelja. Kao što vam je poznato, neprijatelj pokušava da što pre izvrši mobilizaciju i poveća broj domobrana.

Najnužnije je da vi, sa svim raspoloživim snagama koje se nalaze na vašem neposrednom području, izvršite napad na jedno od uporišta koje vam izgleda najpovoljnije, najbliže glavnini vaših snaga i najlakše za zauzimanje. To uporište je verovatno jedno od mesta koja leže u dolini Krke, računajući i padine Gorjanaca.³ Potrebna je brzina koja će pomoći da brzo zauzmete uporište i uništite neprijatelja koji se nalazi u njemu. Potrebne su nam pobeđe koje će nam omogućiti da i druge jedinice odmah pođu u napade. Drug komandant i drug politkomesar našeg štaba nalaze se sa istim zadatkom u severnom delu pokrajine.

Prilikom napada pazite:

1. da izvršite dovoljno jake koncentracije snaga,
2. da upotrebite pravilno i u što većoj meri naše teško naoružanje,
3. da što bolje iznenadite neprijatelja,
4. da se sigurno obezbedite pred neprijateljskim pojačanjem i njegovim tenkovskim jedinicama i da ne doživite izne-

¹ Kopija originala nalazi se u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Vidi dok. br. 81.

³ Štab Sedmog korpusa već je ranije bio odlučio da izvede napad na Novo Mesto (vidi dok. br. 84).

nadenje, niti da primete naše zadatke koje borci ne bi bili u stanju da izvrše. Raspolažemo sa podacima da je moral naših boraca na vašem području dobar, pa ga treba sa uspesima još više podići. Lično prisustvujte i rukovodite operacijom kako bi uspeh bio siguran. Naši drugovi iz CK raspituju se svakog časa kakve ste uspehe dosada postigli.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zam. politikomesara: Zam. komandanta — general-lajtnant:

BR. 88

**IZVEŠTAJ ŠTABA ARTILERIJE PETNAESTE DIVIZIJE
NOV I POJ O AKTIVNOSTI SVOJIH JEDINICA U VREME-
NU OD 21 OKTOBRA DO 10 NOVEMBRA 1943 GODINE¹**

**STAB ARTILERIJE XV DIVIZIJE
NOV I POS
PROPAGANDNI OTSEK
Položaj, 10-XI-1943**

**ŠTABU XV DIVIZIJE NOV i POS
(Propagandni otek)**

Položaj

Smatramo da niste primili u poslednje vreme naše izveštaje, zbog čega vam šaljem celokupan izveštaj o akcijama artilerije XV divizije i pokretima od 21 oktobra 1943 do današnjeg dana, kako sledi:

21. X. 43

I divizion je izvršio pokret sa sektora Kostanjevice preko Gorjanaca.

II divizion je izvršio pokret iz Gorenje Vasi pri Šmarjeti prema Trškoj Gori.

22. X. 43

I divizion je u opštini Radatovići vršio predaju konja građanstvu na određene reverse.

II divizion zauzeo je položaje od Hmeljnika do Trške Gore. Naše jedinice su u toku noći izvele napad na Mačkovec, i u svitanje ga obustavile, s tim što su se povukle natrag, na Tršku Goru, i poslale izvidnice u pravcu Novog Mesta. Jake jedinice Nemaca počele su da napadaju oko 9,30 čas. pre podne naše položaje na Trškoj Gori. II divizion davao je snažan otpor, iako je imao slabe snage, tokom celog dana i tek se predveče povukao sa položaja. Prema podacima koje smo primili od tamošnjih terenaca, Nemci su imali toga dana na Trškoj Gori 19 mrtvih i 25 ranjenih. Gubici II divizona iznosili su 3 mrtva i 4 ranjena i nekoliko nestalih, od kojih su se neki kasnije opet uključili u jedinicu, a neki dezertirali.

23-X-43 I divizion vršio je pokret tokom cele noći u Sošice i Gorenju Vas.

II divizion promenio je položaj u okolini Stravberka.
24-X-43 I divizion stigao je u 16 časova na položaje i držao ih do 20 časova. Zatim je krenuo dalje da bi prešao put, što mu nije uspelo.

II divizion držao je položaj kod Stravberka i pridružio se IV bat. UB »Matija Gubec«.

25-X-43 I divizion je, posle neuspelog prelaženja puta, krenuo natrag i nakon marša, koji je trajao ceo dan, stigao u 20 časova u Geru u blizini Gaja.

II divizion zaposeo je nove položaje na liniji Daljni Vrh — Hudo do blizu Novog Mesta. U toku noći izvršio je demonstrativni napad na Novo Mesto, Mačkovec i Bršljin. On je spustio željezničkom prugom sedam vagona sa teškim granatama između odbijača. Uspeh poduhvata nije poznat. Nemci su u toj borbi pružali snažan otpor vatrom iz 2 bacača, mitraljeza i pušaka. Napad je trajao do 5 časova ujutru, posle čega se većina jedinice vratila natrag, na polazne položaje, dok je jedna četa IV bataljona UB »Matija Gubec« ostala na položaju sa protivtenkovskim topom.

26-X-43 I divizion vršio je obezbeđenje u Gori i politički se radilo.

II divizion: Nemci su na sektoru toga divizona već oko 6 časova prodrli iz Novog Mesta u pravcu Mirne Peči; najpre su gađali minska polja, a zatim postavili preko napravljenih prekopa na putu pontone za prelaz. Naše jedinice su tom prilikom uništile nemački kamion vatrom iz teškog bacača. Poginulo je petnaest Nemaca. Dva nemačka automobila naišla su na mine i bila su uništena.

- 27-X-43 I divizion raspoređivao ljudstvo u Sekulićima i Gaju i obezbeđivao sa zasedama pravac prema Sošicama. Usto se i politički radilo. II divizion prebacio se na položaje na Golobinjek, Daljni Vrh, Hudo, Osredek, Goriška Vas, te otud slao i zasede prema Kačjoj Ridi, gde je zaseda IV bat. UB »Matija Gubec« uništila istoga dana jedan motocikl i jedan kamion. Oružje nije bilo moguće pokupiti zbog toga što se neprijatelj nalazio u blizini.
- 28-X-43 I divizion ustanovio je, pomoću patrola, da se nemačke jedinice povlače i kreću u pravcu Novog Mesta i Kočevja. II divizion držao je toga dana stare položaje. IV bataljon UB »Matija Gubec« ipak se prebacio sa svog položaja u Goriškoj Vasi na padine Ostrog Vrha. Jaka nemačka jedinica napala je toga dana položaje II divizona na Osredeku, gde je bilo oko 30 drugova. Drugi divizion držao je svoj položaj i pružao otpor sat i četvrt i zatim se zbog nadmoćnosti neprijatelja, bilo ih je oko 200 ljudi, prebacio na položaj — na padine Ostrog Vrha, gde se nalazio IV bat. UB »Matija Gubec«, koji se već ranije povukao na to mesto, kao i XII brigada. Nemci su u borbi na Osredeku imali jednog mrtvog, četiri teško i dosta lakše ranjenih. Naši gubici: jedan mrtav i dva ranjena. Istoga dana, oko 13,30 č. Nemci su ponovo napali naše položaje na padini Ostrog Vrha, ali su u oštroj borbi uz velike gubitke bili odbijeni. Prema izjavama meštana, oni su imali oko 30 mrtvih i veći broj ranjenih. Predveče je II divizion otišao dalje preko Ostrog Vrha, pod vatrom iz neprijateljskih bacača i topovskih granata. U ovoj vatri bio je ranjen jedan naš drug.
- 29-X-43 I divizion je ustanovio da se na svim komunikacijama u pravcu Novog Mesta kreću ogromne mase neprijatelja. Vršeno obezbeđivanje i politički se radilo. II divizion zaposeo je uzoru položaje na Brezovoj Rebri. Pre podne napala ga je veća nemačka patrola. Neprijatelj je imao gubitke, čiji se broj nije mogao ustanoviti. Mi smo imali jednog mrtvog. Naša jedinica prinudila je Nemce na bekstvo. II divizion izvršio je uveče pokret i prešao prugu i put.
- 30-X-43 I divizion vršio obezbeđenje u pravcu Sošica i održavao vezu sa XV brigadom. Vršena vojna vežba, stražarska služba i politički rad. II divizion zaposeo je toga dana položaje u selu Cerovec, sa zadatkom da postavlja zasede na glavnom

- drumu Novo Mesto — Trebnje i Novo Mesto — Kronovo.
- IV bat. UB »Matija Gubec« držao položaje na sektoru Ajdovec i vršio obezbeđenje.
- 31-X-43 I divizion isto kao 30 oktobra.
II divizion prebacio se sa svog položaja u Cerovecu u Brezje sa ranijim zadatkom.
IV bat. UB »Matija Gubec« drži stare položaje sa istim zadatkom.
- 1-XI-43 I divizion drži stare položaje sa istim zadatkom.
II divizion slao zasedu na glavni drum Trebnje — Novo Mesto i Kronovo — Novo Mesto.
IV bat. UB »Matija Gubec« drži iste položaje sa istim zadatkom.
- 2-XI-43 I divizion drži stare položaje sa istim zadatkom.
II divizion opet slao zasede na oba glavna puta koji vode ka Novom Mestu. Zbog gustog saobraćaja nije bilo moguće da se izvrši napad na neprijateljska vozila.
IV bat. UB »Matija Gubec« prebacio se u večernjim časovima sa položaja na sektoru Ajdovec u Radnu Vas, sa zadatkom da obezbedi pravac prema Trebnju.
- 3-XI-43 I divizion drži stare položaje i vrši isti zadatak.
II divizion opet slao dve zasede na oba glavna puta koji vode prema Novom Mestu. Zbog gustog saobraćaja onemogućen je napad na neprijateljska vozila. U jedinici je vršena vojna obuka i politički se radilo.
- 4-XI-43 I divizion drži stare položaje i vrši isti zadatak.
II divizion postavio je zasedu ispod Sv. Ane na glavnom drumu. Ona je otvorila oštru mitraljesku vatru na 2 kamiona koja su se zaustavila. Oružje nije bilo moguće pokupiti pošto je u tom trenutku naišlo dosta drugih kamiona u pratnji oklopnih kola.
IV bat. UB »Matija Gubec« postavio je zasedu na sektoru Novo Mesto — Trebnje koja, zbog jakog saobraćaja, nije izvršila napad.
- 5-XI-43 I divizion drži stari položaj sa istim zadatkom.
II divizion postavio je zasedu kod Sempetera. Ona je napala teretni automobil koji je išao u pravcu Novo Mesto — Kronovo. Napad nije uspeo pošto su odmah za njim stigla oklopna kola sa drugim automobilima. U jedinici se politički radilo i izvodila vojna obuka.
IV. bat. UB. »Matija Gubec« postavio je zasedu između Radine i Mirne na glavnom drumu. Zaseda je uništila luksuzni automobil ali je u tom trenutku

naišlo pozadi više kamiona u pratnji oklopnih kola, koja su otvorila jaku vatru na zasedu, tako da je ona morala da se povuče. Bataljon je toga dana organizovao manji miting za meštane. Na političkom času raspravljalo se o slabosti nemačke vojske.

g_XI-43 I divizion drži iste položaje i vrši ranije spomenuti zadatak. II divizion postavio je zasedu ispod Sv. Ane. Ona je otvorila vatru na poslednja tri kamiona — a bilo ih je sedam u koloni. Jedan je automobil oštećen ostao u jarku. Nemci su, da bi zaštitili automobile, otvorili na našu zasedu jaku vatru, tako da nije bilo moguće misliti na napad nego je zaseda morala da se povuče. U divizionu vršena vojna obuka i politički se radilo.

7-XI-43 I divizion drži iste položaje sa istim zadatkom. II divizion postavio je zasedu kod Kačje Ride na glavnom drumu. Ona je napala automobil koji je išao prema Novom Mestu. Automobil je bio oštećen i zaustavio se. Poginula su dva nemačka podoficira. Naši su zaplenili raznu odeću i drugi materijal. Potom su automobil zapalili. Posle podne održana je u II divizionu proslava povodom Oktobarske revolucije, a uveče miting za meštane. I proslava i miting su dobro uspeli.

IV bat. UB »Matija Gubec« postavio je zasedu na deonici Mirna — Trebnje. Ona je oko 9 časova otvorila vatru na nemačku auto-kolonu. U jednom luksuznom automobilu poginula su 4 Nemca. Žrtve u ostalim automobilima nismo mogli da ustanovimo, jer je sa druge strane stigla druga nemačka kolona. Posle toga bila je postavljena nova zaseda koja je otvorila vatru na novu nemačku kolonu. Neprijatelj je imao gubitke ali njihov broj nismo mogli da ustanovimo usled velikog broja automobila i oštre vatre koju je neprijatelj otvorio na nas.

Posle podne je u bataljonu održana proslava povodom Oktobarske revolucije. Ista je dobro uspela.

8-XI-43 I divizion i dalje drži iste položaje sa istim zadatkom. II divizion postavio je zasedu na glavnom drumu prema Ponikvama. Pošto je jedinica u zasedi uzalud čekala da naiđe neko neprijateljsko vozilo, koje nije došlo ni sa koje strane, ona je izašla iz zasede i otišla radi izviđanja u selo Ponikve, ali ni tu nije naišla na neprijatelja. U jedinici je vršena vojna obuka i politički se radilo.

- IV bat. UB »Matija Gubec« postavio je zasedu na glavnom drumu ali se tu nije desilo ništa značajno, u jedinici je vršena vojna obuka i politički se rnilo.
- 9-XI-43 I divizion drži iste položaje sa istim zadatkom. II divizion prekopava glavni drum od Novog Mesta do Nemške Vasi i od Nemške Vasi do Češnjica, te na istom postavlja zasede.
- IV bat. UB »Matija Gubec« postavio je zasedu na glavnom puiu, koja je kod Kačje Ride napala i uništila jedan nemački kamion. Jedan Nemač je poginuo, a 2 su ranjena, ali su pobjegli. Zaplenjeno je: 1 puškomitraljez, »breda«, 1 talijanska puška, 3 šatorska krila, 2 čebeta, 2 tenka benzina, 1 gasmaska, i I nemačka kabanica, 1 bluza, 1 par gumenih čizama i razna pošta.
- 10-XI-43 I divizion drži iste položaje i vrši isti zadatak. II divizion i dalje ruši put i to od Bršljina do Mirne Peči. Oko 14 časova stigla je do prekopa kod Kačje Ride neprijateljska grupa od 1 tenka i 2 teretna automobila. Došlo je do oštrog vatrenog dvoboja između neprijatelja i naše zasede. Neprijatelj nije mogao da produži put, zbog čega se okrenuo i vratio natrag prema Novom Mestu. II divizion produžio je posle toga sa prekopavanjem i miniranjem puta.
- IV bat. UB »Matija Gubec« postavio je zasedu kod Gomile na glavnom drumu, ali nije se desilo ništa značajno. U jedinici je vršena vojna obuka i politički se radilo.
- 11-XI-43 I divizion i dalje drži iste položaje i vrši isti zadatak. II divizion drži položaje na Kačjoj Ridi — Hudo do Kala Kozarjeva sa specijalnim zadatkom da ruši put Mirna Peč — Novo Mesto i onesposobi ga za svaki saobraćaj.
- IV bat. UB »Matija Gubec« drži položaje od Kala Kozarjeva — Prečna — Zalog. On ruši put Bršljin — Luknja i Bršljin — Zalog i deonicu glavnog drumu Nemška Vas — Mirna Peč. Obe jedinice obavljaju svoj rad na putu uz pomoć građanstva, koje je bilo privremeno mobilisano za izvršenje tog zadatka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Sef Propagandnog oteka
Štaba artilerije XV divizije
potpis nečitak

**IZVEŠTAJ ŠTABA SEDMOG KORPUSA NOV I POJ OD 11
NOVEMBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLO-
VENIJE O PRIPREMAMA ZA NAPAD NA NOVO MESTO¹**

**STAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
11 novembra 1943
na položaju**

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

Dosada smo vam poslali dva izveštaja o situaciji i radu jedinica na ovom sektoru. Izveštaje smo slali po specijalnim kuririma preko druga Stipeta,² našega obaveštajca, koji se nalazi u Travnom Dolu. Nijedna patrola se još nije vratila, te ne znamo da li ste te izveštaje dobili. Ustvari, put je bio potpuno siguran, tako da su kuriri apsolutno morali stići.

Lično smo izvršili obilazak svih jedinica Gupčeve i XV brigade, dali im direktive za rad i održali konferencije. Obišli smo jedinice koje prekopavaju ceste i na licu mesta pokazali kako treba raditi. Cesta Novo Mesto — Metlika, Novo Mesto — Kostanjevica, Metlika — Črnomelj, Črnomelj — Kočevje je relativno dobro porušena, onesposobljena za promet motorizacije. Rad se nastavlja.

Juče smo bili kod XV brigade kod Metlike. Neprijatelj je, po proverenim podacima, napustio Metliku, Črnomelj, Ozalj i Jastrebarsko.³ Na tim mestima se nalaze naše jedinice. Izdali smo naređenje XV brigadi da zapali hidrocentralu u Ozlju, poruši sva utvrđenja i sruši most kod Zorkovca. Pored toga, naredili smo da ruši sve ceste prema Hrvatskoj, a naročito cestu Črnomelj — Kočevje. Bataljon koji se nalazi na pravcu Črnomelj — Kočevje dobio je zadatak da ugrožava Kočevje sa istočne strane i hvata vezu sa XVIII divizijom. Petnaesta brigada je povezana sa Zumberačko-pokupskim odredom, koji je pre dva dana stigao iz Korduna. Od toga odreda formiraju brigadu. Jedan bataljon tog odreda nalazi se u Jastrebarskom. Dakle, Bela Krajina je potpuno čista.

¹ Original, pisan na srpskohrvatskom jeziku, nalazi se u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Drago Stepišnik

Lično smo procenili situaciju i vreme u kome je moguće što pre napasti i likvidirati Novo Mesto. Usled nepovezanosti jedinica sa južne i severne strane Krke, a naročito zbog slabe veze koja je dosada bila sa drugom Perom,⁴ — jedinicama na drugoj strani Krke, napad se nije mogao odmah izvršiti. Napr.; Cankareva brigada se nalazila oko Čateža, bataljoni XII brigade bili su odvojeni, Gupčeva brigada je također bez jednog bataljona, a artilerija, izuzev jedne haubice, kod Abatove Gore. Da se sve to uredi, trebalo je vremena, a naročito za prevoz artilerije, koja je u vremenu ofanzive imala na raznim stranama haubice, konje, zaprežni pribor itd.

Druga Leka⁵ smo poslali odmah na drugu stranu Krke kod druga Pera i to čim smo saznali i uverili se lično da je Bela Krajina čista. Sada su veze uspostavljene i izdali smo naređenje Štabu XV divizije da odmah napravi plan za likvidaciju Novog Mesta, koncentriše snage i izvrši napad. Ukoliko stignu artilerija i Cankareva brigada, napad će se izvršiti 12/13 novembra ili pak najkasnije 13/14 novembra. Neprijatelj je u Novom Mestu strahovito slab. Ima oko 200 belogardista — kod njih je slab moral i sama likvidacija istih nije nikakav problem, samo zbog snaga na nemačkoj granici potrebno je plan napada stvoriti u širem okviru i napad osigurati kako u vremenu tako i u prostoru. Naročito moramo, pre napada, Novo Mesto izolovati od ostalih neprijateljskih baza, s tim da se ceste temeljito poruše.

Drug Pero nam je poslao izveštaj da je 7 ov. m. bilo u Trebnju oko 4000 neprijateljskih vojnika, — trebalo je da tu ostanu četiri dana i utvrde belogardističke posade. Međutim, neprijatelj nije u tome uspeo, jer je dobio neko hitno naređenje po kome su krenuli svi skupa preko Sv. Križa⁶ — Litija — Ljubljana. Također nas drug Pero izveštava da je neprijatelj napustio Trebnje i Mokronog. Naše jedinice zapalile su neprijateljska utvrđenja i u Mokronogu zaplenile mnogo nemačkih uniformi, koje su bile namenjene za belu gardu.

Bela garda, inače, brojčano slaba, slabo naoružana, nalazi se u očajnom položaju. Stalno dobivamo izveštaje, govore da je kraj svemu, da su ih Nemci ostavili na cedilu i da je partizana više nego što je bilo. U Novom Mestu je izjavio jedan belogardistički oficir da svakog momenta očekuje pravi »sos« u gradu. Mi ćemo se postarati da im »sos« napravimo.

Moral kod svih jedinica XV divizije je odličan. U XII **brigadi** formiran je Četvrti bataljon. Naročito je sjajno stanje kod Cankareve brigade — kako nas izveštava drug Pero. Za stanje u Gupčevoj i XV brigadi lično smo se uverili da je dobro.

Nema više pojava dezertiranja. Narod je osetio snagu **naše** vojske i našeg pokreta. To su, čak, osetili i belogardistički **krajevi**. Kada su naši u Stopičima vršili rekviziciju u jednoj belogardističkoj porodici, ista je izjavila: znamo da smo pogrešili i mirne duše dajemo prase.

Razgovarali smo sa terenskim radnicima i naredili im da se iz šume spuste u sela i rade sa narodom.

Šaljemo vam pismo druga Očka,⁷ sekretara OK KPS za Belu Krajinu, u kojem zahteva od XV brigade da ne sme popaliti utvrđenja u Črnomelju i Metlici, koja su služila okupatoru i koja i dalje mogu služiti. Mi smo lično izdali naređenje brigadi da neke zgrade popali, ali se je drug Očko tome suprotstavio, kao što ćete videti iz priloženog pisma. Mi smo obustavili naređenje o paljenju, da ne bi došli u razmimoilaženje sa našom partiskom organizacijom na terenu. Mišljenja smo da se oni ne bi smeli mešati u stvari komandovanja i to na ovakav način, jer mislimo da smo pravilno stvar postavili. U svakom slučaju, molimo vas da ovu stvar dostavite na CK KPS da ne bi bilo nepotrebnih razmimoilaženja.

Drug Bolko⁸ još nije stigao u Stab XV divizije.

Mi ćemo vam svakoga dana slati izveštaje sa ovoga sektora a vas molimo da nam javite o situaciji, ukoliko vam je poznata, na drugim sektorima.

Šaljemo vam dokumente i dnevnik ubijenog nemačkog vojnika,⁹ iz kojih ćete videti cilj pljačkaške Hitlerove bande, jer je ceo dnevnik ispisan time kako su klali prasadi i pili vino.

Vojnička škola se još nalazi na Gaju. Zaseli su u Gaju i Rajakovićima, gde smo mi predvideli mesto za svoje rekonvalescentne čete. Mislimo, oni mogu da se spuste malo niže i nema razloga da hvataju nadmorske visine. Pored toga, izgleda, da je nezdravo stanje između pojedinih nastavnika i uprave škole. To smo iz pojedinačnih razgovora zaključili i mislimo da je neophodno radi samoga rada tu stvar urediti.

Drug Povh¹⁰ ili, pak, intendant Ekonomskog oteka trebao bi da malo pregleda sela oko Semiča i Mavrlena, jer smo oba-

⁷ Ivan Novak; pismo nije priloženo uz dokumentat.

⁸ Dr. Jože Brilej

⁹ Dokumenti i dnevnik nisu sačuvani.

¹⁰ Josip Draksler

veštenu da se u svakoj kući kod meštana nalazi šećer iz naših magazina u Mavrlenu.

Prilažemo dopis za druga Vita.¹¹

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za politkomesara,
operativ, oficir:
Vinko Bon

Komandant: ;
Rajko Tanasković

BR. 90

NAREĐENJE ŠTABA TREĆE OPERATIVNE ZONE — ALPSKE OD 12 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABOVIMA POTČI-NJENIH JEDINICA ZA POJAČANJE AKTIVNOSTI PROTIV OSTATAKA BELE I PLAVE GARDE¹

STAB
III OPERATIVNE ZONE
ALPSKE
Položaj, 12-XI-1943
Br. 39

SVIM ŠTABOVIMA BRIGADA, ODREDA I DIVIZIJA

Što se više oslobodilačka borba slovenačkog naroda bliži svome završetku, tim više unutrašnja reakcija prikuplja svoje snage za borbu protiv NOV i POS i za proširenje građanskog rata. Bivše bande belogardista i plavogardista ujedinile su se posle kapitulacije [Italije] pod rukovodstvom eksgenerala Rupnika u takozvano »slovenačko domobranstvo« i stavile se u službu Nemaca protiv nas. Slovenačka reakcija učinila je taj korak prema uputstvima izbegličke jugoslovenske vlade i sa znanjem reakcionarnih londonskih engleskih krugova. Približavanjem završetka rata postaje sve važnije pitanje da se dotuče unutrašnji neprijatelj naše oslobodilačke borbe i time obezbedi naša konačna pobeda. U trenutnoj situaciji, kad se

¹¹ Vito Krajger. Poginuo 30 aprila 1945 god. na Turjaku.

^upnikova vojska tek skuplja, čak je važnije tući taj najnoviji oblik bele earde nego tući okupatora. U vezi sa time,

n a r e đ u j e m o :

1. Jedinice treba da skoncentrišu svoje ofanzivne operacije, u novonastaljoj situaciji, u prvom redu protiv domobrana, tj. protiv ostataka belo i plavogardističkih bandi, a da pritom ne popusti borba protiv okupatora.
2. Sprečiti treba smeštanje domobranskih posada na teritoriji naše zone u starim talijanskim utvrđenjima time što treba ta utvrđenja da uništimo u skladu sa našim naređenjem od 10-XI o.g.
3. U zametku treba uništiti pojave koje su iskrsele u poslednje vreme u nekim krajevima Primorske, gde su se neki oportunistički raspoloženi vojni obveznici pod uticajem belogardističkih agitatora oduprli sa oružjem u ruci mobilizaciji i pucali na partizane. Takva sela treba opkoliti, razoružati, kazniti krivce i očistiti ih od belogardističkih elemenata.
4. Sprečiti treba domobransku mobilizaciju time što ćemo požuriti sa našom mobilizacijom, a u prvom redu što ćemo izvesti mobilizaciju u krajevima koji su okupatoru lako pristupačni, tojest, u prvom redu u dolini i u krajevima gde se nalaze uporišta okupatora.
5. U svim krajevima gde još nije objavljena odluka Izvršnog odbora Osvobodilne fronte o merama protiv ostataka belogardističkih i »plavogardističkih bandi i protiv ljudi koji se kriju od mobilizacije, treba taj letak istaći na vidnim mestima. Prilažemo tekst te odluke. Sve tehnike treba da ga umnože.
6. Sa svim domobranima i drugim belo i plavogardistima treba postupati kao sa izdajnicima van zakona. To znači, treba ih uništiti, a da se protiv njih ne povede redovan sudski postupak, čim poseduju oružje. Prethodno treba svakoga od tih zločinaca podrobno ispitati.
7. Domobrane koji su bili posle kapitulacije Italije prinudno mobilisani, i koji se bez borbe predaju sa oružjem, treba poslati u radne bataljone pri komandama područja, a gde one ne postoje, u pionirske jedinice u brigadama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Kvcer Dušan-Tomaž

Komandant:
Lado Ambrožič-Novljan

**ZAPOVEST ŠTABA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I POJ OD
12 NOVEMBRA 1943 GOD. ZA NAPAD NA NOVO MESTO**

STAB
XV DIVIZIJE NOV I POJ
na položaju 12/11 43

. t

ZAPOVEST²
(Karta Novo Mesto 1 : 100.000)

i I

Neprijatelj se nalazi u Novom Mestu, jačine 300 belogardista, Njemaca, gestapovaca, 50 novomobilisanih i dobrovoljnih belogardista. Belogardisti su nastanjeni u gimnaziji i građanskoj školi. Komanda bele garde nalazi se u vili »Zic«. U glavnom bunkeru na Kapiteljskom hribu imaju montirana teža oruđa. Radnički bataljon je nenaoružan, smestili su ga u Sokolskom domu. Po podacima, koje smo danas primili, neprijatelj se povukao iz Žužemberka i Trebnja u Novo Mesto. Kod jarkova u Bršljinu i na železničkoj stanici je postavljena samo straža. Na betoniranom mostu u Novom Mestu je kontrolna straža sa puškomitraljezom. Na blokovima nalazi se po 10 belogardista. Sa sobom imaju i pse. Dio posade nalazi se i u staroj kasarni. Na Ferličevom dvorištu imaju 6 tenkova. Moral kod neprijatelja je vrlo slab, očekuju naš napad. U toku prošle noći, t.j. 11/12 o.m., cela posada bila je na položajima.

Neprijatelj je napustio pored Trebnja i Žužemberka još Skocijan, Št. Vid, Stičnu i povukao se k Ljubljani i Litiji. Pod pritiskom naših jedinica napustio je celu Belu Krajinu, Metliku, Črnomelj, Semič, Ozalj i Jastrebarsko.

Postoji vjerovatnoća da neprijatelj namerava napustiti i Novo Mesto.

Naša divizija dobila je zadatak da u toku noći 12/13 napadne i likvidira neprijatelja u Novom Mestu.

N a r e đ u j e m o :

1. Za napad i likvidaciju na levoj strani Krke, te osiguranja protiv Trebnja određujemo V **UB** »Ivan Cankar«.

¹ Kopija originala, pisana na srpskohrvatskom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod br. 5—1, k. 934.

* O napadu i borbama za Novo Mesto vidi dok. br. 89, 93, 100—104, 106 i 111—113.

2. Za napad i likvidaciju neprijatelja sa desne strane **Krke**, te osiguranja od Kostanjevice i Metlike određujemo IV UB »Matija Gubec«.

3. Za divizisku rezervu i osiguranje od Skocijana i Krškoga određujemo XII UB.

4. Za osiguranje iz pravca Kočevja određujemo XV UB.

5. Napad počinje 12. XI. u 20 časova.

6. Stab artilerije (I divizion) postavlja haubice na položaje od Gotne Vasi do Žabje Vasi. Mesto oruđa ima odrediti **zamenik** komandanta divizije drug Marok³ sa Štabom IV UB.

7. IV bataljon IV brigade i II divizion artilerije vrši osiguranje iz pravca Soteske, postavljajući deo snaga na položaje iznad Straže, dok ostale snage drži kao rezervu u Prečni.

8. Stab divizije nalaziće se pri Štabu XII brigade.

9. Previjalište biće u G. Kamnicama.

10. Znaci raspoznavanja su: Soteska — Straža. Borbeni **znaci**: Rajko — udaran.

Upozoravaju se štabovi da za vreme napada ne dozvole **svojim** jedinicama da ove stanu pred bunkerom ili nekim položajem, koji neprijatelj grčevito drži, već u tom slučaju neka manjim snagama drže neprijatelja, a ostalim snagama obilaze ovo mesto i upadaju u grad. U toku noći težiti da se zauzmu mesto i zgrade i da se položaj u kojem se neprijatelj nalazi usko blokira sa svih strana.

Prvenstveno treba težiti da se ovlada mostom i spoje jedinice sa ove i one strane Krke. Potrebno je dati jednoj četi zadatak da preko železničkog mosta, koji je porušen, ali sposoban za prelaz pešaka, pređe na desnu obalu i sa te strane potisne neprijateljske straže na mostu.

Pri čišćenju grada ne dozvoliti jedinicama i vojnicima da se kreću ulicama, već preko dvorišta kroz kapije i preko blokova kuća. Prvenstveno mora se paziti da se jedinice ili pojedinci ne sudaraju između sebe, pa ih zato upozoriti na obazrivost i borbene znake.

Jedinice, koje su u zasedama, moraju se jako utvrditi, nastaviti sa stalnim prekopavanjem i rušenjem puteva, te odašiljanjem daljnih patrola.

Ukoliko bi neprijatelj pokušao prodor i ovo mu uspelo — okrenuti snage i vršiti gonjenje.

Detaljno smo govorili o tome na današnjem sastanku štabova.

Svaki štab brigade neka izradi detaljan plan.

otsutan

Kom

' Alojz Kolman

lk

**ZAPOVEST ŠTABA DEVETE SLOVENAČKE NO BRIGADE
OD 12 NOVEMBRA 1943 GOD. ZA PREMEŠTANJE BATA-
LJONA NA SEKTOR VRBOVEC — MALA GORA — Po.
LOM — SEC¹**

*Prepis zapovesti IX brigade XVIII divizije
od 12-XI-1943. Položaj*

ŠTABU II BATALJONA

U cilju izvršavanja daljih zadataka izdajemo
sledeću

z a p o v e s t :

I bataljon treba da izvrši u toku dana pokret na novi sektor, oko sela Vrbovec, pravcem Brige — Gotenica — Grčarice — Ložine — Vrbovec.

II bataljon treba da izvrši u toku današnjeg dana pokret sa dosadašnjih položaja na novi položaj, oko sela Polom. Pravač kretanja Kralji — Onek — Polom. Za sobom treba da napravi zaseke na putu Polom — Mala Gora.

III bataljon treba da izvrši u toku današnjeg dana pokret na položaj oko sela Polom i da, isto tako, napravi zaseke na putu Polom — Mala Gora. Pravač kretanja Mlaka — Grčarice — Ložine — Polom.

IV bataljon treba da izvrši u toku današnjeg dana pokret na položaje oko sela Seč i da izvrši obezbeđenje na putevima koji vode od puta Hinje — Zvirče. Pravač kretanja Glažuta — Grčarice — Ložine — Polom — Seč.

Pokret svih bataljona treba da se izvrši u toku današnjeg dana sa proračunom vremena kad treba [krenuti]; treba naći dobre vodiče.

Brigadna baterija ići će u sastavu I bataljona.

Štab brigade ići će sa III bataljonom i nalaziće se u Polomu.

Svi bataljoni treba da ponesu sobom hranu barem za tri dana. U slučaju da je nemaju na sadašnjim položajima, neka je uzmu kod intendanta brigade, sem II bataljona.

Pronose se neproverene vesti da Nemci sa svim svojim slugama napuštaju Kočevje. U slučaju da je to istina, treba izvršiti sledeći raspored:

I bataljon treba da zaposedne Brod, poruši most na Brodu i napravi zaseke na komunikacijama prema Brodu. On treba da pomoću patrola izvidi situaciju u Brodu²

II bataljon imao bi u tom slučaju zadatak da blokira Predgrad i prelaz preko Kupe i zaruši put Vinica — Kočevje.

III bataljon treba da zaposedne Kočevje.

IV bataljon treba da zaposedne komunikacije Ribnica — Ljubljana, Ribnica — Bloke.

Ovaj raspored važi jedino uz naređenje Štaba brigade. Izveštaje šalјite što češće, a ne da se чеka po 24 sata.

Traži se brzina u donošenju odluka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Franci³

Komandant:
Mile Cubrić

BR. 93

IZVEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE SLOVENACKE NO BRIGADE OD 13 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU PETNAESTE DIVIZIJE O BORBAMA KOD NOVOG MESTA¹

STAB XII SNOU BRIGADE

Položaj, 13-XI-1943

105

VOJ. P. BR. 13²

III bataljon je, 12 o.m. u 10 časova sa jednom četom, kojom je komandovao drug komandant, prodro na periferiju Novog Mesta. Likvidiravši još postojeće bunkere u Bršlјinu, četa je uprkos jakoj vatri sa Kapitoljskog Marofa prodrła do

² Odnosi se na selo Brod na Kupi.

³ Franc Kolar

želez, stanice, gde je napala belogardiste koji su se nalazili u vagonima. Prilikom daljeg pokreta prema gradu, četa je naišla na 4 tenka koji su došli u pomoć razbijenoj belogardist'čkoj posadi na stanici. Zbog nadmoćnosti neprijatelja koji je nastupao, borba naših bila je besmislena i četa je počela da se povlači istim putem. Na povratku, ona je zapalila i preostala utvrđenja i barake u kojima je bilo nešto municije. Neprijatelj je pretrpeo znatne gubitke u ljudstvu. Snažan otpor treba, prema nepotvrđenim vestima, pripisati dolasku 400 belogardista iz likvidiranog uporišta Trebnje. Prilikom napada na železničke vagone u kojima su se nalazili belogardisti, mogao se čuti iz njih poziv »ne pucajte«.

Borbe, koje je otpočeo I bataljon kod Mačkoveca, nastavile su se juče tokom čitavog dana. Belogardisti su imali već tokom prepodneva 26 poginulih, a posle podne i do uveče broj se povećao za 50 poginulih, a mnogo su imali i ranjenih. Snažni napad potpuno je zbunio neprijatelja, tako da je bežao sa kamionima tamo-amo. Naši su uništili dosta kamiona i luksuznih automobila koje su Nemci i belogardisti odvukli prema Sempeteru. Naši su pratili sva povlačenja neprijatelja mitraljeskom vatrom. Prilikom povlačenja, neprijatelj je izgubio još 3 kamiona. Kolona automobila, koja je bežala, brojala je 16 vozila, tj. tenkova, blindi i automobila. Drugi bataljon naše brigade tokom jučerašnjeg dana obezbeđivao je put Mokronog — Smarjeta — Skočijan, postavljao zasede i slao patrole da u širokom luku izviđaju teren i kontrolišu kretanje neprijatelja. Patrola, koja se kretala oko Bučke, mobilisala je 8 ljudi. Na povratku, primetila je u mraku na putu dva čoveka. Mitraljezac je pojurio za njima da ih legitimiše. Tada je jedan od njih skočio sa nožem na njega, a drugi mu je istrgao mitraljez i pobjegao. Mitraljezac se odmah snašao i gađao iz revolveira napadača u trbuh, a ostali iz patrole pojurili su za odbeglim, koji je odbacio puškomitraljez i nestao u gustoj šumi. U međuvremenu pobjegao je i ranjeni.

Druga četa II bataljona vodila je borbu sa neprijateljem juče od 13.30 časova. Iz Novog Mesta prema Kronovu išao je 1 oklopni, 1 luksuzni i 1 teretni automobil. Postavljena zaseda napala je automobile, ali su oni uspeli da pobjegnu. U 14.50 časova pojavile su se 4 neprijateljske blinde koje je naša zaseda uspešno napala. U 15 časova pojavila su se u niskom letu, iznad položaja, 2 aviona osmatrajući teren. Pošto je noć 11/12 o.m., prema pričanju stanovnika iz Novog Mesta, bila dosta nemirna, to je belogardiste uhvatila prilična nervoza jer su osetili da su ih partizani opkolili, pa su se tokom jučerašnjeg dana hra-

brili po gostionama, gde su u prvom redu pili meštani, koji su se zatekli pod zaštitom bele garde, hvaleći se na sva usta kako ig klata partizane i njihove porodice. Pijani, grlili su belogardiste i Nemce i svojim postupkom pljuvali na čast slovenačkog naroda i ponizno pružali ruke za cigarete koje su im **mi-lostivo** delili mobilisani i uniformisani izdajnci.

Čuvši pucnjavu iz naših mitraljeza i pušaka i otreznivši se **usled** eksplozije naših mina, oni su se razbežali po podrumima i odjednom je nestalo ono »junačko« oduševljenje koje je već unapred klalo sve partizane i njihove porodice. Ovo raspoloženje se predveče još više stišalo. Izgorele barake i uništeni kamioni su mnogo doprineli da se vruće glave rashlade.

U 21.45 časova počeo je napad na položaje belogardista i **Nemaca**. Napad su izvela dva bataljona V udarne brigade »Ivan Cankar«. Naši su tokom noći prodrli u predgrade. Borbe se **nastavljaju**.⁵

Ratni dopisnik brigade
Borko Jože

BR. 94

IZVEŠTAJ ŠTABA ČETRNAESTE SLOVENAČKE NO BRIGADE — ZELEZNICARSKE OD 13 NOVEMBRA 1943 GOD. O STANJU U BRIGADI I O NJENOJ AKTIVNOSTI OD FORMIRANJA DO 13 NOVEMBRA 1943 GODINE¹

XIV SNOB
13-XI-1943

XIV slov. NOU brigada formirana je 25-IX-1943. Idućeg dana krenula je u Bučnu Vas, gde je ostala do 27-IX-1943. Ovi dani bili su iskorišćeni za formiranje brigade od tri bataljona. Posle toga izvođena je u brigadi od 5-X o.g. sa drugovima borbena obuka, obavljen je izbor i imenovani su rukovodioci. II bat. morao je zbog nastale situacije već 1-X da pođe na položaj kod Tomažje Vasi i 5-X o.g. da produži na područje s. Bela Cerkev. III bat. prebacio se 6-X u Šempeter, dok je ostatak brigade uveče izvršio pokret na područje Trebelnog

» Vidi dok. br. 89, 91, 100—104, 106 i 111—113.

i to: I bat. na Trebelno, Stab brigade i II bat. na Drečji Vrh ; a III bat. u Čužnju Vas. To je bio prvi duži pokret brigade' kojom su prilikom uočeni nedostaci — da partizani nisu navikli na kretanje i da nisu izdržljivi na maršu (pojavio se zamor i žuljevi na nogama). Prilikom pokreta, bataljoni su vršili mobilizaciju u partizane u svim selima kroz koja su prošli. Od 7 do 10-X o.g. vršena je mobilizacija obveznika na području Trebelnog i intenzivne vojne vežbe. Partizani su se upoznavali sa oružjem koje im je bilo dodeljeno i koje im je bilo sasvim novo, a isprobavali su se i mitraljezi da bi poslužioc i proverili oružje koje im je bilo dato. Tih dana su se pre podne održavale vojne vežbe, a posle podne intenzivno se radilo na političkom uzdizanju partizana, s obzirom na veliki priliv prinudno mobilisanih. Uveče su održavani sastanci rukovodilaca po bataljonima. Brojno stanje brigade popelo se tih dana na 746 ljudi. Političko i vojničko osposobljavanje već je počelo da pokazuje vrlo lepe uspehe. Prinudno mobilisani koji su bili još neopredeljeni, počeli su da se oduševljavaju onim za šta se borimo ali, nažalost, vreme je bilo suviše kratko da bi se oni potpuno pridobili. 10-X o.g. uveče brigada je izvršila pokret na područje Skocijana i to: Stab brigade, II i III bat. u Skocijan, a I bat. u Zavinjek. 11-X počela je akcija na Bučku: I bat. određen je za napad, II bat. za rezervu, a III bat. imao je zadatak da postavi zasede prema Raki — on je minirao propust na putu Radovlje — Raka i napravio na putu zaseke sa drvećem. Druga četa tog bat. blokirala je Pleterje, dok je pridodata artilerija gađala župnički dom i crkvu gde su se nalazili Nemci. Artilerija prvog dana nije uspela da istera Nemce iz župničkog doma, a ni I bat. nije mogao, toga dana, da izvrši povereni mu zadatak. Bataljon je imao u toj akciji 5, a posada topova 2 ranjena. Nemci su se sledećeg dana povukli iz Bučke. I bat. imao je prilikom prodora prema Raki 15 ranjenih i jednog mrtvog, što je bila posledica upadanja u dve zasede. Zbog eksplozije nagazne mine, koja je uprkos pažljivom pregledu puta Stara Bučka — Bučka ostala na svom mestu, dva druga su poginula, a jedan je ranjen. 12-X u 19 časova primljeno je naređenje da se cela brigada još u toku istoga dana i sledeće noći prebaci u Srednju Vas kod Crmošnjica. Do povratka svih bataljona u Staru Bučku, koji su već bili angažovani u operaciji protiv Rake, prošlo je 4.45 časova, a u 23.30 časova izvršen je dugi pokret brigade čije je ljudstvo bilo u predhodnim borbama nervno i fizički jako iscrpeno. Pokret nikako nije mogao da se izvrši u određenom roku. Bat. su stigli u Srednju Vas tek 14-X o.g. iako su dva bat. bila prebačena železnicom

- iz Novog Mesta do Straže. Na tom maršu je, pod utiskom prvih borbi i zbog fizičke iscrpljenosti i nezainteresovanosti u borbi pobešlo oko 150 prinudno mobilisanih iz brigade. Za njima smo 15-X poslali poternice i obavestili partizanske straže, odn. komande mesta iz kojih su bili dezertirali, da ih sa patrolama pošalju natrag, u brigadu. I bat. prebacio se 15-X na Brezje, gde je pre podne nastavljena obuka ljudstva u stražarskoj i ratnoj službi, a posle podne održavana su politička predavanja po četama i bataljonima do 19-X o.g. Istoga dana održan je miting u Srednjoj Vasi. 19-X o.g. uveče brigada je krenula preko Vrčica — Planine — Hriba — Tanče Gore — Svetlog Potoka — Mozolja — Livolda — Štalcarja do Ajbelja, gde se smestio
- gtab brigade 21-X o.g. u 7 časova. Odmah posle dolaska, primili smo naređenje u vezi sa akcijama kod Banje Loke. II i III batalj. krenuli su 21-X o.g. u 21.30 časova sa položaja iznad Novih Sela, sa zadatkom da III bat. obezbedi prelaz kod propusta na putu i napadne selo Vas, a II bat. da napadne i zauzme selo Faru. Ova dva bat. stigla su na nove položaje između Vasi i Fare oko 0,24. III bat. upao je u nemačku zasedu Već
  - ^B kod propusta na putu. Nemci su se posle kratke borbe povukli, dok se više od polovine III bat. u neredu povukla prema starim položajima. II bat. prešao je put i zaposeo položaj iznad Fare i počeo sa akcijom u 0,3.30 čas. Pošto je bio nemački otpor na tome sektoru, usled prispelog pojačanja u toku dana, suviše jak, oba bat. morala su da se povuku na stare položaje iznad Novih Sela. I bat. prebacio se 21-X ujutru iz Ajbelja
  - B (gde se nalazio u rezervi) na položaj iznad Fare, a 22-X iz Fare na Stružnicu, gde je zaposeo položaje i stupio u borbu sa Nemcima. Istoga dana on se vratio iz Stružnice na Stalcerje, gde je stigao 23-X ujutru. I bat. imao je u tim borbama 2 lakše ranjena. I Štab brigade prebacio se, istoga dana pred
  - t veče, iz Ajbelja u Stalcarje. Noću 22-X brigada je primila naređenje za pokret na sektor zapadno od Črnomelja, sa zadatkom da ruši komunikacije i pravi zaseke na putu. 23-X u 13 časova brigada je po bataljonima izvršila pokret kroz šumu na određeni sektor i to Stab brigade i II bat. u Sr. Bukovu Goru,
  - gde su stigli 24-X u 6 časova ujutru. I bat. stigao je 24-X u Čeplje kod Starog Trga sa gore pomenutim zadatkom i, istoga dana, zbog nadiranja Nemaca, prebacio se na Brezovicu. III bat. stigao je 24-X u 12.30 časova preko Tanče Gore i Mačjega Hriba u Topličice, sa zadatkom da ruši put Vrčice — Planina i Planina — Rodine. Pošto je naređenje stiglo kasno (u 6 časova ujutru) i pošto je ljudstvo bilo umorno, nije se moglo
  - ^B sasvim izvršiti naređenje, prema kome je trebalo da brigada

istoga dana kad dođe u Bukovu Goru odvoji dva bataljona radi napada na Nemce prilikom njihovog prodiranja preko Štalcarja. Zato smo odredili komandanta II bat. sa 30 najboljih strelaca, naoružanih puškomitraljezima, i prevezli ih na dvojna kola na određeni sektor, tj. Rogati Hrib. Odmah posle dolaska na određene položaje, bat. su počeli da prave zaseke i prekopavaju puteve, ali su nemački tenkovi počeli da prodiru još istog dana pre podne putem Mavrlen — Miklarji prema Čepljama i Brezovici i putem Tanča Gora — Koprivnik. Komandant II bat. sa 30 strelaca imao je zadatak da zadrži neprijatelja. Pošto su se približavale jake nemačke oklopne jedinice, on nije mogao da izvrši povereni mu zadatak. Izgubivši vezu sa ostalim bat., on nije mogao da menja položaj, pa je sledećeg dana krenuo prema Bukovoj Gori. Ostali deo II bat. imao je zadatak da pravi prekope na putu Mavrlen — Nemška Loka, što je delimično i izvršio na deonici puta iznad Miklarja. Posle podne on nije bio u mogućnosti da izvrši bilo kakvu akciju, jer su nemačke jedinice prodirale sa tenkovima prema Nemškoj Loki. 25-X o.g. II bat. prebacio se na položaj između Slabe Gorice i Sredgore. Zbog opasnosti od bombardovanja Štab brigade prebacio se istoga dana u Topličice, a sledećeg dana u šumu iznad Sredgore. III bat. sa Prvom četom, zajedno sa Štabom brigade, zbog nadiranja Nemaca sa tenkovima i pešadijom. povukao se 26-X o.g., u unutrašnjost glavnih prometnih puteva. Prilikom tog povlačenja, priličan broj partizana odvojio se od III bataljona. Nemci su napali 26-X II bat. koji se povukao prema Rogu. uspostavio vezu sa Štabom brigade i prema njegovom naređenju krenuo zajedno sa Štabom i III bat. prema Travniku i na tom položaju ostao do 1-XI o.g. Štab brigade je 27-X naišao na putu između Ponikava i Planine na nemačku prethodnicu, kojom prilikom su deo kurira, brig. lekar (koji se tada predao Nemcima), administrator brigade i komandant I bat. sa prethodnicom izgubili vezu sa ostatkom brigade. 1-XI Štab brigade je, sa 1 četom III bat. i II bat., krenuo putem iz sela Travnika na Ponikve i Planinu i ulogorio se preko noći na raskršću puteva Ponikve — Mirna Gora. Druga i 3 četa III bat., koje su bile pod komandom zam. komandanta bataljona, prilikom nemačkog napada 26-X potpuno su se rasturile. I bat. pošao je iz Brezovice na vrh na Hribu i tu ostao preko noći jer je noć bila suviše tamna za pokret. Sledećeg dana Štabu bataljona priključila su se 3 druga. Ostali se nisu vratili jer su bili u zasedama. Prva četa nalazila se u zasedi iznad Videma i nije se vratila na određeno mesto. Druga četa pošla je u zasedu iznad Čeplji. Treća i 4 četa pravile su prekope

na putu Brezovica — Knežja Lipa. Zasede su bile sve okrenute prema Kupi. Stab je krenuo iz Hriba iznad Brezovice preko **Nemške** Loke na Bukovu Goru; brigadi se priključio ispod **Slabe** Gorice. Komandant I bat. dobio je posle toga zadatak da krene preko Topličica na Planinu kako rastureni partizani ne bi pošli u Crmošnjice. I bat. nalazio se preko noći iznad Sredgore, a 26-X o.g. krenuo je sa brigadom prema Planini i, naišavši na nemačku prethodnicu na putu Ponikve — Planina, odvojio se od brigade i krenuo preko Crmošnjica, pokušavajući da dobije vezu sa Štabom brigade. Pošao je u Drganja Sela i tamo uspostavio vezu sa brigadom 4-XI o.g., kad je stigao na Planinu i priključio se brigadi. 6-XI dobio je naređenje da krene na **Sredgoru**, sa zadatkom da ruši put Planina — Koprivnik. I bat. krenuo je 9-XI iz Sredgore na Dovec,² sa zadatkom da sruši most kod Griblja koji vodi preko Kupe. 10-XI o.g. dobio je naređenje da krene na Planinu u sastav brigade. 2-XI Stab brigade premestio se sa priključenim jedinicama u Planinu. 3-XI o.g. Stab brigade krenuo je u Rodine, a 5-XI vratio se u Planinu. Na osnovu vesti obavešt. brigade, koje je navodno čuo preko radija da su se iskrcali Englezi na Sušaku, Stab brigade krenuo je 9-XI ujutru na Rožičev Vrh i Svibnik. Kad se ustanovilo da vest nije bila tačna, Stab brigade vratio se 10-XI iz Svibnika na Planinu i 11-XI krenuo, zajedno sa svim bat., u Srednju Vas kod Crmošnjica. II bat. krenuo je 9-XI u 8 časova iz Planine prema Brezovici na Podgoru, a 10-XI prebacio se na Kupu i srušio kolski most. 11-XI o.g. II bat. vratio se na Planinu. III bat. produžio je 3-XI sa rušenjem puta Koprivnik — Planina i Planina — Vrčice. III bat. krenuo je 6-XI da sruši most preko Kupe kod Vinice. Krenuo je preko Rodina — Dobljča u Hrast, gde je stigao uveče u 23.30 časova. Sledećeg dana Nemci i ustaše kontrolisali su prevoz preko mosta. U noći 8/9 u 23.30 časova bat. je za 4 časa porušio 102 m mosta i time onemogućio motorizaciji saobraćaj za duže vreme. 10-XI — III bat. vratio se preko Dragatuša — Dobljča — Rodina u Planinu.

Sastanci sa rukovodiocima bataljona:

I. bat.: 4 sastanka,

II bat.: 21 sastanak.

III bat. imao je sastanke sa rukovodiocima pre i posle svake akcije i pre i posle svakog pokreta bataljona.

Ranjenih i mrtvih:

I bat. imao je 22 ranjena i jednog mrtvog druga, a Stab brigade dva mrtva i jednog ranjenog.

Držanje rukovodilaca u akcijama:

I bat.: dobro;

II bat.: Rukovodioci su se u akcijama pokazali slabo jer, kao železničari, nisu imali iskustva za vojnički rad.

III bat. navodi imena rukovodilaca koji su dezertirali iz bataljona.

Brojno stanje bataljona pre nemačke ofanzive bilo je sledeće:

I bat.: 123 druga i 1 drugarica

II bat.

III bat.

Gubici u oružju:

I bat.: jedan teški bacač, jedan laki bacač, pet teških mitraljeza i pet lakih mitraljeza. Teški bacač ostao je na Brezovici prilikom povlačenja, jer je Konjovodac ostavio mazgu i do danas nije se vratio. Laki bacač ostao je na mestu druge zasede kod Rake 12-X o.g. Dva teška mitraljeza data su na opravku u Staroj Bučki 12-X o.g. Tri mitraljeza ostala su na mazgama čiji su konjovoci pobegli prilikom napada Nemaca na Brezovicu 24-X o.g. Svi konjovoci sa natovarenim mazgama imali su naređenje da sačekaju na vrhu brda, ali su uprkos tome otišli u nepoznatom pravcu. Jedan laki mitraljez bio je dat na opravku u Staroj Bučki 12-X-1943. Za dva mitraljeza ne zna se gde se nalaze, jer se mitraljesci još nisu vratili. Jedan laki mitraljez ostavio je Fink prilikom pojave nemačke zasede iznad Planine i nije se još vratio. Jedan laki neispravan mitraljez 1 čete poslat je u jedinicu iznad Radohe komandantu bat. drugu Mateju.

II bat. izgubio je jedan laki minobacač. Krivicu za to snosi komandir 1 čete Medica Zdenko. On je upao u zasedu i nije obraćao dovoljno pažnje na oružje i drugovi koji su rukovali oružjem.

III bat. izgubio je dva laka minobacača, koji su radi opravke ostali u radionici, u Srednjoj Vasi. Izgubio je i dva teška mitraljeza, od kojih je jedan zakopan na nepoznatom mestu, a drugi je nestao zajedno sa poslugom.

Isto tako je Četvrti bataljon izgubio dva laka mitraljeza koja su nestala zajedno sa poslugom, 96 pušaka (1 je izgubljena u akciji, a ostale su odneli oni koji su s njima rukovali), i 150 ofanzivnih bombi.³

³ Kraj dokumenta nije sačuvan. Po naređenju Štaba Sedmog korpusa NOV i POJ, Četrnaesta slovenačka NO brigada (Železničarska) bila je sredinom novembra 1943 god. rasformirana i njeno ljudstvo ušlo je u sastav Osamnaeste divizije.

**IZVEŠTAJ ŠTABA PETE SLOVENAČKE UDARNE BRIGADE
»IVAN CANKAR« OD 14 NOVEMBRA 1943 GOD. O BOR-
BI KOD STIČNE 31 OKTOBRA 1943 GODINE¹**

**STAB
5 SNOU BRIGADE »IVAN CANKAR«
PROPAGANDNI OTSEK
Položaj, 14-XI-1943**

VOJNI IZVEŠTAJ Br. 31
(za 31-X-1943)

Opšta situacija: Jedinice Cankareve brigade, koje su od prodora Nemaca na Catež operisale odvojeno, sastale su se već 30-X o.g. na položajima u neposrednoj blizini železničke stanice Stična. One su zaposlele važne strateške položaje na obroncima brda koja leže u uglu, koje zatvaraju putevi Višnja Gora — Stična i put Stična — Muljava. Sa tih položaja moguće je kontrolisati kako put koji vodi iz Višnje Gore prema Stični tako i stanicu Stična, deo puta od Stične prema Št. Vidu i put Stična — Muljava. Za takav raspored jedinica odlučili smo se zato što su naši štabovi na osnovu iskustava u ranijim borbama zaključili da Nemci prodiru u manjim kolonama od sela do sela, tamo kupe stoku, pale i ubijaju. U slučajevima kad manje grupe ne postignu uspeh oni jurišaju tenkovima i oklopnim vozilima za čije uništenje naša vojska nema dovoljno odgovarajućih sredstava. Prema tome, uništavati treba one nemačke kolone koje prodiru bez zaštite oklopnih sredstava, a u slučaju da neprijatelj nastupi zaista sa velikom, u prvom redu, tehničkom nadmoćnošću, treba se pravovremeno povući. Položaji koje smo zaposeli pružali su nam sve mogućnosti za takve operacije.

Drugi bataljon bio je čitav dan u rezervi. Neprijatelj je predveče otvorio vatru iz topova i poremetio njegovo odmaranje, ali štetu nije naneo.

Treći bataljon imao je dve čete na položajima u okolini Hudog i Štorovja, dve čete iznad Stranske Vasi, gde su ostali i topovi naše artiljerije. Oko 12 h stigla je glavnim drumom iz Muljave u selo Mileščevo neprijateljska kolona od 12 ljudi. Naši su na desnom krilu otvorili na njih vatru i neprijatelj je morao da se povuče, verovatno sa gubicima, uz nasip pored puta po-

zadi kuća prema Gorenjoj Vasi. Otprilike sat kasnije stiglo je putem iz Št. Vida oko 200 u nemačke uniforme obučenih, vojnika. Pošto su naši prerano gađali minama neprijateljsku grupu, Nemci su mogli da se rasture na sve strane uz manje gubitke. Neprijatelj je kasnije prodro na četiri kamiona prema stanici. Mine iz teških bacača i topovske granate naterali su ga da se povuče putem kojim je i došao. Neprijatelj je posle toga pokušavao celo poslepodne pa sve do predveče da prebaci svoje manje jedinice sa našeg levog krila prema našem desnom krilu koje je bilo u strateškom pogledu slabije obezbeđeno. Tom prilikom je vatra iz naših mitraljeza i minobacača činila neprijatelju velike smetnje. Predveče je neprijatelj počeo da obasipa naše položaje granatama i minama. Imali smo 2 mrtva i nekoliko lakše ranjenih. Gubici neprijatelja bili su toga dana, svakako, mnogo veći — imao je otprilike 25 mrtvih i ranjenih. Iz čitavog rada kod neprijatelja moglo se zaključiti da će tokom noći pokušati da skoncentriše svoje snage i da će nas napadnuti sledećeg dana. Da bi izbegli napad, uveče u 8h napustili smo položaje i otišli u pravcu Vel. Vrha.

Četvrti bataljon utvrdio je svoje položaje na desnom krilu našeg rasporeda uz ivicu šume zapadno od sela Malo Črnelo. On je učestvovao u istoj borbi sa neprijateljem kao treći bataljon — ukoliko je neprijatelj pokušao da izvrši prodor na njegovom sektoru. Bataljon se uveče povukao zajedno sa svim jedinicama Cankareve brigade do sela Vel. Vrhe. U toku borbe imao je jednog lakše i dva teže ranjena.²

Baterija je sa topovima, koje je imala raspoređene kod Stranske Vasi, oko 14h gađala 4 neprijateljska blindirana automobila koji su u koloni dolazili iz Št. Vida prema stanici Stična. Neprijatelj je pretrpeo gubitke i najzad se morao povući. U 20h povukla se i baterija zajedno sa ostalim jedinicama Cankareve brigade do sela Vel. Vrhe.

Odgovorni ratni dopisnik:
potpis nečitak

IZVEŠTAJ ŠTABA PETE UDARNE BRIGADE »IVAN CANKAR« OD 14 NOVEMBRA 1943 GOD. O BORBAMA BRIGADE U VREMENU OD 1 DO 14 NOVEMBRA 1943 GODINE¹

**STAB
5 SNOUB »IVAN CANKAR«
PROPAGANDNI OTSEK
Položaj, 14-XI-1943**

**Vojni izveštaj br. 1
(Za 1-XI-1943)**

Sve jedinice Cankareve brigade (sem bataljona koji se privremeno ne nalazi u sastavu brigade²) krenule su ujutro sa V. Vrha, preko Polževog puta koji vodi iz Grosuplja prema Krki, u šumu Pri Križu. Prethodnica i zaštitnica imale su manje okršaje sa neprijateljskim patrolama. Pri Križu susreli smo se i sa jednim bataljonom i komorom Ljubljanske brigade³. Cim smo se ulogorili, tj. oko 14. časova naše jedinice iznenada je napala nemačka patrola od oko 100 ljudi. Iako iznenadene, naše jedinice su se uskoro snašle, odbile neprijateljski napad i jurišem odbacile neprijatelja. Neprijateljski gubici iznosili su, najmanje 27 mrtvih i ranjenih, dok smo mi imali jednog mrtvog i dva ranjena. Uveče su se obe brigade povukle preko Ilove Gore i pored Hočevja u šumi, otprilike 3 km sev. zap. od Korinja.

**Vojni izveštaj br. 2
(Za 2-XI-1943)**

Ništa se značajnije nije dogodilo tokom celog dana. Uveče je izvršen pokret na Vel. Ilovu Goru.

**Vojni izveštaj br. 3
(Za 3-XI-1943)**

Ništa se značajno nije dogodilo. Odmarali smo se na Ilovoj Gori ceo dan.

Jedinice naše brigade, koje su se nalazile u zasedama, sukobile su se sa jakom nemačkom patrolom od 200—300 ljudi. Ljubljanska brigada, koja se rasporedila na desnom krilu i prihvatila borbu sa neprijateljem, malo se povukla⁴. Kad su ušle u borbu na levom krilu i jedinice naše brigade, obe brigade odbacile su jurišem neprijatelja, tako da je morao ostaviti na bojištu nekoliko mrtvih, tri automatske puške, dva laka mitraljeza i poluautomatsku pušku. Očekujući nov napad, štabovi obe brigade rasporedili su svoje jedinice: Ljubljanska brigada ostala je na položajima desno od crkve, a Cankareva brigada držala je položaje levo od crkve. U prvim popodnevnim časovima neprijatelj je većim snagama izvršio napad — naročito na desno krilo koje je držala Ljubljanska brigada. Neprijatelj je upotrebio, sem teških mitraljeza, i teške minobacače i artiljeriju. Bataljon Ljubljanske brigade napustio je posle jednočasovne borbe položaje i čete naše brigade, koje su držale položaje ispred sela levo od crkve, našle su se u nezgodnoj situaciji ali su ipak izbegle opkoljavanje, povlačeći se na položaje iznad sela. Neprijatelj je upao u selo i popalio ga. Naše jedinice su se uveče, kad je borba prestala, ponovo skupile i noću otišle pored Rajndola⁵ i Hočevja u šumu gde su se nalazile još 1 o.m. Neprijatelj je u borbi, vođenoj posle podne, imao velike gubitke. Meštani su nam kasnije pričali da je vozio kamionima mrtve i ranjene. Ni naši gubici, u prvom redu gubici Ljubljanske brigade, nisu bili mali. Ukupno smo imali 16 mrtvih i 11 teže ranjenih.

Vojni izveštaj br. 5
(Za 5-XI-1943)

Preko celog dana ništa se značajno nije dogodilo. Uveče smo pošli iz šume u Korinj i tamo prenočili.

Vojni izveštaj br. 6
(Za 6-XI-1943)

Ujutro smo se iz Korinja vratili u šumu, a uveče izvršili pokret za Vrhe.

Vojni izveštaj br. 7
(Za 7-XI-1943)

Preko celog dana ništa se značajno nije dogodilo.

U 6h ujutro jedinice Cankareve brigade izvršile su pokret sa V. Vrha preko Muljave na Sela pri Sumberku i tu je sud brigade osudio na smrt jednog belogardistu koji se krio.

Vojni izveštaj br. 9
(Za 9-XI-1943)

Oko 9h ujutro dve čete Drugog bataljona primetile su da se belogardistička kolona od 50 ljudi, kreće u pravcu sela. Sela pri Sumbreku. Zbog iznenadnog napada, u kome je učestvovala i jedna četa Četvrtog bataljona, belogardistička banda je u paničnom bekstvu jedva uspela da odvuče svojih 10 ranjenika. Zaplenjeno je nekoliko municije i okvir za zbrojovku. Posle podne je održana proslava povodom godišnjice ruske Oktobarske revolucije.

Vojni izveštaj br. 10
(Za 10-XI-1943)

Preko celog dana ništa se značajno nije dogodilo U 17h izvršen je pokret preko Medvedjeka i Št. Lovrenca na nove položaje na Čatežu, Gorenjoj Vasi, Trebanjskom Vrhu i Cirniku.

Vojni izveštaj br. 11
(Za 11-XI-1943)

Došavši na položaje koje smo držali pre nego što su Nemci prodrli na Čatež, bili smo svedoci uništenja koje su napravile nemačke bande. Nemci su na Čatežu i u Gorenjoj Vasi pobili 43 osobe i u okolini palili i pljačkali sve⁶. U jednoj kući naterali su više osoba u podrum, zapalili zgradu, a zatim nabacali još i bombi. Na drugom mestu streljali su oca i tri sina koji su se upravo vratili iz internacije. Vrhunac divljaštva predstavlja ubistvo trogodišnje devojčice. Jedinice Cankareve brigade dobile su posle podne naređenje da napadnu i likvidiraju nemačko i belogardističko uporište u Trebnju. Pre nego što je došlo do napada, doznali smo da su Nemci i belogardisti napustili Trebnje još dan ranije i tako se u isto ušlo bez ikakvog otpora. Jedinice Cankareve brigade izvršile su u toku noći pokret iz Trebnja u Mirnu Peč.

« Vidi dok. br. 48 i 44.

Jedinice naše brigade izvršile su posle podne pokret iz Mirne Peči prema Novom Mestu, zaposele položaje u Bučnoj Vasi i Bršljinu i na taj način blokirale i onaj deo Novog Mesta na kome se obavljao saobraćaj. Sa ostalih strana grad su blokirale jedinice Dvanaeste i Gupčeve brigade. Noću je izveden napad na nemačko i belogardističko uporište u Novom Mestu⁷. Napad nije uspeo zbog jakih neprijateljskih utvrđenja na Kapitolskom Marofu koji naše jedinice nisu mogle zauzeti bez prethodnog dejstva iz topova. Zbog toga je opsada napuštena." Naši gubici iznosili su: 1 mrtav i 6 ranjenih.

Vojni izveštaj br. 13

(Za 13-XI-1943)

Naše jedinice izvršile su pokret od Novog Mesta u okolna sela radi odmora i radi priprema za nov napad na Novo Mesto⁸.

Odgovorni ratni dopisnik:
(potpis nečitak)

**IZVEŠTAJ ŠTABA DESETE SLOVENAČKE NO BRIGADE —
LJUBLJANSKE OD 14 NOVEMBRA 1943 GOD. GLAVNOM
ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O BORBAMA NA SEKTORU
MOKREC — KRIM¹**

STAB X UB »LJUBLJANSKE«
Na položaju, 14-XI-1943

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO JUGOSLAVIJE

Na položaju

Vojni izveštaj X UB
od 4-XI do 14-XI-1943

4. nov. Napad Nemaca na naše položaje u selu Gaberje². Prvi i Drugi bataljon nalazili su se tada u selu. Prilikom napada, bataljoni su odmah zauzeli položaj iznad sela i otud napadali i odbijali napade. Četvrti bat. je odmah u početku napada jurišem odbio nemački napad i zaplenio dva puškomitraljeza, jedan automat, mnogo municije i vojne opreme. On je držao položaje zapadno od sela prema Lučama i Račni, obezbeđujući položaje III bat. Treći bataljon nije vodio borbe. Prvi napad bio je odbijen u 9h. U toku dva sata neprijatelj je dobio pojačanja i na sektoru II bat. pokušao da ponovo izvrši prodor. Naš II bat. je odmah, zajedno sa I bat., snažno jurišao i poterao Nemce niz brdo, goneći ih do puta i dalje preko pruge južno od puta. Tom prilikom je zaplenjeno mnogo rat. materijala, 3 automata sa municijom, 5 sanduka bombi i velika količina municije. Pošto je napad bio odbijen, neprijatelj je ponovo prikupio snage i počeo da prodira sa pojačanjem, u obliku obruča, sa velikim snagama prema našim položajima. Bili smo prinuđeni da menjamo položaje. I i IV bat. morali su da se prebace prema Kurjoj Vasi, tojest u obliku polukruga. Oni su se hrabro odupirali nadmoćnosti i jurišem zadržavali i štitili ranjenike koji su se povlačili. Pošto je napad bio usmeren pravo prema našim ranijim položajima, neprijatelj je uspeo

da preseče deo I bat., čime je bila prekinuta veza sa III bat. i delom I bat.

Neprijatelj je imao oko 100 mrtvih i mnogo ranjenih. Imao je velike gubitke i u rat. materijalu. Naši gubici: 15 mrtvih i 20 ranjenih drugova. **Predveče** Nemci su se povukli na Ilovu Goru. Stab brigade pokušao je tada da uspostavi vezu sa III bataljonom ali nije uspeo jer je bataljon bio već otišao (kad je pao mrak) i probio se preko puta i železničke pruge kod Račne prema Vel. Lipljenama. Bataljon je odneo i jednog ranjenog druga. Komesar brigade i zam. komandanta otišli su sa prvom grupom, tojest, sa II bat. pratećom četom i sa polovinom I bataljona.

- 5 nov. III bat. stigao je tokom noći u Vel. Lipljene. Ljudstvo se tu unekoliko odmorilo i nahranilo. Stab brigade do toga vremena nije imao vezu sa III bat.
- 6 nov. Kad je pao mrak, bataljon se prebacio preko s. Zelimlje i Zapotoka u selo Uzmani gde je došao u dodir sa VIII brigadom i preko nje odmah počeo da traži vezu sa divizijom. On je ostao u selu još ceo dan i celu noć.
- 7 nov. Stab brigade je već u toku dana uspostavio vezu sa III bat., pa su komandant i zam. politkomesara isto uveče preuzeli komandu nad tim bataljonom. Planirani pokret je zbog odsutnosti patrole, koja se do noći nije vratila, otpao. Bataljon se preko noći i dalje nalazio u selu.
- 8 nov. U 8h ujutro otpočeo je napad Nemaca iz Roba prema Sekirišću i Krvavoj Peči. Tenkovi, koji su dolazili po gustoj snežnoj vejavici, nečujno su se približili selu gde se nalazio Stab brigade i III bat. Povukli smo se u pravcu Mačkoveca i pridružili se VIII brigadi koja je već vodila borbe. Naš III bat. odmah je zaposeo položaje prema Iški. U borbi, koja se razvila, on je pobio 30 neprijateljskih vojnika. Borba je trajala neprekidno do noći. Planirani noćni pokret i probijanje kroz obruč prema Suhoj Krajini propao je zbog neprijateljskih zaseda pored puta. Usled toga vratili smo se prema Mokrecu, gde smo stigli 9 nov. u 7h ujutru.
- 9 nov.^s Zajedno sa VIII brigadom zaposeli smo položaje na Mokrecu iznad s. Golo (Dol. i Gor.). Patrola je oko 9h javila da se našim položajima približuje veća grupa

neprijateljskih vojnika. Komoru i ranjenike odmah smo poslali na vrh Mokreca. Jednu četu III bat. poslali smo na put koji vodi iz Golog na Mokrec. IV bat. obezbedio je levu stranu. Dve čete III bat. zauzele su položaj u sredini. III bat. VIII brigade nalazio se na desnom krilu. U lih Nemci su stigli u našu neposrednu blizinu i napali nas. Naš III bat. i jedna četa VIII brigade odmah su prihvatili borbu i jurišem odbili prvi nemački napad. Svi dalji pokušaji neprijatelja da probije naše položaje bili su odbijeni. Borba je trajala bez prekida do noći, kad se III bat. u sporazumu sa ostalim jedinicama i VIII brigadom povukao preko Iške. Planirano povlačenje preko Krvave Peči otpalo je zbog neprijateljske zasede.

10 nov. Povlačili smo se prema Krimu, gde je III bat. zaposedao položaje u blizini Ustja. VIII brigada zauzela je položaje na suprotnoj strani puta prema Rakitni. VIII brigada naišla je prilikom zaposedanja položaja na nemačku zasedu i bila prinuđena da odmah prihvati borbu. Usled iscrpljenosti ljudstva u toku poslednjih dana, odmah je dato naređenje za povlačenje. III bat. dobio je zadatak da štiti povlačenje VIII brigade i komore. III bat. bio je tom prilikom, zbog neverovatno brzog kretanja neprijatelja, otsečen, tako da su dve čete bataljona ostale na drugoj strani. Ostale jedinice povlačile su se u redu pod zaštitom 3 čete III bat. Levstikova brigada je za to vreme i dalje nanosila udarce neprijatelju i snažno ga odbijala. Naše jedinice snažno su odbijale neprijatelja i nanele mu osetne gubitke uprkos njegovom pritisku i iscrpljenosti našeg ljudstva. Borba je trajala, sa prekidima, do noći. U 23h stigli smo na Pikovnik, gde se ljudstvo u vremenu od 4 časa odmorilo i unekoliko nahranilo.

11 nov. Ujutro u 4h krenuli smo u pravcu Sv. Vida i u 8h stigli u šume u blizini Zale. Tu smo se odmorili ceo dan. Uveče smo izvršili pokret u pravcu Travne Gore. Tom prilikom je kolonu, kad je prelazila put u Bečajima, iznenadio nemački transport oklopnih kola. Kolona, koja se nalazila na čistini i bila bez zaklona, podelila se tada na više grupa koje su se pojedinačno probijale preko blokiranog puta. Cim nas je primetio neprijatelj je otvorio oštru baražnu vatru na naše ljudstvo. Naše jedinice probile su se u toku noći do Lepog Vrha i tamo ostale ceo dan i nahranile se.

- 12 nov. Stigavši na mesto, preduzeli smo, zajedno sa terenskim radnicima, potrebne mere i uspostavili vezu sa ostalim odvojenim jedinicama. Uveče smo izvršili pokret na Travnu Goru, gde smo stigli 13 nov. u 7h ujutro.
- 13 nov. Odmor na Travnoj Gori. Kad je pao mrak, spustili smo se u dolinu u Ravni Dol. IV bat. odmah je zaposeo položaje kod Nove Stifte, obezbedivši se prema Sogražici i Lenčeku. III bat. ostao je u selu Ravni Dol i obezbedio pravac prema Ribnici.
- 14 nov. Preko dana ostali smo na starim položajima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar:
otsutan

Komandant:
Rojšek Franc

ER. 98

PREGLED BORBI JEDINICA NOV I PO SLOVENIJE OD 21 OKTOBRA DO 15 NOVEMBRA 1943 GODINE'

TOK BORBI U DOLENJSKOJ OD 21-X DO 15-XI-1943

U vreme od 21 oktobra do 2 novembra prodrle su na oslobođenu teritoriju Ljubljanske pokrajine jake nemačke snage sastavljene od pešadije, transportovane kamionima, motorizovane lake i teške artilerije, relativno jakih tenkovskih jedinica srednjeg i težeg tipa (oko 300 do 350 tenkova), izviđačkih oklopnih automobila (oko 70), većeg broja motociklističkih patrola i motorizovanog pontonskog i mostovog materijala.

Nemačke snage prodrle su uglavnom iz tri pravca: prvi pravac: Delnice, Brod, Banja Loka, Kočevje, Žužemberk, Trebnje; drugi pravac: Sava, Kostanjevica, Novo Mesto, Semič — Karlovac — Metlika — Črnomelj.

Te neprijateljske snage imale su sledeće zadatke: da unište NOV i PO Slovenije, zauzmu oslobođenu teritoriju i uspostave na njoj hitlerovsku vlast i obezbede nesmetan saobraćaj

na komunikacijama za prelazak svojih snaga pri povlačenju sa Balkana i iz Italije.

Iako su neprijateljske snage, kojima su bile podređene i jedinice izdajničkih belogardista i Rupnikovih domobrana, bile srazmerno jače od snaga NOV i PO Slovenije, kako po broju tako i po kvalitetu i vrsti oružja, nemačka ofanziva, koja je počela sa najvećom snagom uz bombardovanja iz vazduha i razna zverstva varvarske nemačke vojske nad stanovništvom, nije mogla da postigne postavljene ciljeve. *

Jedinice NOV i PO zadržale su uglavnom skoro sve položaje koje su držale još pre nemačke ofanzive. Svaki pokušaj upada neprijatelja i zauzimanja položaja u većini slučajeva propao je i neprijatelj ga je platio sa velikim gubicima u ljudstvu i materijalu. Naši gubici bili su, međutim, mali. Uništavanje jedinica NOV i PO nije uspelo. Neke jedinice, ugrožene od nadmoćnih neprijateljskih, naročito tenkovskih i oklopnih jedinica, uspele su da se u toku borbe izvuku i zauzmu nove položaje, gde su se pripremale i sređivale za ofanzivne akcije.

U pojedinim mestima, u koja su Nemci prodrli sa tenkovskim jedinicama (Metlika—Črnomelj—Kočevje—Žužemberk—Trebnje—Mokronog—Semič i Novo Mesto), posade NOV i PO u dotičnim mestima pravovremeno su se povukle. Ostale jedinice pripremale su se i skupljale za napade sa zadatkom da ponovo zauzmu mesta koja su zaposeli Nemci i domobrani. Za to vreme, tj. od početka nemačke ofanzive do početka naše ofanzivne akcije, naše čete rušile su puteve i komunikacione objekte, postavljale zasede i izvele dosta uspešnih napada na neprijateljske jedinice. Neprijatelj je tom prilikom pretrpeo osetne gubitke u ljudstvu i materijalu.

TOK BORBI:

Vršičke Vode

22 oktobra Nemci su u jačini od 2000 pešaka, 2 teška tenka tipa »tigar« i oko 80 kamiona napali i opkolili II UB² na položajima Vršice—Vršičke Vode. Brigada je uspela nekoliko puta da u toku borbe probije obruč. Kolona se povukla prema Gerovu. Drugi bat. II UB je sa svog položaja Praprot—Marija Trošt uspešno napao naciste na putu Delnice—Brod (na Kupu). Bataljon je sprečio upad Nemaca u Gerovo i naterao ih u bekstvo prema Platku. I brigada³ je na Goljaku odbila napad nacista u jačini od 40 kamiona pešadije i dva, tenka. Borba je trajala do mraka, posle čega su se nacisti povukli. Naši su uništili 2 nemačka kamiona.⁴

22-X. Prvi bataljon VIII brigade⁵ uspešno je odbio napad nadmoćnijih nacista na položaj Teličar.

Škofljica

22-X. Drugi bat. VIII brigade sukobio se kod Škofljice sa nacistima koji su se posle kratkog vremena povukli.

Lavrica

22-X. Drugi bataljon VIII brigade porušio je sve bunkere koje su Nemci izgradili ispred Lavrice.

23-X. Neprijatelj je napao u jačini od 3 kamiona pešadije (oko 120 belogardista) 1 oklopnog voza, 2 tenka, 3 poljske haubice od 100 mm i većeg broja teških bacača na položaje Drugog bataljona VIII brigade na sektoru kod Lavrice. Napad je trajao 5 časova uprkos jakoj neprijateljskoj vatri iz svih oružja. Broj neprijateljskih gubitaka nije mogla da se ustanovi. Oštećen je 1 oklopni automobil. Naši nisu imali žrtava.

Selo Orle

23-X. Neprijatelj je u jačini od 50 ljudi i tri tenka napao položaje jednog voda naše vojske u selu Orle. Vod je odmah otvorio vatru i neprijatelj je morao da se pod vatrom povuče. Neprijatelj je imao jednog mrtvog i više ranjenih. Vod nije imao gubitaka.⁶

Trebelnik

23-X. Jedna četa Trećeg bat. XIII brigade⁷ napala je neprijatelja na Trebelniku gde je popravljao bunkere. Neprijatelj je imao 6 mrtvih i 2 ranjena. Naši su se zbog napada 300 Nemaca pod borbom povukli.⁸

Suma kod Skrajnika

23-X. Jedna četa XIII brigade, koja se nalazila u šumi kod Skrajnika, napala je neprijateljsku jedinicu od 40 ljudi. Poginulo je više nacističkih bandita a nekoliko ih je ranjeno. Četa nije imala gubitaka.

Put prema Unecu

23-X. Jedna jedinica XIII UB napala je bunkere i neprijatelja na putu prema Unecu. Poginulo je 5 neprijateljskih vojnika. Naša jedinica nije imala gubitaka.⁹

⁵ Osmu udarnu brigadu »Franc Levstik«

« Vidi dok. br. 20.

⁷ Trinaesta brigada (Loška)

⁸ Vidi dok. br. 17.

» Vidi dok. br. 20.

Goljak i Gomanjce

23-X. I UB angažovana je u oštrim borbama sa nadmoćnijim nacističkim banditima na Goljaku i Gomanjcima. Svi brojni napadi neprijatelja, koji nije uspeo da napreduje ni za korak, odbijeni su uz velike gubitke po njega.¹⁰

Leskova Dolina

23-X. Jake jedinice nemačkih bandita, koje su se iznenada pojavile u Leskovoju Dolini, napale su jedinice I UB koje su se nalazile tamo. One su prihvatile borbu koja je trajala ceo dan i celu noć. Naši su odbili sve napade i prinudili neprijatelja na povlačenje, energično ga goneći. Banditi su imali preko 10 mrtvih i veliki broj ranjenih. Naše jedinice imale su 1 mrtvog i 2 ranjena.¹¹

Mokronog

24-X. Jedna jaka grupa nemačkih bandita prodrla je u Mokronog, gde je opljačkala i zapalila fabriku. Zbog pritiska jedinica XII UB, ova grupa bila je prinuđena da napusti Mokronog.

24-X. Kad su Nemci ponovo prodrli u Mokronog, jedinice VII korpusa, koje su se nalazile na položajima u blizini Mokronoga, izvršile su napad na neprijatelja i prinudile ga da se povuče iz mesta. Napad naših snaga bio je tako jak da neprijatelj nije uspeo da evakuise mrtve i ranjene, već ih je ostavio na bojištu.¹²

Mirna

29-X. Jedinice Cankareve brigade¹³ napale su neprijatelja kod Čateža. Neprijatelj je bio prinuđen da se povuče, ostavljajući na mestu sve mrtve i ranjene.¹⁴

Gorenja Vas, Muljava i Znojile

1-XI. Nemci su sa jakim snagama prodirali putem Stična — Muljava. Bataljon Cankareve brigade je u dobro pripremljenoj zasedi i odličnim rasporedom teškog i lakog oružja sačekao neprijateljsku kolonu kod Gorenje Vasi. Kad je kolona stigla na mesto određeno za opšti napad, naša zaseda otvorila je na nju jaku vatru iz teških i lakih mitraljeza, minobacača, topova i pušaka. Neprijatelj je u divljem bekstvu odbacivao opremu i oružje.

¹⁰ Vidi dok. br. 9, 17, 18 i 19.

¹¹ Vidi dok. br. 17.

¹² Vidi dok. br. 31 i 38.

¹³ Peta udarna brigada »Ivan Cankar«

¹⁴ Vidi dok. br. 53 i 48.

Istovremeno su Nemci sa tenkovskom kolonom prodrli putem Zagradec — Krška Vas i Culka našima iza leđa. Pešadiju, koja je išla pozadi tenkova, sačekao je bataljon Ljubljanske brigade¹⁵ kod Znojila i Muljave. Borba je trajala ceo dan. Neprijatelj je imao znatne gubitke. U obema bitkama poginulo je preko 150 hitlerovaca.¹⁶

Ravni Del

Nemci su, 2-XI u 5 ujutru, napali manje jedinice Ljubljanske i Cankareve brigade. Naši su se posle kratke borbe povukli na položaje Pri Križu. Tu su odlučno napali kolonu Nemaca koja je prodirala za našima i jurišem je potisnuli do Ravnog Dola. Na bojištu su ostali 23 mrtva Nemca, a 42 su ranjena. Naši su zaplenili dosta oružja, municije i opreme.¹⁷

U toj borbi naročito se istakla drug. Majda¹⁸ iz Ljubljanske brigade koja je zarobila nemačkog vojnika, razoružala ga i zadavila.

Ilova Gora

Neprijatelj je 4-XI napao bataljone Ljubljanske i Cankareve brigade. Napadalo je preko 500 Nemaca pravcem od Račne i Hočevja. Napad je počeo u 7.30h ujutru. Naši su odmah prešli u protivnapad. Borba je trajala ceo dan. Predveče su borci obe brigade naterali jurišem neprijatelja u panično bekstvo, kojim prilikom su Hitlerovi vojnici bacili sa sebe svu opremu, puške i delove teškog oružja. U borbama je poginulo preko 100 nemačkih bandita, a mnogo ih je ranjeno.

Samo Ljubljanska brigada zaplenila je u toj borbi 2 puškomitraljeza, 5 automata, mnogo pušaka, mina za minobacače, razne delove minobacača i mnogo opreme. Cankareva brigada zaplenila je, između ostalog, i poluautomatske puške.¹⁹

Bela Krajina

Naše jedinice u Beloj Krajini uništile su, odn. zaplenile u toku poslednjih dana 5 kamiona, 1 autobus i 1 luksuzni automobil. Tom prilikom je poginulo oko 100 nemačkih vojnika i domaćih izdajnika i zaplenjeno je dosta ratnog materijala.

6-XI. Dve jedinice XV UB²⁰ i bataljon VOS-a napali su neprijateljski kamion kod Bušinje Vasi. Poginulo je 13 nepri-

¹⁵ Deseta slovenačka NO brigada (Ljubljanska)

" Vidi dok. br. 75, 83, 95 i 96.

¹⁷ Vidi dok. br. 75, 96 i 129.

¹⁸ Majda Šile, narodni heroj. Poginula 14 jula 1944 god. kod Novog Mesta.

» Vidi dok. br. 75 i 97.

²⁰ Petnaesta slovenačka NO brigada (Belokranjska)

ateljjskih vojnika, a 3 su zarobljena. Zaplenjeno 1 teški mitraljez, 2 puškomitraljeza, 2 automata, automatski pištolj sa tromblonima, sva oprema i neoštećen kamion. Naročito se istakao drug Albin,²¹ komandant bataljona VOS-a, koji je sam pobio **9 neprijateljskih** vojnika.

Trnovec

Jedna jedinica II bataljona XV UB napala je 6-XI nemačku jedinicu koja je stigla u automobilima. 2 nemačka automobila su uništena. 1 Nemač je poginuo. Zarobljeno: 1 autobus, 6 funkcionera nove Rupnikove uprave, 3 šofera, nekoliko oružja i ostale vojne opreme.

Bušinja Vas

6-XI. Zaseda I bataljona XV UB kod Bušinje Vasi napala je 4 nemačka kamiona puna Nemaca i domobrana. Uništena su 2 teška kamiona sa posadom. Poginulo je 10 Nemaca. Zarobljena su 4 domobrana. Zaplenjeno je dosta pušaka, 1 PA mitraljez, municija i vojna oprema. Zaseda je u tom napadu spasla 4 partizana koje su Nemci zarobili.²²

St. Vid. i Stična

6-XI. Nemci su sa jakim snagama prodirali u pravcu Št. Vida i u kolonama od Žužemberka prema Stični. Čim su Nemci prodrli u Stičnu i u dolinu, jedinice V UB snažno su napale neprijatelja sa svojih položaja oko Stične i Črnela i naterale ga, posle 1-no časovne borbe, da se u bekstvu povuče iz Stične. Neprijatelj je imao oko 50 mrtvih i veći broj ranjenih. Naši gubici: 1 mrtav i 1 ranjen.

Globodol

7-XI. Jedinice XII UB pod jakim pritiskom nadmoćnijeg neprijatelja povukle su se sa sektora Trebelno na nove položaje oko Globodola i tamo prihvatile borbu sa Nemcima. Borbe su trajale skoro 3 dana. Neprijatelj je u svim svojim pokušajima da zauzme te položaje i uništi naše jedinice bio odbijen uz osetne gubitke. Neprijatelj je imao u tim borbama preko 100 mrtvih i ranjenih.²³

Vahta

7-XI. U 7.30 časova jedinice III bat. XV UB, koje su se nalazile u zasedi kod Vahte na putu Novo Mesto — Metlika,

napale su i uništile 2 teretna i 1 luksuzni automobil puni nemačke vojske i 1 motocikl. U tom napadu poginulo je 30 Nemaca.²⁴

Šempeter

U noći 9/10-XI neprijatelj je napao jedinicu XII UB koja je prokopavala put Novo Mesto — Šempeter.²⁵ Neprijatelj je odbijen, kojom prilikom je imao 15 mrtvih.

Irca Vas

Zaseda I bat. V UB napala je u noći 12/13-XI neprijateljsku jedinicu u Irčij Vasu. Neprijatelj je imao oko 8 mrtvih i ranjenih. Zaseda je imala 1 mrtvog.

Novo Mesto

13-XI. Jedinice VII korpusa, raspoređene na desnoj obali reke Krke, odbacile su odsutnim napadom neprijatelja do Kandije. Jedinice na levoj obali Krke prodrle su do železničke stanice Novo Mesto i zapele je.

13-XI. Neprijatelj je sa 2 tenka i 7 kamiona pokušao otići iz Novog Mesta u pravcu Krškog. Kod Mačkoveca napale su ga jedinice XII UB i prinudile da izađe iz kamiona i da se zabarikadira u crkvi, a zatim ga odbacile natrag. Poginulo je 30 Nemaca i uništena su 3 kamiona. Most u Mačkovecu, gde je bila ova neprijateljska jedinica zaustavljena, bio je u toku 13-XI 4 puta porušen i popravljen.

Naše jedinice su potpuno opkolile nemačku posadu u Novom Mestu, tako da je ona bila prinuđena da se snabdeva municijom iz aviona.²⁶

TOK BORBI u ŠTAJERSKOJ

Radmirje

1-X. U Radmirju je napadnuta policajska stanica. Poginula su 2 policajca, dok su dvojica uspeli da pobegnu, a 18 je prešlo na našu stranu. Zaplenjeno je: 2 mitraljeza, 50 pušaka, 15 pištolja, mnogo municije, 10 automata i drugi ratni materijal.²⁷

Rečica u Zg. Savinjskoj Dolini

6-X. I i II bataljon Štajerske UB »Slavko Šlander«²⁸ napali su utvrđenje žandarmerijske stanice u Rečici u Zg. Savinjskoj

m Vidi dok. br. 81 i 84.

²⁵ Sada Otočec

²⁶ Vidi dok. br. 91, 93, 96, 100, 103, 111, 112, 124, 125 i 129.

²⁷ Vidi dok. br. 99 i knj. 7, dok. br. 117 i 160.

²⁸ Šesta udarna brigada »Slavko Šlander«

polini. Borba je trajala otprilike 2 sata. Nemci su se uporno **branili-** Posle trećeg juriša naši su uspeli da zauzmu stanice i **prodru** pomoću merdevina na prvi sprat, zauzimajući sobu po **sobu.** Zandarmi su se predali. Zarobljeno je 7 žandarma, a 6 ih je poginulo. Zaplenjeno je: 70 pušaka, 4 automata, 20 pištolja i mnogo drugog ratnog materijala. Zapaljene su 3 zgrade i to: **župnički** dom gde se nalazila žandarm. stanica, Haimatsbund i županova kuća (hitlerovac). U prostorijama Haimatsbunda zaplenjeno je još: 2 tehnike, 3 pisaće mašine, novac i ostali materijal. Zandarmi koji su stigli u pomoć iz Mozirja imali su 19 mrtvih i veći broj ranjenih. Zaplenjen je 1 automat. Naši **gubici: 1** drug smrtno ranjen.

Zaseda istog bataljona uništila je i zapalila 1 neprijateljski kamion.²⁹

Mozirska planina

Jedinice Štajerske brigade »Slavko Slander« borile su se 7-X sa SS trupama i vermanšaftom na padinama Mozirskih planina. Neprijatelj je imao osetne gubitke. Broj neprijateljskih gubitaka još nije poznat.

Drum Celje — Ljubljana

19-X. Štajerska UB »Slavko Slander« napala je nemačke motorizovane kolone na drumu Ljubljana — Celje i to kod sela St. Ožbald. Napad je uspeo. Broj poginulih i ranjenih dosada nije mogao da se ustanovi. Iz kamiona se čula strašna vika i jaukanje ranjenih. Naši bombaši jurišali su na tenkove i iznenadnim napadom tako ih zbunili da se nisu mogli odmah snaći. Jaukanje i vika mogli su se čuti i iz tenkova. Jedan tenk je jako oštećen.³⁰

U borbi su se istakli drug komandant Simon³¹ i drug Vuk. Oni su prvi iskočili na put i jurišali na tenkove.

Gomilsko u Sp. Savinjskoj Dolini

23-X. I bat. UB »Slavko Slander« napao je u Sp. Savinjskoj Dolini kod Gomilskog kamion sa vermanšaftom. Poginulo je 5 vermana (među njima 1 gestapovac i 1 šturmfirer); 5 vermana je ranjeno, a 10 zarobljeno. Naši nisu imali gubitaka. Zaplenjeno: 18 novih pušaka mauzerica, 2 automata, 2 pištolja, 20 uniformi, 20 kabanica, 20 pari cipela» 30 opasača i velika količina municije i ostale vojne opreme.³²

²⁹ Vidi dok. br. 99, 165, 168 i knj. 7, dok. br. 117.

³⁰ Vidi dok. br. 7 i 99.

³¹ Janko Sekirnik

³² Vidi dok. br. 59, 158, 159 i 160.

Krašnja — Lukovica

23-X. Geta III bat. UB »Slavko Slander« napala je i₂ zasede na putu Krašnja — Lukovica u blizini sela **Kompolje** 5 nemačkih automobila. Poginula su 3 gestapovca, a 4 su teško ranjena.

Pruga Sava — Litija

24-X. II bat. UB »Slavko Slander« skinuo je na pruzi Sava — Litija 4 šine, raskopao podlogu ispod šina i izbacio iz koloseka putnički voz. Prevrnuta je lokomotiva i 5 vagona.

Pre dolaska voza bataljon se sukobio sa nemačkom patrolom koja je došla prugom. Broj nemačkih gubitaka nije mogao da se ustanovi. Saobraćaj na pruzi bio je obustavljen ceo dan. Naši nisu imali gubitaka.

Kamnik

27-X. Zaseda III bat. UB »Slavko Slander« napala je u blizini Kamnika žand. patrolu na biciklima. Poginula su 4 žandarma, a 1 je bio zarobljen. Zaplenjeno: 2 puške mauzerice, 2 pištolja i nešto opreme.³³

Šmartno ob Dreti

30-X. UB »Slavko Slander« napala je policisku i žand. stanicu Šmartno ob Dreti u Zg. Savinjskoj Dolini. Stanica je zauzeta posle 2 i po sata borbe. Naši borci zauzimali su na juriš sobu po sobu. Zaplenjeno: 80 pušaka, 2 automata, 400 komada razne municije, 4 pištolja, 30 ofanzivnih i defanzivnih bombi. Sem toga, zaplenjeno je mnogo ratnog materijala 52 kompletne uniforme, 50 pari cipela, pokrivača itd.

Zaseda, koja je obezbeđivala tu akciju od pomoći neprijatelja, odbijala je sa svoga položaja napade neprijatelja, 4 i po sata. Naši nisu imali ni mrtvih ni ranjenih.³⁴

Pruga Zidani Most — Celje

30-X. Minerski vod UB »Slavko Slander« izbacio je na železničkoj pruzi Zidani Most — Celje iz koloseka voz sa namirnicama. Dosta vagona je uništeno a dosta je mnogo oštećeno. Železnički saobraćaj bio je dva dana potpuno obustavljen.³⁵

Put Vače — Litija

3-XI. II bat. UB »Slavko Slander« postavio je zasedu na putu Vače — Litija i napao žandar, patrolu. Poginula su 2 žandarma a 1 je teško ranjen. Naši nisu imali gubitaka.

Put Domžale — Trojane

4-XI. Jedinice 3 bat. UB »Slavko Slander« postavile su **zasedu** na putu Domžale — Trojane. Napale su automobil, **kamion** i motocikl sa prikolicom. Borba je trajala oko pola sata. Naši su uspeali da ubiju posadu. U međuvremenu naši meci **zapalili** su eksploziv koji se nalazio u kamionu. Eksplozija je bila tako jaka da je raznela teretni automobil a luksuzni automobil i motocikl potpuno uništila. Sve oružje i mrtvi žandarmi **odleteli** su u vazduh. Poginulo je 10 ljudi posade. Naši su imali 3 ranjena. Zaplenjeno: 1 puška, 1 pištolj i veća količina odeće i obuće.

But Krtina — Moravče

3-XI. Jedinice III bat. UB »Slavko Šlander« sukobile su se sa žandarm. patrolom iz Moravča na putu Krtina — Moravče. Poginula su 3 žandarma a 4 su teško ranjena. Naši nisu imali gubitaka. Zaplenjeno: 1 mitraljez »zbrojovka«, 1 automat, 3 puške, 4 pištolja, 1 pištolj za tromblone sa 15 tromblona i veća količina bombi i municije.³⁶

TOK BORBI U GORENJSKOJ

Škofja Loka

2-X. Delovi UB »Janko Premrl-Vojko«³⁷ izbacili su iz koloseka vojni transportni voz kod Škofje Loke. Uništeni su svi vagoni. Tom prilikom poginulo je 110 i ranjeno 20 Nemaca.³⁸

Podnart

4-X. Jesenička četa Gorenjskog odreda napala je železničku stanicu i žand. stanicu u Podnartu. Uništeni su bili svi radioaparati koji su se nalazili u dva vagona. Poginulo je dosta žandarma i komandir žand. stanice.³⁹

Gorenja Vas

4-X. Patrola II bat. UB »Janko Premrl-Vojko« ubila je 2 Nemca između Hotavlja i Gorenje Vasi.

Davča

7-X. Delovi VI UB »Franc Prešern«⁴⁰ i UB »Janko Premrl-Vojko« napali su nemačko uporište u Davči u Gorenjskoj.

3« Vidi dok. br. 99.

3' Šesnaesta slovenačka NO brigada »Janko Premrl-Vojko«

38 Vidi tom VI, knj. 7, dok. br. 141.

3» Vidi tom VI, knj. 7, dok. br. 116 i 141.

40 Sedma udarna brigada »Franc Prešern«

Borba je počela rano uzoru i trajala do 2 posle podne. Naše čete bile su prinuđene da se povuku usled jakog nemačkog pritiska. Poginula su 3 Nemca. Naši nisu imali gubitaka.

7-X. Zaseda III bat. UB »Janko Premrl-Vojko« napala je nemačku jedinicu od 6 kamiona. Uništen je 1 kamion. Poginula su 4 Nemca a 4 su ranjena.

7-X. Patrola UB »Janko Premrl-Vojko« sukobila se kod Leskovice sa nemačkom patrolom i ubila 3 Nemca.⁴¹

Bukovo

8-X. Patrola UB »Janko Premrl-Vojko« uništila je kod Bukovog 1 nemački kamion i ubila 4 Nemca.

12-X. Zaseda II bat. UB »Janko Premrl-Vojko« napala je nemačku kolonu kod Bukovog. Poginula su 3 Nemca a 4 su ranjena. Naši gubici: 1 mrtav i 3 lakše ranjena.

Križe

14-X. 3 četa Gorenjskog odreda napala je kod Križa u blizini Golnika automobil u kome su se nalazila 4 gestapovca. Automobil je uništen, a gestapovci ubijeni. Naši nisu imali gubitaka.⁴²

Sovoden

15-X. UB »Janko Premrl-Vojko« napala je Sovoden. U uporištu Sovoden poginulo je 40 finansa, a 30 ih je ranjeno. Nemci su posle toga izvršili juriš na brigadu sa svim raspoloživim snagama. Brigada je sačekala Nemce na 30 m i samo na jednom mestu ubila 10 Nemaca, a na drugom mestu i više. Nemci su se vratili bez uspeha u svoja uporišta.

Selca

16-X. Loška četa Gorenjskog odreda napala je jednu nemačku kolonu kod s. Selca. Nemci su imali 4 mrtva i više ranjenih. Naši nisu imali gubitaka.

Pruga Radovljica — Jesenice

Zaseda minerskog voda Gorenjskog odreda minirala je prugu između Radovljice i Jesenica. Iz koloseka je izbačen teretni voz. Uništeno je 6 vagona, a ostali su mnogo oštećeni. Bilo je dosta mrtvih i ranjenih vojnika, što se moglo zaključiti na osnovu kola za spasavanje koja su sledećeg dana prebacivala ranjenike sa bojišta u bolnicu. Saobraćaj je bio prekinut 36 časova.

**IZVEŠTAJ ŠTABA ČETVIRTE OPERATIVNE ZONE OD 15
NOVEMBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLO-
VENIJE O AKCIJAMA U VREMENU OD 1 OKTOBRA DO
11 NOVEMBRA 1943 GODINE¹**

**STAB
IV OPERATIVNE ZONE
NOV I PO SLOVENIJE
br. 80**

Na položaju, dana 15. 11.43.

**GLAVNOM ŠTABU NOV I POS
(Za Agitprop, otsek)**

Vojni izveštaj.

1.XI.43. 1 četa drugog bataljona udarne brigade »Slavko Šlander« napala je i zauzela policisko uporište u Radmirju u Zg. Savinjskoj Dolini. Ubijena su 2 policajca, 2 su pobjegla a 18 je zarobljeno.²

Zaplenjeno: 2 mitraljeza, 50 pušaka, 15 pištolja, 10 automata, velika količina municije i ostalog voj. materijala.

3. X. 43. Na cesti Domžale — Celje porušeno je 16 km vojnog i telefonskog kabla, porušeno 365 telefonskih bandera i sve telefonske instalacije uništene.

6. X. 43. Likvidiran je tajni policajac Sajovic Rudolf. Zaplenjen je jedan pištolj.

Na pruzi Kamnik — Domžale zapaljene su sledeće železničke stanice: Groblje, Jarše, Homec, Duplica. Sve železničke telefonske instalacije su uništene. Zaplenjena je 1 puška.

6. X. 43. Napadnuto je i zauzeto žandarmerisko uporište u Rečici u Zg. Savinjskoj Dolini. Ubijeno je 6 žandarma, 7 zarobljeno a jedan prešao na našu stranu.

Zaplenjeno: 70 pušaka, 4 automata, 20 pištolja, tromblonski pištolj, 5.000 kom. municije, 40 bombi i mnogo ostalog vojnog materijala. Zaplenjene su i 2 tehnike (kompletne), 3 pišaće mašine, radio prijemnik i mnogo ostalog tehničkog materijala.

Zapalili smo tri zgrade: zgradu predsednika opštine — izdajnika, žandarmerisku stanicu i Heimatsbund.

Zasede koje su obezbeđivale izvršenje akcije odbile su nemačku vojsku koja je napadnutom uporištu dolazila u pomoć. Ubijeno je 22 Nemaca i veći broj ranjeno. Zaplenjen je 1 automat.³

7. X. 43. Vodile su se teške borbe sa jednom SS divizijom. Ubijeno je 30 Nemaca.

Zapaljena je električna centrala u Tuhinju.

Na cesti Moravče — Domžale zapaljen je nemački kamion od 5 tona.

9. X. 43. Na cesti u blizini Moravča napadnut je žandarmerijski automobil. Ubijen je komandir kamničke policije a jedan je teže ranjen.

Napadnuta je policajska patrola na motociklu. 1 policajac je ubijen a jedan je teško ranjen.

15. X. 43. U Kolovškim šumama zapaljeno je 200 m³ drva koja je trebalo poslati za Nemačku.

17. X. 43. U Nazarju u Zg. Savinjskoj Dolini zaplenjeno je 25 kg eksploziva i 2.500 RM.⁴

19. X. 43. Na cesti Ljubljana — Celje napadnuta je nemačka motorizovana kolona. Razbijena su 4 kamiona a tenk od 150 tona delimično je uništen. Neprijatelj je imao 50 mrtvih i 100 lakše i teže ranjenih.⁵

23. X. 43. Zarobljen je nemački podoficir. Zaplenjen 1 pištolj i 1.000 RM.

Između Krašnje i Lukovice, na cesti Domžale — Celje, napadnuto je 5 automobila. 3 gestapovca i 1 oficir ubijeni su a 4 teže ranjena.

24. X. 43. Na železničkoj pruzi kod Litije srušen je putničko-teretni voz. Broj žrtava nije poznat. Saobraćaj je bio obustavljen za 2 dana.

Na cesti Vransko — Celje oštećen je nemački kamion. 5 vermana je ubijeno, 5 teže ranjeno a 10 zarobljeno.

Zaplenjeno: 2 automata, 18 pušaka, 2 pištolja, 20 kompletnih uniformi i vojničkih oprema, te ostali vojni materijal. Kamion je zapaljen.⁶

Ubijen je gestapovac Gortnar.

27. X. 43 Na cesti Šmartno — Kamnik napadnuta je žandarmerijska patrola. 4 žandarma ubijena a 1 zarobljen.

Zaplenjeno: 2 puške, 2 pištolja i nešto municije.

³ Vidi dok. br. 7.

* Vidi dok. br. 7.

§ Vidi dok. br. 7 i 98.

⁶ Vidi dok. br. 158.

29. X. 43. Zauzeto je utvrđeno žandarmerisko uporište u Šmartnom ob Dreti u Zg. Savinjskoj Dolini.⁷ 1 žandarm je ubijen, a dosta ih ranjeno. Likvidirana je denuncijantka učiteljica Iška i žandarm Dučar Debeljak.

Naše zasede pobile su 20 Nemaca koji su napadnutom **uporištu** hitali u pomoć.

Zaplenjeno: 28 pušaka, 2 automata, 30 bombi, 3.000 kom. municije, 45 pari cipela, 52 odela i mnogo drugog materijala.

30. X. 43. Na pruzi Zidani Most — Celje izbačen je iz koloseka i prevrnut teretni voz sa životnim namirnicama. Promet na toj pruzi prekinut je bio 2 dana.

31. X. 43. Napadnuta je žandarmeriska patrola kod sela **Lipa** na cesti Ljubljana — Celje. Ubijen je 1 podoficir a **veći** broj ih je ranjen.

Zaplenjeno: 1 mitraljez — zbrojovka, 1 puška, 1 pištolj, 4 tromblona i mnogo ostalog materijala.

4. XI. 43. Napadnuti su putnički auto, vojni kamion i motocikl kod Krtine na cesti Ljubljana — Celje. Posada je pobijena a u kamionu se zapalio eksploziv od naših metaka. Eksplozija je bila toliko jaka da je raznela kamion, putnički automobil i motocikl te ih je potpuno uništila. Sve oružje i mrtvi zandarmi poleteli su u vazduh. Ubijeno je 10 ljudi posade. Mi smo imali 3 ranjena.

Zaplenjeno: 1 puška, 1 pištolj i nešto ostalog materijala.⁸

27. X. 43. Na pruzi Dravograd — Maribor, Dravograd — Mislinja zapaljeno i potpuno uništeno 6 železničkih stanica. Sve železničke, telefonske i telegrafske instalacije na stanicama i među stanicama potpuno su uništene. Uništeno je i 6 lokomotiva a zapaljena je i železnička ložionica.

26. X. 43. Uništen je rudnik uglja kod Slovenj Gradca.⁹

2. XI. 43. Zapaljena su 3 nemačka kamiona.

Zapaljen je železnički most na pruzi Dravograd — Guštanj.

5. XI. 43. Došlo je do sukoba između naših jedinica i žandarmeriske patrola kod Moravča. Ubijeno je 5 žandarma, 4 su teže ranjena a jedan je zarobljen.

Zaplenjeno: 1 mitraljez, 1 automat, 3 puške, 3 pištolja, 1 tromblonski pištolj, 7 bombi, 140 kom. municije sa 7 šaržera za automat i 150 kom. municije za puške.

6. XI. 43. Napadnut je vojni kamion na cesti Maribor — Celje. Posada je uspela da pobjegne. Kamion je zapaljen.

7. XI. 43. Borba na Urškoj Gori, gde je više hiljada Nemaca napalo jedinice Koruškog bataljona. Borba se vodila 4 sata. Tačan rezultat borbe još nije poznat.

11. XI. 43. Napadnut je vojni kamion kod Vranskog. Ubijeno je 6 policajaca, zaplenjeno je: 2 automata, 5 pušaka i ostali vojni materijah Kamion je zapaljen.

Izbačen je iz koloseka vojni voz na pruzi Zidani Most — Hrastnik. Broj žrtava nije poznat.

Pored ovoga bilo je izvršeno i mnogo manjih napada na patrole, uništeno više zgrada Heimatsbunda i likvidiran veći broj izdajnika, gestapovaca, belogardista, plavogardista i špijuna.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zam. politkomesara:
Boris Čizmek-Bor

Komandant:
Franc Poglajen-Kranjc

BR. 100

IZVEŠTAJ ŠTABA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I POJ OD 15 NOVEMBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O NAPADU NA NOVO MESTO¹

U 6 časova, 15-XI-1943

v

IZVEŠTAJ O SITUACIJI

Jedinice ove divizije izvele su 14 ovog meseca napad na Novo Mesto.² V brigada »Ivan Cankar« dobila je zadatak da napada i likvidira neprijatelja na levoj obali Krke. IV brigada »Matija Gubec« dobila je zadatak da likvidira neprijatelja na desnoj obali Krke. Napad je počeo 14 ovog meseca u 15 h dejstvom naše artilerije. Na našoj strani dejstvovalo je 5 topova, 3 od 100 mm i 2 poljska od 75 mm. Pogodci haubica bili su vrlo dobri. Haubice su imale 15 pogodaka na objekte u Grmu gde se neprijatelj utvrdio, zatim 10 pogodaka na položaje Bršljina i 5 pogodaka na položaje Žabje Vasi. Poljski top takođe je dobro dejstvovao. Njegove prve granate većinom su prebacivale, dok su sve ostale pale na položaje u same bunkere na

Kapiteljskom brdu. Jedan bunker dobio je pun pogodak. Istovremeno sa artilerijom gađano je Kapiteljsko brdo iz naših teških i lakih bacača i protivtenkovskih topova.

Peta brigada ovladala je, posle žestoke borbe, železničkom stanicom, a pred zoru likvidirala dva neprijateljska bunkera, hotel »Vindišer« i gostionu »Osolnik«, gde su bili smešteni Nemci. Juriš na položaje Kapiteljskog brda nije uspeo. Sada se vrše pripreme za ponovni napad na Kapiteljsko brdo. Prethodno treba da dejstvuje artilerija, a pod zaštitom njene vatre treba da nastupi pešadija.

Četvrta brigada, koja nam jutros još nije poslala nove vesti, čisti svojim IV bataljonom Smihel, dok ostalim jedinicama vrši blokadu Grma i nadire ka mostu. Druge jedinice čiste Zabiju Vas i nadiru ka mestu.

Neprijatelj je 14 ovog meseca upao u Trebnje od Ljubljane preko Stične i Radohove Vasi u jačini od 30 kamiona vojske. Neprijatelj je istovremeno prebacivao vojsku kamionima preko Mokronoga do Mirne sa namerom da preko Mirne Peči prodre ka Novom Mestu. Osetivši naše snage na položajima ispred Trebnja i usled onesposobljenog puta, neprijatelj se tokom noći povukao ka Mokronogu.

U toku noći stiglo je 30 neprijateljskih kamiona na položaje Kronova gde ih je II bataljon XII brigade napao i odbacio natrag. Jedan tenk i 30 neprijateljskih vojnika iz Novog Mesta stiglo je juče do Mačkoveca i tu ih I bataljon XII brigade odbacio natrag, nanevši im gubitke.

[Jedinice su, jutros, predzoru, primile sledeće naređenje:

Peta brigada: hitna likvidacija Kapiteljskog brda.

Četvrta brigada: čišćenje i dalje prodiranje ka mestu.

Dvanaesta brigada: pojačati položaje V brigade kod Ponikava, zaposedanje Trebelnog i stalno rušenje puteva, naročito puta Kronovo — Novo Mesto.

Petnaesta brigada, koja se nalazi u diviziskoj rezervi, treba da ima svoje snage spremne za pokret svakoga časa.

Diviziska artilerija: dejstvo iz svih oružja na Kapiteljsko brdo. (Ne treba zaboraviti top 75 mm koji se nalazi u Harinjoj Vasi.)

Ovaj je dejstvovao u toku noći i posle podne.

Peta brigada imala je u toku noći jednog mrtvog i nekoliko ranjenih. Neprijateljski gubici su veći.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

— Jože Borštnar

(M. P.)

Komandant:

Pero⁵

³ Pero Popivoda

Dostavljeno: Glavnom štabu — na znanje,
Štabu VII korpusa,
Svim štabovima brigada i artilerije — na izvr-
šenje.

BR. 101

IZVEŠTAJ ŠTABA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I POJ OD
15 NOVEMBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO
SLOVENIJE O NAPADU NA NOVO MESTO¹

15-XI-1943, u 12.30 časova

IZVEŠTAJ O SITUACIJI

U Novom Mestu, posle jutrošnjih vesti, nema naročitih promena. Na levoj strani Krke vrše se pripreme artilerije za gađanje Kapiteljskog brda. Sem iz teških i Jakih bacača gađaćemo i iz četiri oruđa.

Borbe se vode na putu Šempeter — Mačkovec, gde neprijatelj teži da prodre u pomoć opkoljenom Novom Mestu. Na sektoru Trebnje — Mirna — Mokronog — Žužemberk — Straža nema novosti. Isto tako i na sektoru Kostanjevica — Gorjanci. Naša teška artilerija gađala je Nemce sa desne strane Krke kod Kronova i Šempetera.

U toku 13 i 14-og neprijatelja u Novom Mestu snabdevali su avioni. Stanje kod neprijatelja je očajno. On se već dva dana i dve noći nalazi na položajima u običnim zemljanim bunkerima. Prema izveštajima obaveštajne službe, koje smo sada primili, neprijatelj upućuje poziv našoj vojsci da će se bg² i Nemci sami povući. To je dokaz njihove krajnje slabosti i dokaz da treba još energičnije da ga napadnemo i ne dozvolimo mu da umakne ni jedan vojnik. Jedinice V brigade treba da u toku dana, posle dobre artileriske pripreme, ovladaju brdom. Posle ovladivanja brdom, treba privući artileriju i rasporediti je na dominantne tačke. Štab IV brigade treba u vezi sa noćasnjim naređenjima da nastavi sa osvajanjem i da zauzima kuću po kuću, težeći da izbije na most. Treba promeniti

položaje haubicama i dovući ih bliže objektima koje treba tući. Štab artilerije stupiće u vezu sa Štabom V brigade radi premeštaja položaja teških oruđa, kako bi se Kapiteljsko brdo **uspešnije** gađalo. Štab XII brigade treba i dalje da vodi strogo računa o pravcima Trebnje — Mirna — Mokronog — Trebelno, a snagama od Kronova do Trške Gore da ugrozi neprijatelja na putu i ne dozvoli mu ni po koju cenu da izvrši prodor; pritom se može koristiti poljski top u Harinjoj Vasi. Isto tako treba **upotrebiti** za gađanje neprijateljske kolone kod Kronova haubicu koja se nalazi kod jedinica Gupčeve brigade koja vrši obezbeđenje prema Kostanjevici. Popunu artileriske municije (trenutno samo za haubice) treba izvršiti odmah, o čemu treba da vodi računa Štab artilerije.

Ranjenike treba transportovati u XII brigadu odmah posle prvog previjanja. (Važi za jedinice na levoj obali Krke.) Transportovati treba teške i nepokretne ranjenike i snabdeti ih sa svom opremom, prema naređenju koje smo već izdali. U svim selima i po svim kućama treba zatražiti nešto posteljine i uputiti je sa ranjenicima.

S obzirom da nam je veza severoistočno od Novog Mesta trenutno prekinuta, Štab IV brigade uspostaviće novu vezu pomoću biciklističke čete i to: prva relejna biciklistička stanica (konjanička) Teška Voda, druga Uršna Sela, treća Straža, četvrta Dolenje Kamnice (preko Prečne — Bršljina). Ovo učiniti odmah.

Prilažemo današnje radio vesti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jože Borštnar

Komandant:
Pero³

P. S. Štab artilerije zarobio je jednog Turkestanca, koga treba odmah uputiti u Štab divizije.

Dostavljeno: Gl. š. i Štabu VII korpusa — na znanje i
Štabu brigade i artilerije — na izvršenje.

**NAREĐENJE ŠTABA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I POJ On
15 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABOVIMA PETE I DVANA
ESTE BRIGADE ZA PRODUŽENJE NAPADA NA NOVO
MESTO¹**

15-XI-43 u 16.30 h

Situacija:

Neprijatelj u jačini od 30 kamiona i nekoliko oklopnih kola uspeo je da se probije iz Kronova do Šempetera. Drugi bataljon XII brigade celo vreme uspešno je tukao neprijatelja koji nije mogao da proдре sa kamionima napred, već se iskrcao u Šempeteru i počeo da nadire iza naših položaja. Prilikom prodiranja bio je potpomognut jakom vatrom iz tenkova. Zahvaljujući magli, neke njegove kolone prebacile su se iza naših položaja sa kojih su se još vodile borbe sa kolonom u Šempeteru. Neprijatelj je potisnuo neke naše jedinice i zaposeo Harinju Vas i Češnjice. Imao je nameru da ovlada Trškom Gorom i proдре nesmetano u Novo Mesto. Položaji na ovom sektoru pojačani su jednim bataljonom XII brigade. Prema izveštaju obaveštajne službe, neprijatelj je došao preko Mirne u Trebnje. Jačina: oko 30 kamiona i 3 tenka. Zaposeo je St. Trg.

Naređenje:

Dvanaesta brigada treba da drži položaje na Trškoj Gori po svaku cenu, ne dozvolivši neprijatelju da ugrozi V brigadu na stanici i u Novom Mestu. Sa snagama koje ima na ovom sektoru, ona treba u toku noći da pređe u protivnapad i izbaci neprijatelja iz Harinje Vasi i Češnjica. O svakoj promeni treba izvestiti, sem Štaba divizije, i Štab V brigade koji se nalazi na starom mestu. Sem toga, ne treba dozvoliti da pravac Trebelno — Mokronog i pravac Trebnje ostanu nekontrolisani. Svom bataljonu, koji se nalazi na položajima Rihpoveca, ona treba da naredi da održava stalnu vezu sa III bataljonom V brigade. U slučaju da neprijatelj otpočne prodor ka Mirnoj Peči, treba izvršiti energičan napad i ne dozvoliti mu prodor. Na ovom sektoru treba da rukovode operacijama drug. Ilija⁸

¹ Original, pisan na srpskohrvatskom jeziku, nalazi se u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

¹ Ilija Badovinac, narodni heroj. Poginuo 12 februara kod Rimskih Toplica kao komandant Drugog bat. UB »Ljubo Šercer«.

i Frenk.³ Njima treba saopštiti da slično odgovorni akone-prijatelj pređe i ugrozi naše jedinice.

Peta brigada treba da se čvrsto poveže sa jedinicama XII brigade oko Trške Gore i da se sa svoje strane dobro obezbedi od ovog pravca. Budno treba pratiti neprijatelja i ispitati situaciju kod Trebnja. Svome bataljonu ona treba da izda naređenje da drži položaje po svaku cenu i pod ličnom odgovornošću sve do vašeg naređenja. U slučaju (pretpostavljamo krajnji slučaj) da neprijatelj proдре, važi naše sinoćnje naređenje za V i XII brigadu i art[ileriju].⁴ Noćas treba nastaviti sa energičnim prodiranjem u mesto. Štabu V brigade naređujemo da likvidira Kapiteljsko brdo. Posle artileriske pripreme, treba izvući topove na sigurnije položaje.

Konkretnijp za V i XII brigadu: Jedinice za obezbeđenje treba da izdrže na položajima po svaku cenu. Nastaviti najenergičnije likvidaciju mesta. U krajnjem slučaju da neprijatelj proдре u Novo Mesto, odnosno proдре do naših obezbeđenja, važi naše sinoćnje naređenje, s tim da se jedinice rasporede, tako da tuku neprijatelja sa boka i pozadi i pođu za njim. Posle artileriske vđ^re, oruđa treba prebaciti na sigurnije položaje. Štab IV brigade nastaviće u toku noći sa energičnim napadom i obaveznim potiskivanjem neprijatelja na čitavu desnu stranu Krke. U toku dana ne treba ni za trenutak prestati sa napadom zbog pomoći jedinicama na ovom sektoru. Petnaesta brigada treba da bude, u vezi s ranijim naređenjem, spremna da stigne na određeno mesto. Pravac Kostanjevica; iako se trenutno ne oseća neprijateljsko nadiranje, ipak se treba dobro obezbediti.

Štab divizije se u toku noći premešta. Veza kod Štaba artilerije u Kozarjevom Kalu, gde ubuduće slati izveštaje. Svaki štab brigade treba odmah da uputi po dva pouzdana kurira u Štab divizije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jože Borštnar

Komandant:
Pero⁵

Dostavljeno: Štabu VII korpusa i Gl. Štabu — na znanje,
Štabu brigade i artilerije — na izvršenje.

³ Pepe Zornada. Poginuo ujesen 1944 god. na Blokama kao politkomesar Sedmog korpusa NOV i POJ.

⁴ Dokumentat nije sačuvan.

⁵ Pero Popivoda

IZVEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE SLOVENAČKE NO BRIGADE
OD 15 NOVEMBRA 1943 GOD. O NAPADU NA NOVO
MESTO¹

STAB XII SNOU BRIGADE
PROPAGANDNI OTSEK
Položaj, 15-XI-1943

VOJ. IZVEŠ. BR. 15

Situacija oko Novog Mesta ostala je tokom jučerašnjeg prepodneva nepromenjena. Naši bataljoni su na čelom sektoru oko Novog Mesta pomoću patrola koje su imale više okršaja oko belogardističkih položaja kontrolisali sve puteve koji vode iz Novog Mesta. Jače belogardističke patrole pokušale su da se približe na nekim mestima našim položajima ali su bile svuda odbijene. Oko 14 časova jača neprijateljska patrola stigla je u selo Mačkovec, gde je na nju otvorila vatru četa I bataljona i onemogućila joj sve do mraka da pobjegne iz sela. Približno u isto vreme iznad Novog Mesta pojavila su se, kružeći iznad naših položaja, 3 neprijateljska aviona i bacila belogardistima tovar, verovatno municiju. Posle toga su gađali iz mitraljeza položaje Drugog bataljona. U 15 časova naša artilerija gađala je belogardistička gnezda i bunkere oko Novog Mesta i na Kapiteljskom brdu. Pogoci su bili precizni i na dosta mesta su porušili i uništili mitraljeska gnezda. Artilerija je dejstvovala do 18 časova, posle čega su bataljoni, određeni za napad, počeli da napadaju neprijateljske položaje. Noć je bila izuzetno tamna i mnogo je otežala našim borcima napade na položaje. Naročito je ometala napad oluja sa jakim, ledenim pljuskom. Artilerija je potpomagala naše borce i posle 18 časova. Borci su i juče prodrli u predgrađe.

Neprijatelj je tokom dana pokušao da na nekim sektorima popravlja porušene komunikacije. Za rad je mobilisao meštane sa dotičnog sektora. Akcija neprijatelju nije uspela jer je bio svuda mnogo ometan. Ukoliko je, pak, uspeo da na nekim mestima popravi mali most ili otkloni zaseku, naši su odmah, sve što je bilo opravljeno, porušili. Proširila se vest kako treba da stigne pomoć neprijatelju iz Trebnja, ali o pomoći nije bilo ni govora.

Neprijatelj se, doduše, pojavio na dva kamiona koji su patrolirali od Trebnja prema Nemškoj Vasi i Ponikvama, ali kamioni su se, prema vestima koje su stigle predveče, vratili **prema** Radohovoj Vasi. U Mirnskoj dolini već se treći dan **nije** pojavio nijedan nemački vojnik. Ne pojavljuju se ni uobičajene patrole u Mokronogu i Tržišču. Belogardista i Nemaca nema na celom sektoru u Mirnskoj dolini. Poneki **verman** zaluta s vremena na vreme jedino u Krmelj, inače je svuda mirno.

Prema prispelim vestima, Nemci su pustili kućama, koje su opljačkali, sve pogranične meštane oko Krmelja koji su bili prilikom hajke odvedeni u Boštanj na prinudni rad. Svako ko je hteo mogao je da se vrati. Vratili su se pretežno svi, sem dve devojke koje su ostale kod Nemaca. Ljudi koji su se vratili iz konfinacije pričaju da su one izdavale naše ljude i uopšte se sramno ponašale. Naročito Haroh Melita, kojoj su Nemci prilikom hajke ubili oca Haroh Alojza nije imala razloga da to radi. Inače je bila talijanska državljanka, iako je bila čista Slovenka iz Device Marije u Polju. Ona se u vreme kad su kod nas gospodarili fašisti prisno sprijateljila s fašistima.

U noći 14/15 o.m. Nemci su zapalili u Krmelju zgradu ali nismo uspeli da ustanovimo čija je bila.

Inače, situacija na sektoru gde se nalazi naša brigada, nepromenjena je.

Ratni dopisnik brigade:
Borko Jože

**IZVEŠTAJ ŠTABA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I POJ OD
16. NOVEMBRA 1943 GOD. O BORBAMA ZA NOVO MESTO
I NAREĐENJE O ZADACIMA I PROMENI RASPOREDA
PODREĐENIH JEDINICA¹**

16. XI. 43 u 9 h

Situacija:

Neprijatelj je 15-XI. 43 počeo nadirati iz Krškog u jačini 30 kamiona, sa manjim brojem tenkova i oklopnih kola. Jedinice XII brigade vodile su preko celog dana i noći **neprestane** borbe. Neprijatelju su naneseni ogromni gubici. Po nekoliko puta potiskivan je natrag. Pod zaštitom tenkova vršio je opravku mostova i prekopa. Posle podne dovukao je u **Kronovo** nekoliko pešadije i počeo nadirati ka našim položajima, zauzevši Harinju Vas i Češnjice. Jedinice XII brigade ponovo su napale neprijatelja i zauzele Tršku Goru, ne dozvolivši **da** neprijatelj obiđe delove V brigade, koji se nalaze na položaju u Novom Mestu. Istovremeno neprijatelj je u Trebnje **dovukao** oko 600 vojnika na 30 kamiona i nekoliko oklopnih kola, te **počeo** nadirati u pravcu Mirne Peči. Jedinice V i XII brigade sukobile su se sa neprijateljem kod Ponikava i odbacile **ga** natrag. Po izjavi meštana, neprijatelj se raspitivao za naše snage i dobivši neke podatke vratio se ponovo u Trebnje.

Prema izveštajima obaveštajne službe V brigade, sinoć, u sami mrak, primećena je neprijateljska kolona koja se **po**vlačila kroz Ratež ka Novom Mestu. Jačina kolone iznosi 20—25 kamiona.

Neprijatelj je sinoć u 18h uspeo ući u Novo Mesto preko Kronova i Mačkoveca.

Iz pravca Kočevja neprijatelj je juče nadirao preko Žužemberka — Dobrniča — Trebnja. Jačina ove kolone bila je oko 40 kamiona.

Četvrta brigada koja je u toku noći 15/16 napadala na Novo Mesto zauzela je Kandiju i likvidirala dve kuće u kojima se neprijatelj bio utvrdio. Neke jedinice bile su stigle u blizini mosta na Krki. Daljna nadiranja neprijatelj je zaustavio tenkovima. Zapaljivim granatama upalio je jednu kuću osvetlivši ceo prostor. Naša artilerija na desnoj strani Krke izbacila je

30 **granata** na položaj Grm — Zibertov Hrib i Smihel. Pogoci su **bili** precizni. I **za** vreme artileriske vatre naša pešadija **na-**
stavila je pokret. Iskorišćeni su dobro laki i teški bacači. Jedinice IV brigade na desnoj strani Krke gađale su neprestano **neprijatelja**. Put Kostanjevica — Novo Mesto i dalje se **pre-**
kopava.

Peta brigada tokom celog dana i noći vršila je napad na Novo Mesto. Ovaj napad bio je do sada najsilovitiji. Neprijatelj je raspoređen u tri linije: napred strelci, pozadi manji bunker sa lakim mitraljezima i najzad glavni bunker sa teškim mitraljezima i bacačima. Naši borci su odbacili prvu liniju strelaca, nakon čega je neprijatelj pojačao svoje snage. Naši nisu uspeli zauzeti brdo. Bombaši su uspeli baciti nekoliko bombi u same bunkere. Uoči napada ceo neprijateljski položaj tučen je ne samo iz svih teških i lakih bacača nego i iz tri topa (dva 65 mm i jedan 75 mm). Pogoci su bili precizni s obzirom da su oruđa bila na otstojanju po 1500 m. Po izjavi meštana, neprijatelj ima ogromne žrtve u svim borbama.

Naše jedinice nisu pokazale veštine u zauzimanju većih mesta, što je krivica samih štabova. Više je bilo nesnalaženja nego odlučnosti. Pored toga, može se zaključiti da su se i suviše oslanjali na artileriju, tražeći od ove da im svaki zaklon prvo razbije vatrom iz topova. Odlično su se držale jedinice XII brigade, koje su vršile juriš sa pesmom »napred u borbu...«, nateravši neprijatelja da beži.

Artilerija je precizno gađala. Manje je pokazala sposobnosti za brzo dovlačenje oruđa na položaj i nije imala dobru koordinaciju sa pešadijom — sa isturenim jedinicama nije imala nikakvu vezu.

Petnaesta brigada imala je 12-og ovog meseca borbe na drumu Koprivnik — Mavrlen, odbivši neprijatelja i uništivši 2 kamiona i 1 motocikl. Istoga dana je IV bat. IV brigade napao neprijatelja u Bršljinu, nanevši mu gubitke i zaplenivši 1 protivavionski mitraljez sa municijom. Treći bataljon XII brigade zapalio je skladište municije u Novom Mestu.

Naknadno primljeni izveštaj: Jedinice XII brigade su u jučerašnjim i prekjučerašnjim borbama pokupile su 30 sanduka artileriske municije, koje je neprijatelj prilikom bekstva ostavio. Po izjavi meštana, imao je oko 70 mrtvih. Ta razbijena kolona, u jačini od 400 vojnika, vratila se u Krško.

Stab artilerije zarobio je jednog Turkestanca iz Taškenta (Azija).

Naši gubici su u svim borbama za Novo Mesto: 6 mrtvih i 18 ranjenih.

U vezi sa novonastalom situacijom naređujemo:

1) Četvrta udarna brigada »Matija Gubec« treba i dalje da ostane na svojim položajima, držeći usku blokadu Novog Mesta; treba neprestano da vrši upade u varoš i da likvidira isturene bunkere. Dalje, proveriti vesti o neprijateljskoj koloni koja je prošla kroz Ratež, te je svojim jačim snagama sačekati na zgodnim položajima. Ne dozvoliti neprijateljskim motorizovanim kolonama da nadiru ka Novom Mestu, rušeći neprestano drum i postavljajući protivkolska oruđa na prekopima. Konkretne zadatke u vezi sa izmenama situacije ovoj brigadi davače drug Marok,² zamenik komandanta divizije.

2) Peta udarna brigada »Ivan Cankar« treba da povuče trenutno snage sa prvobitnog mesta postavljajući se na položaje: G. Kamnice — Daljni Vrh — V. Kal — k. 366, povezujući se sa svojim III bataljonom. Na ovim položajima dobro se utvrditi i postaviti protivkolska oruđa. Ukoliko neprijatelj u toku dana počne nadirati preko Mirne Peči ka Novom Mestu, treba ga energično napasti, težeći da se opkoljavanjem unište njegove prethodnice pešadije, a drugim jedinicama napadati na njegovu motorizovanu kolonu. U slučaju da on prodre, okrenuti glavne snage i napadati ga pozadi. Održavati stalno vezu sa XII brigadom i sa istom koordinirati rad, naročito na sektoru Mokronog — Trebelno, Ponikve — Rihpovec. Saznati tačno stanje u Trebnju, jačinu neprijatelja, namere, naoružanje itd. U slučaju da isti utvrđuje Trebnje, odmah ga napadnuti. Pored toga vršiti i dalje blokadu Novog Mesta, s tim da se nastavi rušenje puta od stanice ka Mirnoj Peči. Na položajima Bršljina ostaviti delove koji treba da onemoguće neprijatelju kretanje iz mesta. S obzirom da su neke jedinice od svakodnevnih borbi jako umorene, moraju se smestiti po selima, starajući se za bolju prehranu i smeštaj. Izveštaj o stanju svih svojih jedinica i oružje dostavi Štabu divizije odmah.

3) Dva bataljona XII brigade ima da napadaju neprijatelja na putu Novo Mesto — Bela Cerkev, da stalno ruše drum i mostove i da ne dozvole neprijatelju nikakav saobraćaj. Uхватiti i održavati stalno vezu sa V brigadom, koordinirajući sa njom rad za celi sektor. Ne zaboraviti na pravce: Mirna — Trebelno, Mokronog — Trebelno i Rihpovec. Prekontrolisati sve svoje jedinice i izvestiti o stanju kod svakog bataljona. Drug Leko,³ zamenik politkomesara divizije, po pregledu svih jedinica ima se vratiti u Stab divizije.

4) Jedan bataljon XV brigade držati na Vahti. Konkretno **zadatke** ovom bataljonu daće zamenik komandanta divizije drug Marok. Ostala dva bataljona imaju specijalne zadatke **prema** naredbi Štaba VII korpusa. Naređenje za te jedinice prilažemo.

5) Stab artilerije treba trenutno da ostavi oruđa na levoj obali Krke — ostaviti ih u blizini, tako da su na domašaju i **da** se mogu svakog časa izvući na položaj. Za oruđa na desnoj strani Krke daće konkretne zadatke drug Marok prema situaciji. Stab artilerije i II divizion treba držati stalno uz V brigadu, sa kojom se mora održavati redovna veza, a I divizion treba da bude uz IV brigadu. U međuvremenu treba pregledati sva ostavljena oruđa i slagališta municije, prekontrolisati svu municiju, složiti je i imati tačan pregled za najhitniju popunu.

6) Stab divizije nalazi se pri Štabu artilerije. Radi bolje veze sa svim svojim jedinicama premestiće se u sredinu svojih jedinica, no veza i dalje ostaje preko Štaba artilerije.

7) Stab IV brigade sa biciklističkom četom uspostaviće vezu biciklima, onako kako smo to juče naredili. Ova veza mora se u toku današnjeg dana uspostaviti.

8) Stab XII brigade izvršiće pregled diviziske bolnice i podneće izveštaj o stanju. Kod ranjenika treba da ostane drug dr. Ravnikar sa potrebnim brojem bolničarki.

9) Izveštaje dostavljati dva puta dnevno Štabu divizije.

10) Načelnik Obaveštainog centra divizije u toku dana treba da izvidi stanje u Novom Mestu, utvrdi jačinu i namere neprijatelja i izradi skicu položaja (novih) na levoj i desnoj obali Krke. Prikupiti podatke o gubicima kod neprijatelja i utvrditi stanje kod njega. Izviditi Trebnje i Mokronog, Žužemberk i Grosuplje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jože Borštinar

Komandant:
Pero Popivoda

Dostavljeno: Štabu VII korpusa i Glavnom štabu — na znanje!
Štabovima brigada i Štabu artilerije — na izvršenje!

**NAREĐENJE ŠTABA DVADESET SEDME DIVIZIJE NOV I
POJ — GORIŠKE OD 16 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU
OSAMNAESTE SLOVENAČKE NO BRIGADE ZA IZVRŠE-
NJE PRIPREMA NAPADA NA NEMAČKA UPORIŠTA U
REJONU CIGINJ — KOZARŠČE — DOBLARJI'**

**STAB XXVII DIVIZIJE
NOV I POS**
Položaj, 16.11.43.

ŠTABU XVIII BRIGADE

Na položaju

Akciju prema Podselu, koju bi morali danas da izvršite, odložite za nekoliko dana iz razloga što će se vršiti diviziska akcija.² Umesto toga, temeljito izvidite i prikupite podatke od Ciginja, Kozaršča i Dobljarja. Pripremite tačan plan za napad i likvidaciju tih uporišta. Za Dobljarje izvidite i pronađite najbolje mesto za dejstvo iz bacača.

Prema dosadašnjim podacima, stanje navedenih uporišta je sledeće:

Na Ciginjskom polju obezbeđuje magazin benzina 12 Mongola, naoružanih automatima.

Kozaršče: kod barutane drži stražu 16 ital. vojnika. Na drumu Volče — Kozaršče drže stražu 3 Mongola sa automatima. Na mostu Volče — Tolmin nalazi se danju straža od 2 vojnika, a noću je pojačana.

Dobljarji: 45 Nemaca i 35 Italijana.

Sve te podatke kontrolišite sami preko svoje obaveštajne službe. Uspostavite također direktnu vezu sa Cenetom,³ tako da će kurir biti svakog trenutka spreman za *sigurnu vezu*.

Akcija na Podselo će se također izvesti. Zbog toga ju temeljito pripremite kako kasnije ne bi bilo nekih izgovora.

Sedamnaesta brigada je u noći 15/16 napala Št. Peter nad Čedadom (120 ljudi posade), likvidirala ga, te zaplenila pored ostale sprema i 2 kompletna bacača sa municijom. Istu noć napala je Prelesje kod Plava, likvidirala ga i zarobila 1 Nemca, 8 Mongola i 18 Italijana, te zaplenila sve oružje i

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Vidi dok. br. 108.

³ Anton Bavec

opremu. Isto tako napala je i Koprivu kod Krmina, ali o rezultatu te akcije još nemamo izveštaja.⁴ Ubuduće nemojte se izgovarati slabim vremenom, kišama, snegom, vetrom, slabim moralom kod ljudstva i slučajnom akcijom. Najpre mora da je disciplinovan, aktivan i ambiciozan Stab brigade, a onda će biti takvo i ljudstvo i rukovodeći kadar.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. komandanta:
Kajtimir⁵

BR. 106

IZVEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE SLOVENAČKE NO BRIGADE OD 16 NOVEMBRA 1943 GOD. O BORBAMA ZA NOVO MESTO¹

**STAB XII SNOU BRIGADE
PROPAGANDNI OTSEK
Položaj, 16-XI-1943**

VOJ. IZVEŠ. BR. 16

15. o.m. Nemci su počeli da prodiru u tri kolone pravcem od Kronova prema Novom Mestu kao pomoć opkoljenim belogardistima i Nemcima. Prva kolona, koja je brojala oko 30 ljudi, krenula je kao nekakva prethodnica od vodenice kod Kronova prema Novom Mestu. Druga kolona razvila se u strelce i prodirala pod zaštitom tenka prema položaju 1 čete II bataljona. Zbog nadmoćnosti neprijatelja i veoma jake mitraljeske vatre, četa se prebacila na pogodniji položaj.

Treća kolona prodirala je glavnim putem iz Kronova prema Novom Mestu. Kolona je brojala 1 tenk, dvoja oklopna kola i 5 kamiona. Između vozila nalazilo se po 5 pešaka. Pešaka je bilo oko 30. Naša zaseda, koja je bila postavljena ispred

• Vidi dok. br. 107.

⁵ Albert Jakopič

Sempetera, odmah je otvorila jaku vatru na kolonu i dejstvovala je bacačem. Nemci su se pod vatrom povukli u pravcu Lešnice, a otud prema Češnjicama. Treća četa II bataljona držala je zasedu kod Starog Grada, dok se 2 četa II bataljona nalazila u zasedi kod Šmarjete i kontrolisala teren sve do Škocijana i Mokronoga. Prva četa II bataljona nalazila se u rezervi. Nemci i belogardisti uspeali su da se, uprkos dobrom obezbeđenju, pod zaštitom veoma guste magle probiju kroz našu zasedu, naravno, pomoću tenkova i blindiranih automobila. Naše patrole svakodnevno kontrolišu Mirnsku dolinu gde već nekoliko dana vlada potpuno zatišje. Osmatra se čitav sektor od Mirne, odnosno Trebnja, preko Št. Ruperta, Krmelja Tržišča sve do Šmarjete i Novog Mesta. Ova dugačka vijugava linija pod kontrolom ide preko Mirne Peči do Trebnja.

Novo Mesto je dalje opkoljeno. Borbe su se vodile sa nesmanjenom žestinom i juče tokom celog dana. Naši su zauzeli na Kapiteljskom brdu nekoliko bunkera i istrajno se približavaju samom mestu.

Nemci i belogardisti imali su u borbama oko Novog Mesta osetne gubitke. Samo u borbama oko Sempetera imali su 10 mrtvih.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Ratni dopisnik brigade
Borko Jože

IZVEŠTAJ ŠTABA SEDAMNAESTE SLOVENAČKE NO BRIGADE OD 16 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU DVADESET SEDME DIVIZIJE O NAPADU NA NEPRIJATELJSKA UPORIŠTA ŠT. PETER (OB NADIŽI) I PRELESJE¹

ŠTAB XVII SNOU BRIGADE
XXVII DIVIZIJE NOV I POS

Na položaju, 16-11-1943

Sadržaj: Izveštaj o poslednjim akcijama.

ŠTABU XXVII DIVIZIJE

Položaj

Prvi i II bataljon imali su zadatak da izvrše akciju u Št. Peteru ob Nadiži i demonstrativni napad na Čedad.² Borba je trajala od 22.20 do 0,25 časova. Neprijatelj je imao 2 mrtva i više ranjenih, dok su ostali u toku borbe pobjegli. Mi smo imali 1 mrtvog i 1 lako ranjenog.

Zaplenjeno je:

2 teška bacača

170 mina za te bacače

3 puške

3 pištolja

10 ručnih bombi

1 automat

1 nemački puškomitraljez

2500 kom. municije za taj mitraljez

20 vojničkih kabanica

nešto odeće, cipela, rančeva, itd.

U izvodenju operacija pokazalo se dosta grešaka. Iako su rukovodioci i ljudstvo bili tačno upućeni u detalje akcije, nisu je pravilno izveli. Tako se desilo da ni levo, ni desno krilo nije bilo na mestu kad je sredina napadala i izvršila udar na zgradu u kojoj se nalazio neprijatelj. Tako je neprijatelj uspeo da pobjegne i od 50 Mongola i 10 Nemaca poginula su samo dvojica. Zbog toga akciju treba i smatrati neuspehom. Politkomesar I bataljona, koji je vodio desno krilo, i politko-

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Napad je izvršen noću 15/16 novembra 1943 god. (vidi dok. br. 105).

mesar III čete I bataljona, koji je vodio levo krilo, kažnjeni su zbog spomenutih grešaka strogom opomenom. Sem toga, u ovoj akciji pokazale su se iste greške koje ćemo navesti u vezi sa akcijom IV bataljona u Prelesju.

Napad u Prelesju trajao je od 21 do 0,30 časova. Neprijatelj je imao sledeće gubitke: 18 Italijana i 8 Mongola poginulo, jedan Nemač je zarobljen a dva su pobjegla.

Zaplenjeno je:

- 1 teški mitraljez
- 3 laka mitraljeza
- 26 pušaka
- 2 pištolja
- 1 raketni pištolj
- 3 sanduka municije za teški mitraljez
- 9 malih sanduka za laki mitraljez
- 15 nemačkih bombi
- 200 talijanskih bombi.

Dalje smo zaplenili:

- 1 mazgu
- 50 ćebadi
- 20 kaputa
- 10 p. cipela
- 8 šatorskih krila
- 19 rančeva
- i nešto raznog veša.

Gubitaka nije bilo, ni ranjenih.

U izvođenju te akcije, u kojoj sam i sam učestvovao, pokazale su se sledeće greške:

I dalje treba uložiti mnogo truda za prikupljanje i pokret. Ljudstvu nisu bile unapred raspodeljene dužnosti u akciji. Glavni naš zadatak — onesposobiti neprijatelja i naneti mu najveći udar — bio je samo delimično izvršen, jer je razoružani neprijatelj uspeo da pobjegne i tako ponovo aktivno dejstvuje protivu nas. Nisu bile izvršene potrebne pripreme za uništenje železničkih i telefonskih uređaja. Sem toga, drugovi su bili gramžljivi i svaki je u toj akciji nastojao da prisvoji ne samo oružje i vojni materijal, nego i privatne stvari (nestalo je prilično stvari za koje se ne može ustanoviti gde su). Tako je ljudstvo zanemarilo svoju dužnost i dovelo u opasnost čak i svoju bezbednost. Sto je akcija delimično uspela, i što se završila bez žrtava, nije toliko naša zasluga koliko zasluga demoralisanih Nemaca i njegovih pomagača. Primećuje se i neozbiljnost prema zarobljenicima, tj. velika familijarnost prema njima. Ni kurirska služba nije vršena. U 21 čas poslat

je jedan kurir sa vešću da je ljudstvo stiglo na određeno mesto — i to je bilo sve do 1.30 časova, kad se vratio već čitav bataljon.

Da bi se gore spomenute greške iskorenile, trebalo bi da se sa svim vodnicima, komandirima i komandantima koji su učestvovali u toj akciji prouče svi detalji same akcije i da se odredi za svaki pojedini poduhvat izvestan broj ljudi sa odgovornim rukovodiocima, kao i da se udvostruči vojna i politička nastava celokupnog ljudstva, o čemu smo se saglasili i doneli zaključak.

Jutros je na sastanku Štaba brigade data kritička analiza čitave akcije za III bataljon, a uveče za III, I i II bataljon.

Drugovi Velišćik Darko i Ganter Ivan iz III bataljona, zbog toga što su dozvolili da im pobegne Nemač, kojeg su sprovođili, razoružani su i privremeno poslani na rad u kuhinju (nošenje i cepanje drva). Stab bataljona izreći će im kaznu u vezi sa tim slučajem. Svojom hrabrošću istaklo se više drugova u III bataljonu, naročito komandant bataljona, politkomesar, zam. politkom. bat., komesar II čete i obaveštajac VOS-a. U I bataljonu istakli su se drugovi 2orž Dorče i Boltar Miha.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Slavko⁵

ZAPOVEST ŠTABA DVADESET SEDME DIVIZIJE NOV I
POJ — GORIŠKE OD 17 NOVEMBRA 1943 GOD. ZA NAPAD
NA NEMAČKA UPORIŠTA U DOLINI SOČE¹

STAB XXVII DIVIZIJE
NOV I POS
Položaj, 17. 11 43.
Br. 107

ŠTABU XVIII BRIGADE
ŠTABU XVII BRIGADE

Na položaju

U toku noći 17/18 o.m. divizija će napasti sledeća neprijateljska uporišta:
Ciginj, Kozaršče, Doblarje, Anhovo, Ložice, Plave, s ciljem da ih likvidira.

NAREĐUJEMO

1) Prvi bataljon XVIII brigade mora sa svojim snagama napasti i likvidirati posade u Čiginju, Kozarščama i Doblarjima. Istovremeno mora porušiti drum Doblarji — Sv. Lucija, severno od Doblarja. Za napad na Doblarje pridodaje se 1 teški bacač iz XVII brigade, a za rušenje drumu 100 kg eksploziva.

2) Sedamnaesta brigada mora svojim snagama napasti i likvidirati posade u Anhovu Ložicama i Plavama. Istovremeno mora porušiti cestu kod Plava.

Zasede na drumovima treba opremiti sa molotovkama² za borbu protiv tenkova i blindiranih automobila.

Napad na uporište treba da se izvrši, tako da se uništi ili zarobi neprijateljska posada, a samo uporište mora se zapaliti i uništiti.

Napad treba da se izvrši *tačno u 21 čas 10 min.*

Skretnice na raskušću pruga moraju se minirati i uništiti. Na isti način uništiti elektrovodove, transformatore i telefonske veze.

Pripremiti treba sve potrebno za evakuaciju zaplenjenog materijala, ranjenika i mrtvih.

STAB XVIII. DIVIZIJE

NOV IN FOJ
Položaj, 17.11.43.
štev. 107.

STABU XVIII. BRIGADE
STABU XVII. BRIGADE

NA POLOŽAJU.

Divizija bo v toku noči od 17. na 18. t.m. napadla sledeče sovražne postojanke:
Ciginj, Kozaršče, Doblarje, Salona, Lozica, Flava s ciljem, da jih likvidira.

NAREJAMO:

1) 1. bataljon XVIII. brigade mora s svojimi silami napasti in likvidirati posadke v Ciginju, Kozarščah in Doblarjih. Istočasno mora porušiti cesto Doblarji - Sv. Lucija, severno od Doblarjev. Za napad na Doblarje se daje 1 težek bacač iz XVII. brigade. Za rušenje ceste pa 100 kg eksploziva.

2) XVII. brigada mora s svojimi silami napasti in likvidirati posadke v Saloni, Lozici, in Flavah. Istočasno mora zarušiti cesto pri Flavah.

Zasede na cestah se mora opremiti z molotovkami za borbo proti tankom in avtoblindam.

Napad na postojanke je treba izvršiti tako, da se uniči ali ujama sovražna posadka, postojanko samo pa je treba zažgati in uničiti.

Napad je treba izvršiti točno ob 21. uri 10. min.

Srca na grižniščih proge se mora minirati in uničiti. Prav tako vse elektrovođe, transformatorje in telefonske zveze.

Prilagoditi je treba vse potrebno za evakuacijo zaplenjenega materiala in ranjencev ter mrtvih.

Določite zborna mesta, za edinice po izvršeni akciji.

XVII. brigada naj prida poleg bacačev še dva lahka mitraljeza z mitraljezcem in municije.

XVII. brigada naj priloži 1. bat. XVIII. brigade na kombatno: 1 težki bacač z municije in poslugo, 2 lahka mitraljeza s municije in mitraljezceva in 100 kg eksploziva. *in 20 x avtomobila*

Za napad na Lozico se XVII. brigadi doda Divizijska štabna petrola, ki bo v Debenju danes ob 17. uri.

Št. fašizmu - svobodo narodu!

Polikomisar:

Rudi Mahnič

V.d. komandanta:

[Signature]

Odredite zborna mesta za jedinice nakon izvršene akcije. Sedamnaesta brigada treba da pridoda pored bacača još dva laka mitraljeza sa mitraljescima i municijom.

Sedamnaesta brigada treba odmah da pošalje Prvom bataljonu XVIII brigade na Kambreško: 1 teški bacač sa municijom i poslugom, 2 laka mitraljeza sa municijom i mitraljescima i 100 kg eksploziva i to sa automobilom.

Za napad na Ložice XVII brigadi se pridodaje diviziska štabna patrola, koja će biti u Debenju danas u 17 časova.³

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Rudi Mahnič

V. d. komandanta:
Kajtimir¹

BR. 109

IZVEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE SLOVENAČKE NO BRIGADE ZA 17 I 18 NOVEMBAR 1943 GOD. O SITUACIJI NA SEKTORU NOVO MESTO — TREBNJE — MIRNA¹

**STAB XII SNOU BRIGADE
PROPAGANDNI OTSEK**

Položaj, 17-XI-1943

Voj. izveš. br. 17

U Trebnje je pre nekoliko dana stiglo nekoliko vojske koja je htela da nastavi put prema Novom Mestu ali je bila već na početku puta odbijena i otada nije pokušavala ponovni ispad.² Posada, koja broji 200 ljudi u uniformama nemačke policije ali različitih narodnosti, stigla je u pravcu od s. Moravče preko Čateža u Veliku Loku i otud produžila put za Trebnje. Imaju oko 30 motornih vozila, tenkova, oklopnih kola, a pretežno teretnih automobila i autobusa. Prema podacima, u njima je natovarena hrana i municija za vojsku u Novom Mestu gde je tamošnja posada i dalje opkoljena od strane naših jedinica

³ O rezultatima ove akcije vidi dok. br. 150.

⁴ Albert Jakopič

i stalno pokušava da sa manjim ispadima pronađe tačke gde **bi** mogla da se probije iz obruča i da dođe do municije koja **joj** nedostaje. Usled veoma guste magle preko čitavog dana, **oni** ne mogu da obezbede sebi pomoć ni avionima. Ipak, ova gusta magla mogla bi im omogućiti da se uspešno izvuku iz Novog Mesta.

Inače, na čitavom sektoru tokom jučerašnjeg dana nije bilo bitnih promena.

Položaj, 18-XI-1943

Voj. izveš. br. 18

Na dan 17 o.m. stiglo je u Mirnu 6 kamiona. Otud je 30 belogardista otišlo na Staru Goru, gde su izvršili rekviziciju i uhapsili dve osobe. Na Staroj Gori nalazili su se u vreme njihovog dolaska naši terenci, koje su belogardisti iznenadili u jednoj kući. Ovi terenci prokrčili su sebi put ručnim bombama i u jurišu se povukli.

Stanje u Mokronogu je nepromenjeno.

Na putu Novo Mesto — Sempeter pojavila su se preko dana dva izviđačka tenka koja su se odmah vratila u Novo Mesto, odakle su štitila kolonu od tri teretna automobila natovarena građom. Kolona se kretala prema Kostanjevici.

Tokom dana stigle su pravcem od Bučke u Lešnicu dve teške haubice koje su se u 15 časova vratile natrag.

Treća četa II bataljona je u toku noći ponovo porušila most u Lešnici. U Trebnju se i dalje nalazi 200 Nemaca i belogardista.

Ratni dopisnik brigade
Borko Jože

**UFORMATIVNI IZVEŠTAJ GLAVNOG ŠTABA NOV I PO
SLOVENIJE OD 18 NOVEMBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTA-
BU NOV I PO HRVATSKE O SITUACIJI U SLOVENIJI I O
REZULTATIMA NEMACKE OFANZIVE¹**

**GLAVNI STAB
JJOV I PO SLOVENIJE
18-XI-1943
24/11.**

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO HRVATSKE

Situacija:

Završena je neprijateljska ofanziva u Sloveniji, na području bivše Ljubljanske provincije. Neprijatelj drži uporišta u Novom Mestu, Trebnju, Grosuplju, Žužemberku i Kočevju. Ostala uporišta imaju neznatan broj ljudstva.

Nemci drže put: Brod — Štalcarji — Kočevje — Ribnica — Vel. Lašče — Ljubljana. Duž puta nalaze se manje neprijateljske posade čije se brojno stanje menja. Veći pokreti na tom putu nisu primećeni.

Naše jedinice nalaze se u blizini neprijateljskih uporišta i stalno napadaju neprijatelja. Naša XV brigada nalazi se na položajima po Beloj Krajini gde zasada nema ni Nemaca, ni nemačkih uporišta. Naša IV brigada nalazi se severno od ranijih položaja između Gorjanaca i Krke u blizini Novog Mesta. Novo Mesto je blokirano. Naše jedinice ga još napadaju. Pritom stalno vodimo borbe sa nemačkom motorizacijom.²

Naše jedinice će i same pokušati da uspostave vezu sa našim južnim jedinicama.

Raspored naših snaga i zadaci:

Snage naše XVIII divizije nalaze se na putu Brod — Kočevje — Ribnica. Jedna brigada poslata je na sektor Gor. Jenje — Delnice,³ gde će biti poslata i ostali delovi XVIII divizije. Četrnaesta divizija, koja se priprema za ofanzivne akcije, nalazi se u Notranjskoj. Petnaesta divizija, koja vrši blokadu

¹ Kopija originala se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

* Vidi dok. br. 89 i 91.

⁵ Odnosi se na Devetu slovenačku NO brigadu (vidi dok. br. 118, 122 i 133).

Novog Mesta i vodi borbe sa Nemcima koji dolaze u pomoć, nalazi se na položajima oko Novog Mesta.

Rezultat ofanzive:

Nemci su prodrli na oslobođenu teritoriju iz tri pravca i ovladali svojom motorizacijom svim putevima. Naše jedinice vodile su teške borbe sa fašistima van puteva i imale uspeh u mnogim borbama. Borbe su se vodile na čitavoj teritoriji bivše Ljubljanske provincije, a delimično i u Primorskoj. Naše brigade nisu imale većih gubitaka, niti su Nemci uspeali da razbiju neku brigadu. Mali se broj partizana predao. Naši su zaplenili priličan broj mitraljeza, automata, razne opreme i municije. Računamo da su naše trupe oštetile neprijatelju 6 tenkova, oko 50 automobila i čak jedan tenk »tigar«. U svim borbama izbacili smo iz stroja preko 1000 neprijateljskih vojnika. Neprijatelj je, svakako, pretrpeo osetne gubitke.

Sadašnja situacija:

Naše jedinice stalno napadaju nemačka uporišta i neprijateljske kolone: pešadijske i motorizovane. Jedinice stalno, još pre ofanzive, u toku ofanzive i posle ofanzive, ruše puteve, prave zaseke, miniraju i blokiraju nemačka uporišta.

Sredićemo radio veze sa vašim štabom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant — generalmajor:

**»ZVEŠTAJ ŠTABA ARTILERIJE PETNAESTE DIVIZIJE
vOV I POJ OD 18 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU DIVIZIJE
O AKTIVNOSTI SVOJIH JEDINICA U VREMENU OD 12 DO
20 NOVEMBRA 1943 GODINE¹**

STAB ARTILERIJE XV DIVIZIJE
PROPAGANDNI OTSEK
Položaj, 18-XI-1943

ŠTABU XV DIVIZIJE NOV i POS

Položaj

- 12-XI-1943 I divizion: polazi na određene položaje za akciju na Novo Mesto.²
II divizion: drži položaje na Kačjoj Ridi, Kalu iznad Prečne i Hudom. Nastavlja sa rušenjem puteva uz pomoć meštana i drži zasede. Istovremeno otkriva dva poljska topa.
IV bataljon ŪB »Matija Gubec« odlazi u svoju jedinicu i više ne potpada pod komandu artilerije XV divizije.
- 13-XI-1943 I divizion: treća baterija otpočela posle podne dejstvo protiv belogardističkih i nemačkih položaja na Grmu i to sa nekog vrha ispred dvorca »Langer«. Gađanje je bilo odlično izvedeno i to prema školi na Grmu, gde je bio montiran teški mitraljez koji je dobio pun pogodak. I drugim okolnim bunckerima naneti su teški udarci. Oko 16.30 časova doletela su 2 aviona koja su kružila iznad topa skoro pola sata. Morali smo da obustavimo vatru. Baterija se opet nalazila u prvoj liniji bez ikakve zaštite pešadije. Avioni, koji su kružili iznad topa, bili su pod našom vatrom.
II divizion: priprema topove na položajima i sprema ih za dejstvo. Drži iste položaje kao 12 o.m.
- 14-XI-1943 I divizion: druga baterija drži isti položaj iznad dvorca »Pogance«. Baterija je počela sa dejstvom na neprijateljske položaje u 4.35 časova. Baterija gađa odlično i ima većinom pune pogotke. Nepri-

jatelj se više sa svojih položaja uopšte nije javljao. Vatra je prestala u 6 časova, posle čega je baterija napustila svoj položaj i pošla prema polaznim položajima. Prva baterija nalazi se na položaju u blizini Rateža radi obezbeđenja puta. Treba naglasiti da je bila druga baterija opet bez ikakve zaštite pešadije.

II divizion: vatru otvara i baterija sa položaja na Kalu Kozarjevom na Kapiteljsko brdo i na položaje koje drži neprijatelj oko stanice Novo Mesto. Vatra je odlična i ustanovljeno je dosta direktnih pogodaka u bunkere. Vatra je sa prekidima trajala od 15 do 18.30 časova.

Druga baterija zauzela je položaje između Kamnica i Trške Gore i uspešno dejstvovala na neprijateljske položaje kod Sempetera. I baterija je ispalila 30 granata.

15-XI-1943 I divizion: druga baterija zaposela je u 16.05 isti položaj iznad dvorca »Pogance«. Bilo je maglovito i padao je sneg. Baterija je gađala ovoga puta samo iz jedne haubice. Ukupno je ispaljeno 20 granata. Usled guste magle onemogućeno je bilo svako osmatranje pogodaka. Paljba se završila u 17.50 časova. Prva baterija drži isti položaj kao juče, ali nije otvarala vatru.

II divizion: u noći 14/15 ponovo maskirao topove. Ipak je uzoru baterija, prema naređenju, ponovo postavila poljski top na položaju na Kozarjevom Kalu. Posle podne top je opet dejstvovao na neprijateljske položaje na Kapiteljskom brdu i položaje u Bršljinu. Kontrola pogodaka bila je onemogućena padanjem snega i usled guste magle koja je gotovo pokrivala zemlju. Baterija se uveče prebacila sa svoga položaja u neposrednu blizinu neprijatelja i to prema selu Muhaber. Baterija nije došla u situaciju da dejstvuje, pa je, prema naređenju, povukla top i maskirala ga.

16-XI-1943 I divizion vraća se na svoje polazne položaje u Gaberju. Tamo vrši preko čitavog dana garnizonu službu, tj. vojnu obuku i politički radi.

Pošto je u ranim jutarnjim časovima maskirao poljski top i municiju, II divizion preko čitavog dana vrši vojničku obuku, politički radi i obezbeđuje svoj položaj.

17-XI-1943 I divizion vrši u Gaberju vojnu obuku i politički radi u svojoj jedinici.

II divizion vrši vojnu obuku, politički radi popunjavanje spiskove ljudstva i obezbeđuje svoj položaj. Toga dana nije se desilo ništa novo.

18-XI-1943 I divizion vrši pre podne vojnu obuku i politički radi u svojoj jedinici. Posle podne održao je sasvim uspeo miting za stanovništvo u selu Gaberje. Na mitingu je imao naročiti uspeh kvintet I divizona (Kastelic, Kobe Roman, Kobe Janek, Marin i Pojavnik).

II divizion vrši garnizonu službu i obezbeđuje položaj. Uveče je održan sastanak komandnog i komandirskog sastava divizona, kojom prilikom se raspravljalo o pitanju discipline, ishrane, stražarske službe, dužnostima dežurnog oficira u divizionu, a na kraju su čitane naredbe. Istoga dana vršena je i mobilizacija u Straži.

19-XI-1943 I divizion vrši garnizonu službu, inače nema ništa novo. II divizion vrši vojnu obuku, pešadiski egzerzir, nastavu za vozače, o spremanju konja i održano je predavanje kako se konji najlakše čuvaju od običnih bolesti. U divizionu počela je sa radom obučarska i krojačka radionica. Ponovo je dobijen jedan puškomitraljez. U 9.30 stigla je vest da su Nemci prodrli iz Novog Mesta do Mirne Peči. Jedinica je zbog toga postavila zasedu na Kačjoj Ridi i slala patrole u Jablan, Gorišku Vas, Brezovu Reber, Prečnu i Bršljin radi obezbeđenja. Do borbi nije došlo nigde. Divizion je istoga dana vršio i mobilizaciju u Žužemberku.

20-XI-1943 Vršiti vojnu obuku i politički radi. Maskira svoje haubice na novo određenom mestu. Inače nema ništa novo.

II divizion postavio je zasede na Kalu i u selu Jablan i stalno šalje leteće patrole u pravcu Kačje Ride, Prečne, Brezove Reber i Goriške Vasi. Posle podne je u divizionu održan sastanak politkomesara divizona sa politkomesarom Štaba artilerije drugom Lojzom,³ na kome su postavljene direktive za budući politički rad. Ponovo je dobijen jedan puškomitraljez. Toga dana nije mogla da se vrši

³ Lojze Colarič

mobilizacija vojnih obveznika jer je bilo skoro
čitavo ljudstvo zauzeto obezbeđivanjem položaja
od nemačkog prodora.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Sef propagandnog oteka
Štaba artilerije XV divizije
potpis nečitak

BR. 112

**IZVEŠTAJ ŠTABA ČETVIRTE UDARNE BRIGADE »MATIJA
GUBEC« OD 18 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU PETNAESTE
DIVIZIJE O NAPADU NA NOVO MESTO¹**

STAB
IV SNOB »MATIJA GUBEC«
PROPAGANDNI OTSEK
S.P.U.²
Položaj, 18-XI-43

ŠTABU XV DIVIZIJE — PROPAGANDNI OTSEK
Ratno dopisnička služba

Na pložaju

Gupčeva brigada je od 12-XI do 16-XI napadala Novo Mesto na desnoj obali Krke.³ U akciji su učestvovali ceo III bataljon i delovi II i IV bat. I bat. nalazio se u zasedi kod Kostanjevice.

U petak 12 nov. u 23 i 45 časova počela je borba kod Žabje Vasi. Prva četa III bat. napadala je kod Žabje Vasi, Druga četa napadala je Gotnu Vas, dok se Treća nalazila na položajima prema Krki. U napadu na Zabju Vas naročito se istakla Prva četa III bat. rt&še brigade, pod komandom komandira Hugota. Prva četa je uzoru prodrla do raskršća puteva Zabja Vas — Gotna Vas. Naši borci vodili su tešku borbu za Zibertov

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani. t

Hrib gde se neprijatelj dobro utvrdio. U toj borbi bio je teško ranjen komandir Prve čete Hugo. Napadom na bunkere na Zibertovom Hribu rukovodio je sam komandant III bat. Janez.⁴ Ujutro je gorelo nekoliko kuća u Zabjoj Vasi. Druga četa došla je u Gotnu Vas do bunkera na Grmu. Prvog dana bio je zaplenjen *jedan teški mitraljez francuskog tipa i nekoliko pušaka.*

U subotu 13 o.m., predveče, počela je da dejstvuje naša artilerija. Tukla je neprijateljske položaje na Grmu. Pogoci su bili vrlo dobri, naročito zato što su prve granate pogodile neprijateljski bunker. Čete III bat. uložile su sve snage da bi prodrle pored bunkera na most kod Vindišera, ali uprkos tome nisu mogle da postignu cilj pošto je bio otpor neprijatelja suviše jak.

Zaseda II bat. primetila je pokret nemačkih motorizovanih kolona i pešadije putem pored Kronova prema Novom Mestu. Zaseda je otvarala vatru na neprijatelja koji je opravljao most.

U nedelju, 14 o.m., stigao je iza Krke IV bat. naše brigade. Predveče tri neprijateljska aviona bacala su padobrancima municiju neprijatelju u Novom Mestu. Još u subotu bacili su na Grm tri sanduka municije, *od kojih je jedan pao među naše jedinice.* Posle podne je neprijateljska avijacija bombardovala Gotnu Vas i šume u okolini.

Naši topovi otvorili su predveče vatru na neprijateljske položaje u Novom Mestu. Neprijatelj je odgovarao sa svojih položaja iz teških minobacača. Ni te noći nije bilo moguće probiti se kroz neprijateljski odbranbeni sistem. Te noći učestvovali su u akciji i II i IV bataljon.

U ponedeljak, 15 o.m., naši borci su ponovo pokušali da prodru kroz neprijateljske linije. Naši borci su puzili do bunkera, ali je bila mitraljeska vatra iz neprijateljskih bunkera suviše jaka da bi mogli da napreduju. IV bat. napadao je na putu prema Kandiji, ali je morao da se povuče na bolje položaje kad je neprijatelj izvršio protivnapad sa tenkovima.

U utorak, 16 o.m., bataljoni Gupčeve brigade povukli su se na bolje položaje i drže širu blokadu Novog Mesta.

U vezi sa akcijom na Novo Mesto, treba spomenuti da su se borci naše brigade dobro pokazali, naročito borci III bataljona. Gubici naše brigade nisu veliki, naročito ako računamo da ima neprijatelj oko 60 mrtvih.

U sredu, 17 o.m., na položajima naše brigade nisu primećene naročite promene. Patrole odlaze do Novog Mesta i otva-

⁴ Janez Hribar

raju vatru na neprijateljske položaje. Nemačka bojna patrola prodrla je do prve zaseke na putu koji vodi u V. Slatnik.

Ratni dopisnik brigade
Son⁵

Ratnom dopisniku divizije!

Primio sam Tvoj dopis od 14 o.m. i napominjem da je organizovanje dopisničke službe mnogo otežano zbog akcija i zbog toga što većina dopisnika iz četa i bataljona učestvuje u akcijama, patrolama i zasedama. U takvoj situaciji dopisništvo je veoma poremećeno. Ipak ću uprkos tome učiniti sve kako bi izveštaji stizali redovno i bili što iscrpniji. Za vreme budućih akcija dopisnička služba će biti verovatno ometana jer i ja učestvujem u takvim prilikama u operacijama.

Rat. dopisnik brigade
Son

BR. 113

IZVEŠTAJ ŠTABA PETE UDARNE BRIGADE »IVAN CANKAR« OD 18 NOVEMBRA 1943 GOD. O NAPADU NA NOVO MESTO¹

t

STAB

5 SNOUB »IVAN CANKAR«

PROPAGANDNI OTSEK

Položaj, 18-XI-1943

Vojni izveštaj br. 14
(Za 14-XI-1943)

Opšta situacija: Naše prvo povlačenje ispred Novog Mesta nije bilo uslovljeno neposrednom prinudom neprijatelja. **Novo Mesto** je, naprotiv, ostalo blokirano, samo se krug opsade **oko** njega proširio da naše jedinice ne bi bile uznemiravane **od** neprijateljske vatre za vreme odmora i priprema za novi napad. Jedinice Cankareve brigade dobile su 14 o.m. naređenje za novi

⁵ **Dušan Savnik**

napad na ovo nemačko-belo-plavo-gardističko uporište.² U tom napadu učestvovala su dva bataljona Cankareve brigade, određena da napadnu i likvidiraju neprijateljsko uporište, dok su bili za obezbeđenje i blokadu preostalog terena, tj. puteva i drugih prolaza, određeni Treći bataljon Cankareve brigade, **Dvanaesta** štajerska brigada i Gupčeva brigada. Glavni napad na mesto, koji je trebalo da izvrše već gore spomenuti bataljoni **Cankareve** brigade, bio je zamišljen preko Kapiteljskog brda, tj. sa severozapadne i zapadne strane Novo Mesto. U 15h posle podne topovi divizionu XV divizije počeli su da gađaju neprijateljske bunke. To je trebalo da bude priprema za napad. **Neprijatelj** se utvrdio na čitavom Kapiteljskom brdu jakim bunkerima, postavljenim tako da nije bilo moguće popeti se uz brdo ni sa jedne strane a da pritom ne budu izloženi vatri iz bunkera. Ispred bunkera iskopani su u više redova streljački rovovi i puškarnice. Sva ta odbranbena sredstva zaštićena su još i sa pojasom bodljikave žice koju je neprijatelj postavio tek posle našeg prvog neuspelog napada. Shvatljivo je da naše jedinice posle toga nisu bile spremne i da su se našle bespomoćne, naišavši na žicu.

II bataljon:

Bataljon je pre napada zaposeo položaje na severozapadnom delu Kapiteljskog brda, tako da je svojim levim krilom održavao vezu sa jedinicama XII brigade, koja je imala svoje položaje dalje prema Trškoj Gori, a na desnoj strani sa jedinicama Četvrtog bataljona, koji je držao položaje sve do Bršljina i železničke stanice Novo Mesto. Jedinice Drugog bataljona zaposele su položaje u 17h. Prva četa je u 19h 45 min. spretnim manevrisanjem i unakrsnom vatrom isterala oko 7 domobrana iz prilično razrušenog bunkera, koji su se povukli u susedni, dosta jače utvrđeni bunker. I četa je u zauzetom bunkeru zaplenila nekoliko talijanskog ratnog materijala. Posle zauzimanja prvog bunkera, počeo je napad na drugi bunker. Jedinice su ponovile napad još tri puta, ali bez uspeha. Taj drugi bunker je većim delom sagrađen ispod zemlje, a oko 20 do 30 m ispred njega nalazi se još i pojas žice. Prilikom juriša na njega, treba preći i prilično širok pojas čistine. Iako su u drugom napadu na bunker učestvovali i bombaši Četvrtog bataljona, ipak zbog žice nismo očekivali da će bunker pasti. Tako su se čete Drugog bataljona, oko 4h ujutro, vratile natrag, na polazne položaje za napad, jer se tokom dana ne bi mogle održati na položajima

koje su zauzele preko noći. U toj akciji imali smo 2 mrtva i 4 ranjena. Ranjen je bio komandir Druge čete drug Stojan,¹ koji je u toj akciji pokazao sve svoje vojničke sposobnosti i odlike.

III bataljon: Na položajima Trećeg bat. u okolini Biške Vasi, kod Ponikava i na Rdečem Kalu nije se desilo ništa značajno tokom čitavog dana.

IV bataljon: Raspored jedinica bataljona bio je prilikom ponovnog napada na Novo Mesto u noći 14/15 sledeći: Četvrta četa držala je na levom krilu vezu sa Drugim bataljonom. U sredini nalazila se Treća četa i Druga četa, a na desnom krilu Prva četa koja je, posle tri juriša, uzalud pokušala da uništi neprijatelja u dobro utvrđenim bunkerima, koji su ostali na položajima uprkos artiljerijskoj vatri. Napad Četvrtog bataljona počeo je još u 18h. Četvrta četa i vod Treće čete stigli su na svoje polazne položaje neprimećeni, dok su se ostale dve čete privukle do puta, koji vodi iz Novog Mesta prema Bršljinu, pod zaštitom minobacača i mitraljeza na čiju vatru je neprijatelj besno odgovarao. Vod Četvrte čete odmah je posle prvog napada prodro u brdo ali je bio prinuđen da se povuče, jer eu naši artiljeri gađali našima iza leđa. Na sreću, nekoliko granata, koje su pale u neposrednu blizinu naših, nije eksplodiralo. Neprijateljski bunker odvojeni su rovovima i okruženi žicom. Prva i Druga četa gađale su neprijateljske bunke iz teških mitraljeza i minobacača. Čete su se uzoru vratile na polazne položaje za napad, jedino je desetine sa mitraljezom ostala kao zaštitnica na nešto uzvišenijem mestu. U tim akcijama imali smo jednog ranjenog.

Baterija: Preko čitavog dana ništa se novo nije dogodilo. Baterija tog dana nije učestvovala u napadu na Novo Mesto nego je samo stavila na raspolaganje protivtenkovski top Drugom bataljonu.

Odgovorni ratni dopisnik:
potpis nečitak

**NAREĐENJE ŠTABA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I POJ OD
19. NOVEMBRA 1943. GOD. ŠTABOVIMA PODREĐENIH JE-
DINICA ZA RUŠENJE DRUMOVA U PRAVCU NOVOG
MESTA¹**

19. XI. 43 u lih

Situacija:

Izveštaj o današnjoj situaciji je u zakašnjenju s obzirom da se sastanak štabova produžio u toku noći i da su neke jedinice trenutno u borbi.

Neprijatelj je juče iz Trebnja jačim snagama krenuo preko Mirne i Krmelja ka Sevnici. Jačina njegovih snaga u Trebnju menja se i po nekoliko puta na dan, tako da je u noći 16/17 bila posada oko 800 vojnika. U toku jučerašnjeg dana, naročito prednoć, jedinice XII brigade vodile su žestoke borbe na sektoru Škocijan — Kronovo do Trške Gore.² Naše jedinice ponovo su porušile most kod Lešnice dug 12 m, koji neprijatelj po nekoliko puta na dan i noć popravlja.

Neprijatelj je juče manjim snagama pokušao da prodre iz Novog Mesta ka Smolenjoj Vasi — u pravcu jedinica IV brigade. III bataljon ove brigade dočeka ih je na položajima i odbacio natrag. U toj akciji imali smo jednog lakše ranjenog. Neprijateljski gubici nisu nam poznati. Patrola IV brigade naišla je na zasedu kod Cikave, bila je iznenađena. Naši su imali jednog ranjenog, koga je neprijatelj zarobio. V brigada vodila je manje borbe sa neprijateljem u Bršljinu i oko D. Kamnica. Jutros, uzoru, neprijatelj je počeo sa tenkovima i oklopnim kolima nadirati iz N. Mesta u pravcu Mirne Peči — prema položajima V brigade.³ Radi porušene ceste i otpora koji su pružile naše sile, neprijateljsko prodiranje je privremeno. Uspeo je stići do položaja Kačja Rida, gde se sada vode borbe. Cesta je bila još ranije dosta porušena i minirana. Na ostalim sektorima nema novosti.

Naređujemo:

Sve jedinice ostaće i dalje na svojim položajima, sa istim zadacima, s tim da V brigada angažuje svoje snage za uništenje ove kolone, koja pokušava prodreti iz Novog Mesta ka Trebnju i da se bataljonom, koji se nalazi na položaju Kamnice —

¹ Original, pisan na srpskohrvatskom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod br. 10—1, k. 934.

² Vidi dok. br. 106 i 109.

³ Vidi dok. br. 134.

Hudo, baci neprijatelju iza leđa, da ruši ceste, a jedinicama kod Mirne Peči da zaustavi dalje nadiranje neprijatelja i da mu na tom sektoru uništi motorizaciju.

XII brigada ima i dalje čvrsto držati položaje iznad Kronova i ne dozvoliti neprijatelju saobraćaj ovom cestom.

IV brigadi ostaju isti zadaci, s tim da nastavi rušenje ceste Novo Mesto — Kostanjevica i Novo Mesto — Vahta⁴ do potpunog uništenja. Pored toga, ova brigada ima u toku današnjeg dana sa I divizijom prikriti haubice na način kako smo to na sastanku postavili.

XV brigada nastavlja rušenje i prekopavanje cesta na svom sektoru.

Napominjemo svim štabovima da se pored glavnih cesta imaju rušiti i sporedne i najmanje sposobne za ma kakav saobraćaj. Izveštaj sa skicom dostaviti najdalje do 20 ovog meseca. Pri obilasku cesta od strane Štaba divizije, konstatovali smo da se nije postupilo po našem ranijem naređenju i da se rušenje nije shvatilo ozbiljno, onako kako to zahteva situacija. Upozoravamo na ovo brigadne štabove i naređujemo da se rušenju cesta pokloni najveća pažnja i da se ono izvodi pod kontrolom i odgovornošću samoga štaba. Mi ćemo sa svoje strane ponovo izvršiti pregled svih cesta.

Stab XV brigade odmah će po prijemu ove naredbe uhvatiti vezu sa 2.P.O.⁵ Hrvatske i Omladinskom slavonskom brigadom koja je stigla na Zumberak i sa tim jedinicama koordinirati svoj rad i izvesti eventualne akcije. O svakoj postojećoj akciji sa ovim jedinicama prethodno izvestiti Stab divizije.

V brigada nakon totalnog rušenja ceste Novo Mesto — Trebnje odvojiće snage za rušenje ceste Mirna Peč — Dobrnič — Žumberk.

Štabovi svih brigada poslaće u Stab divizije za kurire po dva pouzdana i hrabra partizana, a u Stab artilerije jednog. Oni moraju stići u štab do sutra ujutro. XV brigada dodaće Štabu IV brigade tri svoja kurira za nošenje pošte od IV do XV brigade.

Stab divizije nalazi se na istom mestu. Mesto štabova brigada naznačiti u svakom izveštaju. Opšte direktive dobiće štabovi brigada u toku današnjeg dana i noći.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jože Borštnar

Komandant:
Pero«

⁴ Prevoj na Gorjancima, gde prolazi cesta Novo Mesto — Metlika. Narod naziva to mesto Vahta, dok je na karti označeno: Na Straži.

⁵ Zumberačko-pokupski odred

⁶ Pero Popivoda

**DIREKTIVE CENTRALNOG KOMITETA KOMUNISTIČKE
PARTIJE SLOVENIJE OD 20 NOVEMBRA 1943 GOD. ZA
RAD PARTISKIH ORGANIZACIJA U VOJSCI¹**

**CENTRALNI KOMITET
KOMUNISTIČKE PARTIJE
SLOVENIJE
20-XI-1943**

PARTISKIM ORGANIZACIJAMA U VOJSCI!

Osnovni zadatak Partije u vojsci jeste da pravilno ustanovi sve greške koje su se ispoljile za vreme neprijateljske ofanzive na našu oslobođenu teritoriju, da pravilno oceni sve dobre i slabe strane i na osnovu tih iskustava, što je moguće u većoj meri, pojača svoj rad kako bi otklonila greške i nedostatke i, sa druge strane, usavršila pozitivne strane. U nastavku navodimo samo najvažnije zadatke Partije posle ofanzive:

1) Neprijatelj nije uspeo u svojoj nameri da uništi našu živu silu. **Sto** je neprijatelj na pojedinim sektorima delimično naneo udarce našoj vojsci, krivica je pojedinaca, među njima i nekih rukovodilaca, i članova Partije koji su se slabo držali za vreme ofanzive. Sa druge strane, većina naših boraca i rukovodilaca držala se junački, povela za sobom svoje jedinice i još u toku ofanzive nanela neprijatelju teške gubitke. Snaga Partije treba da se pokaže u tome da se energično raskrinkaju i otstrane iz svojih redova svi štetni elementi i da se svaki partizan, koji je u teškoj situaciji na delu pokazao da zaslužuje da bude član Partije, odmah primi u istu. *Sve partiske organizacije u vojsci treba da odmah izvrše pregled svog kadra u pogledu njegovog držanja za vreme ofanzive.* One treba da su, pritom, svesne da Partija jača ako se oslobodi oportunističkih elemenata. One treba da pravilno shvate širinu Partije u smislu već poznatih direktiva za prijem novih članova u Partiju. Partiska organizacija neće moći da sprovodi osnovni zadatak Partije u vojsci, — da vojnički i politički podiže nivo naše vojske, — ako ne primi sve zaslužne ljude u svoju organizaciju i otstrani sve što negativno utiče na razvoj naše vojske.

2) Za vreme masovne mobilizacije neprijatelj je uspeo da ubaci u naše redove nekoliko svojih agenata. Svi ti elementi su prilikom upada Nemaca na našu oslobođenu teritoriju jasno pokazali svoju nameru, pokušavajući da unesu paniku i šire petokolonaške vesti u vojsci i na terenu ili da sabotiraju izvršavanje naređenja. Oni su tim svojim radom naneli veliku štetu vojsci i organizaciji na terenu, ili su pak sabotirali izvršavanje naređenja. *Zadatak svakog partijca jeste da pomogne da se svi ti elementi, koji mogu biti ponekada brižljivo maskirani, pronađu, raskrinkaju i odstrane.*

3) Najvažniji zadatak naše vojske jeste da tuče neprijatelja svuda gde god se on pojavi. U najskorije vreme treba da oslobodimo svu teritoriju koju smo držali pre ofanzive. Da bi sprečili daljne namere neprijatelja, treba da temeljito, na svakih 100 metara, porušimo sve komunikacije, puteve, mostove, železničke pruge, itd. Sve ćemo to postići ako budu partiski rukovodioci i svi partijci pravilno izvršavali svoju dužnost. Partija i zamenici politkomesara lično su odgovorni:

a) da se sva naređenja pretpostavljenih komandi izvršavaju tačno i savesno,

b) da svaki partizan bude vojnički osposobljen da izvrši sva naređenja koja bude dobio,

c) da svaka, pa i najmanja, akcija bude vojnički i politički temeljito pripremljena. Pre svake akcije treba da se održe vanredni partiski sastanci,

d) da članovi komandi i štabova učestvuju u akciji i kontrolišu njeno izvršenje,

e) da članovi Partije budu u akcijama primer svim ostalim borcima što se tiče borbenosti, hrabrosti, požrtvovanosti, smelosti, samoinicijative, disciplinovanosti i snalažljivosti.

4) Partija treba da pokrene za izvršavanje akcija sve partizanske jedinice u kojima ona radi.

5) Od naročite važnosti za nas je obaveštajna služba koja je u toku ofanzive skoro potpuno podbacila. Svaki član Partije treba da bude na svakom koraku i obaveštajac. Partiska organizacija treba da posveti osposobljavanju obaveštajaca što je moguće veću pažnju.

6) Za uticaj Partije na rad naše vojske i za razvoj same Partije od naročite je važnosti stalan svakodnevni rad. Partiske ćelije treba da se sastaju redovno u svakoj, pa i najtežoj situaciji. Predmet diskusije na tim sastancima treba da budu najaktuelnija pitanja koja se postavljaju pred čitavu vojsku ili pojedinu jedinicu. Partija treba da pruži najveću pomoć svim komandama u najkritičnijim trenucima.

7) Sa svom odlučnošću treba otkloniti razne greške koje su se raširile u našoj vojsci. Najozbiljnija opasnost je birokratizacija komandi i štabova i, s tim u vezi, otuđivanje našeg kadra od ljudstva. Posebno u teškim momentima je od naročite važnosti da su naši štabovi što prisnije povezani sa borcima. Odnos između komandi i boraca treba da bude što više drugarski a međusobni odnosi što neposredniji. Ali to nikako ne sme da umanjí čvrstinu discipline. Naprotiv, što se tiče izvršavanja naređenja i reda u vojsci, u svim jedinicama treba da postoji gvozdena disciplina.

8) Za jedinstvo i uspeh akcija neophodno su potrebne najtešnje veze između susednih jedinica i između jedinica i pretpostavljenih komandi. Isto važi za sve partiske forume. O pitanju organizacije stalnih svakodnevnih veza treba da se diskutuje na svim sastancima, a naročito na sastancima ćelija štabova.

9) Briga za vojsku. Svi štabovi uložili su sasvim malo truda da bi skupili borce koji su se na bilo koji način odvojili ili izgubili od svojih jedinica. Ti ljudi se sada, uglavnom, nalaze u blizini svojih kuća, a manji deo predao se okupatoru. Te rasturene ljude treba odmah prikupiti, s tim što će se dezerteri staviti pred vojne sudove. Svaki konkretni slučaj treba dobro razmotriti. O otpuštanju iz vojske i otpuštanju u slučaju bolesti odlučuje samo nadležni sanitetski referent i štab brigade, odnosno divizije.

Sada, kad su vremenske prilike za našu vojsku prilično nepovoljne, treba posvetiti punu pažnju pitanju odeće, obuće i smeštaja.

10) Mnogo treba pojačati politički rad u vojsci, treba izbegavati suvo teoretisanje. Istupati treba sa činjenicama i živim primerima. Svim borcima treba tumačiti svetsku i političku situaciju, popularisati uspehe armije, saveznika, srpske i hrvatske NOV i uspehe naših jedinica. Popularisati treba hrabro držanje jedinica i pojedinaca. Partizanima treba tumačiti odluke Moskovske konferencije, Staljinov govor, itd.

Izučavati i objašnjavati treba našu literaturu i širiti radio vesti.

11) Partija je dužna da posveti svu potrebnu pažnju osposobljavanju vojnog i političkog kadra — da u tome pomogne štabovima i da inicijativno utiče na njih.

12) Svi partiski rukovodioci treba da ulože mnogo rada da bi uzdigli članove Partije, grupe kandidata i da bi omogućili pravilan razvoj SKOJ-a.

13) Partiska organizacija u vojsci treba da odmah stupi u vezu sa partiskom organizacijom na terenu, na bilo kom sektoru gde se zadržavaju naše jedinice. Tačne direktive, u vezi s time, već ste primili. Partija u vojsci odgovorna je za pravilan odnos vojske prema stanovništvu, prema partiskoj organizaciji na terenu, Osvobodilnoj fronti, prema svim ustanovama upravne i privredne komisije, itd. Politkomesari primili su u tom pogledu detaljna uputstva. Za sve nepravilne postupke naših jedinica prema organizacijama na terenu, narodu i slično zvaćemo na odgovornost zamenika politkomesara dotične jedinice.

14) Dužnost Partije je, dalje, da usmerava raspoloženje čitave vojske (mitinzi, pevanje, kulturne priredbe, izdavanje novina, itd.). Kod vojske treba razviti mržnju prema nemačkoj bandi. Treba jasno prikazati sav banditizam i zločine nemačke vojske koje je počinila kod nas, a u isto vreme prikazati i njene vojne slabosti. Svi partizani treba jasno da vide izdajničku ulogu Rupnikovih domobrana koji nisu nimalo razmišljali o tome da sarađuju sa najvećim neprijateljem slovenačkog naroda, zbog čega su pretrpljene ogromne ljudske i materijalne žrtve. Na stanovništvo treba uopšte uticati da se ne javlja u domobrane.

Konstatovati treba da je prva nemačka ofanziva, doduše, završena, ali da Nemci još nisu toliko slabi da ne bi mogli izvršiti još jednu ili, pak, i više takvih i težih ofanziva na našu teritoriju. Zbog toga treba našu vojsku očelicitati i pripremiti je za poslednja teška iskušenja. Istovremeno treba partizani da osećaju da je kraj nemačke vojske vrlo blizu.

Partiski sekretari treba da odmah prenesu gornje direktive na čitavu partisku organizaciju u jedinicama. Sve partiske organizacije treba da u pogledu tih direktiva *redovno* izveštavaju CK.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

ZA CK-KPS
Matija*

² Ivan Maček

IZVEŠTAJ ZAMENIKA POLITKOMESARA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD 21 NOVEMBRA 1943 GOD. CENTRALNOM KOMITETU KOMUNISTIČKE PARTIJE SLOVENIJE O SITUACIJI PETNAESTE DIVIZIJE KOD NOVOG MESTA¹

Položaj, 21-XI-1943

Prepis

Druže Matija² — CK KPS;

U Štab divizije stigao sam tek danas posle podne. Sinoć sam bio u Štabu korpusa, a jutros, usput, na sastanku biroa I bat. UB IC.³

U Štabu divizije odmah sam doznao sledeće:

1) Raspored snaga do danas:

Dva bataljona XII brigade: Trška Gora — Kronovo.

Dva bataljona XII brigade: Rihpovec — Trebelno.

V brigada: Kamnice (G. i D.) — Veliki Kal — Trebnje.

2) Nemci koriste put Škocijan — Bela Cerkev — Novo Mesto, zatim put Novo Mesto — Trebnje i Trebnje — Mirna i dalje preko granice. Naši su pokušavali da ometaju saobraćaj. Borbe su vođene na putevima svakog dana. Naši nisu mogli da spreče saobraćaj neprijatelju na spomenutim putevima, jer je on slao našima iza leđa kolone pešadije u jačini od **400—800** ljudi.

Prema navodima druga Levstika-Vida, Nemci su danas prodirali iz Novog Mesta prema Jagodniku u jačini od oko **1000** ljudi. Sobom su nosili kuhinje. Druga kolona prodirala je u pravcu Harinje Vasi. Motorizovana kolona prodrila je iz Novog Mesta u Trebnje. Primili smo izveštaj Gupčeve brigade da ima u Krškoj dolini veći broj SS trupa. U Novo Mesto stiglo je sinoć oko 100 kamiona.

3) Štab divizije izdao je danas naređenje da XII brigada treba da ostane na svojim mestima, a Cankareva brigada da se prebaci na sektor Catež.

4) Smatram da je takav raspored nepravilan, pogotovo što Novo Mesto ostaje na taj način nekontrolisano. Zbog toga sam savetovao Štabu divizije sledeće:

¹ Prepis originala nalazi se u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Ivan Maček

³ Udarna brigada »Ivan Cankar«

I. Da se V brigada prebaci na puteve: Trebnje — Žužemberk, Žužemberk — Novo Mesto, da drži Krku i ruši puteve. Brigada treba da održava tesnu vezu sa svojim bataljonima, kao i sa drugim brigadama. Ona treba da obezbeđuje eventualni prelazak preko Krke.

II. Da se XII brigada prebaci na put: Novo Mesto — Trebnje, s tim da kontroliše Novo Mesto, da ruši puteve, postavlja zasede itd.

III. Da bataljon u jačini oko 200 ljudi ostane na sektoru Čatež — Trebelno sa zadacima koje je ranije vršio Zapadnodolenjski odred.

Sa štabovima brigada, koje broje po 750 ljudi, razgovaraćemo detaljnije sutra.

Gupčeva brigada treba da ruši puteve Novo Mesto — Semič, Novo Mesto — Vahta i kontroliše Novo Mesto sa desne strane Krke.⁴

Pojačavanje uporišta Novo Mesto i činjenica da su Nemci u Grčevju rasporedili u vinogradima strelce, kao i vesti iz Krške doline, ukazuju na to da će Nemci ipak nešto preduzeti. Zbog toga sam dao Štabu divizije zadatak da uspostavi što tešnju vezu sa obe brigade levo od Krke, kako bi za najkraće vreme izvršio svako naređenje Gl. štaba i Štaba korpusa. Pitanje je da li će biti moguće da se gore spomenuto odmah izvrši, jer su obe brigade noćas po svoj prilici, u pokretu.

Drug Klemen⁵ pošao je danas kod Tebe.

O svemu gornjem obavestio sam i druga Rajka.⁶ koji će izdati Štabu divizije naređenje za pretstojeće vreme. Molim te, ako možeš, pošalji to pismo, ili, pak, njegov sadržaj našem Štabu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Rudi,⁷ s. r.

Dragi Janez,⁸

Šaljem ti prepis pisma koje sam upravo primio. Kako izgleda, Nemci nešto spremaju. Treba da obaveštajnu službu što više razvijete kako bi mogli pravovremeno doznati šta oni nameravaju. Molim te, pošalji raspored naše vojske, tojest XVIII i XIV divizije. Dvojicu kurira, koji donose ovo pismo,

⁴ Vidi dok. br. 120.

⁵ Franc Gerne

⁶ Rajko Tanasković

⁷ Viktor Avbelj

⁸ Boris Krajger

pošalji odmah natrag. Ako raspoložete nekim vestima o Nemima iznad Žužemberka, molim te pošalji ih. Štab treba da je u takvoj situaciji na okupu.

Pozdrav
Matija

BR. 117

IZVEŠTAJ ŠTABA SEDMOG KORPUŠA NOV I POJ OD 21 NOVEMBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O SITUACIJI NA SEKTORU KORPUŠA I U POGRA- NIČNIM DELOVIMA HRVATSKE¹

**STAB
VII KORPUŠA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Br. 6/43.**

Položaj, 21. XI. 1943. godine.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE I CK KPS

Vojna situacija na sektoru Korpuša:

U Novom Mestu se nalazi oko 3000 Nemaca, domobrana, plavogardista i razne izmešane vojske. Od tog broja je veliki broj bez oružja. Nenaoružani imaju krampove i lopate za popravljavanje cesta. U mestu ima i oko 10 lakih tenkova. Neprijatelj pod borbom svaki dan saobraća cestom Novo Mesto — Škocijan i obratno. Juče je neprijatelj uspeo da dođe do Mirne Peči iz Novog Mesta u jačini oko 200 vojnika i tamo se ustavio. On pokušava pod zaštitom tenkova da opravi cestu Novo Mesto — Trebnje koja je mnogo razrušena i minirana, a naročito od Novog Mesta do Trebnja, na liniji Mirna Peč — Trebnje. U Trebnju trenutno nema neprijatelja, ali često dolazi pravcem od Ljubljane ka Sevnici, tako da trenutno od Trebnja do Ljubljane nema nigde neprijateljske posade; u samoj Ljubljani je minimalna posada. Nemci izjavljuju da čekaju drugu kolonu i da svi treba da krenu za Mađarsku, drugi — da čekaju Gestapo, koji će im komandovati, treći — da će kroz Sloveniju naići jača vojska i tako dalje. Na to što oni izjavljuju ne treba se oslanjati; mi smo preduzeli sve mere da što pre saznamo šta neprijatelj namerava.

Stanje na Zumberku 21. ov.m.: Ustaše, kojih je bilo 100 u Vivodini, 19. ov. m. povukli su se iz Vivodine za Ozalj. U Ozlju su bili tri dana (od 16—19). U Samoboru je trenutno oko 500 vojnika posade, većinom Nemci. Ostali sektor Zumberka je čist, izuzev manje domobransko-ustaške posade u **Draganićima**, Ozlju i u svim većim krajevima na pruzi Karlovac.

Na Zumberku se od hrvatskih snaga nalazi ZPO- i svakog dana očekuje jednu slavonsku brigadu.

U Zagrebu je u poslednje vreme primećena veća neprijateljska koncentracija pešadije sa manjim brojem motorizacije. Vojska je izmešana.

U Karlovcu se trenutno nalazi 2.000 Nemaca i ustaša i 1000 novomobilisanih bez oružja.

U Ogulinu je trenutno 1.000 Nemaca i ustaša i veći broj nenaoružanih novomobilisanih.

Od Karlovca do Ogulina su sledeće posade: Trošmarija: 100 ustaša, Dubrave: 20—30 ustaša, Netretić: 125 ustaša i domobrana sa jednim teškim bacačem i 5 p. mitraljeza, Donje Stative: 110 vojnika, straža pred mostom: 30 vojnika.

Posada u Ozlju je nepromenjene jačine — oko 300 vojnika (ustaša i domobrana).

U Kočevju je manja neprijateljska posada oko 300 vojnika.;

Na sektoru Notranjske Nemci imaju više manjih posada i uglavnom patroliraju lakim tenkovima po cestama. Spisak i pravu jačinu svih tih posada dostavićemo kada se vrati naš obaveštajac.

Na desnom bregu Save ne primećuju se nikakve koncentracije. O Zidanom Mostu i Celju nemamo podataka. Ranije je bila veća koncentracija u Celju, ali to već dugo tako stoji.

Kakva je situacija na Primorju (Trst, Rijeka, Sušak) ne znamo tačno, ali smo preduzeli sve mere da dobijemo iz dubine neprijateljske pozadine što tačnije podatke.

Sto se tiče neprijateljskih namera; teško ih je oceniti. Po našem mišljenju, moguće su tri pretpostavke, i to: a) da Nemci iz straha invazije na Balkanu na tačkama Jadranske obale hoće po svaku cenu da drže obalu i otoke gde bi im Slovenija neposredno poslužila kao pozadinska baza za istočnu obalu Jadrana i u vezi s tim, tj. ako bi ta pretpostavka bila tačna, možemo očekivati od strane Nemaca ozbiljniju akciju na našu NOV Slovenije; b) postoji verovatnoća da Nemci pokušavaju zagospodariti Hrvatskim Primorjem i komunikacijom Sušak — Ogulin — Karlovac — Zagreb za eventualno izvlačenje svo-

jih divizija iz Italije tim pravcem gde bi naše snage otsekao **od** Hrvatske i nesmetano preduzimao akcije u prolazu i c) da **neprijatelj** misli, u sklopu sa svim iznetim u prethodnim tačkama očistiti celu Sloveniju. Ukoliko bi on to preduzeo, to bi bila operacija šireg zahvata i u svakom slučaju direktna samo **po** sektorima, odnosno pokrajinama zatvarajući naše pravce uspešnog manevrisanja. Da najedanput počne na celu Sloveniju, čini nam se, sa vojne tačke gledišta, nelogično i malo verovatno.

U svakom slučaju, normalno je u vezi sa svetskom situacijom pričekati akciju neprijatelja gde bi Slovenija bila zakačena. Zato smo mišljenja da bi se temeljito trebalo pripremiti i stvoriti planove rada za našu celu vojsku, za svaki novi moment, a naročito po pitanju bolnica, \ očuvanju naših osnovnih **snaga** korpusa i primorskih divizija, gde bi morali dobro promisliti na pravce eventualnog povlačenja, kako sa vojnotaktičkog gledišta, tako i sa ekonomskog.

Mi ćemo vam redovno dostavljati sve podatke, a vas molimo da nam o svakoj promeni koju doznate javite.

Naše jedinice rade uglavnom prema poslednjim direktivama Glavnog štaba: ruše komunikacije i tuku neprijatelja. Obaveštajci su na poslu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za Štab korpusa
Komandant p. pukovnik
Rajko Tanasković

**IZVEŠTAJ ŠTABA SEDMOG KORPUSA NOV I POJ OD 21
NOVEMBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLO
VENIJE O STANJU OSAMNAESTE DIVIZIJE I O SITUA
CIJI NA NJENOM SEKTORU¹**

Položaj, 21-XI-1943

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS

Položaj

Tek danas smo u mogućnosti da vam pošaljemo koliko-toliko detaljan izveštaj o stanju XVIII divizije i o situaciji na njenom sektoru.

U prilogu dostavljamo brojno stanje te divizije. Pritom napominjemo da se X brigada tek juče popunila i ponovo organizovala po bataljonima. Održan je sastanak sa Štabom te brigade, na kojem se rešavalo o pitanju odgovornosti i držanju u toku borbi, o potrebnim izmenama u kadrovima, itd. Ta brigada je, barem, u organizacionom pogledu, opet sposobna za pokrete koji su joj naređeni.

Pošto se IX brigada popunila na Polomu, otišla je 20 o.m. prema poslednjem naređenju Glavnog štaba² i biće u određeno vreme na određenom mestu.

VIII brigada isto tako se skupila 20 o.m. po grupama u broju koji se navodi u brojnom stanju.

IX brigada nalazi se trenutno na putu na određene položaje. X brigada nalazi se na Korinju i odlazi 22 o.m. na nove položaje.

VIII brigada nalazi se u Ambrusu i Kalu.

Jedinice XVIII divizije dosada nisu vršile nikakvu mobilizaciju. Ali, zato sprovode mobilizaciju belogardista u prilično velikom obimu. Kolona od 60 belogardista kretala se u toku jučerašnjega dana iz Zdenske Vasi, Struga, Zagorice prema Ljubljani. Odazvali su se pozivu Rupnika i otišli prema Ljubljani bez ikakve patrole. *

S obzirom na to, X brigada otići će 22 o.m. u Dobropoljsku dolinu, gde će mobilisati sve muškarce sposobne za nošenje oružja. U tom pogledu preduzeto je sve potrebno. Brigadni obaveštajci otišli su već danas na taj sektor da prikupe po-

trebne podatke. Politkomesar korpusa održao je danas konferenciju sa svim politkomesarima i komandirima u vezi sa političkim radom prilikom te mobilizacije.

X brigada primila je od Štaba divizije naređenje da posle mobilizacije u Suhoj Krajini, koju će obaviti usput, ode da ruši prugu Kočevje — Ribnica. Ova pruga je, naime, popravljena i radi. Brigada je dobila zadatak da tu prugu temeljito poruši a, ukoliko bude moguće, ona će usput napasti i samo Kočevje. Brigada će posle te akcije krenuti u određenom pravcu kako bi do 27 o.m. stigla na predviđeno mesto.³

I Sto se tiče napada na samo Kočevje, Štab divizije je mišljenja da je likvidacija posade u Kočevju problematična stvar: 1) ne raspolaže sa dovoljno snaga i 2) što mora X brigada biti na određenom mestu 27 o.m. IX brigada već je krenula u određenom pravcu i ne može da učestvuje u napadu, a VIII brigada ima mali broj boraca a, sem toga, treba da preuzme na čuvanje i snabdevanje oko 35 nepokretnih i oko 150 pokretnih ranjenika. Divizija ne može da uzme sobom sve te ranjenike jer polazi u pasivan kraj gde nema ni hrane, ni krova.⁴ Zbog toga će VIII brigada moći da krene nešto kasnije za ostalim jedinicama svoje divizije.

Sto se tiče veza, sve je uređeno sa Štabom divizije. Određeno je 9 kurira za stalnu vezu sa Štabom korpusa. Sem toga, otkopala je svoju radio stanicu, koju će pregledati drug Klis⁵ iz oteka za veze pri Gl. št., koju će maskirati.

Divizija je primila sve ostale direktive pismeno. One su bile posebno prorađene na konferenciji sa Štabom divizije.

U prilogu prilažemo brojno stanje te divizije sa poređenjem stanja pre ofanzive, zatim izveštaj o situaciji na njenom sektoru od ob. centra.⁶

Posebno prilažemo diviziski list »Naše pest« i radio bilten »Dogodki dneva«.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Bolko Brilej'

Operativni oficir — major:
Vasja Ižanc⁸

³ Vidi dok. br. 131 i 134.

⁴ Odnosi se na predeo Kočevske, gde su Italijani 1942 god., prilikom svoje velike ofanzive, spalili sva sela, a raniji stanovnici — kočevski Nemci — još su 1941 god. otišli na teritoriju Slovenije, okupiranu od Nemaca.

⁵ Miroslav Klavs

⁶ Dokumenti nisu sačuvani.

⁷ Dr. Jože Brilej

⁸ Jože Klanjšek

**NAREĐENJE ŠTABA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I POJ OD
21 NOVEMBRA 1943 GOD. ZA RASPORED JEDINICA I NJI
HOVE ZADATKE U SLUČAJU NEPRIJATELJSKE OFAN-
ZIVE¹**

**STAB
XV DIVIZIJE NOV I PO
JUGOSLAVIJE**
Na položaju, 21. XI. 43 uzoru

ŠTABOVIMA BRIGADA I ARTILERIJE

Prema nepotvrđenim vestima, neprijatelj koncentriše svoje snage za ofanzivu na našu NOV. Koncentracije su primećene u Videmu, Gorici, Trstu, Rijeci, Delnicama, Ogulinu, Zumberku, kod Krapine i u Celju.

Zadatak naših jedinica: biti spreman ukoliko bi neprijatelj počeo sa ofanzivom, osposobiti svoje jedinice za lako manevrovanje i eventualno — privremeno izvlačenje sa naslonom na hrvatske snage.

U vezi sa dobivenim direktivama od strane Štaba VII korpusa NOV i POJ,

n a r e đ u j e m o :

1) XV brigada sa jedinicama koje sada ima na licu mesta neka se prebaci sa svojih sadanjih položaja na položaje preko Kupe — Vinice i neka osigurava eventualni prelaz našim ostalim jedinicama u slučaju jačeg pritiska. Odmah po dolasku ostalih bataljona ove brigade, moraju se snage pojačati još jednim bataljonom na onoj (desnoj) strani Kupe, a jedan bataljon treba da osigurava prelaz sa leve strane reke. Osigurati se mora prelaz Vinica — Bosiljevo, preko železničke pruge Karlovac — Ogulin. Stalnim danonoćnim prekopavanjem i rušenjem svih glavnih i sporednih komunikacija i održavanjem uskog kontakta i tesne saradnje sa hrvatskim jedinicama na ovom sektoru obezbediti našim ostalim snagama nesmetan prelaz. Odmah po dolasku na novoodređene položaje preko obaveštajne službe proveriti stanje na celokupnom sektoru, naročito neprijateljske snage u Ogulinu, Karlovcu i Ozlju, i na samom Zumberku. O specijalnim dužnostima obaveštajne službe

III-jgada daće obaveštajni centar Divizije svim brigadama potrebne direktive i naređenja. Vezu sa nama održavati svakodnevno preko IV brigade, s tim da XV brigada šalje izveštaje jo IV brigade, a ova dalje do Štaba divizije. *Ponavljamo da se veza mora održavati najmanje jedanput dnevno.* Izveštaji da budu iscrpni, svako i najmanje kretanje neprijatelja, namere, **snage**, prekopane ceste, akcije, situacije, veze sa susednim jedinicama i sve ostalo javljati u dnevnim izveštajima. Pobri- nuti se za vezu sa ostalim bataljonima i dati im direktivu za jto hitniji povratak, ali naređenje za koje su pošli na put i dalje ostaje u važnosti.

2) XII brigada ostaje na svojim starim položajima, s tim **da** kontroliše ceo sektor Trebelno — Radulja, kao i put Novo Mesto — Trebnje. Nastaviti sa zasedama i neprekidnim rušenjem puteva i zaseka. Ponovo pregledati bolnicu i snabdeti je **za** duže vremena sa svim potrebama: hranom, novcem, odelom i ostalim. Kontrolisati celu granicu i preko obaveštajne službe ispitati stanje preko Save i u Štajerskoj. Vezu sa nama uspostaviti preko relejnih stanica, tako da *najmanje* jedanput dnevno dobijemo opširne izveštaje.

3) V UB »Ivan Cankar« da se pomera na položaje Čatež — Trebanjski Vrh, kontroliše granicu, postavlja zasede, napada neprijateljske kolone i ruši sve komunikacije. Izvideti stanje preko granice i u samoj Ljubljani. Vezu sa nama takođe uspostaviti pomoću relejnih stanica.

4) IV brigada ostaje do daljnjeg na svojim starim položajima, s tim da deo snaga drži na Vahti i Jugorju. Nastaviti sa stalnim rušenjem svih komunikacija. Održavati vezu sa XV brigadom i hrvatskim snagama.

5) **Stab** artilerije odmah po prijemu ovog naređenja mora pristupiti prikrivanju svojih oruđa. Prikrivanje mora biti tako sigurno, da zaista nijedno oruđe ne padne neprijatelju u ruke. Potražiti najsigurnija mesta, oruđa vući po noći, samo sa najpoverljivijim ljudstvom. Po mogućnosti rastaviti što više sve tonove i po delovima zamaskirati. (Pronaći takva mesta za skrovišta gde bi se konopcima eventualno iznela oruđa.) Municiju odvojeno skloniti, a tako isto nišanske sprave i rezervne delove. Konje treba zadržati kod sebe za potrebe ranjenika. Stab artilerije treba da se premesti sa II divizionom na desnu [stranu Krke kod I divizionu.

6) Štab divizije nalaziće se od 22 ovog meseca kod IV I brigade, preko koje slati dnevne izveštaje.

7) U svemu postupiti po datim direktivama od 19 ovog P meseca, u pogledu slanja izveštaja i ostalog.

8) Kako rušiti komunikacije i koje prvenstveno dolaze u obzir: za V i XII brigadu sve glavne i sporedne puteve koji vode od Save u pravcu nas pored puta Novo Mesto — Trebnje — Stična — Trebnje — Žužemberk, Žužemberk — Straža — Novo Mesto, Škocijan — Mokronog, Mokronog — Mirna — Trebnje, Čatež — V. Loka. Za IV brigadu Novo Mesto — Kostanjevica, Novo Mesto — Jugorje, i sve puteve u Belu Krajinu, kao i puteve koji vode iz Semiča. XV brigada treba da ruši sve komunikacije koje vode od Hrvatske na naš teren. Kopati ih i rušiti na svakih 100 m sa postavljanjem zaseka. Svaku zaseku minirati sa bombama. Drug Gojlarič Lojze pismeno će objasniti svim brigadama kako se od italijanskih bombi postavljaju minska polja. Rad izvoditi pod kontrolom i nadzorom svakoga štaba brigade. Ljudstvo pri radu podeliti u radne vodove i grupe, mobilisati sve stanovništvo i uvrstiti u radne vodove, izvesti takmičenje grupa i najbolju nagraditi. Odrediti vođe odeljenja — vodova, grupa koji će svakodnevno da raportiraju o izvršenom radu. U izveštajima obavezno naznačiti gde, koliko i na koji način je onespособljen put. Ukoliko bi se desio slučaj da stanovništvo počne samo da popravlja puteve, postupati najstrože i na licu mesta krivca streljati pred svim meštanima. U slučaju da se ne dokaže ko je vršio popravku puteva (a to se u jednom selu redovno dešava) streljati jednog ili dvojicu pred svim meštanima, da bi ubuduće sami vodili računa ko vrši popravku.

9) Sve brigade skloniće topove na sigurna mesta, osim protivtenkovskih.

10) U slučaju iznenadnog pritiska, jedinice V i XII brigade neka se oslone na Gorjance, na naše snage na desnoj obali Krke. Neka pravac izaberu same jedinice, ukoliko ne bi imale vezu sa Štabom divizije, a po proceni situacije na ovom sektoru.

11) Zavesti čvrstu disciplinu među vojnicima i rukovodstvom. Od svih rukovodilaca tražiti izvršavanje naređenja doslovce. Svi rukovodioci moraju služiti ličnim primerom svojim vojnicima. Ne dozvoliti paniku, razbijanje, već u tom slučaju štabovi moraju uzeti inicijativu u svoje ruke i odlučno, partizanski i vojnički povesti svoju jedinicu. Svoje jedinice moraju osposobiti i pripremiti za duže marševe, za veće borbe, za probijanja, juriše i snalaženja u svim akcijama i situacijama.

12) V brigada odmah po dolasku na nove položaje uzeće sve kože iz fabrike u Št. Vidu i obući svoje vojnike. Jedan deo dodeliti XII brigadi i ostalim jedinicama.

Za ove direktive ne sme znati van Štaba brigade niko od potčinjenih rukovodilaca, radi toga držati strogo poverljivo.

Ovo ne smeju primiti panično ni rukovodioci, ni potčinjeni, ni **vojnici**. Radi se o pripravnosti za eventualne neprijateljske **upade**, za koje mi moramo biti uvek spremni i dati mu udarac, povući se i tako sačuvati živu snagu kad je to potrebno. Sa **vojnima** imati svakodnevno vojničke i političke časove, na kojima govoriti o svim teškoćama i ofanzivama, koje smo mi **stariji** partizani preživeli. Pročitati i proraditi brošuru »Četvrta i Peta neprijateljska ofanziva« od V. Dedižera, ukazati na sve ono što su naši borci i naši rukovodioci preživeli u tim ofanzivama. Zatim govoriti o prošlogodišnjoj neprijateljskoj ofanzivi na oslobođenu teritoriju Slovenije i ukazati na svetle primere naših boraca u tim časovima. Biti blizak vojnicima, održavati redovno mitinge za vojsku i narod, objašnjavati situaciju na Istočnom frontu — naglasiti sovjetske pobeđe, slabost neprijatelja itd. Vojni obaveštajci i dopisnici listova da se aktiviziraju — da pišu o borbama svojih jedinica, ističući najbolje drugove borce i rukovodioce u svome materijalu. Listovi brigada neka takođe redovno izlaze.

Na kraju, svi rukovodioci i svi štabovi dužni su u slučaju ofanzive da drže jedinice u svojim rukama, da budu primer na svakom mestu, da su nosioci vedrog raspoloženja svoga štaba i jedinice, težeći da sa svojom jedinicom postignu uspehe.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant, p.pukovnik:

NAREĐENJE ŠTABA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I POJ OD
21 NOVEMBRA 1943 GOD. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA
NOVI RASPORED JEDINICA I ZA RUŠENJE KOMUNI-
CIJA¹

STAB
XV DIVIZIJE NOV I POJ
Na položaju, 21-XI-43, u 20h

H i t n O I

ŠTABOVIMA BRIGADA I ARTILERIJE

Naše današnje naređenje² menjamo utoliko:

1) XII brigada treba da se prebaci sa svojih dosadašnjih položaja na sektor Ajdovec — Lipovec — Brezova Reber, sa zadatkom da ruši puteve Novo Mesto — Trebnje i Novo Mesto — Straža. Pre odlaska sa svoga sektora, brigada treba da ostavi jedan bataljon i podeli ga, pola na sektor Trebelno, a pola na sektor Catež. (Mišljenja smo da ostavi Slovanov bataljon³.) Ovaj bataljon treba da nastavi sa opskrbom bolnice, da joj pruža zaštitu i da je snabdeva. Kontrolisati treba celokupan sektor i granice i postavljati zasede. Treba im dati potrebna uputstva kako da vode akcije (brze, udarne) sa povlačenjem i napadanjem iza leđa, postavljanjem zaseda i napadanjem kolona, kako treba vršiti politički rad, širiti radio vesti, itd.

2) V UB »Ivan Cankar« treba da se prebaci na položaje: Vrbovec — Podlipa — Dobrava, sa zadatkom da ruši i uništava puteve Žužemberk — Dobrnič — Trebnje i Straža — Žužemberk. Prethodno treba maskirati protivkolska oruđa na sigurnom mestu.

3) IV UB »Matija Gubec« treba, u prvom redu, da ruši put Novo Mesto — Semič i Novo Mesto — Na Straži — Jugorje. Rušenje treba da se izvrši tako da ovi putevi zaista neće biti sposobni ni za kakav saobraćaj. Za rad treba iskoristiti sve civile sposobne za rad. Miniranje treba izvršiti u svim pravcima i to sa granatama 150 mm i kapislama talijanskih bombi, kako je to u dopisu objašnjeno.

4) Štab artilerije dodeliće jedan divizion IV brigadi kao bataljon sa svim kadrom i ljudstvom, drugi divizion XII bri-

¹ Original, pisan na srpskohrvatskom jeziku, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod br. 14—1, k. 934.

* Vidi dok. br. 119.

³ Odnosi se na bataljon kojim je komandovao Jože Logar-Slovan.

gadi, takođe sa rukovodstvom. Štab artilerije ostaje privremeno na službi u Štabu XV divizije.

5) Za XV brigadu važe iste direktive.

Posle dolaska na nove položaje, izvestiti Štab divizije i **naznačiti** mesta štabova.

Štab divizije nalaziće se u Toplicama.

Ovaj raspored treba izvršiti odmah po primitku naređenja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant, ppukovnik:

PS: Drug. Raco,⁴ Lazar,⁵ Ciril⁶ i Vasja,⁷ komandanti brigada XV divizije, unapređeni su u čin majora. Štab divizije im srdačno čestita.

BR. 121

NAREĐENJE ŠTABA TREĆE OPERATIVNE ZONE — ALPSKE OD 22 NOVEMBRA 1943 GOD. ZA PRELAZAK U PROTIVOFANZIVU¹

STAB
ni **OPERATIVNE ZONE**
»ALPSKE«
Položaj, 22-XI-1943

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS NA UVID

Okupator je 13-XI počeo ofanzivu na čitavoj teritoriji **III** operativne zone sa ciljem da uništi brigade i divizije koje su se utvrdile posle septembarske ofanzive, da osvoji i obezbedi sebi najvažnije saobraćajne linije preko potrebne za produženje borbe na jugoslovenskom, grčkom i talijanskom frontu i da sebi obezbedi eventualno povlačenje na nove položaje u Alpama. Ta neprijateljska ofanziva nije postigla svoje ciljeve, nije bila sposobna da obezbedi sebi saobraćajne linije, i nije

⁴ Radomir Božović

⁵ Stane Potočar

» Franc Hočevar

⁷ Anton Zgonc

zadala nijedan osetljiviji udarac našim jedinicama. U toj ofanzivi došla je do izražaja sva nemoć oslabljenog neprijatelja koji je iskrvavio na Istočnom frontu, bio prorešetan na frontu slobodoljubivih naroda i ugrožen od drugog fronta u Zapadnoj Evropi. Ta ofanziva bila je usled toga već osetljivo slabija i sa manje dejstva nego prošla — septembarska. Naše jedinice i sav naš narod izašli su iz te ofanzive još čvršći, prekaljeni i obuzeti još većom mržnjom prema mrskom neprijatelju i još odlučniji da ga istrebe sa svoje zemlje. Nemački okupator, a naročito nemački azijski i slovenački izdajnici, izašli su iz te ofanzive sa osećanjem poraženog. Naša vojska treba da iskoristi vojni i moralni neuspeh neprijateljske ofanzive time što će *preći u protivofanzivu na čitavoj liniji*. Stab III »Alpske« operativne zone zato

n a r e đ u j e :

sledeće:

1. Divizije, brigade i odredi treba odmah da pređu u protivofanzivu napadima na nemačka uporišta, njihovom likvidacijom i ponovnim oslobođenjem i proširenjem dosadašnje oslobođene teritorije. Pritom treba da odabiraju u prvom redu uporišta domobranskih bandita u smislu naređenja od 12 novembra o.g.²
2. Divizije, brigade i odredi treba da pređu na još intenzivnije rušenje komunikacija, ostavljajući samo one koje su nužno potrebne za službu veze.
3. Sve jedinice treba da produže sa mobilizacijom i prikupljanjem oružja i municije pojačanim tempom.
4. Štabovi jedinica treba da izvrše pregled držanja čitavog komandnog sastava i izvrše potrebna degradiranja i imenovanja.
5. Politkomesari treba da do maksimuma iskoriste neuspeh nemačke ofanzive za podizanje borbenog duha u vojsci i među stanovništvom. Ovu naredbu treba proraditi na sastancima sa štabovima bataljona i odmah preći na njeno izvršenje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Dušan Kveder-Tomaž

Komandant:
Lado Ambrožič-Novljan

**IZVEŠTAJ ŠTABA SEDMOG KORPUSA NOV I POJ OD 22
NOVEMBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLO-
VENIJE O POKRETU OSAMNAESTE DIVIZIJE U GORSKI
KOTAR¹**

**STAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Br. 16**

Položaj, 22-XI-1943

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

U vezi sa vašim naređenjem br. 21/2 od 18 novembra 1943 godine, izveštavamo vas da je IX brigada XVIII divizije krenula 20 o.m. kompletna na sektor Delnice — Gornje Jelesnje. Ostale jedinice XVIII divizije krenuće pravovremeno na novi sektor.

Prilažemo izveštaj koji je drug Bolko² poslao iz XVIII divizije.³ Na sektoru XV divizije nema nikakvih promena. U Novom Mestu nalazi se oko 3000 neprijateljskih vojnika. Od tih je približno 1000 bez oružja. U Kostanjevici nalazi se oko 200 neprijateljskih vojnika. Drugih neprijateljskih uporišta nema. Neprijatelj pokušava svakoga dana da pređe put Novo Mesto — Škocijan i put Novo Mesto — Trebnje. Naše jedinice napadaju neprijatelja i nanose mu gubitke svakoga dana.

Još nismo primili izveštaj XIV divizije. Drug Bon⁴ je, verovatno, dosada stigao u XIV diviziju i preneće sve direktive Štabu divizije.

Obaveštajci i specijalne obaveštajne patrole poslati su u sve pravce duboko u neprijateljsku pozadinu da utvrde pravo stanje i neprijateljske namere. Nastavlja se sa rušenjem svih puteva na sektorima pojedinih divizija. XV divizija vrši mobilizaciju dosta uspešno, dok XVIII divizija u tom pogledu dosada nije ništa napravila i pored toga što ima najbolje uslove. Veza sa jedinicama, tojest veza između Štaba korpusa i štabova divizija dobro se održava. Veza se održava svakodnevno preko specijalnih kurira.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
si. odsutan

Komandant — potpukovnik:
Rajko Tanasković

¹ Original, pisan na srpskohrvatskom jeziku, nalazi se u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Dr. Jože Brilej

³ Vidi dok. br. 118.

⁴ Vinko Bon

**IZVEŠTAJ ŠTABA SEDMOG KORPUSA NOV I POJ OD 22
NOVEMBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLO-
VENIJE O STANJU JEDINICA¹**

**STAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Br. 21/54**

Položaj 22-XI-1943

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

Na položaju

U prilogu vam dostavljamo brojno stanje VII korpusa,* bez podataka za XIV diviziju koja nam se nije javila otkako je od nje otišao oper. oficir drug major Vasja.³ Podaci za VIII brigadu XVIII divizije su nepotpuni zbog toga što pojedine grupice boraca iz te brigade i dalje svakodnevno pristižu u Štab brigade.

1. U XV i XVIII diviziji postalo je prilično aktuelno pitanje ranjenika zbog toga što centralna bolnica više ne prima ranjenike. XVIII divizija ima trenutno 36 nepokretnih ranjenika za koje se, doduše, gradi bolnica ali koja zbog konspiracije prilikom rada neće biti gotova najmanje za 14 dana. Zbog toga će ranjenici morati čitavo to vreme ostati u VIII brigadi, koja je sem njih preuzela još oko 150 pokretnih ranjenika i time oslabila svoju udarnu sposobnost.

Isto nam javlja XV divizija i moli da centralna bolnica primi određeni broj njihovih ranjenika, u prvom redu one koji se nalaze na levoj obali Krke, gde ie mesto prilično nepodesno za sklonište bolnice.

2. Takođe se u ovim divizijama postavlja pitanje potrebe načelnika štaba divizije, s tim što XV divizija predlaže za načelnika Štaba divizije druga Mihu Mišića, zam. komandanta artilerije. Štab XV divizije opravdava to time da ima zam. komesara divizije pune ruke posla po svom zaduženju. Drug Marok⁴ je izvrstan kao borac ali nema smisla za organizacioni rad, te tako glavni posao obavljaju samo komandant i politkomesar.

Što se tiče XVIII divizije, mišljenja smo da je potreban energičan načelnik Štaba divizije, jer Štab te divizije nije do-

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Dokument nije sačuvan.

³ Jože Klanjšek

⁴ Alojz Kolman

voljno aktivan i nema dosta inicijative mada svi članovi, inače, odgovaraju. Ovaj nedostatak tumačimo delimično time što su svi članovi Štaba, sem politkomesara druga Toneta,⁵ koji je već duže vremena bolestan, došli iz odreda ili su, pak, veći deo vremena proveli u odredima, te im zato nedostaje iskustva u rukovođenju udarnim jedinicama.

Trenutno nemamo predloga za popunu tih mesta ali ostavljamo da porazgovaramo i o tome pitanju kad dođemo kod vas. Molimo vas da nas izvestite u koje doba možemo da dođemo u toku sutrašnjeg dana, ako to smatrate potrebnim.

3. Zam. politkomesara vašeg Štaba, drug Rudi,⁸ stigao je u Štab XV divizije i javlja nam sledeće: Prema dosadašnjem rasporedu, koji je izradio Štab XV divizije i odobrio Štab korpusa, V udarna brigada nalazi se na sektoru oko Čateža — Trebanjski Vrh. Drug Rudi je, u sporazumu sa Štabom XV divizije, kako nas izveštava, predlagao da na sektoru Čatež — Trebelno ostane jedan bataljon u jačini oko 200 ljudi a ostale snage obeju brigada da kontrolišu sektor oko Novog Mesta ili prošire njegovu blokadu. Takođe je predložio da snage XII brigade drže put Novo Mesto — Trebnje i temeljito ga ruši i da obezbeđuju prelaz preko reke Krke.⁷ Mi se, uglavnom, slažemo sa tim rasporedom snaga, pošto smatramo da treba imati koliko je god moguće dobru kontrolu nad Novim Mestom, ali dodajemo da će biti, u smislu razgovora komandanta i politkomesara vašeg Štaba sa komandantom korpusa, potrebno da se jedan bataljon XV divizije prebaci u pravcu Šenturja i Grosuplja radi kontrolisanja Ljubljane i da bi se onemogućilo prelaženje belogardističkih begunaca u Ljubljani.

Prema sadašnjim izveštajima koje smo primili, koncentracije nisu nigde primećene.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Bolko Brilej⁸

Komandant-potpukovnik:
Rajko Tanasković

⁵ Janez Hribar

⁸ Viktor Avbelj

⁷ Vidi dok. br. 17.

⁸ Dr. Jože Brilej

IZVEŠTAJ ŠTABA ČETVIRTE UDARNE BRIGADE »MATIJA GUBEC« OD 22 NOVEMBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O AKTIVNOSTI BRIGADE U VREMENU OD 1 DO 15 NOVEMBRA 1943 GODINE¹

STAB IV SNOUB »MATIJA GUBEC«

Na položaju, 22-XI-1943

Br. 75/eks

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS

P o l o ž a j

14-to dnevni izveštaj

Vojni izveštaj

1-XI-1943. Na položajima nema ništa novo. I bataljon izvršio je pokret u toku noći na nove položaje u blizini sela Mihovo.

2-XI-1943. Stanje na položajima bez promena. Štab **brigade** izvršio je pokret na nove položaje na Mihovo.

3-X-1943. Na položajima sve po starom. Prema izveštajima obaveštajaca, belogardisti i Nemci nemaju skoro nigde stalne posade (sem u Novom Mestu i Kostanjevici), ali stalno patroliraju po drumovima tenkovima i oklopnim automobilima. Patrola, koja je otišla preko Krke, vratila se i javila da se u okolini Brezja nalazi IV bataljon, a u jednoj šumi u blizini puta Kostanjevica — Novo Mesto deo biciklističke čete. Izdato je naređenje da se biciklistička četa odmah priključi brigadi.

4-XI-1943. Na drumu Novo Mesto — Kostanjevica bile su postavljene zasede. Zaseda I bataljona napala je jedan teretni i jedan luksuzni automobil i jedan motocikl. Poginulo je **5** Nemaca. Zaseda III bataljona vodila je borbu sa oko 100 Nemaca i belogardista. Tom prilikom su poginula 2 Nemca i jedan je ranjen, a od naših je poginuo jedan drug. Nemci su u selu Prekopa ubili 3 taoca u cilju represalija. Drugovi politkomesar i zam. komandanta otišli su u XV brigadu radi snabdevanja i veze.

5-XI-1943. Na položajima ništa novo. VOS² je zarobila jednog belogardistu u kome je prepoznat poznati belogardistički proganjač iz Mokronoga. Bio je u dobrovoljnoj patroli na Malim

¹ Kopija originala nalazi se u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Varnostno-obveščevalna služba — služba bezbednosti i obaveštavanja

Vodenicama i likvidiran je. Kod njega je nađena legitimacija SS sa potpisom Rupnik Vuka.

6-XI-1943. Na položaju II bataljona u Gaberju dovezla se patrola od oko 30 neprijateljskih vojnika. Četa II bataljona prešla je odmah u napad i Nemce, ili u nemačke uniforme obučene belogardiste, naterala u panično bekstvo. Patrola III bataljona naišla je na Malim Vodenicama na patrolu belogardista. U okršaju poginula su dva naša druga. Tom prilikom istakao se drug Starič, koji je bio potpuno opkoljen, pa je bacio bombu među belogardiste i pobjegao.

7-XI-1943. Oko 9 časova Nemci i belogardisti pokušavali su da izvrše napad na položaje našeg III bataljona na Banu i Ržišću. Borbe su bile prilično oštre. U početku naši su bili, usled opasnosti da ne budu opkoljeni, prinuđeni da se povuku ali su kasnije prešli u protivnapad, zauzeli svoje stare položaje i naterali Nemce i belogardiste u panično bekstvo, goneći ih sve do Prekope i Kostanjevice. Naši nisu imali gubitaka. Neprijatelj je imao 5—7 mrtvih i veći broj ranjenih. Posle podne stigao je komandant VII korpusa drug Rajko.³

8-XI-1943. U Štabu brigade održan je sastanak o budućem radu. Donet je zaključak da se odmah pređe u protivofanzivu i napadne neprijateljska posada u Metlici. U tom cilju bili su tokom noći izvršeni sledeći pokreti: III bataljon krenuo je u Spod. Lešće kod Suhora, a na njegove položaje došao je I bataljon. Baterija se priključila III bataljonu. I bataljon dobio je zadatak da ruši put i mostove na putu Kostanjevica — Novo Mesto. II bataljon pravio je prekope na putu Novo Mesto — Metlika. Ovaj rad kontrolisali su drug Marko⁴ i drug Mitja.⁵ Zarobljen je i likvidiran jedan belogardistički proganjač.

9-XI-1943. U toku noći smo obavешteni da su se Nemci i belogardisti povukli iz Metlike i Crnomelja. Bataljoni su i dalje vršili prekopavanje puteva.

10-XI-1943. II bataljon dobio je naredenje za pokret na položaje oko Ceroveca, sa zadatkom da postavlja zasede na putu Novo Mesto — Metlika. I četa III bataljona pomerila se bliže Novom Mestu. Štab brigade izvršio je pokret u Jugorje i Dolž. Inače, na položajima nema ništa novo.

11-XI-1943. Bataljoni su i dalje držali zasede na svojim mestima i prekopavali puteve. Četa III bataljona imala je kod Gotne Vasi manji sukob koji se završio bez naših gubitaka. I bataljon obezbedio je pokret artilerije.

12-XI-1943. Preko čitavog dana vršene su pripreme za napad na Novo Mesto.⁶ Prvobitno je bilo određeno da se napad izvrši u toku noći 13/14-XI. Međutim, iz divizije je stiglo naređenje da se napad izvrši 12-XI u noći. Posle podne održan je sastanak svih politkomesara i zam. politkomesara bataljona sa komesarom i zam. politkomesara brigade. U 8 časova održan je sastanak Štaba brigade sa štabovima bataljona.

II bataljon dobio je zadatak da zaposedne nove položaje oko puta Novo Mesto — Kostanjevica, od Mokrog Polja do Rateža, sa zadatkom prekopavanja puteva i obezbeđenja sa strane.

I bataljon ostao je na svojim položajima, sa zadatkom da što bolje blokira Kostanjevicu.

III bataljon bio je određen za napad na Novo Mesto. On se predveče prebacio na svoj položaj, u neposrednu blizinu Novog Mesta, oko Gotne Vasi i Žabje Vasi. Borba je počela oko 22 časa. III bataljon isterao je neprijatelja do 3 časa iz prvih utvrđenih linija na početku Žabje Vasi. Neprijatelj je pružao prilično jak otpor. Sa druge strane Krke napadao je Cankarev bataljon. Štab brigade nalazi se kompletan na položajima oko Novog Mesta.

13-XI-1943. Bataljoni su se nalazili na svojim starim položajima. Oko Novog Mesta patrole su vodile preko čitavog dana borbe. Tokom noći došao je u sastav brigade naš IV bataljon i zaposeo položaje oko Gotne Vasi. Napad na Novo Mesto odloužen je za sledeću noć.

14-XI-1943. Oko 9 časova pre podne održan je sastanak članova Štaba XV divizije sa članovima Štaba naše brigade. U 15 časova počela je artileriska priprema i trajala je do 18 časova. Naši bataljoni imali su sledeće zadatke:

I bataljon ostao je na svojim položajima oko Kostanjevice, sa zadatkom da obezbeđuje napad od Kostanjevice. Bataljon je u toku noći izvršio demonstrativni napad na Kostanjevicu iz pravca Dolšče i Zaboršt.

II bataljon nalazio se na svojim starim položajima između Mokrog Polja i Rateža i dalje prekopavao put iznad Rateža.

III bataljon napadao je sa dve čete od Žabje Vasi i stigao do ivice Kandije, gde je između Šmihela i Kandije naišao na vrlo jaku vatru iz bunkera i rovova, zbog čega je morao da se povuče prema Gotnoj Vasi.

IV bataljon nastupao je preko Drske i te noći stigao do ivice Drske, gde je duž železničke pruge naišao na jak otpor iz neprijateljskih rovova, zbog čega je morao da se povuče na svoje stare položaje.

15-XI-1943. Preko dana patroliranje. Napadi su vršeni samo delimično. Posle podne je opet počela artiljeriska vatra i sam napad na Novo Mesto.

I bataljon ostao je na svojim mestima i nije javio nikakve novosti.

II bataljon ostao je isto tako na svojim mestima i dalje prekopavao puteve.

III bataljon napadao je od Gotne Vasi i stigao do ivice Novog Mesta, odakle je morao da se povuče kad je neprijatelju stigla pomoć preko Sempetera.

IV bataljon napadao je do Drske, zauzeo Drsku i stigao do Kandije, odakle je morao da se povuče pred neprijateljskim tenkom. Jedna četa napadala je Šmihel ali položaj u jednoj kući nije mogao da se zauzme.

U čitavoj akciji na Novo Mesto imali smo 3 mrtva i 15 ranjenih.

Prema podacima primljenim od meštana, neprijatelj je imao oko 60 mrtvih. Tačan broj nismo mogli da ustanovimo.

Politički izveštaj.

U toku tih 14 dana imali smo nekoliko slučajeva krađe. Krađe su izvršili belogardisti i plavogardisti koji su odmah posle izvršenih krađa dezertirali. Oni su hteli da tim krađama bace lošu svetlost na čitav partizanski pokret. Sve slučajeve krađe pravilno smo objasnili stanovništvu i rekli mu ko su bili krivci. Održali smo političke časove po četama o pitanju krađe.

Borbeni moral se posle ofanzive popravio. Partizani su dobili više samopouzdanja, naročito posle okršaja patrola kojom prilikom vide da Nemci beže, da beže još brže nego Talijani.

Disciplina je dobra. Pokušavamo da je učvrstimo vojno-političkim radom.

Politički rad bio je, uglavnom, usmeren protiv dezerterstva. Partizani su u diskusiji na političkim časovima tražili da se svi dezerteri kazne smrću. Sem dezerterstva, diskutovali smo na političkim časovima o vojnoj i političkoj situaciji i o situaciji na frontovima. Na političkim časovima, na kojim smo raspravljali o lošem uticaju psovanja, ukazali smo i na veliku štetu koju nam nanose razni kriminalni tipovi krađama. Lekar i bolničari održali su časove o higijeni i zaraznim bolestima. Drugovi su sa interesovanjem pratili političke časove i učestvovali u diskusiji. Pošto su bili bataljoni podeljeni po četama na položajima, nije bilo moguće održavati političke časove bataljona, nego su se oni održavali po četama. Časovima su rukovodili politkomesari bataljona i četa a nekoliko puta i komesar brigade. Mitinzi sa brižljivo pripremljenim programom, name-

njeni za partizane, bili su dobro posećeni. Na tim mitinzima učestvovali su i članovi kulturno-prosvetnog otkesa.

Za stanovništvo održali smo mitinge zajedno sa terenskim radnicima. Narodu smo objasnili situaciju koja je nastala zbog upada Nemaca, naše mere protiv dezertiranja i skrenuli mu pažnju da ćemo kazniti svako nagovaranje na dezertstvo. Poseta na tim mitinzima bila je srazmerno dobra. Napetost koja je vladala u odnosima prema partizanima ublažila se. To smo primetili naročito na Dolžu.

Mobilisali smo 31 novog druga. Oni se postepeno privikavaju na nove prilike. Od starih dezertera vratilo se u bataljone 15 ljudi pod uticajem naredbi i izrečenih smrtnih presuda koje smo objavili po svim selima. Novomobilisani drugovi pokazuju interesovanje za uzdizanje naše vojske i imaju pravilan odnos prema našim kadrovima.

Bivši belogardisti i plavogardisti koji nam za vreme ofanzive nisu dezertirali dobri su; oni će se osposobiti i razviti u solidne partizane. Njima posvećujemo više individualnog političkog rada nego ostalima. Nismo primetili da se međusobno sastaju.

Dezertstvo je prestalo. Oni koji su otišli od nas bili su iz okoline St. Ruperta i Mokronoga — iz mesta gde je bila belogardistička propaganda najjača. Dezertstvo smo uspeli ograničiti na taj način što smo pojačali vojno-politički rad, preduzeli mere i izdali naredbe p smrtnim presudama, streljali 4 dezertera pred postrojenim bataljonom i sve to objavili po selima. Poslali smo jaču patrolu prema St. Rupertu i Mokronogu da bi pohvatala dezertere. Ta patrola nije se još vratila.

Kadrovi su, sem nekoliko rukovodilaca bataljona, svi novi. Sa njima imamo prilične poteškoće, naročito sa politkomesarima. Pomoć im pružamo čestim sastancima štabova bataljona i komandi četa sa štabom bataljona, gde prisustvuje i po jedan član Štaba brigade, i sastancima politkomesara bataljona o materijalu za političke časove, koji oni prenose na politkomesare četa, a ovi dalje na borce. To kontrolišu politkomesari bataljona. U programu imamo vojni i politički kurs. Minerski kurs se već održava.

Sredili smo odnos prema vlastima na terenu. Sve nepravilnosti sa jedne i druge strane, koje se još pojavljuju, sređujemo sami između sebe i sa mesnom vlašću. Sastajemo se skoro svakog dana.

Među partizanima vlada pravilan odnos i dobro je drugarstvo. Svađe nisu primećene. Odnos prema drugaricama je, pravilan.

Mobilizaciju sprovodimo dalje. U bataljone smo uključili 31 druga.

Sa odećom i opremom vrlo slabo stojimo, naročito sa obućom. Kad je naša divizija počela ofanzivu prema Savi, sve druge brigade snabdele su se sa plenom koji su našle u ispražnjenim nemačkim uporištima. Naša brigada napala je Kostanjevicu i nije ništa zaplenila. Ako budete raspolagali sa opremom, odećom i obućom, naša brigada treba da dobije najveći procenat. **Ishrana** je dobra. Bataljoni jedu dva puta dnevno. Intendanti vrše prinudne otkupe kod ljudi za koje dobijamo adrese od **terenskih** radnika.

Imali smo nekoliko slučajeva difterije i jedan slučaj dizenterije. Sem žuljeva nema drugih oboljenja.

Kulturno-prosvetni rad se dobro odvija.

S. F. — S. N.!

Politkomesar:
Janez Vipotnik

Komandant-major:
Stane Potočar

BR. 125

IZVEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG BATALJONA ČETVORTE
UDARNE BRIGADE »MATIJA GUBEC« OD 22 NOVEMBRA
1943 GOD. O AKCIJAMA BATALJONA U VREMENU OD
21 OKTOBRA DO 18 NOVEMBRA 1943 GODINE¹

IV BAT. IV SNOUB »MATIJA GUBEC«
22-XI-1943

IZVEŠTAJ O AKCIJAMA I KRETANJU IV BAT. UDARNE
BRIGADE »MATIJA GUBEC« OD 21-X-43 DO 18-XI-43.

U ranim jutarnjim časovima, 22-X-1943, čula se pucnjava iz pušaka i eksplozija ručnih granata. Znak za strogu pripravnost bio je dat još prošlo veče. Zaista je došlo do akcije Nemaca koja se očekivala² Neprijatelju je uspelo da prodre na slabim tačkama naših položaja, pa je pokušao da uspeh iskoristi. Naše jedinice su ipak pravovremeno počele da se povlače pred nad-

¹ Original, pisan mastilom, nalazi se u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Početak nemačke ofanzive na teritoriju Dolenjske predviđao se ranije (vidi dok. br. 130).

moćnim snagama, tako da neprijatelj nije uspeo da opkoli ili otseče naše čete, što je bila njegova namera.

Promena akcija i brze odluke pojedinih komandi na položaju nisu dozvoljavale da se čeka. Čete su se usled toga povlačile prema unapred proračunatoj taktici na zgodnije položaje. Usled tih samostalnih pokreta četa, bila je privremeno prekinuta veza između štaba bataljona i komandi četa.

Uspeh akcije koje su izvodile patrole svih četa bio je u tome što se naš bataljon 25-X-43 prikupio u Jablanu, a uveče je zaposeo položaje Mačkovec — Ločna — Bršljin. Akcija koja je bila predviđena da se izvrši sa tih položaja imala je za cilj da uznemiri neprijatelja, da se prihvati borba sa njegovim prednjim jedinicama i da se posle toga izvrši povlačenje na polazne položaje. Istovremeno, naše čete su počele, prema unapred određenim planovima, da gađaju neprijatelja minama iz lakih i teških bacača i sipaju vatru iz mitraljeza i pušaka. Neprijatelj je odgovarao sa svom žestinom na naš napad.

26-X. usledio je jak udar nemačkih tenkova (bilo ih je 40), oklopnih kola i pešadije. Pošto je imala položaj pored puta, Druga četa našeg bataljona mogla se povući pred silnim pritiskom posle kratke ali ogorčene borbe. Prva i Treća četa izdržale su na starim položajima. Štab bataljona je, zbog pojačanog pritiska neprijatelja, povukao čete sa starih položaja i rasporedio ih na nove.

27-X. Situacija je ostala nepromenjena. Prva i Druga četa zauzele su uobičajeni odbranbeni položaj. Deo Druge čete posle uspešnog napada iz zasede — ubijena su bila dva motociklista — određen je za obezbeđenje komore.

28-X. Prilikom zaposedanja položaja kod Ajdoveca prema Golobinjeku i Goriškoj Vasi, Druga četa naišla je uzoru na jake jedinice neprijateljske pešadije. Podaci patrola i izvidnice uputili su bataljon prema Globodolu — Malom Vrh — Velikom Vrh i Ostrom Vrh. Bataljon se zaustavio na Velikom Vrh, gde je držao položaj divizion artilerije XV divizije koji je za to vreme mogao mirno posmatrati manevar opkoljavanja prema Globodolu. Otvoreni i ravan prostor između šume i sela nudio je našem bataljonu krasnu bitku.

Kad su nemačke kolone zauzele veliko polje pred nama i neprijateljski napad nalazio se u najzrelijoj fazi, napali smo ga zajedno sa divizionom artilerije sa teškim i lakim naoružanjem. Iznenadjeni neprijatelj nije mogao da se brani sve dok mu nije stiglo pojačanje. Borba je bila žestoka i dugotrajna i krvava za neprijatelja. Nemačko povlačenje se posle ponovnog prestrojavanja pretvorilo u napad. Neprijatelj je u jurišu pretrčao pod kišom bombi i metaka i zauzeo selo kad je ono već gorelo, zapaljeno iz sopstvenih bacača. Prema pričanju, nepri-

jatelj je imao u toj borbi preko 30 mrtvih i mnogo ranjenih, dok naš bataljon nije pretrpeo gubitke ni u mrtvima, ni u ranjenima.

Neprijatelj je gađao Ostri Vrh minama iz teškog bacača. Po tamnoj noći bataljon je žurio da se što pre probije iz vatreneog obruča neprijateljskih klješta. Ali bataljon bio je iznenađen. Kad je u koloni po jedan i u rastojanju hteo da pređe put kod Dobrniča, neprijatelj je sa utvrđenog položaja sasuo na njega kišu metaka i bombi. Zahvaljujući jedino velikoj pažljivosti i dobrom poznavanju krajeva, bataljon je uspeo da srećno izađe iz vatre i da se spase neprijatelja koji ga je pratio u stopu.

29-X. Akcije čišćenja jakih neprijateljskih grupa po šumama i selima i veliko kretanje vojske po putevima prinudili su bataljon da ostane na položaju. To mu je nudilo priliku da izvrši reorganizaciju jer je na putu primio ljude iz terenskih odbora, žandarmerijskih stanica³ i drugih bataljona.

1-XI. Bataljon je uveče krenuo sa delom Drugog bataljona Cankareve brigade u Radnu Vas, sa namerom da promeni položaj.

U danima od 1-XI pa dalje bataljon je ograničio akcije, uglavnom, na rad bojnih patrola. Akcije je vodio zajedno sa Trećom četom II bataljona Cankareve brigade. Ova saradnja bila je srdačna i uspešna.

7-XI. Rad neprijateljskih patrola bio je naročito značajan. Bataljon je zaposeo i sve prednje položaje da bi mogao da se, u slučaju napada, uspešno brani. Uveče se vratio i ponovo zauzeo ranije položaje.

Toga dana drug komandant bataljona vodio je u zasedu II četom. Uništen je jedan kamion. III četa zaustavila je tri kamiona. Zaplenjeno je mnogo materijala. Zaplenjen je i laki mitraljez sa municijom. Sledećih dana nije bilo značajnijih akcija vojnog karaktera.

9-XI. Treća četa vršila je patrolnu službu. Zaplenjeno je bilo nešto materijala.

10-XI. Naš bataljon prebacio se prema Prečni. Uveče i preko noći bataljon bio je zauzet sa radom na preprekama, miniranjem puteva i rušenjem mostova.

13-XI. Naš bataljon prebacio se sa položaja Straža — Podgora — Suhor i 14-XI stigao na Rakovnik. Na putu ga je napala patrola domobranaca. Zaštitnica je odgovorila na neprijateljsku akciju vatrom, dok je glavnina bataljona otišla prema selu.

15-XI. Gađanje Smihela — Hrib — Škrjanče, Sv. Rok
17 i 18-XI. Bataljon je bio zauzet na putevima vršenjem
patrolne službe, izviđanjem i radom na preprekama na pu-
tevima.

Izveštaj sam sastavio koliko sam najbolje mogao i koliko
je bilo moguće to savesno i tačno učiniti u poznatim teškim
uslovima.

S. F. — S. N.!

Na položaju,
22-XI-1943

Ratni dopisnik bataljona
IV bat. Jožef Gosar

BR. 126

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD
23 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU SEDMOG KORPUSA ZA
FORMIRANJE BELOKRANJSKOG I DOLENJSKOG OD-
REDA¹

GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE
23-XI-1943
br. 53/11

ŠTABU VII KORPUSA

U vezi sa direktivama Glavnog štaba NOV i PO Slovenije
br. 28/11 od 20-XI-1943 i prema ukazanoj potrebi

n a r e đ u j e m o :

1. Da se odmah pristupi formiranju Belokranjskog i Do-
lenjskog odreda.

2. Za te odrede postavljamo:

a) *Belokranjski odred*. Štab odreda sačinjavaju: drug
Juro² kao komandant, dosadašnji komandant bataljona UB
»Ivan Cankar«, i drug Jono³ kao politkomesar, dosadašnji po-
litkomesar bataljona UB »Ivan Cankar«.

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u
Ljubljani.

² Leopold Gerdovič. Poginuo 27 septembra 1944 god. u Starom
Trgu pri Ložu.

³ Ivan Picelj

b) *Dolenjski odred*. Stab odreda sačinjava dosadašnji Stab bataljona druga Slovana.⁴

3. Kadrove za te odrede daće:

a) Za Belokranjski odred: XV udarna brigada 200 ljudi.

b) Za Dolenjski odred: Slovanov bataljon koji se nalazi oko Čateža.

4. Jačina odreda: po 200 ljudi, formiranih u po 2 bataljona.

5. Naoružanje odreda: lako oružje sa dovoljnom količinom automatskog oružja (puškomitraljezi, laki bacači i automati).

6) Zadaci odreda: stalno kontrolisanje određenog sektora, akcije protiv neprijatelja i posada, uporišta, patrole, napadi, sprečavanje kretanja neprijatelja i njegovih pokreta po putevima aktivnim iznenadnim akcijama napadanja, rušenje, pravljenje zaseka i miniranje komunikacija i komunikacionih objekata.

Sem poduzimanja gore spomenutih vojnih akcija, odredi treba da imaju bezuslovno dobru obaveštajnu službu na svome sektoru. Treba imati u vidu da je glavni uslov za uspešno vršenje vojnih akcija u prvom redu dobro organizovana obaveštajna služba. Dejstvo tih odreda treba, uopšte, da bude takvo da se neprijatelj neće nigde i nikada osetiti sigurnim.

Štabovi odreda treba da imaju svoje ljudstvo uvek na okupu, pod svojom kontrolom i uticajem i da šalju pojedine jedinice u akcije u raznim pravcima. Akcije treba izvoditi iznenada, brzo i smelo, a posle završene akcije brzo i neprimećeno iščeznuti. Prilikom napadanja na neprijateljske položaje, napade treba vršiti sa boka i iza leđa, a nikako vršiti frontalne napade.

7. Belokranjski odred dejstvovaće na sektoru: Bela Krajina, uz Kupu, do Starog Trga i do Broda, saradujući i održavajući vezu sa jedinicama NOV i PO Hrvatske.

Dolenjski odred dejstvovaće na sektoru: zapadno od Gorjanaca do Ljubljane,⁵ saradujući i održavajući vezu sa jedinicama preko granice.

8. Odredi treba da tesno saraduju i da održavaju vezu (međusobno obaveštavanje) sa komandama područja, komandama mesta, mesnim odborima i operativnim jedinicama na svojim sektorima.

9. Odredi će biti neposredno podređeni Glavnom štabu NOV i PO Slovenije.

10. Štabovi odreda treba da odmah otpočnu na svojim sektorima sa mobilizacijom obveznika sposobnih za vojsku. Su-

⁴ Odnosi se na bataljon Dvanaeste brigade, kojim je komandovao Jože Logar-Slovan.

⁵ Misli se na granicu koja je za vreme rata postojala između italijanskog i nemačkog dela okupirane Slovenije.

višan broj mobilisanih obveznika (za dopunu je određeno 200 ljudi) treba slati operativnim jedinicama.

11. Štabovi odreda su ovlašćeni da za rušenje puteva, pravljenje zaseka i miniranje puteva i komunikacionih objekata mobilišu stanovništvo (muškarce i žene) na svojim sektorima.

12. Sa formiranjem tih odreda treba početi odmah i tamo raditi brzo i energično. Komandanti odreda treba da, u vezi sa time, odmah odu sa svojim štabovima i kadrovima na određeni sektor.

13. Formiranje odreda treba da bude završeno do 26-XI-1943. O tome treba pismeno izvestiti Glavni štab do 27 o. m. do 8 časova i dostaviti brojno stanje ljudstva i naoružanja.

Potvrdite prijem naređenja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
B. Krajger

Komandant-generalmajor:
Rozman Franc

(M. P.)

BR. 127

**OKRUŽNICA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD
23 NOVEMBRA 1943 GOD. U VEZI S OTKLANJANJEM NE-
DOSTATAKA U JEDINICAMA NOV I PO SLOVENIJE¹**

**GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE
23-XI-1943
br. 57/11**

Okružnica

U danima posle nemačke ofanzive protiv naše oslobođene teritorije disciplina je u našoj vojsci mnogo popustila. To se pokazalo, u prvom redu, u čitavom nizu primera nedostojnog, nevojničkog i nepartizanskog ophođenja pojedinih naših jedinica i čak nekih odgovornih rukovodilaca prema narodu. To se pokazalo u potpuno neodgovornom zanemarivanju kontrole

nad postupcima pojedinih jedinica prema narodu, nad postupcima pojedinih rukovodilaca prema borcima svojih jedinica i **nad** postupcima pojedinih dezertera. Naši rukovodioci nisu pokazali dovoljno samoinicijative i odgovornosti u brznoj mobilizaciji i u vraćanju u naše jedinice onih ljudi koji su se na bilo koji način izgubili. Desilo se više primera nasilnog terorističkog ponašanja prema stanovništvu. To je delimično posledica nedovoljnog političkog rada u vojsci i nedovoljne kontrole, što je dovelo do vrlo opasnog razvoja vojvodskog odnosa pojedinih rukovodilaca i pojedinih partizana, kojima je ušla u glavu vojna vlast, naročito u trenutku kad je veći deo političkih radnika bio prinuđen da se povuče sa terena i da radi iz operativnih vojnih jedinica sa kojima se kretao. Delimično je to posledica potpuno nedozvoljenog i neodgovornog zanemarivanja kontrole od strane odgovornih štabova, u prvom redu politkomesara, nad pijančenjem koje je prilično uzelo maha, naročito u nekim jedinicama u Dolenjskoj i u Beloj Krajini.

U vezi s time, treba preduzeti najodlučnije korake da se takvo stanje što pre popravi, da se što pre razvije osećanje odgovornosti i časti svakog rukovodioca i svakog borca. Zbog toga treba:

1. Organizovati sistematsko vaspitanje čitavog rukovodećeg kadra i svih partizana i, u prvom redu, razmatrati pitanje odnosa prema građanima. Odgovorni rukovodioci treba da pritom stupe u najtešnju vezu sa političkim radnicima na terenu i pruže im mogućnost da i oni na političkim časovima objasne kako treba postupati prema narodu, šta narod očekuje od vojske i kako vojska treba da se ponaša prema njemu, itd. Partizanima treba pokazati na primerima iz naše dugogodišnje prakse kako su naročito stari partizani stekli poverenje i poštovanje čitavog naroda, kako su samo na taj način i samo na osnovu tog poverenja izdržali u najtežim trenucima i kako su samo na osnovu pravilne saradnje sa stanovništvom mogli postići uspehe kojima se ponosi čitav slovenački narod.

2. Treba preduzeti najstrože mere protiv svih onih koji počine nepravilnosti prema narodu. Vojsku treba sistematski vaspitavati egzemplarnim kažnjavanjem onih rukovodilaca i partizana koji počine naročito velike nepravilnosti prema stanovništvu. Pritom treba posebno kontrolisati sve intendante i, sa druge strane, omogućiti im dovoljnim instrukcijama da pravilno postupaju prilikom izvršavanja svog zadatka. Naročito oštro treba postupati i oštro kažnjavati odgovorne rukovodioce ako izvrše neka nasilja prema građanima i političkim radnicima na terenu — čak i u slučaju da se ovi pokažu nedisciplinovani.

3. Naročito oštre mere treba preduzeti u svim slučajevima gde se pojavilo i gde se još pojavljuje pijančenje. U tom pogledu

je naročito potrebna najstroža kontrola nad svim rukovodiocima i bezuslovno kažnjavanje i smenjivanje svakog rukovodioca koji se pokaže nedisciplinovanim.

4. Temeljito treba usavršiti disciplinu u vojsci. U poslednje vreme u vojsci se često javlja praksa stare jugoslovenske spoljne discipline koju sprovodi komandir vikanjem i psov-kama, umesto da naročito politkomesari vaspitavaju naše jedinice u pravoj vojnoj disciplini i pravom vojnom redu.

5. Neodgovornost, prvenstveno rukovodilaca, pojavila se u prvom redu zbog toga što, usled izuzetnih prilika koje su iskrsle tokom ofanzive, privredne komisije nisu mogle redovno da rade. Naše komande iskoristile su to kao priliku kad mogu bez kontrole rekvirirati što god im dođe do ruku i kad mogu, izgovarajući se da će životne namirnice i onako pokupiti Nemci, bez savesti a da ni najmanje ne pomisle kako će vojska živeti sutradan — da kolju svinje i uopšte svu stoku koja im dođe do ruku. U tom pogledu treba svuda postupati strogo, u dogovoru sa političkim radnicima na terenu i privrednim komisijama gde one postoje, a vojsku navikavati na potrebnu skromnost, a da se, pritom, razume se, ne preteruje i tera vojsku na gladovanje. Rukovodioci treba prvi da pokažu razumevanje u tome. Oni treba da su svesni svoje odgovornosti i da vlastitim primerom navikavaju vojsku na skromnost. Zbog toga treba bezuslovno odmah ukinuti sve posebne bataljonske kuhinje. U trenucima kad se jedinica nalazi u najtežoj situaciji i kad je problem niene ishrane zbog teških borbi naročito težak, svi vojnici pa i najviši rukovodioci koji se tada nalaze kod vojske, sem bolesnika, treba da jedu istu hranu.

6. Pritom, razume se, ne mislimo da treba popuštati oportunističkim greškama kad su u pitanju patriotske dužnosti naroda prema vojsci. Stanovništvo treba da oseća da je Osvobodilna fronta vlast a vojska borbeni organ slovenačkog naroda kome je narod dužan dati sve da mu omogući izvršavanje njegovih zadataka. Ali, ako hoćemo da bi stanovništvo imalo takav odnos prema našoj vojsci, ono mora osećati da je to zaista disciplinovana redovna vojska, koja ima svoje zahteve, koja ne prosjači, koja ne dozvoljava da je neko vređa i koja je nepopustljiva prema saboterstvu plavogardističkih i petokolonaških elemenata. Vojska treba da stavlja svoje zahteve stanovništvu na pravilan način i treba postupati prema njemu kao redovna vojna vlast. Stoga je potrebno da se sve nabavke kod stanovništva vrše redovnim putem, tako da stanovništvo oseti da ne odlučuje volja pojedinih »glavara«, nego da odlučuju jedino opšti interesi naroda i vojske. U tom cilju treba da prilikom prikupljanja hrane i nabavljanja odeće i obuće svuda istupaju, zajedno sa intendantima, u prvom redu politkomesari, savesno

kontrolišući delatnost intendantata i pojedinih patrola i, održavajući mitinge po selima, privole na mitinzima stanovništvo da bezuslovno izvršava svoje dužnosti.

Na sličan način treba vršiti mobilizaciju. Ne treba moliti, niti mobilisati samo dobrovoljce. Na mitinzima treba pokazati i objasniti šta je dužnost svakog Slovenca i, odgovarajućim organizovanim merama protiv ljudi koji se kriju a prema potrebi i prema porodicama koje daju podršku tim ljudima, razviti kod naroda poštovanje prema vojsci i vojnoj vlasti. Tu i tamo treba postupiti oštro i odlučno zahtevati da se vrše dužnosti prema vojsci, ali u svakom takvom primeru treba postupiti i politički, stvar politički objasniti i pokazati pravilnost svake naše, pa i najoštrije mere. Zbog toga sve te mere treba da su vojnički organizovane i narod treba da oseti da vojna vlast najstrože kažnjava sve one koji se odnose nepravilno ili pokušavaju da vojnu vlast izopače u vlast »siledžija«. Svi štabovi, a u prvom redu svi politkomesari, dužni su zbog toga da kontrolišu odnos vojske i rukovodilaca prema stanovništvu i da najoštrije, javno pred jedinicom, a prema potrebi i pred stanovništvom, kazne sve one koji svojim samovlasnim postupkom uprljaju čast vojske i ruše autoritet vojne vlasti.

Svi štabovi divizija, brigada i bataljona dužni su da ozbiljno prorade ovo uputstvo na svojim sednicama i na konferencijama, u prvom redu sa svim politkomesarima i politdelegatima, sa svim rukovodećim kadrom uopšte, i svim intendantima. Svi štabovi su dužni da izveste više štabove i Glavni štab o ostvarenju mera, preduzetih na osnovu datog uputstva.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
B. Krajger

Komandant-generalmajor:
Rozman Franc

(M. P.)

Dostavljeno: 1. Štabu VII korpusa
2. Svim štabovima divizija
3. Štabu III operativne zone
4. Štabu IV operativne zone

Štab VII korpusa
NOV i POS
br. 36/IV.
24-XI-1943

NAREDBA ŠTABA SEDMOG KORPUSA NOV I POJ OD 23
NOVEMBRA 1943 GOD. O POSTAVLJENJU KOMANDNOG
KADRA U POTCINJENIM JEDINICAMA¹

ŠTAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Br. 26/43.

Položaj, 23. XI. 1943
Štabu XVIII div. preko
VIII udarne brigade

ŠTABOVIMA DIVIZIJA VII KORPUSA

Položaj

Prema naredbi Glavnog štaba postavljaju se:
Drug major — K o l m a n Alojzij-Marok, dosada zamenik ko-
mandanta XV divizije, za zamenika komandanta XVIII divizije.
Drug J o v o², dosada zamenik komandanta XVIII divizije, za
načelnika Štaba iste divizije.
Drug major H o č e v a r Franc-Ciril, dosada komandant V UB
»Ivan Cankar« XV divizije, za zamenika komandanta XV di-
vizije.
Drug kapetan M a j n i k Janez, dosada zamenik komandanta
V UB »Ivan Cankar«, za komandanta iste brigade.
Drug Petar B r a j e v i ć, dosada komandant artilerije u XV
diviziji, za operativnog oficira u Štabu XV divizije i privremeno
će zastupati načelnika Štaba XV divizije.
Drug major Kolman Alojz-Marok mora se odmah nakon pri-
jema ove naredbe javiti u Štabu VII korpusa, a svi ostali odmah
da podu na svoja mesta.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Bolko-Brilej³

Komandant-potpukovnik:
Rajko Tanasković

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u
Ljubljani.

² Ivan Hostnik

³ Dr. Jože Brilej

IZVEŠTAJ ŠTABA PETE UDARNE BRIGADE »IVAN CANKAR« OD 23 NOVEMBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O AKTIVNOSTI BRIGADE U VREMENU OD 15 OKTOBRA DO 15 NOVEMBRA 1943 GODINE¹

STAB

V SNOUB »I. CANKAR«
Položaj, 23-XI-1943

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS

Vojni izveštaj
od 15-X do 15-XI

- 16-X-43 Bataljoni su se nalazili na sledećim položajima: I bataljon Kal — Dole sa obezbeđenjem od Št. Jurija i Radeča. On je rušio put Kal — Šmilk, Št. Jurij — Šmilk i Radeče.
II bat. nalazio se na Tihaboju u rezervi.
III bat. nalazio se na položajima kod Preske i držao obezbeđenje od Polšnika i Litije. Vodio je borbe sa nemačkim patrolama koje su pokušavale da prodru kroz naše položaje sa blindama. Nemci su bili odbijeni. Na našoj strani nije bilo gubitaka.
IV bataljon otišao je prema Radečama, sa zadatkom da minira most preko Save kod Radeča i zapali fabriku hartije kod Njivica. Akcija mu nije uspela jer su Nemci držali jake zasede duž čitavog puta Radeče — Šmilk, kao i zbog velike koncentracije u samim Radečama, Svibnu i Št. Juriju. Vodili su borbu sa neprijateljem kod Jagnjenice prilikom probijanja preko puta. U fabrici hartije nalazila se neprijateljska posada od oko 200 ljudi. Na naš napad odgovorili su dovlačenjem novih snaga u fabriku hartije. Neprijatelj je imao po svoj prilici, gubitaka. Mi smo imali tri lakše ranjena.
- 17-X-43 Dve čete I bataljona zaposele su položaje III bataljona koji se zbog premorenosti povukao u rezervu na Klanec. Patrola, poslata od Preske prema Polšniku, pala je u nemačku zasedu ali se bez gubitaka povukla

na polazne položaje. Na položaju kod Kala neprijatelj je počeo da nadire u jačini od oko 150 ljudi. Naša zaseda odbila je neprijatelja a posle toga zauzela bolji položaj. Gubici neprijatelja nisu poznati. Naši su imali jednog mrtvog. Prilikom čišćenja mina na Preski miner je poginuo.

II bataljon nalazio se na starim položajima.

III bataljon bio je u rezervi na Klanecu.

IV bataljon nalazio se na Brezovu. Ništa novo.

- 18-X-43 I bataljon napadao je neprijatelja koji se nalazio u selu Zagozd u jačini od 150 ljudi sa lakim i teškim minobacačima. Neprijatelj je napao našu zasedu ali ga je ona odbila i nanela mu velike gubitke. Neprijatelj je imao preko 20 mrtvih. U međuvremenu je manja nemačka kolona prodirala duž granice i zapalila selo Dole našima iza leđa. Naši su brzo zaposeli položaje na Kalu i napali Nemce koji su prodirali od Dola. Ubili su najmanje 10 Nemaca. Bataljon se prebacio na položaje oko Čeplji. Neprijatelj je imao toga dana preko 30 mrtvih. Na našoj strani bio je ranjen jedan drug. Na položajima ostalih bataljona nije bilo ništa novo.
- 19-X-43 IV bataljon smenio je I bataljon na položajima kod Čeplji i vodio borbu sa Nemcima koji su hteli da, posle jake artileriske i bacačke pripreme, zauzmu naše položaje. Napad je bio energično odbijen. Neprijatelj je imao osetne gubitke. Na našoj strani bio je 1 ranjen.² Ostali bataljoni nalazili su se na starim položajima.
- 20-X-43 Bataljoni su se prebacili na položaje Temenica — Metnaj, sa namerom da nastave ofanzivu prema Litiji. Neprijatelj je dobio pojačanje na položajima Sv. Križ — Moravče, što smo primetili već iz prvih sukoba sa njegovim patrolama. Oko 16 časova naišli su avioni i, pošto nisu mogli da otkriju naše položaje, iskalili su svoj bes nad malim selima Vodice i Brezovo, bombardujući ih. Izgorele su dve ostave. Nemci su posle toga napali naše položaje, ali smo mi poslali tamo jednu četu kao pojačanje i odbili napad. Usled nastale magle koja je prekinula borbu, nismo mogli da ustanovimo gubitke neprijatelja.
- 21-X-43 IV bataljon vodio je borbu sa neprijateljem na položajima Brezovo — Čeplje — Dole. Neprijatelj je najpre otvorio jaku vatru iz topova i bacača, a posle toga

je pešadija izvela, napad. Neprijatelj je napadao iz pravaca Ceplje — Preska — Prevalje i Polšnik, ali je bio odbijen našim protivnapadom. Isto tako bio je odbijen i napad na Vodice i Javorski Križ. Borbe su trajale od 13 do 18 časova. Neprijatelj je imao najmanje 20 mrtvih i ranjenih. Naši su imali 2 mrtva i 7 ranjenih.³ Pošto smo osetili suviše jak pritisak na desno krilo našeg obezbeđenja, povukli smo II bataljon na položaje Tlaka, a III bataljon na položaje Cateška Gora — Poljane. I bataljon otišao je u Gl. štab.

22-X-43 Pošto su Nemci prodrli na sektoru XII brigade kod Cirnika, poslali smo IV bataljon na položaje Okrog — Horn — Zaloka, dok je II bataljon zaposeo položaje na Brezovu.

II bataljon: Nemci su velikim snagama udarili, posle topovske i bacačke pripreme, na naše jedinice i potisnuli ih preko granice. II bataljon je u jurišu odbacio nemačke snage preko granice. Neprijatelj je imao prilično gubitaka. Naši su imali 1 mrtvog i 4 ranjena. Na položajima III bataljona kod Javorskog Križa vršeno je samo patroliranje.

23-X-43 Na položajima II bataljona, kod Vodica, Nemci su uspeali da pređu granicu i zadrže se na položajima Vodice (k. 697) i iznad Brezova na koti 610. Naši su zadržali položaje iznad Brezova na koti 684. Nemci nisu mogli da zauzmu selo jer su ih naši držali pod vatrom. Usled dobro postavljenog minskog polja od Ceplji do Brezova, Nemci nisu mogli da operišu motorizacijom. Četvrta četa II bataljona prodirala je uveče duž granice i u tom pravcu napala položaje Nemaca na koti 610 iznad Brezova i proterala ih prema Vodicama. Nemci su odgovorili protivnapadom od Vodica i granice i udarili našima u bok, tako da se četa morala povući na polazne položaje.

Na položajima III bataljona Nemci su kod Ježenog Vrha prešli granicu i opkolili jedan vod iznad Pretržja. Naši su izvršili juriš i probili se. Tom prilikom je poginuo 1 naš drug, a 2 su bila ranjena. Izgubili smo puškomitraljez jer je poginuo nišandžija. Neprijateljski gubici bili su, verovatno, osetni, ali nismo mogli da ih ustanovimo.

IV bataljon vodio je tokom čitavog dana borbu na svom sektoru. Neprijatelj ga je najzad jakom vatrom iz topova i bacača i jurišem prinudio da se povuče na

- položaje Migolska Gora ,— Tihaboj. Neprijatelj je imao preko 20 mrtvih i, barem, toliko ranjenih. Naši su imali 4 mrtva i 2 ranjena. Izgubili smo 1 laki bacač koji je nišandžija odbacio, zbog čega je, posle dokaza, streljan pred strojem.
- 24-X-43 II bataljon vodio je tokom čitavog dana borbe na Brezovu i odbijao neprijateljske napade. Nemci su očistili minsko polje sa aparatom za traženje mina i upali sa blindiranim automobilom u selo Brezovo. Uveče je stigla u selo i pešadija. Onesposobili smo put Brezovo — Sv. Križ zasekama i prekopom i porušili na podesnom mestu 12 m puta, tako da je opravka puta bila nemoguća. Naši su imali 3 mrtva i 3 ranjena. III bataljon: Nemci su prodrli kod Javorskog Križa do Pretržja, ali su ih naši u jurišu odbacili preko granice. III bat. zaposeo je uveče položaje II bataljona na Brezovu, a II bat. povukao se u rezervu na Tlaki.
- 25-X-43 II bataljon nalazio se u rezervi na Tlaki. Uveče je pošao prema Mirni radi napada na Nemce koji su prodrli od Trebnja. Zaposeo je položaje Trebinec — Zagorica.
III bataljon je vršio patroliranje na položajima Javorski Križ — Brezovo.
IV bataljon vodio je borbu sa Nemcima koji su od Št. Ruperta u tri pravca prodirali na Veselu Goru. Posle tročasovne borbe u kojoj je neprijatelj imao dosta gubitaka, IV bat. povukao se na položaje Migolska Gora, pošto je pretela opasnost od Mirne. Top. baterija vodila je borbu sa neprijateljem koji je prodirao od Mirne na Trstenik. Neprijatelj je bio odbijen i imao je najmanje 15 mrtvih i veći broj ranjenih. Posle toga zapalili su vatrom iz topova Trstenik. Top. baterija se povukla: jedan protivtenkovski top na položaje IV bat. a druga dva topa na položaje na Čatež, gde se nalazila 1 četa II bataljona. Porušili smo i minirali put Sv. Križ — Mirna u dužini od dva kilometra.
- 26-X-43 II bataljon vodio je borbu tokom čitavog dana na sektoru Mirna i odbio sve nemačke napade. Neprijatelj je imao u svojim napadima najmanje 25 mrtvih i toliko ranjenih. Naši su imali dva mrtva i šest ranjenih. Na ostalim sektorima nije bio primećen jači pritisak sem kretanja naših i neprijateljskih patrola. Nemci dobro utvrđuju granicu i patroliraju u grupama od po oko 30 ljudi.
- 27-X-43 Nameravajući da osvoji komunikaciju Tihaboj — Mirna, neprijatelj je prodro ispod sela Migovca sa pe-

šadijom i jednim tenkom, jer je osetio da na sektoru Drugog bataljona neće moći izvršiti prodor. Ali kad je IV bataljon otvorio na njih vatru, oni su se povukli. Usled magle i zbog toga što patrole nisu dovoljno obraćale pažnju na pravac koji im je bio određen, manja nemačka patrola uspela je da dođe u selo Migovca, da ga zapali i pobije nekoliko osoba. Neprijatelj je posle toga počeo da gađa položaj Četvrtog bataljona iz topova i bacača, kojom prilikom smo imali dva ranjena. Neprijatelj je iznenadio patrolu u s. Migovca, kojom prilikom je zarobljen jedan drug.

28-X-43 Sukobi između patrola na položaju kod Mirne. Neprijateljski avion je u 8 časova bombardovao Čatež a pola sata kasnije prodrli su tenkovi i automobili uprkos zasekama koje smo napravili. Još ranije smo bili odredili dve čete Trećeg bataljona da zaposednu te položaje, međutim, one su stigle dockan i susrele se sa neprijateljem upravo u Čatežu. U tim borbama imali smo tri mrtva i četiri ranjena druga. Neprijatelj je otud prodirao dalje prema Sv. Križu i otsekao naš III bataljon, koji se nalazio na levoj strani puta od ostalih jedinica. Jedinice koje su se nalazile oko Mirne bile su ugrožene i izložene opasnosti da budu opkoljene, pa smo odmah poslali IV bataljon na položaje G. Ravne — Cirk. Uveče smo krenuli preko Trebanjskog Vrh na Sela pri Šumberku, pošto smo imali veći broj nepokretnih ranjenika. Otud smo tražili vezu sa našim III bataljonom koji se nalazi u Temenici. Jedna četa II bat. ostala je na Zagorici. Ona se kretala u napred određenom pravcu i uključila se u bataljon 6-XI.⁴

31-X-43 Prema naredenju Štaba divizije prebacili smo se na položaje Muljava — Črnelo — Stranska Vas — Hudo. Porušili smo mostiće kod Gorenje Vasi i podigli barikade kod železničke stanice Stična. Postavili smo teška oruđa na položaje. Pešadija se ukopala. Naše patrole sukobile su se oko 10 časova sa neprijateljem koji je prodirao od Sela pri Šumberku prema Gorenjoj Vasi. Glavna borba počela je oko 12 časova kad je neprijateljska kolona, pešadija, automobili i dva blindirana automobila, prodrli od Št. Vida na stanicu Stična. Kad su, naši otvorili na njih vatru iz svih oruđa, neprijatelj je u panici pobegao. Naši teški bacači i topovi tukli su, pogocima u puno, neprijatelja

u bekstvu i naneli mu velike gubitke. Neprijatelj je posle toga dejstvovao i napadao manjim grupama na sektoru čitave brigade ali je bio svuda odbijen. Preveče je počeo da tuče naše položaje iz topova, kojom prilikom smo imali jednog mrtvog i osam ranjenih. Tokom noći prebacili smo se na položaje Mevce — Potok — Vrh, misleći da se na položaju kod Znojila još nalaze delovi Desete brigade, sa kojom smo imali vezu tokom čitavog dana.⁵

- 1-XI-43 Doznajući da se Deseta brigada povukla sa položaja kod Znojila, krenuli smo, po naređenju Štaba divizije, prema Suhoj Krajini. U međuvremenu Nemci su prodirali od Krke prema Vrhima. Tom prilikom smo se sukobili i kolona se prekinula. Jedan deo ljudstva prešao je sa ranjenicima put Krka — Grosuplje na drugom mestu; bili su napadnuti, ali su se srećno izvukli — imali su dva ranjena. Ostali deo kolone prebacio se preko puta kod Luča. Brigada se najzad prikupila u redu na koti 489 iznad Račne na mesto koje je bilo unapred određeno. Tu je stigla i X brigada baš u vreme kad je bila zbunjenost najveća. Za njom su došli Nemci i napali nas. Napad je predstavljao veliko iznenađenje, ali ipak smo brzo uspeli da sredimo vojsku i izvršimo protivnapad. Neprijatelj je počeo da se povlači pred našim napadom. Gonili smo ga sve do puta gde se ukrcao u autobomile i pobeo prema Grosuplju. Na našoj strani učestvovala su u borbi dve čete, dok je neprijatelj imao oko 300 ljudi. Neprijatelj je imao 27 mrtvih i 43 ranjena. Naši su imali 1 mrtvog i 3 ranjena. Pošto je brigada zbog velikog broja nepokretnih ranjenika bila nesposobna da vodi bilo kakvu veću borbu, pošli smo za Suhu Krajinu radi formiranja pomoćne bolnice u kojoj smo ostavili sve nepokretne ranjenike i otišli na Ilovu Goru.
- 4-XI-43 Nemci su prodirali iz Račne prema našim položajima i položajima X brigade koja se nalazila u Gaberju. Posle podne odbili smo prvi napad. Međutim, Nemci su docnije, posle ogorčene borbe, uspeli da prodru, jer se jedan bataljon X brigade povukao i tako je neprijatelj došao našima iza leđa. Nemci su tukli naše položaje iz teških bacača veoma precizno, zbog čega smo imali, uglavnom, 3 mrtva i 7 ranjenih — koji su bili nepokretni. Zahvaljujući odlučnim merama, onemogućili smo Nemcima dalje prodiranje. U međuvre-

menu je pala noć i Nemci su se povukli. Uveče smo skoncentrisali svoje snage, te sa delom Ljubljanske brigade (deo bataljona i čitava komora) i delom XVIII divizije, u dva i po noću, opet krenuli na Javhe radi predaje ranjenika. Otud smo pošli preko Vrha, gde smo se odmarali, na Sela pri Šumberku. Tu smo primili od Štaba divizije naređenje za napad na Veliku Loku.⁶

- 10-XI-43 Kad smo posle izviđanja ustanovili da u Velikoj Loki nema nikoga, otišli smo na položaje Čatež — Trebanjski Vrh. Pripremili smo se za napad na Trebnje. Uzoru su se vratile patrole i javile da je neprijatelj napustio uporište i povukao se prema Novom Mestu. Zaposeli smo Trebnje i potom otišli u Mirnu Peč.
- 13-XI-43 Primili smo zadatak da napadnemo Novo Mesto na levoj strani Krke i da ga likvidiramo. Za napad smo odredili dva bataljona. Jedan je imao zadatak da prodire od Bučne Vasi preko Kapitoljskog Marofa prema gimnaziji i građanskoj školi, a drugi preko stanice Novo Mesto prema centru grada. Napad je bio određen za 20 časova, mada se zadocnilo za četvrt časa. Bataljoni su odlučno napali, ali su naišli na jak neprijateljski otpor. Četvrti bataljon je zaposeo stanicu i nastavio prodiranje prema gradu, ali ga je zadržao oklopni automobil koji se nalazio na početku tunela i oklopni voz koji je stajao sto metara ispred tunela, zaštićen blindiranim automobilom od naših napada. Tražili smo najosetljivije tačke kod neprijatelja da bi prodrli, ali smo svuda nailazili na otpor. Napadali smo čitavu noć, nastojeći da poljuljamo neprijateljsku odbranu. Pošto nismo uspeli da prodremo, povukli smo se sledećeg dana u 14 časova na položaje Kal — Karteljevo da se odmorimo i pripremimo za ponovni napad.
- 15-XI-43 Posle artileriske pripreme, koja nije imala željenog efekta, u 18 časova smo ponovo izvršili napad na Novo Mesto. Za sve to vreme komandni kadar se dobro držao. Za vreme naše ofanzive bio je bolji nego li za vreme ofanzive neprijatelja, kad se u nekim prilikama pokazala kolebljivost, ali se kasnije to popravilo. Moral boraca za vreme naše ofanzive bio je odličan, a za vreme neprijateljske ofanzive je popustio.

« Vidi dok. br. 75 i 96.

Kad je naša NOV ponovo stupila u ofanzivu moral se poboljšao i sada se opet nalazi na zadovoljavajućem stepenu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Frenk-Zornada Josip

Zam. komandanta:
Majnik Janez-Džems

Dostavljeno: Glavnom štabu NOV i POS
Štabu VII. Korpusa NOV i POJ
Štabu XV. Divizije NOV i POJ

BR. 130

**IZVEŠTAJ ŠTABA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I POJ OD
24 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU SEDMOG KORPUSA NOV
I POJ O AKTIVNOSTI JEDINICA U VREMENU OD 7 OK-
TOBRA DO 24 NOVEMBRA 1943 GODINE¹**

**STAB
XV DIVIZIJE NOV i PO
JUGOSLAVIJE**
Na položaju, 24-XI-1943, u 6h

Operativni izveštaj za
vreme od 7-X do danas

ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ I GL. ŠTABU NOV I POS

Ovaj, tako kasno dostavljeni izveštaj, neće biti potpun s obzirom na odvijanje pojedinih operacija i razvoj pojedinih borbi, na opis tadašnje situacije, itd., ali će obuhvatiti više brojčane podatke, iz razloga što se tako dug period ne može obuhvatiti opširnim izveštajem, što bi značilo prepisivati mnoge, već dostavljene izveštaje i naređenja, a sa druge strane, već smo ranije poslali izveštaj, manje-više, za svaku borbu i svaku situaciju.

Period od 7-X-43 do danas podelili bi, radi bolje preglednosti, na četiri dela, i to: od 7-X do 21-X period naše ofanzive

u pravcu reke Save, od 21-X do 4-XI period neprijateljske ofanzive na našu oslobođenu teritoriju, od 4-XI do 8-XI period brzog povlačenja neprijatelja sa oslobođene teritorije i poslednji period od 8-XI do danas — ponovna ofanziva i napad na Novo Mesto.

a) Naša ofanziva od 7-XI do 21-XI-1943 god.

Posle rasula Italije i stvaranja oslobođene teritorije, naše snage bile su raspoređene liniski uz granicu. Tako se naš front protezao od Gorjanaca preko Krke, Krmelja, Čateža do Teme nice i Metnaja. Izuzetak je činila naša XV brigada. Približno sličan slučaj bio je i sa ostale dve divizije: XVIII je držala front u produženju nas do Ljubljanskog Vrha, a XIV preko Cerknice i Mašuna duboko ka Trstu. Kao što smo već napomenuli, XV brigada imala je zadatak da saraduje i da se oslanja na hrvatske snage na položajima preko Kupe ka Vinici. Neprijatelj u to vreme nije vršio nikakve koncentracije i držao je uz granicu male snage, zatvarajući glavne pravce, i bio je pasivan. U to vreme IV brigada trebalo je da zajedno sa XIII proleterskom napadne Stojdragu po naređenju ranijeg Štaba ove divizije (komandanta). Ovaj napad je uspeo. Stojdraga je zauzeta.² Zahvaćen je veliki plen, između ostalog 2 haubice. Nisu uspeli da unište neprijatelja i dozvolili su mu da pobegne. Na konferenciji, koju smo održali sa svim štabovima brigada, ustanovili smo, na osnovu toga što je izneo Stab IV brigade, da saradnja između naših i hrvatskih snaga nije postojala i da je bilo zakašnjenja i sa jedne i druge strane ali da bar sa naše strane nije bilo moguće pripremiti napad u tolikoj meri koliko bi trebalo zbog kratkog roka koji su odredile hrvatske jedinice.

Jedna naša jedinica (IV bataljon XII brigade) nalazila se pre 7-X sa druge strane granice, sa zadatkom da postavlja zasede, ispituje neprijateljske snage i napada vozove. U to vreme, 7-X, srušen je voz, kojom prilikom je neprijatelj imao oko 600 mrtvih i ranjenih.³ Od toga dana do 11-X vršili smo pripreme za ofanzivne operacije u pravcu Save sa svim svojim snagama. Predlog za ove operacije dali smo Glavnom štabu, koji ga je odobrio i stavio nam na raspolaganje motorizaciju i gorivo. Vremena za pripremu bilo je dovoljno. Naš plan bio je sledeći: Prodirati sa glavnim snagama frontalno ka Savi, držeći se komunikacija Sv. Križ — Dole — Kal — Radeče — Mokronog — Hrušica — St. Janž — Boštanj, Skocijan — Bučka ka Sevnici, dok je delom snaga trebalo likvidirati Kostanjevicu. Posle izbijanja našeg levog krila na Savu, V brigada trebalo je da se okrene u pravcu Litije, goneći i čisteći teren ispred sebe, i da se poveže

sa jedinicama XVIII divizije, koje su takođe bile u ofanzivi, a ostale snage trebalo je da se okrenu u pravcu Krškog, ugrožavajući neprijatelja iza leđa i stižući u pomoć IV brigadi koja je napadala Kostanjevicu.⁴ Tačno u određeno vreme, 11-X u 17 časova, naše jedinice prešle su granicu. V brigada prodirala je od Sv. Križa ka Dolama, XII od Mokronoga ka St. Janžu, XIV od Skocijana ka Bučki, a IV od St. Jerneja ka Kostanjevici. Prve noći palo je uporište Dole, sutradan Kal, zatim St. Janž dok je neprijatelj kod Bučke pružao jak otpor. Sledećeg dana' posle dobre artileriske pripreme zauzeta je Bučka. Zauzeta je napadom same artilerije i nešto vojnika XIV brigade. Uporišta su dalje padala redom, dok se Kostanjevica držala. Palo je 12 uporišta,⁵ od kojih je 9 neprijatelj sam evakuisao. Među ta uporišta ubrajamo i ona koja je neprijatelj utvrdio na brzu ruku, povlačeći se iz stalnih pred našim snagama. XII brigada izbila je 13-og na Savu, zauzimajući Boštanj i paleći zamak. Istovremeno je gađala artilerija most kod Sevnice i samu Sevnicu. V brigada približila se Radečama, dok je XIV dalje ostala oko Bučke iz razloga što ova brigada zaista nije bila sposobna za takve operacije.⁶ Izveštaj o našim i neprijateljskim gubicima za čitavo vreme operacija prilažemo posebno. Kostanjevica nije zauzeta usled jakih utvrđenja i iz razloga što naša artilerija nije bila dovoljno jaka. Ponovo smo izdali zapovest da se, noću 22/23, napadne Kostanjevica, kojom prilikom smo uzeli u obzir svu našu artileriju, pa i haubicu 150 mm. Neprijatelj nas je omeo svojim prodorom. Naša artilerija je Kostanjevicu zaista dobro porušila. Neprijatelj je imao osetne gubitke, ali i civilno stanovništvo. Greške su počinile skoro sve jedinice. Tako je V brigada, koja je trebalo da prodi i što pre izbije na Radeče, dozvolila da ju zaustave manje neprijateljske grupe koje su dolazile iza leđa i time joj ometale nadiranje. Sve jedinice držale su se samo komunikacija, umesto da daju svojim bataljonima i četama pravce nadiranja i potiskuju frontalno neprijatelja koji je bio vrlo slab. Kretali su se putem u kolonama, dok je neprijatelj prebacivao iza njih manje snage i ometao prodiranje. Naša greška sastojala se u tome što nismo imali rezervu, kojom bi neku od jedinica smenili ili popunili neku prazninu. Neprijatelj je izviđao, koristeći sve prilike, i iznenada se pojavljivao na samoj granici i time odvrćao pažnju naših brigada. Naše jedinice pokazale su se, uglavnom, dovoljno sposobne i odlučne. Moral je bio na visokom stepenu i kod novih boraca. Artilerija je došla do svog izražaja, dok je motorizacija malo podbacila.

* Vidi tom VI, knj. 7, dok. br. 106.

s Vidi tom VI, knj. 7, dok. br. 119. 123—129, 131 i 134.

« Vidi dok. br. 94 i tom VI, knj. 7, dok. br. 128 i 134.

Nastaje drugi period, period neprijateljske ofanzive od 21-X do 4-XI-1943 godine. U početku su se skoro sve naše jedinice nalazile na polaznim tačkama pre naše ofanzive, pored nekih jedinica koje su i dalje ostale preko granice, napadajući neprijateljske kolone i rušeći komunikacije. Neprijatelj je u to vreme već spremao upad na našu teritoriju, zbog čega je stalno napadao jačim snagama naše jedinice i uspeo da skrene našu pažnju na sebe, dok je u pozadini opravljao porušene puteve, tako da je na dan upada imao sve puteve do granice u potpuno ispravnom stanju. Dalje, on je vršio pritisak na sporednim sektorima i pravcima, dok na glavnim pravcima nije bio aktivan. O tim namerama, odnosno o neprijateljskom obmanjivanju, izvestili smo Štab korpusa pre početka ofanzive — upada. Neprijatelj je imao 21-X koncentrisane jake snage kod Bučke i Kostanjevice. Na tom sektoru nalazio se samo jedan bataljon IV brigade a iste noći trebalo je da stigne IV brigada. Ustanovili smo da Štab IV brigade nije mogao stići pravovremeno i prebaciti svoje jedinice preko Krke, iako je primio naređenje jednu noć pre upada. Prelazak granice izvršen je uzoru 21 u 4h. Neprijatelj se odmah sukobio sa IV bataljonom IV brigade koji mu je jedno vreme pružao otpor a zatim bio odbačen. Neprijatelj je nesmetano nadirao ka Novom Mestu. Usput je vršio manje opravke ceste i mostova. Gde su se nalazili prekopi on ih je zaobilazio, vežući kamione za tenkove. Istovremeno, on je nadirao preko Št. Jerneja ka Mokrom Polju u pravcu Novog Mesta. Ovim je pravcem najpre prodro u Novo Mesto. IV brigada, koja se nalazila na tim položajima, bila je odbačena na Gorjance, pošto joj je neprijatelj došao iza leđa preko Gorjanaca i ugrozio njene snage u dolini Št. Jerneja. Komesar divizije otišao je uzoru toga dana da prekontroliše sektor Bučke do Bele Cerkev i proveri da li je IV brigada stigla na taj sektor. Pošto su se Nemci nalazili u Škocijanu, on nije mogao izvršiti zadatak i vratio se. Posle dolaska, prvo smo izdali direktive jedinicama a zatim izvestili Štab korpusa. Ovaj, kao i kasniji izveštaj stigao je, kako smo docnije utvrdili, kad su Nemci već upali u Novo Mesto. Od Štaba korpusa primili smo naređenje da blokiramo Novo Mesto i uništimo neprijatelja, pa smo dva bataljona XII brigade odmah prebacili na položaje Trške Gore i Mačkoveca.⁷ Pridodat je bio i II divizion artilerije. Međutim, neprijatelj nije bio tako slab kako smo mi to pretpostavljali i bili izveštteni. On je sutradan, sa velikim gubicima, odbacio naše sa Trške Gore. Mi smo tada učinili propust što se od Novog Mesta ka Trebnju nismo obezbedili sa jednom jedinicom i miniranjem, na što nam je korpus skrenuo pažnju. Rasporedili smo na položaje Kačje

Ride IV bataljon IV brigade i jedan divizion artilerije sa protivkolskim topom. Neprijatelj je posle toga nadirao i iz ostalih pravaca od Bele Krajine i Notranjske. Tek tada smo uvideli da to nije upad na jednom mestu, nego sa više strana. Glavna greška sastojala se u tome što smo unapred potcenili neprijatelja; nakon toga smo ga precenili i nismo uočili namere neprijatelja koji je barem na našem sektoru težio da nesmetano prolazi komunikacijama.

Naše jedinice na levoj obali Krke nalazile su se u to vreme na sektoru Trebelno — Čatež. Neprijatelj je nadirao i očekivali smo da će pokušati na tom uskom sektoru sa opkoljavanjem kao i da na komunikaciji Novo Mesto — Trebnje — Mirna -I Mokronog izvrši pritisak na naše snage. Izdali smo direktivu XII brigadi da u takvom slučaju treba da se osloni na V brigadu koja se nalazila na Čatežu, a u slučaju jačeg pritiska ove snage treba da se oslone na snage XVIII divizije. U tome i dolazi do onog nesporazuma što smo izdali naređenje za povlačenje. To je bila perspektiva i u slučaju jačeg pritiska. Snage na desnoj strani Krke, na Gorjancima i Beloj Krajini bile su, takoreći, otsečene. Veza je bila slaba ili nikakva. I oni, i mi pokušali smo da kuririma uspostavimo vezu, ali se u tome nije uspelo u direktive su zakasnile. Neprijatelj je u to vreme nadirao iz pravca Sošica, što je ugrozilo naše i uglavnom hrvatske bolnice, zbog čega se deo naših snaga morao sa drugom Marokom⁸ postarati za njihovu evakuaciju u pravcu Korduna. Kod naših jedinica na Gorjancima nalazili su se drugovi Marok i Leko.⁹ Pozivali smo Maroka da se sa dva bataljona hitno vrati na levu stranu Krke, ali je on neke izveštaje primio dockan, a kasnije, kako sam kaže, zaustavio ga je komandant korpusa i Glavnog štaba. Drug Leko trebalo je da ispita situaciju, da prenese naše direktive i vrati se natrag. On je to izvršio. Na putu za naš Stab vratio ga je komesar korpusa drug Bolko.¹⁰

Za vreme neprijateljske ofanzive vodili smo veće borbe. Imali smo uspehe kod Trške Gore, Cirnika, iznad St. Ruperta, Brezova, iznad Sv. Križa, gde je front bio nekako ustaljen i gde su položaji naizmenično prelazili iz ruke u ruku zauzimani pet dana i noći. Zatim smo imali uspehe kod Mirne, Čateža, Stične na putu Krka—Grosuplje kod Ilove Gore i Korinja.¹¹ Neprijatelj je imao velike gubitke. (Izveštaj prilažemo posebno.) Mi smo se tada nalazili kod V brigade do Stične, a zatim pošli za XII brigadu koja se nalazila na sektoru Trebelno zajedno sa IV bata-

⁸ Alojz Kolman

⁹ Aleksandar Marjanović

i» Dr. Jože Brilej

n Vidi dok. br. 98 i 129.

ljonom IV brigade i II divizionom artilerije. Ova brigada, odnosno sve ove jedinice, bile su zaista dosta iscrpljene u besprekidnim borbama i njihovo stanje nije bilo zadovoljavajuće, naročito stanje XII brigade kod koje je uzelo maha dezerterstvo. Odmah smo se dali na posao u ovoj brigadi i za nekoliko dana uredili i osposobili ovu brigadu za akcije. U tom času stigla su i ona dva bataljona iz Bele Krajine. Počeli smo da postavljamo zasede na cestama. Uspjeh u rušenju komunikacija i uništavanju kamiona bio je veliki. IV i XII brigada imale su u to vreme dosta ranjenih i nepokretnih drugova koji su morali biti stalno uz brigadu i samim tim smanjivali njenu udarnu snagu. Bio je potreban predah i briga za ranjenike i jedinice. Ovo je došlo upravo u vreme neprijateljskog otstupanja, koje nismo osetili blagovremeno. V brigada se do tog vremena još nije vratila od Korinja na Catež, gde je trebalo da stigne. Neprijatelj se tada nalazio u Novom Mestu (male snage), Trebnju i Grosuplju, neko vreme i u Skocijanu. Tu i tamo on je prolazio komunikacijama. Zatim se nalazio u Metlici, Crnomelju, Semiču, Kočevju, itd. U to vreme nismo imali vezu sa Štabom korpusa. Za čitavo ovo vreme imali smo radio stanicu, kao što je imamo i danas, ali stanica korpusa nije radila. Direktive od 4-og dobili smo 9 novembra, kad je bila situacija sasvim drukčija i kad su se kod nas nalazili drugovi Bolko i Leko. Mislimo da krivica u pogledu veze sa Štabom korpusa u to vreme ne pada na nas, niti na koga drugoga, jer to može uvek da se desi u takvim časovima. Oni su se od XVIII divizije blizu Grosuplja prebacili za Belu Krajinu i na tom putu svakako nismo mogli da ih pronađemo. Tačno je da smo dejstvovali kao dve grupe i da smo Krku zaista smatrali za suviše veliku prepreku. Privezali smo se za sektore i divizija nije bila kao jedna celina.

O trećem periodu, koga smo spomenuli gore, rekli bi, u prvom redu, da smo u to vreme podbacili mi, ne uočivši otstupanje neprijatelja. Neprijatelja nismo gonili, nego je on uvek uspeo da nam izmaknž i, što je najvažnije, nismo brzo upali u Novo Mesto, iako je za to postojala mogućnost. Za to postoje objektivni i subjektivni razlozi. Objektivni: premorenost naših jedinica u jednomesečnim borbama, opterećenost zbog ranjenika, velika rascepanost jedinica, iz čega su proizlazile slabe veze. Subjektivni: naše slabo ocenjivanje situacije, slabo održavanje veza, precenjivanje neprijateljskih snaga u Novom Mestu, itd. I pored toga mi smo za ovo vreme uništili dosta kamiona i naneli neprijatelju velike gubitke. Kao objektivni razlog naveli bi i stanje XII brigade usled dezertiranja bataljona iz Štajerske¹² i V brigade koja je bila opterećena velikim brojem ra-

njenika i što se u to vreme nalazila oko Korinja. Na sastanku Štaba divizije i, kasnije, na konferenciji sa štabovima brigada ustanovili smo da je bio ovaj period za nas neuspešan i da nismo iskoristili sve uslove za gonjenje neprijatelja i zauzimanje Novog Mesta. Rezultati ovog perioda dostavljaju se posebno. I

Četvrti period bio bi, uglavnom, napad na Novo Mesto. Sa pripremama počeli smo već od 6-XI. One su se odvijale dosta sporo, s obzirom da u to vreme nismo imali dobre veze sa jedinicama na Gorjancima. Drug Leko stigao je kod nas u 1 h sa direktivom komandanta korpusa da se, u noći istoga dana, izvrši napad na Novo Mesto. V brigada u to vreme nije bila stigla na Catež, tako da sa ove strane nismo imali snaga za obezbeđenje, a ni snage za napad, tj. XII brigada, kod koje se, kako smo kazali, pojavila kriza, nisu bile sigurne. Zauzimanje Novog Mesta postavljeno je mislimo, dosta nepravilno bar što se tiče vremena i insistiranja da se napadne po svaku cenu i odmah, što je potencirao i komesar drug Bolko, koji je kod nas stigao iste noći 9/10, da prema direktivama GS i CK treba početi sa napadom bez odlaganja. Mi smo tog istog dana izvestili Stab korpusa da se napad za tako kratko vreme nemože pripremiti, moleći da se rok produži za dva dana i da se V brigada uzme u obzir za Novo Mesto. U vremenu od 9 do 12-og neprijatelj je ostupio. Uzeli smo u obzir likvidaciju Trebnja sa V brigadom koja bi samim napadom vršila i obezbeđenje od tog pravca. Istog ovoga dana (12-og), neprijatelj je pokušao prodreti iz Novog Mesta ka Beloj Crkvi, u čemu je bio sprečen i odbačen. Znali smo da su njegove snage u mestu slabe, pa smo pretpostavljali da ima nameru da napusti mesto. Zbog toga smo brzo izdali zapovest svim jedinicama, održali sastanke sa V, XII i Štabom artilerije i odlučili da napadnemo Novo Mesto 12-og noću.^{1*} Zapovest za napad poslali smo i IV i XV brigadi u noći 11/12 ali je ona, kako smo to docnije ustanovili, stigla dockan. No, i te jedinice su iste noći, isključivo prema zapovesti komandanta korpusa izvele napad koji nije uspeo. Pošto smo na drugoj strani Krke osetili slab pritisak, uzoru smo povukli svoje jedinice malo iz mesta. Ponovo smo napravili plan i izdali zapovest za sve jedinice. Komandant i zam. komesara pošli su lično kod jedinica IV i XV brigade i predali im zapovest, održavši sastanak sa štabovima. Napad je bio predviđen za 14-XI u noći, sa početkom u 18 časova, s tim da artilerija otpočne dejstvo u 15 h. Sastanak je bio 13-XI u 20 h, kad smo stigli u korpus i IV brigadu. Drug Rajko¹⁴ naredio je te noći jedinicama da ponovo napadaju sa desne strane Krke i na moje pitanje, odnosno objašnjenje da

nisam dao nikakvu naredbu za napad te noći, već za sledeću, kazao je »pravilo je da se borba nastavlja sve do likvidacije«. To je potpuno tačno, ali usled slabih veza i lošeg iskustva sa vezama preko kurira hteo sam da lično rukovodim čitavim napadom i da dam usmeno direktive svakom štabu. Napominjem i ovo, što nam se čini nepravilnim: Postojalo je naređenje da komandujemo svim svojim snagama i ne dozvolimo da Štab korpusa daje direktive nekim našim jedinicama, što je u nekoliko slučajeva stvarno i bilo. (Kad smo izdali zapovest za napad i dostavili je Štabu korpusa na pregled, dobili smo naređenje da XV brigadu ne uzimamo u obzir za napad jer treba da vrši pritisak na Kočevje). Samim tim cela zapovest trebalo je da se izmeni i da se promeni čitav plan u pogledu jačine snaga, itd. Sem toga, za napad na Novo Mesto trebalo je, prema našem mišljenju, uzeti u obzir pored naših snaga i susedne jedinice koje bi se rasporedile možda mnogo dalje od naših, ali bi bile posredno obezbeđenje za naše snage u Novom Mestu. Trebalo je računati da se toliko mesto ne može osvojiti za jednu noć i da obezbeđenja treba da budu toliko sigurna da naše jedinice ne bi trebalo ni da posumnjaju u to da one mogu propustiti neprijatelja, da ih on može ugroziti iza leđa, i da će se jedinice posle jedne ili dve noći smenjivati rezervama, za što je trebalo mnogo više snaga. Najosnovnije bilo je to što su podaci o brojnom stanju bili netačni. Štab korpusa rekao je da ima 120 belogardista, dok smo mi tvrdili da ima od 6—800 vojnika. To je bilo tačno, s obzirom na to što je bilo Novo Mesto pojačano sa posadom iz Trebnja i Žužemberka. Prilikom evakuacije Trebnja, mi smo zaista izvestili Štab korpusa da se neprijatelj povukao ka Ljubljani, što nije bilo tačno. Još jedna napomena: Štab korpusa naredio je (naređenje od 13-XI), da treba iste noći napasti i likvidirati Novo Mesto. To naređenje stiglo je možda i tokom same noći, čega se ne sećamo.

Što se tiče napada 14-XI i dalje, on je bio sasvim u redu. Jedinice su se dobro držale. One, doduše, nisu bile baš najbolje rukovođene. Artilerija je, pored svih teškoća, vrlo dobro dejstvovala. Napad nije uspeo zbog intervencije i naših malih snaga koje su bile na položajima nemoćne da ju zadrže. Plan je bio sa naše strane dosta površan, mada je jedinicama data direktiva i predviđene situacije i momenti koji bi mogli da nastanu. Detalje o svim stvarima daćemo na konferenciji 24 ovog meseca.

Rekapitulacija situacije: Za vreme naše ofanzive, za vreme neprijateljske ofanzive, za vreme napada na Novo Mesto od 14-XI dalje i u sadašnje vreme, naše jedinice izvršile su svoje zadatke dobro, sem manjih nedostataka i grešaka. Period otstupanja neprijatelja sa naše teritorije je za nas neuspešan. Podbacila su rukovodstva, počev od Štaba divizije do štabova bata-

ljona. Veze posle neprijateljske ofanzive bile su slabe, dok su bile za vreme ofanzive, prema našem mišljenju, otežane zbog postojećih prepreka.

Možemo se pohvalno izraziti o držanju naših štabova posle napada na Novo Mesto. Oni su uspeli da zadrže u rukama izmorene jedinice i vode svakodnevne borbe, da učvrste stanje u svojim jedinicama i prikupe veliki broj odbeglih dezertera, tako da naše brojno stanje na licu danas iznosi oko 4000 vojnika, pored toga što smo dali I bataljon V brigade čitavu XIV brigadu i oklopni odred koji se u ranijim brojnim stanjima pre ofanzive pokazivao u našim brojnim stanjima. Tako je procenat dezertera danas smanjen na minimum i ne slaže se sa % koji se prilaže i koji je važio u vreme neposredno posle ofanzive. Sem toga, održani su mitinzi, uspešno je suzbijena špijunaža i panika, izdajnici su kažnjeni oštro i vojnički, naše jedinice za sada politički učvršćuju; one su trenutno dosta zamorene ali sposobne za izvršenje zadatka. Pitanje saniteta za čitavo vreme nije funkcionisalo zbog već javljenih razloga. Bilo je političkih grešaka na terenu i ispada pojedinaca koje smo kaznili... Stab IV brigade nalazi se pod istragom vojnog suda zbog toga što je imao mnogo žrtava tokom jednog dana. Isti je slučaj sa Štabom artilerije — zbog nedovoljne pažnje prilikom maskiranja oruđa. U spiskovima imamo zabeleženog svakog pojedinog dezertera. Jugoslovenski oficiri, uzevši u celini, držali su se relativno dobro. Jedan od njih je streljan (Skrivaneli) zbog sabotaže i predaje Nemcima. Dezertirao je operativni oficir XII brigade kapetan Cvetko. Ponekad se nisu snalazili najbolje, dok su se pojedinci istakli.

Ovaj izveštaj dopunićemo usmeno na konferenciji. U prilogu podaci o brojnom stanju, gubicima u ljudstvu i oružju, plenu i neprijateljskim gubicima."

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jože Borštnar

Komandant ppukovnik:
Pero"

**IZVEŠTAJ ŠTABA OSAMNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JU-
GOSLAVIJE OD 24 NOVEMBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTA-
BU NOV I PO SLOVENIJE O POKRETU DIVIZIJE NA TE-
RITORIJU GORSKOG KOTARA¹**

STAB
XVIII. DIVIZIJE NOV I POJ
dana 24. XI. 1943
Položaj
br.

GLAVNOM ŠTABU

U vezi s izveštajem od 23. o.m., i naredjenjem tog štaba,⁵ dostavljamo sledeći izveštaj:

Od naše IX. brigade primili smo izveštaj da je 22. o.m. u 11 časova stigla na hrvatsku teritoriju, te se sa štabom i dva bataljona smestila u Gerovu. Ostala dva bataljona nalaze se u selu Kaj, a jedna četa u Crnom Lugu. Taj raspored brigade je privremen, pošto još ne postoji veza sa hrvatskim jedinicama, jer se ne nalaze na toj prostoriji. Zamenik politkomesara divizije i zamenik IX. brigade otišli su da ih potraže preko odreda.

Današnjom zapovešću³ brigadi je naredeno da se premesti u trougao Delnice — Crni Lug — Gornje Jelepje i da ustupi Gerovo X. brigadi.

Dana 23. o.m. Prvi bataljon IX. brigade uništio je kod Osilnice jedan nemački luksuzni automobil. Poginuli su jedan nemački oficir i jedan podoficir, a jedan je izgoreo u automobilu. Zaplenjen je jedan automat tipa »Šmajser«, dva pištolja i nekoliko sprema.

Štab divizije i Deseta brigada stigli su danas pre podne do Mlake, Handlerja i Kočevske Reke, a sutra ujutro produžiće put do same Kupe, gde će se prenoćiti. Odande ćemo vam poslati izveštaj.

Bataljon X. brigade, koji je bio određen za napad na južni deo Kočevja (u Livoldu nema posade), svoj zadatak nije izvršio, izgovarajući se da su vođiči zaveli bataljon u tolikoj meri da je od Cvišlarja do Kočevja marševao od 9 uveče do 6 ujutro. Komandanta bataljona kaznili smo ukorom. Pruga između Kočevja i Ribnice ispravna je samo do mosta severozapadno od Koblarja za oko 300 m, dok je ostali deo oštećen i neupotrebljiv.

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Dokumenti nisu sačuvani.

³ Zapovest nije sačuvana.

Pošto je bila IX. brigada poslednji put napadnuta od strane Nemaca kod Jelendola, dva su bataljona ostala u zasedi kod Jelendola do 10 časova pre podne. Nemci iz Kočevja nisu dolazili.

IX. brigada javlja da je od 70 drugova, dodeljenih iz Zelezničarske brigade,⁴ otpustila 50 drugova, jer su bili apsolutno nesposobni za vojsku. Mnogi su već i iz naših jedinica otpušteni kao nesposobni.

Mobilisani iz Suhe Krajine, o kojima smo juče javili, pobjegli su za vreme marša.

Od VIII. brigade za danas nismo primili nikakav izveštaj. U sporazumu sa komesarom ovog štaba odredili smo da od Kočevske autokomande ostanu sledeći drugovi:

1) komandant Kalan	4) partizan Kojo
2) politkomesar Slovene Janez	5) „ Cirman*
3) teh. intendant: Turzanski ⁵	6) „ Plešnar ⁷ Ilc*

Navedeni imaju od naše divizije zadatak da, pored čuvanja i održavanja svog materijala, vrše obaveštajnu službu za našu diviziju, jer imaju dobro organizovanu obaveštajnu mrežu, za koju bi bilo šteta da se raskine.

Ako će do dolaska X. brigade i Štaba divizije na hrvatsku teritoriju biti uspostavljena veza sa bilo kojom od operativnih jedinica, moći ćemo odmah da započnemo sa radom prema zajedničkom planu.

Kako dobijamo od vas sve naredbe, za koje zahtevate da se apsolutno izvrše, javljamo vam o našem ekonomskom stanju, kako bi vam bilo razumljivo zašto se te naredbe ponekada izvrše samo upola. U brigadama se nalazi veliki procenat ljudi sa slabom obučom, tako da će biti brzo bosih, a priličan broj bosih imamo već sada, te smo ih morali ostaviti VIII. brigadi. Kako ima naša divizija najviše marševa, neophodno je potrebno da se radionica Glavnog štaba pobrine bar za nešto obuće, bar toliko da bi ljudi videli i mogli se nadati da će dobiti cipele. Zbog oskudice u obući i odeći mnogi mobilisani pali su u očajanje i dezertirali su.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
otsutan

Komandant:
Rade Pehaček

¹ Odnosi se na Četrnaestu brigadu (»Zelezničarsku«)-

⁵ Helmut Turzanski

⁶ Stane Cirman

⁷ Ed o Plešnar

⁸ Stane Ilc

IZVEŠTAJ ŠTABA GORENJSKOG ODREDA OD 25 NOVEM-
BRA 1943 GOD. O SITUACIJI U GORENJSKOJ¹

STAB
GORENJSKOG ODREDA
OBAVESTAJNI OTSEK
Na položaju, 25-XI-43
Br. 171/1

I Z V E Š T A J

Zbog poslednje ofanzive okupatora koju je vršio i na većem delu, odnosno na teritoriji Gorenjskog odreda, bile su prekinute sve kurirske veze. Usled toga nismo primali svakodnevne podatke od naših obaveštajnih centara, pa prema tome nismo mogli da ih šaljemo dalje. U toj hajci naneta je šteta jedino nanovo reorganizovanoj II četi Gorenjskog odreda koja se sukobila sa Nemcima na Prtovču ispod Ratitoveca. U tom sukobu poginuo je jedan, a četiri su zarobljena. Pošto je bila za to kriva sama komanda, jer se nije pridržavala direktiva Štaba odreda da ide na određen sektor i položaje, ista je pozvata na odgovornost i biće protiv nje preduzete najstrože mere. Ista četa se, posle povlačenja sa Prtovča, pridružila brigadi i učestvovala u borbi za Pečanu, gde je, prema dosadašnjim izveštajima, poginulo oko 40—50 Nemaca. U ostalim jedinicama, koje su uspešno manevrisale, tako da ih ta ofanziva nije potpuno zahvatila, održavani su politički i vojni časovi i časovi kritike.

Neprijateljske snage koje su učestvovala u toj ofanzivi otišle su u pravcu Ljubljane. Prema obaveštenjima, nekoliko vojske otišlo je u pravcu Kamnika, a većina prema Štajerskoj. Prema izjavi jednog nemačkog vojnika, došli su od Istre preko Krasa, Postojne, Vipave, Idrije, Cerknog, zatim preko Poljanske Doline i Davča u Selšku Dolinu. Njihov pravac je Čakovec. Za vreme te ofanzive Nemci su mobilisali muškarce koji se nisu posakrivali. Pošto smo mi mobilisali sve ljude do 45 godina, Nemci su našli jedino muškarce od 45 do 50 godina, a i od njih su se, prema mogućnostima mnogi sakrili. Za vreme te ofanzive bili su aktivni i domobrani.²

Mobilisane muškarce transportovali su prema Ljubljani, a neke čak u Korušku.

Ta ofanziva Nemaca nije imala poražavajući «uticaj na stanovništvo, odnosno nije smanjila moral, nego je narod postao još bešnji na okupatora. Jedino u izvesnim predelima, gde su Nemci spalili nekoliko kuća, i to iz čiste obesti, narod je nešto plašljiviji. Nemci su se u toj ofanzivi pokazali krajnje nedisciplinovani. Prema ljudima po kućama ponašali su se surovo, krali razne stvari i skoro svi bili pijani.

Stanje u Selškoj Dolini:

Železnici: oko 60—70 žandarma. Smešteni su kod Mucka pored Jegra, kod Levičnika, u Prosvetnom domu i Zupničkom domu. Danas su držali zasedu kod Firbara, Ovčje Vasi i osmatračnice u oba tornja. Naoružanje: potpuno, tj. teško i lako automatsko oružje i, ako ne više, jedan minobacač.

Selca: Stanje posade kao i obično; prema izveštajima, brojno stanje posade je manje nego što je bilo pre hajke.

Skofja Loka: Tačne izveštaje još nemamo. U izveštaju se kaže da je brojno stanje vojske manje nego što je bilo pre ofanzive. U Poljanskoj Dolini neprijatelj se kreće kao i obično. Dobili smo izveštaj da su juče išli žandarmi u s. Žiri, ali još nismo dobili vesti koliko ih je bilo i da-li su ostali u Zirima.

Nemci grade bunkere pored železničke pruge kroz Gorenjsku, u mnogim krajevima samo privremene.

Minerski vod »Grintavec« je 15-XI izbacio iz koloseka teretni voz kod Sv. Jošta. Saobraćaj je bio obustavljen čitav dan. Tom prilikom bilo je oštećeno mnogo vagona, naročito lokomotiva koja je stigla upravo u trenutku detonacije gde je bila minirana pruga.

Pošto je veza tek sada uspostavljena, to još nismo primili vesti iz ostalih predela naših obaveštajnih centara.

21-XI-43 bio je likvidiran izdajnik Kržišnik Johan sa Bukovog Vrhha.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za obavešt. otek:
načelnik:

Jan Janez (Svoboda)

DIREKTIVE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD 26. NOVEMBRA 1943. GOD. GENERALLAJTNANTU JAKOBU AVŠICU ZA DOGOVOR SA GLAVNIM ŠTABOM NOV I PO HRVATSKE U SLUČAJU EVAKUISANJA GLAVNIH SNAGA NOV I PO SLOVENIJE¹

GLAVNI ŠTAB
NOV I PO SLOVENIJE
26-XI-1943

Drugu generallajtnantu Avšiču

Dragi druže!

Zbog predviđene mogućnosti nove, ozbiljnije, nemačke ofanzive protiv naše vojske, stupili smo u dodir sa Glavnim štabom Hrvatske kako bi preduzeli sve potrebno u slučaju da bi trebalo izvršiti evakuaciju osnovnih snaga naše vojske i naše bolnice u Hrvatsku.

Pošto trenutno niko od nas ne može da ode lično u Glavni štab Hrvatske da se neposredno dogovori o tim stvarima, molimo te da Ti pođeš, čim ti bude moguće tamo i da središ sve što je potrebno u vezi sa gornjim slučajem i da se posle toga što pre vratiš kod nas ili nam pošalješ brzog, sigurnog kurira sa izveštajem o rezultatu razgovora.²

Trebalo bi rešiti pitanje osnovnog pravca našeg kretanja ka Hrvatskoj, mesta prelaza, pitanje ishrane, smeštaja teških ranjenika (preko 400 nepokretnih) i osnovnih principa aktivne saradnje, u ofanzivnom smislu, naših jedinica na hrvatskoj teritoriji. Što se tiče prelaska Kupe i terena Karlovac — Ogulin — Delnice — Sušak koji Nemci jako kontrolišu, treba dobiti tačne podatke na koji način i gde bi se najlakše tu izvršio prelazak tako ogromne vojske. Računati treba sa pet divizija jer bi mi u tom slučaju morali da evakuišemo i primorske divizije.

Trenutno smo morali da odustanemo od napada na Novo Mesto, pošto je bio sam početak napada izveden krajnje nevojnički, na vrat — na nos, bez ikakve prave prethodne pripreme i bez ikakvog plana. Zbog toga su Nemci uspeli da tu

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Zbog brze promene situacije i povlačenja nemačkih koncentracija na istok, plan evakuisanja osnovnih snaga NOV i PO Slovenije uopšte više nije dolazio u obzir.

tačku dobro utvrde, čime se naš položaj jako pogoršao. Nemci imaju od te tačke vrlo lepe mogućnosti za veće prodore na našu oslobođenu teritoriju kad god im uspe da koncentrišu nešto veće snage na tom sektoru. Trenutno je samo u **blokad**i Novog Mesta angažovana čitava naša XV divizija koja **svako**-dnevno vodi teške borbe. Izgleda da Kočevje predstavlja drugu tačku koju Nemci misle da utvrde slično Novom Mestu kao svoju bazu na našoj oslobođenoj teritoriji. Tu nam u **prvom** redu lupa u glavu činjenica što su se XVIII i XIV divizija tako sporo snašle posle nemačke ofanzive, tako da je XVIII divizija morala danas već skoro kompletna proći pored Kočevja na sektor oko Delnica,⁸ dok se XIV divizija još nije vratila iz Primorske. Nemci su u Kočevju skoncentrisali posadu od oko 600 ljudi (300 Nemaca, 300 domobrana); ipak se ovo **brojno** stanje stalno menja. Pokušavamo da izvršimo i blokadu Kočevja manjim snagama, kojima raspolažemo na tom sektoru. Mislimo da ćemo uspeti da blokiramo Kočevje iz glavnog **pravca** na koji se ono naslanja, iz Delnica, posle napada koji je izvršila XVIII divizija na Brod na Kupi, kad je ponovo prokopala sve puteve i prešla u ofanzivne akcije na desnoj obali Kupe. Još ne znamo kakvi su uspesi napada na Brod na Kupi.⁴

U vezi sa pripremama u slučaju ofanzive na našu teritoriju, i da bi omogućili što povezanije operacije čitave naše vojske, usmerili smo dve primorske divizije sa rokiranjem prema Tršćanskoj pruži, tako da ćemo imati XIV diviziju nekako u rezervi za akcije čišćenja u unutrašnjosti naše oslobođene teritorije.⁵

Nadamo se da će ti ove informacije omogućiti vođenje konkretnog razgovora po gornjem pitanju sa Glavnim štabom Hrvatske. Ukoliko bi se u toku razgovora pokazalo da su ti potrebni još neki podaci, obavesti nas radio telegrafskim putem.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Sa drugarskim pozdravom!

Politkomesar:
B. Krajger

Komandant-general-major:
Rozman Franc

S Vidi dok. br. 110, 118, 132 i 134.

* Podaci da su Nemci u Brodu na Kupi ostavili svoje uporište bili su netačni. Nakon prolaska glavnine nemačkih snaga kroz taj sektor u Brod na Kupi samo su povremeno dolazile manje nemačke patrole, a posle nekoliko uspešno postavljenih zaseda od strane naših jedinica prestala je i ta nemačka aktivnost.

**IZVEŠTAJ ŠTABA OSAMNAESTE DIVIZIJE NOV I POJ OD
27 NOVEMBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO
SLOVENIJE O STANJU I RAZMEŠTAJU JEDINICA PRILI-
KOM DOLASKA U GORSKI KOTAR¹**

STAB
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
dana 27. XI. 1943
Položaj

GLAVNOM ŠTABU

U vezi s izveštajem od 25. o.m.² javljamo sledeće:

Naša IX brigada zaposela je sela: Mrzle Vodice, Delnice, Lokve, G. Jelenje. Štab brigade se nalazi u Mrzlim Vodicama. Dana 25. o.m. oko 16 časova posle podne otišli su poslednji Nemci kroz Delnice na Sušak. Bilo ih je 30 motornih vozila a među njima nekoliko tenkova. Dva automobila bila su prepuna vojske, a ostali delimično prazni a delimično ispunjeni materijalom. U Sušaku, se navodno, nalazi dosta vojske, ali su najviše od toga ustaši koji su bežali sa Nemcima zajedno. Raspoložemo podacima da je u Ogulinu došlo do sukoba između Nemaca i ustaša. Brigada je poslala svoje obaveštajce (presvučene u civile) u Sušak i Bakar, te će za kratko vreme raspolagati tačnim podacima o tamošnjoj situaciji. Brigada je već htela da napravi pokret prema Sušaku, ali pošto nemamo naređenja od vašeg štaba, niti pak vezu sa hrvatskim operativnim jedinicama, mi smo brigadi to zabranili i izdali joj naređenje da na prostori gde se sada nalazi temeljito poruši cestu Lujzijanu i pribavi podatke o najbližim neprijateljskim garnizonima. Brigada se nalazi u dobrom stanju kako vojničkom tako i moralnom, naročito usled toga što naša vojska uživa kod Hrvata veliki ugled. Brojno stanje te brigade unekoliko se uvećalo usled mobilizacije na toj teritoriji, što je bilo u skladu sa merodavnim političkim radnicima.

Naša X brigada nalazi se danas kompletna u Gerovu, a sutra ćemo da je premestimo u Crni Lug. Posle toga daćemo joj konkretne zadatke jer će se dotle već popraviti od napornih marševa. I kod nje je stanje dobro i zapaža se dobro raspolo-

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Izveštaj nije sačuvan.

ženje kod boraca zbog ugleda koji imamo na toj teritoriji. Hrvati naročito hvale našu borbu kod Broda na Kupu u samom početku ofanzive kad je I bat. IX brigade izvršio napad na Brod i ubio dva Nemca, dok oni pričaju da ih je bilo 50. Dalje oni se čude kako smemo da se smestamo po selima na samim glavnim komunikacijama kada neprijateljske jedinice krstare po brdskim selima.

Hrane za sada još imamo ali nam je veoma potrebno nešto obuće. Sa kuririma šaljem vama druga Maršića, pukovnika bivše jugoslovenske vojske, i druga Kovača — obojica nastavnici, koje ste vi tražili. Kad porušimo cestu Lujzijanu, mi ćemo, ukoliko to bude u skladu sa hrvatskim jedinicama i vašim štabom, krenuti prema neprijateljskim uporištima u sporazumu sa Hrvatima. Pošto se na ovom terenu ne nalazi nijedna hrvatska operativna jedinica, nismo mogli dobiti vezu. Jedino u mestu Lič (južno od Fužina) nalazi se jedan bataljon I brigade XII divizije i nadamo se da ćemo preko njega konačno uspostaviti vezu.

Kad smo bili u Mlakama, naišli smo na 15 ljudi koji su nam izjavili da čekaju na engleske avione. Mi smo im dali 2.000 Li., jer su bili bez sredstava. Oni su izjavili da je materijal, koji će eventualno Englezi da bace, namenjen za XVIII diviziju. Noćas su kružili avioni i zbog toga poslali smo patrolu da vidi šta je s tim materijalom.

Ovaj izveštaj nosi već peta patrola, a prva se još nije vratila.

S. F. — s. N.!

Zam. politkomesara:
otsutan

Komandant:
Rade Pehaček

IZVEŠTAJ ŠTABA PETE UDARNE BRIGADE »IVAN CANKAR« OD 27 NOVEMBRA 1943 GOD. O BORBAMA NA SEKTORU TRŠKA GORA — KAMENCE — SV. ANA¹

STAB
**5 SNOUB »IVAN CANKAR*
PROD²**
Položaj, 27-XI-1943

Vojni izveštaj broj **19**
(Za 19-XI-1943)

Raspored naših bataljona bio je ujutro isti kao 18 o.m

Drugi bataljon: Patrole koje su izviđale u pravcu Bršljina i duž ceste Novo Mesto — Mirna Peč javile su da su oko 9 časova ujutro Nemci i domobrani počeli da prodiru iz Novog Mesta. Neprijatelj je imao za prethodnicu dva tenka, iza kojih je išlo u koloni oko 800 ljudi i 16 kamiona. Neprijatelj je imao za zaštitnicu jedan tenk i jedan oklopni automobil. Otprilike polovina kolone prodirala je glavnim drumom prema Mirnoj Peči, dok je druga polovina prodrila na Dobravu i prema položajima Drugog bataljona. Magla je omogućila neprijatelju da se približi položajima Drugog bataljona. Posle kratke borbe, neprijatelj je uspeo da prodre na položaje Drugog bataljona i u Dolenje Kamnice, gde se nalazila komora Drugog bat. Naši su neprijatelja bacili iz sela i spasli deo komore koji nije mogao pravovremeno da se povuče iz sela. Drugi bataljon se posle toga pod borbom povukao na više ležeće položaje prema Trškoj Gori, odakle je tukao neprijatelja. Neprijatelj se uveče povukao prema Novom Mestu. Naši nisu imali gubitaka. Neprijatelj je imao verovatno barem tri ranjena.

Treći bataljon: Na njegovom sektoru toga dana nije bilo ništa novo.

Četvrti bataljon je posle kratke borbe odbio neprijatelja koji je pokušavao da prodre od glavnog drumu prema Vel. Kalu.

Baterija se, čim je neprijatelj izvršio napad prema položajima Drugog bat., povukla u pravcu Hmelčiča. Njen protivtenkovski top nalazio se na položajima Trećeg bataljona.

Drugi bataljon: Na njegovom sektoru nije se desilo **ništa** naročito značajno.

Treći bataljon se toga dana nalazio u selu Gornja Vrhpeč. Druga četa imala je tešku »bredu« kod Sv. Ane. Treća četa držala je položaj uz cestu Mirna Peč — Dobrnič. U pravcu prema Ponikvama bio je postavljen top sa jednom desetinom Druge čete. Četvrta četa nalazila se na položajima kod Rdečeg Kala. Ostalo ljudstvo, koje se nalazilo u selu, bilo je veselo raspoloženo. Oko 9 časova javila je patrola od Malenske Vasi kod Mirne Peči da tamo nema ništa novo. Pošto se čula jedino pucnjava iz pušaka kod Mirne Peči i nekoliko rafala iz mitraljeza, oni su mislili da se tamo nalazi samo neka mala nemačka patrola koja se možda sukobila sa našom Trećom četom. Ustvari, putem iz Novog Mesta dolazila je kolona Nemaca od 500—600 ljudi. Odjednom ih je primetila naša straža, videvši kako su prodirali napred u prilično velikom rastojanju. Odmah je dato naređenje za pokret. Deo komore se odmah povukao u šumu u blizini sela, dok je preostali deo komore zaostao. Kad je zaostali deo komore hteo da se povuče iz sela, Nemci su je primećili i otvorili na nju jaku vatru iz mitraljeza, tako da su se neke mazge otimale iz ruku konjovodaca. Među konjovocima nastala je prilična panika. Pobegla je i mazga koja je nosila teški bacač* Pojurila je preko čistine i kroz najveću vatru prema neprijatelju, tj. prema Ponikvama. Vatra je bila tako jaka da drug druga nije mogao čuti. Čulo se samo odjekivanje oštrih komandi »napred«! Naše puške i mitraljezi davali su dobar odgovor neprijatelju. Vodeći borbu, povukli smo se u obližnje šume, dok su Nemci zaposeli selo. Posle toga krenuli smo prema Rdečem Kalu. U toj borbi imali smo 8 ranjenih i 2 mrtva.

Četvrti bataljon bio je isto tako napadnut toga dana na svojim položajima iznad Vel. Kala. On je odbio sve frontalne napade. Ali kad mu je neprijatelj došao preko Mirne Peči — Poljana — Šentjurja i Hmelčiča oko 16 časova iza leđa, morao je da se povuče u pravcu Šentjurja. Bataljon nije imao mrtvih. Neprijatelj je zarobio u jednoj kući jednog od naše patrola, dok su mu druga dva pobegla.

* Mazga sa bacačem vraćena je patroli Trećeg bat. sledećeg dana.

Vojni izveštaj br. 21, 22, 23, 24, 25 i 26
(za 21, 22, 23, 24, 25 i 26-XI-43)

Na sektoru naše brigade tih dana nije bilo važnijih borbi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Odgovorni ratni dopisnik:

**NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD
28. NOVEMBRA 1943. GOD. ŠTABU OSAMNAESTE DIVIZIJE
DA SE POJACA AKTIVNOST JEDINICA NA SEKTORU
GORSKOG KOTARA'**

**GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE
28-XI-1943**

Br. 86/11

ŠTABU VII KORPUSA-

Ponovo smo primili čitav niz žalbi od političkih organizacija na terenu da su pojedine vaše jedinice, u prvom redu jedinice X brigade, počinile mnoge nepravilnosti prema narodu. Pošto na dva ranija pisma, u vezi s time, još nismo primili nikakav odgovor i ne znamo kakve ste mere preduzeli da se takvi postupci spreče, ponovo zahtevamo da nas, bezuslovno, odmah o tome izvestite.

Protiv X brigade stigle su žalbe kako njeni borci rdavo postupaju prema seljacima nazivajući ih glupacima; da se nepartizanski odnose prilikom rekvizicija (bez dokaza o osnovanosti, bez popisa materijala) i da ne rade u dogovoru s političkim organizacijama na terenu (rekviziciju su izvršili kod našeg najboljeg terenskog radnika u Suhoj Krajini, Peregrina u Ambrusu i kod seljaka u Krškoj Vasi — to selo je od svih sela u Suhoj Krajini politički uvek najbolje stajalo. Ako smo pri svemu tome svesni da ta i druge jedinice vaše divizije nisu ni u najmanjoj meri izvršile naše naredbe u vezi s opštom mobilizacijom i da su upravo zloupotrebile naše naređenje o preduzimanju represalija protiv onih koji izbegavaju da izvrše slovenačke narodne dužnosti, nužno je da preduzmemo najstrože mere protiv svih odgovornih štabova koji su krivi za spomenute nepravilnosti.

Čudi nas kako ste mogli dozvoliti da je IX brigada otpustila 50 drugova, od 70 dodeljenih železničara, kao apsolutno nesposobne, kad je za to nadležan samo Glavni štab.

Mobilisani drugovi koji su nesposobni za operativnu jedinicu mogu se poslati komandama područja za rad u pozadini, a nijedan štab, brigada, bataljon, ni divizija nema pravo da otpušta borce kućama. Drugo, svi gore spomenuti mobilisani drugovi već su se nekoliko meseci nalazili u Zelezničarskoj brigadi i bili su podvrgnuti lekarskom pregledu, zbog čega tvr-

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Štabu Sedmog korpusa NOV i POJ poslato je naređenje kao informacija.

đenje da je toliki procenat nesposoban sigurno ne odgovara istini. Tražimo da i u tom pogledu preduzmete potrebne mere kako bi se slične stvari ubuduće sprečile i da vratite te drugove natrag, u svoje jedinice.

Smatramo da Stab divizije, koji pokušava da nas ubeđuje da njegove jedinice nisu sposobne da vode borbu, navodeći da su one slabo obučene i obučene i da su imale najviše marševa, neće moći da izvršavaju naša naređenja dok bude stajao na takvom stanovištu, niti će moći pravilno vršiti svoje dužnosti. XV divizija, ne samo da ima velike marševe, nego još od 7 oktobra stalno, svakog dana, vodi borbe sa Nemcima. XIV divizija je ipak mogla da već pređe u ofanzivu na neprijatelja i da vodi borbe za likvidaciju njegovih uporišta u Notranjskoj iako je imala velike teškoće za vreme prošle ofanzive. Nikako, dakle, nije tačna primedba da je vaša divizija naročito pogođena zbog marševa. Odlučno tražimo da odmah pređete, sa temeljitom kampanjom, u borbu protiv svih oportunističkih teorija koje se razvijaju u vašoj vojsci i vašem Štabu. Takođe zahtevamo da odmah pređete sa svim svojim jedinicama na izvođenje akcija. kako se to od vas traži u naređenjima koja ste primili od Štaba korpusa. Činjenica da su dve vaše brigade otišle preko Kupe protivno uputstvima u vezi s time a da nisu uništile nemačku posadu na Brodu³ koja je bila tada upravo sitnica u poređenju sa snagama kojima ste raspolagali zločin je koji ne može da se opravda. Sasvim je nedopustivo čekanje na veze sa hrvatskim jedinicama; trebalo je već pri maršu na nove položaje da pripremite akcije i odmah pređete u napad. Samo na taj način, samo brzinom i iznenađenjem moći ćete uspeti u svojim akcijama. Glavni štab Hrvatske javlja nam da su jedinice XIII divizije ušle u Gomirje i Novi i da se bore za Crikvenicu, kao i to da su Nemci napustili sva uporišta na pruži Ogulin — Sušak, gde su ostavili samo srazmerno male ustaške jedinice. Zbog toga ste vi utoliko više odgovorni ako vam jedinice ostanu pasivne. Stoga bezuslovno tražimo da ne čekate na bilo kakve veze nego da odmah pređete na izvođenje operacija prema naređenjima koja smo vam poslali. Istovremeno tražimo da sprovedete odmah potpunu mobilizaciju sa jedinicama koje su ostale na ovoj strani Kupe.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
B. Krajger

Komandant-generalmajor:
Rozman Franc

Dostavljeno: 1. Štabu XVIII divizije
2. Štabu VII korpusa

**UPUTSTVO OBAVEŠTAJNOG OTSEKA GLAVNOG ŠTABA
NOV I PO SLOVENIJE OD 28. NOVEMBRA 1943. GOD. SVIM
OBAVEŠTAJNIM CENTRIMA ZA RAD NA TERENU¹**

**GLAVNI ŠTAB
NOV I PO SLOVENIJE
OBAVESTAJNI OTSEK
28-XI₇1943**

U p u t s t v o

Svim obaveštajnim centrima zona, divizija i odreda

U toku poslednje nemačke ofanzive, naročito u vreme neposredno posle završetka ofanzive, dešavali su se vrlo često slučajevi da su pojedini partizani a i štabovi podređenih jedinica nekorektno postupali prema stanovništvu, vršeći nepravilno rekviziciju, prinudne otkupe i slično. O tome stižu u Glavni štab izveštaji okružnih odbora Osvobodilne fronte, partiskih organizacija, organa VOS-a² i drugih terenskih organizacija.

Obaveštajci zona, divizija i brigada nisu smatrali za potrebno da izveste Glavni štab o tim nepravilnostima i o tome kako je dolazilo do pojedinih nesporazuma između NOV i PO i stanovništva. Oni se u poslednje vreme ograničavaju na izveštavanje o neprijateljskoj oružanoj sili i njenim pokretima i u tome isključivo vide svoj zadatak. To je nepravilno i protivno izričitim »Uputstvima za izgradnju obaveštajne službe u NOV i PO Slovenije« koja je izdao Glavni štab 17. februara o.g. Ta uputstva imaju svi obaveštajni centri podređenih jedinica.³ Ona nalažu: u glavi II »Zadaci obaveštajne službe NOV i PO Slovenije« pod tač. 6 g. izveštavanje o stanju narodnih masa, o njihovom raspoloženju i odnosu prema nama i prema neprijatelju, o njihovoj izdržljivosti, o odnosu partizana prema stanovništvu itd. . . . . ; podređeni obaveštajni centri izveštavaju već duže vremena samo o tome Glavnog štaba pod tačkom 6 a). . . . . vrše obaveštajni centri obaveštajne zadatke u . . . . . jako nepotpuno, što se naročito pokazalo za vreme poslednje nemačke ofanzive kad su skoro potpuno podbacili.

¹ Kopija originala nalazi se u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Služba obaveštavanja i bezbednosti

» Vidi tom VI, knj. 5, dok. br. 56.

S obzirom na spomenuto,

n a r e đ u j e m o :

1. Obaveštajni centri zona, divizija i brigada treba da ponovo detaljno prouče sami i zajedno sa podređenim obaveštajcima »Uputstva za izgradnju obaveštajne službe u NOV i PO Slovenije« od 17-11-1943 i svoje izveštaje usklade sa propisima tih uputstava koja u glavi IV »Dostavljanje izveštaja« nalažu, između ostalog, pod c) izveštavanje o stanju oslobodilačkog pokreta, o njegovim greškama i negativnim stranama, među kojima spadaju i nepravilnosti koje učine pojedini pripadnici NOV i PO, ili njeni štabovi.

2. Podređeni obaveštajni centri treba da izveštavaju, čim doznaju, za takve nepravilnosti. Oni treba da navedu datum i mesto događaja, krivce i oštećene, tok događaja, sadržinu nepravilnog postupka prema stanovništvu, koga su o tome već izvestili, šta su preduzeli pretpostavljeni štabovi NOV i PO Slovenije, kome se oštećeni već žalio.

3. Obaveštajni centri treba, sem svojih dosadašnjih dnevnih izveštaja o oružanoj sili neprijatelja na teritoriji Slovenije, da bar svake nedelje izveštavaju i o svemu što im nalažu spomenuta uputstva od 17-11 o.g. u glavi III pod tač. 6a) do h) i u glavi IV pod tač. 2 a) do d).

4. Obaveštajni centri divizija, zona i brigada treba odmah da upoznaju svoje podređene obaveštajce po bataljionima i četama sa svim zadacima, da detaljno pretresu sa njima, na zajedničkim sastancima obaveštajaca po brigadama, spomenuta uputstva i sva uputstva Obaveštajnog oteka pri Glavnom štabu NOV i POS, izdata u toku ove godine.

5. Obaveštajni centri zona, divizija, brigada i odreda treba da o svom vaspitnom radu među obaveštajcima bataljona i četa redovno izveštavaju, bar dva puta mesečno, u posebnim izveštajima posvećenim kadrovima obaveštajne službe u svojim podređenim jedinicama, Obaveštajni otek Glavnog štaba NOV i POS.

6. Obaveštajci koji ne budu vršili svoju službu u potpunosti — kao što to propisuju »Uputstva za izgradnju obaveštajne službe u NOV i POS« od 17-11-1943 i sva uputstva Obaveštajnog oteka — biće pozvani na odgovornost zbog nesavesnog rada, a u svim težim i ponovnim slučajevima biće smenjeni sa položaja u jedinici ili štabu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik oteka
major

NAREĐENJE ŠTABA TREĆE OPERATIVNE ZONE — ALPSKE OD 28 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABOVIMA PODREĐENIH JEDINICA ZA OTKLANJANJE GREŠAKA I NEDOSTATAKA¹

STAB
III OPERATIVNE ZONE
»ALPSKE«
Položaj, 28-XI-1943
Br. 72

ŠTABU

Naše jedinice izdržale su neprijateljsku ofanzivu u kojoj neprijatelj nije uspeo da im nanese osetljivije udarce. Ali, kod njih su se ipak, pojavili nedostaci koje treba otkloniti. Treba da iskoristimo iskustva iz ove i ranije ofanzive, kako bi mogli u, eventualno, budućim ofanzivama proći sa što manje žrtava. U poslednjoj ofanzivi došli su do izražaja, uglavnom, sledeći nedostaci:

1. Naš komandni kadar, od desetarskog do bataljonskog sastava, još nije dovoljno iskusan i odabran. Neki rukovodioci pokazali su se kao paničari i neodgovorni. Sa druge strane, u takvim teškim iskušenjima ističu se i odlikuju novi borci. Zbog toga treba pregledati sav komandni sastav u pogledu njegovog držanja i izvršavanja zadataka tokom ofanzive. Rukovodioce koji nisu odgovorili na svojim dužnostima treba degradirati na niže zvanje ili čak do običnog borca. Dobre rukovodioce treba unapređivati i na njihova rukovodeća mesta postavljati nove drugove. Glavno merilo za tu reorganizaciju treba da bude lična hrabrost, požrtvovanost i odgovornost za svoje dužnosti.

2. Uprkos specijalnom naređenju, izdatom posle prošle ofanzive, o najstrožem postupku protiv onih rukovodilaca koji za vreme neprijateljske ofanzive raspuštaju borce i šalju ih kućama, desilo se nekoliko takvih slučajeva i za vreme ove ofanzive. Naređujemo da najstrože ispitate te slučajeve i rukovodioce koji su prekršili naređenje izvedete kao izdajnike pred vojni sud.

3. Za vreme ofanzive dešavalo se da su se štabovi bataljona odvajali od svojih jedinica i sami se »probijali«. Štabovi

brigada treba da obavežu štabove bataljona da nikada ne napuštaju svoje čete nego da se uvek nalaze kod njih. Potpuno je nedopustivo da štabovi u ofanzivama nemaju veze sa svojim jedinicama.

4. Za vreme ofanzive došla je do izražaja slaba organizacija službe veza. Stoga je treba organizovati tako da ona radi i za vreme neprijateljske ofanzive. Svi naši štabovi treba da provere rad svih kurira za vreme ofanzive i odstrane one koji nisu savesno vršili svoju službu. Štabovi i komande treba da preko službe veza zaista rukovode pokretima svojih jedinica i ne ostavljaju ih same sebi. Naređenja i zadatke podređenim jedinicama treba izdavati i u vreme neprijateljske ofanzive.

5. Obaveštajna služba pokazala je u toj ofanzivi prilično velike nedostatke. Naši štabovi nisu imali pregled o stanju i pokretima neprijateljskih snaga. Naročito je zanemareno slanje obaveštajnih patrola radi osmatranja kretanja neprijateljskih jedinica. Isto tako, nisu bile slate u dovoljnoj meri borbene patrole koje bi, došavši u dodir sa neprijateljem, mogle da procene njegovu snagu i odrede položaje gde se nalazi. Naše jedinice bile su zbog toga iznenađene na svoju štetu. Zato treba u svim jedinicama uvesti predavanja o značaju obaveštajne službe i borbених patrola i navići komandire i komandante da se koriste njima.

6. Sem toga, većina našeg komandnog kadra" nije shvatila suštinu partizanske taktike za vreme neprijateljske ofanzive; nije znala da partizanske jedinice treba da budu i za vreme neprijateljske ofanzive u ofanzivi. Čekati neprijatelja na starim položajima i time mu pružiti mogućnost da iskoristi svoju nadmoćnost u naoružanju, naročito u teškom, nepravilno je. Naša taktika treba da se zasniva na brzim pokretima i iznenadnim napadima i jurišima na pojedine neprijateljske kolone. Time ćemo neprijatelju omogućiti da izvrši koncentraciju svojih snaga na naše stalne položaje, poremetićemo njegove planove, demoralisaćemo ga i nanećemo mu žrtve bez naših većih gubitaka. Da je bilo za vreme te ofanzive više odlučnosti, udarnog duha i jurišnog raspoloženja, a manje defanzivnog čekanja, odnosno neorganizovanog povlačenja, neprijatelj bi pretrpeo daleko veće gubitke.

7. Još ima slučajeva da se pojedinci ili grupe partizana za vreme ofanzive rasturaju i udaljuju od jedinica, posle čega obično traže vezu sa svojim jedinicama kod svojih kuća. Treba sprovesti kampanju protiv onih koji koriste situaciju za vreme ofanzive te svojevolejno uzimaju odsustvo i odlaze kućama pod izgovorom da su se razbili. Takvi postupci loše utiču na naše jedinice i one se dezorganizuju.

8. Treba kazniti one borce koji u slučajevima kad izgube vezu sa svojom jedinicom odbace ili sakriju oružje ili čak skinu petokraku ili odbace partizansku kapu.

9. Svi štabovi i komande treba da održe sastanke sa podređenim rukovodiocima i na njima prodiskutuju o greškama koje su se pojavile za vreme ofanzive, i da se istovremeno dadu predloži za mere radi uklanjanja tih nedostataka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Dušan Kveder-Tomaž
Tomaž

Komandant:
Lado Ambrožič-Novljan

BR. 139

**IZVEŠTAJ ŠTABA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I POJ OD
28 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU SEDMOG KORPUSA O
BORBAMA JEDINICA I O STANJU NEPRIJATELJA NA
SEKTORU DIVIZIJE¹**

ŠTAB
XV DIVIZIJE NOV I PO
Položaj, 28-XI-1943

ŠTABU VII KORPUSA I GLAVNOM ŠTABU NOV I POS

Naše jedinice u toku jučerašnjeg dana nisu vodile borbu sem IV brigade koja je imala sukob kod Potovog Vrh, gde je neprijatelj od Smolenje Vasi u jačini od 4 kamiona, 2 motocikla i 180 pešaka pokušao da prodre prema Zajčjem Vrh. Posle dvočasovne borbe belogardisti su se u panici povukli. Naši nisu imali gubitaka, a gubici neprijatelja nisu poznati. Isto tako se jedan vod sukobio na glavnom drumu prilikom pravljenja prekopa, sa belogardističkom grupom od 40 ljudi. Neprijatelj je bio tom prilikom odbačen natrag sa gubicima. O nekom drugom kretanju neprijatelja IV brigada ne javlja nam ništa. I bat. IV brigade prekopao je na dva mesta cestu Krvoški Vrh — Metlika. III bat. IV brigade otišao je na Suhor 16-XI u 12 časova.

V brigada javlja nam da su Nemci opravili železničku prugu Kočevje — do Lipoveca. Autobus saobraća svakoga dana u Kočevje i natrag. Nemci mobilišu meštane za rad na pruzi. U Grosuplje dolazi svakoga dana belogardistička patrola te se odmah vraća u pravcu Šmarje — Sap. Prema tom izveštaju, nije tačno da se u Grosuplju nalazi posada. Nastavlja se sa rušenjem puteva i podizanjem barikada. Put Žužemberk — Dvor prekopava se na jednom mestu a prema Krki na dva mesta. Završene su i tri barikade — jedna od kamena i žice od španskih jahača u samom Žužemberku i dve u selu Prapreče od kamena i drveta. V brigadi izdali smo naređenje da glavninu I bataljona, koji se nalazi na sektoru Gaber — Čatež — Sv. Križ, prebaci bliže Ljubljani i to na Metnaj — Višnja Gora i da tu, zajedno sa Dolenjskim odredom, vrši mobilizaciju i spreči kretanje civilima, a jedan deo bataljona da ostavi na starom sektoru radi prekopavanja puteva. Sem ovih zadataka održavane su vojne vežbe i sastanci sa rukovodiocima.

XII brigada javlja nam, na osnovu podataka koje su dobili iz Novog Mesta, da se tamo nalazi 600 belogardista i 600 Nemaca sa 10 većih tenkova i 60 kamiona. Belogardisti imaju slabu hranu i strogo je odvojena od hrane za Nemce. Belogardisti i Nemci loše se slažu. Na Marofu ima 5 bunkera u kojima se nalaze belogardisti. Od Marofa do Osolnika raspoređeni su streljački rovovi u kojima se nalaze belogardisti i Nemci. Nemci su osposobili 3 železnička oklopna vagona (italijanska) koji se nalaze na južnom kraju železničke stanice i čiji su otvori okrenuti prema desnoj strani Krke, odakle dolazi vatra. U njima se nalaze Nemci. Ista brigada nije nam još ništa javila o koncentraciji neprijatelja u Zburama i Bistrici. Na cestama Novo Mesto — Mirna Peč i Novo Mesto — Straža nalaze se po tri prekopa.

XV brigada javlja nam da nema ništa novo na njenom sektoru sem što se vrši prekopavanje puteva. Ništa im nije poznato o nekom kretanju neprijateljskih jedinica. Vesti, kojima dosada raspolažu sledeće su: Uporišta Trošmarija — Popovo Selo — Gojak — Skrad — Ravna Gora neprijatelj je pre nekoliko dana potpuno ispraznio. Sve te posade delimično su se koncentrirale u Ogulinu i Delnicama. U samom Ogulinu ima trenutno oko 3.000—4.000 ustaša i domobrana, među kojima ima najviše ustaša. Nemaca nema. Otišli su prema Karlovcu i u pravcima koji nam dosada nisu poznati. Stanje u samom Karlovcu nije nam poznato. Prema još neproverenim vestima, otišlo je pre nekoliko dana oko 80 kamiona, punih nemačke vojske, prema Samoboru. U Vrbovskom se trenutno nalazi 500 domobrana i 100 ustaša. Brojno stanje te posade stalno se menja. Pruga Ogulin — Vrbovsko još ne može da se koristi. Saobraćaj se vrši

samo od Ogulina do Hreljina, gde se nalazi oko 80 ustaša. Spomenuti treba još i uporište u Gomirju sa posadom od oko 70 domobrana i ustaša. Štab brigade još nema nikakvu vezu sa dva bataljona koji se nalaze na svom zadatku.

Naredili smo brigadama da postavljaju zasede što bliže Novom Mestu, da spreče belogardistima pljačku po okolnim selima i da stalno prave prekope na putevima.

Kaznili smo našeg šefa administracije opomenom zbog pogrešnog dostavljanja pošte Štabu VII korpusa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zam. politkomesara:
L. Marjanović

Zam. komandanta, major:
Ciril®

BR. 140

**IZVEŠTAJ ŠTABA OSAMNAESTE DIVIZIJE NOV I POJ OD
28 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU SEDMOG KORPUSA O
RASPOREDU JEDIČICA I O NAPADU DEVETE BRIGADE
NA NEMAČKI KAMION KOD KIKOVICE¹**

**ŠTAB
XVIII DIVIZIJE NOVJ**
Položaj, 28.XI.1943.

ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ

Položaj

U vezi s izveštajem od 27. o.m. javljamo sledeće: U noći 27/28 o. mes. stigao je do naš novopostavljeni zamenik komandanta divizije drug Marok.² On je doneo i poštu adresiranu na ovaj Štab.

Stanje naših brigada je sledeće:

Dva bataljona IX brigade nalaze se u Mrzlim Vodicama, jedan bataljon i Štab u Srednjem Jarku (blizu Mrzlih Vodica) i jedan bat. u Lokvama. Pošto je X brigada stigla u Crni Lug, to

* **Franc Hočevar**

ćemo rasporediti IX brigadu, tako da Stab brigade sa tri bat bude u Lokvama, a jedan bataljon u Delnicama. Takođe ćemo rasporediti i X brigadu da jedan bataljon sa Štabom brigade bude u Mrzlim Vodicama, jedan u Srednjem Jarku, jedan u Crnom Lugu, gde će biti i Stab divizije, a jedan je već otišao u Brod na Kupu radi rušenja mosta.

U ovakvom rasporedu rušićemo zasada cestu Lujziju ukoliko ista već nije porušena, a čim uspostavimo sigurnu vezu sa Štabom XIII divizije, preći ćemo u napad na neprijateljska uporišta koja se nalaze uz obalu.

Vezu sa Hrvatima imamo samo utoliko da nam je poznato da se I brigada XIII divizije nalazi u Fužinama i Liču, a brigada zna za Stao divizije. Zam. politkomesara ove divizije ponovo je otišao do te brigade, sa zadatkom da se sastane sa Štabom divizije radi dogovora za zajednički rad.

Prema podacima dobijenim preko obaveštajne službe, Nemci se nalaze još u Bakru, Hreljinu, Plasama u nepoznatom broju; u Sušaku ima oko 200 Nemaca, 100 ustaša i 50 domobrana; u Kikovici 100 Nemaca; u Crikvenici oko 600 Nemaca i nekoliko tenkova; u Zlobinu 60 Nemaca i 2 tenka i u nekim manjim mestima u neposrednoj blizini navedenih garnizona manji broj neprijateljskih vojnika. Obaveštajci IX brigade upućeni u Sušak i Bakar u civilnom odelu, srećno su se vratili sa podacima koje navodimo.

Naša IX brigada javlja i to da je na dan 27 o.m. u 10 časova pre podne minirala veliki nemački teretni kamion između Grobničkog Polja i Kikovice, te je tom prilikom uništila 5 ljudi posade. Nemci su hteli da idu u Gornje Jelenje po drva i zbog toga su povelili sa sobom veći broj interniraca. Internirci su se nalazili u prikolici i usled toga nisu stradali. Dva sata kasnije stigla su na mesto 4 kamiona i jedan tenk, tamo se iskrcali i krenuli prema našoj zasedi. Zaseda ih je energično napala i naterala ih u panično bekstvo. Neprijatelj je imao 4—5 mrtyih i dosta ranjenih. Zaplenjeno je nekoliko razbijenih pušaka, nekoliko delova puškomitraljeza, nekoliko municije i jedna ispravna puška.

Brojno stanje brigada uglavnom se nije promenilo. Od naše VIII brigade nemamo nikakvih izveštaja, jer smo od nje mnogo udaljeni. Ono što smo na hrvatskoj teritoriji mobilisali ne ubrajamo u brojno stanje, jer ne znamo kako ćemo se sa hrhatskom divizijom sporazumeti po pitanju mobilizacije.

Sto se tiče ishrane, ima još teškoća, ali zasada imamo još hrane jer smo je doneli sa sobom. Oseća se velika potreba za odeću i obuću, koja se ovde ne može nabaviti, a naša diviziska radionica je daleko i radi za VIII brigadu i za one druge iz

jX i X brigade koje smo morali zbog bosotinje i pocepanosti ostaviti kod VIII brigade.

Sutra ćemo vam moći, svakako, javiti šta smo odlučili sa Štabom XIII hrvatske divizije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
otsutan

Komandant:
Rade Pehaček

BR. 141

IZVEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE SLOVENAČKE NO BRIGADE OD 28 NOVEMBRA 1943 GOD. O BORBI KOD STRANSKE VASI I RUPERČ VRHA¹

**STAB XII SNOU BRIGADE
PROPAGANDNI OTSEK
Položaj, 28-XI-1943**

Voj. izveš. br. 28.

Iz I bataljona javljaju da su popravili most preko Krke kod Dvora i osposobili ga za kolski saobraćaj. Istoga dana, tj. 26 o.m. bataljon je pratio naše ranjenike u bolnicu. Noćni transport stigao je na mesto a da se nije susreo sa neprijateljem. Obaveštajac I bataljona obišao je 26 o.m. teren: Jablan, Malenska Vas, Mirna Peč, Ponikve, Nemška Vas, Stari Trg, Trebnje i na čitavom sektoru nije primetio neprijatelja. 26. o.m. krenula je neprijateljska ekspedicija, koju je sačinjavalo 30 kamiona i tenkova, iz Novog Mesta u pravcu Cikava, Slatnik, Št. Jošt, Crmošnjice do s. Poganci. Neprijateljska jedinica od 3 tenka, blindiranog automobila i nekoliko kamiona krenula je otud banovinskim drumom pored Stranske Vasi na Ruperč Vrh. Motorizovana jedinica iznenadila je IV bataljon u Stranskoj Vasi. Bataljon je usled velike nadmoći zauzeo pogodnije položaje iznad Stranske Vasi u Gorenjim Lakovnicama, odakle je zadržao neprijatelja i onemogućio mu da izvede nameravani juriš na Stransku Vas. Borba je trajala sve do mraka, kada se neprijatelj zbog efikasnog otpora IV bataljona morao povući. Neprijatelj nije uspeo da prodre do Stranske Vasi ali je topovskim granatama zapalio dve zgrade. Neprijatelj je upotrebio pretežno

teško naoružanje. Njegovo povlačenje šttila su motorizovana vozila i mrak.

Prema ostavljenim tragovima, neprijatelj je imao osetne gubitke.

Neprijateljski napad bio je i ovoga puta samo pljačkaškog karaktera, što dokazuje činjenica da je u Pogancima otpremio kolonu sa napljačkanim namirnicama prema Novpm Mestu **pre** nego što je krenuo prema Stranskoj Vasi.

Položaji neprijatelja bili su svakako pogodniji od položaja IV bataljona, jer su se nalazili u stenama, pored pruge i pored puta. Ipak je bio svaki ispad prema položajima IV bataljona odmah odbijen.

IV bataljon ostao je i dalje na položajima u Gorenjim Lakovnicama, odakle je ovladavao Stranskom Vasi i uzvišenjima iznad nje. 1 četa IV bataljona odmah je napravila prekope na glavnoj cesti, dok su bojne patrole, poslate u svim pravcima, kontrolisale teren. Uveče su se iznad položaja IV bataljona pojavili saveznički avioni veće tonaže.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Ratni dopisnik brigade:
Borko Jože

BR. 142

NAREDBA ŠTABA OSAMNAESTE SLOVENACKE NO BRIGADE OD 28 NOVEMBRA 1943 GOD. O POSTAVLJENJU POLITIČKOG KADRA U BATALJONIMA¹

**STAB XVIII BRIGADE
NOV I PO SLOVENIJE**
Na položaju, dana 28.XI.43

ŠTABOVIMA BATALJONA

Naredba

U štabove bataljona XVIII brigade postavljaju se novi članovi:

U Stab I bataljona postavlja se za zamenika politkoma bat. drug *Jaklič* Alfonz, dosada zamenik politkoma čete I bat XVIII brig.

- L⁷ *Štab II bataljona* postavlja se za zamenika politkomesara bataljona drug Travnik Ivan, dosada zam. politkoma čete I bat. XX brigade.
- U *Štab III bataljona* postavlja se za zamenika politkomesara bataljona drug Muzlovič Stanko, dosada politkomesar čete I bat. XX brigade.
- U *Štab IV batalj.* postavlja se za zamenika politkomesara bataljona drug Prinčič Andrej, dosada politkomesar čete I bataljona XX brigade.
Za zamenika politkomesara čete postavlja se drug Znidaršič Alojz, dosada politkomesar I bat. XX brig.
- I/ *Štab V batalj.* postavlja se za zamenika politkomesara bataljona drug Maurič Alojz, dosada politkomesar čete IV bat. XVIII brigade.

Svi navedeni drugovi završili su viši politički tečaj pri Pokrajinskom komitetu Komunističke partije za Primorsku i neka odmah preuzmu svoj posao.

s. F. — s. N.

Zam. politkomesara:
Mirko¹

Komandant:
Cene?

¹ Mirko Zlatnar
' Anton Bavec

**DIREKTIVE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD
29. NOVEMBRA 1943. GOD. ŠTABU SEDMOG KORPUSA
NOV I POJ U VEZI S PREDUZIMANJEM AKCIJA NA SEK-
TORU GROSUPLJE — ŠMARJE¹**

**GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE**
29-XI-1943
Br. 93/11

ŠTABU VII KORPUSA I XV DIVIZIJE NOV I POJ

Iz izveštaja vašeg štaba i izveštaja obaveštajaca brigada XV divizije vidi se da su po svoj prilici domobrani uspostavili uporište u Grosuplju,² odakle šalju manje patrole prema Peščeniku i u drugim pravcima. Isto tako se vidi da Nemci šalju iz Novog Mesta patrole u jačini od 10 do 15 ljudi u pravcu Kamnice (G. i D.) i da dolaze malobrojne patrole domobrana u Male Vodenice, itd. Naše jedinice nalaze se svuda na spomenutim sektorima: kod Grosuplja odred³ i bataljon Cankareve brigade, kod Novog Mesta XII brigada, u Krškoj dolini Gupčeva brigada. Ponovo ste primili naređenje da treba napadati i uništavati neprijatelja svuda gdegod se pojavi na terenu. Gore spomenuti izveštaji ukazuju na to da naše jedinice ne izvršavaju svoje zadatke, pogotovu kad na vreme ne doznaju za kretanje neprijatelja.

Slažemo se sa predlogom Štaba VII korpusa da se Cankareva brigada prebaci u neposrednu blizinu Grosuplja i Šmarja radi uništenja posada u spomenutim mestima. U akcijama, kao i u mobilizaciji, treba da učestvuju pored Cankareve brigade i odred koji se već nalazi na sektoru oko Grosuplja. Akcija treba da bude temeljito pripremljena. Usto, treba uzeti u obzir sve direktive koje ste već primili od Glavnog štaba.

Štab divizije treba da je stalno u vezi sa jedinicama koje budu napadale.

Izdajte naređenje XII i IV brigadi da pojačaju aktivnost i budnost u pravcu Novog Mesta i u svim pravcima gde bi neprijatelj mogao da se pojavi.

Stalno nas izveštavajte o rasporedu vaših snaga.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zam. politkomesara:

Komandant-generalmajor:

¹ Kopija originala nalazi se u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Vidi dok. br. 139 i 149.

³ Odnosi se na Dolenjski odred (vidi dok. br. 126).

**NAREDBA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD
29. NOVEMBRA 1943. GOD. ŠTABU TREĆE OPERATIVNE
ZONE — ALPSKE ZA OTKLANJANJE NEDOSTATAKA I
GREŠAKA U JEDINICAMA¹**

**GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE
29-XI-1943
Br. 92/11**

ŠTABU III OPERATIVNE ZONE »ALPSKE«

Drugovi koji su stigli sa vaše teritorije izvestili su nas da su se po vašim jedinicama proširile neke slabosti na koje vam skrećemo pažnju. Da bi ih otklonili, treba odmah da preduzmete sve potrebne mere.

1. U selima gde su smeštene vaše jedinice mnogo se proširilo vojvodstvo. To se naročito primećuje u svim štabovima, a pogotovu u štabu bataljona u Beneškoj Sloveniji. To vojvodstvo ispoljava se u nepravilnom odnosu prema borcima, političkim organizacijama na terenu i prema stanovništvu. Vaš štab treba da odmah temeljito ispita tu stvar, da nas izvesti o pravom stanju i o tome šta ste preduzeli za otklanjanje ove pojave koja je veoma štetna po našu vojsku. Najkarakterističnije slučajeve vojvodstva treba strogo kazniti.

2. Uzrok što su se vojvodstvo i razne druge slabosti proširili po vašim jedinicama svakako je nedovoljan politički rad. Prema izveštajima koje smo primili, politkomesar štaba drug Tomaž² više radi vojnički nego politički. Iako je potrebno da se politkomesari interesuju za vojnički rad i za osposobljavanje drugova kao boraca, ipak je nužno, naročito u vašim jedinicama, da se poboljša politički rad.

Nepravilno je što se komandant drug Novljan³ upušta sa nekim rukovodiocima italijanskog oslobodilačkog pokreta u diskusije u pogledu budućih granica između Slovenije i Italije. Pred našom vojskom zasada stoje sasvim drukčiji zadaci za čije izvršenje treba u interesu slovenačkog, kao i italijanskog naroda, angažovati sve naše i italijanske snage. Za određivanje budućih granica biće sa obe strane određene posebne komisije.

¹ Kopija originala nalazi se u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja U Ljubljani.

² Dušan Kveder

³ Lado Ambrožič

3. Iz izveštaja koje smo primili vidimo da ste dozvolili da vam se vojska mnogo rasturi i da u nekim mestima, prema pričanju, jedinice žive prilično samostalno, bez dovoljno kontrole" Zadaci, koje ste primili od našeg štaba, svakako ne dozvoljavaju takvo rasturanje jedinica, jer je za izvršenje istih potrebna najtešnja povezanost i čvrsto rukovodstvo. Ne tvrdimo da je takvo stanje u svim našim brigadama, ali to sigurno važi za neke od njih. U prvom izveštaju javite nam o svemu što je sa time u vezi.

4. Nadalje smo doznali da su u Gorenjskoj⁴ neki plaćenici okupatora uspeli da se ubace u vaše jedinice. Treba da ste svesni toga kakvu štetu može da nam nanese Gestapo u našim redovima. Razvijte, što je više moguće, kontraobaveštajnu službu i naročito skrenite pažnju na to svim vašim jedinicama u Gorenjskoj i izvestite nas o tome.

U vezi s primljenim informacijama o namerama neprijatelja, primili ste posebne direktive našeg štaba, a poslali smo kod vas i druga Corta,⁵ koji vam donosi pismene direktive. Sve zadatke spomenute naredbe treba izvršiti što pre i što tačnije.

Vrhovni štab poslao nam je kao pomoć iz VI krajiške brigade dosta vojnih rukovodilaca. Većinom su to vodnici, komandiri četa i komandanti bataljona koji su završili vojnu školu. Svi su oni stari, prekaljeni borci. Od njih ćemo vašoj zoni poslati, po svoj prilici, 20 drugova. Za sve njih poslaćemo vam tačne karakteristike sa podacima o dosadašnjim dužnostima i oficirskom činu koji su primili prilikom naimenovanja oficira od strane Vrhovnog štaba. Karakteristike sadrže i predloge za njihovo postavljenje na dužnosti koje bi mogli da vrše ubuduće. Prilikom postavljanja tih drugova po vašim jedinicama, odredite im dužnosti koje su za jedan stepen više od onih koje su vršili dosada. Oni drugovi, koji bi u smislu gornje direktive trebalo da postanu komandanti jedinica, ipak, treba da, bar privremeno, vrše dužnost zamenika komandanta, odnosno komandira, a kasnije, kad se pokažu na delu, mogu postati i komandanti ili načelnici štabova. Sve te drugove treba dobro upoznati sa vojnim i političkim prilikama u Sloveniji. (Sto se tiče dodeljivanja dužnosti drugovima sa juga, ne treba se suviše usko držati gornjih direktiva i možete ih, naročito ako su potrebe za to velike, postaviti i za komandante bataljona i komandire četa.)

Prilažemo vam vesti o akcijama naših brigada u toku prošlog meseca.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zam. politkomesara:

Komandant-generalmajor:

* Vidi dok. br. 66, objašnjenje 3 i dok. br. 153.

* Franc Pirkovič

**PODACI OBAVESTAJNOG OTSEKA GLAVNOG ŠTABA
NOV I PO SLOVENIJE OD 29 NOVEMBRA 1943 GOD. O
BORBAMA U DOLENJSKOJ I NA SEKTORU ČABAR —
PREZID¹**

**GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE
29-XI-1943**

Vesti

Dolenjska

19-XI kod Vinice na Kupi borbe su vodile patrole. Ustaše i Nemci gađali su našu obalu minama.

27-XI IV brigada vodila je borbe sa Nemcima i belogardistima kod sela Potov Vrh iznad Novog Mesta. Neprijatelj je nastupao u jačini od 4 oklopna automobila i 200 ljudi — pešadije od Smolenje Vasi. Pokušao je da prodire prema Zajčjem Vrhu, gde su ga naši napali. Posle dvočasovne borbe fašisti su se u panici povukli. Na našoj strani nije bilo gubitaka. O gubicima neprijatelja nema tačnih podataka.²

27-XI jedna naša manja jedinica sukobila se sa belogardistima kad je prekopavala put u blizini Smolenje Vasi. Belogardisti su pobešli.

Notranjska

23-XI naše jedinice uništile su kod Osilnice 1 nemački lukusuzni automobil. Poginuli su jedan nemački oficir i podoficir. Zaplenjeno: 1 automat, 2 pištolja i nešto opreme.⁵

Statistika

Uspesi XIV divizije VII korpusa za period od 20 oktobra do 5 novembra. Jedinice XIV divizije pobile su za to vreme u ogorčenim borbama oko 900 okupatorskih i belogardističkih vojnika, među njima niz nemačkih oficira. Tako je 26-XI uništen u Leskovoj Dolini štapski automobil sa 6 nemačkih oficira. 27-XI napadnuta su ispod Kozjeg Vrha na putu Čabar — Prezid 2 automobila sa 6 nemačkih oficira. Automobili su potpuno uništeni. Neprijatelj je imao za to vreme oko 1200 ranjenih.

¹ Original se nalazi u arhivi Centralnog komiteta Saveza komunističke Slovenije-

* Vidi dok. br. 139.

² Vidi dok. br. 131.

Jedinice XIV divizije uništile su, sem toga, 1 tenk od 35 tona
6 luksuznih automobila, 6 kamiona, i zaplenile 1 teški mino-
bacač i priličnu količinu municije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Sef Informativnog otseka:
Nedeljko⁴

BR. 146

IZVEŠTAJ ŠTABA TREĆE OPERATIVNE ZONE — ALPSKE
OD 29 NOVEMBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I
PO SLOVENIJE O STANJU JEDINICA I O SITUACIJI NA
SEKTORU ZONE¹

STAB
III OPERATIVNE ZONE
»ALPSKE«
Položaj, 29-XI-1943

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

I. Pimili smo vaša naređenja od 7-XI i 20-XI. Ispočetka
smo vam slali izveštaje redovno, svakog drugog dana. Ali kako
od vas dosada nismo primili potvrde ni o jednom izveštaju koji
smo poslali i pošto je veza za vreme ofanzive na području VII
korpusa bila potpuno prekinuta, odlučili smo da šaljemo di-
rektno kurire do vas. Kurir Francek predao je poštu u vašem
štabu, ali nije primio nikakvo naređenje za nas. Oko 15 o.m.
otišao je u vaš štab drugi kurir sa poštom koji, kako zaključu-
jemo iz vašeg dopisa od 20 o.m., još nije stigao tamo. Stoga da-
nas šaljemo ponovo kurira, po kome ćete poslati nova naređe-
nja našem štabu.

II. Tome izveštaju prilažemo izveštaje za otseke Glavnog
štaba:

- 1) izveštaje zamenika politkomesara zone
- 2) izveštaj operativnog otseka
- 3) „ obaveštajnog otseka
- 4) „ otseka za veze

⁴ Dušan Majcen

- 5) izveštaj sudskog otseka
- 6) „ organizacionog otseka
- 7) „ propagandnog otseka

III. Vaše naređenje o preventivnim merama zbog preteče nemačke ofanzive na sektor stiglo je dockan. Naše jedinice su u međuvremenu uspešno odbile nemačku ofanzivu i neprijatelj je povukao svoju koncentraciju, tako da je brojno stanje njegovih snaga sada manje nego pre ofanzive. Smatramo, dakle, da su te preventivne mere sada postale izlišne, ali uzećemo u obzir vaš strateški plan u slučaju neke nove veće neprijateljske ofanzive. Pripremićemo formacije odreda u koje ćemo odrediti kompletne bataljone koji će se u slučaju povlačenja glavnine formirati u odrede i ostati na položajima koje ste odredili.

IV. Pošto se situacija zbog sloma nemačke ofanzive izmenila, smatramo da otpada i zadatak prebacivanja svih naših snaga na prugu Gorica — Trst — Ljubljana kao preventivne mere u slučaju povlačenja glavnine. Cim glavnina naše zone ostane na starim položajima, postaje koncentracija svih naših snaga na pruži nemoguća. Koncentracija većih snaga na Krasu, za duže vreme, sasvim je opasna, kao što je to već konstatovano prilikom posete politkomesara Borisa Krajgera našem štabu. Pod takvim okolnostima mi jedva održavamo na Krasu jedan bataljon 19 brigade sa ulogom odreda. Kraški teren bez šuma je veoma nepodesan u slučaju neprijateljske hajke. Sem togā, Nemci drže kod železničke pruge pored obale i u okolini Trsta veće snage radi utvrđivanja obale pred iskrcavanje saveznika.

V. U našoj zoni sada su definitivno formirane brigade, divizije i odredi kao što je naznačeno u vašoj naredbi od 7-11.® Te brigade, divizije i odredi mogu se sada smatrati definitivno formiranim i te jedinice, izdržavši nove teškoće za vreme poslednje nemačke ofanzive, dokazale su već znatnu čvrstinu. Triglavska divizija odbila je napade, izvukla se iz blokade prema jednoj neprijateljskoj diviziji koja je napadala (preko 10.000 ljudi) i jednoj diviziji koja je držala blokadu. Što se tiče gubitaka, Sedma udarna brigada dobro je prošla iako je vodila velike borbe. Ona je imala svega nekoliko žrtava a niko nije iz nje dezertirao. Šesnaesta brigada imala je oko 20 žrtava. Iz nje su otišli skoro svi novomobilisani iz s. Žiri i Idrije, koji su tek u poslednje vreme došli u brigadu. Držanje glavnine brigade bilo je neočekivano dobro. Treća udarna brigada smanjila se od 1.400 na 1.000; verovatno će se veći deo nestalih naći. Dok se u pretprošloj ofanzivi većina razišla po kućama i jedinice se rasturile, mi sada imamo posla samo sa manjim brojem takvih slučajeva. Raspoloženje »sada je sve propalo« nije se više pojavilo.

Isto važi za 19 brigadu koja je ostala skoro potpuno nedirnuta. Prema izveštaju koji je posle ofanzive dostavio Štab Gorenjskog odreda, vidi se i to da je odred srećno preživeo ofanzivu — imao je malo žrtava i da je izbacio iz koloseka voz kod Kranja.*

VI. Mnogo teže je preživela ofanzivu XXVII divizija »Goriška«.³ Od nje i njenih brigada nismo primili dosada još nikakav zvanični izveštaj. Prelazi preko Soče obezbeđeni su posle ofanzive jakim stražom, tako da kuriri još nisu uspeali da uspostave direktnu vezu na toj strani. Prema izveštajima OK VOS-a za Brda i Komande Tolminskog područja, vidi se da se XXVII divizija nalazi u brdima, da je znatno razbijena i da su se pojavili slučajevi slični onima za vreme minule ofanzive. Ovo tumačimo time što tu teritoriju nije bila zahvatila prošla ofanziva i stoga se snage spomenute divizije nisu prekalile kao što je bio slučaj sa jedinicama u ostalom delu Primorske. Sem toga, tamošnji teren je za takve borbe većih razmera nepodesniji. Prema još nepotvrđenim vestima, poginuo je komesar divizije drug Rudi Mahnič-Brkinc i komesar 17 brigade drug Slavko Federl a ranjen je komandant 17 brigade drug Vladimir Knežević-Voloda. Računamo da ćemo i tu diviziju uskoro opet postaviti na noge. U svim tim borbama naših jedinica u Primorskoj pokazali su se mnogi nedostaci organizacionog i taktičkog karaktera. Oni su rezultat mladosti naših jedinica i nedostatka starijih iskusnih kadrova. Preduzeli smo već čitav niz mera za podizanje stručnog nivoa jedinica.

VII. Brojno stanje naših jedinica na teritoriji čitave zone iznosilo je ukupno oko 8.000 ljudi. Za vreme te ofanzive otpalo je preko 1.000 ljudi, od kojih će se verovatno, vratiti više od polovine. Brojno stanje, dakle, još nije dovoljno za formiranje novog korpusa. Mobilizacija je u poslednje vreme, zbog prinudnog mobilisanja domobrana, opet oživela.

VIII. Za vreme ofanzive desila se nesreća drugu Novljanu⁴ da je sa konja pao u provaliju. Povredio je rame, tako da mu je još nepokretno i dobio je teže unutrašnje ozlede. On leži nepokretan u krevetu već dve nedelje. Izgleda da se neće moći za duže vremena oporaviti.

IX. Za vreme ofanzive upao je u zasedu i poginuo drug Darko Marušič-Blaž, zamenik politkomesara XXVII divizije i član Narodnog veća, kad je sa jednim kurirom dolazio na Kongres omladine.

X. Za vršioca dužnosti načelnika našeg štaba postavili smo šefa operativnog otseka druga kapetana Milutina Dapčevića, brata generala Peka Dapčevića, koji je došao iz internacije. Dap-

čević je aktivni oficir i partijac. Sa njegovim radom smo vrlo zadovoljni i predlažemo da potvrdite njegovo postavljanje.

XI. Pošto je dru@ Rade Borštnar, određen za komandanta XXVI divizije, poginuo, sada su obe divizije bez komandanta. Kako oba zamenika (drug. Dule" i Kajtimir⁹) ne bi odgovorili sasvim dužnosti komandanta divizije, molimo vas da nas izvestite hoćete li nam poslati iz VII korpusa dva odgovarajuća komandanta. U protivnom, postaviceemo ovu dvojicu. Zasada još nismo predvideli komandanta buduceg korpusa.

XII. Odmah posle dolaska u XXVI diviziju poginuo je lekar drug Stojan, poslat iz VII korpusa, za koga mislimo da je bio određen za šefa sanitetskog otseka u našem štabu. Najhitnije bi trebalo da nam pošaljete lekara — organizatora za našu zonu.

XIII. 20 o.m. održan je sastanak sa pretstavnikom CK KPI. Sastanak je organizovao i vodio drug Leskošek.⁷ Drug Tomaž⁸ prisustvovao je sastanku na izričiti zahtev druga Leskošeka, koji je naveo kao razlog da mora biti prisutan i kandidat CK. Na sastanku bili su prisutni članovi PK — drugovi Primož' i Vlado¹⁰ Prema vašoj naredbi, ubuduće ćemo ostaviti dalji kontakt samo članu PK drugu Primožu. O političkom sporazumu izvestio vas je verovatno drug Leskošek. Što se tiče vojne pomoći doneta je odluka da se njihovim bataljonima, koji se nalaze na području zapadnih Brda i zapadne Beneške Slovenije, pošalje pomoć, o čemu smo se usmeno dogovorili sa Štabom XXVII divizije.

XIV. Drug Leskošek zadržao je druga Vratušu¹¹ i nije ga poslao dalje. Drug Vratuša otputovao je na izvršenje svojih zadataka tek ovih dana. Napominjemo da možemo imati preko druga Lime vezu sa svim italijanskim jedinicama u Italiji.

XV. Drugovi Leskošek, Primož i Bojan Štih, šef obaveštajnog otseka, izvršili su ovih dana »političku ofanzivu« u 16 brigadi gde su održali sastanke sa svim ćelijama, biroima i komandnim kadrom. Na tim sastancima primljeno je 50 do 60 drugova u Partiju. Moralni uticaj nemačke ofanzive je tim postupkom paralizovan. Brigada je opet moralno sposobna za nove zadatke i otišla je na nove položaje u vezi sa naredbom o protivofanzivi. Zajedno sa članovima PK osposobićemo i ostale brigade.

³ Dušan Svava
• Albert Jakopič
Franc Leskošek

⁸ Dušan Kveder
» Aleš Bebler

>• Branko Babič

¹¹ Anton Vratuša

XVI. Operativni zadaci naših jedinica ostaju u suštini isti kao pre ofanzive. Cerčno je, prema poslednjim vestima, opet u rukama XXVI divizije. Nemci se nisu smestili za stalno u s. Žiri koje samo kontrolišu pomoću tenkovskih patrola. Divizija će opet zaposesti Žiri. Bataljon Treće brigade, koji je bio pre ofanzive poslat u Dolomite, tamo nije mogao da izdrži. Imao je stalno okršaje sa domobrancima. Zbog toga ćemo uskoro baciti na Dolomite čitavu brigadu.

XVII. Naročitu pažnju poklonili smo u poslednje vreme organizovanju radio sekcije pri otseku za veze. U toku je formiranje i opremanje ekipa za radio emisionu službu koje ćemo poslati u divizije i u Korušku. Jednu kompletnu ekipu sa drugom Jerkom i aparatom poslaćemo u vaš štab da bi održavala vezu isključivo sa nama.

XVIII. Naš štab je sada formiran na sledeći način:
komandant: Novljan (sada na bolovanju)
politkomesar: Tomaž
zamenik politkom.: Branko Babič-Vlado, član PK KPS za Primorsku
v. d. načelnika štaba i načelnik operativnog otseka: Milutin Dapčević, kapetan
član operativnog otseka, operativni oficir: Danilo Šorović
obaveštajni otsek: načelnik: Bojan Štih
" " : član: dr. Slavko Zore
otsek za veze: načelnik: Jože Cerin-Peter, bivši politkomesar brigade
" " " : radio sekcija: major Zdenko Ulepić
sudski odsek: načelnik: dr. Samo Lovše
organizacioni odsek: načelnik: dr. Samo Lovše
propagandni " : " : Henrik Zdešar, bivši politkomesar brigade
sanitetski " : " : privremeno: dr. Peter"

XIX. Prilažemo spisak članova štabova divizije, brigada, odreda i područja.

XX. Još jednom što se tiče planova o povlačenju glavnine: Iako zasada nisu primećeni nikakvi znaci nove ofanzive, niti se mogu primetiti namere Nemaca da pripreme na našem sektoru alpski front protiv saveznika (radova na utvrđivanju nema ni u Alpama, ni u Karavankama), imamo u vidu vaš plan i uradićemo sve potrebno da budu unutar divizija pripremljeni bataljoni koji će preuzeti zadatke odreda. Za komandanta zone predvideli smo druga Kajtimira, a za komesara, prema vašoj naredbi, druga Vladu. Ovde ćemo ostaviti i većinu otseka. Ak-

cija na prugu imala bi u tom slučaju samo karakter brzog proboja, posle čega bi se glavnina prebacila na sektor 14 divizije.¹

XXI. Jedan od glavnih nedostataka pretstavlja nedovoljan politički rad sa masama. Politkomesarski kadar je slabiji od vojnog kadra. Velika pomoć nam je partiska škola PK u koju šaljemo komesare i zamenike. Najveća prepreka za uzdizanje politkomesarskog kadra je potpun nedostatak literature koju od vas uopšte ne primamo i koja se ovde štampa u nedovoljnom broju primeraka. Hitno nam pošaljite nekoliko primeraka stare i veliku količinu nove literature.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom: (Dušan Kveder-Tomaž)

Tomaž

Komandant: Lado Ambrožič-Novljan
otsutan

BR. 147

**IZVEŠTAJ ŠTABA TREĆE OPERATIVNE ZONE — ALPSKE
OD 29 NOVEMBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I
PO SLOVENIJE O ORGANIZACIJI VOJNIH POZADINSKIH
VLASTI¹**

**STAB
III OPERATIVNE ZONE
»ALPSKE«**

Organizacioni otsek
Položaj, 29-XI-1943

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS — ORGANIZACIONI OTSEK

Na dan 22 oktobra 1943 na oslobođenoj teritoriji naše zone uspostavljena je kao prva pozadinska vojna vlast Komanda Idrijskog područja.² Ova komanda zahvatila je teritoriju koju na jednoj strani ograničava železnička pruga otprilike od Podbrda prema Sv. Luciji, Soča do Sv. Gore a zatim, prema istoku, otprilike linija od Solkana do Idrije. Na toj teritoriji osnovane

¹ Vidi dok. br. 133.

su komande mesta u Cerknom, na Vojskom, u Cepovanu, na Crnom Vrhu iznad Idrije i, posle oslobođenja s. Žiri, u Zirima. Komande mesta su posle toga formirale partizanske straže po selima svoga rejona. Brojno stanje ljudstva Komande Idrijskog područja iznosilo je oko 400 ljudi.

Na oslobođenoj teritoriji Tolminske i Brda postavljena je 29 oktobra o.g. Komanda Tolminskog područja koja je osnovala komande mesta u Kobaridu, Šmartnom (Brda), Sovodnjama (Beneška Slovenija) i Selu (Tolminska'). Brojno stanje ljudstva po komandama mesta i podređenim partizanskim stražama iznosilo je oko 180 ljudi.

Komande područja odmah su pristupile svojim zadacima. One su počele, u prvom redu, da prikupljaju oružje i municiju, što su odmah delimično predavale borbenim jedinicama, a delimično stavljale u magacine. U tom pogledu bio je naročito bogat rejon Komande mesta Crni Vrh. One su sprovodile mobilizaciju u narodnu vojsku. Pri tom poslu naročito se osećao nedostatak lekara jer se među novomobilisanim nalazio velik broj ljudi kojima je bio potreban lekarski pregled ili su ga, pak, sami tražili.

Putevi u unutrašnjosti teritorije bili su očišćeni od zaseka i popravljeni uglavnom za saobraćaj sa malom tonažom. Ipak se pritom vodilo računa da putevi u suštini ostanu neprohodni za neprijateljske motorizovane jedinice. Što se tiče saobraćaja, najvažnije je bilo uvođenje redovne svakodnevne automobilske veze (teretnim automobilom) Cerčno — Žiri.

Ishrana je jedan od najvećih problema ove teritorije. Izuzev Brda, koja su srazmerno bogat predeo, ostala teritorija je pasivna i stanovništvo treba da uloži velik napor da zadovolji potrebe vojske. Naročito je osetna nestašica brašna. Pozadinske vojne vlasti saradivale su u tom pogledu sa privrednim komisijama pojedinih terenskih odbora. One su zabranile izvoz svih životnih namirnica sem vina i kestena, ali su se i vino i kesten mogli izvoziti jedino uz zamenu za druge potrebne stvari a nisu se mogli prodavati.

Komande područja izdale su prilikom rasturanja nemačkih i domobranskih letaka dosta svojih letaka, što je bilo umešno u prvom redu zbog brzine kojom su otklonile neprijateljsku propagandu. One su izdavale propusnice i kontrolisale patrolama civilni i vojni putnički saobraćaj.

Organizovane su zanatliske radionice. Naročito treba spomenuti velike porudžbine koje su izvršile obučarske radionice u Zirima za vojne potrebe, kao i obučarska i krojačka radionica u Cerknom.

Kod obe komande područja osnovani su radni bataljoni, koji imaju zadatak da rade u prvom redu na drumovima.

Takva je bila situacija do druge nemačke ofanzive protiv naše teritorije. Tolminsko područje izgubilo je najpre Kobarid, zatim Sovodnju, a kasnije postalo je uopšte poprište borbi. Pošto nisu postojale mogućnosti za izvršavanje osnovnih zadataka, ono je 24 novembra ukinuto a ljudstvo priključeno jedinicama XXVII »Goriške« divizije. Idrijsko područje izgubilo je komande mesta Cerknog i Ziri (odakle je uspelo da na vreme evakuiše obučarske mašine i materijal). Ponovo smo zauzeli Cepovan. Komande mesta Vojsko i Crni Vrh ostale su nedirnutе. Idrijsko područje obuhvataće ubuduće samo teritoriju na levoj obali Idrijce i okolinu Komande mesta Crni Vrh. Teritorija oko Cerknog, koju su naše jedinice ponovo zaposle, ostala je operativno područje. Na toj teritoriji sada se organizuje nabavljanje životnih namirnica iz plodnih predela Vipavske doline i okoline Gorice za jedinice koje se tu nalaze.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Dušan Kveder

Načelnik oteka:
Lovše Samo

BR. 148

UPUTSTVA POLITKOMESARA TREĆE OPERATIVNE ZONE — ALPSKE OD 29 NOVEMBRA 1943 GOD. ZA POLITIČKI RAD U JEDINICAMA¹

STAB
III OPERATIVNE ZONE
»ALPSKE«
Položaj, 29-XI-1943
Br. 81

SVIM POLITKOMESARIMA III OPERATIVNE ZONE

Završila se druga velika nemačka ofanziva na području Primorske i Gorenjske. Ova ofanziva znači veliki neuspeh za okupatora i značajnu pobedu naše mlade vojske. Naši politkomesari treba da znaju pravilno iskoristiti tu pobedu za poli-

tičko i moralno učvršćenje vojske i pozadine. Po svim jedinicama i svim selima treba održati političke mitinge i na njima razrađivati sledeće:

A. U toj nemačkoj ofanzivi došle su do izražaja sve slabosti nemačke vojske koje postaju svakog dana veće. One su znaci konačnog sloma hitlerizma. Do izražaja su došle teškoće u koje je zapao nemački fašizam na svim frontovima u svetu i to:

- 1) *Sovjetski front.* Već skoro pola godine traje pobedonosna sovjetska ofanziva. Nemačka vojska je dosada uzalud pokušavala da je zadrži, gubeći mnogo svoje vojske i oružja. Sovjetska armija približila se granicama Poljske i Rumunije. Nemačka protivofanziva kod Orla i Bjelgoroda propala je u roku od 10 dana. Sadašnja nemačka protivofanziva kod Kijeva ne daje nikakve rezultate. Sovjetski front je glavni front na kome se uništava glavnina nemačke vojske. Nemačke ofanzive protiv NOV propadaju jedna za drugom, zahvaljujući, u prvom redu, udarcima Crvene armije na Istoku.
- 2) *Angloamerički front.* Uprkos neznatnim snagama koje su saveznici upotrebili u Italiji, te operacije razdvajaju nemačke snage. Opasnost od drugog fronta na Zapadu prisiljava Nemce da drže znatne snage u pripravnosti za odbranu obale. Vazdušni rat nanosi gubitke nemačkoj industriji i saobraćaju.
- 3) *U Jugoslaviji* se slabost nemačke vojske ispoljava u tome što su Nemci primorani da prepuštaju NOVJ velike predele Bosne, Dalmacije, Crne Gore, Srbije i Slovenije. Njihova slabost naročito se ispoljava u tome što još dosada nisu uspeali da zaposednu čitavu Jadransku obalu i ostrva. Naša NOVJ se stalno razvija, zadaje teške udarce neprijatelju, zaplenjuje oružje, oslobađa nove krajeve i time izaziva divljenje i priznanje čitavog sveta uprkos svim nemačkim ofanzivnim pokušajima.
- 4) *U Sloveniji* se slabost Nemaca ispoljila u tome što su bili prinuđeni da prepuste NOVJ čitavu teritoriju takozv. Ljubljanske pokrajine na dva meseca a da pritom nisu bili sposobni da organizuju ofanzivu protiv te teritorije. Isti slučaj je sa Primorskom, na čijoj su teritoriji veliki predeli slobodni a oni ipak ne mogu da sprovedu kontrolu nad tim krajevima. Najočitiije je pokazala njihovu nemoć činjenica da su bili prinuđeni da se povuku čak iz dela Gorenjske koji smatraju za deo svog Rajha. I danas, posle jedne jake ofanzive u Ljubljanskoj pokrajini i dve jake ofanzive u Primorskoj i Gorenjskoj, Nemci nemaju snaga

da u tim krajevima stvore jaka uporišta, sposobna za kontrolu ovih predela.

- 5) *TJ nemačkoj* vojsci te slabosti pokazuju se u tome što je sastav nemačke vojske već mnogo lošiji nego na početku rata. Elitne jedinice, naročito SS, uništene su. Nemačka vojska je izgubila veliki deo svojih stručno obrazovanih kadrova. Brojno stanje njihovih jedinica mnogo je smanjeno, ponegde i na polovinu. Mnoge njihove divizije postoje samo na hartiji. Nemačka Vrhovna komanda bila je zbog toga prinuđena da te praznine popuni sa prinudno mobilisanim ljudima iz drugih zemalja koji predstavljaju u moralnom pogledu već mnogo nepouzdaniji elemenat. I u našim krajevima mogli smo primetiti za vreme ofanzive samo mali broj Nemaca a pretežni broj Mongola, belogardističkih domobrana, Poljaka, Ceha, ustaša itd. Ova mešavina tuđih narodnosti zaista pretskazuje propast nemačke vojske.
- C) U *nemačkoj ratnoj industriji* ove se slabosti pokazuju u tome što ona više ne može da zadovolji potrebe vojske, a naročito obezbeđenje pozadine. Nemačku industriju, pogotovu u Berlinu i Rurskom području, u priličnoj meri su uništili bombardovanjem saveznički avioni. Čitav nemački saobraćaj je poremećen, naročito u okupiranim zemljama, usled aktivnosti partizana. Nemačka industrija je zbog mobilizacije kvalifikovanih radnika u vojsku i njihovog zamenjivanja sa inostranim radnicima izgubila u svojoj produktivnosti. Dovođenjem mnogo miliona inostranog radništva u nemačku industriju fašizam hrani u svojim nedrima zmiju koja ga stalno truje i koja će mnogo doprineti njegovoj konačnoj propasti. Na taj način nemačka ratna industrija po svojoj produktivnosti više ne može da se upoređuje sa savezničkom koja ju je već prevazišla u svakom pogledu.
- 7) U *moralu fašista* isto tako se odražava skoro slom Hitlerove vojske. Nemački vojnik i civil više ne veruju u svoju pobedu. Hitlerovska propaganda treba da se upinje iz petnih žila da bi bar unekoliko očuvala moral u nemačkoj vojsci i pozadini. Po čitavoj Nemačkoj sprovodi se ogorčena kampanja protiv raspoloženja kakvo se pojavilo u Nemačkoj 1918 godine. Nemačka propaganda više ne naduvava pobeđe nego se zadovoljava time da dokaže svojim fricevima da Nemačka ne može da propadne.
- 8) *Pacovi beže sa broda koji tone*. Slabost Hitlerove Nemačke pokazuje se u tome što se njeni saveznici odvajaju od nje. Saveznička fašistička Italija je propala i italijanski narod počinje sve aktivnije da saraduje sa saveznicima. Usled

približavanja Crvene armije, Mađarska, Rumunija i Bugarska pokazuju prema Nemačkoj sve veću rezervu, što je uzrok povećavanju antinemačkog raspoloženja i aktivnosti tih naroda.

- 9) *Slabljenje svetske reakcije.* Hitlerovi porazi i buđenje pobrobljenih naroda oslabilo je pozicije reakcionarnih krugova u Engleskoj i Americi koji imaju neprijateljski stav prema drugom frontu u Evropi i zaštitnici su raznih Mihailovića i Rupnika, Hitlerovih saveznika. Moskovska konferencija pokazala je da napredni krugovi u tim državama postaju jači od reakcionarnih krugova.

To su teškoće u koje je zapao fašizam na frontovima u svetu i koje su sa svoje strane doprinele slomu nemačke ofanzive u Primorskoj i Gorenjskoj.

B. Teškoće u koje je zapao fašizam imale su za posledicu da je njihova ofanziva već mnogo slabija i manje uspešna od septembarske:

- 1) *Slabija po broju.* Dok su u septembarskoj ofanzivi učestvovala 3 divizije (jedna pešadijska i dve oklopne), u poslednjoj ofanzivi učestvovala su dve divizije sa mnogo manjim brojem oklopnih snaga.
- 2) *Slabija u pogledu sastava.* Dok su nemačke snage u septembarskoj ofanzivi bile sastavljene isključivo od pravih Nemaca, u poslednjoj ofanzivi pretežno su bili Mongoli, belogardisti i drugi. Partizani su imali priliku da uvide na mnogim primerima da je ta vojska u poređenju s Nemcima mnogo manje sposobnija za borbu.
- 3) *Slabija u pogledu morala.* Bili smo očevici činjenice da ta vojska više nema borbenog duha; u većini slučajeva pokazala je da se slavna nemačka armija pretvorila u obične bande koje su pljačkale po selima zlatne predmete, novac, svinje i kokoške. Gdegod su se naše snage njima odlučno suprotstavile, odnosno napale njihove kolone, ove su bile razbijene i primorane da se povuku.
- 4) *Pojave raspadanja.* U mnogim krajevima manje grupe predale su se našim jedinicama. Još više je bilo slučajeva da su neprijateljski vojnici, naročito Mongoli, tražili vezu sa nama preko naroda. Da su bili naši terenski radnici odlučniji, mogli bi biti posrednici mnogih predaja našim četama.
- 5) *Popuštanje.* Nemci su pokazali u poslednjoj ofanzivi naročitu slabost u tome što su hteli da je politički pripreme popuštanjem prema zahtevima slovenačkog naroda. Nemački okupator je hteo da se pretstavi kao gonilac bivšeg italijanskog okupatora i kao oslobodilac koji će primorskim Slovencima pokloniti nacionalnu slobodu. On je po-

čeo da progoni bivše italijanske kvesturine, da otvara slovenačke ustanove i slovenačke škole, dozvolio je štampanje slovenačkih listova i formirao »slovenačku domobransku vojsku«. Sva ta demagogija trebalo je da ubedi slovenački narod da njegova borba nije potrebna i da je hitlerovska Nemačka spasilac i oslobodilac slovenačkog naroda. Ta demagogija, razume se, nije prevarila primorski narod. Naprotiv, naš narod video je u tome samo slabost i popuštanje okupatora.

U toj nemačkoj ofanzivi došle su do izražaja neke naše slabosti koje ćemo morati da otklonimo u najskorije vreme.

- 1) Svaki pojedinac mogao je da se u toj ofanzivi sam uveri o ovoj slabosti neprijatelja. Međutim, kod nekih naših partizana još se primećuje neopravdan strah pred Nemcima. Na osnovu iskustava iz te ofanzive, a naročito na osnovu događaja koje je proživela svaka pojedina najmanja jedinica, mi treba da istrajnim političkim radom razbijemo neopravdani strah pred Nemcima i ispunimo srca partizana istom hrabrošću sa kojom su se u svoje vreme borili protiv strašnog i prezrenog italijanskog naroda.
- 2) Neprijatelj u toj ofanzivi nije postigao svoj cilj da razbije naše jedinice. Većina naših jedinica ostala je potpuno nedirnuti, naročito sve brigade XXVI divizije i 19 SNO brigada »Srečko Kosovel«. Naše brigade su time dokazale da su se konačno učvrstile i da više nema sile koja bi bila u stanju da ih razbije. Neke manje jedinice bile su uprkos tome rasturene. Ima pojedinaca koji još nisu sasvim shvatili da je u takvoj situaciji najgore biti razbijen na pojedince ili manje grupice i da su tada najviše izloženi opasnosti i uništenju. Naročito treba objaviti borbu tendencijama pojedinaca koji hoće da iskoriste ofanzivu za to da se »zabiju na svoje«, odnosno da samovoljno uzmu odsustvo i pođu svojoj kući da »potraže vezu«.
- 3) U toj ofanzivi došli su do izražaja nedostaci u organizaciji i disciplini. Na osnovu iskustava treba usavršiti, u prvom redu, službu veze koja treba da radi i u toku borbe. Usavršiti treba našu obaveštajnu službu i službu osmatranja koja je u mnogim slučajevima popustila. Komandni sastav treba da rukovodi svojim jedinicama i u toku borbe, da izdaje naređenja i daje zadatke jedinicama i prima izveštaje. Komandni sastav i svaki pojedini partizan treba da očuvaju disciplinu i izvršavaju određene zadatke i u najtežim trenucima.
- 4) Naše jedinice imale su u toj ofanzivi minimalne gubitke a oružju. XXVI divizija, naprimer, spasla je sve topove,

sve bacače a izgubila je svega 1 teški mitraljez. Usto, desilo se nekoliko slučajeva da su pojedinci odbacili ili ^{sa_}krili svoje oružje, misleći, potpuno pogrešno, da će se na taj način lakše izvući. Još više treba pojačati ljubav prema oružju i objasniti kolika je to sramota za borca ako odbaci oružje. Treba uvesti stroge kazne.

- 5) Neprijatelj je u toj ofanzivi pretrpeo velike gubitke u mrtvima i ranjenima. Naše jedinice vodile su protiv njega na mnogim mestima lepe operacije. Međutim, u taktičkom pogledu ispoljila se greška u tome što se naš komandni sastav ograničio na čistu defanzivu, zaboravljajući da naše jedinice treba da budu i za vreme neprijateljske ofanzive u ofanzivi i da tako brzim pokretima napadaju neprijateljske kolone iz zasede.

Ove teze za politički rad treba umnožiti kako bi svaki politkomesar čete i zamenik imali po jedan primerak. Na političkim mitinzima i u individualnim razgovorima treba postići da svaki partizan usvoji te misli.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Dušan Kveder-Tomaž

BR. 149

**IZVEŠTAJ ŠTABA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I POJ OD
29 NOVEMBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO
SLOVENIJE O BORBAMA PETNAESTE SLOVENAČKE NO
BRIGADE NA RECI MREŽNICI¹**

**STAB
XV DIVIZIJE NOV I POJ**
Položaj, 29-XI-1943

GLAVNOM ŠTABU I ŠTABU VII KORPUSA

Na sektoru XV divizije juče nisu vođene nikakve borbe. I dalje se prekopavaju putevi i vrši mobilizacija. V brigada javlja nam da se 27 o.m. smestila u Grosuplju posada domobranaca. U Višnjoj Gori ubili su 8 civila i 23 par-

tizana koji su dezertirali od nas. Nemci i domobrani opravljaju prugu; do Škofljice su je već opravili.

XII brigada javlja nam da je preko Mokronog — Zbure — Škocijan — Bela Cerkev prema Novom Mestu išlo 30 vozila. 0 koncentraciji u Bistrici i Zburama nije ništa javila.

XV brigada javlja nam da su se vratila dva bataljona koja su išla za materijal. Materijal su predala intendantu Glavnog štaba drugu Ferdu.² Ova dva bataljona vodila su 22 o m. borbu sa Nemcima kod reke Mrežnice kod sela Točak i Gačeskog Sela. Tu se prebacila (preko reke Mrežnice) kolona od oko 300 esesovaca na oslobođenu teritoriju. Hteli su da opljačkaju tamošnja sela, pošto im je bilo poznato da na tom sektoru nema naših jedinica. Prodrli su u Mateško Selo i s. Oreščansko. Drugi bataljon XV brigade zaposeo je položaje na pravcu njihovog prodiranja, dok je III bataljon sa dve čete zaposeo položaje na desnom krilu istočno od Oreščanskog i sa manjom snagom došao neprijatelju iza leđa i tako ga napao. To je neprijatelja malo iznenadilo jer nije očekivao napad na tom sektoru, nego je obratio svu pažnju na svoja leđa, što su ostale naše jedinice odmah iskoristile i prešle u juriš. Nemci su prve položaje branili dosta istrajno, ali su se, posle našeg snažnog juriša, u panici povukli prema Mrežnici. Pošto naše jedinice ovde nisu poznavale teren, glavnina neprijatelja uspela je da se povuče u Generalski Stol. Kad su se zadnji delovi probijali preko Mrežnice, stigle su tamo naše jedinice i udarile na njih, tako da su Nemci u panici skakali u nadošlu reku. Tada je već bila noć. Rezultat borbe bio je sledeći: Zaplenili su jedan nemački puškomitraljez, jedan automat, nekoliko pištolja, pušaka

1 municije, zatim postolje za teški mitraljez, delove radio emisione stanice i nekoliko opreme. Jednog Nemca zarobili su živog. Sem toga, Nemci su u bekstvu ostavljali opljačkane ovce, goveda, svinje i sve ostalo što su uzeli. Neprijatelj je u borbi izgubio 50 do 60 ljudi, među njima jednog potporučnika, zbog čega je sledećeg dana pokupio u okolnim selima oko 20 talaca koje će, po svojoj prilici, streljati. Naši gubici: 1 poginuo, 3 ranjena.

Sadašnji položaj XV brigade: I bataljon nalazi se u Malom Jadrču, ali je zasede postavio na putu Delnice — Vinica i to na mestima gde je spomenuti put (Severin — Močila i Drage kod Bosanaca) prekopan i porušen. II bataljon nalazi se na položajima Otok — Vinica. III bataljon nalazi se u Velikom Jadrču, s tim što je jedna njegova četa smeštena u Osojniku. On ima zadatak da drži zasedu na putu Trošmarija — Zdihovo i to u Dražićima, gde je put miniran. Sem toga, on treba da

poruši most kod Trošmarije. Patrolnu i obaveštajnu službu vrši prema Ogulinu i Bosiljevu.

Prema poslednjim vestima koje je primila XV brigada, nalazi se u Ogulinu 1000 ustaša i domobrana sa manjim brojem nemačkih policajaca. Ostalo ljudstvo krenulo je prema Slunju. U Oštarijama ima 150 ustaša i domobrana. U Generalskom Stolu nalazi se stalna posada od 350 ustaša i domobrana i pojačanje koje je stiglo 24 o.m. iz Karlovca na 24 kamiona. U Jastrebarskom nalazi se 400 domobrana sa 1 tenkom. U Netretiću ima 80 ustaša i 30 domobrana, a u Vrbovskom 500 ustaša i domobrana. O nekim većim koncentracijama nemamo vesti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zam. politkomesara:
L. Marjanović

Zam. komandanta, major:
Ciril'

BR. 150

IZVEŠTAJ ŠTABA DVADESET SEDME DIVIZIJE NOV I
POJ OD 29 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU TREĆE OPERA-
TIVNE ZONE — ALPSKE O BORBAMA DIVIZIJE OD 16 DO
28 NOVEMBRA 1943 GODINE¹

**ŠTAB XXVII DIVIZIJE
NOV I PO SLOVENIJE**
Na položaju, 29-XI-1943

Vojni izveštaj

ŠTABU HI OPERATIVNE ZONE »ALPSKE«

Usled ofanzive koju su Nemci vodili protiv nas, veza se prekinula i tako nismo mogli da redovno šaljemo izveštaje. Zato vam šaljemo izveštaj od 16-XI-43 do 28-XI-1943.

16-XI-1943 počela je nemačka koncentracija od Sv. Lucije — Gorica — Krmin i delimično od Čedadada — Št. Peter — Kobarid — Livek — Ravne. Za 18-XI predviđali smo sledeću

³ Franc Hočevar

akciju: I bataljon 18 brigade trebalo je da napadne i likvidira uporišta Doblarji — Kozaršče, Ciginj, a 2 i 3 bataljon iste brigade Tolmin. 17 brigada trebalo je da napadne Anhovo i Ajbu.²

Zbog koncentracija i namere da zaustavimo ofanzivu, napad smo izveli ranije, tj. 17-XI-43 g«

17 brigada je sa pridodatim bacačem razbila Anhovo i Ajbu i porušila 250 m nasipa iznad pruge, tako da je bio saobraćaj sledećeg dana prekinut.

I bataljon 18 brigade vršio je samo demonstrativan napad na Doblarje.

Napad na Tolmin nije bio izvršen te večeri nego 18-XI-43 sa sledećim uspehom: Zaseda prema Sv. Luciji napala je i uništila automobil koji je dolazio upomoć. Ubili su 24 Nemca, zaplenili 9 pušaka, 3600 kom. municije i dosta drugog materijala. Istakao se politkomesar I čete drug Kebe.³ Grupa koja je napadala most zauzela ga je, proterala posadu, zarobila 2 bersaljera, zaplenila 1 tešku »bredu« sa municijom i 3 puške. U toj grupi istakli su se komandir II čete II bataljona Pavlović Velisav i zam. komandira drug Čusinj Ludvik. Grupa koja je prodrla u mesto i napadala na kasarnu nije je zauzela, ali je nanela neprijatelju osetne gubitke.

18-XI-43 počela je nemačka ofanziva iz pravca St. Peter — Sovodnje — Livek — Ravne i iz Krmina. Vojska na Soči čistila je prugu. Posle izvršene akcije. 17-XI-43, krenuli smo sa bataljonima prema Srednju iznad St. Lenarta, gde smo se susreli sa nemačkim kolonama koje su nastupale. Da su bataljoni prihvatili borbu, razbili bi Nemce, jer ih je susret iznenadio; bili su pripremili napad na sektor Kambreško — Lig — Debenje — Koblar i dalje prema Brdima. Ali, bataljoni nisu prihvatili borbu kao celina nego delimično; jedan deo se razbežao, pobacao oružje i borbu uopšte nije prihvatio iako Nemci nisu pokazivali ni najmanje ofanzivnog duha. Četa Štaba divizije vodila je dvočasovnu borbu u kojoj je poginulo oko 40 Nemaca, posle čega smo organizovali prihvatni položaj i zaustavili 300 ljudi koji su napuštali položaj. Sa tom kolonom krenuli smo posle borbe prema Klodičima. Ali na putu prekinula se veza i jedan deo otišao je prema Brnasu iznad Sovodnja sa načelnikom Štaba divizije, a sa drugim delom išli su Stab 17 brigade i Štab divizije. 19-XI-43 zaposeli smo položaj iznad sela Topolovo iznad Klodiča. Nemci su nas napali u dva posle podne. U toku borbe dezertiralo je sa položaja 80 ljudi. Sa ostatkom zadržali smo položaj, odbili Nemce i probili se iz obruča na viši

položaj. U borbi su poginuli komesar divizije drug Rudi,⁴ komesar 17 brigade drug Slavko Federl, a komandant brigade drug Volođa⁵ i još 4 druga bili su ranjeni. U noći 19/20 prešli smo put Livek — Sovodnje i povukli se u sela ispod Matajura. Da bi što pre uspostavio vezu sa jedinicama 18 brigade i obezbedio prenos ranjenika u bolnicu, otišao sam sa patrolom preko Soče u Krn. U međuvremenu bili su kod sela Boveca ponovo napadnuti zbog izdaje meštana. U toj borbi poginuo je načelnik Štaba 17 brigade drug Milković⁶ i komesar čete I bataljona Slavko Mozetič. Ostali su se izvukli iz borbe i preneli Volođu i ostale ranjenike preko Soče u divizisku bolnicu.

Druga grupa, koja se odvojila od nas iznad Klodiča i prodirala prema Nadiži, vodila je borbu iznad Brnasa. Ona je potukla jednu nemačku patrolu, a zatim se, u noći 20/21-43, probila preko Nadiže. Otud još nema tačnih vesti, ali smo, ipak, od dezertera doznali da je i tamo dezertiralo mnogo ljudi. Izgubili smo dosta oružja, a delimično smo ga zakopali jer su ga ljudi iednostavno ostavljali u snegu. Uglavnom, još ne znamo kako ćemo uspeti da brigadu ponovo sastavimo.

I rezijski bataljon⁷ imao je dva manja sukoba sa Nemcima. U prvom sukobu ubio je 10 Nemaca i zaplenio oružje, a u drugom sukobu 4 Nemca. I bataljoni »Garibaldi« i »Friuli« vodili su uspešne borbe sa Nemcima čak su im uništili jedan tenk.

Šaljemo vam na uvid neko pismo koje je dobila naša patrola, na nepoznat način, od bataljona »Friuli« i koje je adresirano na englesku komandu.⁹

Diviziska škola i tehnika takođe su nam se rasturile u ofanzivi, ipak će obe uskoro opet da prorade.

Kad sam išao sa patrolom preko Soče, u Kamnu su nam se predala 4 nemačka vojnika-Slovenca. Oni su izjavili da su pobjegli iz Francuske zato što su Nemci hteli da ih pošalju na Ruski front i da ima tamo još dosta slovenačke vojske iz Koruške, Gorenjske i Štajerske.

Mnogi dezerteri iz 17 brigade nalaze se velikim delom već kod svojih kuća. Razni terenski odbori dali su im višednevno odsustvo, navodeći da im je posle takve borbe potreban odmor

⁴ Rudi Mahnič

⁵ Vladimir Knežević

⁶ Vlastimir Milković

⁷ Odnosi se na Drugi bat. Dvadesete slovenačke NO brigade koji se nalazio na sektoru Rezije.

⁸ Ove jedinice su formirane u sastavu Goriške divizije, te su bile posle toga priključene italijanskom pokretu otpora, a nalazile su se u to vreme na sektoru Beneške Slovenije.

⁹ Pismo nije sačuvano.

kod kuće. Uopšte, terenski i okružni odbori mnogo se bave vojskom, otpuštanjem iz vojske i davanjem odsustva, iako je Vrhovni štab to strogo zabranio.

Da bi ponovo prikupili brigadu, uputili smo patrolu sa komandantima i politkomesarima bataljona u svim pravcima da pohvataju lutajuće grupe dezertera i koncentrišu ih sa ove strane Soče.

Pošta i zamenik politkomesara drug Blaž¹⁰ treba što pre da stignu u Štab 18 brigade preko karaule 22 i 24.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. komandanta:
Kajtimir¹¹

BR. 151

**NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD
30 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU DOLENJSKOG ODREDA
ZA BORBUNO PROTIV DOMOBRANA I ZA IZVRŠENJE MO-
BILIZACIJE¹**

**GLAVNI ŠTAB
NOV I PO SLOVENIJE
Na položaju, 30-XI-1943**

ŠTABU DOLENJSKOG ODREDA

Iz izveštaja Štaba VIII brigade vidimo da imate nameru da čekate dalja uputstva i povratak komandanta druga Slovana.' Pošto se drug Slovan verovatno neće skoro vratiti, i pošto ste glavna uputstva za vaše operacije već primili, smatramo da je sasvim pogrešno što ste pasivni.

1. Politkomesar i zamenik komandanta treba da odmah uzmu inicijativu i predu na izvršavanje zadataka koje je odred primio.³

¹⁰ Darko Marušič

¹¹ Albert Jakopič

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Jože Logar

» Vidi dok. br. 126.

2. Pomerite se više prema Ljubljani, po mogućnosti na sektor negde između Grosuplja i Šmarja, tako da možete neposrednije sprečavati akcije domobrana. Sistematski rušite put od Grosuplja prema Ljubljani i sprečavajte svaki pokušaj opravljavanja železničke pruge. Na čitavom sektoru oko Grosuplja vršite mobilizaciju u najširem obimu. U tom pogledu postupajte vrlo odlučno i oštro. Svakog koji bi pokušao da izbegne mobilizaciju ili za koga bi postojali dokazi da je pokušao da dezertira izvedite pred sud, koji ćete sami formirati i predložiti nam ga na potvrdu.

3. Prilikom prebacivanja na nove položaje, i uopšte pri pokretu, naročito vam skrećemo pažnju da budete što je više moguće pokretljivi, kako domobranci ne bi mogli da vas prate i da zbunite njihovu špijunsku službu. Time ćete postići i veću kontrolu teritorije i olakšaćete sebi mobilizaciju. Sem toga, upozoravamo vas da pazite da vam bude logor dovoljno obezbeđen, kako vas neprijatelj ne bi iznenadio. Desilo se nekoliko slučajeva da su bili naši bataljoni zbog neopreznosti iznenađeni i da su pretrpeli u logoru velike gubitke. Obratite pažnju i na noćne napade domobrana, naročito na njihove pokušaje da se noću neprimеćeni približe vašim položajima i da ih odmah ujutru napadnu.

4. Dok ne primite dalja uputstva za formiranje 2 bataljona,⁴ imajte koncentrisane sve svoje jedinice u jednom logoru, a iz njega šalјite što više patrola za vršenje mobilizacije, traženje i napadanje neprijatelja, za što bolju obaveštajnu službu i vaše obezbeđenje. Pritom dajte svakoj patroli određen zadatak i naznačite tačno u koliko sati i na kom mestu treba da se jave Štabu. Za svako zadocnjenje odredite kazne, jer inače nećete biti u stanju da imate kontrolu nad odredom.

5. Stalno održavajte veze sa Štabom VIII brigade i redovno nam šalјite preko njega izveštaje. Uspostavite vezu i sa bližnjim jedinicama Cankareve brigade, od kojih će se bar 1 batalјon uskoro javiti negde oko Višnje Gore.

6. U celokupnom vašem radu, naročito u vršenju mobilizacije i potrebnih represalija (rekvizicija i slično) protiv belogardističkih i plavogardističkih kuća, prisno sarađujte sa Okružnim odborom za Grosuplje — Stičnu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
B. Krajger

OPERATIVNI IZVEŠTAJ ŠTABA TRECE OPERATIVNE ZONE — ALPSKE OD 30 NOVEMBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE¹

STAB
III OPERATIVNE ZONE
»ALPSKE«
OPERATIVNI OTSEK
Položaj, dana 30.XI.1943.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE — OPERATIVNI OTSEK

(Sekcija Bled, Vrhnika i Tolmin 1 : 100.000, jug. izdanje)

Iz poslednjeg akta od 20. o.m. vidimo da naše operative izveštaje niste pratili, iako smo vam redovno slali, radi čega vam sada šaljem iscrpan operativni izveštaj za ceo septembar.

I.

A.) *Raspored jedinica*: XXVI divizija (Triglavska) do početka nemačke ofanzive nalazila se na sledećem sektoru i to: 3. SNOU brigada »Ivan Gradnik« na položaju Idrija — Rovte — Žiri. 16. SNO brigada »Janko Premrl-Vojko« na položaju Žiri — Lučne — Gorenja Vas. 7. SNOU brigada »Franc Prešern« na položaju Cerčno — Gorica — Zeleniki — Škofja Loka.

XXVII divizija (Goriška): 17. SNO brigada »Simon Gregorčič« bila je raspoređena na desnoj obali Soče od Sv. Lucije do Gorice, s tim da jedan bataljon bude prema pruzi Videm — Gorica. 18. SNO brigada »Soška« bila je raspoređena na sektoru: Tolmin — Zaga — Breginj — Robedišče — Sv. Peter (ob. Nadiži) — Livek.

19. SNO brigada »Srečko Kosovel«: jedan bataljon na Krasu, jedan bataljon na Vipavskom, jedan bataljon na Pivki i jedan u Trnovskom Gozdu, a bataljon d'Assalto (italijanski) u oblasti Tržiča.

Gorenjski odred: od Škofje Loke do Jesenica.

B.) Hronološki pregled operacija svih jedinica ove operative zone

1) *XXVI divizija (Triglavska)*: U toku proteklog meseca jedinice ove divizije izvršile su više ofanzivnih operacija na

neprijateljska uporišta i jedinice u pokretu. Pored toga izvršile su i nekoliko sabotažnih akcija radi rušenja i onesposobljavanja komunikacija za saobraćaj motornih vozila u slučaju neprijateljske ofanzive na sektor divizije.

Tako su u ovom vremenskom periodu jedinice XXVI divizije (Triglavske) imale sledeće akcije:

28. X. 1. bataljon 16. SNO brigade J. P.-Vojka² vodio je borbe s Nemcima kod Trebije i 29. X. u 7 časova ujutru zauzeo je Trebiju.³ Neprijateljski gubici nisu mogli biti utvrđeni. Istoga dana 7. SNOU brigada »Franc Prešern« vodila je borbe kod Volče. 3. XI. 2. bataljon 7. SNO brigade napao je kolonu Nemaca koja je išla prema njihovim položajima i tom prilikom je ubijen jedan Nemačkinac i dosta ranjeno. Minerski vod iste brigade noću 28/29. X. porušio je most kod Grahova i u toj akciji zaplenio jedan teški mitraljez, 4 laka mitraljeza, 34 puške i veću količinu municije. Istoga dana 3. SNOU brigada »Ivan Gradnik« prilikom napada na Sp. Idriju zaplenila je 1 teški bacač, ali se morala povući zbog pojačanja koja su pristigla neprijatelju greškom jednog bataljona te brigade koji nije zaštitio pravac iz Nemške Idrije. Jedna zaseda iste brigade napala je toga dana kod Godoviča jedan nemački kamion, ubila 8 Nemaca i zarobila 2 civila (šofera). Tom prilikom je zaplenila 1 mitraljez sa municijom, 1 automat i 5 pušaka, a kamion uništila.

6. XI. patrole 7. SNOU brigade u sukobu sa Nemcima kod sela Brinje ubile su jednog Nemca.

7. XI. 3. brigada »Ivan Gradnik« kod Cola napala je 1 nemački kamion i pritom zaplenila: 1 pušku, 1 pištolj, 300 l benzina, 20 pari cipela i drugi materijal. Nemci su imali 1 mrtvog.

10. XI. 4. bataljon 7. brigade napao je Nemce kod Hotavlja. Rezultat: 8 Nemaca mrtvih i dosta ranjenih.

13. XI. 2. bataljon 7. brigade izvršio je napad na m. Železniki. Bataljon je uspeo da izbacii Nemce iz sela i tom prilikom je zaplenio mnogo robe i 2 pištolja u stanu komesara iz m. Železniki. Zbog pristiglih pojačanja Nemcima i napada oklopnih jedinica bataljon se morao povući.⁴ Istoga dana jedna patrola 3. brigade bila je napadnuta u selu Samotorica od belogardista iz St. Jošta, kojih je bilo oko 200. Patrola je odmah potražila pojačanje i uskoro je stigao -ceo bataljon i rasporedio se za napad. Pošto je teren za napad bio vrlo slab, naši su ih počeli gađati iz lakog minobacača i belogardisti su se oko 4 po podne povukli, ostavivši na bojištu 3 mrtva. Pored toga, imali su dosta ranjenih.

15. XI. neprijatelj je počeo ofanzivu na sektor Ledine — Vrsnik, tj. na 3. brigadu »Ivan Gradnik«, prodirući iz pravca Logatec — Rovte — Ravne ka Vrsniku u više kolona, u jačini oko 700 ljudi. Ova brigada imala je dosta sukoba sa neprijateljem. i nanela mu je gubitke od preko 50 mrtvih i mnogo ranjenih. Radi jakoga pritiska neprijatelja i nadmoćnosti u teškoj naoružanju, brigada je morala otkupiti. Istoga dana vodila je borbu s okupatorom 16. SNOU brigada; neprijatelj je imao preko 10 mrtvih. Pored toga, pri prvom naletu na zaštitne jedinice 3. brigade neprijatelj je imao oko 10 mrtvih.

16. XI. jedan bataljon 16. SNOU brigade napao je i proterao neprijatelja koji je bio zaposeo Fužine. Sledećega dana bataljon je, pod pritiskom jačeg neprijatelja, morao napustiti Fužine.

17. XI. 16. brigada je izvršila napad na Nemce u Trebiji. Pri tom napadu neprijatelj je imao oko 20 mrtvih i dosta ranjenih. Istoga dana sukobila se sa neprijateljem koji je prodirao iz Sovodena ka Staroj Oselici. Tom prilikom neprijatelj je imao 8 mrtvih i dosta ranjenih.

18. XI. neprijatelj je produžio sa ofanzivom iz pravca Novake — Robidnica. Naše jedinice na Robidnici i Leskovici sudarile su se s Nemcima i posle žestoke borbe bile prinuđene da se povuku zbog jačeg pritiska neprijatelja iz raznih pravaca. U tim borbama neprijatelj je imao oko 50 mrtvih i dosta ranjenih. Toga dana 7. SNOU brigada vodila je borbe sa nemačkom kolonom koja je prodirala iz Davče ka Crnom Vrhu, te ga zadržala. Dva bataljona iste brigade, koji su imali za cilj da napadnu na Škofju Loku, morali su se povući u sastav brigade zbog vrlo jakog pritiska neprijatelja. Ovom prilikom su vodili borbu sa Nemcima na Ratitovecu. U toj borbi Nemci su imali oko 30 mrtvih i dosta ranjenih.

19. XI. neprijatelj je žestoko napadao na položaje 7. SNOU brigade koja je odbila napad uz pomoć bataljona 3. SNOU brigade. Neprijatelj je imao 4 mrtva i dosta ranjenih.

Ovim je bila završena nemačka ofanziva na sektor XXVI divizije (Triglavske) i samim tim su završene borbe ovoga perioda.

U toku svih navedenih borbi sa jedinicama ove divizije neprijatelj je imao najmanje 250 mrtvih i veliki broj ranjenih.

2) *XXVII divizija »Goriška«*: Jedinice ove divizije imale su žestoke okršaje koncem prošlog i tokom prve polovine ovoga meseca, a pored toga su vršile povremene napade na neprijateljska uporišta, jedinice u pokretu i motorna vozila. Osim toga, vodile su sabotažne akcije na komunikacijama i rušile komunikacije u unutrašnjosti oslobođenog teritorija, da bi onemogućili

ili otežali pokret neprijateljskih motornih vozila u slučaju novih ofanzivnih akcija.

U tom periodu jedinice XXVII divizije (Goriške) vodile su sledeće operacije: Jedinice ove divizije bile su angažovane 27, 28, 29, 30 i 31. X. u teškim defanzivnim borbama sa neprijateljem koji je nadirao od Boveca, Zage, Srpenice i Stola prema Kobaridu. Neprijatelj je, angažujući sve snage sa ovog sektora, služeći se velikim brojem teškog oružja, hteo po svaku cenu da osvoji Kobarid i na taj način uspostavi saobraćajnu vezu Gorica — Sv. Lucija — Kobarid — Bovec i dalje za Austriju. U borbama oko Zage, Srpenice i Trnova palo je preko 70 Nemaca i bio je i veliki broj ranjenih. 2. četa 4. bataljona 18. brigade, koja je vodila borbe na ovom sektoru, napala je na Stolu nemačku kolonu i pobila najmanje 10 Nemaca i dosta ih ranila. Posle ovih borbi Nemci su zauzeli prvo Zagu i Srpenicu, a posle dva dana, 29. X., i Trnovo. Odmah iza toga počinje borba za Kobarid koja se vodi neprekidno 30 i 31. Jedinice 18. brigade, već prilično iscrpljene u prethodnim borbama, morale su se povući u pravcu Liveka i Breginja i neprijatelj je osvojio Kobarid. U tim borbama palo je preko 200 Nemaca, a dosta ih je ranjeno. Pošto je prethodno evakuisan celokupan vojni materijal, radionice i sve što bi moglo poslužiti neprijatelju, Kobarid je napušten i Nemci su ga osvojili 31. X.⁵

2. XI. 1. četa 2. bataljona 17. brigade napala je jedan mali nemački kamion kod Ročinja, te pobila i ranila dosta nemačkih vojnika. Sat kasnije na istom mestu pojavio se vojnički kamion u pratnji motocikla i četa ih je uništila. Tom prilikom je zaplenjen 1 pištolj, 2 kaputa, 2 akt-tašne i druge stvari. Treća zaseda je na putu za Dobljarje napala motorni tricikl, ubila 1 oficira, 1 podoficira i zaplenila njihovo oružje i opremu.'

3. XI. bataljon 18. brigade vodio je borbe oko Breginja. Oko 11 časova naišla je putem iz Robiča prema Breginju nemačka kolona jačine 70—100 ljudi, za njim teretni automobil sa topom, jedan tenk i kolona sa minobacačima. Kada se kolona putem približila, na nju su naši borci osuli vatru iz svih automatskih oruđa i pušaka. Efekt je bio odličan. Od Nemaca, što nije poginulo, sve je pobešlo i sklonilo se u mrtvim uglovima. Nemci su otuda pokušavali da se u streljačkom stroju približe našim položajima, ali su bili odbijeni. Kolona sa minobacačima isto tako se rasturila i 4 natovarena konja došla su direktno na naše položaje. Potom je usledila jaka vatra iz neprijateljskih minobacača i topova. Uskoro im je došlo pojačanje—oko 20 ljudi na kamionu i jedan oklopni automobil, koje su naši obasuli

jakom vatrom iz strojnica i zapaljivim zrnima uništiti oklopni automobil. Odmah posle toga došlo je novo pojačanje (oko 80 Nemaca) i naši su se povukli. Nemci su u toj borbi izgubili preko 50 mrtvih i ranjenih. Zaplenili smo 4 konja natovarena minobacačem (cev, podloga daljinar i 15 mina). Istoga dana 4. bataljon 18. brigade vodio je borbe na Stolu.

Jedinice XXVII divizije (Goriške) od 3. do 7. XI. izvršile su niz manjih i nekoliko većih akcija. Na sektoru Gorica — Sv. Lucija neprestano su se čule borbe i stalno su dolazili izveštaji o ubijenim Nemcima (2, 3, 4 ili više) te je bilo teško voditi tačnu evidenciju o pravim rezultatima tih čestih i malih akcija.⁷

Delovi 17. brigade izvršili su u vremenu od 3. do 7. XI. sledeće akcije:

Zaseda 1. bataljona napala je kod Krmina nemački kamion i ubila 3 Nemca; odmah zatim napala je i drugi kamion i ubila 2 Nemca i dosta ih ranila. Zaseda 2. bataljona je kod Podsela napala nemačku motornu trikolicu i ubila 2 Nemca. Noći 7. XI. 17. brigada je napala nemačku posadu kod Plava na liniji Gorica — Sv. Lucija. Posada je bila zauzeta i sva postrojenja na železnici uništena i zapaljena, a minerski vod jednog bataljona porušio je drumski most. Preostala posada se predala. Bili su Italijani. Tada je zapaljeno: 5 mitraljeza, 30 pušaka, veliki broj bombi i mnogo druge sprema. Iste jedinice jednovremeno su napale i rasterale stražu kod tunela, koji su posle minirali i razrušili. Zarobljeno je 42 Italijana. Zaseda 4. bataljona iste brigade napala je kod Ravni nemačku kolonu i ubila 1 oficira i 2 vojnika. U raznim manjim akcijama te brigade dnevno je ranjeno ili ubijeno najmanje 5 nemačkih vojnika.

18. brigada: zaseda 2. bataljona napala je grupu od 25 Nemaca, koji su pregledali razrušeni drum. Pobijeni su svi do poslednjega i zaplenjena celokupna sprema i njihovo naoružanje. Ista zaseda je ubila 1 oficira i 4 vojnika iz izvidnice. Druga zaseda toga bataljona napala je nemački kamion, razbila ga i pobila 15 Nemaca. Druga četa 1. bataljona napala je nemačku kolonu kod Krede, razbila je i pobila 20 Nemaca i dosta njih ranila.⁸ Prvi bataljon 18. brigade postavio je zasedu i napao Nemce kod Breginja, kojom prilikom je bilo dosta poginulih i ranjenih. Jedna četa 20. brigade (docnije ukinuta) napala je nemačku patrolu od 125 ljudi i proterala je iz sela Karabreško, ubila 1 i ranila 2 Nemca.

Patrola 17. brigade napala je 6. na 7. XI. nemačku kolonu koja se rasturila i ostavila 1 laki mitraljez i 300 komada municije.

Od 8. do 9. 2. vod 1. čete 2. bataljona 17. brigade napao je kasarnu u Ločniku kod Gorice. Razoružali su posadu i zaplenili: 9 pušaka, 1 brzometku, 3 sanduka municije i dosta druge spreme.⁹

U toku svih navedenih operacija ove divizije Nemci su imali 412 mrtvih i dosta ranjenih.

Docnije nismo dobijali izveštaj od XXVII divizije, jer su prekinute sve veze preko Soče od početka nemačke ofanzive (17. XI.) i još nisu uspostavljene, te se radi toga zasada ne mogu dostaviti rezultati nemačke ofanzive na tom sektoru. Cim dobijemo tačne izveštaje o tim operacijama, odmah ćemo ih poslati.¹⁰

3) 19. SNO brigada »Srečko Kosovel«: Jedinice ove brigade raspoređene su na srazmerno velikom prostoru, jako kontrolisanom od neprijatelja, i radi toga glavne njihove akcije bile su sab'otaznog karaktera i sastojale su se iz manjih napada na neprijateljske transporte i komunikacije. Pored toga one su rušile komunikacije i objekte na njima, a u toku sadašnje nemačke ofanzive ostale su takoreći nedirnete.

U tom periodu jedinice 19. brigade vodile su sledeće akcije:

29. X. delovi 3. bataljona razrušili su železnički most kod Repentabora.

4. XI. Stab brigade napao je jedan luksuzni automobil i jedan motocikl. Tom prilikom su ubijena 4 domobrana (rupnikovca) i dva karabinjera i zaplenjeno je 2 pištolja i jedan automat.

5. XI. 2. četa 1. bataljona na putu Senožeče — Razdrto napala je 1 kamion, uništila ga i ubila 4 Nemca. Istoga dana je 2. četa uništila 2 kamiona na putu Senožeče — Storje i pobila 10 Nemaca, među njima 2 oficira.

7. XI. 1. bataljon je na putu kod Senožeča napao nemačke automobile i među ostalima je ubijen 1 general, 1 pukovnik i 3 potpukovnika.

8. XI. patrola 4. bataljona zarobila je 3 Nemca. Zaplenjene su 3 puške i 1 pištolj sa pripadajućom municijom.

17. XI. patrola 3. bataljona zarobila je 1 nemačkog podoficira, 2 vojnika i 1 Mongola. Zaplenjen je 1 pištolj, 1 automat i 1 puška.

18. XI. patrola 1. bataljona na putu Senožeče — Razdrto napala je 1 nemačku limuzinu. Nemački oficiri i podoficiri bili su ranjeni i zarobljeni. Zaplenjen je 1 automat, 2 pištolja i

drugi materijal. Zarobili su i brigadira karabinjera u Črničama i oduzeli mu pištolj.

Noći 19/20. minerski vod 4. bataljona izbacio je iz šina voz između Sežane i Općina i tom prilikom uništio lokomotivu i dosta vagona.

23. XI. štabna patrola je kod Vrtovina napala 1 nemačku limuzinu i ubila 2 nemačka podoficira i 1 vojnika, a automobil uništila. Zaplenjeno: 3 pištolja, 1 puška i vojnička oprema.

24. XI. 4. bataljon je zaplenio: 2 puškomitraljeza i 2200 sanduka [municije za iste], 700 sanduka [municije] za teški mitraljez od karabinjerske stanice u Štanjelu, koja je pobjegla kada su se približavali partizani. Brigada je pobila najmanje 60 Nemaca.

4) *Gorenjski odred*: Jedinice ovog odreda koje su raspoređene na velikom prostoru vrše sabotažne akcije i manje napade na neprijateljske kolone i uporišta. Pored toga komuniciraju na pravcima eventualnih neprijateljskih ofanziva.

U ovom periodu jedinice tog odreda vršile su sledeće akcije:

6. XI. 1. četa napala je grupu Nemaca u Ločnici kod Škofje Loke. Ubila je 4 Nemca i jednog zarobila. Zaplenjeno je: 4 puške, 2 pištolja i mnogo opreme i materijala što je bilo na kolima. Istoga dana minerski vod »Triglav«, koji je nedavno minirao i onesposobio za rad KID-a" u Jesenicama, zapalio je i uništio železničku stanicu u Dobravi.

8. XI. delovi Gorenjskog odreda ubili su za vreme akcije na putu Škofja Loka — Medvode 3 gestapovca i 3 ranili.

11. XI. Nemci su se povukli iz uporišta Mlaka. Odmah zatim 1. četa je porušila sve bunkere napuštene od Nemaca. Istoga dana 1. četa je držala zasedu između Sv. Volbenka i Poljana, napala jedan automobil, uništila ga i pobila dosta Nemaca.

15. XI. minerski vod »Grintavec« izbacio je iz šina teretni voz kod Sv. Jošta i promet je zaustavljen za ceo dan. Pritom su uništeni mnogi vagoni i lokomotiva. Istoga dana je 1. četa kod Sv. Volbenka pobila 7 Nemaca.

18. XI. 2. četa je imala sudar s Nemcima na Prtovču kod Ratitoveca. Rezultat: 1 mrtav, 4 zarobljena Nemca i zaplenjeno njihovo naoružanje i oprema.¹²

U svim ovim akcijama Gorenjski odred je istrebio preko 30 Nemaca.

Da napišemo ovako opširan izveštaj o toku operacija naših jedinica u periodu jednog meseca, navelo nas je to što Glav-

ni štab nije dosada primao naše redovne izveštaje. Pored toga ova opširnost ima za cilj da hronološkim iznošenjem svih akcija Glavni štab dobije što približniju sliku akcija koje su vršile razne jedinice naše operativne zone i na taj način i sam donese sud o njihovom radu u ovom vremenskom periodu. Svi podaci u izveštaju pisani su na osnovu proverenih izveštaja koje smo dobili od naših jedinica. Za Zapadnokoruški odred ne dostavljamo izveštaje o operacijama, jer je on još u formiranju i njegove akcije svedene su uglavnom na organizacioni i politički rad. Ukoliko dobijemo izveštaje od toga odreda o akcijama operativnog karaktera, odmah ćemo ih poslati.

II.

PRIMENJENA TAKTIKA JEDINICA OVE OPERATIVNE ZONE U PERIODU OPERACIJA

U toku poslednjeg meseca

Za vreme proteklih akcija sa neprijateljem pokazale su se i dobre i slabe strane u manevrisanju i udarnosti naših jedinica. U toku same borbe, u toku marša, itd., jedinice su više samostalno, a češće i različito jedna od druge, primenjivale ona načela i metode borbe kako su se pojedini štabovi snalazili u određenoj situaciji. Sve jedinice nisu mogle primenjivati istu taktiku ratovanja, jer je to zavisilo od raznovrsnosti karaktera dodeljenih im zadataka, raznovrsnosti terena, od jačine i položaja neprijatelja i, na kraju, od mesta na kome se nalazila jedinica na opštem frontu koji je imala ova zona. Radi veličine terena na kome operišu naše jedinice, potrebno je bilo naznačiti takav raspored kako bi mogli imati uvek dovoljno moćnu udarnu snagu za veće ofanzivne akcije, a druge jedinice postaviti tako da zaštite bokove i da vrše saboterske diverzantske akcije dublje u unutrašnjosti neprijateljskih posada. Radi tačnijeg izveštaja, daćemo pregled za svaku jedinicu ponaosob — kakvu su taktiku primenjivale u borbi sa neprijateljem.

1) *Gorenjski odred*: Imao je zadatak da pretražuje duboko u unutrašnjosti neprijateljskih uporišta, da bude osmatrač svih neprijateljskih pokreta i koncentracija, da vodi isključivo partizanske akcije i da svoje akcije povezuje sa akcijama ostalih naših jedinica. Za proteklo doba odred je izveo niz saboterskih diverzantskih akcija i niz napada na manje neprijateljske delove; vršio je mobilizaciju i manevrisao svojim jedinicama na terenu, držeći ih u pripravnosti i obraćajući na sebe pažnju tamošnjih neprijateljskih uporišta. Za vreme akcija koje su imale jedinice Triglavске divizije, odred je bio povezan i popu-

njavao je te akcije tim što je sa svoje strane rušio prometne veze, vršio izvesne demonstrativne napade kao i uspešne napade na neprijateljske manje patrolne delove. Uopšte uzevši, celokupan rad ovoga odreda bio je tipično partizanski u taktičnom smislu.

2) *XXVI divizija (Triglavska)*: Glavni udar divizije bio je uperen u pravcu belogardističkih uporišta u Dolomitima i za čišćenje Selške i Poljanske Doline od nemačkih posada. U tu svrhu i raspored divizije bio je diktovan, tako da je divizija u taktičkom pogledu bila podeljena u dva dela, tj. 7. brigada imala je ulogu jake pretstraže prema ovim pravcima, naslanjajući se na Gorenjski odred, a ostale brigade, kao udarna masa, služile su za pomenute ofanzivne ciljeve.

a) 3. SNOU brigada »Ivan Gradnik«, koja se nalazila na desnom krilu divizije na sektoru Idrija — Godovič — Rovte — Žiri, imala je zadatak da likvidira nemačke posade u Idriji, a posle da uništi zaleđe i da svim snagama udari na Rovte i ostala belogardistička uporišta na tom sektoru. U tu svrhu bataljoni ove brigade bili su koncentrisani na relativno malom prostoru, kako bi mogli biti spremni za spomenute ofanzivne akcije, a da istovremeno mogu razvijati i napadne akcije na putu Idrija — Logatec, kao i na drugim komunikacijama kojima se služi neprijatelj. Te zadatke brigada nije dosada mogla izvršiti zbog toga što je neprijatelj poremetio ove planove svojom ofanzivom.

b) 16. SNO brigada »Janko Premrl-Vojko« bila je na položajima između s. Žiri i Kopačnice, usmeravajući svoje napade prema Selškoj i Poljanskoj Dolini. Jedinice te brigade izvršile su niz dobrih akcija radi čišćenja neprijatelja na tome sektoru. Svi bataljoni bili su uglavnom u stalnoj ofanzivi, držeći neprijatelja u napetosti i ne dajući mu da se sakupi i izađe iz svojih uporišta. Jedinice su se držale u svojim borbama taktike manevrisanja, udarajući na neprijatelja iznenadno. Osnovni zadatak i ove brigade bila je ofanzivnost, i brigada je služila kao druga udarna masa Triglavске divizije za čišćenje teritorije zapadno od pruge Ljubljana — Skofja Loka.

c) SNO brigada »Franc Prešern« nalazila se na levom krilu divizije, više uvučena u unutrašnjost Gorenjske, kao prva pretstražarska grupa divizije, kontrolišući sektor između Cerčno — Sorica — Škofja Loka. Zadatak te brigade je da u opštem sklopu diviziskih akcija služi kao prva straža prema moćnim neprijateljskim snagama u ovom pravcu i istovremeno čisti neprijatelja u Poljanskoj Dolini. Radi veličine terena i mnogih neprijateljskih uporišta brigada je imala svoje bataljone dosta daleko raspoređene. No ipak su jedinice, manevri-

šući po širokom terenu i nalazeći se stalno u ofanzivi, imale više uspeha i likvidirale su u proteklom vremenu dosta nemačkih uporišta. Ova brigada je uspela u potpunosti da izvrši svoje zadatke, zahvaljujući elastičnoj taktici koju je primenjivala i na taj način privukla većinu neprijateljskih snaga.

19. SNO brigada »Srečko Kosovel« ima za razliku od ostalih jedinica više odredski karakter. Njen je zadatak da kontroliše široki teren, po kome se u sadanjim uslovima teško mogu kretati veće grupe. Teritorija na kojoj brigada operiše je Kras, Vipava i Pivka. U tu svrhu bataljoni ove brigade raspoređeni su tako da kontrolišu gotovo celu tu teritoriju. Da bi brigada i pored odredskog rasporeda jedinica sačuvala karakter udarnosti, bataljoni su ostali u celini. To joj je omogućilo da ostane pokretna i ofanzivna jedinica. Sem likvidacije neprijateljskih uporišta, njeni su osnovni zadaci bili da napada na prometne tačke na toj teritoriji. Jedinice te brigade pokazale su dosta taktičkog smisla u povezivanju izrazito partizanskih akcija sa akcijama većeg karaktera.

3) *XXVII divizija (Goriška)*: Glavni udar i osnovni zadatak divizije bio je da uništi saobraćajne veze u dolini Soče i da poruši saobraćajne veze između Videma i Gorice sa varijantom Trst i Videm — Ponteba, u kom cilju se oslanjala na delove italijanske brigade »Garibaldi«, koja se nalazila s obe strane linije Videm — Ponteba. U pogledu organizovanja zajedničkih akcija sa italijanskom brigadom postojale su velike teškoće političkog i vojničkog karaktera, radi čega je pruga Videm — Ponteba ostala uvek neoštećena. Jedinice ove divizije imale su ofanzivni zadatak u pogledu likvidiranja neprijateljskih uporišta na njihovom sektoru. U ovom cilju bio je izvršen raspored brigada te divizije na sledeći način:

a) Četiri bataljona 17. brigade bila su raspoređena na Brdima, s tim što su se 3 bataljona nalazila na onim položajima odakle su mogla za najkraće vreme da usmere svoje akcije u pravcu pruge i ceste Gorica — Sv. Lucija i ofanzivnim delom isključe ove saobraćajne veze. Jedan bataljon bio je orijentisan prema saobraćajnim vezama Videm — Gorica sa osnovnim zadatkom rušenja ovih komunikacija i čišćenja neprijateljskih uporišta na tom sektoru. Svi ovi zadaci samo su delimično izvršavani zbog nedostatka eksploziva, teškog naoružanja i blizine Gorice u kojoj se nalazila uvek tako jaka rezerva neprijatelja, koja je svako uporište zauzeto od te brigade za najkraće vreme ponovo osvajala oklopnim jedinicama.

b) 18. brigada bila je raspoređena na prostoru Bovec — Tolmin — Sv. Peter (ob Nadiži), sa delovima (jedan bataljon) u Režiji. Osnovni zadatak ove brigade bio je da ofanzivnim

akcijama proširi oslobođenu teritoriju, osvajajući i oslobađajući Tolmin, Bovec i uporišta severno od Čedadu i na pruži Videm — Ponteba, tako da se stvori stalno oslobođeno područje do Gorenjske i Koruške. Nedostatak inicijative i velika sporost komandnog osoblja onemogućili su izvođenje ovih osnovnih zadataka i na taj način su dali dovoljno vremena neprijatelju da se pripremi i uspešno izvede ofanzivu na sektoru te brigade.

Specijalni terenski, politički i ostali uslovi umnogome su ograničili ofanzivnu delatnost ove divizije, koja će se videti naročito onda kada se bude dobio izveštaj o posledicama poslednje nemačke ofanzive na tom sektoru.

Za vreme svih dosadašnjih borbi u proteklom mesecu, a naročito za vreme poslednje nemačke ofanzive, pokazale su se i slabosti kod naših jedinica u manevrisanju i ofanzivnosti, a naročito kod onih koje nisu prošle kroz prvu ofanzivu. Često puta, da bi sve jedinice ne samo jedne brigade nego i divizije za vreme akcija upotpunjavale se međusobno i potpomagale, ostale su bez veza i nisu se mnogo trudile da do toga ne dođe. Pored toga, gotovo sve jedinice nisu se pokazale na visini u veštini manevrisanja već su često bile primorane da prime frontalnu defanzivnu borbu onako kako je to neprijatelj tražio i nametnuo. Zatim, da bi jedinice bile stalno u ofanzivi odlučne, da uvek imaju inicijativu, pokazale su se u tom pogledu još nedovoljno uzdignute, što se naročito ispoljilo i za vreme druge nemačke ofanzive.

Uopšte uzevši, starešinski kadar svih jedinica nije bio dovoljno iskusan da unapred predvidi nemačku ofanzivu iako je za to bilo dovoljno podataka i indicija. Radi toga i radi dosta slabog vojničkog znanja i iskustva nisu bili stvoreni planovi po kojima bi se, u osnovnoj liniji, postupalo u slučaju jedne ovakve neprijateljske ofanzive. Pored toga, bila je suviše zadocnela reakcija na neprijateljski proboj iz Idrije u pravcu Zetina i Cerčna. Zbog ovoga su Nemci došli iza leđa Triglavskoj diviziji i moglo je biti teških posledica. Ovaj štab nije mogao uticati na sve ovo, jer je veza sa divizijom bila potpuno prekinuta, a izveštaji o koncentraciji i pomeranju neprijatelja dolazili su sa znatnim zakašnjenjem.

Učinićemo sve da se iz napravljenih grešaka izvuku pouke i da se starešinski kadar što bolje osposobi za vođenje jedinica u budućim sličnim situacijama.

III. Oficiri (aktivni i rezervni) u jedinicama ove zone:

Pored oficira koji se nalaze na službi u štabu ove zone, jedinice imaju izvestan broj oficira koji su raspoređeni na sledećim dužnostima:

- 1) aktivni major Hojan Mile," operativni oficir 16. brigade
- 2) Cepin Jože, rez. art. poručnik, komandir prateće čete 16. brigade
- 3) Novak Kari, mornarički pporučnik, v.d. komandanta bataljona 16. brigade
- 4) rez. pporučnik Cerar Franjo, komandant Komande mesta Čepovan
- 5) rez. vojni činovnik Vukčević Blažo, na službi u Triglavskoj div.
- 6) rez. artileriski pporučnik Kump Robert, na službi u Triglavskoj div.
- 7) aktivni art. pporučnik Ljubić Vojislav, na službi u Triglavskoj div.
- 8) rez. art. kapetan Ilc, zam. komandira prateće čete 3. brigade
- 9) rez. peš. pporučnik Istok, komandir prateće čete 3. brigade
- 10) rez. sudski pporučnik Krulj Vrleta, član suda 3. brigade
- 11) akt. kapetan Kolarac Lazar, komandant div. škole Triglavske div.
- 12) akt. peš. poručnik Sladić Marko, nastavnik div. škole Triglavske div.
- 13) rez. peš. pporučnik Radusinović Blagota, nastavnik div. škole Triglavske div.
- 14) akt. art. major Jelčin,¹⁴ nastavnik div. škole Triglavske div., voda artil. sekcije teh. oteka
- 15) akt. peš. kapetan Miljković Vlastimir, nač. Štaba 17. brigade.
- 16) akt. peš. kapetan Ignjatović Radivoj, nač. Štaba Goriške div.
- 17) akt. vazduhoplovni kapetan Santić Sreten, nastavnik škole Goriške div.
- 18) akt. san. kapetan Jauković dr. Svetomir, šef bolnice Goriške div.
- 19) akt. int. poručnik Vidačić Nikola, na službi u Goriškoj div.
- 20) akt. san. pomoćnik Bogojević Milorad, lekar 18. brigade
- 21) rez. art. poručnik Bošković Filip, nač. Štaba bat. 18. brigade
- 22) art. akt. poručnik Raičević Mitar, oper. oficir Goriške divizije

" Kao izdajnik, pripadnik četničke organizacije Draže Mihailovića i saradnik Gestapoa, početkom 1944 god. osuđen je od vojnog suda Trideset prve divizije na smrt (vidi tom VI, knj. 6, dok. br. 37, objašnjenje 8).

¹⁴ Stanko Jelačin

- 23) akt. int. pporučnik N e n e z i ć Ljubomir, zam. k-ta Tolminskog područja
- 24) akt. san. pom. D u k i ć Nikola, na službi u Goriškoj diviziji
- 25) akt. san. pom. Đ u r o v i ć Milovan, lekar 4. bataljona 17. brigade
- 26) rez. peš. pporučnik P e r o v i ć Radoje, nač. Štaba 18. brigade
- 27) rez. peš. pporučnik C a k a r e v i ć Milenko, politkomesar Srpske čete 17. br.
- 28) rez. san. pporučnik K l a j n dr. Vladislav, san. ref. Goriške div.
- 29) akt. peš. major R u p n i k Stanko, nastavnik škole Goriške div.
- 30) akt. peš. major P i r š, nastavnik škole Goriške div.
- 31) rez. peš. poručnik O g r i n France, kom. škole Goriške div.
- 32) rez. peš. poručnik Z o r e dr. Slavko, komandant Tolminskog područja.

Pošto dosada još nismo dobili potpuno tačne podatke i karakteristike za sve aktivne i rezervne oficire podređenih jedinica, to ćemo vam ih naknadno dostaviti. Molimo da se razjasni pitanje oficira Slovenaca koji su došli u partizane iz italijanske vojske i Crvene armije koji su kasnije prešli u turkeštansku nemačku diviziju. Isto tako da se odredi kako će se postupati sa avijatičarima.

IV. Škole za niži starešinski kadar:

U Triglavskoj i Goriškoj diviziji sredinom novembra obrazovane su škole za niži starešinski kadar (desetari, vodnici, komandiri i politkomesari) po programu koji smo dobili od oteka za kadar Glavnoga štaba. Kursevi traju po 10 dana. Na kursu svaka divizija ima po 30—35 pitomaca. Dosada su pitomci završili dva kursa i u toku je treći. Na njima su postignuti vrlo dobri rezultati, jer škole raspolažu dovoljnim brojem sposobnih nastavnika. U školu Triglavske divizije otsada će se slati na svaki kurs po 10 pitomaca iz 19. brigade »Srečko Kosovel«, jer ta brigada nema mogućnosti da sama obrazuje kurs. Pored svih teškoća, u 19. brigadi su obrazovani u svakom bataljonu kratki trodnevni kursevi za desetare i vodnike. Isto tako je obrazovana pri PK-ju škola za političke radnike. Dosada su ovu školu završile dve partije pitomaca i u toku je treća. Sadašnja ofanziva unekoliko je ometala redovan rad u školi, ali će se to nadoknaditi na taj način što će se produžiti tečaj za onoliko dana koliko je bio prekinut.

Kad dobijemo detaljnije podatke o sadašnjem stanju škole, dostavićemo ih.

V. Brojno stanje jedinica:

Pre nemačke ofanzive stanje je bilo sledeće:

Triglavska divizija imala je 3.213 boraca raspoređenih po brigadama:

3. SNOU brigada 1455; 7. brigada 776 i 16. brigada **930** muškaraca i žena.

Neposredno posle nemačke ofanzive Triglavska divizija brojila je 2300 muškaraca i žena. Raspored po brigadama bio je ovakav: 3. brigada 1000, 7. brigada 800 i 16. brigada 500 muškaraca i žena.

Goriška divizija pre ofanzive imala je 1910 muškaraca i žena i to: 17. brigada 1050, a 18. brigada 860.

19. SNO brigada ima oko 1000 muškaraca i žena i 60 Italijana. Gorenjski odred broji oko 200 ljudi.

Idrijsko područje oko 300.

Tolminsko područje oko 200, koji će biti priključeni Goriškoj diviziji.

Koruški odred oko 70.

Jedinice za vezu oko 350.

Štab II operativne zone oko 70.

VI. Naoružanje jedinica:

Sve jedinice ove zone raspolazu dovoljnim brojem pušaka, puškomitraljeza, teških mitraljeza i municije za njih. Sva ova oružja su raznih sistema i modela, a najviše (preko 80%) italijanskih. Goriška divizija ima samo 2 teška i 3 laka bacača koje im je dodelila Triglavska divizija. 19. brigada takođe raspolaze dovoljnim brojem lakih i teških bacača, ali se malo koristi njima jer preti opasnost da padnu neprijatelju u ruke. Triglavska divizija ima u svakoj brigadi po 3—5 teških i isto toliko lakih bacača sa znatnim brojem mina. 16. brigada raspolaze i jednim protivtenkovskim topom za koji ima malo granata. Artilerije naše jedinice nemaju. Nađeno je oko 10 topova i haubica (Nemci su razmontirali model 38 i italijanski model' 16), ali kod svih nedostaju delovi zatvarača, nišanske sprave i ostalo, tako da se ne mogu dovesti u ispravnost. O pravom stanju oružja podnećemo tačan izveštaj kada se pregleda i proveriti stanje posle ofanzive.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:	Operativni oficir:	V. d. načelnika štaba:
Dušan Kveder	Danilo Šorović	Milutin 2. Dapčević

S P I S A K

rukovodilaca u jedinicama III operativne zone:

- 1) Stab XXVI divizije (Triglavske):
  - v.d. komandanta — Svava Dušan-Dule
  - politkomesar — Keršič Ciril-Metod
  - zam. politkomesara — Branko Karapandža-Matjažek
- 2) 3. SNOU brigada »Ivan Gradnik«:
  - komandant — Greif Martin-Rudi
  - politkomesar — Flis Drago-Strela
  - zam. komandanta — Avsec-Capajev
  - zam. politkoma — Braniselj Drago-Svarun
- 3) 7. SNOU brigada »Franc Prešern«:
  - komandant — Hribernik Rudolf-Svarun
  - politkomesar — Petelinšek Ludvik-Črt
  - zam. komandanta — Krtina¹⁵
  - zam. politkomesara — Čopi Franc-Borotin
- 4) 16. SNOU brigada »Janko Premrl-Vojko«:
  - komandant — Tominc Milan
  - politkomesar — Sumrada Vinko-Radoš
  - zam. komandanta — Ostrovrhar Blaž
  - zam. politkomesara — Milič Anton-Marko
- 5) Stab XXVII divizije (Goriške):
  - v.d. komandanta — Kajtmir¹⁶
  - politkomesar — Mahnič Rudi-Brkinc
  - nač. štaba — Ignjatović Radivoj-Grujica
- 6) 17. SNOU brigada »Simon Gregorčič«:
  - komandant — Knežević Vladimir-Voloda
  - politkomesar — Federl Slavko
  - zam. komandanta — Darko¹⁷
  - zam. politkomesara — Mike
- 7) 18. SNOU brigada »Soška«:
  - komandant — Bavec Tone-Cene
  - politkomesar — Vasja¹⁸
  - zam. komandanta — Bavec Franjo-Branko
  - zam. politkomesara — Zlatnar Mirko

¹⁵ Albin Drolc

¹⁶ Albert Jakopič

¹⁷ Karel Persolja; kao dezertar streljan je u januaru 1944 godine.

¹⁸ Vasja Kogej

- 8) Stab 19. SNOU brigade »Srečko Kosovel«:
komandant — Turšič Ivan-Istok
politkomesar — Bračič Vlado-Mirko
zam. komandanta — Nardin Karel-Jakec
zam. politkomesara — Kodrič Rudi-Branko
- 9) Stab Gorenjskog odreda:
komandant — Zvonko Bertoncelj-Planinc
politkomesar — Kržišnik Anton-Ljubo
zam. komandanta — Igor Savski
- 10) Zap. koruški odred:
komandant — Primožič L. Franc-Marko
politkomesar — Pirjevec Dušan-Ahac
- 11) Komanda Idrijskog područja:
komandant — Skraber Leopold-Vanja
zam. komandanta — Dragar Anton-Nedeljko
pom. komandanta — Pajntar Franc-Močnik

Napomena:

Stab Zapadno koruškog odreda biće popunjen kada stignu kovodioci kojima je put sprečila zadnja nemačka ofanziva.

IZVEŠTAJ OBAVEŠTAJNOG OTSEKA TREĆE OPERATIVNE ZONE — ALPSKE OD 30 NOVEMBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE¹

STAB
III OPERATIVNE ZONE
»ALPSKE«
OBAVEŠTAJNI OTSEK
Položaj, 30-XI-1943

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS

Šaljemo vam drugi izveštaj Obaveštajnog otseka Štaba III operativne zone. Prvi izveštaj poslali smo 31-XI-1943.² U njemu je dat pregled okupatorskih uporišta u Primorskoj, na ivičnom delu Furlanije i Koruške (Celovec i Beljak), zatim opis kvaliteta i moralnog stanja neprijatelja, opis stanja i upotrebljivosti komunikacija na teritoriji III operativne zone i zamisao za eventualne buduće operacije neprijateljske vojske.

I. Obaveštajna služba III operativne zone:

- a) Organizaciono pitanje: U XXVI i XXVII diviziji i Gorenjskom odredu formirani su obaveštajni otseci sa načelnicima i pomoćnicima. Obaveštajni otsek pri Štabu Zapadnokoruškog odreda još nije formiran. Isto tako su organizovani obaveštajni otseci u svim brigadama i bataljonima tih divizija. Obaveštajni otseci brigada počeli su da postavljaju obaveštajce po četama neposredno pred nemačku ofanzivu koja je počela 13. novembra. U svim četama Gorenjskog odreda, sem u Koruškoj četi, postoje obaveštajci.

Obaveštajni otseci brigada XXVI »Triglavske« divizije vršili su svoju službu prilično dobro i bili su uvek u tesnoj vezi sa Obaveštajnim otsekom divizije, tako da su mogli dostavljati Štabu XXVI divizije tačan pregled nemačkih uporišta, koncentracija i njihovih ofanzivnih i defanzivnih akcija. Obaveštajni otseci radili su takođe za čitavo vreme nemačke ofanzive, ali

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

su prilikom pokreta i povlačenja gubili vezu. Zbog toga su ponekad stizale u štabove brigada i divizija neproverene vesti, što se pokazalo kao znatan nedostatak naše obaveštajne službe. Obaveštajni otseci brigada i divizija povezani su sa rejonskim povereništvima i okružnim komisijama VOS-a.³ Obaveštajna služba u XXVII »Goriškoj« diviziji organizaciono je slabija od obaveštajne službe XXVI divizije zbog toga što je divizija nekoliko puta bila reorganizovana, naročito posle nemačkih ofanzivnih udara od Boveca na Zagu i Kobarid. Obaveštajni osek XXVII divizije ipak je posvetio veću pažnju sektoru prema Furlaniji i Severnoj Italiji. Izveštaji koje smo primali od obaveštajnih oseka spomenutih divizija bili su skoro uvek tačni, što smo zaključili prilikom upoređivanja sa izveštajima okružnih komisija VOS-a. Obaveštajni otseci štabova obeju divizija javili su 6 dana pre početka nemačke ofanzive o koncentraciji neprijateljskih snaga i cilju njihove ofanzive, tako da su štabovi mogli pravovremeno da preduzmu sve potrebne mere. Obaveštajna služba u Gorenjskom odredu nešto je slabija. Njeni izveštaji su ponekad preterani, naivni ili protivrečni. Obaveštajni osek Štaba III operativne zone »Alpske« najtešnje saraduje sa obe pokrajinske komisije VOS-a (primorskom i gorenjskom) u zajedničkom prikupljanju podataka o nemačkoj vojsci, o njihovoj industriji, saobraćaju i pokušajima domaće reakcije. U obaveštajni osek povučen je kao pomoćnik drug Griša-dr Zore Slavko, bivši politkomesar Soške brigade i komandant Tolminskog područja. Veza između nas i obaveštajnih oseka divizija nije bila redovna. No, mi smo i tome pitanju posvetili punu pažnju,

- b) Pitanje kadrova: Kadar sa kojim trenutno raspolažemo delimično je već radio po obaveštajnoj liniji, bilo u vojsci, bilo na terenu, dok se obaveštajni kadar bataljona i četa sastoji od novih partizana, ali dobrih drugova. Sprovedena je kontrola nad tim obaveštajnim kadrom, naročito u Triflavskoj diviziji otkako je bila otkrivena gestapovska zavera među gorenjskim partizanima.⁴ Gestapo je imao svoje ljude čak i na dužnosti politkomesara bataljona, obaveštajca bataljona i na nekim nižim komandnim mestima.

Izradili smo uputstva za naše obaveštajne oteke. Ona će mnogo pomoći mladom kadru da se što bolje osposobi za vršenje svoje službe. Za vreme poslednje nemačke ofanzive pokazalo se na primeru da Triglav-ska divizija raspolaže hrabrim i dobrim obaveštajcima koji su se u borbama i na radu odlično pokazali, naročito obaveštajci Dorče i Vencelj. I Obaveštajni oteke divizije, koji vodi drug Matejka,⁵ bio je čitavo vreme u vezi sa svojim obaveštajnim otecima brigada. Drug Matejka je kao organizator u pogledu izgradnje i učvršćivanja obaveštajne službe bolji nego u pogledu neposrednog sprovođenja rada, snalažljivosti i kombinacija u vezi sa time. Načelnik Obaveštajnog oteka Goriške divizije drug Sandi⁶ je bivši internirao i već je ranije radio u Ljubljani po obaveštajnoj liniji. Kod njega se ne mogu primetiti loši uticaji internacije. Još nemamo tačne podatke kako je prošla obaveštajna služba u Goriškoj diviziji jer su veze nešto otežane usled neprijateljskih straža na Soči, a sa druge strane, izgleda, da su bile borbe na području Goriške divizije dosta ogorčene i da su Nemci verovatno uspeli da donekle dezorganizuju rad. Sav obaveštajni kadar u divizijama, brigadama i bataljonima sastoji se od partijaca, odnosno kandidata.

- c) Saradnja sa VOS-om: Kao što smo već spomenuli, održavamo tesne veze naročito sa pokrajinskim komisijama VOS-a za Primorsku i Gorenjsku. Sve podatke koje primamo razmenjujemo preko obe linije, prvo, radi kontrole, a drugo, radi boljeg prikupljanja i traženja podataka. I divizijski i brigadni kadar saraduje u svome radu sa mesnim rukovodiocima VOS-a.

2. *Vojna situacija:*

- a) Raspored nemačke vojske ostao je posle ofanzive, uglavnom, isti kao što je bio ranije. Neprijatelj se u Gorenjskoj uošte nije vratio u uporišta odakle je bio potisnut a u ostalim uporištima njegovo brojno stanje se čak nešto smanjilo. U Gorenjskoj i Koruškoj je još na snazi stari sistem okupacije. Tu se nalaze, uglavnom, jedinice sastavljene od vojnika nemačke nacionalnosti iz raznih zemalja i raspoređene su po svim va-

⁵ Evgen Matejka, narodni heroj. Poginuo 30 aprila 1945 god. kod Koprive u Brdima u Slovenačkom Primorju.

⁶ Aleksandar Boštjančič. Poginuo februara 1944 god. u Slovenačkom Primorju.

žnijim selima i varošima. U samoj Koruškoj ima malo vojske — pretežno su žandarmi. Nemci sada obraćaju posebnu pažnju na komunikacione linije duž kojih su počeli da izgrađuju bunkere. Naročito izgrađuju utvrđenja duž Gorenjske pruge i pruge Videm — Ponteba. Jače koncentracije neprijatelja nalaze se uz obalu od Trsta do Tržiča gde je stiglo i nekoliko baterija obalne artilerije. Ne raspoložemo tačnim podacima o tom sektoru. Glavne linije za prelazak nemačke vojske su sledeće: Sv. Lucija na pruzi Podbrdo — Gorica, zatim sama Gorica, Ajdovščina. Linija je i Trst i Tržič. U Videmu se još nalazi Stab Turkestanske divizije koja je u poslednjoj ofanzivi kompletno učestvovala u borbi protiv nas. Na drugim mestima u Primorskoj nemačka uporišta nalaze se jedino pored glavnih komunikacionih linija. Vojska koja se nalazi u uporištima u dolini Soče, u Brdima, u zapadnoj Beneškoj Sloveniji i u Vipavskoj dolini sastoji se uglavnom od bivših sovjetskih vojnika, dok komandni kadar sačinjavaju Nemci. Brojno stanje nemačke vojske svakodnevno se neverovatno brzo menja. Transporti vojske i pešadije idu kako prema Italiji tako i prema Nemačkoj. U tom pogledu najvažnija je pruga koja ide iz Ljubljane do Trsta i iz Trsta preko Tržiča prema Italiji. Naša obaveštajna služba je upravo na tom sektoru najslabija, ali nam ne stižu potrebni podaci ni sa drugih strana. Zbog toga ćemo na taj kraj, tj. prema Trstu, obratiti veću pažnju.

Vojnici u uporištima vrše svoju patrolnu službu jedino u neposrednoj blizini uporišta i na komunikacionim linijama. Oni ne pokušavaju da izvrše prodore na našu oslobođenu teritoriju ni manjim patrolama, ni grupama. U prilogu dodajemo pregled nemačkih uporišta na području III operativne zone.

- b) Saobraćaj: Nemci su u stanju da održavaju saobraćaj na glavnim komunikacionim linijama koje vode preko Primorske uprkos akcijama naših jedinica. Treba napomenuti da je bilo izvedeno na glavnim žel. linijama Ljubljana — Trst, Tržič — Gorica, i Gorica — Videm i Videm — Ponteba malo akcija — izvedene su uglavnom za vreme narodnog ustanka, tj. u mesecu septembru. Jedinice koje operišu na sektoru duž ovih železničkih pruga nisu obraćale dovoljno pažnje na ove linije iako im nedostaje eksplozivni materijal. Nemci drže u rukama sve veze preko cesta i to: Postojna — Trst, Postojna — Gorica, Trst — Tržič — Gorica, Gorica — Videm i Gorica — Bovec — Trbiž. Najviše je

opterećena železnička pruga Videm — Gemona — Trbiž — Beljak, gde dnevno odlazi sa stanice u Videmu od 60 do 70 teretnih vozova (od kojih svaki ima do 40 vagona) natovarenih automobilima i ostalim prevoznim sredstvima, industriskim mašinama i hranom. Tom prugom idu i vojni transporti. Pre, otprilike, tri nedelje prebačena je železnicom jedna tenkovska divizija iz Italije. Prugom Ljubljana — Trst prebacuju cisterne koje dovoze sa rumunskih naftonosnih polja. Pruga Gorica — Podbrdo ovih dana je ponovo proradila (popravili su most u Koritnici). Na njoj zasada nisu primećeni veći transporti. Železnicom se uglavnom prebacuju i manji transporti, kao i motorizovane jedinice, što ukazuje na to da Nemci trenutno raspolazu više ugljem nego ostalim pogonskim sredstvima. Važan nemački saobraćajni čvor je Tržič, gde se odvaja jedna pruga prema Gorici, a druga preko Červinjana za Trevizu i Veneciju. Između Gorice i Videma saobraćaj je slab jer svi vozovi iz Italije za Nemačku idu preko Videma na Gemonsku prugu. Sem Brenerske pruge, ova pruga je za Nemce trenutno od velikog značaja, zbog čega je bila na nju skrenuta pažnja i tamošnjim italijanskim partizanskim jedinicama. Drumski saobraćaj se mnogo manje koristi od železničkog. Neprijatelj drumovima, uglavnom, prebacuje jedinice na manja otstojanja. I objekti na njima manje se čuvaju nego na železničkim prugama. U poslednje vreme registrovan je saobraćaj na drumovima Gorica — Videm. Gorica — Bovec, Gorica — Ajdovščina. Registracija nije donela važnije podatke sem podatka o pokretu jedne nemačke pešadijske jedinice iz Postojne u Goricu, koja je kasnije vršila ofanzivnu akciju na sektoru doline Soče i Banjske Planote.

Za Nemce je sada značajna pruga Beljak — Jasenice — Ljubljana. Njom saobraćaju mnogi vozovi koji dolaze iz Hrvatske, a delimično i vozovi koji stižu iz Trsta. Za prošle dve nedelje transportovano je dosta raznog ratnog materijala za Ljubljanu, a odatle za Nemačku. Spomenutom prugom transportuie se i usali za Italiju koji se dovozi iz vestfalskih rudnika. Kao što smo već spomenuli, prugu sada dobro utvrđuju. Na glavnom gorenjskom drumu (Ljubliana — Kranj — Jesenice) registrovano je svega nekoliko manjih autokolona. Drumski i železnički tunel, koji Nemci grade punom parom ispod Sv. Ane. iznad Tržiča, biće uskoro završen. Nemci su tamo doveli nove radne kolone ratnih

zarobljenika da bi ga što ore završili. O saobraćaju u Koruškoj nemamo podataka pošto nam Stab Zapadno-koruškog odreda nije poslao više no jedan kratak izveštaj. Vazduhoplovni tranzitni saobraćaj preko Primorske je jak. Nemci se naročito služe aerodromom u CampOformidu kod Videma. Tamo izgrađuju podzemne hangare i betonske piste za poletanje i spuštanje teških bombardera. Nemci se isto tako služe aerodromom »Miren« kod Gorice gde se nalazi oko 40 do 50 aviona. Ove avione koriste, uglavnom, za patrolnu službu. Na aerodrom se spuštaju i transportni avioni. Aerodrom kod Gorice ima, uglavnom, vezu sa aerodromima u Celovcu i Gradecu. Pomorski saobraćaj u Tršćanskoj luci je neznatan. Između Tršćanske luke i albanskih luka saobraćaju, i to retko, samo teretni brodovi. U luci ima nekoliko brodova koji su se tamo nalazili pre sloma Italije.

- c) Koncentracija nemačke vojske je uglavnom u Trstu, gde se nalazi otprilike 4.000 vojnika takozvane »Kisten Abtjlung«, to jest vojnika za zaštitu obale od eventualnih invazija. Drugi veći centar je Gorica, ali tu se vojska zadržava samo nekoliko dana. Posada u samoj Gorici broji oko 500 ljudi. Komanda nemačkih jedinica, raspoređenih po Primorskoj, nalazi se u Trstu. Komandant je neki pukovnik. Šef policije i bezbednosti je general-lajtnant Globočnik SS grupenfirer. U Videmu je Stab Turkestanske divizije koja broji 12.000 ljudi. Nju sačinjavaju bivši crvenoarmejci, a komandni kadar su pretežno Nemci, mada ima i nekoliko bivših sovjetskih oficira. Divizija je raspoređena po Beneškoj Sloveniji, Gemonskoj pruzi i Soškoj dolini. Divizija je bila ranije u sastavu ruske oslobodilačke armije pod komandom general-majora Vlasova. Sada je prevedena u redovni sastav nemačke vojske i nosi broj 532. Veći centar je u Trevizu kod Venecije, gde se nalaze 3 regimente »Kisten Abtjlung«. Sve te jedinice potpadaju pod komandu maršala Romela. U Gorenjskoj su veća uporišta: Skofja Loka sa stalnom posadom od 700 do 800 ljudi i Kranj do 1.200 ljudi. U Koruškoj je garnizon u Beljaku. Tamo se trenutno nalazi 2.000 SS-ovaca.

U Furlaniji i Karniji, centar Tumeč, nema nemačkih uporišta.

- d) Moral nemačke vojske: Teško je dati jedinstvenu ocenu morala nemačke vojske na tom području. U svim onim nemačkim uporištima gde je broj vojnika mali i gde oni osećaju jedinice naše NOV, moral nemačkog voj-

nika je loš i on nema više one bojne gotovosti, udarne snage i doslednosti koje su nekada bile odlike nemačke vojske. Sem toga, na ta uporišta razorno utiču i događaji na svetskim frontovima. Do njih mnogo dopiru vesti o našoj NOV, za koju je većina ubeđena da to nisu banditi nego dobro organizovana vojska. Usto, ti vojnici cene i svoje živote i nekako nastoje da budu što više van događaja. Kad nastupaju u većem broju, onda im i moral raste, ali vrednost te vojske mnogo je manja, nego što je bila pre godinu dana. Nemci, bilo iz Rajha, bilo iz drugih zemalja, ne dezertiraju. Njihovi vojnici iz drugih zemalja liče više na pljačkašku bandu nego na vojsku. Zanimljiva je činjenica da Nemci, uglavnom, ne učestvuju u pljačkanju, nego za tu svrhu koriste vojnike iz drugih zemalja. Tako su npr. Mongoli činili u poslednjoj ofanzivi prosto neverovatna anarhistička nedela (sekli su odeću, bušili sudove, razbijali tanjire, palili logorsku vatru u sobama, zagađivali sobe, tanjire itd.). No, i ti Mongoli su učestvovali u borbama protiv nas i to na nekim mestima čak vrlo istrajno. Najžalosnije slike te nemačke vojske su, kao krpe u vetru, italijanski »frajviliger«. ⁷ Nemci brižljivo kriju pomoću svojih propagandnih kampanji objektivno stanje na frontovima u svetu i na frontovima u Jugoslaviji, tako da možemo mirno tvrditi da njihova vojska, nije obavještena o onome što se dešava u svetu. Nemački vojnički kadar je i dalje onaj faktor koji drži skrpljenu vojsku na okupu i njome komanduje u akcijama i borbama. U poslednje vreme je ponovo dezertiralo nekoliko bivših crvenoarmejaca u naše redove. Slovenci koji su u nemačkoj vojsci (Štajerci i Gorenjci), delimično zbog svog oportunitizma, a delimično zbog naklonjenosti prema Nemcima, još nisu dezertirali.

- e) Industrija: Odmah posle zauzimanja važnijih industrijskih centara u Primorskoj, Nemci su nastojali da stave u pogon svu industriju i da čak povećaju njen kapacitet. Rudnici u Idriji rade zahvaljujući onima koji su u toku nemačke ofanzive dezertirali iz naše vojske i otišli u rudnike. Kapacitet radnika je toliki koliki je bio otprilike u Italiji, tj. oko 400 rudara. Izvadenu živu voze iz Idrije u Logatec. Dosta je okrnjen rudnik olova u Rabelju, odakle su skoro svi slovenački radnici otišli u partizane. Sada su mesto njih doveli neke Italijane i ratne zarobljenike. Rudnik boksita u Planini nalazi se

u našim rukama, tako da Nemci nisu u stanju da ga koriste. Rudnička postrojenja još nisu oštećena. Elektrane na Soči isto tako rade, među njima i elektrana u Doblarjima — treća po kapacitetu u Italiji koja snabdeva strujom industriju u Gorici, Trstu i Tržiču, rudnike uglja u Labinu u Istri i znatan deo Severne Italije. Livnice u Gorici ne rade, dok tekstilna industrija u Gorici radi sa nešto smanjenim kapacitetom. Brodogradilišta u Tržiču rade sa jako smanjenim kapacitetom; oko 25% mašina odvezeno je u Nemačku; radnici sprovode pasivan otpor. Trščanska industrija radi punom parom. Kapacitet visokih peći je povećan. I ostala industrija precizne mehanike radi. Dovedi su nešto novih radnika, većinom prinudno mobilisanih, ili bivše ratne zarobljenike. Proizvodi fabrika prevoze se pretežno preko Ljubljane za Nemačku. Velika fabrika konzervi u Izoli kod Trsta isto tako radi; proizvodi idu za potrebe fronta u Italiji, dok se preostali deo izvozi u Nemačku. Brodogradilišta Kozulić, Trščanski Lojd i San Marko takođe proizvode razne delove koji se izvoze u Nemačku. Tu se radi, u prvom redu, o specijalnim konstrukcijama i specijalnim delovima za brodove.

Fabrike u Gorenjskoj rade normalno. U Jesenicama, gde se izrađuju zaštitni delovi za avione i tenkove, rad je u jednom delu fabrike trenutno prekinut usled sabotažne akcije u kojoj je bila oštećena električna centrala i jedna od tri Martinove peći. U fabrici je zaposleno oko 4.000 radnika. »Jugočeška« u Kranju izrađuje avionske delove a »Inteks« i dalje izrađuje tekstilne delove. Broj radnika iznosi 2.500. I ostala industrija je u pogonu. Pod pritiskom Nemaca rade i manja industrijska preduzeća svuda u pokrajini. Sva industrijska preduzeća, naročito veća, gde se nalazi teška industrija, zaštićena su protivavionskom odbranom (Jesenice, Trst, Tržič, Gorica, Doblarji). O industrijskim preduzećima u Koruškoj nemamo podatke. Industrijska preduzeća u Primorskoj i Gorenjskoj dobijaju sirovine iz Nemačke sem malog dela preduzeća, u prvom redu tekstilna fabrika u Gorici i prehranbena industrija u Trstu, koja dobijaju sve potrebne sirovine iz Italije. Zbog naših akcija obustavljen je rad u sledećim industrijskim granama: industrija cementa u Anhovu (produkcija je opala za 80%), drvna industrija u Trnovskom Gozdu prestala je da radi — eksploatacija tih šuma je onemogućena. Usled toga oseća se velika nestašica goriva u Trstu i ostalim gradovima. Isto tako.

Nemci ne mogu da se koriste mlekarskom granom na Cerkljanskom i Tolminskom. U našim rukama nalazi se i rudnik boksita u Planini kod Cerknog, što smo već ranije spomenuli.

Nemci su odveli nekoliko radnika zbog sabotaže u tršćanskim brodogradilištima. U drugim fabrikama je sabotaža samo delimična. Jača je pasivna rezistencija.

- f) Nemačka politička i vojna organizaciona delatnost u Primorskoj: Nemci uspostavljaju umesto italijanske političke uprave njima naklonjenu slovenačku upravu. Ova intervencija Nemaca u političkoj upravi obuhvata samo veće gradove koje drže u svojim rukama i krajeve koji se nalaze pored samih komunikacionih linija. U Gorici je postavljen za predsednika opštine Slovenac a pokušavaju da formiraju i slovenačko opštinsko veće. Delimično sprovode slovenizaciju i u Trstu, ali mnogo sporije nego u Gorici. Po drugim opštinama su objavili preko plakata da narod sam sebi izabere svoje predsednike opština i opštinske odbornike. Pokušavaju da uvedu slovenačke škole i slovenačke ustanove i u provinciji.

U vezi sa organizacijom službe bezbednosti, izdali su letak, koji je potpisao SS grupenfirer Globočnik, o organizaciji narodne zaštite, pomoćne policije i narodne garde, čija bi namena trebalo da bude da sačuvaju slovenački narod od »propasti«. Italijanska kvestura vrši svoju službu jedino još u Trstu i Tržiču. U krajevima koje sada drže Nemci nisu obnovljene ranije karabinjerske i kvesturinske stanice. Profašistička uporišta nalaze se u Rihembergu i južno od Trsta po Krasu. Nemačka policija, kojom upravlja već spomenuti Globočnik, nalazi se u Trstu i Gorici. Nemci se u Primorskoj ne upuštaju u detalje pri radu u pozadini, naročito što se tiče pitanja ishrane, već, nastoje da pridobiju za sebe što više slovenačkih lokalnih činilaca i preko njih upravljaju tom teritorijom.

- g) Nemačke vlasti uputile su kako lokalnim organizacijama Osvobodilne fronte tako i NOS-u za PS⁸ ponudu o primirju između NOV i nemačke vojske. Sadržina te ponude sastojala se u tome da ostavimo Nemcima na nesmetano korišćenje komunikacione linije i ne napadamo njihove jedinice i da nas oni, u zamenu za to, neće uznemiravati, nego će nam čak dobavljati namir-

⁸ Narodno-osvobodilni svet za Primorsku Sloveniju — Narodno oslobodilačko vijeće za Slovenačko Primorje

nice. Najviše nas je iznenadila ponuda nemačkih vlasti u Gorici i nemačkog predsednika opštine gde traže da NOS za PS odredi članove za gradski odbor Gorice i da partizanska komanda pošalje u Goricu 300 starih partizana koji bi u gradu vršili policisku službu.

- h) Nemačka vojska sada gradi utvrđenja pored reke Taljamenta i obalna utvrđenja u Tršćanskom Zalivu (od armiranog betona). Glavna komanda svih nemačkih snaga u Italiji nalazi se u gradu Padovi, gde ima i nekoliko takozvanih italijanskih ministarstava. Na reci Po i na Breneru i dalje izgrađuju utvrđenja.

3) *Politička situacija:*

Odnos primorskog stanovništva prema NOV se posle svih nemačkih ofanziva u suštini nije promenio. Narod je samo nešto više uplašen zbog raznih nemačkih nasilja, paljenja itd. Lošije u tom pogledu stoje ona mesta gde ranije nije bila naširoko' rasprostranjena Osvobodilna fronta. U provinciji odbijaju saradnju sa vojskom ona sela u kojima je ranije bila mnogo razvijena bela garda. Na Krasu je narod posle prve (za njih najteže) nemačke ofanzive izjavio da je naša borba preuranjena, da je treba trenutno prekinuti i malo sačekati. Očigledno su te vesti imale svoj određen izvor i određenu nameru. (Nekoliko uspešnih akcija na samom Krasu ponovo je podiglo moral naroda.) Slična je bila situacija na Pivki, gde su to mišljenje prihvatile čak i same partiske organizacije; OK Pivka predlagao je da se vojska privremeno demobilise, s tim kad bude potrebno da se pozove pod oružje. Situacija na oslobođenoj teritoriji i odnosi vojske i stanovništva su dobri. Odnose ponekad pokvare nepravilne rekvizicije ili, uopšte, pitanje ishrane vojske, naročito kad neki rukovodioci na terenu zastupaju neshvatljiva gledišta u pogledu ishrane, a sa druge strane vojska nekorektno postupa sa stanovništvom prilikom rekvizicija. Takav je bio slučaj sa Gradnikovom brigadom na području Ledina i Vrsnika, severoistočno od Idrije. Posebno pitanje odnosa stanovništva i vojske koji dovode do sporova pretstavlja rušenje komunikacija. Prošli put je napr. Rejonski odbor iz Ajdovščine protestvovao što je Kosovelova brigada uništila lokomotivu na pruzi Ajdovščina — Gorica, porušila most i pustila dva voza u Vipavu te tako prekinula saobraćaj na pruzi za duže vremena.

Rejonski odbor bio je mišljenja da je to išlo na štetu stanovništva koje sada treba da pešači 5 časova umesto da pređe taj put vozom za pola sata. Vojska je na oslobođenoj teritoriji lepo prevaspitala nekoliko sela pasivnije raspoloženih prema nama, i danas možemo da kažemo da su ona naša.

Jedinice NOV održavaju velike mitinge i sastanke u svim selima gde se smeštaju i gde se zaustavljaju radi odmora na svome putu i na taj način produbljuju odnos sa stanovništvom. Primorski narod i dalje odlikuje duboki i srdačni odnos prema NOV na koji se u Gorenjskoj teško, teško nailazi.

Narod u Gorenjskoj još je pod dubokim utiskom nemačke snage, nekako je utučen i bez mnogo vere u vlastitu snagu. Drastičan način iseljavanja, postupci sa taocima u Begunjama i prizori iz Dahaua veoma su upečatljivi. U tom pogledu bolje stoje zabačena sela i kuće po planinama gde je bila kolevka partizanskog pokreta u Gorenjskoj. Bogate doline: Selška, Poljanska, Sorško Polje, gde preovlađuje kulaški elemenat, koji je prema NOV i disponiran za pokušaje reakcije. Narod je sa strahom primao jedinice Triglavske divizije prilikom dolaska u gorenjska sela, ali je ipak vojska pozitivno uticala na njih svojim političkim i kulturnim radom. Kod industriskog centra tek dolazi do izražaja revolucionarnost i naročito ie zanimljiva ponekad prosto neshvatljiva mržnja koju partizani u Gorenjskoj pa i naši aktivisti gaje prema jeseniškom proletarijatu.

U Koruškoj je prilikom dolaska prvih partizanskih jedinica situacija bila slična situaciji u Primorskoj. Narod je primio naše drugove srdačno jer je već ranije bio obavešten, odnosno čuo je o borbi koja se vodi u Gorenjskoj, o partizanima i o Osvobodilnoj fronti. Prepreku za još veći polet oslobodilačkog pokreta donekle pretstavlja čvrsto raspredena mreža hitlerovskih i gestapovskih poverenika, kojih se narod mnogo plaši.

Uglavnom, možemo da kažemo da će se probuđena slovenačka narodna svest podići do tog stepena i tako brzo kao u Primorskoj i da će se Narodnooslobodilački pokret razvijati brzim tempom. Narod u razgovoru sa partizanima ističe: Dobro pazimo da se ne ponovi 1918 godina. Ukratko, u Koruškoj narod ima mnogo revo-

lucionarne energije. Nacionalna svest seljaštva je jaka. Radništvo je antifašistički raspoloženo. Uslovi za mobilizaciju postoje. Sve to su faktori koji će omogućiti veliki polet narodnooslobodilačke borbe u Koruškoj,

b) Akcija domobrana i, uopšte, pokušaj reakcije da postavi čvrste temelje za svoju političku delatnost nastavlja se na oba načina: pomoću ljubljanskih novina, lecima, slanjem domobranskih aktivista, raznim sastancima i, sa druge strane, pozivima preko plakata, sa oficijelnim nemačkim obećanjima i pretnjama. Glavni centri u Primorskoj su: Gorica, Trst i Idrija. Pod uticaj domobrana pala su sela i varoši koji su bili već fanije belogardistički raspoloženi: Dornberg, Rihemberg, Ajdovščina, V. Zabije — sva ta sela su u Vipavskoj, zatim Volče, Kozaršče i nekoliko drugih na Tolminskom i obližnja sela oko Idrije prema Rovtama. Kolika je jaka infiltracija domobranskih agenata, aktivista i nemačkih **ŠDijuna** može poslužiti kao dokaz činjenica da su jedinice bezbednosti, vojska i partizanske straže pohvatali u poslednje vreme u Vipavskoj 18 teških grešnika. [Uključivanje i mobilizacija] u narodnu gardu i pomoćnu policiju zasada nisu stigli dalje od poziva. Ipak je primećeno da belogardisti ulažu veliki trud da, naročito u gradovima, stvore naoružane jedinice. Sveštenstvo u Gorici priklonilo se domobranima — u prvom redu zbog jakog uticaja kanonika dr. Brumata. Razni ratoborni sveštenici su aktivni tu i tamo po provinciji. Nekoliko takvih primera bilo je i na oslobođenoj teritoriji ali im je uspeh i rad paralisiran (sveštenici u Cerknom i Šebreljama).

Domobranska propaganda, uglavnom, ističe ovo: »Produžimo tamo gde smo stali 1918 godine i počnimo stvarati ono za šta smo se borili 1918 godine, za ujedinjenu Sloveniju«. Verski momenat je u njihovoj propagandi dosta prikriven.

Akcija domobrana je takođe znatna i u Gorenjskoj. Oni često dolaze iz Ljubljane u Škofju Loku i šalju svoje uniformisane ljude u Kranj i Jesenice. Priličan deo naroda u Gorenjskoj je pod njihovim uticajem. Ali poslednja mobilizacija koju su hteli da sprovedu ipak nije uspela. Oni imaju manje jedinice negde u Jesenicama i Kranju. Kulaški elemenat na Sorškom Polju je prema njima dosta dobro raspoložen.

Prema izveštajima koje smo primili, u Koruškoj nisu primećeni organizacioni pokušaji reakcije.

Nemačka ofanziva:

Nemci su počeli 13-XI po čitavoj Primorskoj ofanzivu u kojoj su učestvovala 4 divizije, među njima i Turkestarska. Ofanziva je bila podeljena, uglavnom, u dva dela, i to: prema Cerkljanskom i Gorenjskoj na desnoj obali Save — protiv 26 divizije i prema Brdima, Beneškoj Sloveniji i Tolminskom — protiv 27 divizije.

Ofanziva protiv Triglavске divizije.⁹ Nemci su prodrli iz Idrije do Cerknog, i time izvršili pritisak na diviziju s leđa. Istovremeno su počeli da napadaju iz Sv. Tri Kralja, Rovta, Selške i Poljanske Doline, iz gornje Sorice preko Davča, blokirajući Savu Bohinjku i Savu od Radovljice naniže. Stab divizije i štabovi brigada bili su još pre početka ofanzive informisani o nemačkoj koncentraciji u Skofjoj Loki, Idriji i Dolomitskoj strani, tako da su bili u mogućnosti da u vojnom pogledu preduzmu potrebne mere. Nemci su prodirali u kolonama u jačini od po 200 do 300 ljudi. Praksa je pokazala da nisu prodirali sa tenkovima i motornim vozilima tamo gde su bile komunikacione linije pravilno i sistematski rušene. Na tim mestima su se radi opravki zadržavali najmanje po nedelju dana, a svuda gde se rušenju drumskih objekata nije poklanjalo dovoljno pažnje brzo su opravljali oštećena mesta. Divizija je od 13 do 22 o.m. vodila borbe, vršeći razne prodore iz nemačkih takozvanih klešta i obruča. Divizija je prošla tu ofanzivu bez većih gubitaka, iako je vojska bila mlada, a novi komandni kadar neiskusni. Treba spomenuti i to da je iz SNO brigade »Janko Premrl-Vojko« dezertiralo 120 ljudi iz s. Žiri i okoline i 120 iz Idrije čime je brigadi naneta znatna šteta. Odbeglima su Nemci dali nekakvo 20-dnevno odsustvo, obećavši da im neće ništa na žao učiniti a da će ih posle završenog odsustva upotrebiti prema vlastitom nahođenju. Nemci u spomenutoj ofanzivi nisu uspeli da razbiju brigade, sem dva bataljona Gradnikove brigade. Naprotiv, brigade su pri kraju nemačke ofanzive bile kompletne, a štabovi brigada i divizija imali su vezu sa svojim jedinicama. Komandni kadar brigada se u ofanzivi, skoro sav, dobro pokazao. Iz komandnog sastava niko nije dezertirao, niti su se kod njega ispoljile tendencije da se negde sakrije. Moral partizana, koji je nešto opao tokom same ofanzive usled gladi, snega

i fizičkih napora a ponekad i zbog kritičnih povlačenja nije mnogo opao. Veći problem u toku ofanzive bili su ranjenici. Nekoliko njih Nemci su pronašli po kućama i pobili. Gubici divizije u mrtvima i ranjenima, ipak, su mali.

Nemačke jedinice koje su učestvovala u ofanzivi bile su sastavljene pretežno od Nemaca, Austrijanaca i Štajeraca. U ofanzivi su učestvovali i domobrani iz Sv. Tri Kralja i Rovta. Njihov broj još nije poznat. Borbena sposobnost nemačkih jedinica i vojna izvežbanost bili su na niskom stepenu. Nemački oficiri u toku operacija imali su dosta muke sa svojim ljudstvom da ga uvuku u borbu. Držali su se, uglavnom, samo puteva i većih drumova. U šumu nisu ulazili. Ofanzivu je pratio niz pljačkaških akcija (krađe zlatnih predmeta, namirnica, odeće itd.). Tokom ofanzive spalili su kuće gde su videli da su bili u njima partizani, pobili nekoliko građana i, u borbama, dok su gađali razna sela, zapalili minama nekoliko objekata. Nemci su se povukli iz svih uporišta gde su se nalazili pre ofanzive i porušili mostove koji su vodili preko Idrije. Stanovništvo od ofanzive nije imalo nekih težih posledica; Nemci su pokušali da u krajevima u Gorenjskoj sprovedu mobilizaciju u domobrane koja, prema dosadašnjim vestima, nije uspela.

Ofanziva protiv 27 divizije »Goriške« počela je 18-XI.¹⁰ Nemci su nastupali iz Gorice, Soške doline, Tolmina i Čedadске strane, kao pripremu za tu ofanzivu trebalo je da pretstavlja zaposedanje Kobarida i gornje Soške doline. Sem nekoliko površnih podataka, još nemamo tačnih vesti o razvitku ofanzive. Izgleda da su borbe bile oštre i teške i da su Nemci naneli Goriškoj diviziji dosta gubitaka. Štab divizije bio je o ovoj ofanzivi obavešten 7 dana pre nego što je počela od OK VOS-a za Brda. U borbama je učestvovala, kao što je već ranije spomenuto, Turkestanska divizija br. 532, boreći se prilično dobro.

Nekoliko dana kasnije Nemci su izveli ofanzivnu akciju na Vipavu i Kras, ali nije bilo nekih značajnih događaja.

Jedan deo jedinica koje su učestvovala u ofanzivi protiv 26 divizije prevezen je u pravcu Celje — Čakovec, a drugi deo u Austriju.

Jedinice koje su učestvovala u ofanzivi protiv 27 divizije: jedan deo Turkestanske divizije vratio se na svoje mesto, u Videm, a drugi deo otišao je prema Trstu.

5. To bi bila, u glavnim potezima, situacija na operativnom području Alpske zone. Naročitu pažnju poklanjaćemo otsada Trstu, Gornjoj Italiji i Koruškoj. Prikućemo još podataka za detaljniji pregled industrije na tom području. Ako uskoro prorade radioveze, bićemo u mogućnosti da dobijemo novije i preglednije izveštaje o čitavoj situaciji na našem operativnom području i njegovoj okolini. Uskoro ćemo vam poslati detaljniji izveštaj.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
(Dušan Kveder-Tomaž)
Tomaž

Načelnik oteka:
Štih Bojan

P. S.¹¹

Vaša naređenja od 18-XI-1943 primili smo pred samo otpremanje naše pošte. Odmah ćemo prići sprovođenju vaših direktiva. Pošlaćemo vam takođe sve podatke koje ste tražili.

Bojan

»< U originalu dopisano mastilom.

IZVEŠTAJ ŠTABA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I POJ OD
30 NOVEMBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I POJ
SLOVENIJE O BORBI KOD GORENJE LAKOVNICE¹

ŠTAB
XV DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 30-XI-1943

GLAVNOM ŠTABU I ŠTABU VII KORPUSA

Situacija na našem sektoru je nepromenjena.

IV brigada vodila je juče borbe između Podgrada i Težke Vode. O rezultatu borbe još nismo dobili vesti. II i IV bataljon IV brigade prebacili su se na položaje oko Podgrada i Ceroveca.

IV bataljon XII brigade, koji se nalazi u Gorenjoj Lakovnici, javlja nam: Juče oko 11 časova stiglo je 30 kamiona, 2 tenka i 3 blinde do Stopiča. Neprijatelj se tu iskrcao iz automobila i krenuo, razvijen u strelce, prema Gorjanskoj cesti, gde je imao sukob sa jedinicama IV bat. Gupčeve brigade, kom prilikom je bio odbijen. Neprijatelj je zatim krenuo prema položajima IV. bat. XII brigade. Bataljon je čekao neprijatelja na položajima kod Gorenje Lakovnice. Neprijatelj se odmah pri prvom sukobu povukao natrag, u šumu, gde je borba trajala od 13—18,30 časova, a odatle je potisnut u svoje uporište. Jačina neprijatelja je 300—500 ljudi, sa tri teška bacača. Gubici IV bat. XII brigade: 1 mrtav, 3 ranjena. Gubici neprijatelja bili su znatni, ali broj dosada još nisu mogli da ustanove.

Na položajima V brigade u toku jučerašnjeg dana nije se desilo ništa naročito značajno; vršena je mobilizacija, prekopavani su putevi i održavani vojni i politički časovi. Patrola, poslata prema Višnjoj Gori, susrela se sa delovima Levstikove¹ i Štajerske³ brigade koji se nalaze kod Krke i Stične.

XII brigada nastavlja da ruši puteve i pruge. Njen II bataljon juče je rušio prugu između Novo? Mesta i Mirne Peči. Zapalio je i 5 vagona. Divizion iste brigade prekopao je puteve Novo Mesto — Mirna Peč i Novo Mesto — Straža. Na tim sektorima iskopano je 7 prekopa od 6 x 2 metra. I bat., koji je pratio ranjenike u bolnicu, još se nije vratio.

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Osma slovenačka NO brigada »Franc Levstik«

³ Dvanaesta slovenačka NO brigada

XV brigada javlja nam da se nije ništa značajno dogodilo na njenom sektoru; prekopavaju se putevi, a drveni most kod Trošmarije već je porušen. Brigada nam javlja da je uspostavila vezu sa III brigadom XIII hrvatske divizije koja ju je izvestila da je neprijatelj istoga dana napustio uporište Gomirje i povukao se u Vrbovsko. III brigada XIII hrvatske divizije imala je nameru da noći 27/28 o.m. napadne neprijateljsko uporište Vrbovsko. Naša IV brigada uputila je na položaje kod Stubica jednu četvu da se poveže sa jedinicom I bataljona koja je držala položaje kod Kamenskog vrha i da, u slučaju ako neprijatelj pokuša da pobjegne iz napadnutog uporišta u pravcu naših položaja, u Ogulin, napadne ga i odbaci natrag. Tačne rezultate o tome napadu još nismo primili. Prema dosada još nepotvrđenim podacima, neprijatelj je počeo istoga dana da se kreće u prilično velikom broju iz Karlovca u pravcu Duge Rese. Patrole iste brigade još nisu izvršile izviđanje daljeg pravca njegovog kretanja.

Prema izveštajima III brigade XIII hrvatske divizije, u Gorskom Kotaru situacija je sledeća: Neprijatelj je evakuisao uporišta: Lokve, Mrkopalj, Delnice, Mrzle Vodice, Crni Lug, Ravnu Goru, Skrad, Brod na Kupi, Srpske Moravice i Gomirje. U Vrbovskom trenutno se nalaze 2 čete ustaša i 1 četa domobrana, dok se u Ogulinu nalazi isti broj kao što smo naveli u jučerašnjem izveštaju.

Obaveštajac IV brigade javlja nam da je krenuo iz Karlovca jedan transport prema Ozlju, gde se neprijatelj iskrcao i krenuo prema Zumberku. IV brigada nije nam još ništa javila je su li te vesti tačne i kakva je namera neprijatelja.

Po brigadama se održavaju politički časovi i mitinzi.

Jedinice naše divizije mobilisale su u toku jučerašnjeg dana 41 novog borca.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
otsutan

Zam. komandanta,
major:
Ciril⁴

**IZVEŠTAJ ŠTABA PETE UDARNE BRIGADE »IVAN CANKAR«
GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O AKTIVNOSTI
BRIGADE PRILIKOM BLOKADE NOVOG MESTA«**

**STAB
V. SNOU BRIGADE »IVAN CANKAR«
Položaj**

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS

Petnaestodnevni vojni izveštaj
(od 15 do 30-XI-1943)

- 16-XI U 6 časova ujutro bataljoni su se povukli sa položaja odakle su napadali Novo Mesto² na nove položaje radi blokade grada, jer smo od Štaba divizije primili naređenje da varoš bude i dalje blokirana. Za neposrednu blokadu bio je određen II bataljon koji se nalazio u Kamnicama, sa zadatkom da drži zasedu u Bršljinu i prekopava put Mirna Peč — Novo Mesto. III bataljon držao je zasedu prema Trebnju iznad Ponikava i kod Jordankala prema Dobrniču. Neprijateljske jedinice iz Trebnja izvele su probni napad, ali su bile odmah odbijene. Posle toga, zasede III bataljona pojačali smo jednim protivtenkovskim topom. Nakon toga neprijatelj više nije pokušavao da napada od Trebnja.
- 18-XI Neprijatelj u Novom Mestu nije napadao sve dok mu nisu pristigla pojačanja od Bele Cerkev. Neprijatelj je izveo prvi ispad 18-XI, prodrevši u 9 časova pre podne sa oko 300 ljudi, 4 tenka i 1 blindiranim automobilom iz Novog Mesta prema Mirnoj Peči.³ Pošto su se u prethodnici nalazili tenkovi iza kojih je odmah nastupala pešadija, zaseda u Bršljinu se povukla. Kolona je za kratko vreme prodrla do prvih zaseda. II bataljon izvršio je kod zaseka napad, ali je neprijatelj, vodeći borbu, brzo opravio put i produžio prema Mirnoj Peči. Prilikom prodiranja zadržao ga je IV bataljon kod V. Kala i odbacio prema Novom Mestu. Neprijatelj je posle toga vršio ispade svakoga dana, nastojeći da rastereti

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani, pisan je najverovatnije 30 novembra 1943 godine.

* vidi dok. br. 113.

» Vidi dok. br. 114.

svoje snage u Novom Mestu i probije blokadu grada. Prilikom svog drugog napada prodro je do Mirne Peči i udario s leđa IV bataljonu kad se vraćao prema Novom Mestu. Zahvaljujući magli, neprijatelj je iznenadio patrolu IV bataljona u selu Šentjurju kod Mirne Peči. Jedan naš drug bio je ranjen, a jedan zarobljen. Taj se, prema izveštaju politkomesara koji se isto tako nalazio u patroli, predao sam. Patrola topovske baterije, koja je bila u patroli na Daljnem Vrhu, izgubila je puškomitraljez kad ju je neprijatelj napao. Članovi patrole bili su predati vojnom sudu i kažnjeni. Neprijatelj je u trećem napadu prodro do zasede III bataljona, zaobišao je i napao komoru u Dečjoj Vasi. Posle borbe koja je trajala pola časa, naši su bili prinuđeni da se povuku iz sela. Imali smo 3 mrtva i 10 ranjenih. Prilikom svih tih ispada neprijatelja primećeno je da jedinice ne poklanjaju dovoljnu pažnju međusobnoj vezi jer je neprijatelj uspeo da se uvuče među jedinice i napadne ih sa boka ili s leđa. Primećeno je i to da su jedinice nekako umorne i nedovoljno pokretljive. Da bi povećali pokretljivost jedinica, smanjili smo broj teretnih i jahaćih životinja do minimuma.

- XI Prema naređenju Štaba divizije, prebacili smo se na položaj oko Dobrnica — Dobrave radi temeljitog rušenja svih puteva na tom sektoru, naročito puteva Straža — Zagradec i Žužemberk — Trebnje. Za rušenje puteva upotrebili smo sem vojske, i meštane iz obližnjih sela. Dosadašnju topovsku bateriju preformirali smo u pešadisku jedinicu koja ima u svom sastavu jedan protivtenkovski top. Pošto se I bataljon ne nalazi više u sastavu brigade,⁴ dali smo IV bataljonu naziv I, a topovskoj bateriji — naziv IV bataljon. I bataljon uputili smo na sektor Čateža da poruši puteve i izvrši mobilizaciju. II bataljon poslali smo po naređenju Štaba divizije na sektor Stična — Višnja Gora da spreči meštanima bežanje u Ljubljani i da mobiliše sve ljude koji su sposobni da nose oružje. Bataljoni su izvršili svoje zadatke. Brojno stanje bataljona se, doduše, povećalo — u tom pogledu slabo stoji samo IV bataljon. Ali kod svih bataljona primećuje se razvodnjavanje, što je posledica priliva novih boraca i neiskustva mladih štabova. No, to će se vremenom poboljšati. U bataljonima su održani sastanci sa komandnim kadrom radi osposobljavanja i uzdizanja nižeg rukovodećeg kadra.

Borbeni moral i disciplina u brigadi su dobri, nedostaje samo još vojnička i politička izgrađenost vojske ali nastojimo da i to što pre dostigne zadovoljavajući nivo. Pošto je brigada izašla iz neprijateljske ofanzive, ona je, što se tiče svoje borbenosti, očvrsla. Posle nekoliko borbi ljudstvo će u tom pogledu dostići zadovoljavajući stepen.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Frenk-Zornada Josip

Komandant, kapetan:
Majnik Janez-Džems

BR. 156

DNEVNIK TONETA VIDMARA OD 21 OKTOBRA DO 30 NOVEMBRA 1943 GODINE¹

Godina 1943

O k t o b a r

i

21. — U Kočevskoj Reci.
22. — Na putu preko Kočevja, Ribnice u Stari Trg. Nemci prodiru iz Broda na Kupu prema Kočevju.³
23. — U Stab XIV divizije.
24. — Postavljen za operativnog oficira XIV divizije. Uveče na putu ka II. brigadi. Iznad Čabra kod Parga nalaze se Nemci koji su prodrli iz Čabra.
25. — Na Milanovom Vrh u kod II. brigade. Uveče pokret preko Kozjeg Vrh u Podpresku.
26. — U Podpreski. Otišao u diviziju na Medvedjek.
27. — Na Medvedjeku.
- 28 i 29. —
30. — Otišao prema Jelenovom Zlebu.
31. — U Jelenovom Zlebu, nastavljamo pokret prema Mokrecu do sela Zavrh.

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Deo dnevnika za period do 21 oktobra 1943 god. objavljen je u tomu VI, knj. 2, 3, 4, 5, 6 i 7.

³ Vidi dok. br. 25 i 85.

N o v e m b a r

1. — Na Zavrhu; uveče pokret prema Primorskoj. Kod Gor. Jezera cesta posednuta, prelaz nemoguć, skrećemo ka karauli 18.
2. — Na karauli 18.
3. — Na Petelinov Vrh stižu II. UB i Stab divizije, te se priključujemo njima. Uveče pokret prema Prezidu, zaustavljamo se u šumi kod Novog Kota.
4. — Vodi se borba sa Nemcima kod Novog Kota od 10 sati pre podne do uveče. Poginulo je oko 80 Nemaca, naših 10 ranjenih. Uveče pokret prema Snežniku.
5. — Prilikom prelaza glavne ceste kod Babinog Polja dva nemačka tenka napala našu kolonu, poginulo oko 15 partizana. Izgubljen je veći deo komore. Ostali su se povukli na Otrobovec iznad Babine Police.
6. — Na Otrobovecu. Uveče pokret kroz šumu u Mrzlu Jamu iznad Jurešča.
- 7 i 10. — U logoru u Jureščama.
11. — Uveče pokret u Brkine.
12. — U selu Celje.
13. — ” ”
14. — Ujutro pokret u Pregarje. III bat. i II. UB opkoljen od Nemaca u Tatrama. Imali 35 mrtvih i 15 ranjenih. Ostali su se povukli u Prelože. Uveče pokret natrag.
15. — U Stare Ogence (stare čumurane, prelaz na Javorniku).
16. — II. UB uveče napala St. Peter⁴ i pobila dosta Nemaca. Ima 2 ranjena.
- 17 i 18. — Na Starim Ogencama.
18. — II. bataljon I. UB i nekoliko boraca II. UB vratili se iz Brkina.
19. — Pokret u Lošku Dolinu, u selo Smarata.
20. — Pokret u Vrhniku.
- 21 i 22. — U Vrhniki.
23. — Pokret na Knežju Njivu. Otišao da potražim XIII., II. i I UB; u noći napali domobransku posadu u Grahovu. Poginulo 65 domobranaca, zaplenjen 1 teški minobacač i veća količina oružja.
24. — Nakon likvidacije Grahova obe brigade se premestile na stare položaje. XIII. UB se premestila na Mašun.
25. — XIII. UB kreće u Smaratu.
26. — II. UB prekopava cestu između Starog Trga i Cerknice, te drži zasede. I. UB se premestila u Benete. Otišao u korpus radi veze.
30. — U korpusu.

⁴ Sada Pivka

**DNEVNIK VELJKA KRIŽNIKA OD 21 OKTOBRA DO 30
NOVEMBRA 1943 GODINE¹**

2

21. oktobar

U 5 čas. otišao sam u Davču. Tamo sam stigao u 8 čas. U 13,45 prošao sam kroz Davču, pored Marinkoveca, nad Potokom, gde se nalazila štabna patrola. Napad na m. Železniki nije se izvršio.

22. oktobar

U 8,45 krenuli smo kroz Crnu Kal u Malu Jelovicu, gde smo stigli u 15,15. Uveče sam otišao u Sp. Ravne po nekog seljaka, kojeg sam doveo u Štab.

23. oktobar

Iz bivšeg 2. bat. Dolomitskog odreda formirao se 3. bat. naše brigade.³

Nedelja, 24. oktobar

Ceta iz 1. bat. upala na Srednjem Vrhu kod Hotovlja u zasedu (jedan poginuo, 1 ranjen). 2. bat. je napao 2 teretna automobila i 1 motocikl. Posle podne otišao sam u 2. bat. na Malenski Vrh, gde se održao miting.

25. oktobar

U sastav naše brigade uključeni su borci bivše Tolminske brigade, koja se rasformirala.⁴ Sa poštom sam otišao preko Zetine u Tol. brigadu koja se nalazila na Javorju. Vratio sam se preko Malenskog Vrh. Štab brigade je izmenjen. Matjažek⁵ je premešten u Štab divizije. Komesar Istok® degradiran. Komandant je postao Slavko Jereb, ranije komandant Tolminske brigade. Zam. komandanta Svarun-Rudolf Hribernik, ranije zam. komandanta Tol. brigade. Komesar Crt-Petelinšek, ranije p. komesar 1. bat. Formiran je i propagandni otek: referent za propagandu — Bajtar-Križišnik Zdravko, ref. za pevanje — Slavček, vojni dopisnik — ja. Brigada sada broji 5 bataljona.

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Izostavljeni deo dnevnika (vođen od 12 septembra na dalje) nije objavljan, ali za to vreme postoji operativni dnevnik Sedme SNOU brigade »Franc Prešern« (vidi tom VI, knj. 7, dok. br. 154).

³ Naredbom Operativnog štaba za zapadnu Sloveniju rasformiran je Dolomitski odred (vidi tom VI, knj. 7, dok. br. 138 i 139).

* Vidi dok. br. 66.

⁵ Branko Karapandža

" Ivan Franko

26. oktobar

Posle podne sam otišao u Malenski Vrh. 2. bat. premestio se uveče u Javorje, a Stab ka seljaku u Suši. Bajtar, Slavček i ja otišli smo u Jazbine.

27. oktobar

Pre podne smo otišli u Sušu. Pošto su se u podne Nemci povukli iz Hotavlja, naši su ga zauzeli. Bio sam i ja prisutan. Početak kampanje za Gorenju Vas⁷.

28. oktobar

Pošto su Nemci počeli iz topova da gađaju Hotavlje, Stab se povukao više prema Suši.

29. oktobar

Nemci su iz Gorenje Vasi prodrli naše položaje i stigli štabu iza leđa. Morali smo se na brzinu povući u Laze. Neke od jedinica bile su razbijene, naročito one koje su bile sastavljene od Primoraca.

30. oktobar

Iz Laza smo se premestili u Robidnicu.

Nedelja, 31 oktobra

Otišao sam u propagandni otsek XXVI. divizije koji se nalazio u blizini Cerkna. Baš prilikom ručka doletele su 3 »štuke« i bombardovale Cerkno. Šteta nije bila velika.

8

13. novembar

Uveče došao kod nas Dule-Svara Dušan, koji nam je saopštio da su Nemci iz Idrije prodrli do Zelina. To je bio početak silovite novembarske ofanzive. Cerkno su naši ispraznili.

Nedelja, 14 novembar

Posle podne otišao sam u Cerkno, sa zadatkom da izvidim kakav je položaj. Tokom noći Nemci su napustili Zelin, ali su se ujutro opet vratili. U komandi mesta čekao sam kod telefona tačnije informacije, ali su mi ih Nemci sami doneli. Vani se iznenada začula buka. Ljudi na cesti vikali su »tenkovi«. Sa telefonistom sam odmah potrčao van i kad sam skočio preko ceste, ugledao sam na daljini od 70 m prvi tenk koji je dolazio. Potrčali smo kroz mesto prema Laznama. Sa čistine nad mestom video sam tenkove i Švabe koji su se vozili prema Novakima. U Labinjama smo saznali da je otišlo 6 oklopnih automobila do Loga ispod Novaka, koji su se posle toga, u 14 čas., vratili prema Zelinu. Sa sobom su odvezli jedan kamion. Posle toga otišao sam u Stab, u Slugovu dolinu.

15. novembar

Ujutro sam sa Cirilom ponovo otišao prema Cerknom. Saznali smo da se tamo nalazi 50 Nemaca. Uveče smo otišli u Poljane. U noći se kroz Poljane vraćao 4. bataljon iz Bukovog.

16. novembar

Po svim znacima biće temeljita hajka.

17. novembar

Zam. brig, komesara Borotin-Copi Franc i Svarun otišli su sa 2. i 3. bat. na Prtovč. Gradnikova i naša brigada vode borbe kod Novaka i Leskovice. Palo je već pola metra snega.

18. novembar

Posle podne pomakli smo se ka Marinkovecu. U 19 čas otišh smo preko Crnog Vrha, Ptičjeg brda nad Novakima, iznad Labinja,

19. novembar

gde smo svi mokri stigli u zoru. Marševali smo 12 sati (u brdima nad s. Marinkovec 2 sata). Kad je bio kivan ručak, u li čas., od vrha su nas napali Nemci, ali smo ih odbili. Ja sam bio poslat u Poljane. U Labinjama ostavio sam opremu, koju su mi odneli gradnikovci. Jernej se ponašao vrlo paničarski. U 19 čas. otišli smo iz Labinja preko Gorja,

20. novembar

prema Jesenici, gde smo stigli u 2 časa. U 3,30 morao sam sa patrolom u Orehek, gde sam ostao preko dana.

27. novembar

Pre podne je cela brigada imala pokret. Pošto me boleo stomak, otišao sam tek u 11 čas. za njima kroz Gorje, popaljene Poče, Labinje, Poljane, Novake u Slugovu dolinu, gde sam stigao u 22 čas.

28. novembar

Drugi bat. izvršio pretres u Kopačnici, jer se saznalo da tamo imaju ljudi sakriveno oružje. Ništa se nije našlo.

II

NEMAČKA DOKUMENTA

BR. 158

**IZVEŠTAJ KOMANDANTA VERMANŠAFT BATALJONA —
ZAPAD OD 24 OKTOBRA 1943 GOD. KOMANDANTU VER-
MANŠAFTA U MARIBORU O NAPADU PARTIZANA KOD
GOMILSKOG¹**

Komandantu Vermanšafta

Maribor

ulica Emila Gugela (baraka).

Radi znanja: Komandantu Vermanšafta u Radečama,

Gospodinu zemalj. savetniku u Celju.

Sadržaj: Banditski prepad u GomiLskom.²

23.X.43 20 vojnika 3 čete Celje — zapad prebacili su se kamionom od Braslovača za Vransko da bi poseli uporište Vransko.

Prilikom ulaza u Gomilsko na kamion je otvorena vatra. Prvim vatrenim rafalom iz automatskog oružja ranjen je šofer u ruku. Šofer je kola ukočio i na oko 8 m. kočnja zaustavio se. Čim su se kola zaustavila, banditi su ispalili drugi, a zatim i treći rafal na kamion. Ceo vatreni prepad nije trajao duže od 1 minuta. Oba komandira grupe odmah posle prvog rafala odgovorili su sa svoje strane na neprijat. vatru i ispalili na bandite oko 1 doboš iz maš. pištolja. Obojica su, izgleda, pri drugom neprijat. rafalu teško ranjeni, pa su naknadno ubijeni, kako se to prema zadobijenim ranama može zaključiti.

³

6 vojnika je zarobljeno i sa njih je, kao i sa poginulih i ranjenih, skinuto odelo.

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

» Vidi dok. br. 59, 159, 160 i 168.

³ Izostavljeni deo dokumenta (imena ranjenih i mrtvih) istovetan je sa delom dokumenta br. 160.

2 vojnika su se probila i posle 5 časova stigla na uporište u Braslovče.

Prilog — izveštaj i lista gubitaka.⁴

Komandant
Ver. batalj. — zapad
Eger, s. r.
oberšturbbanfirer

BR. 159

IZVEŠTAJ KOMANDANTA VERMANŠAFT BATALJONA — ZAPAD OD 24 OKTOBRA 1943 GOD. O NAPADU PARTI- ZANA KOD GOMILSKOG¹

Prilog iz izveštaja o prepadu u Gomilskom 23.X.1943^s

Po naredenju saveznog vođe povučena je iz Braslovča i Vranskog 1. alarmna četa Sreza mariborskog koja je tamo bila dislocirana.

Usled ugroženosti napred navedenih mesta, oba uporišta po traženju gospodina zemaljskog savetnika ponovo su posедnuta. U tome cilju naredeno je sledeće: 2. četa Ptuj — sever upućuje 1 vod u Ljubno ob Savinji. 3. četa Celje — zapad premešta se iz Ljubnog ob Savinji u Braslovče (sedište čete) i upućuje 1 vod u Vransko. Raspored se ima izvršiti 22.X.43 do 14 časova. Kamioni za prebacivanje trupe toliko su zadocnili da je 3. četa — zapad tek po padu mraka stigla u Braslovče i komandir čete nije više uspeo da uputi 1 vod u Vransko. Primećuje se, još, da je komandir čete Jeglič od 22 na 23 bio na odsustvu zbog prisustvovanja nekoj svadbi. Bataljon nije obavešten o tome da određeni vod nije upućen u uporište Vransko. 23.X.43 komandant bataljona oberšturbbanfirer Eger vršio je obilazak uporišta Vransko (u povratku sa jedne akcije u Motnik) i tom prilikom konstatovao da uporište Vransko nije posедnuto. Oberšturbbanfirer Eger naredio je telefonom da se iz Mozirja odmah stavi na raspolaganje jedan kamion koji će iz Braslovača

⁴ Podaci o gubicima oružja i opreme istovetni su sa podacima u dok. br. 160.

prevesti posadu u uporište Vransko. Ovo telefonsko naređenje primio je zastupnik komandira čete Gruber u 18 časova.

Postojala je opasnost da će banditi pokušati da ometu svečanost »dana mesne grupe« u Vranskom, te je stoga bilo neophodno da uporište bude posednuto. Po izjavi komandira Grubera, traženi kamion stigao je u Braslovče u 21,45 čas. i odavde krenuo u 22 časa.

Prepad je izvršen u 22,30 čas. kod jednog mlina, i dosad se nije moglo utvrditi da li je prepad izvršen nesrečnim sticajem prilika ili je on bio plod prisluškivanja jednog od telefonskih razgovora koje je vodio oberšturmbanfirer Eger u 16,15 čas., odnosno telef. razgovora iz Mozirja u 12 časova; sem toga telefonirano je za kamion takođe i iz Smartnog ob Paki.

Prema raznim izveštajima, bilo je prisutno oko 100 bandita, među njima je bilo i žena; čuo se govor na italijanskom, nemačkom, francuskom, hrvatskom i slovenačkom jeziku. Odmah su upućena potema odeljenja, ali uspeha nije bilo pošto je noć bila veoma mračna. Banditi su kamion zapalili, a ostala šteta bila je neznatna.

Komandant vermanšaft
bataljona — zapad
Eger, s. r.
oberšturmbanfirer

IZVEŠTAJ KOMANDIRA TREĆE ALARMNE ČETE U BRASLOVČAMA OD 24 OKTOBRA 1943 GOD. KOMANDANTU VERMANŠAFT BATALJONA U MOZIRJU O NAPADU PARTIZANA KOD GOMILSKOG¹

III alarmna četa
uporište Braslovče
Zastupa komandira čete
Komandir 1 voda

Braslovče, 24. oktobar 1943.

Vermanšaft bataljonu
Mozirje

Bf. B. br. 3

Sadržaj: Prepad u Gomilskomr

23. okt. 1943. između 18 i 19 časova dobio sam naređenje da uputim 20 vojnika za Vransko. Stupio sam odmah u vezu sa autopreduzimačem i do 10 čas. tražio 1 kamion iz Šmartnog ob Paki. Kamion je stigao u 21,45 čas. Do 21,55 čas. ljudi su već bili ukrcani u kamion i odmah krenuli na put. Naoružanje ljudstva iznosilo je 18 pušaka, 2 mašin. pištolja i 2 pištolja, sa po 30 metaka na pušku, 96 metaka na mašin. pištolj i 3 defanzivne ručne bombe; zatim 540 puščanih metaka, 192 metka za maš. pištolje i 3 defanzivne ručne bombe. Oko 22,10 čas. u našem uporištu dali smo uzburu, pošto se iz pravca između juga i jugoistoka čula pucjava. Postrojio sam svojih 25 vojnika i sa istim u streljačkom stroju krenuo u pravcu Gomilskog. Na pola puta između Gomilskog i Braslovča videli smo svetio u zamku »Zovnek«. Pretpostavili smo da su banditi napali »Zovnek«, pošto je zamak osvetljen. Međutim, kad je vermanšaft opkolio zamak, utvrdilo se da to nije bilo tačno. U zamku su se, naime, samo ogrešili o propise za zamračivanje. Predlažem da se vlasnik strogo kazni, pošto nas je ovim prestupom sprečio da na vreme stignemo u pomoć našim drupovima. Pošto je svuda naokolo bila tišina, to sam se sa svojim ljudstvom vratio u kasarnu. Posle smo doznali od ovdašnje žandarm. stanice da je neprijatelj napao naš kamion i da je bilo 5 mrtvih i nekoliko teško ranjenih. Nisam čekao na naređenje, već sam odmah uputio jednog kurira u žandarmeriju u Braslovče, te da ona obavesti ostala nadleštva. Odmah zatim odveo sam svoje ljude iz kasarne do na liniju Pondor. Nisam mogao primiti odgovor-

Führer:

WM. Kessel Willi, Schönstein, Warobas Nr. 20. geb.am 8.9.1907
WM. Kern Franz, Schönstein, Warobas Nr. 99 geb.am 10.10.1911
WM. Schinzel Franz, Schönstein, Amberggrübenweg 9 geb.am 24.2.1889
WM. Popelnik Max, Schönstein, Guberg Nr. 1 geb.am 25.5.1908
WM. Krushar Anton, Schönstein, Wesschlaggedlung 1 geb.am 3.1.1917
WM. Fintler Franz, Altwöllau Nr. 20 geb.am 4.1.1918

Vertuadete:

WM. Jauscher Karl
WM. Melanschek Michael
WM. Fekleka Stanislaus
WM. Sager Franz
WM. Scheward Edward
Ostwehrschnik Franz
Obstm. Dermal Franz

Nach Aussage der Ueberlebenden Führ der LKB in Lebern ein. Beim Ortseingang fiel ein Gewehrschuss, was für die Banditen ein Alarmsignal gewesen ist. WM Kessel, welcher die Gruppe führte, schuss mit seiner Maschinenpistole in Richtung des Schusses ein Magazin ab. Auf rasch eröffneten die Banditen aus LKW Feuer auf den LKW und die erste Garbe wühlte sämtliche stehende Männer um. Nach der zweiten Garbe machten die Banditen einen Sturz auf Auto und enttraffeten die Ueberlebenden die unter den Toten und verwundeten Kameraden lagen. Zogen ihnen, sowie auch den Toten und Verwundeten sämtliche Uniformstücke aus und überliessen sie ihrem Schicksal.

Die Banditen wollten das Auto in Brand setzen und hatten riesige Eile vom Tatort wegzukommen und sind in Richtung Debrelle abgezogen. Kommandos wurden teils deutsch, slowenisch und anderssprachig durchgegeben. Unter den Banditen befanden sich auch Weiber.

An Ausrüstung verloren die Männer:

18 Gewehre mit 540 Schuss Munition, 2 M-Pi (Modell 40 und Modell 41) mit 192 Sch.
18 Keppeln, 20 Stück Brotbeutel, 20 Stück Feldflaschen, 5 Tauwasser, 6 M-Pi Magazine und 6 Zeltbahnen.
Ferner gingen verloren:
20 Mäntel, 20 Uniformen und 20 Mützen (Bergmützen)

Der Führer der J.A.K. Cl/wo:

I.V.

(Drüber)

WM. Rttf.

nost na sebe da maršujem neposredno drumom, pošto smo bili slabo naoružani, već sam od »Žovneka« skrenuo desno u polja i šume, da bi obilaznim putem stigao na mesto napada. Iako smo u četi imali 3 vodiča, ipak smo zbog mraka zalutali u šumi. U početku smo imali dobar pravac, ali smo posle krivicom 1 vodiča prilično dugo lutali u neprohodnoj i gustoj šumi, krećući se neprestano u krugu. Na kraju smo naišli na seljaka po imenu Rak vulgo Tinč u Podvrhu koji nas je izveo na glavni drum Celje — Vransko. Oko 4 časa ujutru stigli smo kod jednog velikoposednika vulgo Dečara — u Kaplu i pošto nismo znali da li je policija ili žandarmerija obezbedila drum ili je isti zatvorio neprijatelj, to smo čekali dok ne svane. Potom smo krenuli drumom za Celje i skrenuli za Braslovče.

Oko 6 časova stigli smo na mesto napada gde smo zatekli sledeće poginule drugove:

Mrtvi:

- Narednik Kosi Vili, Šoštanj, Topolščica br. 132, rođen 8.5.1907.
- „ Koren Franc, Šoštanj, Topolščica br. 99, rođen 12.10.1911.
- „ Sinrek Franc, Šoštanj, Anzengruberweg 9, rođ. 24.2.1889.
- „ Pepelnik Maks, Šoštanj, Gaberk br. 4, rođen 25.5.1908.
- „ Kruhar Anton, Šoštanj, Vošnagsidlung 1, rod. 5.1.1912.
- Pinter Franc, Velenje br. 20, rođ. 4.4.1919.

Ranjeni:

Narednik Paušer Kari,	Narednik, Sevard Eduard,
„ Melanšek Mihael,	Ostrovršnik Franc,
„ Pokleka Stanislav,	obstm. Dermol Franc,
„ Sager Franc.	

Po izjavi preživelih, kamion je ušao u Gomilsko. Pri ulazu u mesto opaljen je metak iz puške, što je za bandite bio znak za uzbunu. Narednik Kosi, koji je bio vođa grupe, ispalio je iz svog mašin. pištolja u pravcu odakle se čuo pucanj jedan šaržer. Na to su banditi iz lakog mitraljeza otvorili vatru na kamion i prvi rafal je kosio po ljudstvu koje je stajalo unaokolo. Posle drugog rafala banditi su izvršili juriš na kamion i razoružali preživеле koji su ležali među mrtvim i ranjenim drugovima, zatim su sa njih, kao i sa mrtvih i ranjenih, skinuli odelo i prepustili ih njihovoj sudbini. Banditi su zapalili auto, u žurbi napustili mesto prepada i otišli u pravcu Dobrovlja. Komande su prenošene na nemačkom, slovenačkom i na drugim jezicima. Među banditima bilo je i žena.

Od opreme ljudstva izgubljeno je:
18 pušaka sa 540 metaka, 2 maš. pištolja (model 40 i 41)
sa 192 metaka, 18 opasača, 20 torbica za hleb, 20 poljskih ču-
turica, 5 ranaca, 6 šaržera za mašin. pištolje i 6 šatorskih krila.
Dalje je izgubljeno:
20 šinjela, 20 uniformi i 20 kapa (planinskih).

Zastupa komandira
III alarmne čete Celje-zapad
Geuber, narednik

BR. 161

IZVEŠTAJ KOMANDANTA VERMANŠAFT BATALJONA —
ZAPAD OD 25 OKTOBRA 1943 GOD. KOMANDANTU VER-
MANŠAFTA U MARIBORU O LOGORIMA PARTIZANA U
REJONU CERNILEC — MENINA PLANINA — DOBROVLJE¹

Vermanšaft bataljon — zapad

Mozirje, 25.X.1943.

Poverljivo

Komandantu vermanšaft bataljona
Maribor.

Radi znanja: Komandantu vermanšafta u Radečama,
Gospodinu zemalj. savetniku u Celju.

Prema dobijenim izveštajima o banditima i akcijama naših iz-
viđačkih delova, utvrđeno je da banditi imaju svoje logore na
Cernilecu, na Menina Planini — u blizini Sv. Jošta, zatim kod
Marije Crete i na Dobrovljama. Ponovno je primećen priliv
manjih banditskih grupa na Menina Planini. Sve manje ban-
ditske grupe raspituju se o mestima uporišta vermanšaft je-
dinica i njihovim jačinama.

Gore navedena područja nalaze se pod našim stalnim nad-
zorom. Ponovo je naređena jedna velika akcija protivu bandi.*

Komandant vermanšaft bataljona — zapad
Eger
oberšturmbanfirer

**IZVEŠTAJ KOMANDANTA VERMANŠAFT BATALJONA —
ZAPAD OD 25 OKTOBRA 1943 GOD. O DISLOKACIJI I
BROJNOM STANJU JEDINICA¹**

Vermanšaft bataljon — zapad
Poverljivo

Mozirje, 25.X.43

Dislokacija i brojno stanje ljudstva vermanšaft bataljona
na dan 25.X.43.

Štab bataljona: u Mozirju, jačina 1:4.

2. četa Ptuj — sever: sedište Luče, jačina 151 (od toga
1:46 u Ljubnom ob Savinji).

2. Celje — istok: Gornji Grad, jačina 1:91.

1. četa Celje — istok: Mozirje, jačina 1:127 (od toga 1:46
u Rečici ob Savinji).

3. četa Celje — zapad: Braslovče, jačina 1:84 (od toga
1:46 u Vranskom).

Komandant vermanšaft bataljona — zapad

Eger
oberšturmbanfirer

IZVEŠTAJ ZANDARMERISKE STANICE SLOVENJ GRADEC OD 27 OKTOBRA 1943 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA RUDNIK STARI TRG¹

Zandarm. stanica Slovenj Gradec — vodnik Flek, 27.X.43 u 2 časa i 30 min. javlja:

26.X.1943 u 19 čas. i 30 min. nepoznat broj bandita došao je u Stari Trg, područje žandm. Slovenj Gradec, u rudnik firme »Drauland«, vlasnik Bilde iz Maribora. Petorica od ovih bandita upali su u kancelarisku baraku i naredili predvodniku Francu Štumpflu da im izda eksploziv.¹

Naoružanje: Dvojica sa maš. pištoljima, dvojica sa puškama i jedan sa pištoljem; sem toga imali su ručne bombe i kame.

Odeća: 1 u policiskoj, 1 u domobran., 2 u vojničkoj uniformi i 1 u civilu.

Zaplenili su: Dva para gumenih čizama, delove razne odeće, 4 dumerit-ekspl. punjenja, 50 komada alumin. detonatora i 24 fitilja.

Banditi su minirali kancelarisku i magacinsku baraku i zapalili ih.

Sa zaplenjenim eksplozivom digli su u vazduh 1 veliki elektromotor i uređaj za uključivanje struje.

Vreme zadržavanja: Od 19,30 — 20,50 čas. 26. X. 43.

Pravac dolaska i odlaska: Nepoznat.

Označavanje mesta objekta i sedišta žandarm.: Rudnik Stari Trg nalazi se na specijal. karti Donji Dravograd 10 mm zap. od crkve u Slovenj Gradecu i na tome mestu je ucrtan na karti. Udaljen je od žandarm. stanice u Slovenj Gradecu 45 minuta hoda.

Izveštaj podnet: 26. X. 1943 u 1 čas i 15 min.

Preduzete mere: Vod za akciju jačine 1:40, od toga 30 vermana upućeno je odmah na lice mesta. Eksploziv koji se još nalazio u rudniku prenet je u Slovenj Gradec.

Primio: nared. **Dampf**

¹ Original — telefonska depeša — nalazi se u Državnoj arhivi u Mariboru.

* Vidi dok. br. 99.

**IZVEŠTAJ KOMANDANTA VERMANŠAFT BATALJONA —
ZAPAD OD 28 OKTOBRA 1943 GOD. KOMANDANTU VER-
MANŠAFTA U MARIBORU O PREDUZETOJ AKCIJI NA
SEKTOR CERNILEC — TOLSTI VRH¹**

Vermanšaft
Alarmni bataljon — zapad
Pov. br. 5

Mozirje, 28. okt. 1943
Poverljivo

Komandantu vermanšafta

u Mabiobu

Radi znanja: Komandantu vermanšafta u
Radečama,

Gosp. zemaljskom savetniku u Celju.

Sadržaj: *Izveštaj o akciji* u Černilecu.

Pošto je na prostoru između Černileca i Tolstog Vrha bio primećen manji dim, a sem toga prema izveštajima osmotreno je i izvesno prebacivanje bande ka ovome prostoru,² to su naše snage izvršile jednu veću akciju čišćenja.

Početak: 26. tek. mes. u 21 čas. Završetak: 27. tek mes. u 16,15 čas.

Upotrebljene snage: 42 vermana 1. čete Celje — istok,
72 „ 2. čete Celje — istok.

Pročešljan je prostor Cernilec, kao i međuprostor između Cernileca i Tolstog Vrha.

Na Černilecu nisu konstatovani nikakvi tragovi bandita, dok su kod krsta u udolini Tolstog Vrha primećeni pokreti bandi. Akcija se nije mogla nastaviti dalje u pravcu Menine Planine, pošto se spustila gusta magla sa kišom. Uhvaćeni su tamo noću neki seljaci koji stanuju na brdima, i utvrđeno je da se svi seljaci, bez izuzetka, nalaze pod uticajem i pod pritiskom bandi. Od seljaka oko Nove Štife i dalje u pravcu Cernileca ne možemo očekivati nikakvu pomoć, pošto nam niko od njih ne dostavlja nikakve podatke o bandama.

Komandant alarmnog vermanšaft bataljona —
zapad

Potpisao:

Po zapovesti: **Pihl**
kapetan i adutant

IZVEŠTAJ KOMANDE VERMANŠAFT BATALJONA — ZAPAD OD 30 OKTOBRA 1943 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA UPORIŠTE ŠMARTNO OB DRETI'

Alarmni vermanšaft bataljon — zapad

Mozirje, 30. okt. 1943.

Izveštaj

o događajima noću 29/30. tek. mes. na prostoru Mozirje — Šmartno ob Paki — Šmartno ob Dreti — Gornji Grad.²

Oko 20 časova i 30 min. žandarmerija u Mozirju izvestila je ovaj bataljon da se jedna grupa bandita, jačine oko 100 ljudi, kreće iz pravca Polzele ka Šmartnom ob Paki. Izveštaj je dostavila žandarm. stanica Šmartno ob Paki.

Ostalo je nerazjašnjeno ko je ovaj izveštaj doneo u Šmartno ob Paki. Četa u Mozirju izvršila je uzbunu i odmah je u 21 čas. i 30 min. odaslala — radi pojačanja žandarm. stanice u Šmartnom ob Paki — 1 grupu jačine 1:13. Grupa je u toku noći ostala u Šmartnom ob Paki i jutros se bez incidenta vratila u Mozirje. Ima dosta verovatnoće da je ovaj izveštaj iz Šmartnog ob Paki bio lažan.

Oko 23 časa obavešteni smo da je Šmartno ob Dreti napadnuto. Ni preko Gornjeg Grada nismo mogli dobiti bliže podatke o tome. Naređeno je odavde da četa u Braslovčama izvrši takođe uzbunu, dok je u Mozirju naređena pripravnost, s tim da se pojača obezbeđenje samog mesta. Bataljon je izdao zapovest četi u Gornjem Gradu da sa jednom grupom 1:40 — sa jakom vatrenom snagom krene u Šmartno ob Dreti da neprijatelja napadne i da ga goni... *

Kada je ova grupa napustila Gornji Grad, banditi su od Št. Florijana iznad Gornjeg Grada otvorili jaku mitraljesku vatru na policisku kasarnu. Komandir grupe koji je određen u akciju na Šmartno ob Dreti prekinuo je svoj prvobitni zadatak, pošto je na osnovi ove vatre pretpostavio da će neprijatelj izvršiti jači napad na Gornji Grad. Ovo očekivanje napada na Gornji Grad i prekid prvobitnog zadatka žandarmerija u Gornjem Gradu prenela je dalje u Mozirje. Međutim, ubrzo se

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Vidi dok. br. 60, 99 i 166.

³ i * U originalu je nečitko.

ispostavilo da je ovo bio samo manevar zavaravanja sa kojim se želelo sprečiti napad na Šmartno ob Dreti. Ipak smo zbog ovog izgubili toliko vremena da borbena grupa u svome docnijem gonjenju nije postigla nikakav uspeh. Pojačanje koje je traženo od policije u Celju prošlo je u 3 časa kroz Mozirje. Traženo pojačanje poslato je preko žandarmerije u Mozirje odmah posle 23 časa . . . .⁴

Detaljniji podaci o ovoj akciji do tog trenutka još nisu primljeni.

Mozirje, 30. okt. 1943.   Komandant vermanšaft bataljona —
u 11 čas.   zapad
Potpisao po zapovesti
Pihl
kapetan i adutant

BR. 166

IZVEŠTAJ KOMANDANTA VERMANŠAFT BATALJONA —
ZAPAD OD 30 OKTOBRA 1943 GOD. VIŠEM SAVEZKOM
VOĐI U MARIBORU O NAPADU PARTIZANA NA UPORI-
ŠTE ŠMARTNO OB DRETI¹

Vermanšaft bataljon — zapad   Mozirje, 30. oktobar 1943.
Pov. broj 24.

Saveznom vodi
Maribor

Radi znanja: Saveznom vodi u Radečama,
Gosp. zemaljskom savetniku u Celju.

Sadržaj: Izveštaj o prepadu u Smartnom ob Dreti 29.X.1943.®

29. oktobra u 23 časa ovaj bataljon je obavešten da je na žand. stanicu Šmartno ob Dreti izvršen prepad.

Shodno planu za uzbunu, odmah je upućen jedan vod pravcem za Šmartno ob Dreti. Oko 15 minuta po odlasku voda,

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Napad su izvele jedinice Šeste slovenačke NO udarne brigade »Slavko Slander« (vidi dok. br. 60, 99, 165).

jedan drugi vod od tri grupe koji se nalazio u pokretu ka Novoj Štifti, u cilju postavljanja zasede, dobio je vatru sa zapadnog pravca. Potom je neprijatelj usredsredio svoju mitraljesku, minobacačku i puščanu vatru na mesto Gornji Grad (prema postojećim izveštajima bilo je oko 50 bandita koje je jedan meštalin posle vatreneog prepada na Meninu Planinu doveo ovamo).

Vod koji je upućen za Šmartno ob Dreti poslao je svog kurira žandarm. stanici u Gornjem Gradu. Komandir žand. stanice vratio je ovog kurira nazad, u vod, s tim da komandiru voda prenese molbu žand. stanice da se vod neda obmanuti demonstrativnim napadom neprijatelja na Gornji Grad, već da isti hitno krene dalje u pomoć posadi u Smartnom ob Dreti. Vod je, zaobišavši zapreku kod Kroke, stigao nesmetano u Šmartno ob Dreti." Banditi su već bili otišli i vod je uputio jednu udarnu grupu u poteru u pravcu Sv. Jošta.

Jedan bandit, po imenu Traven Vincenc, rod. 13.3.1922 u Bukovici, srez Kamnik, napustio je bandite i prijavio se u Smartnom ob Dreti. On izjavljuje da su ga 25.X.43 kod Duplice, južno od Kamnika, prisilno regrutovali i potom ga rasporedili u jednu od manjih bandi koja se nalazi u blizini Šmartnog (u Tuhinju), gde je dobio dužnost da donosi vodu i drva. 29.X sakupila se jedna veća banda od 180 ljudi, sakrila svoju ličnu spremu i u 14 časova otišla u pravcu severa. Išla je pravcem Crni Vrh kod Zg. Tuhinja — kota 1286 — Goli Vrh — Sv. Jošt i oko 23 časa stigla u Šmartno ob Dreti. Tu se banda podelila u dve napadne grupe, a on, Traven Vincenc, postavljen je na jedno mesto gde je trebalo da se pošle napada obe grupe sastanu. Tako se on za vreme napada sakrio u jedan stog sena, pa je potom stigao u Grauverden. O samoj bandi on daje sledeće podatke:

Komandir se zove Rauter.

Jačina: 180 ljudi i 3 žene od 20—22 god. starosti.

Naoružanje: Svaki bandit ima pušku sa oko 30 metaka, ručne bombe; na svakih 10 ljudi po 1 laki mitraljez i mašinski pištolj, zatim, ukoliko je on mogao videti, i 1 minobacač.

U bandi je bilo Kranjaca, Hrvata, Italijana i Francuza, naročito je upamtio jednog sedog bandita (Francuza).

Disciplina: Ko se usudi da ima neko zasebno mišljenje, biće odmah streljan. Pevaju se uglavnom nacionalne pesme, slovenačke i hrvatske.

Odeća i oprema: Nekolicina nosi uniformu nem. vojske, a nekolicina policisku. Vermanšaftska uniforma nije zastupljena. Svaki bandit ima po 1 šatorsko krilo.

Pravac povlačenja: Preko Sv. Jošta u pravcu Tuhinja.

Bandu smo gonili do Menine Pl. i dalje gonjenje bilo je neizvodljivo.

Ceneči prema izjavama Travena i prema sastavu bande, ista nije učestvovala 23.X.1943 u napadu na Gomilsko kod Braslovča.

Počev od 30.X.1943 ja ću se nalaziti sa borbenom grupom od 100 ljudi na prostoru kod Crete.

Komandant vermanšaft bataljona —
zapad
Eger
oberšturmbanfirer

Naknadni izveštaj: 29.10. u 20 časova na osnovu jednog izveštaja žandarm. stanice Šmartno ob Paki potporučnik Kotz tražio je pojačanje od vermanšaft. jedinica. 1. četa Celje — istok iz Mozirja uputila je na želez. stanicu Šmartno ob Paki jedno odeljenje koje je stanicu obezbeđivalo od 6 časova ujutro.

**IZVEŠTAJ ZANDARMERISKE STANICE ŠMARTIN OD 31
OKTOBRA 1943 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA ZAMAK'**

Zandarm. stanica Šmartin (pri Slov. Gradecu) — vodnik Zoter
— 31.X.43 u 22 časa i 30 min. javlja:

»U Šmartinu (pri Slov. Gradecu) veliki požar, verovatno
gori zamak. Pretpostavlja se da su banditi izazvali po-
žar. Bliži podaci nisu poznati.
Žandarmerija u Slovenj Gradecu obaveštena je i ona
preduzima potrebne mere.«

Primio: narednik **Zimer**

Drugi izveštaj žand. stanice Šmartin (pri Slov. Gradecu), 23
časa i 45 min. — nared. Grošek — glasi:

»Banditi su 31.X.43 u 21 čas i 30 min. zapalili zamak u
Šmartinu.²

Jačina i naoružanje bandita još nisu konstatovani. Za-
mak u Šmartinu je državno vlasništvo. Upućena su u
akciju poterna odeljenja i to jedno od žandarm. stanice
Šmartin, jačine 1:6, a jedno od žandarmerije iz Slovenj
Gradeča koji se sastoji od žandarma i vermana pod ko-
mandom žandarm. potporučnika Gogela.

Zamak u Šmartinu (pri Slov. Gradecu) nalazi se na spe-
cijalnoj karti Mozirje na Savinji, 44 m/m jugoistoč. od
crkve u Šmartinu (sedište žand. stanice Šmartin) i 23
m/m sever, od crkve »Šmiklavž«. Udaljenost zamka od
sedišta žandarm. stanice iznosi 1 čas i 30 min. hoda.«

Primio: nared. **Zimer**

¹ Original — knjiga telefonskih depeša — nalazi se u Državnoj
arhivi u Mariboru.

² Napad na zamak u Šmartinu izvele su jedinice Koruškog ba-
taljona.

IZVEŠTAJ KOMANDANTA POLICIJE I SLUŽBE BEZBEDNOSTI ZA DONJU ŠTAJERSKU OD 1 NOVEMBRA 1943 GOD. GLAVNOJ UPRAVI DRŽAVNE BEZBEDNOSTI O OPŠTOJ SITUACIJI¹

Komandant policije bezbednosti
i službe bezbednosti
u Donjoj Štajerskoj

Maribor, 1.XI.1943
Poverljivo

Centar za Donju Štajersku u Mariboru
IV N — B. Pov. br. 309/43/6/a

Sadržaj: Banditizam u Donjoj Štajerskoj

1) Politička situacija:

Pri razmatranju političke situacije u Donjoj Štajerskoj, mora se poći od činjenice da je od celokupnog broja stanovnika koji je u novembru 1941 tamo zatečen bilo oko 60.000 lica koja su nemački govorila i pisala, dok je 470.000 stanovnika bilo koji su govorili ili oba jezika, ili pak samo slovenački. Prilikom dolaska nemačke oružane sile, stanovništvo Donje Štajerske nije poznavalo granice u svom oduševljenju. Ono je dobre volje izlazilo ususret svim merama koje su tada preduzimali novo-obrazovani »štajerski hajmatsbund«² i civilna uprava, i ono je nastojalo da u potpunosti ispuni sve zadatke pred koje je svaki pojedinac tada bio stavljen. Međutim, pošto je civilna uprava uhvatila čvršće korene i pošto je nasilno iselila deo stanovništva iz krugova izrazito slovenske inteligencije, čije je neprijateljsko držanje već bilo ili poznato ili se pak sa istim u toku vremena moralo računati, počelo se osećati izvesno sporo, ali konstantno i u prvi mah samo pasivno držanje stanovnika prema nemačkim vlastima.

Sa ulaskom Rusije u rat, poverovaše neke grupe stanovnika, koje dosad ni u kom slučaju nisu važile kao protivnici Nemaca, da je došao njihov čas da se javno suprotstave naređenjima Rajha. Ovakva njihova nastojanja nađoše svoj vidan izraz u banditizmu koji je otsada j^očeo da se širi. Stanovništvo Donje Štajerske, najvećim delom sa izrazito slovenskom krvlju, njihova uzajamna veza sa ostalim Balkanom, kao i njihova

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Domovinska zveza — Otadžbinski savez.

veza sa krugovima inteligencije koja je još preostala u Donjoj Štajerskoj i koja se neće nikada odreći svoje povezanosti sa preseljenim ili otseljenim licima na srpsko-hrvatsku teritoriju — sve ovo stvorilo je, svesno ili nesvesno, psihološki momenat za Panslavizam. Mada je u početku bilo znakova — stvaranjem socijalnih ustanova sa kojima je postignuto izjednačenje stanovništva — koji su učinili da veći deo donjoštajerskog stanovništva, koje je pod Jugoslavijom trpelo od socijalne nepravde, tesno priveže uz Nemačku, ipak je neprijateljska propaganda, koju su nesumnjivo vodili komunisti, umela da te socijalne ustanove označi kao bedni pokušaj za »deljenje milostinje«.

Civilna uprava sa svojim često rđavo shvaćenim, a delom i nepravednim merama, doprinela je mnogo da do toga dođe.

Svi oni koji su se ranije svim silama trudili da nemački jezik upotrebljavaju, kako u porodici, tako i u javnom životu, i to u govoru i u pismu, danas čine suprotno tome. Staviše, i one grupe stanovnika koje su ranije sebe oglašavale za folksdojčere, danas su evoluirale tako daleko da se smatraju za lica koja samo nemački govore i da se kao folksdojčeri predstavljaju samo u slučaju kada je to neophodno potrebno i kada time treba da kamufliraju svoje držanje.

Što se tiče opšteg držanja donjoštajerskog stanovništva, karakteristična je i činjenica da na sastanke u »dane mesne grupe«, koji se redovno održavaju, dolazi samo onaj deo stanovništva koji je, s obzirom na svoj položaj (pripadnici raznih organizacija i funkcija), na to prisiljen. Veći deo stanovništva odbija da dođe na ove sastanke sa obrazloženjem da oni predstavljaju providnu kamuflažu stvarnosti čime se rat ne može više dobiti.

Kod ovakvog držanja stanovništva mora se sasvim prirodno uzeti kao tačno da banditizam, koji je u početku posmatran skeotično i sa izrazitim neprijateljstvom, sada nailazi na jak oslonac u narodu. Lica koja su regrutovana za vojsku izražavaju jasno svoje negodovanje, i gledaju na svaki način da se priključe bandama, da bi time aktivno mogli da rade na oslobođenju Slovenije. Prisilna regrutovanja i nasilno odvođenje u šumu skoro su isključena. Staviše, u svakom pojedinom slučaju moglo se konstatovati da je svaki regrutovani za nemačku vojsku odmah posle'toga tražio vezu sa banditima i da je svaki takav na kraju uspeo da pređe k njima. Da bi se članovi njegove porodice zaštitili od progonjenja, oni bi to kamuflirali sa takozvanim prisilnim regrutovanjem.

Poslednja hapšenja u OF jasno su dokazala da se široki slojevi naroda slažu sa njenim ciljevima i da, pružanjem svoje moralne i materijalne pomoći, rade na njenom daljem širenju.

Mada se pojedini elementi brane time da su usled pritiska — uz pretnju da će odmah posle sloma biti izloženi mučenjima — prisiljeni na saradnju sa banditima, ipak se ovaj simptom ni u kom slučaju ne sme smatrati kao opšti.

Prema tome, danas se moramo rukovoditi načelom, da svako lice, bez obzira na njegov ugled i položaj, mora biti uzeto na odgovornost, ako se utvrdi njegova saradnja u pokretu otpora, da bi se time sprečilo stvaranje mišljenja o slabosti Rajha.

2) *Situacija kod bandi:*

a) *Formacija i organizacija:*

Rukovodstvo nad banditima, a takođe i u Osvobodilnoj fronti u Donjoj Štajerskoj raspoređeno je još i sada u Štabu IV operativne zone.

Komandant IV operativne zone je, prema poslednjim uhvaćenim zapovestima ilecima, kao i izjavama bandita,

Franc Rozman, banditsko ime »Stane«.

Njegov zamenik je Alojz Kolman, banditsko ime »Marok«.

Polit, komesar operativne zone je zasad Boris Krajger.³

Ostali pripadnici Štaba zone dosad nisu utvrđeni. »Stane« je jedovremeno i komandant 15. divizije, čije se operativno područje proteže i na teritoriju Dolenjske (Kočevje, Novo Mesto, granica Hrvatske). Naročitu aktivnost unutar 15. divizije pokazala je brigada »Slavko Šlander«, ili takozvana Štajerska brigada, koja je u poslednjim akcijama pokušala da probije stražarsku liniju koja zatvara italijansku granicu i koja je pritom uspela da prodre u Donju Štajersku. Ona je od 6 do 7.X.43 izvršila prepad na Rečicu ob Savinji u Savinjskoj Dolini.

Tom prilikom zapljenjena je sledeća neprijat. zapovest:

»Štab štajerske udarne brigade »Slavko Šlander« 4. operativne zone, položaj, 30.IX.1943.

Štabu 1., 2. i 3. bataljona.

Po odobrenju Štaba zone formiraju se sledeći bataljonski štabovi:

Štab 1. bataljona:

Komandant	.drug Srečo, ⁴
Polit, komesar:	.drug Jan, ⁵
Zamenik:	—.—

³ Podatak nije tačan. Franc Rozman i Boris Krajger tada su se već nalazili na dužnostima komandanta i politkomesara Glavnog štaba NOV i PO Slovenije, dok se drug Alojz Kolman nalazio na dužnosti zamenika komandanta Petnaeste divizije.

⁴ Tomaž Novak

⁵ Janez Artač. Poginuo januara 1944 god. na putu za Pohorje.

Štab 2. bataljona:

Komandant: . . . . . drug Drago,⁶
Polit, komesar: . . . . . drug Smrekar,⁷
Zamenik: . . . . .

Štab 3. bataljona:

Komandant: . . . . . drug Igor,⁸
Polit, komesar: . . . . . drug Vojteh,⁹
Zamenik komandanta: . . . . . drug Djek,¹⁰
polit, komesara: . . . . . drug Brdavs."

Pošto se bataljoni oružjem i ljudstvom međusobno dopunjuju, to će 1. bataljon predati 3. bataljonu: jednu kompletnu četui, jačine 30 ljudi, sa kompletnim starešinskim kadrom, sa četiri mitraljeza, 2 minobacača, i sa svim automatima, revolverima, municijom, bombama, minama koje se nalaze u četui. Zatim 1. bataljon daje 2. bataljonu četnog komesara druga Kostju,¹² a dva mitraljeza sa municijom Štabu brigade. Svaki bataljon formira odmah po tri čete od po dva voda sa po dve grupe. Po izvršenoj reorganizaciji štabovi bataljona predlažu Štabu brigade imena novih komandira vodova. Reorganizacija će se izvršiti danas u 8 časova po podne na sastanku brigada. Mesto sastanka odrediće dežurni u brigadi. Štabovi bataljona doći će u 2 časa po podne na sastanak u popovsku kuću radi diskusije po eventualnim pitanjima sprovođenja akcije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant:

Ova zapovest još nije bila potpisana, te se mora pretpostaviti da još nije bila dostavljena bataljonskim štabovima. O organizaciji i formac. sastavu pohorske bande zasad još nije ništa poznato. Prema dosad dobivenim izveštajima (žandarm. izveštaji o prepadima itd.), mora se pretpostaviti da su se Hrvati, Srbi, Rusi i ratni zarobljenici, koji su dosad radili u pohorskoj bandi, odvojili i da isti sada dejstvuju na prostoru oko Mozirskih planina i oko Dobrovlja, održavajući vezu sa Menina Pl. Takođe ni o ovoj grupi još nema dovoljnih podataka.

⁸ Drago Poglajen. Poginuo u oktobru 1944 god. na Pohorju.

⁷ Ludvik Bizjak

⁸ Leopold Juvan

⁹ Jože Babič

¹⁰ Rudi Karat

¹¹ Slavko Gril. Poginuo 14 marta 1945 god. kod Vošca.

¹² Jože Planine

Na prostoru Mrzlice i Gozdnika, kao i u Rečici pri Loškem, nalazi se takođe jedna banditska grupa od 30—40 ljudi kojom komanduje terenski radnik »Zilenšek«.¹³ Ova grupa ima, verovatno, zadatak da sprovodi obezbeđenim kanalima veće banditske jedinice koje se sa prostora severno od druma Vransko — Celje prebacuju preko ovog područja.

Pošto je komandant Kozjanskog bataljona »Rist«¹⁴ dobio naređenje da ide u Dolenjsku, to se zasad na području Brežičkog sreza primećuju samo još manje grupe, jačine 10—20 ljudi. Izgleda, pritom, da tu dejstvuju neke tri grupe o kojima zasad još nema podataka (komandant, formacije itd.). Sve bandit, grupe održavaju međusobnu vezu pomoću kurira, a naređenja dobijaju od Štaba IV operativne zone.

b) Obuka:

Usled događaja u Italiji banditskim jedinicama stoji otsad na raspoloženju veći broj oficira i podoficira koji imaju zadatak da vojnički neobučene bandite tako obuču, da budu osposobljeni za borbu. Pored vojne obuke naročita se pažnja obraća na njihovo političko uzdizanje. Za političko uzdizanje merodavne su samo smernice koje je propisala Komunistička partija Slovenije. Pored toga, nastoji se da se bolničarska služba unapredi, kako bi se, što je moguće više, izbegli gubici koje prouzrokuju bolesti.

c) Naoružanje i oprema:

Do kapitulacije Italije banditi su bili naoružani samo sa ručnim i lakim pešadiskim i automatskim oružjem, a posle kapitulacije oni su imali priliku da od Italijana prime oružje svih vrsta (tenkove, izviđačke tenkove, topove, p.a. topove, pionirske sprave itd.). Svaka partizanska jedinica snabdela se u dovoljnoj meri sa više teških mitraljeza, sa lakim i teškim minobacačima, lakim mitraljezima i ostalim pešadiskim oružjem. Teškoća bi mogla biti samo u snabdevanju sanitetskim materijalom. Odeća se sastoji pored uniformi vojske, vermanšafta, SS-trupa i policije još i iz italijanske opreme svih vrsta.

dj Snabdevanje:

Ono se većinom podmiruje prinudnom rekvizicijom životnih namirnica i stoke na terenu od meštana. Pored toga, mora se računati i s tim da stanovništvo dobrovoljno dotura banditima potrebe za snabdevanje.

is Rudolf Cilenšek

¹⁴ **Franc Mazovec**

Pored uobičajenih napada radi pribavljanja hrane, pri čemu se sada više nego ranije vrši rekviriranje krupne stoke, uporedo sa tim akcijama primećuje se redovno i pojačani propagandni rad.

e) Delatnost bandi:

Izveštaje o rekviziciji meštani dostavljaju našim vlastima delimično po odobrenju bandi, sa ciljem da bi se s jedne strane izbegla kazna, a s druge, pak, da bi mu se nadoknadila oduzeta hrana.

Pošto je Štajerska brigada uspela da na nemačko-italijan. prostoru probije liniju graničnog obezbeđenja, to je ista 6X421* izvršila opšti napad na Rečicu.¹⁵ U ovome napadu uništeni su paljevinom žandarm. stanica Rečica i zgrada opštine u kojoj su bile smeštene kancelarije organizacije štajerskog »hajmatsbunda«. Pored toga opljačkane su i sve trgovinske radnje. Ostale zgrade su oštećene — neka više, neka manje — od požara ili vatrom iz oruđa. Zand, osoblje koje se nalazilo na stanici izgorelo je i njihovi ugljenisani leševi su sahranjeni.

23.X.43 jedna grupa bandita jačine od oko 100 ljudi izvršila je na drumu Vransko — Braslovče prepad na jedan kamion »štajerskog hajmatsbunda«, kojom prilikom je 6 vermana ubijeno, a 7 ih je teško ranjeno, od kojih su dvojica umrli.¹⁶ Vermanima je oduzeto odelo, oružje i municija. Kamion je oštećen, pošto je bio delimično zapaljen i izrešetan mecima. O komandantu ove bande i njenoj formaciji dosad se nije moglo ništa doznati. Usled sabotaže i paljevine 2.X.43 na držav, drumu br. 97 od Trojana do Glogovice oboreni su svi telefonski stubovi i vojna telefonska linija je prekinuta.¹⁷ 5.X.43 u St. Janžu spaljene su 2 stanbene zgrade, 1 šupa i jedna štala DAG.¹⁸ 10.X.43 prekinuta je telefonska veza p.a. komande VGM.¹⁹ i razorena centrala Maribor — Tezno. 12.X. 43 jedan želez, vagon cisterna odvučen je na 200 m udaljenosti od stanice Brežice i tu zapaljen. Izgorelo je 1000 litara benzina.

f) Sopstvena delatnost:

Pošto su jedinice za akciju, dislocirane u Donjoj Štajerskoj (policiske i vojne), potčinjene operativnim jedinicama upotrebljenim za borbu van Donje Štajerske (SS-jedinicama i je-

¹⁵ Vidi dok. br. 7.

¹⁶ Vidi dok. br. 59, 158, 159, 160.

Vidi dok. br. 99.

¹⁸ Deutsche Ansiedlungsgesellschaft — Nemačko društvo za naseljavanje.

¹⁹ Vereinigte Deutsche Motorwerke — Nemačka tvornica avionskih motora u Teznu kod Maribora — sada Tvornica automobila Maribor.

dinicama vojske), to se nisu mogle preduzeti nikakve akcije protivu bandita na samoj teritoriji Donje Štajerske. Pojačani akcije izviđačkih patrola policije bezbednosti nisu imale uspeha. Ipak je uspelo da se uhapse više lica koja su potpomagala bande ili su pripadala Osvobodilnoj fronti u srezovima: Mariborskom 58, Trbovljanskom 63, Celjskom 72, Brežičkom 43 i u Ptujskom 26. Samo u Mariboru uspeli smo da otkrijemo i uništimo 11 skrovišta za bandite, banditske komandante i kurire.

Ukupni gubici:

a) *Sopstveni:*

Vermana: 11 mrtvih, 21 ranjen i 24 nestala.

Policajaca: 3 mrtva, 7 teško ranjenih (nalaze se u bolnici) i 1 lako ranjen.

Pripadnika vojske: 1 mrtav.

Pripadnika SS-trupa: 2 mrtva, 20 ranjenih (njihovo stanje nepoznato).

Pripadnika carinske zaštite: 9 mrtvih, 22 ranjena (delom se nalaze u bolnici) i 11 nestalih.

Žandarma: 16 mrtvih, 3 ranjena (u bolnici) 5 nestalih.

Belogardista: 4 teško ranjena (u bolnici) i 8 lako ranjenih.

b) *Banditski:* 10 mrtvih i 25 zarobljenih.

Mora se pretpostaviti da je broj mrtvih i ranjenih bandita mnogo veći, pošto se nriikom sukoba njihovi gubici nisu mogli uvek tačno utvrditi. Pomenuto je već ranije da banditi svoje ranjene i mrtve odnose sa sobom, da bi time prikrili visinu svojih gubitaka. Sem toga, ni naše jedinice koje su upotrebljene u borbi nisu javljale broj zarobljenih i ubijenih bandita.

Do 25.X.43 banditi su izvršili:

— 136 prepada radi pljačke,

— 38 prosjačenja

— 2 ubistva, i

— 5 sabotaža i paljevina.

21 lice, koja su delom pripadala oružanoj sili a delom su bila regrutovana za oružanu silu. banditi su nasilno odveli sa sobom.

5 bandita se dobrovoljno vratilo svojim kućama.

Sem toga, banditi su zaplenili 11 vermanšaftskih uniformi, i rekvirirali: 20 volova,

5 krava,

11 konja,

12 svinja,

5 teladi i

1 ovcu.

Granično područje Hrvatske:

Težište banditske delatnosti na nemačko-hrvatskom graničnom području ograničeno je linijom Krapina — Ivahec — Novi Marof — Varaždin — Varaždin. Toplice — Tri Kralja²⁰ — Tuhovec — Cresina²¹ — Jalžabet — Kelemen — Ludbreg.

Takođe i za hrvatske bandite može se reći da su se i oni kapitulacijom Italije svestrano koristili. U raznim izveštajima već je pomenuto da hrvatski banditi imaju nameru da prodru u Donju Štajersku. Međutim, sem manjih povreda granice, nije se desio nijedan njihov ozbiljniji prodor u Donju Štajersku. Može se sa dosta verovatnoće posumnjati u to da u višim štabovima bandita postoji stvarna saglasnost u ciljevima borbe i veruje se da između pojedinih diviziskih i brigadnih komandanata postoji u tome pogledu izvesno neslaganje. Kakve su zadatke dobile manje banditske grupe koje su se prokrijumčarile sa hrvat, teritorije u Donjoj Štajerskoj i obratno dosad se još nije moglo utvrditi. Međutim, dobija se utisak da se tu radi o prebacivanju pojedinih kurira kojima su za njihovo obezbeđenje pridate manje banditske grupe. Dosad su utvrđena dva opšta pravca kojima se vrši prebacivanje i to:

- 1) Pravac: Pohorje — preko područja Ptuja u Hrvatsku i obratno.
- 2) Pravac: Kozje — Brežice — u Hrvatsku i obratno.

Granično područje Italije:

Početak prošlog meseca pokušale su veće banditske jedinice da probiju liniju za zatvaranje granice koju su posele samo slabe snage, kao policijske trupe, carinske granične i žandarmerijske snage. Banditi su razorili skoro sve stražare carinskih graničnih komesarijata na nemač.-italijan. granici u srezovima Krško, Paka, Kozje i Sevnica. Snage koje su upotrebljene za zatvaranje granice pokušale su da odbace nazad preko granice banditske jedinice koje su prodrle na našu teritoriju. One su uglavnom u tome i uspele, tako da su jake snage SS-trupa i jedinica oružane sile, koje su dobile operativni zadatak za suzbijanje bandi u Dolenjskoj, Istri i na hrvatskom području, uspele da se razviju za borbu.

Sredinom oktobra 1943 na području stare državne granice stanje je bilo normalizovano. I počev od 23. X. 43 jedinice SS-trupa i oružane sile nalazile su se već u koncentričnom napadu na određene ciljeve.

Usled toga, što u radu nije bilo saglasnosti između pojedinih vojnih nadležstava (određivanje organa za službu bezbed-

²⁰ Mesto Tri Kralja nije nađeno na karti 1:100.000.

²¹ Mesto Cresina nije nađeno na karti 1:100.000.

Gesamtverluste:

a) Eigene:

Wehrmannschaft: 11 Tote, 21 Verwundete, 24 Vermisste.
Schutzpolizei: 3 Tote, 7 Schwerverwundete, (Spitalspflege) 1 Leichtverwundeter.
Wehrmacht: 1 Toter.
Waffen-SS: 2 Tote, 20 Verwundete (Verbleib nicht bekannt).
Zoll: 9 Tote, 22 Verwundete (teils Spitalspflege) 11 Vermisste.
Gendarmerie: 16 Tote, 3 Verwundete (Spitalspflege) 5 Vermisste
Weissgardisten: 4 Schwerverwundete (Spitalspflege) 8 Leichtverwundete.

b) Banditen:

10 Tote, 25 Gefangene.

Die Zahl der toten und verwundeten Banditen muss weit höher angenommen werden, da nicht in jedem Falle bei Zusammenstößen mit Banditen eine klare Feststellung erfolgen konnte. Es wurde bereits darauf hingewiesen, dass die Banditen Verwundete und Tote mit sich führen, um damit ihre Verluste zu verschleiern. Auch haben die eingesetzten Truppenverbände die Zahl der gefangenen und toten Banditen nicht mitgeteilt.

Bis zum 25.10.43 wurden

136 Raubüberfälle,
38 Betteteilen,
2 Morde,
5 Sabotagehandlungen und Brandlegungen

durch Banditen verübt.

21 teils der Wehrmacht angehörige, teils zur Wehrmacht gemusterte Personen wurden durch Banditen verschleppt.

5 Banditen kehrten freiwillig zurück.

11 Wehrmannschaftsuniformen wurden geraubt.

20 Ochsen,
5 Kühe,
11 Pferde,
12 Schweine,
5 Kälber und
1 Schaf requiriert.

nosti i policiska služba, hitno izveštavanje o preduzetim i planiranim akcijama naše vojske, kao i o akcijama bandita), ne mogu se dati podaci o daljem toku akcija koje se izvode na nemačko-italijanskoj granici. Banditske jedinice koje su navedene u izveštaju od prošlog meseca izgleda da više ne postoje u onom formacijskom sastavu kako je to bilo javljeno. Vredno je još napomenuti i to da je vojska primila neproverenu vest po kojoj su banditi doznali za naše veće akcije, te su stoga dobili naređenje da se jednim delom prebace u Hrvatsku, a drugim delom da se sakriju u velikim šumama na području Kočevja. Usto im je naročito naglašeno da oružje i municiju zakopaju.

Potpis nečitak
SS. šturmbanfirer

Dostavljeno po 1 primerah:

Glavnoj upravi držav, bezbednosti — IV A
— *ti* — *ti* — *tt* — *u* — IV D
Inspektoru policije bezbednosti i si. bezbed. — Salzburg.
Referentu IV A u ovom štabu.
- „ - III/IV - „ -

Ispostavama:

Celje, Trbovlje, Brežice, Ptuj.

Uporištima: Vranksko, Šoštanj, Slovenj Gradec, Vitanje, Ljutomer, Bizeljsko.

ZAPISNIK SA SEDNICE ODGOVORNIH NEMAČKIH RUKOVODILACA, ODRŽANE 1 NOVEMBRA 1943 GOD. KOD PRETSEDNIKA ŠTAJERSKE POKRAJINSKE VLADE U VEZI S PITANJIMA UPRAVE U DONJOJ ŠTAJERSKOJ¹

Poverljivo

RA/A — 405 — dr. Pihler/Švab.

Maribor, 1 novembar 1943.

Zabeleška

Sadržaj: Štabna konferencija 1 novembra 1943 — 8 čas.

Pretsedavajući: Pretsednik pokrajinske vlade dr. Miler Hacias.

Delegat ustanove: Dr. Rudolf Pihler.

Pretsednik pokrajinske vlade daje u uvodnom delu opšti pregled situacije:

Na južnoj granici nastupilo je izrazito olakšanje pošto su jake snage oružane sile na prostoru Ljubljanske provincije angažovane za čišćenje toga područja. Međutim, iz dnevne štampe može se videti da su naše trupe već postigle delimične uspehe.⁵ Docnije će se objaviti konačni rezultat ove akcije čišćenja. Na istočnoj granici na našem području nije bilo naročitih događaja. Međutim, na susednoj hrvatskoj teritoriji situacija je mnogo zamršena. Sa toga prostora stižu razne vesti, i ustanove se pozivaju da izveštaje, ukoliko su bar donekle verodostojni, šalju dalje šefu civilne uprave. Na zapadnoj granici konstatovana je infiltracija neprijateljskih snaga na naše područje, što se može videti iz prepada koji su izvršeni na želez, stanice na prostoru Slovenj Gradeča. Na zapadnom delu Sreza Celje zapažena je jedna vrlo aktivna banda koja neprestano uznemirava naše organe.

Komandant policije bezbednosti SS-šturmbanfirer Fogt: Prema izveštaju koji je primljen iz Ljubljane, situacija u Donjoj Štajerskoj, Gorenjskoj i Koruškoj veoma je ozbiljna. Broj pripadnika bandi raste iz dana u dan. Utvrđeno je da bande u Dolenjskoj i Gorenjskoj, u Donjoj Štajerskoj i Koruškoj dejstvuju u okviru jedne međusobne povezane akcije. One vrše prisilna regrutovanja, hvataju pripadnike oružane sile koji su na odsustvu, odvođe ih sa sobom i sprečavaju im da se vrate u svoje jedinice. 27. X. 1943. 200 bandita izvršilo je prepad na

1 pogon u Zagorju. Istog dana 25 ljudi izvršilo je prepad na želez, stanicu u Otiškom Vrhu i jednovremeno dosta velikih sabotažnih akcija u Dovžu. Oboren je veći broj telefon, stubova, oštećeni su koloseci i onesposobljene su za upotrebu lokomotive na taj način što su dovedene do međusobnog sudara. Potrebno je preduzeti opsežne mere.

3

Savezni vođe Franc Stajndl iznosi: vermani štajerskog »hajmatsbunda« imali su prvenstvo zadatak da se politički izgrade sa pravilnim pogledom na svet i da izvrše predvojničku obuku. Njihova upotreba u borbenim akcijama planski nije bila predviđena. Donja Štajerska je granična pokrajina i kao takva ona ima svoje specijalne zadatke. Usled nastupele potrebe koja je izazvana dejstvom bandi na ovom graničnom prostoru, morali su i vermani biti upotrebljeni u borbi protivu bandi. Za ovu svrhu formirano je 30 alarmnih četa, od kojih je samo 15 moglo biti potpuno naoružano sa lakim pešadiskim oružjem. U kritičnim časovima u noći 1/2 oktobar 1943 god. tri čete vermana uspele su da zajedno sa jedinicama carinske granične zaštite nekoliko časova zadržavaju snažan nalet brojno nadmoćnijih i bolje naoružanih bandi. Ovo vreme bilo je dovoljno da pristignu znatne obezbeđujuće snage radi pojačanja. U ovoj borbenoj akciji protivu bandi bilo je angažovano ukupno 1295 vermana, od kojih je jedan bataljon imao 7 mrtvih, 34 ranjena i 20 nestalih, a može se pretpostaviti da je od nestalih jedan deo i poginuo. Jedan drugi bataljon imao je 6 mrtvih. Nasuprot tome, na neprijateljskoj strani ubijeno je u borbi 85 bandita, 42 bandita su zarobljena, dok je znatna količina oružja, takođe i teškog, zaplenjena i ovo oružje je upotrebljeno za naoružanje vermana. — *Komandant policije bezbednosti i službe bezbednosti, šturmbanjirer Fogt*: Nedavno je šef policije bezbednosti, na jednom predavanju u Beču, izdao upravi bezbednosti strogo naređenje da svim sredstvima suzbije defetizam koji se pojavio u petoj godini rata. Defetizam postoji više u gornjim društvenim slojevima. Mi ne smemo dozvoliti da u petoj godini rata defetizam nekažnjeno uzima maha. Osoba koja širi vesti stranih radioemisija i ne bude u stanju da navede od koga ih je čulo, odgovaraće isto onako kao da ih je sama lično slušala. Sudske vlasti dobile su odgovarajuće instrukcije. Postoje izveštaji po kojima pojedini službeni organi u Donjoj Štajerskoj ne poklanjaju dovoljno pažnje širenju lažnih vesti i defetističkih izjava. Ovu opomenu treba da prime k znanju sva službena nadležstva. Policija bezbednosti vodi računa o svakom pojedincu. Broj stranih radnika koji su prekršili radne ugovore

³ i ⁴ Deo teksta je zbog nevažnosti izostavljen.

popeo se u celom Rajhu na 45.000. Stoga je potrebno da sva nadleštva i ustanove pomognu policiju u njenoj borbi protivu prekršioca radnih ugovora i uopšte pri vršenju njenih zadataka, kao i da se svaka intervencija primi sa najvećom rezervom i oprezom.

Zemaljski savetnik Bauer: Od 612 pripadnika radničkog logora u Strnišću 198 ih je pobjeglo. Za logorsku stražu angažovano je samo 8 ljudi. Biće potrebno da se lica koja su dovedena u logor iz političkih razloga i koja se samo po nuždi upotrebljavaju za rad i vojsku strogo odvoje od ostalih i da se pojača nadzor nad njima.

4

Državna železnica, savetnik Cerha:

U najnovije vreme dogodilo se nekoliko ozbiljnih slučajeva. 31. X. 1943 u 3,40 čas. jedan vojni voz zbog atentata na mašinovođu iskočio je iz šina. Teška lokomotiva se prevrnula a mašinovođa je poginuo. Uspelo je da se u 19 čas. uspostavi saobraćaj na jednom koloseku, dok saobraćaj na duplom koloseku uskoro neće biti moguć. 31. X. 1943 ujutro jedan meštanim našao je kod Homber — tunela u Prevalju — jedno parče sporogorećeg fitilja. To je dovelo do toga da je u tunelu otkriveno 9 ukopanih dinamičkih metaka. Ugljeni rudnik u Ladanju (Hrvatska), za koji je dosad svoj utovar vršio u Ormožu, banditi su digli u vazduh.

Državna pošta, dr. Frič: Pri napadu na Šmartno ob Dreti razoren je takođe i poštanski ured. Konstatovano je da je u poslednje vreme vođeno neobično mnogo hitnih telef. razgovora u vezi sa borbenim akcijama protivu bandi. Bilo je mnogo zloupotreba u ovim razgovorima na račun naročite hitnosti, tako se među ovim razgovorima nalazi i jedan koji se odnosi na blagajnu pozorišta u Gracu. Poštanski paketni saobraćaj u celom Rajhu je obustavljen od 28. X. do 6. XII. 1943.

Teme na poslednjoj konferenciji:

- 1) Pismena uputstva svima berzama rada za objavljivanje otpuštenog personala.
- 2) Regulisanje o smeštaju mašina u Srezu brežičkom.
- 3) Sporazum sa glavnim držav, tužioštvom o povlačenju teških kažnjenika iz kaznenog zavoda u Mariboru.

Sledeća štabna konferencija održaće se 15 novembra 1943 u Gracu-»Burg«, mala sala — u 8 časova.

Za tačnost:
Švab

Potpisao:
Pihler

**DNEVNA ZAPOVEST VIŠEG VODE SS I POLICIJE OSAM-
NAESTE VOJNE OBLASTI OD 6 NOVEMBRA 1943 GOD. U
VEZI S ODREĐIVANJEM STAREŠINA ZA OBUKU SLOVE-
NACKIH DOMOBRANACA¹**

Viši vođa SS-i policije

XVII Vojne oblasti.

Dana 6 novembra 43.

Operativni štab za borbu protivu bandi.

Dnevna zapovest br. 4

1.) Oficiri:

Za formiranje i obuku slovenačkih domobranaca u operativni štab za borbu protivu bandi raspoređeni su sledeći oficiri:

Kapetan policije bezbednosti	Šumaher,
	Kaspar,
	Kel,
poručnik ~ „ „	von Kampe,
	Brajer,
	Saferer,
	Henkel, i
Potporučnik „ „	Hadrat

2.) Niže starešine:

Za obuku slovenačkih domobranaca raspoređene su sledeće niže starešine:

Iz I policiske škole —	10	nižih starišna,
iz II „ „ —	10	„ „ „
iz III „ „ —	10	„ „ „
iz IV „ „ —	20	„

Isti se javljaju kapetanu polic, bezbed. Šumaheru.

3.) Filmski dopisnik:

Filmska stanica u Berlinu uputila je Rev. polic, narednika Waltera Krača u operativni štab. Krac će ostati pri štabu do daljeg naređenja i staviće se na hranu kod štabne čete u Ljubljani. Stavljam u dužnost komandantu bataljona da Kraču pri vršenju njegove dužnosti pruži što veću pomoć.

4.) *Julska svečanost 1943:*

Do 15. nov. 1943 jedinice će dostaviti adrese porodica poginulih podoficira i vojnika. Do istog datuma dostaviće imena onih podoficira i vojnika koji imaju četvoro i više dece.

²

6.) *Zarobljeni banditi:*

Prema naređenju šefa zarobljenika pri Vrh. komandi oružane sile svi muškarci koji su zarobljeni u borbi protivu bandi predaće se u stammlager XVIII, a M. u Vukovski Vrh, odakle će biti upućeni dalje.

³

Za tačnost:
(nečitak potpis)
polic, poručnik i adutant

Potpisao:
Resener

Dostavljeno:
kao i dnevna zapovest

Pečat: Zandarmeriski okrug
Radovljica
Priljeno: 7. X. 1943

² i ³ Zbog nevažnosti je tekst izostavljen.

**IZVEŠTAJ ZANDARMERISKE STANICE KONJICE OD 9
NOVEMBRA 1943 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA
ZREČE'**

Zandarm. stanica Konjice, voda akcije potpor. Lojbner, 9. XI. 1943 u 6 časova i 30 min. javlja:

»Oko 200 bandita 8. XI. 1943 po prilici u 22 časa napalo je stanicu Zreče.² Telefonska veza je prekinuta. Stanica, pod komandom žand. narednika Otoa Čeunera, držala se hrabro do 1 čas i 45 min. 9. XI. 1943, iako su je banditi više puta pozivali na predaju.

U 1 čas i 45 min. stigao je u Zreče vodnik Štreber sa 9 ljudi (1 : 9) stanice Oplotnica. On je usput ispred Zreča imao sa banditima kraću vatrenu borbu. Pri njegovom dolasku u Zreče banditi su već bili otišli.

Oko 2 časa 9. XI. 1943 u Zreče je stigao i savezni vođa Štajndel sa 30 pripadnika vermanšafta.

Za vreme napada bandita, u mestu se nalazio i narednik Štajnberger sa jednom patrolom (1 : 4), te je i on stupio u borbu protivu bandita.

Vođu mesne grupe Puhela i njegovu ženu banditi su streljali. Zand, vodnik Johan Šarf dobio je trovanje od rane, narednik Oto Čeuner i policiski obveznik Kart Hartman teško su ranjeni, dok je polic, obveznik August Koren lako ranjen.

Pravac dolaska: Nepoznat

Pravac odlaska: U 1 čas. 9. XI. 1943 verovatno u pravcu Skomarje ili Resnika.

Preduzete mere: Vod za akciju na Konjice, jačine 20 ljudi, krenuo je u poteru 8. XI. 1943 u 23 časa i 30 min. pravcem ka m. Zreče. On je u Radanoj Vasi stupio u žestoku borbu protivu bandita, ali se potom, pod komandom vodnika Golmana, morao povući. U ovoj borbi nestao je žand. narednik Šupnek Anton.

Označavanje mesta: Na specijalnoj karti 1 : 75.000 Zreče nalazi se oko 55 m/m sev. zap. od m. Konjice.

Žandar, stanica Konjice, nared. Šerc, 9. XI. 1943 u 7 časova i 30 min. javlja: »Nestali narednik Anton Šupnek vratio se 9. XI. 1943 u 6 časova i 30. min. u ovu stanicu. On je navodno za vreme bežanja bio zalutao.«

Primio: Reš, žand. narednik

¹ Originalna knjiga depeša nalazi se u Državnoj arhivi u Mariboru.

² Akciju su izvršile jedinice Pohorskog odreda (vidi dok. br. 172).

ZAPISNIK SA SEDNICE ODGOVORNIH NEMAČKIH RUKOVODILACA, ODRŽANE 16 NOVEMBRA 1943 GOD. KOD PRETSEDNIKA ŠTAJERSKE POKRAJINSKE VLADE U VEZI S PITANJIMA UPRAVE U DONJOJ ŠTAJERSKOJ¹

Poverljivo

RA/A — 405 — dr. Pihler/Švab   Maribor. 16 novembra 1943

Zabeleške

Sadržaj: Štabna konferencija, ponedeljak» 15. XI. 1943 u 8 čas.
Pretsedavajući: Pretsednik pokrajinske vlade dr. Miler Hadius.
Delegat ustanove: Dr. Rudolf Pihler.

Stanje bezbednosti izneto u grubim linijama: Na južnoj granici usled poznatih akcija nastupilo je olakšanje. Međutim, ima ponovo izvesnih znakova koji nas nagone na povećanu opreznost. Težište borbi protivu bandi u poslednje dve sedmice bilo je na području Pohorja, gde jedna banda dejstvuje na jedan vrlo neprijatan način. U poslednje vreme banditi su jednom prilikom prodrli do državnog drumu Maribor — Celje, pa su u noćno doba u blizini Konjica zaustavili i razorili 1 teretni automobil SS-trupa. U Zreču^s (Zg. i Sp.) ubili su vođu grupe toga mesta i njegovu ženu. U našem planu stavili smo na prvo mesto gonjenje i uništenje ove pohorske bande. Sem toga, razmatraće se pitanje većeg obezbeđenja boračkih jedinica na zapadnom području Celjskog sreza. Izvršene su promene u rasporedu žandarmerijskih stanica. Sa područja srezova Gornje Radgone i Ptuja nisu primljeni nikakvi naročiti izveštaji.

Komandant policije bezbednosti, sturmbanfirer Umpfenbah: Da raspoloženje donještajerskog stanovništva nije baš tako ružičasto, jedva pada u oči, štaviše u držanje velikog dela donjoštajerskog stanovništva primećeno je znatno demoralisanje. Ilegalna organizacija Osvobodilne fronte formirala je u Mariboru i okolini mesne odbpre, te je u mestima Hoče, Tezno, Studenci i Kamnica održavala redovno svoje skupove. U toku poslednjih dana uspelo je da se rukovodstva Osvobodilne fronte u Mariboru i Trbovlju skoro potpuno unište. Već je uhapšeno preko 60 lica a 150 uhapsiće se uskoro. Kao vođe i zastavnici demaskirani su glumac Turk, šef saobraćajne službe Turk, glumica

Stanič i finansiski nameštenik Kramberger. Pre no što su uhapšeni, oni su imali nameru da pobjegnu na Pohorje. Težište delatnosti bande nalazi se na Pohorju. Banda se sastoji uglavnom od Mariborčana. Na drumu Maribor — Ptuj 2 bandita napala su jednog biciklistu.

Lungershausen: Raspoloženje i držanje stanovništva karakteriše se time što se isto pri predaji stoke u Mariborskom, a naročito u Slovenjgradskom srezu drži pasivno; isto je stanje i sa predajom krompira u Celjskom srezu.

Inženjer Tremel: O nekom opštem rđavom držanju stanovništva ne može biti ni govora, ono sa banditima neće da ima ništa zajedničkog. Na područjima koja su ugrožena od bandi ljudi strepe od njihovih represalija zbog ispunjavanja svojih obaveza prema nemačkim vlastima.

K tome dolazi još i to da držanje nekih jedinica za akciju ne može ni u kom slučaju da služi za primer.

I na kraju, pre nekoliko dana u biltenu oružane sile u rečenici o borbama protiv slovenačkih ustanika na prostoru Slovenije ponovo je zvanično iskrasao pojam o slovenačkoj naciji. Ovakav stav prema ovom problemu mnogim Donještajercima pričinjava teškoće.

3

Pretsednik pokrajinske vlade rezimira sa nekoliko reči sve dosada izneto i naglašava da je redigovanje biltena oružane sile potpuno pravilno, jer stvarno postoje namere za stvaranje slovenačkog nacionalnog područja na prostoru Ljubljane.⁴ Tamo nije rečeno da će i u Donjoj Štajerskoj slovenačka nacija biti priznata. Ko hoće da bude pripadnik slovenačke nacije, taj ima mogućnosti da se stavi na raspoloženje slovenačkoj vladi u Ljubljani.

Ministar unutrašnjih poslova Rajha pod 28 oktobrom 1943 izdao je opštu naredbu o unutrašnjoj upravi koja važi za teritoriju Rajha u granicama od 1939. Naredba je od interesa i za novopriključenje oblasti jer su njome određeni putevi i ciljevi uprave u ratu.

Naredba uglavnom kaže:

- 1) Potrebna je jedna jaka centralna vlast u Rajhu sa jasnim i neprekidnim nadležnim putem zapovedanja.
- 2) Delovi zemalja koji su ispunjeni idejom Rajha ili su pristalice njegove ili sačinjavaju njegov organski sastav.
- 3) Samouprave se imaju jačati, a počasna službena saradnja unapređivati.

⁵ i ⁶ Deo teksta je zbog nevažnosti izostavljen.

⁴ Vidi tom VI, knj. 7, dok. br. 159.

4) Rešenja se donose samo na osnovu pribavljenih stručnih mišljenja, nejasnosti u pogledu nadležnosti moraju se hitno rasčistiti. Obrazloženja moraju biti kratka i za svakog jasna.

5) Nadležstva su pravni zastupnici naroda a ne samo njegovi pretpostavljeni.

Namesto anonimnog naredbodavca sa štambiljem naredbe se overavaju načelno svojeručnim **potpisom**.

6) Delatnost nadležstva mora se ograničiti na zadatke koji se tiču rata.

Gore navedena naredba sadrži dalje načela o položaju, autoritetu, čuvanju autoriteta, kao i o naročitim dužnostima nemačkog činovnika.

Pojedinačna pitanja:

5

Logor u Strnišću, dr. Pfajfer:

U logor je zbog kazne smešteno 126 pripadnika službe bezbednosti. Ostalih 350 lica su takvi slučajevi gde ista otslužuju svoj rok obaveze rada.

Predlaže se da se lica koja su po kazni dovedena u logor upotrebe na radovima kod alpinskih elektropostrojenja a da se ostala otpuste iz logora u Strnišću.

6

Za tačnost:
Švab

Potpisao:
dr. Pihler

IZVEŠTAJ ŽANDARMERISKE STANICE RADLJE OB DRAVI I ŠEFA ŽEL. STANICE VUHRED OD 21. NOVOEMBRA 1943. GOD. O NAPADU PARTIZANA NA ŽELEZNIČKU STANICU VUHRED¹

Zand, stanica Radije ob Dravi (nared. Konrad) 21. XI. 1943 u 2 časa i 40 min. javlja:

»Banditi su sada u Vuhredu i zapalili su želez, stanicu.² Oni se prebacuju preko Drave. Bliži podaci nisu poznati. Vod za akciju je odmah uzbuđen i on ide za Vuhred. Dalji izveštaji slede. Banditi su tukli vatrom jedan kamion iz Maribora.

Primio: narednik Glaser

Šef. želez, stanice u Vuhredu 21. XI. 1943 u 3,10 čas. javlja: »Banditi su zapalili želez, stanicu Janževski Vrh i na 200 m udaljenosti prema Vuhredu eksplozivom razorili žel. kolosek, usled čega je jedan prazan vojni voz iskočio iz koloseka. 7—8 vagona survale se niz nasip. Glavna želez, stanica Maribor na Dravi obaveštena je. Vod za akciju iz Radije ob Dravi, ukrcan je na 1 lokomotivu, upućen je radi obezbeđenja iz Vuhreda za Janževski Vrh.

Primio: Šajfinger, žand. vodnik

Preduzete mere:

- Vod za akciju Maribor alarmiran je.
  - Sreska žandarmerija je obaveštena.
  - Okružna žandarmerija, komandant kap. Švajger, obaveštena je.
  - Zemalj. savetnik dr. Engelhart obavešten je.
  - Stanica Ribnica na Pohorju obaveštena je, s tim da izvrši zatvaranje otstupnice; obe stanice postavile su zasede na otstupnicama bandita.
  - 4,45 čas. 21. XI. 1943 podnet je izveštaj žandarmeriji u Gracu (primio narednik Rudolf Rider).
- Vod za akciju iz Maribora pod komandom potpor. Lojbnera krenuo je u poteru u 3,53 čas. pod glavnim rukovodstvom žand. kapetana Pamera (sreske žandarmerije)«.

¹ Originalna knjiga depeša nalazi se u Državnoj arhivi u Mariboru.

² Akciju su izvršile jedinice Pohorskog odreda.

ZAPISNIK SA SEDNICE ODGOVORNIH NEMAČKIH RUKOVODILACA, ODRŽANE 30 NOVEMBRA 1943 GOD. KOD PRETSEDNIKA ŠTAJERSKE POKRAJINSKE VLADE U VEZI S PITANJIMA UPRAVE U DONJOJ ŠTAJERSKOJ¹

Poverljivo

RA/A — 405 — dr. Pihler/Švab   Maribor, 30 novembra 1943

Zabeleška

Sadržaj: Štabna konferencija od 29. XI. 1943, 8 čas.

Pretsedavajući: Predsednik pokrajine, vlade dr. Miler Hacias.

Delegat ustanove: Dr. Rudolf Pihler.

Predsednik pokrajinske vlade u uvodnoj reči objavljuje da je ovog trenutka stigla depeša prema kojoj centralna nadležstva Rajha ostaju i dalje u Berlinu, s tim što će se, u slučaju da njihove smeštajne prostorije budu usled vazdušnih napada razorene, preseliti u druge pomoćne prostorije.

Stanje bezbednosti:

Komandant policije bezbednosti i službe bezbednosti, šturmbanfirer Umpfenbah:

Delatnost bandi nije se bitno izmenila. One redovno vrše prepade radi boljeg snabdevanja. Glavna delatnost bandi upravljena je na regrutovanje daljih svojih članova. U toku borbe protivu Osvobodilne fronte ispostavilo se da su mesni odbori naročito jako angažovani na jačanju banditske delatnosti. Njihov je zadatak da vrše regrutovanje daljih članova, da obezbede snabdevanje bandi i da preduzimaju sve druge mere radi potpomaganja njihove delatnosti.

Uspelo nam je da uništimo 14 mesnih odbora i 11 njihovih ogranaka. Tom prilikom je ubijeno 9 bandita koji su davali otpor. Na italijan. teritoriji situacija je usled akcije bandi zategnuta. Samo duž glavnih saobraćajnih linija uspelo je slomiti moć bandi. Pohorska banda poslala je 19 svojih »oprobanih snaga« po raznim mestima Mariborskog i Celjskog sreza sa nalogom da u svim mestima obrazuju stanice svojih poverenika. U Gorenjskoj situacija je mnogo zategnuta. Ukoliko potrebne smeštajne prostorije budu pripremljene, postoji mogućnost da na teritoriji Donje Štajerske stalno bude dislocirano 3000 — 4000 ljudi SS-trupa.

Zemaljski svetnik Dorfmajster: U nedelju 28.XI. 1943 u 18 časova na drumu od Solčave banditi su ubili mesnog vođu grupe upravnika škole Rehnera, žandarmeriskog narednika Sarera i komandira vermanšafta iz Letuša koji su se sa jednog skupa u Solčavi vraćali kući.²

Pokrajinski predsednik vlade: Da nije stigla ova tužna vest, mi za ovih poslednjih 14 dana ne bi imali žrtava. U međuvremenu izvršene su promene u rasporedu jedinica oružane sile. Landesšicen čete zauzele su svoje kantonmane na liniji duž Save i na taj način su pojačale jedinice carinske granične zaštite i žandarmerije. Sem toga, u Donjoj Štajerskoj biće angažovane još i druge snage.

Po pitanju p. a. zaštite:

U Donjoj Štajerskoj postavljaju se zasad dva zadatka: borba protivu bandi i preduzimanje mera radi pripreme za vazdušni rat. Zemaljskim savetnicima dostavljen je jedan službeni propis u kome su izložene bitne odredbe za p. a. zaštitu. U organizovanju p. a. zaštite mi smo u poslednje vreme izvršili dobar deo poslova, no i pored toga moramo stalno raditi na njenom unapređenju. U izgradnji p. a. zaštite sada smo se bacili na izgradnju bunkera. Jedan bunker se izgrađuje u Mariboru. I zasad ne postoji važniji zadatak od izgradnje objekata za p. a. zaštitu. Snabdeti se sa spravama p. a. zaštite je vrlo važno i u tome pogledu svako nadležstvo treba da razvije najveću aktivnost, i da ne popusti u svom nastojanju ni onda ako slučajno ne dobije ono što traži, odnosno treba.

Jučerašnja avionska nadletanja imala su očigledno izviđačke zadatke jer dosad nije javljeno da su negde bačene bombe. Zamračenje motornih vozila u Donjoj Štajerskoj biće otsad takođe potrebno. Olakšanje u tom pogledu može se dopustiti samo kamionima koji prevoze drvo iz šuma i to u krajnjoj nuždi gde je osvetljavanje neophodno potrebno na putevima koji se nalaze daleko od glavnih drumova. Opet se traže predlozi za odlikovanje ratnim krstom za zasluge. Ponovo se mora svima skrenuti pažnja na to da ovi predlozi budu sačinjeni sa najvećom pažnjom i razmišljanjem, kako bi bila zastupljena pravičnost i kako se vrednost odlikovanja ne bi smanjila.

O pohađanju škola od strane Donjoštajeraca šef civilne uprave izdao je svoju naredbu. Prema istoj, svi oni koji su postali stalni nemački podanici izjednačeni su sa rajhsdojčerima, dok privremeni podanici mogu pohađati samo osnovne i srednje škole, a od viših škola samo one koje se nalaze na

teritoriji Donje Štajerske, ili pak škole stare Štajerske iz domova učenika. Školska obaveza za žensku decu biće takođe regulisana.

³

Dr. *Carstanjen*: Iz nacionalno-političkih razloga treba apsolutno odbiti sve zahteve da se lica iz Dolenjske presele na naše područje, na kome smo mi, prinudnim iseljavanjem, stvorili čistu nacionalnu situaciju.

Savezni vođa Štajndl: Život je jači od teoriskog posmatranja stvari. Izbeglice iz Dolenjske, odbijaju komunizam bandita i prelaze k nama. One time pojačavaju naše redove. Radi se samo o njihovom privremenom zadržavanju, i iz tih razloga nacionalno-politički obziri dolaze na drugo mesto.

⁴

Državna železnica, savetnik Cerha.

U vremenu od 13—19 novembra 1943 kolski saobraćaj bio je potpuno obustavljen. Za obezbeđenje pruge u dolini Drave, u Donjem Dravogradu razmeštena je jedna četa.

Državna pošta, dr. Frič: Između Pohorja i Kozjeg eksplozivom je razorana, od nestručnog lica, kablovska linija. Sledeća štabna konferencija održaće se u ponedeljak 13. decembra 1943 u 8 časova u Gracu-»Burg«, mala sala.

Za tačnost:
Švab

Potpisao
dr. Pihler

³ Deo teksta je zbog nevažnosti izostavljen.

* Isto.

**PREGLED AKTIVNOSTI PARTIZANA U VREMENU OD 1
DO 30 NOVEMBRA 1943 GOD. SASTAVLJEN U ZEMALJ-
SKOM SAVETU U CELJU***

Zemaljski savet
za okrug Celje

Pregled

delatnosti bandi za vreme od 1—30 novembra 1943.

136. 28. XI: Na drumu Solčava — Letuš u 16,50 čas. banditi su izvršili prepad na auto koji je išao za Letuš i tom prilikom ubili kaplara Rehnera iz mesne grupe u Letušu, narednika Valdera iz stanice u Letušu i podoficira Šarera.*
142. 29. XI: U 19,30 čas. banda u jačini od oko 200 ljudi napala je grad Gor. Grad.³ Vatrene borba je trajala šest i po čas. Vermanšaftska četa imala je 5 ranjenih, od kojih dva teško. Žandarmerija i policija nisu imale gubitaka. Vermanšaft je zarobila dva bandita.
Nova Stifta u 19,45 čas.: Banditi su napali vermanšaftsku četvu u Novoj Štifti (jačina čete: 120 ljudi; jačina bande: oko 300 ljudi). Posle borbe od dva i po časa četa je usled oskudice u municiji morala napustiti stanbenu zgradu i povukla se u obližnju šumu. Četa je imala 5 mrtvih i 11 ranjenih. Na strani bandita bilo je dosta mrtvih i ranjenih, tačan broj se nije mogao utvrditi pošto su ih banditi odneli sa sobom. Pre i posle ovih napada, na području Opštine Gor. Grad dolazile su veće banditske grupe (od 50—150 ljudi) koje su kod osmorice posednika rekvirirale hranu.
143. 30. XI.: Podork, opština Braslovče, 12 časova: Otkrili smo 1 banditski bunker; 2 bandita smo streljali, 3 zarobili, dok su dvojica uspeli da pobegnu. Zaplenili smo obiman materijal za jednu štampariju.

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Vidi dok. br. 174.

³ Demonstrativni napad na Gornji Grad izvele su jedinice Drugog bataljona Šeste udarne brigade radi obezbeđenja glavnog napada na Novu Stiftu, koji je uspešno izvršio Treći bataljon ove brigade.

NAREĐENJE KOMANDANTA ŽANDARMERIJE ZA KORUŠKU OD NOVEMBRA 1943 GOD. ZA OBRAČUNAVANJE ŠTETE NANESENE BATALJONU »HENEL« PRILIKOM AKCIJA U GORENJSKOJ OD 27 OKTOBRA DO 24 NOVEMBRA 1943 GODINE¹

Komandant žandarmerije
kod namesnika Rajha u
Koruškoj — intendantura —
u Kranju

Svima žandarmeriskim jedinicama i ustanovama
u Gorenjskoj

Sadržaj: Obračun za naknadu štete jedinicama žand. bataljona »Henel« i okružne žandarmerije — detašmana u Loki. Za gore navedene jedinice, koje su učestvovala u borbenim akcijama, u pogledu obračunavanja naknade štete — posle stavljanja van snage mogu naređenja od 3. XI. i 11. XI. 1943 — rešavam da se izvrši obračun:

- 1) za *borbene akcije bataljona »Henel«*: koje se dele na dva dela, i to:
  - a) *borbene akcije u Poljanskoj i Selškoj Dolini*, koje su trajale od 27. X do 10. XI. 1943;^a kao učesnici u ovim akcijama ubrajaju se takođe i tadašnje posade na žand. stanicama: Trebije, Gorenja Vas, Poljane, Železniki i Selca, a koje su usled tadašnjih događaja bile prevremeno napuštene i
  - b) *borbene akcije u dolini reke Save Bohinjke*, koje su trajale od 11. XI. 1943, 6 časova, do zaključno 23. XI. 1943; kao učesnici u ovim akcijama ubrajaju se sve one snage koje se od 11. XI. 1943 nisu više nalazile kao posade na žandarm. stanicama navedenim pod točkom a) ovog naređenja, zatim pripadnici čete »Lojninger«;
- 2) *borbene akcije jedinica* koje su docnije bile potčinjene okružnoj žandarmeriji — detašmanu u Loki — sa trajanjem od 11. XI. 43 do zaključno 24. XI. 43.¹ U ove snage ubrajaju se posade bivših žandarm. stanica: Gorenja Vas, Poljane, Železniki, Selce, Zminec,

¹ Original se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Vidi dok. br. 152.
a Isto

kao i pripadnici straže na mostu kod Praprotnog, uključujući tu i delove bataljona »Henel« koji su ostali na napred navedenim stanicama.

Nečitak potpis
Viši inspektor policije

BR. 177

SPISAK AKCIJA IZVEDENIH OD STRANE NEMACA PROTIV JEDINICA NA TERITORIJI SLOVENACKOG PRIMORJA U OKTOBRU 1943 GODINE¹

59A/3

*Akcije protiv ustanika u mesecu oktobru.*²

U Tršćanskoj zoni izvršeno je jedino čišćenje od strane Inspektorata policije, kojom prilikom je uhvaćen vođa bande, neki Vladimir Gortan i više pripadnika iste.

U provinciji Gorica bile su izvršene sledeće akcije: 3 oktobra čišćenje Št. Mihela kod Ozeljana od strane nemačkih SS trupa. Uhvaćena i osuđena na smrt četiri partizana.

9 oktobra čišćenje zone Prvačina od strane nemačkih trupa potpomognutih italijanskim alpincima.

11 oktobra započeta velika akcija čišćenja na Colu, u kojoj su uzele udela italijanske i nemačke trupe.

16 oktobra nemačke i italijanske trupe izvršile su akciju čišćenja zone Dornberg — Renče.

17 oktobra akcija čišćenja u zoni Št. Maver — Sv. Florijan od strane nemačkih trupa.

18 oktobra čišćenje zone Opatje Selo od strane nemačkih trupa.

19 oktobra čišćenje zone Podmelec od strane nemačkih trupa.

23 oktobra represalije od strane nemačkih trupa u Vrtojbi.

¹ Original se nalazi u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

² Akcije su izvedene u sklopu Šeste neprijateljske ofanzive u Sloveniji (vidi tom VI, knj. 7, dok. br. 114, 146).

30 oktobra akcija čišćenja zone Vipava od strane nemačkih trupa. Zaplenjeno slagalište oružja i hrane.

U Videmu u zonama Anhovo, Neme, Fojda završene su operacije čišćenja od strane nemačkih trupa.

Izgleda da su se pomenute operacije premestile u okolne zone.

Nemačke pokretne jedinice i odredi milicije očistili su u Istri i Riječkoj provinciji čitavu teritoriju a naročito zone oko centara Vodnjan, Pazin, Rovinj, Vrsar, Buje, Portorož, Labin i Kopar.

³ Ostali deo dokumenta nije sačuvan.

REGISTAR

A

- Abatova Gora (brdo) — 190
 Adlešič Jože — 65, 67
 Ajba (s.) — 71, 72, 107, 145, 357
 Ajbelj (s.) — 46, 47, 49, 145, 201
 Ajdovec (s.) — 100, 290
 Ambrožič Lado — 11, 12, 29, 133, 193, 280, 331, 339, 344, 346, 347
 Ambrus (s.) — 166, 167
 Anhovo (s.) — 80, 145, 246, 357, 384, 444
 Artač Janez — 421
 Avbelj Viktor — 268, 283
 Avče (želj. st.) — 125
 Avsec-Capajev (Ausec) — 375
 Avšič Jaka-Jakob — 319
 Ažla (Azzida u Italiji) — 75, 76

B

- Babič Branko-Vlado — 127, 151, 345, 346
 Babič Jože — 422
 Babina Polica (s.) — 397
 Babino Polje (s. Babno Polje) — 97, 397
 Bajt Jože (miner) — 119
 Balkan — 420
 Bambič Zvonko — 20
 Banja Loka (s.) — 44, 46, 47, 145, 201
 Banjska Visoravan (Banjska Planota) — 127
 Bataljoni:
 — prvi Koroške — 15, 64, 418
 — prvi Pohorskega odreda — 15, 63
 — četvrti Četrte udarne brigade »Matija Gubec« — 289
 — četvrti Pete udarne brigade »Ivan Cankar« — 168
 — prvi Pete udarne brigade »Ivan Cankar« — 13, 50, 65, 140, 156, VOS — 50, 158, 162, 218, 219
 Batelino Boris — 96
 Bauer (Nemac) — 432
 Bavec Anton-Cene-Tone — 10, 44, 59, 114, 116, 122, 123, 240, 337, 375
 Bavec Franc-Branko — 117, 124, 375
 Bebler Aleš-Primož — 345, 346
 Bečaje (s.) — 213
 Begunje pri Cerknici — 30, 387
 Bela Cerkev (s.) — 68, 238, 312, 394
 Bela Krajina (predeo) — 137, 173, 182, 189, 194, 218, 310, 311
 Bela Stena (brdo) — 176
 Benedik Leopold (denuncijant) — 28
 Benigar Jože — 178
 Beneška Slovenija (predeo) — 75, 76, 89—91, 106, 116, 119, 122, 123, 127
 Berinšek-Prezidanski (brdo) — 129
 Bertancelj Zvonko-Planinc — 137, 376
 Bevke (s.) — 36
 Bezuljak (s.) — 128
 Biljana (s.) — 79
 Birčna Vas (s.) — 143
 Bistrica (r.) — 41, 62
 Bistrica (kod Mokronoga) — 94
 Bizjak Ludvik — 422
 Bizjak Mirko-Samo — 20
 Bled — 26, 135
 Bogenšperk (s.) — 61, 168
 Bogojevič Milorad — 19, 372
 Bohinj (dolina) — 27
 Bohinjska Bela (s.) — 27
 Boka (vodopad na Soči) — 9
 Boltar Miha — 245
 Bon Vinko — 49, 166, 192, 281

- Borko Jože — 57, 199, 235, 242, 250, 336
- Borovnica (s.) — 30, 129
- Borštnar Jože — 52, 95, 144, 156, 165, 173, 229, 231, 233, 239, 262, 314
- Borštnar Kade — 125, 152, 345
- Bošković Filip — 21, 123, 372
- Boštanj (zamak) — 168, 235, 308
- Boštjančič Aleksandar — 379
- Bovec (s.) — 9, 10, 44, 74, 114, 117, 125, 145, 371
- Bozovičar (denuncijant) — 28
- Božca (zaselak) — 92, 114
- Božović Radomir-Raco — 155, 279
- Bračič J. Mirko — 18, 33, 130, 142, 376
- Brajevič Petar — 298
- Braniselj Drago-Svarun — 375
- Braslovče (s.) — 403, 406, 409, 429, 443
- Brda (s. kod Tolmina) — 90, 127
- Breginj (s.) — 58, 74, 116, 120, 121, 124, 364, 365
- Brence Ana — 179
- Brezigar Just — 96
- Brezje (s. kod Radovljice) — 27, 134
- Brezje (s. kod Semiča) — 137
- Brezova Reber (s. kod Novog Mesta) — 99, 100
- Brezovica (s. kod Fare) — 201
- Brezovo (s.) — 41, 51, 61, 69, 169, 170, 300—302, 310
- Brežice (s.) — 16, 144, 426
- Briga (s. G. i D.) — 177
- Brigade:
- prva slovenačka KNOJ-a (VOS-a) — 158, 160
  - prva slovenačka udarna »Tone Tomšič« — 18, 34, 45, 46, 60, 65, 66, 137, 140, 161, 162, 215, 217, 397
  - druga (4) slovenačka udarna »Ljubo fiercer« — 17, 19, 33, 38, 98, 175, 176, 215, 397
  - treća (6) slovenačka primorska udarna »Ivan Gradnik« — 126, 152, 343, 346, 361—363, 369, 374, 375, 386, 389, 400
  - četvrta (2) slovenačka udarna »Matija Gubec« — 51, 143, 155, 163—165, 172, 173, 184—191, 195, 210, 228—231, 233, 236—239, 251, 253, 256, 257, 259, 261, 262, 268, 275, 278, 284, 307—312, 314, 331, 338, 392, 393
- peta (3) slovenačka udarna »Ivan Cankar« — 16, 41, 51, 65, 94, 100—103, 140, 144, 147, 148, 154, 156, 164—166, 168, 190, 191, 194, 205—209, 217—220, 228—233, 236—239, 258, 259, 261, 267, 268, 275, 276, 278, 283, 291, 299, 307, 308, 310—312, 314, 323, 332, 338, 354, 360, 392, 394
  - šesta slovenačka udarna »Slavko Slander« — 14, 16, 56, 63, 109, 110, 113, 220—223, 225, 415, 421, 424, 443
  - sedma slovenačka udarna »Franc Prešern« — 77, 78, 103, 124, 126, 152, 223, 361—363, 369, 374, 375
  - osma slovenačka udarna »Franc Levstik« — 37, 52, 129, 212, 213, 216, 272, 273, 282, 298, 316, 334, 335, 359, 360, 392
  - deveta slovenačka udarna (ranije ZDO) — 39, 44—47, 66, 98, 174, 196, 251, 272, 273, 281, 315, 316, 321, 322, 325, 333—335
  - deseta slovenačka udarna »Ljubljanska« — 38, 39, 53, 146, 147, 176, 177, 207, 208, 211, 218, 272, 273, 304, 305, 315, 316, 321, 325, 333—335
  - jedanaesta slovenačka udarna na Krasu (Brkinsko-Snežniška) — 18
  - dvanaesta slovenačka — 16, 51, 52, 56, 94, 99, 144, 154, 155, 164, 190, 191, 195, 197, 210, 217, 219, 220, 229, 231—234, 236—239, 241, 249, 259, 261, 262, 267, 268, 275, 276, 278, 283, 301, 307—312, 332, 335, 355, 392
  - trinaesta slovenačka udarna Loška »Mirko Bračič« — 18, 30, 31, 128, 129, 130, 216, 397
  - prva udarna Četrnaeste divizije — 30, 32, 34, 38, 129, 130
  - druga udarna Četrnaeste divizije — 30—32, 34, 129, 130
  - četrnaesta slovenačka (Železničarska) — 45, 46, 66, 156, 160, 174, 199, 204, 308, 314, 316, 325
  - petnaesta slovenačka udarna Belokranjska — 22, 42, 144, 153,

- 155, 163—165, 172, 173, 185, 189, 195, 218, 219, 229, 233, 237, 239, 251, 262, 274—276, 279, 284, 293, 307, 312, 313, 332, 354—356, 393
- šesnaesta slovenačka udarna »Janko Premrl-Vojko« — 124, 126, 152, 223, 224, 343, 361—363, 369, 374, 375, 389
- sedamnaesta slovenačka udarna »Simon Gregorčič« — 23, 126, 361
- sedamnaesta slovenačka (Prva soška) — 8—10, 19, 21, 23, 25, 69, 71—73, 78, 83, 88, 104, 107, 118, 126, 152, 180, 240, 243, 246, 249, 357, 358, 364—366, 370, 375
- osamnaesta slovenačka (Druga soška) — 9, 10, 19, 21, 24, 25, 43, 69, 71, 72, 74, 92, 114, 115, 120, 126, 152, 240, 246, 249, 336, 357, 358, 361, 364, 365, 370, 375
- dvadeseta slovenačka (Treća soška) — 7, 8, 19, 21, 24, 25, 69, 75, 89, 91, 105, 126, 358
- devetnaesta slovenačka »Srečko Kosovel« — 125, 126, 152, 344, 353, 361, 366, 370, 373, 374, 376
- slovenačka goriška — 125, 126
- slovenačka tolminska — 126, 398
- trinaesta proleterska udarna Hrvatska »Rade Končar« — 307
- treća Hrvatska-istarska — 393
- šesta krajiška — 340
- »Garibaldi« italijanska partizanska — 91, 105, 370
- Furlanska — 152
- Brilej dr Jože-Bolko — 50, 65, 67, 142, 167, 191, 273, 281, 283, 298, 310, 311
- Brod (Jurovski) — 22, 42
- Brod na Kupi (s.) — 17, 18, 42, 44, 45, 66, 145, 178, 179, 197, 322, 334, 396
- Bršljin (s.) — 237
- Bubnjarci (s.) — 42
- Bučar-Osvaldič (gestapovac) — 113
- Bučka (s.) — 68, 308, 309
- Bučna Vas (s.) — 199
- Buje (s.) — 446
- Bukovica (s.) — 146
- Bukovo (s.) — 127, 224
- Bušinja Vas (s.) — 42, 43, 164, 218, 219

C

- Čakarević Milenko — 373
- Celje (varoš) — 14—16, 113, 409, 415, 423, 436
- Cerar Franjo — 372
- Cerha (Nemac) — 432, 442
- Cerknica (s.) — 18, 30, 128
- Cerkno (s.) — 127, 346, 348, 349, 399
- Cernetič Augustin — 70
- Cerovec (s.) — 392
- Cerovo (s. G. i D.) — 86
- Cilenšek Rudolf — 423
- Cirman Stane — 316
- Cirnik (s.) — 56, 57, 100—102, 310
- Col (s.) — 362, 445
- Colarič Lojze — 255
- Crikvenica (s.) — 326
- Crni Lug (s.) — 17, 33, 141, 142, 321, 393
- Cvetkovič (magacioner) — 32

C

- Čabar (s.) — 31, 98, 129, 141
- Čatež (s.) — 94, 100—102, 145, 154, 205, 209, 217, 303, 305, 310—312
- Čedad (Beneška Slovenija) — 75, 76, 89, 90, 91, 93, 105, 106, 145, 243
- Cepije (s.) — 41, 300
- Cepovan (s.) — 76, 127, 349
- Cerin Jože-Peter — 346
- Cerne Franc — 268
- Cerne Zvonimir — 151
- Cernilec (Crnilec) — 410, 413
- Češnjice (s.) — 54, 99, 232, 236, 242
- Čete:
- jesenička — 26
  - kozjanska — 15, 63
  - prateća Goriške divizije — 21
- Ceuner Oto (Nemac) — 435
- Cezsoča (s.) — 9
- Cizmek Boris — 228
- Copi Franc — 375, 400
- Crmošnjice (s.) — 137—140, 143, 158
- Crneja (Beneška Slovenija) — 116, 123
- Crnelo (s. V. i M.) — 219
- Crnetič Peter — 75
- Crni Kal (s.) — 398

Crni Vrh (s. Beneška Slovenija) — 93, 120
Črnomelj (varoš) — 46, 46, 49, 172, 215
Crnugelj Franc — 7, 25, 76, 91, 106
Cubrić Mile — 178, 197
Cusinj Ludvig — 357
Cušperk (s.) — 148

D

Daljnj Vrh (s.) — 51
Dampf (Nemac-narednik) — 412
Dantejeva Jama — 72
Dapčević Milutin — 344, 346, 374
Davča (s.) — 145
Deisinger Janez — 96
Delnice (s.) — 17, 321, 393
Divizije:
— četrnaesta slovenačka NOV i POJ — 17, 30, 33, 35, 38, 48, 50, 65, 97, 128, 141, 142, 152, 175, 176, 251, 268, 281, 282, 307, 320, 326, 341, 342, 347
— petnaesta slovenačka NOV i POJ — 16, 38, 49, 51, 61, 64—68, 94, 99, 143, 146, 152, 154, 155, 163, 183, 190, 191, 194, 197, 228, 230, 232, 236, 251, 253, 256, 259, 261, 267, 274, 278, 279, 281—283, 286, 306, 326, 331, 338, 354, 392, 395, 421
— osamnaesta slovenačka NOV i POJ — 32, 37, 39, 47, 50—52, 54, 65, 94, 95, 154, 166, 167, 174—176, 189, 204, 251, 268, 272, 281, 282, 298, 305, 307, 308, 310, 311, 315, 320—322, 325, 333
— dvadeset šesta (Triglavska) — 124—127, 152, 343, 345, 346, 353, 361—363, 369, 371, 373—375, 377—379, 387, 389, 390, 399
— dvadeset sedma (Goriška) — 7, 9, 10, 19, 21, 23—25, 43, 58, 69—71, 73—75, 89, 92, 96, 97, 104, 105, 114, 115, 117, 118, 120, 123—127, 152, 180, 240, 243, 246, 344, 349, 356, 358, 361, 363—365, 370, 373—375, 377—391
— Trščanska — 125
— trinaesta (Hrvatska) — 33, 322, 326, 334, 335

Divizioni:

— prvi artiljeriski XV divizije — 163, 165, 195
— artiljeriski XVIII divizije — 176, 177
Dobec (s.) — 30
Doblarji (s. Doblar) — 9, 73, 104, 118, 119
Dobovičnik Stane-Krt — 19, 33, 98, 142
Dobrava (s. kod Bleda) — 26, 367
Dobrava (s. kod Novog Mesta) — 329
Dobroviče (s.) — 410, 422
Dobrovo (s.) — 23, 79
Dobrunje (s.) — 38, 60, 61
Dole (s. kod Litije) — 41, 300, 308
Dolenja Vas (s. kod Cerknice) — 18, 31
Dolenja Vas (s. kod Gorice) — 83
Dolenjsko (predeo) — 16, 49, 64, 137, 155, 2*14, 289, 341, 421, 423, 426, 430, 442
Dolga Vas (s.) — 59
Dolje (s.) — 72
Doljni Trebil (s.) — 76
Dolomiti (pl.) — 127, 129, 152, 364, 369
Dolž (s.) — 288
Domžale (trgovište) — 14, 15, 48
Donja Težka Voda (s.) — 143
Dorče-Zorš — 245
Dornberk (s.) — 445
Doto Albin — 83
Dovže (želj. stanica) — 431
Draga (s.) — 98
Dragar Anton-Nedeljko — 12, 376
Draksler Josip — 191
Drava (r.) — 439
Drenka (s.) — 72
Drežnica (s. kod Tolmina) — 9
Droit Albin — 375
Dubrovnik — 100
Duplica (želj. stanica) — 225
Dvor (s.) — 13, 65, 66, 140

D

Dukič Nikola-Nikšič — 19, 373
Durović Milovan — 20, 373

E

Eger (Nemac) — 404, 405, 410, 411, 417
Engelhart dr (Nemac) — 439

F

Fabjan Niko — 96
 Fajgel Uci — 83
 Fara (s.) — 145, 201
 Federl Slavko — 245, 344, 358, 375
 Flek (Nemac-vodnik) — 412
 Flis Drago-Strela — 375
 Fogt (Nemac) — 430, 436
 Fojda (Beneška Slovenija) — 58, 446
 Foni (s.) — 104
 Franko Ivan — 398
 Frič dr (Nemac) — 432, 442
 Furlanija (predeo u Italiji) — 86, 90, 377, 378
 Fužine (s. kod Kranja) — 363

G

Gaberje (s. kod Brusnice) — 42, 285
 Gaberje (s. kod Toplice) — 140
 Gaberk (s.) — 130, 135
 Gabrovka (s. ranije Sv. Križ) — 102
 Gabrje (s. kod Račne) — 148, 211, 304
 Gačesko Selo (s.) — 355
 Gačnik Jože — 96
 Gala Aleksander — 346
 Ganter Ivan — 245
 Gemona (Humin — u Italiji) — 123
 Generalski Stol (s.) — 355
 Gerdovič Leopold — 171, 292
 Gerovo (s.) — 17, 18, 33, 35, 36, 48, 98, 215, 315, 321
 Geuber (Nemac-narednik) — 410
 Glavni štab NOV i PO Hrvatske — 251, 319, 326
 Glavni štab NOV i PO Slovenije — 7, 12, 14—16, 26, 29, 33, 35, 37, 48, 49, 51, 56, 59, 60, 62, 64, 66, 67, 69, 78, 88, 94, 95, 97, 99, 108, 109, 113, 124, 131, 134, 137, 140, 143, 144, 151, 154, 156, 158, 161, 163, 166, 172, 182, 189, 211, 225, 228, 230, 251, 267, 269, 272, 281, 282, 284, 292, 294, 299, 306, 307, 315, 319, 321, 325, 327, 331, 338, 339, 341, 342, 347, 359, 361, 368, 377, 392, 394
 Glazer (Nemac-narednik) — 439
 Glažuta (s.) — 142, 175
 Glešič Franc-Strel — 89
 Globočnik (Gruppenfirer) — 382, 385
 Globodol (s.) — 99, 155, 219

Goba (s. V. i M.) — 41
 Godovič (s.) — 362
 Gogel (Nemac-potporučnik) — 418
 Gojlarič Lojze — 276
 Goljak — 18, 30, 32, 34, 215, 217
 Golnik (s.) — 134
 Golo (s. Dol. i Gor.) — 212, 213
 Golobar (k. 1254) — 114
 Gomanjce (s.) — 30, 32, 34, 217
 Gomirje (s.) — 326, 393
 Gomilsko (s.) — 109, 221, 403, 404, 406, 409
 Gorenje Lakovnice (s.) — 392
 Gorenja Vas (s. kod Novog Mesta) — 209, 217, 303
 Gorenja Vas (s. u Poljanskoj Dolini) — 77, 135, 223, 399, 444
 Gorenje Polje (s. kod Gorice) — 80
 Gorenji Trebil (s. Trbil) — 104
 Gorenjsko (predeo) — 12, 26, 27, 124, 127, 136, 145, 340, 349, 350, 352, 369, 379, 380, 387, 430, 440, 444
 Gorica (varoš) — 24, 71, 104, 105, 117, 125, 145, 385, 386, 445
 Gorišek Janez — 89
 Gorjanci (pi.) — 22, 42, 100, 137, 309, 312
 Gornje Jelenje (s.) — 321
 Gornji Grad (trgovište) — 113, 414, 416, 443
 Gorski Kotar (predeo) — 315, 321, 325, 393
 Gortan Vladimir — 445
 Gortnar (gestapovac) — 110, 226
 Gosar Jožef — 292
 Gotenica (s.) — 98, 130, 178
 Gotna Vas (s.) — 143, 256, 257, 285 —287
 Gozdnik (pi.) — 423
 Gračnar Jože — 122, 123
 Građene (s.) — 166, 167
 Gradišče (s.) — 68
 Grahovo (s. kod Cerknice) — 397
 Grahovo (s. kod Tolmina) — 71, 362
 Grajzer Albin — 139, 160, 219
 Greif Martin-Rudi — 375
 Grčar Alojz — 285
 Grčarice (s.) — 98, 175, 178
 Grebin (zaselak) — 41
 Gregorič Bruno-Stojan — 89
 Griblje (s.) — 22, 42, 203
 Gril Slavko — 422
 Grm (s.) — 68
 Groblje (želj. st.) — 225

Grosuplje (s.) — 4«, 54, 148, 151, 251,
304, 310, 311, 338
Grošek (Nemac-narednik) — 418
Gruber (Nemac-komandir čete) —
405

H

Hace Matevž — 18, 130
Handlerje (s.) — 66
Harije (s.) — 35
Harinja Vas (s.) — 232, 236
Haroh Melita — 235
Hoče (s.) — 436
Hočevar Franc — 279, 298, 333, 356,
393, 400
Hočevje (s.) — 147, 148, 218
Hojan Mile (izdajnik) — 372
Horn — 170
Homec (želj. stanica) — 225
Hostnik Ivan-Jovo — 47, 66, 174, 298
Hotavlje (s.) — 77, 103, 399
Hrast Franc — 73
Hrastje (s.) — 35
Hrastnik Srečko — 83
Hrib (s.) — 147
Hribar Janez — 39, 53, 257, 283
Hribernik Rudolf-Svarun — 398
Hrušica (s.) — 143
Hrvatska — 16, 426
Hudo (s.) — 51

I

Idrija (r.) — 89
Idrija (s.) — 125, 126, 145, 389
Idrsko (s.) — 9, 21, 58, 92, 127
Ignjatovič Radivoje-Grujica — 20,
93, 372, 375
Ilc (rez. kap.) — 372
Ilc Stane — 316
Ilirska Bistrica (s.) — 32, 35
Ilova Gora (s.) — 146—148, 166, 171,
212, 304, 310
Irča Vas (s.) — 220
Istok (potpor.) — 372
Istra (pokrajina) — 34, 426, 446
Iška (s.) — 213
Iška (izdajnica) — 113, 327
Italija — 48, 407, 423
Ivančna Gorica (s.) — 170

J

Jagnjenica (s.) — 299
Jaklič Alfonz — 336
Jakopič Albert-Kajtimir — 21, 93,
118, 127, 152, 241, 249, 345, 346,
359, 375
Jakopič Andrej — 178
Jama (s.) — 67
Jan Janez-Svoboda — 28, 318
Janežič (komandir čete) — 83
Jankovič Svetomir — 372
Janževski Vrh (želj. st.) — 439
Jarše (s.) — 225
Jastrebarsko (Jaska-trgovište) — 189
Javh — 305
Javorje (s. kod Litije) — 39, 40, 61,
168
Javorje (s. kod Škofje Loke) — 27,
103, 145
Javorjev Dol (s.) — 145
Javornik — 18
Javorski Križ — 41, 61, 301, 302
Jeglič Alojz (denuncijant) — 26
Jelačin Stanko — 373
Jelendol (s.) — 316
Jelenov Zleb (s.) — 174—176
Jereb Slavko — 398
Jeršin Jože — 167
Jesenice (varoš) — 26, 384
Jesenov Vrt (s.) — 47
Jezerca (s.) — 92, 93
Ježen Vrh — 301
Jugorje (s.) — 42, 49, 275
Juvan Leopold — 422

K

Kačji Rid — 188, 261, 309, 310
Kačne (zaselak) — 52, 53
Kairo (Egipat) — 36
Kal (V. i M.) — 305, 324, 394
Kal (s. kod Dole) — 169, 300, 308
Kal (s. kod Pivke) — 34
Kal Kožarjev — 254
Kamanje (s.) — 42
Kambreško (s.) — 365
Kamna Gorica (s.) — 27, 128
Kamnica (s. kod Gorice) — 119
Kamnica (G. i D.) — 267
Kamnik (varoš) — 110, 222
Kamno (s.) — 9
Kanal (s.) — 72, 80, 107

- Kanal di Grivo (s. Beneška Slovenija) — 58
- Karapandža Branko — 127, 152, 375, 398
- Karat Rudi — 422
- Karlovac (varoš) — 48
- Karteljevo (s.) — 99, 305
- Kebe Anton — 357
- Keršič Ciril-Metod — 127, 152, 375
- Kikovica — 333, 334
- Kilibarda Mile — 18
- Kilovče (s.) — 34, 35
- Klana (s.) — 141
- Klajn dr Vladislav — 20, 373
- Klanjšek Jože — 273, 282
- Klavš Miroslav — 273
- Klodič (s.) — 72, 357, 358
- Knežak (s.) — 35
- Knežević Vladimir-Voloda — 88, 105, 181, 344, 358, 375
- Knežja Lipa (s.) — 66
- Kobarid (trgovište) — 21, 71, 72, 74, 89, 92, 93, 96, 114, 117, 122, 125, 364
- Kocjančič Janez-Stojan — 260
- Koče (s.) — 66
- Kočevje (varoš) — 44, 45, 50, 56, 59, 60, 65—67, 97, 98, 130, 145, 153, 161, 185, 197, 215, 251, 313, 315, 396, 427
- Kočevska Reka (s.) — 66, 98, 174, 175
- Kočevski Rog — 59, 60, 66, 137, 138, 140, 158
- Kodrič Rudi-Branko — 376
- Kogej Vasja — 114, 117, 124, 152, 375
- Kojsko (s.) — 86
- Kokarje (s.) — 14
- Kolar Franc — 180, 197
- Kolarac Lazar — 372
- Kolenc Črtomir — 96
- Kolman Alojz-Marok — 52, 156, 163, 165, 195, 238, 282, 298, 310, 331, 421
- Kolje (zam. kom. batalj.) — 107
- Komande:
- idrijskog područja — 11, 126, 127, 347, 349, 375, 376
  - tolminskog područja — 96, 126, 127, 348, 349, 376
- Komama Vas (s.) — 138
- Komel Franta — 63
- Kompolje (s.) — 14, 222
- Koncut Anton — 122
- Konjice (varošica) — 435, 436
- Kopar — 446
- Kopačnica (s.) — 145
- Kopriva (s. kod Krmina) — 241
- Koren Mirko — 116
- Korin V. (s.) — 151, 310—312
- Korpusi:
- bosanski — 100
  - sedmi (VII) NOV i PO Jugoslavije — 13, 17, 30, 46, 47, 52, 64, 66, 128, 141, 143, 154, 163, 166, 172, 182, 189, 204, 217, 220, 239, 269, 272, 274, 281, 282, 292, 238, 306, 309, 312, 313, 325, 331, 333, 338, 342, 392
- Koruška — 29, 62, 63, 125, 377, 379, 380, 384, 387, 430
- Kos Adolf — 96
- Koseč (s.) — 114
- Koselj Janez — 88
- Koseze (s.) — 36
- Kosi Vili (Nemac-narednik) — 409
- Kostanjevica na Krki — 42, 49, 64, 68, 143, 289, 307—309
- Košir Jože — 7
- Kotz (Nemac-potporuč.) — 417
- Kovač Niko — 95, 108
- Kozje —^x 62, 63, 426
- Kozji Vrh (trig. 916) — 142, 341
- Kožbana (s.) — 86
- Kožijek (s.) — 128
- Krac Valter (Nemac-narednik) — 433
- Kragelj Lojzka — 83
- Krajger Boris — 124, 127, 151, 153, 166, 167, 268, 294, 297, 320, 326, 343, 360, 421
- Krajger Sergije — 155
- Krajger Vito — 192
- Kranj (varoš) — 134, 344
- Kranjska Gora — 27
- Krapina (trgovište) — 426
- Kras (predeo) — 125, 126, 343, 386, 390
- Krašnja (s.) — 109, 222
- Kravar (s.) — 89, 106
- Kred (s.) — 116, 120, 365
- Krim (k. 1107) — 30, 129
- Križ (s. kod Golnika) — 224
- Križnik Veljko — 77, 78, 103, 398
- Križišnik Zdravko-Bajtar — 398, 399
- Krka (r.) — 13, 51, 65, 66, 68, 100, 140, 236, 239, 257, 309—311

Krka (s.) — 147, 310
Krkoš (brdo) — 75, 76
Krmin (s. u Italiji) — 365
Kropa (s.) — 416
Krška Vas (s.) — 145
Krško (s.) — 36, 67, 68, 237, 308
Kruelj Vrleta — 372
Krvava Peč (s.) — 212, 213
Kržišnik Johan (izdajnik) — 318
Kržišnik Anton-Ljubo — 137, 376
Kump Robert — 372
Kupa (Kolpa r.) — 22, 39, 42, 44, 45, 66
Kurja Vas (s.) — 211
Kuželj (s.) — 44
Kveder Dušan-Tomaž — 11, 12, 29, 126, 133, 193, 280, 331, 339, 346—347, 349, 354, 374, 391

L

Labin (varoš) — 446
Labinje (s.) — 400
Ladanje (rudnik) — 432
Ladra (s.) — 58, 92
Lašče (s.) — 65
Lavrenčič Lado — 142
Lavrenčič Rudi — 73, 96
Lavrica (s.) — 37, 55, 216
Laze (s.) — 139, 143
Lazeč (s.) — 98
Leban Anton — 88
Lenček (zaseok) — 176
Lepi Vrh (s.) — 213
Lesce (s.) — 27
Leskošek Franc — 345
Leskova Dolina — 30, 32, 129, 142, 217, 341
Leskova (s.) — 145, 224, 400
Lesnik Franc — 47
Lešnica (s.) — 242, 250, 261
Letuš (s.) — 441, 443
Libušnje (s.) — 92
Lig (s.) — 117
Lipa (s.) — 227
Litija (trgovište) — 15, 38, 61, 68, 109, 226, 307
Livek (s.) — 9, 58, 104
Ločnica (s.) — 135, 367
Ločnik (s. kod Gorice) — 181, 366
Log (s. u Beneškoj Sloveniji) — 9, 58
Logar Jože-Slovan — 278, 293, 359
Logje (s. u Beneškoj Sloveniji) — 120

Lojbner (Nemac-potpor.) — 435, 439
Loka (s.) — 444
Lokve (s. kod Delnice) — 321
Lopata (s.) — 30
Loški Potok (s.) — 130
Lovše dr Samo — 12, 346, 349
Lovšin Dušan — 123
Ložica (elektr. centrala kod Gorice) — 80, 104
Luče (s.) — 147, 148, 211
Lukovica (s.) — 109, 222
Luže (s.) — 103

Lj

Ljubič Vojislav — 372
Ljubljana — 27, 34, 36, 37, 40, 48, 54, 55, 60, 109, 144, 272
Ljubno ob Savinji (s.) — 404
Ljubo Jovan-Saša — 131

M

Maček Ivan-Matija Gustel — 266, 267, 269
Mačkovec (brdo) — 212
Mačkovec (s.) — 184, 198, 220, 829, 234, 309
Magozd (s.) — 58, 74, 92
Mahnič Rudi-Brkinc — 21, 70, 93, 118, 127, 152, 249, 344, 358, 375
Majcen Dušan — 342
Majnik Janez — 298, 306, 386
Makuc Boris — 83, 88
Mala Gora (s.) — 59, 144
Mala Loka (s.) — 94, 101, 102
Mali Lug (s.) — 18, 36
Mali Slatnik (s.) — 143
Mali Vrh (s.) — 53
Marcon Vincenc — 123
Maribor — 16, 413, 424, 436, 439
Marija Creta (crkva) — 410
Marija Trošt (s.) — 17, 31
Marjanovič Aleksandar-Leko — 49, 156, 163, 165, 173, 190, 238, 310, 311, 333, 356
Maršič (pukovnik) — 322
Martinja Vas (s.) — 56, 57, 62, 68
Marušič Darko — 125—127, 152, 344, 359
Mastek Tone — 89
Mašun (brdo) — 35, 145
Matejko Evgen — 379
Mateško Selo (s.) — 355

Matjaž (vodnik) — 83
Matoh Ivan — 123
Maurič Alojz — 337
Mazovec Franc-Rist — 16, 423
Medana (s.) — 86
Medica Zdenko — 204
Medno (s.) — 135
Medvedek (s.) — 142, 174, 175
Medvode (s.) — 135
Mekinje (s.) — 146
Menina Pl. — 410, 413, 416, 417, 422
Metlika (varošica) — 22, 42, 43, 153, 163—165, 172, 189, 215, 285
Mevece (s.) — 146
Migolska Gora (s.) — 102, 170
Migovca (s.) — 303
Mihailović Draža — 63
Mihevc Janez — 88
Milanov Vrh (usamljena kuća) — 31
Milič Anton - Marko — 375
Miler (Müller) dr Hadius (Nemac) — 430, 436, 440
Milković Vlastimir — 19, 358, 372
Mirna (s.) — 94, 99, 100, 102, 145, 154, 217, 302, 303, 310
Mirna Peč (s.) — 229, 232, 236, 255, 261, 324, 395
Mišič Miha — 282
Mjersa (G. i D.) — 78
Mlačevo (s.) — 147
Mladi Vrh (k. 1370) — 103
Mlaka (s.) — 66, 174, 175, 322, 36T
Mokrec (pl.) — 129, 212
Mokro Polje (s.) — 309
Mokronog (trgovište) — 51, 56, 57, 62, 64, 190, 215, 217, 239
Molnik (brdo) — 38
Morava (s.) — 46, 47, 66
Moravče (s.) — 101, 102, 223, 226, 227
Most (zaselak) — 56
Moša (s.) — 79, 80
Motnik (s.) — 404
Mozelj (s.) — 66
Mozetič Slavko — 358
Mozirje (s.) — 15, 221, 404, 405, 411, 414
Mravljak dr Dušan — 178
Mrežnica (r.) — 354, 355
Mrzla Vodica (s.) — 34, 321
Mrzlica (pl.) — 423
Muljava (s.) — 146, 217, 218, 303
Muzec M. (trig. 1611) — 116
Mutiovič Stanko — 337

N

Na Straži (Vahta) — 42, 219, 239, 275
Nad Peski (k. 2178) — 92
Nadiža (r.) — 75, 76, 89, 91, 105, 358
Nardin Karel - Jakec — 376
Nazarje (s.) — 14, 226
Neblo (s.) — 86
Nemška Loka (s.) — 202
Nenezić Ljubomir — 20, 373
Netretić (s.) — 22, 42
Nimis (Neme u Italiji) — 123, 446
Niževce (s.) — 30
Notranjsko (predeo) — 310, 341
Nova Gora (s.) — 61, 138
Nova Šela (s.) — ~~41~~—46
Nova Štifta (s.) — 413, 416, 443
Novak Ivan-Očko — 191
Novak Kari — 372
Novak Tomaž — 421
Novake (s.) — 400
Novi (Novi Vinodol) — 326
Novi Kot (s.) — 397
Novo Mesto (varoš) — 13, 22, 42, 46, 49, 51, 64, 67, 68, 94, 99, 100, 139, 140, 143, 145, 153, 156, 165, 172, 182, 184, 185, 189, 190, 194, 197, 210, 215, 220, 228, 230, 232—234, 236—238, 241, 242, 249—251, 255—261, 267, 269, 286, 287, 305, 307, 309, 311—313, 319, 323, 335, 394, 395
Nusdorfer Lojze — 178

O

Oblica (s.) — 106
Odredi:
— belokranjski — 292, 293
— briško - beneški — 7, 8, 24
— dolenski — 292, 293, 332, 338, 359, 360
— dolomitski (Polhovgrajski) — 11, 398
— gorenjski — 26, 27, 95, 108, 125, 126, 134—136, 223, 224, 317, 344, 361, 367—369, 374, 376
— idrijski — 11
— istočno koruški — 29
— koruški — 28, 29, 63, 64, 374
— pohorski — 63, 435, 439
— tolminski — 7

— zapadno dolenski — 44, 268
 — zapadno koruški — 29, 126, 368, 376, 382
 — žumberačko-pokupski — 262, 270
 Ogrin Franc — 7, 25, 77, 91, 106, 373
 Ogulin (trgovište) — 48, 321, 393
 Okrog (brdo) — 69, 170
 Opatija Selo (s.) — 445
 Općine (kod Trsta) — 367
 Operativni:
 — štab Soških brigada — 24
 — štab za zapadnu Sloveniju — 7, 11, 12, 28, 63, 96
 Orehek (s. M. i V.) — 143
 Oreščansko (s.) — 355
 Orle (s. kod Ljubljane) — 38, 52—55, 216
 Ormož (s.) — 432
 Osilnica (s.) — 36, 315, 341
 Osojnik (s. kod Semiča) — 49
 Osredek (kod Novog Mesta) — 185
 Osredek (kod Litije) — 39, 40, 60, 61, 168
 Osredkar Milan — 123
 Ostri Vrh (brdo) — 27
 Ostri Vrh (k. 519) — 291
 Ostri Vrh (k. 309) — 185
 Ostrovihar Blaž — 375
 Otočec (s. ranije Št. Peter) — 100, 186, 220, 232, 242, 254
 Otiški Vrh (želj. stanica) — 431
 Otrobovec (izvor) — 129
 Ozalj (s.) — 42, 173, 189, 270

P

Padež (s.) — 30
 Padova (u Italiji) — 386
 Pajtnar Franc - Močnik — 376
 Pamer (Nemac - kapetan) — 439
 Pavlovič Velislav — 357
 Pazin (varoš) — 446
 Pečana (zaselak) — 317
 Pečar (zaselak) — 55, 61
 Pečnik Tone — 123
 Pehaček Rade — 39, 53, 95, 316, 322, 335
 Perović Radovan - Radoje — 19, 373
 Persolja Karel (dezertar) — 88, 119, 375
 Peršič Bogomir — 285
 Petelinšek Ludvik - Crt — 375, 398
 Petelinje (s.) — 34, 35
 Petrina (s.) — 45, 46
 Pevma (s. kod Gorice) — 79
 Pfajfer dr (Nemac) — 438
 Picelj Ivan — 171, 292
 Pihl (Nemac - kapetan) — 413, 415
 Pihler dr Rudolf (Nemac) — 430, 432, 436, 438, 440, 442
 Pirjevec Dušan — 125
 Pirkovič Franc — 340
 Pirš (major) — 373
 Pivka (ranije Št. Peter na Krasu) — 33—35, 126, 397
 Planina (G. i D.) — 34, 40, 144
 Planina (s. kod Cerknog) — 383, 385
 Planina (s. kod Crnomelja) — 138
 Planine Jože — 422
 Planinka (partizanka) — 83
 Platišče (s.) — 58
 Plave (s.) — 79, 80, 145, 365
 Plaz — 9
 Plešivica (kod Žužemberka) — 42
 Plešnar Edo — 316
 Pleterje (s.) — 200
 Flevel Franc - Jaki — 34, 99
 Poče (s.) — 400
 Fodbrdo (s.) — 71, 125 -
 Podgozd (s.) — 67
 Podgrad (s.) — 392
 Podhosta (s.) — 138, 140, 141
 Podlipec Ljubo — 123
 Podmolec (s.) — 445
 Fodnart (s.) — 27, 223
 Podpeč (s.) — 55
 Podpreska (s.) — 98, 142, 396
 Podreber (s.) — 49
 Podselo (s. kod Gorice) — 119
 Podskrajnik (s.) — 128
 Podstenice (s.) — 140, 158
 Podturn (s. kod Novog Mesta) — 13, 138, 140, 158
 Pogance (s.) — 143, 253, 254, 336
 Poglajen Drago — 63, 422
 Poglajen Franc - Kranjc — 15, 17, 64, 228
 Pohorje (pl.) — 62, 63, 426, 436, 437
 Polica (s.) — 35
 Poljane (s. kod Knežaka) — 35
 Poljane (s. kod Uršnog Sela) — 138
 Foljane (s. u Poljanskoj Dolini) — 27, 78, 125, 134, 135, 400, 441
 Poljanska Dolina — 27, 108, 136, 369, 444

Polom (s.) — 272
 Polovnik (pl.) — 74, 114
 Polšnik (s.) — 41, 169
 Polzela (s.) — 414
 Pondor (s.) — 406
 Ponikve (G. i D.) — 236
 Popivoda Pero — 95, 156, 164, 165,
 173, 190, 229, 231, 233, 239, 262, 314
 Portorož — 446
 Postojna (grad) — 34, 35, 48
 Potnik Ivan — 40, 55
 Potočar Stane — 279, 289
 Potok (s.) — 45
 Potov Vrh — 331, 341
 Površnica (zaselak) — 62
 Prapreče (s.) — 140, 14f
 Praproč (zaselak) — 17
 Praportno (s.) — 445
 Prečna (s.) — 99
 Predgrad (s.) — 66
 Prelesje (s.) — 80, 240, 243, 244
 Preloge (s.) — 57, 68
 Premrl Janko - Vojko — 152
 Preserje (s.) — 31
 Preska (s.) — 41
 Prestranek (s.) — 34, 35
 Prešnje (Purgessimo) — 75
 Prevalje (s. kod Slovenj Gradca) —
 432
 Prevalje (s. kod Dole) — 41
 Prevalje (zaselak) — 27
 Prevelk (brdo) — 92
 Prezid (s.) — 97, 98
 Prezid (kod Kozjeg Vrha) — 129
 Prežganje (s.) — 55
 Pri Križu (zaselak) — 147, 148
 Pri Zvikarju (zaselak) — 9, 43
 Primožič Franc — 125, 376
 Primorsko (predeo) — 127, 129, 349,
 350, 352, 387—389
 Primskovo (s.) — 102
 Prinčič Andrej — 337
 Prosenik (s.) — 93
 Prtovč (s.) — 317, 367
 Prvačina (s.) — 445
 Pt. S. Kvirino (u Italiji) — 9, 75, 89,
 90
 Ptuj (varošica) — 436, 437
 Pudob (s.) — 97
 Puštal (Pušna) — 73

R

Rabelj (s.) — 9
 Račna (s.) — 147, 148, 211, 212, 218,
 304
 Radana Vas (s.) — 435
 Radeče (varošica) — 68, 169, 308
 Radlje ob Dravi (s.) — 439
 Radmirje (s.) — 146, 220, 225
 Radovinac Ilija — 232
 Radovljica (varoš) — 26, 27
 Radusinovič Blagota — 372
 Rajčevič (Raičevič) Mitar — 21, 372
 Raka (s.) — 200
 Rakek (s.) — 30, 31, 33, 34, 128, 129,
 141
 Rakitnica (s.) — 129, 141, 142
 Rakovec Štefan (denuncijant) — 28
 Ratitovec (brdo) — 363
 Rauter (komandir) — 416
 Ravna (zamak) — 34
 Ravne (s.) — 68, 98
 Ravne (s. kod Kobarida) — 74, 92,
 362
 Ravni Dol (s.) — 146, 147, 151, 214,
 218
 Ravnikar dr — 239
 Razbore (s.) — 94, 102
 Reber (s. kod Novog Mesta) — 49
 Rečica (s. kod Laškog) — 423
 Rečica ob Savinji (s.) — 15, 113, 146,
 220, 225, 421, 424
 Renče (s.) — 445
 Repentabor (s.) — 366
 Reš (Nemac - narednik) — 435
 Rezener ((Rösener - Nemac-general)
 — 434
 Rezija (Beneška Slovenija) — 9
 Ribičič Mitja-Ciril — 15, 17, 64,
 110, 113
 Ribnica (s. kod Kočevja) — 60, 97,
 98
 Ribnica (s. kod Pivke) — 129
 Ribnica na Pohorju (s.) — 439
 Ribnik (s.) — 22, 42, 138
 Rider Rudolf (Nemac-narednik) —
 439
 Riha Lado-Tomaž — 138
 Rijeka (varoš) — 48
 Rob (s.) — 212
 Robek Vinko — 178
 Robič (s.) — 9, 93
 Robidišče (s.) — 124

Ročinj (s.) — 23, 73, 80, 104, 107,
118, 364
Rog (s.) — 158
Rojšek Franc — 214
Rovinj (varoš) — 446
Rovšek Jernej — 43
Rovte (s. kod Radovljice) — 27, 152
Rozman Franc - Stane — 153, 166,
167, 294, 297, 320, 326, 421
Rožni Dol (s.) — 143
Rudnik (s. kod Ljubljane) — 55
Rudolf Janko — 151
Ruperč Vrh (brdo) — 335
Rupnik Lav (general) — 164, 182,
272
Rupnik Stanko — 373

S

Sabotin (brdo) — 79, 119
Sadinja Vas (s.) — 54, 55
Sajović Rudolf (izdajnik) — 14, 225
Santič Sreten — 20, 372
Sava (r.) — 16, 144, 307, 389, 441
Sava (s.) — 109
Sava Bohinjka (r.) — 444
Savinjska Dolina — 109, 421
Savnik Dušan — 258
Savski Igor — 376
Sekirnik Janko — 221
Sektorji:
— Kamniško - savinjski — 15, 63
— Kozja — 15, 16
Sela pri Jugorju (s.) — 42
Sela (s. kod Ljubljane) — 37, 54
Sela pri Sumberku (s.) — 102, 103,
146, 171, 303, 305
Sela (s. kod Tolmina) — 96
Selca (s.) — 27, 28, 224, 444
Selce (s.) — 145
Selišče (s. kod Tolmina) — 72, 92
Selška Dolina — 27, 28, 125, 369,
444
Semič (s.) — 22, 42, 49, 50, 138—140,
215
Semič Stane - Daki — 142
Senožeče (s.) — 366
Sevnica (trgovište) — 16, 68, 307,
308
Sežana (s.) — 367
Sinja Gorica (s.) — 36, 39
Sivec Franc — 80, 83
Skrajnik (brdo) — 30, 216

Sladič Marko — 372
Slavček (vojni dopisnik) — 398, 399
Slivnica (kod Cerknice) — 128
Slovenačko Primorje — 124, 445
Slovenj Gradec (varoš) — 227, 418,
430
Slovene Janez — 316
Smerkolj Stojan — 96
Sneberje (s.) — 48
Snežnik — 18, 32, 128, 129
Sobočevo (s.) — 30
Soča (r.) — 9, 72, 74, 92, 344
Solčava (s.) — 441, 443
Solkan (s.) — 119
Sora (r.) — 135
Sostro (s.) — 54, 55, 60
Soteska (s. kod Bleda) — 136
Soteska (s. kod Novog Mesta) — 13,
65, 140
Sovodenj (s.) — 96, 145, 224
Split — 100
Spodnja Besnica (s.) — 55, 61
Spodnja Idrija (s.) — 362
Srednja Vas (s. kod Ceremošnjice) —
200, 201
Srednja Vas (s. kod Semiča) — 137,
138, 140
Srednje (Stregna s. kod Čedadada) —
24, 72, 104
Srpenica (s.) — 74, 92, 114, 364
Stanovišče (s.) — 93, 120
Stante Peter-Skala — 95, 155
Stara Cerkev (s.) — 59
Stara Gora (s. kod Gorice) — 24,
25, 106
Stara Gora (s. kod Javorskog Kri-
ža) — 61
Stara Gora (s. kod Novog Mesta) —
250
Stara Zaga (s.) — 138
Stari Log (s.) — 65, 161
Stari Trg (s. kod Slovenj Grade-
ča) — 412
Stari Trg (s. na Kupu) — 46
Stari Trg (s. pri Ložu) — 97, 128,
232
Stepišnik Drago — 60, 189
Stična (s.) — 95, 154, 205, 219, 310
Stojdraga (s.) — 307
Stol (trig. 1668) — 92, 93, 114, 116,
120
Stranska Vas (s.) — 206, 335, 336
Straža (s. G. i D.) — 13, 99, 156, 255
Stritar Ruda - Stiglic — 25

- Strmec (s.) — 9
 Strnišče (s.) — 438
 Stružnica (s.) — 44, 45
 Stupica (s.) — 9, 58, 93, 120
 Suha Krajina (predeo) — 148, 166, 212, 304
 Suhi (potok) — 43
 Suša (s.) — 399
 Sušak (varoš) — 141, 321
 Sv. Ana (kod Ljubljane) — 55
 Sv. Ana (kod Mirne Peči) — 165, 186, 187
 Sv. Duh (kod Kranja) — 135
 Sv. Florijan (crkva) — 57
 Sv. Florijan (kod Gorice) — 445
 Sv. Gabrijel (kod Gorice) — 146
 Sv. Jakob ob Savi (s.) — 48
 Sv. Jošt (s. kod Kranja) — 26, 318, 367
 Sv. Jošt (s. kod Nazacja) — 410, 416
 Sv. Križ pri Litiji (s. sada Gabrovka) — 62, 102, 310
 Sv. Križ (s. kod Mokronoga) — 51
 Sv. Lenart — 55, 168
 Sv. Lovrenc (kod Moše) — 80, 83
 Sv. Lucija (s.) — 71, 72, 104, 117, 118, 145
 Sv. Peter (s. ob Nadiži) — 9, 75, 90, 93, 240, 243
 Sv. Urh — 54, 60, 168
 Sv. Volbenk (crkva) — 136, 367
- S
- Sajfnger (Nemac - narednik) — 439
 Sarf Johan (Nemac - narednik) — 435
 Šefert (s.) — 108, 136
 Šempeter (s. kod Novog Mesta) — vidi s. Otočec
 Šentjernej (s.) — 22
 Šenturje (s.) — 283
 Šetrajčič Ferdo — 355
 Šile Majda — 218
 Šilen Tabor (zaselak) — 34
 Škocjan (s.) — 49, 64, 68
 Škofja Loka (varošica) — 27, 95, 134—136, 145, 223, 363, 389
 Škofljica (s.) — 36, 37, 54, 55, 216
 Škraber Leopold - Vanja — 11
 Smartin (s. Šmartno kod Slovenj Gradeča) — 418
 Smatrnno ob Dreti (s.) — 113, 222, 227, 414—416, 432
 Šmartno (s. kod Gorice) — 79, 96
 Šmartno ob Paki (s.) — 405, 406, 414, 417
 Smatrnno pri Tuhinju (s.) — 110, 416
 Smilk (zaselak-mlin) — 169
 Sober Marijan — 88
 Sorovič Danilo — 152, 346, 374
 Št. Janž (s. kod Krškog) — 68, 308
 Št. Janž (s. kod Gornjeg Grada) — 424
 Št. Jernej (s. kod Kostanjevice) — 100, 309
 Št. Jurij pod Kumon (s.) — 169
 Št. Lenart (s. kod Čedadada) — 24, 76, 78, 89, 105, 118
 Št. Maver (s.) — 445
 Št. Mišel kod Ozljana — 445
 Št. Ožbalt (s.) — 14, 221
 St. Peter nad Čedadom — vidi Sv. Peter ob Nadiži
 Št. Rupert (s.) — 302, 310
 Št. Vid (kod Ljubljane) — 48
 St. Vid (s. kod Stične) — 94, 146, 219, 303
 Štab artiljerije XV divizije — 183, 253, 275, 278, 314
 Štajerska Donja (pokrajina) — 419—421, 424—426, 430, 436, 437, 44» — 442
 Stajndl Franc (Nemac) — 431, 435, 442
 Stalcarji (s.) — 46, 47
 Štampetov most (kod Verda) — 21
 Štanjel (s.) — 367
 Štempihar Saša — 96
 Števerjan (s.) — 86
 Stih Bojan — 345, 346, 391
 Stok Ivo — 100
 Stok Jože-Korotan — 15. 63. 69
 Štrekljevec (s.) — 49
 Stumpft Franc (Nemac) — 412
 Šumaher (Nemac - kapetan) — 433
 Šumrada Vinko — 375
 Svab (Schwab-Nemac) — 430. 432, 436, 438, 440, 442
 Svagan Lojze — 88
 Svara Dušan - Dule — 127, 152, 345, 375, 399
- T
- Tabor kod Sembije (s.) — 35
 Taljamento (r.) — 122

Tanasković Rajko — 13, 50, 65, 67,
142, 166, 174, 192, 268, 271, 281,
283, 285, 298, 312
Tarčent (u Italiji) — 93
Tatre (s.) — 397
Teličar (vrh) — 37, 216
Temenica (r.) — 102
Temenica (s.) — 146, 303
Tihaboj (s.) — 102
Tlaka (s.) — 302
Točak (s.) — 355
Tolmin (trgovište) — 9, 71, 72, 92,
93, 127, 145, 357, 371
Tolsti Vrh (s.) — 413
Tominc Milan — 375
Tomšič Janez — 142
Toplice (s. kod Novog Mesta) — 13,
51
Trava (s. kod Kočevja) — 33, 98,
129
Traven Vincenc — 416
Travna Gora (brdo) — 128, 130, 214
Travnik Ivan — 337
Trbovlje (varošica) — 436
Trebija (s.) — 362, 363, 444
Trebelnik (s.) — 30, 36
Trebelnik (V. i M. brdo) — 216
Trebelno (s.) — 99, 173
Trebnj Vrh (Trebanjski Vrh) — 305
Trebnje (trgovište) — 51, 62, 99,
100, 146, 154, 190, 198, 215, 229,
236, 239, 250, 251, 267, 305, 309,
312, 313, 394
Triestino Mark — 123
Trnjava (s.) — 14
Trnovec (s.) — 42, 219
Trnovo (s. kod Gorice) — 126
Trnovo (s. kod Srpenice) — 74, 92,
364
Trnovski Gozd — 384
Trojane (s.) — 424
Trošmarija (s.) — 393
Trst — 33, 34, 36, 48, 144, 307, 343,
380, 381
Trstenik (s.) — 302
Tršće (s.) — 18, 30—33, 36, 48
Trška Gora (s.) — 49, 51, 65, 68, 184,
236, 261, 309, 310
Tržišče (s.) — 60, 62, 68
Tuhinj (s.) — 14, 226
Turjak (s.) — 167
Turšič Ivan - Istok — 376
Turzanski Helmut — 316

U

Učeja (r.) — 9
Ulepič Zdenko — 346
Umberška brda — 62
Unec (s.) — 31, 34, 216
Urška Gora — 228
Uršna Sela (s.) — 139, 140, 143, 156
Ustje (s. kod Krmina) — 213
Uzmani (s.) — 212

V

Vahta — vidi Na Straži
Varaždin (varoš) — 426
Vas (s. kod Fare) — 45, 145
Vasić Jovo — 107
Velič Vrh (brdo) — 39, 40
Velika Gora (brdo) — 130
Velika Loka (s.) — 94, 249, 305
Velike Lipljene (s.) — 212
Veliki Ban (s.) — 143
Veličič Darko — 245
Verdir Ančka — 124
Verdir Ljuba-Zlatnar — 25
Verdun (s.) — 140
Vesela Gora — 170, 302
Vevče (s.) — 38, 61
Vicenza (u Italiji) — 152
Vidačić Nikola — 19, 372
Videm (Udine) — 106, 123, 446
Videm (s. kod Čateža) — 94
Vidmar Tone — 396
Vilfan — 123
Vinica (s.) — 42, 203, 307, 341
Vinji Vrh (k. 984) — 128
Vipava (trgovište) — 126, 390, 446
Vipavska dolina — 125
Vipolže (s.) — 23, 79, 86, 119
Vipotnik Janez — 289
Višnja Gora (s.) — 354
Vodice (s.) — 61, 300, 301
Vodnjan (varošica) — 446
Vodovi:
— minerski »Grintavec« — 26, 95,
134, 136
— minerski »Ratitovec« — 28
— minerski »Triglav« — 26, 135
Vogrinski (s.) — 104, 105
Vojsko (s.) — 127
Volarje (s.) — 9, 72
Volča (s.) — 78
Volče (s.) — 72, 92, 362

Vransko (trgovište) — 228, 403—406, 423, 424
Vrata (s.) — 41
Vratuša Anton — 152, 345
Vrbovec (s.) — 144
Vrbovsko (trgovište) — 393
Vrh (s. kod Broda na Kupi) — 44, 46
Vrh (s. kod Dola) — 170
Vrh (s. kod Temenice) — 102
Vrhnika (trgovište) — 35, 36, 39
Vrhovlje (s.) — 86
Vrhovni štab NOV i PO Jugoslavije — 85, 90, 340, 359
Vrhovo (s.) — 147
Vrsar (varošica) — 446
Vrsno (s.) — 92, 121
Vršanja Gl. (trig. 1353) — 92
Vrščaj Stane — 159
Vršiče — 17
Vršičke Vode (izvor) — 17, 215
Vrtojba (s.) — 445
Vrtovin (s.) — 367
Vuhred (s.) — 439
Vukčević Blažo — 372

Z

Za Krajem (k. 1208) — 114
Zagorje (s. kod Postojne) — 34
Zagorje (s. ob Savi) — 431
Zagozd (s.) — 169, 300
Zagradec (s.) — 146, 147, 168
Zajčji Vrh (s.) — 331, 341
Zakraj (pl.) — 43
Zala (s.) — 213
Zalog (s.) — 48
Zaloka (s.) — 170
Zaplaz — 94, 101, 145
Zatolmin (s.) — 72
Zdešar Henrik — 346
Zdenska Vas (s.) — 148, 151
Zeleniki — vidi Železniki
Zgonc Anton — 49, 279
Zgornja Savinjska Dolina — 113
Zidani Most (s.) — 16, 109

Zimer (Nemac-narednik) — 418
Zlatnar Mirko — 337, 375
Zminec (s.) — 108, 135, 444
Znojile (s.) — 146, 154, 217, 218, 304
Zona:
— II operativna — 374
— III operativna »Alpska« — 12, 28, 29, 78, 117, 122, 124, 131, 151, 152, 155, 192, 279, 280, 329, 339, 342, 347, 349, 356, 361, 368, 375, 377, 378, 380, 391
— IV operativna »Štajerska« — 14, 15, 29, 62, 109, 113, 155, 225, 421, 423
Zornada Pepe-Josip-Frenk — 233, 306, 396
Zore dr Slavko-Griša — 10, 20, 97, 346, 373, 378
Zorkovac (s.) — 189
Zoter (Nemac-narednik) — 418
Zreče (s.) — 435, 436

Ž

Žabja Vas (s.) — 61, 256, 257, 286
Zabnica (s.) — 95, 136
Zaga (s. kod Bovca) — 10, 74, 92, 93, 364
Zaga (s. kod Kočevja) — 45, 66, 161
Žagar Stane — 89
Žagarski Vrh (k. 627) — 55, 60
Žalostna Gora (s.) — 62
Železniki (trgovište) — 27, 77, 361, 362, 444
Zelina — vidi Zetina G. i D.
Zeljne (s.) — 66
Zetina G. i D. (s.) — 399
Zibertov Hrib — 256, 257
Ziri (s.) — 127, 145, 348, 349, 389
Žirovnica (s.) — 27
Znidaršič Alojz-Svobodoljub — 89, 337
Zovnek (zamak) — 406, 409
Zumberak (pl.) — 270
Žužemberk (s.) — 13, 140, 145, 215, 239, 251, 255, 313

S A D R Ź A J

BORBE U SLOVENIJI 1943 GODINE (21 oktobar — 30 novembar)

I

Dokumenta jedinica NOV i PO Slovenije

	Strana
Naređenje Štaba Goriške divizije NOV i PO Slovenije od 21 oktobra 1943 god. Štabu Briško-beneškog odreda za formiranje Treće Soške brigade — — — — — — — —	7
Izveštaj Štaba Druge Soške brigade od 21 oktobra 1943 god. Štabu Goriške divizije o aktivnosti brigade — — — —	9
Izveštaj Štaba Druge Soške NO brigade od 21 oktobra 1943 god. Štabu Goriške divizije o napadu na nemački automobil kod Boveca — — — — — — — — — —	10
Naredba Operativnog štaba za zapadnu Sloveniju od 22 oktobra 1943 god. za ukidanje Idrijskog odreda i za formiranje komande Idrijskog područja — — — — — — — —	11
Obaveštenje Operativnog štaba za zapadnu Sloveniju od 22 oktobra 1943 god. Pokrajinskom komitetu Komunističke partije Slovenije za Gorenjsku o promeni naziva štaba — —	12
Naređenje Štaba Sedmog korpusa NOV i POJ od 22 oktobra 1943 god. Štabu Prvog bataljona Pete udarne brigade za rušenje komunikacije Žužemberk — Novo Mesto — — — — —	13
Izveštaj Štaba Četvrte operativne zone od 22 oktobra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o akcijama Šeste udarne brigade »Slavko Slander« u vremenu od 5 do 19 oktobra 1943 godine — — — — — — — — — —	14
Izveštaj Štaba Četvrte operativne zone od 22 oktobra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o stanju jedinica i o njihovim potrebama — — — — — — — — — —	15
Izveštaj Štaba Četrnaeste divizije NOV i POJ od 22 oktobra 1943 god. Štabu Sedmog korpusa NOV i POJ o borbama na sektoru Gerova — — — — — — — — — —	17
Naredba Štaba Goriške divizije NOV i PO Slovenije od 22 oktobra 1943 god. štabovima brigada o postavljenju komandnog kadra u podređenim jedinicama — — — — —	19
Obaveštenje Štaba Goriške divizije NOV i PO Slovenije od 22 oktobra 1943 god. štabovima brigada o formiranju Prateće čete u diviziji — — — — — — — — — —	21

Izveštaj Štaba Petnaeste slovenačke NO brigade od 22 oktobra 1943 god. o zaposedanju Metlike od strane nemačkih trupa	22
Izveštaj Štaba Prve Soške NO brigade od 22 oktobra 1943 god. Štabu Goriške divizije o aktivnosti brigade u vremenu od 15 do 20 oktobra 1943 godine — — — — —	23
Izveštaj Štaba Treće Soške NO brigade od 22 oktobra 1943 god. Štabu Goriške divizije o opštoj situaciji u brigadi — —	24
Izveštaj obavestajnog oteka Gorenjskog odreda od 22 oktobra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o borbama i situaciji u Gorenjskoj — — — — —	26
Naredba Štaba Treće operativne zone — Alpske od 23 oktobra 1943 god. za formiranje zapadno - koruškog odreda — —	29
Izveštaj Štaba Četrnaeste divizije NOV i POJ od 23 oktobra 1943 god. Štabu Sedmog korpusa NOV i POJ o borbama na sektoru Rakek — Cerknica — Leskova Dolina — Tršće — —	30
Izveštaj Obaveštajnog centra Četrnaeste divizije NOV i POJ Obaveštajnom odeljenju Glavnog štaba NOV i PO Slovenije o situaciji na sektoru Crni Lug — Gerovo i duž pruge Rakek — Trst — — — — —	33
Izveštaj Obaveštajnog centra Četrnaeste divizije NOV i POJ od 23 oktobra 1943 god. Obaveštajnom odeljenju Glavnog štaba NOV i PO Slovenije o stanju neprijatelja na sektoru Vrhnika — Ilirska Bistrica — Gerovo — — — — —	35
Izveštaj Štaba Osamnaeste divizije NOV i POJ od 23 oktobra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o borbama na sektoru Škofljica — Ljubljana — — — — —	37
Izveštaj Obaveštajnog centra Osamnaeste divizije NOV i POJ od 23 oktobra 1943 god. o situaciji na sektoru Vrhnika — Sinja Gorica — Javorje — Osredok — — — — —	39
Izveštaj Propagandnog oteka Pete udarne brigade »Ivan Cankar« od 23 oktobra 1943 god. o borbama na sektoru Brezovo — Ceplje — Dole — — — — —	41
Izveštaj Obaveštajnog centra Petnaeste udarne brigade od 23 oktobra 1943 god. o situaciji kod neprijatelja na sektoru Gorjanci — Kupa — — — — —	42
Izveštaj Štaba Druge Soške NO brigade od 23 oktobra 1943 god. Štabu Goriške divizije NOV i PO Slovenije o brojnom stanju brigade i o sukobu s neprijateljem kod mesta pri Zvi-karju — — — — —	43
Operativni dnevnik o borbama na Kupi u vremenu od 21 do 23 oktobra 1943 godine — — — — —	44
Izveštaj Obaveštajnog odeljenje Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 24 oktobra 1943 god. o razoružanju italijanskih divizija i o pokretima njemačkih trupa — — — — —	48
Izveštaj Štaba Sedmog korpusa NOV i POJ od 24 oktobra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o preduzetim merama protiv neprijatelja na teritoriji Dolenjske — — —	49
Izveštaj Štaba Petnaeste divizije NOV i POJ od 24 oktobra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o situaciji i borbama na sektoru Sv. Križ — Mokronog — Novo Mesto — —	51
Izveštaj Štaba Osamnaeste divizije NOV i POJ od 24 oktobra 1943 god. Štabu Sedmog korpusa NOV i POJ o aktivnosti jedinica na sektoru Orle — Kačne — — — — —	52

Izveštaj Obaveštajnog centra Osamnaeste divizije NOV i POJ od 24 oktobra 1943 god. o situaciji u okolini Ljubljane — —	54
Izveštaj Propagandnog oteka Dvanaeste slovenačke NO brigade od 24 oktobra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o napadu Nemaca na Mokronog — — — —	56
Izveštaj Štaba Druge Soške NO brigade od 24 oktobra 1943 god. Štabu Goriške divizije o stanju i aktivnosti brigade — —	58
Izveštaj Obaveštajnog odeljenja Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 25 oktobra 1943 god. o pokretu nemačkih trupa na sektoru Kočevje — Kočevski Rog — — — —	59
Izveštaj Obaveštajnog odeljenja Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 25 oktobra 1943 god. o situaciji na sektoru Ljubljana — Osredok — Tržišče — — — — — — — —	60
Izveštaj Štaba Četvrtre operativne zone od 25 oktobra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o stanju u jedinicama i o situaciji na Pohorju, Kozjem i u Koruškoj — — — —	62
Izveštaj štaba Sedmog korpusa NOV i POJ od 25 oktobra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o situaciji na teritoriji Dolenjske — — — — — — — — — —	64
Izveštaj Štaba Sedmog korpusa NOV i POJ od 25 oktobra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o situaciji na sektoru Krka — Kočevje — Kupa — — — — — — — —	66
Izveštaj Obaveštajnog centra Petnaeste divizije NOV i POJ od 25 oktobra 1943 god. Obaveštajnom odeljenju Glavnog štaba NOV i PO Slovenije o stanju i aktivnosti neprijatelja na teritoriji Litija — Novo Mesto — Krško — — — — — — — —	67
Naredba Štaba Dvadeset sedme divizije NOV i POJ — Goriške od 25 oktobra 1943 god. o promeni naziva divizije i brigada	69
Zapovest Štaba Dvadeset sedme divizije NOV i POJ — Goriške od 26 oktobra 1943 god. štabovima Sedamnaeste i Osamnaeste brigade za napad na Tolmin — — — — — — — — — —	71
Izveštaj Štaba Sedamnaeste brigade od 26 oktobra 1943 god. Štabu Dvadeset sedme divizije NOV i POJ — ~~Goriške~~ o napadu na nemački automobil kod Ročinja — — — — — — — — — —	73
Naređenje Štaba Dvadeset sedme divizije NOV i POJ od 27 oktobra 1943 god. Štabu Osamnaeste brigade za rušenje komunikacija u dolini Soče — — — — — — — — — —	74
Izveštaj Štaba Dvadesete brigade od 27 oktobra 1943 god. Štabu Dvadeset sedme divizije NOV i POJ — Goriške o borbama brigade i o političkoj situaciji u Beneškoj Sloveniji — —	75
Izveštaj Sedme udarne brigade »Franc Prešern« od 28 oktobra 1943 god. o borbi kod Gorenje Vasi — — — — — — — — — —	77
Izveštaj Štaba Sedamnaeste slovenačke brigade od 28 oktobra 1943 god. Operativnom štabu za zapadnu Sloveniju o akcijama i stanju brigade — — — — — — — — — —	78
Izveštaj Štaba Dvadesete slovenačke NO brigade od 28 oktobra 1943 god. Štabu Dvadeset sedme divizije NOV i POJ — Goriške o organizaciji i stanju u brigadi — — — — — — — —	89
Naređenje Štaba Dvadeset sedme divizije NOV i POJ — Goriške od 29 oktobra 1943 god. Štabu Osamnaeste brigade za raspored jedinica u slučaju prodora neprijatelja prema Kobaridu —	92

Izveštaj Štaba Petnaeste divizije NOV i POJ od 29 oktobra 1943 god. Glavnom Štabu NOV i PO Slovenije o borbama na sektoru Catež — Velika Loka — Mirna — Novo Mesto	94
Izveštaj Štaba Gorenjskog odreda od 29 oktobra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o akciji na železničku prugu kod Škofje Loke	95
Naredba Komande Tobninskog vojnog područja od 29 oktobra 1943 god. o formiranju komandi mesta i o postavljenju štabova u njima	96
Izveštaj Obaveštajnog centra Četrnaeste divizije NOV i POJ od 30 oktobra 1943 god. Obaveštajnom odeljenju Glavnog štaba NOV i PO Slovenije o stanju neprijatelja na sektoru Prezid — Kočevje — Ribnica	97
Izveštaj Štaba Petnaeste divizije NOV i FOJ od 30 oktobra 1943 god. Obaveštajnom odeljenju Glavnog štaba NOV i PO Slovenije o borbama Dvanaeste brigade kod Globodola i o situaciji na sektoru Novo Mesto — Trebnje — Trebelno	99
Izveštaj Štaba Pete udarne brigade »Ivan Cankar« o borbama na sektoru Mirna — Catež u vremenu od 28 do 30 oktobra 1943 godine	100
Izveštaj Štaba Sedme udarne brigade »Franc Prešern« od 30 oktobra 1943 god. o borbama na sektoru Javorje — Luže — Mladi Vrh	103
Izveštaj Štaba Sedamnaeste slovenačke NO brigade od 30 oktobra 1943 god. Štabu Dvadeset sedme divizije — Goriške o akcijama i opštoj situaciji u brigadi	104
Izveštaj Štaba Dyadesete slovenačke NO brigade od 30 oktobra 1943 god. Štabu Dvadeset sedme divizije — Goriške o opštoj situaciji i o izvršenim zadacima	105
Izveštaj Štaba Drugog bataljona Sedamnaeste slovenačke NO brigade od 30 oktobra 1943 god. Štabu brigade o napadu na nemački automobil kod Ročinja	107
Izveštaj Štaba Gorenjskog odreda od 30 oktobra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o napadu na nemačke automobile kod Zmineca i Seferta u Poljanskoj Dolini	108
Izveštaj Štaba Četvrte operativne zone od 31 oktobra 1943 god. * Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o akcijama Šeste udarne brigade »Sjavko Slander« u vremenu od 23 do 30 oktobra 1943 rodine	109
Izveštaj Štaba Četvrte operativne zone od 31 oktobra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o napadu Šeste udarne brigade »Slavko Slander« na nemačko uporište Šmartno ob Dreti	113
Izveštaj Štaba Ošamnaeste slovenačke NO brigade od 31 oktobra 1943 god. Štabu Dvadeset sedme divizije — Goriške o borbama na sektoru Golobar Planina — Polovnik — Stol	114
Izveštaj Štaba Ošamnaeste slovenačke NO brigade od 31 oktobra 1943 god. Štabu Dvadeset sedme divizije — Goriške o akcijama i stanju u brigadi	115
Izveštaj Štaba Dvadeset sedme divizije NOV i POJ — Goriške od 1 novembra 1943 god. Štabu Treće operativne zone — Alpske o borbama kod Kobarida i o opštoj situaciji na teritoriji Beneške Slovenije	117

Izveštaj Štaba Sedamnaeste slovenačke NO brigade od 2 novembra 1943 god. Štabu Dvadeset sedme divizije — Goriške o napadu na nemačke automobile kod Ročinja i Dobljarja —	118
Izveštaj Štaba Osamnaeste slovenačke NO brigade od 2 novembra 1943 god. Štabu Dvadeset sedme divizije — Goriške o borbi kod Stanovisča i o opštoj situaciji u brigadi —	120
Izveštaj Štaba Treće operativne zone — Alpske od 3 novembra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o reorganizaciji jedinica u Slovenačkom Primorju — — — —	124
Izveštaj Štaba Četrnaeste divizije NOV i POJ od 3 novembra 1943 god. Štabu Sedmog korpusa NOV i POJ o borbama divizije na sektoru Snežnik — Travna Gora — Cerknica — — —	128
Izveštaj Štaba Treće operativne zone — Alpske od 4 novembra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o preduzetim merama za učvršćenje borbene sposobnosti jedinica — —	131
Izveštaj Štaba Gorenjskog odreda od 4 novembra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o akcijama odreda u vremenu od 15 oktobra do 1 novembra 1943 godine — — —	134
Naredenje Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 5 novembra 1943 god. Štabu Trećeg bataljona udarne brigade »Tone Tomšič« za sprečavanje puteva i obezbeđenje Kočevskog Roga — — — — — — — — — —	137
Naredenje Glavnog štaba NOV i FO Slovenije od 5 novembra 1943 god. Štabu Prvog bataljona udarne brigade »Ivan Cankar« za zaprečavanje puteva i obezbeđenje područja Kočevskog Roga — — — — — — — — — —	140
Izveštaj Štaba Sedmog korpusa NOV i POJ o borbama Četrnaeste divizije u vremenu od 20 oktobra do 5 novembra 1943 godine — — — — — — — — — —	141
Izveštaj Štaba Petnaeste divizije NOV i POJ od 5 novembra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o sukobu udarne brigade »Matija Gubec« kod Poganaca — — — — —	143
Izveštaj Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 6 novembra 1943 god. o uspesima jedinica za vreme nemačke ofanzive — —	144
Izveštaj Štaba Desete slovenačke brigade — Ljubljanske od 6 novembra 1943 god. o borbama na sektoru Muljava — Hova Gora — — — — — — — — — —	146
Naredba Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 7 novembra 1943 god. Štabu Treće operativne zone — Alpske u vezi s reorganizacijom štabova i jedinica — — — — — — —	151
Izveštaj Štaba Petnaeste divizije NOV i POJ od 7 novembra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o borbama na sektoru Trebelno — Catež — Stična — Hočevje — Globodol	154
Naredenje Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 8 novembra 1943 god. Štabu Prvog bataljona Udarne brigade »Ivan Cankar« za zaprečavanje i obezbeđenje sektora Novo Mesto — Strazha — Uršna Sela — — — — — — — — — —	156
Naredenje Glavnog štaba NOV i FO Slovenije od 8 novembra 1943 god. Štabu bataljona VOS-a za zaprečavanje puteva i obezbeđenje sektora Podturn — Podstenice — Rog — Crmošnjice — — — — — — — — — —	158

Naređenje Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 8 novembra 1943 god. Štabu Trećeg bataljona Udarne brigade »Tone Tomšič« za zaprečavanje puteva i obezbeđenje sektora Kočevje- — Stari Log — Zaga Rog — — — — —	161
Izveštaj Štaba Sedmog korpusa NOV i POJ od 8 novembra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o stanju i akcijama jedinica Petnaeste divizije — — — — —	163
Izveštaj politkomesara Sedmog korpusa NOV i POJ od 8 novembra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o situaciji u Suhoj Krajini — — — — —	166
Izveštaj Štaba Četvrtog bataljona Udarne brigade »Ivan Cankar« od 8 novembra 1943 god. o borbama u vremenu od 8 septembra do 8 novembra 1943 godine — — — — —	168
Izveštaj Štaba Sedmog korpusa NOV i POJ od 9 novembra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o pripremi napada na Novo Mesto — — — — —	172
Izveštaj Štaba Devete slovenačke NO brigade od 9 novembra 1943 god. Štabu Osamnaeste divizije NOV i POJ o borbama na sektoru Kočevska Reka — Mlaka — Medvedek — Jelenov Zleb — — — — —	174
Izveštaj Štaba Sedamnaeste slovenačke NO brigade od 9 novembra 1943 god. Štabu Dvadeset sedme divizije — Goriške o napadu na Ločnik — — — — —	180
Naređenje Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 10 novembra 1943 god. Štabu Sedmog korpusa NOV i POJ za preduzimanje akcije protiv neprijatelja u dolini reke Krke — — — — —	182
Izveštaj Štaba artilerije Petnaeste divizije NOV i POJ o aktivnosti svojih jedinica u vremenu od 21 oktobra do 10 novembra 1943 godine — — — — —	183
Izveštaj Štaba Sedmog korpusa NOV i POJ od 11 novembra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o pripremanju za napad na Novo Mesto — — — — —	189
Naređenje Štaba Treće operativne zone — Alpske od 12 novembra 1943 god. štabovima potčinjenih jedinica za pojačane aktivnosti protiv ostataka bele i plave garde — — — — —	192
Zapovest Štaba Petnaeste divizije NOV i POJ od 12 novembra 1943 god. za napad na Novo Mesto — — — — —	194
Zapovest Štaba Devete slovenačke NO brigade od 12 novembra 1943 god. za premeštanje bataljona na sektor Vrbovec — Mala Gora — Polom — Seč — — — — —	196
Izveštaj Štaba Dvanaeste slovenačke NO brigade od 13 novembra 1943 god. Štabu Petnaeste divizije o borbama kod Novog Mesta — — — — —	187
Izveštaj Štaba Četrnaeste slovenačke NO brigade — Železničarske od 13 novembra 1943 god. o stanju u brigadi i o njenoj aktivnosti od formiranja do 13 novembra 1943 godine — — — — —	198
Izveštaj Štaba Pete slovenačke udarne brigade »Ivan Cankar« od 14 novembra 1943 god. o borbi kod Stične 31 oktobra 1943 godine — — — — —	206
Izveštaj Štaba Pete udarne brigade »Ivan Cankar« od 14 novembra 1943 god. o borbama brigade u vremenu od 1 do 14 novembra 1943 godine — — — — —	207

Izveštaj Štaba Desete slovenačke NO brigade — Ljubljanske od 14 novembra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije 0 borbama na sektoru Mokrec — Krim — — — — —	211
Pregled borbi jedinica NOV i PO Slovenije od 21 oktobra do 15 novembra 1943 godine — — — — —	214
Izveštaj Štaba Četvrte operativne zone od 15 novembra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o akcijama u vremenu od 1 oktobra do 11 novembra 1943 godine — — — — —	225
Izveštaj Štaba Petnaeste divizije NOV i POJ od 15 novembra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o napadu na Novo Mesto — — — — —	228
Izveštaj Štaba Petnaeste divizije NOV i POJ od 15 novembra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o napadu na Novo Mesto — — — — —	230
Naređenje Štaba Petnaeste divizije NOV i POJ od 15 novembra 1943 god. štabovima Pete i Dvanaeste brigade za produženje napada na Novo Mesto — — — — —	232
Izveštaj Štaba Dvanaeste slovenačke NO brigade od 15 novembra 1943 god. o napadu na Novo Mesto — — — — —	234
Izveštaj Štaba Petnaeste divizije NOV i POJ od 16 novembra 1943 god. o borbama za Novo Mesto i naređenje o zadacima 1 promeni rasporeda podređenih jedinica — — — — —	236
Naređenje Štaba Dvadeset sedme divizije NOV i POJ — Goriške od 16 novembra 1943 god. Štabu Osamnaeste slovenačke NO brigade za izvršenje priprema napada na nemačka uporišta u rejonu Čiginj — Kozaršče — Doblarji — — — — —	240
Izveštaj Štaba Dvanaeste slovenačke NO brigade od 16 novembra 1943 god. o borbama za Novo Mesto — — — — —	241
Izveštaj Štaba Sedamnaeste slovenačke NO brigade od 16 novembra 1943 god. Štabu Dvadeset sedme divizije o napadu na neprijateljska uporišta Št. Peter (Ob Nadiži) i Prelesje	243
Zapovest Štaba Dvadeset sedme divizije NOV i POJ — Goriške od 17 novembra 1943 god. za napad na nemačka uporišta u dolini Soče — — — — —	246
Izveštaj Štaba Dvanaeste slovenačke NO brigade za 17 i 18 novembar 1943 god. o situaciji na sektoru Novo Mesto — Trebnje — Mirna — — — — —	249
Informativni izveštaj Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 18 novembra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o situaciji u Sloveniji i o rezultatima nemačke ofanzive	251
Izveštaj štaba artiljerije Petnaeste divizije NOV i POJ od 18 novembra 1943 god. Štabu divizije o aktivnosti svojih jedinica u vremenu od 12 do 20 novembra 1943 godine — —	253
Izveštaj Štaba Četvrte udarne brigade »Matija Gubec« od 18 novembra 1943 god. Štabu petnaeste divizije o napadu na Novo Mesto — — — — —	256
Izveštaj Štaba Pete udarne brigade »Ivan Cankar« od 18 novembra 1943 god. o napadu na Novo Mesto — — — — —	258
Naređenje Štaba Petnaeste divizije NOV i POJ od 19 novembra 1943 god. štabovima podređenih jedinica za rušenje drumova u pravcu Novog Mesta — — — — —	261

Direktive Centralnog komiteta Komunističke partije Slovenije od 20 novembra 1943 god. za rad partiskih organizacija u vojsci — — — — —	263
Izveštaj zamenika politkomesara Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 21 novembra 1943 god. Centralnom komitetu Komunističke partije Slovenije o situaciji Petnaeste divizije kod Novog Mesta — — — — —	267
Izveštaj Štaba Sedmog korpusa NOV i POJ od 21 novembra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o situaciji na sektoru korpusa i u pograničnim delovima Hrvatske — — —	269
Izveštaj Štaba Sedmog korpusa NOV i POJ od 21 novembra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o stanju Osamnaeste divizije i o situaciji na njenom sektoru — — —	272
Naređenje Štaba Petnaeste divizije NOV i POJ od 21 novembra 1943 god. za raspored jedinica i njihove zadatke u slučaju neprijateljske ofanzive — — — — —	274
Naređenje Štaba Petnaeste divizije NOV i POJ od 21 novembra 1943 god. potčinjenim jedinicama za novi raspored jedinica i za rušenje komunikacija — — — — —	278
Naređenje Štaba Treće operative zone — Alpske od 22 novembra 1943 god. za prelazak u protivofanzivu — — — —	279
Izveštaj Štaba Sedmog korpusa NOV i POJ od 22 novembra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o pokretu Osamnaeste divizije u Gorski Kotar — — — — —	281
Izveštaj Štaba Sedmog korpusa NOV i POJ od 22 novembra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o stanju jedinica — — — — —	282
Izveštaj Štaba Četvrte udarne brigade »Matija Gubec« od 22 novembra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o aktivnosti brigade u vremenu od 1 do 15 novembra 1943 godine — — — — —	284
Izveštaj Štaba Četvrtog bataljona Četvrte udarne brigade »Matija Gubec« od 22 novembra 1943 god. o akcijama bataljona u vremenu od 21 oktobra do 18 novembra 1943 godine	289
Naređenje Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 23 novembra 1943 god. Štabu Sedmog korpusa za formiranje Belokranjskog i Dolenjskog odreda — — — — —	292
Okružnica Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 23 novembra 1943 god. u vezi s otklanjanjem nedostataka u jedinicama NOV i PO Slovenije — — — — —	294
Naredba Štaba Sedmog korpusa NOV i POJ od 23 novembra 1943 god. o postavljenju komandnog kadra u potčinjenim jedinicama — — — — —	298
Izveštaj Štaba Pete udarne brigade »Ivan Cankar« od 23 novembra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o aktivnosti brigade u vremenu od 15 oktobra do 15 novembra 1943 godine — — — — —	299
Izveštaj Štaba Petnaeste divizije NOV i POJ od 24 novembra 1943 god. Štabu Sedmog korpusa NOV i POJ o aktivnosti jedinica u vremenu od 7 oktobra do 24 novembra 1943 godine — — — — —	306

Izveštaj Štaba Osamnaeste divizije NOV i PO Jugoslavije od 24 novembra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o pokretu divizije na teritoriju Gorskog Kotara — — —	315
Izveštaj Štaba Gorenjskog odreda od 25 novembra 1943 god. o situaciji u Gorenjskoj — — — — — — — — —	317
Direktive Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 26 novembra 1943 god. generallajtnantu Jakobu Avšiču za dogovor sa Glavnim štabom NOV i PO Hrvatske u slučaju evakuisanja glavnih snaga NOV i PO Slovenije — — — — — — —	319
Izveštaj Štaba Osamnaeste divizije NOV i POJ od 27 novembra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o stanju i razmeštaju jedinica prilikom dolaska u Gorski Kotar —	321
Izveštaj Štaba Pete udarne brigade »Ivan Cankar« od 27 novembra 1943 god. o borbama na sektoru Trška Gora — Kamence — Sv. Ana — — — — — — — — —	323
Naređenje Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 26 novembra 1943 god. Štabu Osamnaeste divizije da se pojača aktivnost jedinica na sektoru Gorskog Kotara — — — — — — —	325
Uputstvo Obaveštajnog oteka Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 28 novembra 1943 god. svim obaveštajnim centrima za rad na terenu — — — — — — — — —	327
Naređenje Štaba Treće operativne zone — Alpske od 28 novembra 1943 god. štabovima podređenih jedinica za otklanjanje grešaka i nedostataka — — — — — — — — —	329
Izveštaj Štaba Petnaeste divizije NOV i POJ od 28 novembra 1943 god. Štabu Sedmog korpusa o borbama jedinica i o stanju neprijatelja na sektoru divizije — — — — — — —	331
Izveštaj Štaba Osamnaeste divizije NOV i POJ od 28 novembra 1943 god. Štabu Sedmog korpusa o rasporedu jedinica i o napadu Devete brigade na nemački kamion kod Kikovice	333
Izveštaj Štaba Dvanaeste slovenačke NO brigade od 28 novembra 1943 god. o borbi kod Stranske Vasi i Ruperč Vrha —	335
Naredba Štaba Osamnaeste slovenačke NO brigade od 28 novembra 1943 god. o postavljenju političkog kadra u bataljonima	336
Direktive Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 29 novembra 1943 god. Štabu Sedmog korpusa NOV i POJ u vezi s preduzimanjem akcija na sektoru Grosuplje — Šmarje — —	338
Naredba Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 29 novembra 1943 god. Štabu Treće operativne zone — Alpske za otklanjanje nedostataka i grešaka u jedinicama — — — — —	339
Podaci Obaveštajnog oteka Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 29 novembra 1943 god. o borbama u Dolenjskoj i na sektoru Čabar — Prezid — — — — — — — — —	341
Izveštaj Štaba Treće operativne zone — Alpske od 29 novembra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o stanju jedinica i o situaciji na sektoru zone — — — — — — —	342
Izveštaj Štaba Treće operativne zone — Alpske od 29 novembra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o organizaciji vojnih pozadinskih vlasti — — — — — — — — —	347
Uputstva politkomesara Treće operativne zone — Alpske od 29 novembra 1943 god. za politički rad u jedinicama — —	349

Izveštaj Štaba Petnaeste divizije NOV i POJ od 29 novembra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o borbama Petnaeste slovenačke NO brigade na reci Mrežnici — —	354
Izveštaj Štaba Dvadeset sedme divizije NOV i POJ od 29 novembra 1943 god. Štabu Treće operativne zone — Alpske o borbama divizije od 16 do 28 novembra 1943 godine —	356
Naređenje Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 30 novembra 1943 god. Štabu Dolenjskog odreda za borbu protiv domobrana i za izvršenje mobilizacije — — — — —	359
Operativni izveštaj Štaba Treće operativne zone — Alpske od 30 novembra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije	361
Izveštaj Obaveštajnog oteka Treće operativne zone — Alpske od 30 novembra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije — — — — —	377
Izveštaj Štaba Petnaeste divizije NOV i POJ od 30 novembra 1943 god. Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o borbi kod Gorenje Lakovnice — — — — —	392
Izveštaj Štaba Pete udarne brigade »Ivan Cankar« Glavnom štabu NOV i PO Slovenije o aktivnosti brigade prilikom blokade Novog Mesta — — — — —	394
Dnevnik Toneta Vidmara od 21 oktobra do 30 novembra 1943 godine — — — — —	396
Dnevnik Veljka Križnika od 21 oktobra do 30 novembra 1943 godine — — — — —	398

II

Nemačka dokumenta

Izveštaj komandanta vermanšaft bataljona — Zapad od 24 oktobra 1943 god. Komandantu vermanšafta u Mariboru o napadu partizana kod Gomilskog — — — — —	403
Izveštaj komandanta vermanšaft bataljona — Zapad od 24 oktobra 1943 god. o napadu partizana kod Gomilskog — — —	404
Izveštaj komandira Treće alarmne čete u Braslavčama od 24 oktobra 1943 god. komandantu vermanšaft bataljona u Mozirju o napadu partizana kod Gomilskog — — — — —	406
Izveštaj komandanta vermanšaft bataljona — Zapad od 25 oktobra 1943 god. komandantu vermanšafta u Mariboru o logorima partizana u rejonu Cernilec — Menina Planina — Dobrovlje — — — — —	410
Izveštaj komandanta vermanšaft bataljona — Zapad od 25 oktobra 1943 god. o dislokaciji i brojnom stanju jedinica	411
Izveštaj žandarmerijske stanice Slovenjgradec od 27 oktobra 1943 god. o napadu partizana na rudnik Stari Trg — — —	412
Izveštaj komandanta vermanšaft bataljona — Zapad od 28 oktobra 1943 god. komandantu vermanšafta u Mariboru o preduzetoj akciji na sektoru Cernilec — Tolsti Vrh — — —	413
Izveštaj Komande vermanšaft bataljona — Zapad od 30 oktobra 1943 god. o napadu partizana na uporište Šmartno od Dreti	414
Izveštaj komandanta vermanšaft bataljona — Zapad od 30 oktobra 1943 god. višem saveznom vodi u Mariboru o napadu partizana na uporište Šmartno od Dreti — — — — —	415

Izveštaj žandarmeriske stanice Šmartin od 31 oktobra 1943 god. o napadu partizana na Zamak — — — — —	418
Izveštaj komandanta policije i službe bezbednosti za Donju Štajersku od 1 novembra 1943 god. Glavnoj upravi državne bezbednosti o opštoj situaciji — — — — —	419
Zapisnik sa sednice odgovornih nemačkih rukovodilaca, održane 1 novembra 1943 god. kod predsednika Štajerske pokrajinske vlade u vezi s pitanjima uprave u Donjoj Štajerskoj	430
Dnevna zapovest višeg vode SS i policije Osamnaeste vojne oblasti od 6 novembra 1943 god. u vezi s određivanjem starešina za obuku slovenačkih dcmobranaca — — — — —	433
Izveštaj žandarmeriske stanice Konjice od 9 novembra 1943 god. o napadu partizana na Zreče — — — — —	435
Zapisnik sa sednice odgovornih nemačkih rukovodilaca, održane 16 novembra 1943 god. kod predsednika Štajerske pokrajinske vlade u vezi s pitanjima uprave u Donjoj Štajerskoj	436
Izveštaj žandarmeriske stanice Radije ob Dravi i šefa žel. stanice Vuhred od 21 novembra 1943 god. o napadu partizana na železničku stanicu Vuhred — — — — —	439
Zapisnik sa sednice odgovornih nemačkih rukovodilaca, održane 30 novembra 1943 god. kod predsednika Štajerske pokrajinske vlade u vezi s pitanjima uprave u Donjoj Štajerskoj	440
Pregled aktivnosti partizana u vremenu od 1 do 30 novembra 1943 god. sastavljen u Zemaljskom savetu u Celju — — — — —	443
Naređenje komandanta žandarmerije za Korušku od novembra 1943 god. za obračunavanje štete nanesene bataljonu »Henel« prilikom akcija u Gorenjskoj od 27 oktobra 1943 godine — — — — —	444
Spisak akcija izvedenih od strane Nemaca protiv jedinica na teritoriji Slovenačkog Primorja u oktobru 1943 godine	445

Tehnički urednik
Džinić Dragoslav, peš. p.pukovnik

Korektori
Nedeljka Zugić
Asima Hadžialić

Rukopis predat u štampu novembra 1959 god

Štampanje završeno marta 1960 god.

Tiraž 2000 primeraka